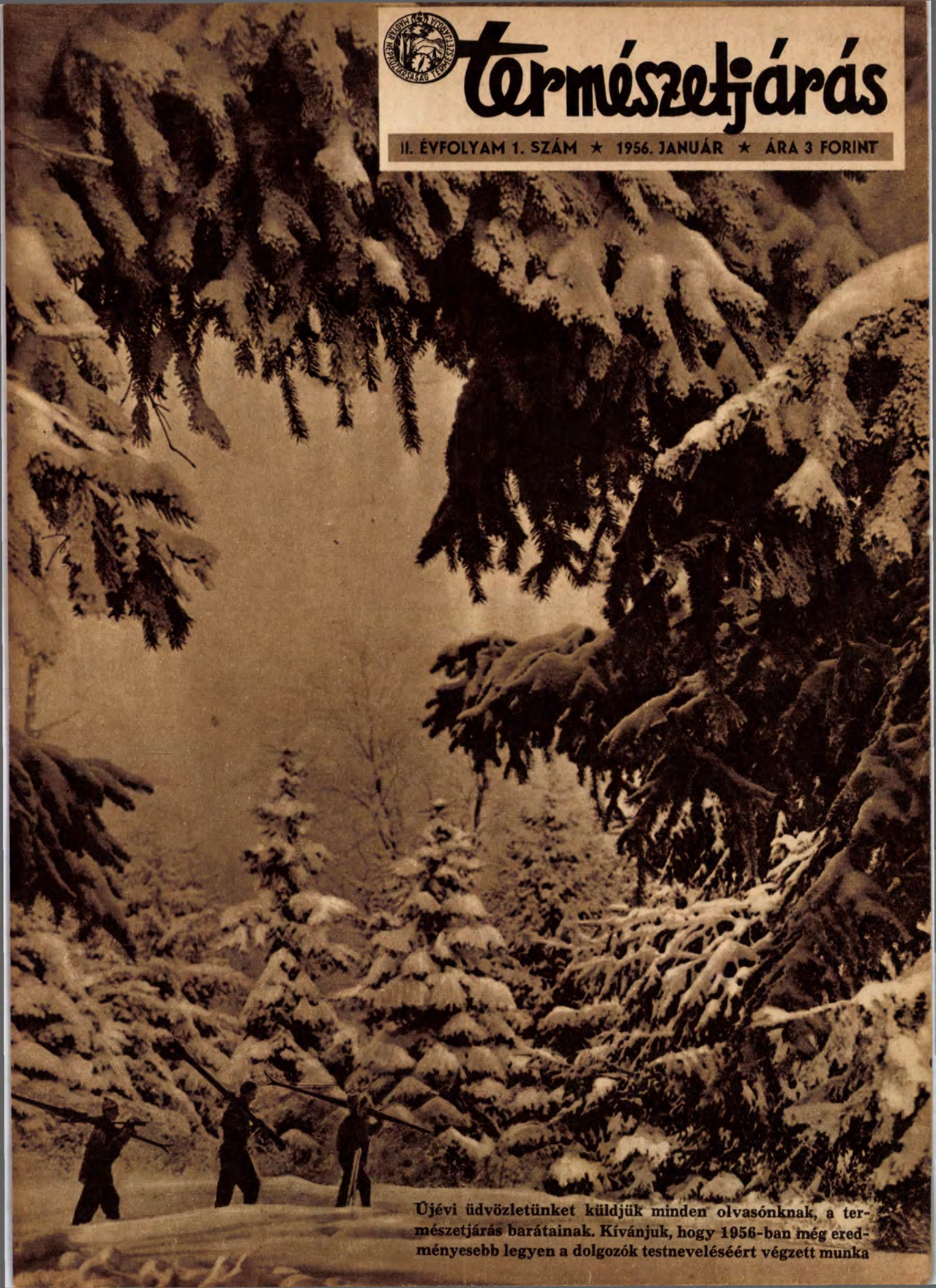

Természetjárás

II. ÉVFOLYAM 1. SZÁM ★ 1956. JANUÁR ★ ÁRA 3 FORINT

Újévi üdvözetünket küldjük minden olvasónknak, a természetjárás barátainak. Kívánjuk, hogy 1956-ban még eredményesebb legyen a dolgozók testneveléséért végzett munka

Tanulnak az oktatók

Ez évben is megrendezte az OTSB a megyei természetjáró oktatók tanfolyamát. Sportágunk fejlődése és az előirányzott fejlesztés megköveteli, hogy minél több túravezetőt képezzünk ki, akik nemcsak az útvonalakat ismerik, hanem tájékozottak a geológiában, állat- és növénytanban, ismerik a felkeresett területek történelmi hagyományait, szocialista fejlődését.

A tanfolyamra az ország különböző területeiről összegyűlt oktatók már rendelkeztek több-kevesebb előképzettséggel és itt rendszerezték az eddig tanultakat, illetve mérték le, melyik területen kell ismereteiket bővíteni. Természetesen a rendelkezésre álló egy hét nem elégséges minden szükséges ismeret megtanulására. De a rövid időt is lázas tanulással töltötték és buzditást kaptak a további tanulásra.

A tanfolyam elején értesültek, hogy a 38 holdas tatai parkot az Országos Természetvédelmi Tanács védetté nyilvánította. Király Lajos erdész vezetésével megtekintették a védett terület ritka fáit. Megismerkedtek olyan növényekkel, amelyek hazánkban csak egy-két helyen találhatóak. Megcsodálták a hatalmas vérbükköt, a tulipánfát, japánfenyőt, tiszafát, vassfát, a mocsári ciprusokat, szárnyas diófákat és a többi természeti ritkaságokat. A gyakorlatban is megismerkedtek a növénytan néhány érdekességével.

A hallgatók elégedettek a tanfolyam követelményeivel, mert az a további tanulásra is ösztönöz. Az előadásokat tanulókörökben vitatták

meg és megbeszélték a fontosabb kérdéseket. Nagy erőpróba várt minden hallgatóra, mert a tanfolyam anyagából rövid előadást kellett készíteniük, amit elmondtak és utána együtt értékelték. A tanfolyam végén írásbeli dolgozatot is készítettek, ami szintén azt célozta, hogy lemérhető, legyen, mennyire sajátították el a hallottakat.

A résztvevőkkel folyó beszélgetés sok érdekes kérdést vetett fel. Általános az a megállapítás, hogy bár a természetjárók sokrétű ismerettel rendelkeznek, de ezek nem elég alaposak és rendezettek. Ennek egyik okául a szervezett oktatás hiányát, másik okaként a természetjárás ágazataiban hiányzó szakkönyveket jelölték meg (sziklamászás, barlangkutatás, tereptan, turistatörténelem stb.). Meg kell állapítanunk, hogy bár az utóbbi években több természetjáró szakkönyv jelent meg, mégis a könyvek kiadása nem tart lépést a szükséglettel. Az már más hiba, hogy például a *Túravezetők kézikönyve* című kiadvány nem kapható a győri, ózdi, miskolci könyvesboltokban. De így van ez más természetjáró kiadványokkal is. Öröndetes viszont, hogy például növénytanban olyan kiváló könyv, mint *Jávorka—Csapódy: Erdő-mező virágai*, ad nagy segítséget természetjáróinknak a növények felismerésében. Hamarosan sor kerül a *Túravezetők kézikönyve II.* kötetének kiadására, ami az eddig megjelent tanfolyam anyagokkal már kellő alapot képez az oktatáshoz.

Meg kell mondani, hogy a tatai oktatóképző tanfolyam még további kér-

déseket vet fel. Látjuk túrákon, alapfokú versenyeken, hogy egyes egyesületekhez tartozó természetjárók (pl. MTSE), híjával vannak az elemi ismereteknek. Feltétlenül napirendre kell tűzni minden egyesületben a szakmai oktatás mellett a szocializmus építéséhez nélkülözhetetlen politikai-erkölcsi nevelés kérdéseit. Nincsen külön „turista etika”. Egy erkölcsöt ismerünk, amelyre fiatalságunkat nevelni kell: ez a kommunista erkölcs. Alkit ebben a szellemben nevelünk, az meg fogja állni a helyét az élet minden területén. Természetesen vannak olyan jelenségek a természetjárásban, amelyek külön kérdésként, rész kérdésként merülnek fel. De ezeket is inkább az egész szempontjából kell vizsgálni és nem elvonatkoztatva. A mások iránti segítő készség, a természeti kincsek megóvása, az erdőben történő csendes viselkedés, a szemét elrejtése stb, nem valami külön tulajdonság. A városban sétálótól sem helyes ha rendetlenkedik, hangoskodik, szemetel. Hazánk minden polgárától elvárjuk, hogy segítsen embertársán, ha bajba jut. Nem helyes, ha, mint például a Ságvári turistaházban megtörtént, a benyílóban a kövön tüzet raknak. De éppúgy nem helyes, ha munkahelyünkön eldobáljuk a gyufát, vagy cigarettavéget.

A tatai tanfolyam résztvevői hatalmas feladat előtt állnak, mert területükön sokszáz, sokezer természetjárónak kell tovább adni a tanultakat. Nemcsak egy tanfolyam levezetése a cél. Hanem az, hogy a magunk területén mindent tegyünk meg az ifjúság kommunista erkölcsé és természetjáró szakmai nevelésében.

K—i

MAGYAR MUNKÁSSPORT ÚTJA KIÁLLÍTÁS

Egy emberöltőn át féltve őrzött irások, fényképek, igazolványok, versenyérmék, zászlók borítják be a Munkásmozgalmi Intézet kiállítási termének falait. Előkerültek a régi rendszer bizalmas rendőrségi iratai, amelyek mindennél ékeesebben bizonyítják: nem egyszerűen arról ad ismertetőt ez a kiállítás, hogy a fizikai dolgozók sportoltak. Sokkal többről van itt szó. A munkássportolók öt évtizedes lankadatlan harcáról az elnyomás ellen. Arról, hogy amikor a munkások hetente még 60—70 órát dolgoztak, szabadnapjukon kimentek a sportpályákra, a grundokra, ki a szabad természetbe felüdülni; egymás között szabadon megbeszélni sorsukat és meg nem ingatható harckukat.

Mindjárt a bejárónál megdobogtatja szívünket a munkásegyletek sok harcot látott jelvénygyűjteménye. Emlékeztünk, görbe szemmel néztek ránk sok menedékházban, ha meglátták rajtunk a TTE vagy az MTE jelvényét.

Mindjárt az első dokumentum jelzi, hogy harcok közepette alakíthatta meg a budapesti szervezett munkásság sportegyesületét, a Munkás Testedző Egyesületet. 1906-ban tartották az alakuló gyűlést, de az alapszabályokat csak 1908-ban hagyta jóvá a „boldog” békeidők hatósága. És ugyanezt látjuk a TTE-nél. A megalakulás után egy évre kapták csak meg a jóváhagyott alapszabályt. Ott látjuk a különböző színű és alakú elfakult tagsági könyveket, menedékház bélyegeket; az 1912 januárban megjelent TERMÉSZETBARÁT első számát, az egyesület növekedését szemléltető térképet; a tevékenység emelkedő grafikonját szeretettel nézegetjük.

A háborús nehézségek után a Tanácsköztársaság gyors intézkedései lendítik fel a testnevelést. A Testnevelési Ügyek Direktóriumának tagja Király Albert, a TTE alapító tagja, sok évig elnöke. Ki tudja, hogyan sikerült megőrizni azt a meghívót, amely közli, hogy a TTE 1919. július 20-án monstre kirándulást szervez a pesthidegkúti gémeskúthoz.

A tanács hatalom ragyogó testnevelési és sport terveit nem sikerült megvalósítani, mert a külső és belső ellenség letörte a munkásosztály hatalmát.

A féktelen fehér terror sem tudta kiölni a munkásosztályból a szabadság és a nemzetközi szolidaritás eszméjét. A csendőrkészültség dacára 1920. május elsejét a Hívősvölgyben ünnepli meg Budapest munkássága. Ott vannak a turisták is, és meg nem szűnően, minden évben ünnepet ülnek a hegyekben. A Dunagőzhajózási Társaság bányatelepein gondot okoz az ifjúmunkásság szervezkedése. Ezért Purth Lajos altanácnak azzal a kéréssel fordul a horthysta hadsereg-parancsnoksághoz, hogy nyújtson segítséget cserkészcsapatok alakításához. Úgy mond — „Kiváló hatása van az ifjúság nevelésében a „Cserkészletnek”, mely elsőrendűen alkalmas arra, hogy már a legfiatalabb ifjúságban neveljük a hazaszeretetet, vallásosságot, fegyelmet, kötelességteljesítést és törvénytiszteletet nemes erényeit...” A vezérkari főnök pártolólólag fogadja a kezdeményezést. Ékes példa a kor szellemére a következő dokumentum. Gróf Klebelsberg Kunó a parlamentben azt ajánlja, hogy „...a munkanélküli leventék naponta (és egész napon át) foglalkoztatandók...”. Ha ettől nem lakott valaki jól és nem tanulta meg szeretni a nagybirtokosok országát, akkor már csak a bebörtönzés segíthetett.

Ott látjuk a rendőrségi bizalmas jelentéseket a munkásturisták baloldali szellemének bizonyítékául. Mert a Kommunisták Magyarországi Pártjának I. kongresszusa után megélénkült a tevékenység a munkásság összes legális és illegális szervezeteiben. Folytak a szemináriumok a tú-

rakon, időnként találkozó túrákon jöttek össze a környék turistái és az 1927. évi bizalmas jelentés már arról siránkozik, hogy Stromfeld Aurél harcias szellemben neveli a rendező gárdát.

Egy kép az Eszperantó-forrás avatását ábrázolja, látjuk az épülő menedékkunyhót, amit a főszerkesztő lebontat. A Lenkó emléktúra lefolyásáról szól egy újabb jelentés. Nemcsak beburakodott kémek működtek, hanem egy másik dokumentum igazolja, hogy az Országos Testnevelési Tanács szorosan együttműködött a „Vörös elhárításban” a rendőrséggel. A Magyar Tanítók Turista Egyesületének intézkedése a proletárdiktatúrával rokonszenvező választmányi tagok „csendes eltávolítására” és ezzel denunciaciójuk; a győri és soproni jobboldali turisták spicli jelentései mindenki előtt világosan mutatják számos polgári szervezet vezetőinek aljas, reakciós tevékenységét. Egy sorban vannak velük a jobboldali szociáldemokrata vezetők, akik 1930-ban feloszlatták a VII. kerületi természetbarát csoportot és névszerint jelentették a Magyar Turista Szövetségnek a kizárt tagokat.

És mintha minden elveszett volna, amikor 1944. április 22-én feloszlatták a TTE-t. Turistaházaira a Magyar Turista Egyesület tette rá a kezét. De nem, nincs vége a történelemnek. A szovjet hadsereg felszabadítja hazánkat. A kisajátítókat kisajátítjuk. A sporttelepekkel a turistaházak is a nép országának tulajdonába kerülnek. A Lajos-forrás mellől sokszor elűzték bennünket, Ma a volt vadászház a szabad turisták rendelkezésére áll.

Nem tudja megérteni a jelent, aki a múltat nem látja. Ez a kiállítás nagyban elősegíti elődeink küzdelmeinek megismerését.

★

Felhívjuk a szakosztályok figyelmét, hogy szervezzenek csoportos látogatásokat a kiállítás megtekintésére. A kiállítás megtekinthető hétköznap (szombat kivételével) 11 órától 20 óráig, vasárnap 9-től 14 óráig.

A magyar hegyek betyárossantikája

Írta: Kolaikovszky Zsuzs

II.

A szegény legényeket közönségesen ág-roízszakadt, elkényszeredett, kopott, sőt szurtos alakoknak képzellik. Pedig hát Sobri Jóska, Angyal Bandi, Vidróczki Márton az emlékezések szerint mind derék, szájl ember volt, hetyke, szemreváló. Ómassán, a Bükkben, 1928. nyarán alkalmmal volt beszélni öreg Veres Péterrel, aki még ismerte Vidróczkit.

— Micsoda derék ember vót a Marci! — lelkesedett az öreg —, olyan vót, akár a bálvány. A bajusza meg úgy állt két-felé, mint akit megvizskoltak. A neve a karján, mellén, meg a két combján volt fájnul „kiverve” (tetoválás).

A dallás Angyal Bandit így festi az egykori népdal:

Rajta volt az aranyrojtú gatyája,
Tréziából volt a matériája.
Fátyolkendő a nyakában ékesen,
Cifra süveg a fejében kényesen.

Mikor kezdi Angyal Bandi a lovát
nyergelni,
Cifra, csenqös szerszámjával fékelni,
fékelni,

A négy lábát hosszú sallang borítja,
A két vállát a bundája nyomítja.

De sőt a betyárok apraja is nyalka, kikent-kifent legény. Így Jáger Jóska meg Kádár Miska a Bükkben. A két két szegénylegény legszívesebben a Békő körül, meg a bocsí erdőn tanyáztak, a pásztoremberek közt. De azért a falukba is be-belátogattak. A bocsí öreg csordás szerint mindig „cifra szürbe, gyócsqatyába, loboqós ingbe jártak”. Csinos ember volt Barna Simon is, aki múlt század derekán leginkább a Siroki nagy erdőn, a Bükk és a Mátra közt tartózkodott. Baktáról való volt, Baktán is temették el. A nótá illyesféleképpen emlékezik meg róla:

Barna Simon szép ember vót,
Csak bajusza araszos vót,
Derékszíjja hét csatra vót,
Jaj, de szép kis cizmája vót!
Ugyan, Simon, mit gondoltá,
Mikor lopni elindultá?...

Nem csoda hát, ha a fehér nép boldult a betyárokért. A népdalok hőseivé avatta őket. Persze a korcsmárosok, meg a cigányok is bomlottak ám utánok, no persze nem egyébert, hanem a pénzükért. Mert ha a betyár betette valahová a korcsmába a lábát, ott mind-

jart olyan parázs mulatság kerekedett, hogy félvármegye parasztja hetekig arról beszélt. Kóspallagyon, a Börzsönyben, még áll a Köhn-féle csárda épülete; az Ivószoba teteje gerendás; a gerendákon nemrég még láthatók voltak az egykori duhaj, betyáros dárídók emlékei: a baltacsapások, a fokosütések nyomai. Vidróczki Felnémeten legszívesebben a nagy korcsmában mulatott, amely valamikor a mostani erdőszlak helyén állott. Cigányok, kikapós menyecskék persze rögtön tudták, hogy Vidróczki megérkezett. Egyszerre úgy ellepték a csárdát, mint a darazsak a lépesmézet. Szólt a muzsika, folyt a bor, nyögött a padló a tánclépések súlya alatt. A jókedv tetőpontján Vidróczki fogta a pisztolyait és sorban egymás után belélövöldözött a padlás deszkáiba, gerendáiba. De a korcsmáros nem bánta, nem tiltakozott. Tudta, hogy ahány lyukat összeolvasnak majd a dárídó végén a padlásra, Vidróczki annyi pengőforintot fizet ki neki.

A már említett parasztballada, azaz „Zsabri híres zsivának kedves dalja” irigylésreméltóan állítja be a betyárok életét.

Zöld erdőben táncolnak,
A csárdákban mulatnak,
Esznek, isznak danolnak,
Pandur elől nem futnak.
Bor, pecsenye reggelre,
Készül fölöstökömpre,
Melléje ül az banda,
Az Zsabri-kompánia.

Pedig hát nem mindig papsajt! A vigasságok napjál a betyárvilágban tartós nélkülözésekkel váltakoznak. Egyszer hopp, másszor kopp! Hányszor, de hányszor az éhség a szakács a konyhán; kospasz föld a nyoszolya, kőből van a párna, s a csillagos ég a betyár egyetlen takarója! A szegény ember miután csillagot nézett vacsorára, lefekszik az egyik fölére, a másikkal meg betakarózik. Az pedig igen szellős egy paplan! Nyáron még csak haqyján, no de ősszel, amikor már derések az éjszakák! Hogy mondja Petőfi?

Piroslik már a fákon levél,
Süvölt köztük, süvölt az őszi szél,
Homályos a Nap a mező deres;
Pásztor, betyár meleg tanyát keres.

Meleg tanyát a pásztor csak talál,
Vár ott reá, kulacs bor, tele tál,
Ha kifogy a kulacs bor, s tele tál,
Lágy párnán felesége vele hál.

Betyár embernek jó tanyája nincs,
Minden felől csörög rá rabbillincs; —
Száráz bokorban húzza meg magát,
Atkozza a hős, őszi éjszakát.

No és a tél? Amikor befűtta az utat
a hó? Halljuk csak a betyárdalt!

Hideg szél fúj észak felől,
A lelkem is fázik belől.
Holló károg utam elé,
Varjú követ mindenfelé,

Kezembem a csákány pereq.
De szememből könny cseperq.
Nap nappal, Hold éjjel nekem már nem
jó fel,
Ei vagyok temetve örök sötétséggel.

A betyárdalok hűen tolmácsolják a zaklatott élet viharzó érzelmeit. Mindig a végletek közt csapongnak; egyszer tán az eget ostromolják, másszor meg oly kísértetiesen hatnak, mintha legalább is a kripták dohos mélyéből vánszorogtak volna elő. A hetyke világmeqvetésnek, a betyáros hányavetésnek, a közhatalom fumiqálásának a vége mégis csak az eltűnődés a kikerülhetetlen vég fölé, vegyülve persze rabláncok csörgésével, varjúkárqgással, az akasztófa kö-

teleinek csikorqásával. „Közé fűzve — mint Jókai mondja — a tuskéből kötött bokrétának egy-egy pusztai vadvirág, egy betyárhoz illő könnyelmű szerető, száz forintos selymekendőt viselő csaplárosleány, aki utóljára is vesztőhelyre viszi az elárult szeretőt”. Mert haj, veszedelmes egy portéka az aszszony! Sok híres betyárnak a szeretője ásta meg a sírját. Az olyan, mint a Sobri szeretője volt, a Répa Rozsi, ritka mint a fehér holló. Tapolca közelében, Mindszent alatt, a kis Billege pusztán lakott Répa Rozsi, aki végig hű maradt Sobrihoz. A csárda amelyben szolgált, ma már romhalmaz. Nótája is volt:

Répa Rozsi Billegében,
Játszik a Sobri ölében,
A nyakát általszorítja
Száját csókra igazítja.

A sümegi múzeumban van egy mánqorló, kedvesen bájos alkotása a naív népművészetnek; a cífrázmányok közt két alak csókolózik: az egyik Sobri maga, másik a szeretője; melyik kicsoda, azt úgy tudja meg az ember, hogy a cizmájukat nézi. A betyár cizmája sarkantýús.

Egy másik fehér holló a már említett baktai betyár felesége, Barna Simonné. Mikor az urát orvul agyonlőtték a baktai erdőn, ahol a bojtárok az egri hentesek dísznóit makkoltatták, ijedt emberek rögtön megvitték neki a halálhírt. De hitte is meg nem is. Sokáig türelmesen várt; hátha mégis betoppán hozzá az ura? Bele is vették a nótába:

Addig várom Simonom,
Míg a szöszöm lefonom.
Ha a szöszöm lefonom,
Nem várom má' Simonom!

Mert éppen font, amikor a kuvikok hozzá megérkeztek. Egyszerű és mégis meqható példája a hitves hűségnek! Valamikor Penelopé várta így haza dallás urát, a leleményes, isteni Odysseust.

Vidróczkit két cimborája: Pintér meg Galvács verte agyon. Eppen elindultak a pétervásári grófhhoz a „töltésen” e pétervásári csinált úton. A betyárok összemarakodtak. Pintér és Galvács ugyanis nem helyeselték, hogy fényes nappal állítsanak be a grófhhoz. De Vidróczki nem engedett; erőszakoskodott, sőt rá is lőtt Pintérre. Baltával ütötték agyon, ott hagyták a hullát az út közepén, letakarva a híres szűrrel, amelyet Vidróczki Miskolcon vásárolt magának, a mellére meg egy százforintos bankót helyeztek; hadd tudja meg az utas, aki rákad majd a holttestre, hogy híres embert, nem közönséges halandót takar a cifra szűr.

Jáger Jóskát ugyancsak a cimborája ölte meg a Báránysütönyakon, a nyugati Bükkben, egy gyertyánfa alatt, ahol együtt szokott kenyerezni Duka Marcial, a szucsai csordással. Egy öreg palóc szerint:

— Aszongya neki Duka Marci: „Kedves pajtás, itt a tőrő, itt a kenyér, addig egyél, míg a szekér ide nem ér!” — osztán püff, úgy a nyakcsigájába vágott a baltájával, hogy egyszerre mehhót Jáger Jóska. Akkor kötötték ezt a nótát:

Esteledik már az idő,
Gyászba van a szucsai erdő:
Halva fekszik Jáger Jóska,
Agyonülte Sípka Jóska...

Pegylig Duka ütö agyon, mert fét tőle, hogy rávált; de Sípka vállalta, mert ő nemesember vót. Ő ment be Leleszre a szolgabíróhoz is: „Tekéntetes szolgabíró úr agyonvágtam Jáger Jóskát.” Aszongya a szolgabíró: „Bijon hé, nem nagy örömet mondta véle; inkább életlen hoztad vóna el, mint hótán. Még te is úgy járhatasz.” — Hát maga Duka Marci is úgy járt Beközczen. Mer kutya ember vót ő; kétszer szökött meg a katonaságtó, akkor oszt huncutlevelet kapott. Egyszer, mondom, Beközczen ittak; aszongya Darásköczi tisztartója: „Üssétek agyon Dukát, nem lesz semmi bántódástok.” Galyba Jankó fel is vállalta, Miko Ivott vóna, akkor ütött a fejére egy nagy sőtörővel. Így lett vége Duka Marcinak. (Türk Friqyes gyűjtése.)

Angyal Bandinak határtalan vakmerősége okozta a vesztét. 1813-ban az Alföldön elszárguldo egészen Kecskemétiig; ott katonaság fogta körül; elnyomták, felakasztották. Míg a Sátoros hegyek között tanyázott, nem tudtak neki ártani. Azért mondja a nóta:

Lám megmondtam Angyal Bandi, ne menj az Alföldre,
Csikósoknak, gulyásoknak közibe,
közibe,
Majd úgy kerülisz a vármegye kezibe,
kezibe.
Mert megtanulsz lovat lopni ézibe, ézibe,
Majd úgy kerülisz a vármegye kezibe,
kezibe.

És mi lett a vége a Sobri-kompaniának? Sobri 1836. dec. 8-án szolgagyőri kastélyában kirabolta Hunkár Antal inzurgens ezredet. Amíg „gyenge nagyságosokkal” kötözködött, addig csak el-türték valahogy a garázdálkodásait, de most a palatinus, sőt maga a király is felfigyelt. Kilenc vármegye katonaságát és népfelkelését mozgósították a banda ellen. Sobri 14 társával lassan Tolnába vonult, de mikor annak somogyi határán a nép, a nemesurak, a zsandárok

és a dzsidások körülfozták, a vezér a lápafői erdőben, egy nagy tölgyfa alatt 1837. febr. 16-án agyonlötöte magát. Társait részben lelötték; néhányat közülük elfogtak; egy-kettő megugrott. Veszprém mellett van egy tarfejű hegy, a Nagy Kilátóhegy, amely 321 m. magas. Ez a hegy 1848-ig mint akasztófadomb szerepelt. A tetején most is látható (1914-ben, szerk. megjegyzése) a nyolcszögű építmény; a régi akasztófa fundamentuma. Francsi, Lilliom Peti a Sobri kompaniájából a veszprémi Nagy Kilátóhegy akasztófáján végezték be életüket.

A betyár a közte és a társadalom közt fenálló érdek összeütkezésben kell, hogy ésszel éljen inkább, semmint erővel. Végre is a harc egyenlőtlen fegyverekkel folyik; az egyik oldalon van az állig felfegyverzett társadalom, a másik oldalon viszont egy maréknyi szegénylegény, esetleg csak a betyár magányosan. Az alakoskodás, a tetetés a szóbanforogó furcsa küzdelemben éppoly természetes valami, mint pl. a mimikri az állatéletben. Sobri, Vidróczki hol koldusnak, hol vénasszonynak, hol batyús zsidónak öltöznek, hogy kikémlelhessék az ellenség szándékait, és hadállásait. Eppen ezen az átöltözködésen alapszik az a történetke, amelyet Tóth Béla után közölök: Pyrker László, egri érsek, egyszer levelet kap, melyben csak ennyi van: „Kérek 10 000 forintot, majd magam jövök el érte!” Aláírás: Sobri! A megriadt érsek a hatósághoz fordul; hajdukkal vételi körül a palotáját, a cselédség fegyverkezik. Harmadnap pompás főpapi hintó kanyarodik be az egri palota udvarára, s a bakról leugró sutasos huszár egy ibolyaszínű selyem reverendás, aranykeresztes püspököt segít le a kocsiból. Az érsek eléje siet az előkelő vendégnek, aki bemutatja magát, hogy ő nemrég kinevezett püspök, s tisztelegni jött a kegyelmes úrhoz. Pyrker patriárka-érsek nagy ebédet rendez a püspök tiszteletére.

A két főpap a fekete kávé egy szobában issza, tudományos beszélgetésbe merülve. A püspök egyszerre felugrik az érsek mellől, az ajtónál terem, rátolja a závárt és pisztolyt von elő a selyem reverenda zsebéből: „Egy muk-

kanást sel... Én vagyok Sobri! Eljöttem a pénzemért”. Az érsek úgy megrémült, hogy mozdulni sem tud, de az álpüspök serkenti, felhúzván a pisztoly kakasát: „Csak semmi teketória... Embereim itt vannak köröskörül, s ha én az urat megölte, még a palotáját is felgyújtják. Hát csak ide azt a pénzt, s tegyünk úgy, mintha semmi sem történt volna. Excellenciád engem barátságosan lekísér a kocsihoz, mely mint láthatja, a kapu előtt áll.” Az érsek esze nélkül vette ki a pénzt egy titkos fiókból. Sobri nyugod-

tan megszámlálta, zsebre tette, aztán karonfogva ment le az érsekkel a sok pap és szolga hajlongó sorai között. Az érsek maga segítette fel a hintóba kedves vendégét, ki az utolsó pillanatban egyszerre azt mondja: „Valóban örülök, hogy a kegyelmes úr el is méltóztatik engemet kísérni egy kis darabon.” Pyrker érsek szó nélkül felszáll, a kocsi a lovak közé vág, a hintó elroboq. A szegény kegyelmes úr jó óra múlva érkezett vissza, halálra rémülten, porosan Sobri Andornokig vitte ott tette le aztan az országúton.” Megtörtént-e a dolog, vagy se, illetve így ment-e végbe, avagy másképp, azért én nem kezeskedem; Tóth Béla lelke rajta, ha igazat írt, ha nem.

Tény azonban, hogy egy meszlye ravaszság többet ér, egy akó bátorságnál. Vidróczki akárhányszor agyafúrtságának köszönhetette, hogy megmenekült. Egyszer éppen egyik gangos felsőtárkányi menyecskenél mulatott, amikor váratlanul nyakára jött a tekintetes vármegye. Arulás folytán persze. A pandúrok nagy hűhóval, kardcsörtetve állták el a kijáratokat, a vezető pedig harmadmagával átkutatta a házat a padlástól a pincéig. Hanem Vidróczki nem került elő. Pedig az egész idő alatt a házban tartózkodott a tisztaszobában. Falra akasztva a búbos mellett ott száradtak a menyecske ünneplőszoknyái, felpántlikázva, szépen silingolva, Vidróczki egyszerűen azok alá állt be, s várta türelmesen a kutatás befejezését.

A harc a gazdagok bőrére ment. A szegényt a valamire való betyár kimélte, sőt istápolta. Petőfi Zsid Marciról ezt írja:

Ha gazdag utas jött, Marci így kiáltott:
„Ide az erszénnyel, ha nem kell halálod.”
Ha szegény utas jött azt mondta szívesen:
„Nesze az erszényem és áldjon meg az Isten.”

Ugyanígy vélekedik a Sobri nótája is.

Szeret tesznek ők sok pénzre,
Arany-ezüst kincsekre,
Fősvény paptul elveszik,
Vándorlókat segítik.

Ők könnyen ha akarják,
A vármegyét feldűlják,
Az urakat rabolják,
De a szegényt nem bántják.

Csakugyan a Bakonyban máig emlékeznek a Sobri rőfjéről. Ez fától-fáig terjed. Sobri ugyanis az előtalált rongyos vándorlegényt aképp ruházta fel, hogy mérőszköz híján a kelmét fától-fáig vonta, így számolta a rőföket.

(Befejező közlemény februári számunkban.)

Siutak a Börzsönyben

A budapesti túrasíelők kedvenc területe, mert aránylag közel van, sível jól járható útjai és hazai viszonylatban nagy magasságkülönbszetei szebbnél-szebb lefutásokra nyújtanak alkalmat. Elsősorban a nagyhideghegyi turistaházat ajánljuk másfél napos, vagy többnapos sítúránk központjául. A turistaház közelében, a Nagy Hideghegy északi oldalában közel 800 méter hosszú lesiklópálya és sífelvonó áll a síelők rendelkezésére.

A turistaház Budapestről könnyen és aránylag olcsón érhető el. Budapest, Nyugati pu.-ról szombatnógrádverőcén Királyrét felé kisvasúti csatlakozást kapunk (lásd menetrend), amelyet Budapestről 2 és fél óra alatt érünk el. Nógrádverőcég a hétfélig menettérti jegy ára 17,40 Ft és onnan a királyréti szakasz 2,40-be kerül.

Királyrétről a turistaház a piros jelzésen 2—2 és fél óra alatt kényelmesen elérhető. Útközben — a Nagy Hideghegy déli lábánál — érintjük a Magas Tax-i erdészházat, ahol előzetes levelezés alapján esetleg 30—40 síelő kaphat helyet a munkásszálláson.

Lesiklások a Nagy Hideghegyről:

1. Királyrétre: a) a piros jelzésű úton 1 és fél—2 óra alatt érünk le. Már 30—40 cm-es hóban igen szép lefutásra nyújt alkalmat (az erdészház alatti meredek és keskeny ösvényt okvetlenül kerüljük el). Az erdészháztól a kocsitúton délnyugati irányban kb. 250 m-t ereszkedjünk le, majd kövessük a keleti irányba forduló utat és azon 100 méter után egy kis hídon áthaladva ismét elérjük a piros jelzést (kb. 7 km, 600 m lejtés).

b) Kezdő és gyenge síelőknek: A turistaháztól kövessük a kék jelzést a Korombérc előtti nyeregig (a nyereg déli oldalán villámsűjtotta fa). Az útvonal legnehezebb szakasza: lesiklás a turistaház alatti lejtőn. A nyeregből jelzés nélkül állandóan délkeleti irányban enyhe lejtésű erdei utakon siklunk a Taxi házhoz. Az erdészháztól nyugati irányban, majd nem szintben vezető úton haladunk, amely 500 méter után hirtelen délnyugati irányba fordul. A fordulóban jobbkézi a Hármastórási épülete (ha a Korombérc előtti nyeregből a völgy fenekét követjük, akkor is ideérünk). Tovább követjük

a kocsitútat déli irányban az Inóc keleti lejtőjének aljában, a Cseresznyés oldalban. Alattunk a völgy túlsó oldalán kőfejtések, majd közvetlen az út alatt (balkézi) két elhagyott épület ahonnan meredek siklópálya vezet le a völgybe. A síelők azonban jobbra, nagy ívben forduló úton ereszkednek a völgybe, amelyet az iparvasút mellett a rétek aljág követünk, majd keleti irányban, szintben vezető úton néhány perc alatt elérjük a piros jelzésű utat és azon Királyrétre (2 és fél óra, kb. 9 km, 600 m lejtés).

c) Jó minőségű, mély hóban igen szép lefutást nyújt a Háromhárs gerince. A Nagy Hideghegy és a Hangyásbérc közötti nyeregbe háromféle úton ereszkedhetünk le, és pedig: a turistaháztól délkeleti irányban követjük a piros X jelzést; vagy a lesiklópálya felső végétől jobbra az elhanyagolt ugrósánc mellett siklunk le a nyeregbe (a sáncnál igen óvatossá legyünk), végül a lesiklópályán meggyünk egy darabig, majd a jobbra vezető utat követjük, amely az ugrósánc alatt éri el a kék jelzést és azon a Rakodót. A nyeregből déli irányban 100 méter siklás után egy szintben vezető kocsitúton keresztezzük az Egés oldalt, majd a Keskenyhátsó gerincét. —

Útban a Nagy Hideghegy felé

A Pilis nyereg hősei

Metszően süvít a szél a Cserepes völgy felől. Űzi, kavarja az apró hókristályokat a természet vad tombolása; mint a hegyes tű vágódik arcomba. A Pilis nyeregben vagyok és meghatódottan gondolok azokra a szovjet katonákra, kik itt álltak őrt 11 évvel ezelőtt, csikorgó hidegben és hozzájárultak Budapest lakossága már elnyert békéjének megőrzéséhez. Jómagam a klostropusztai falatozás után tapostam fel ide a mély hóban és túráim végeztével jól fűtött vonatban térek haza családi otthonomba, elbeszélve gyermekeimnek a látottakat.

De forgassuk vissza a történelem kerekét. Budapest körülrzárása után a szovjet hadsereg erős vonalat épített ki a fasiszta ellentámadások visszaverésére. A németek a hegyeken át próbáltak a szovjet főerők hátába kerülni és ezért ismételt támadásokat kíséreltek meg az esztergom—dobogókői út mentén, illetve a Pilis nye-

reg irányában. A nyereg 16 védője ugyanazon ukrainai bányatelepről került e helyre. Parancsnokuk szintén odaválósi kapitány. Nem csodálatos, hogy hamar megtalálták a kapcsolatot Röchricht István dorogi bányásszal, aki a klostropusztai turistaház gondnoka lévén, tanácsokkal látta el a nyereg védőit. Hozzá jártak le időnként melegedni. Ezek a látogatások állandó életveszéllyel jártak, mert lépten-nyomon SS legények tűntek fel az erdőben.

A hős védők napokon keresztül folytatták a szívós harcot a támadások visszaverésére. Tyihon, 18 éves gimnazista egymaga robbantott fel kézigránátokkal egy német páncélost, amelyik a Feketehegy irányából próbált a frontvonal hátába kerülni. Az utolsó nap délutánján esett el, amikor a németek végső kísérletüket tették. A védők ekko: már megfoggyatkoztak. Többen elesetek, mások súlyos sebesülésük ellenére is

folytatták hősiességüket. A szovjet hadsereg ellentámadása a tizenegyedik nap éjszakáján érte el a Pilis nyeret. Egy nappal később már nem volt német hadsereg a dorogi medencében és Esztergomban. A megmaradt védők pedig tovább vonultak előre, hogy kivívják a végső diadalt.

A hősi halottak egy részének emlékét a kesztölci temető őrzi. A dorogi bányászok és turisták kegyeletük jeléül emelték az itt látható emlékművet, amely hirdeti a hazájuk szabadságáért, más népek felszabadításáért életüket áldozó szovjet harcosok dicső emlékét.

Dorogi bányászok, kesztölci fiatalok a hősi harc évfordulóján évről-évre felzarándokolnak ide és elhelyezik megemlékezésük soha nem hervadó, örökzöld koszorúját.

Nyugodjatok békében ti hősök, akiknek szabadságunkat, békénket köszönhetjük. Felszabadult hazánk útjait járva, soha nem feledkezünk meg rólatok.

vigyázzunk, nehogy az itt levezető utat kövessük, hanem — tovább a szintúton a Háromhárs alatti Kálmán rétre érünk. Innen a gerincen délkeleti irányban síklunk le Királyrétre (2 és fél óra, kb. 9 km, 600 m lejtés).

2. Kisínóci turistaházhoz: az országos kék jelzésen, az Inóci nyiladékon át 1 és fél óra. Jó hóviszonyok esetén egyike a legszebb lefutásoknak. A nyiladékat az utóbbi években nem tisztították ki a bokrokotól és ezért még mély hóban is óvatosságot ajánlunk (7 km, 520 m lejtés).

3. Nagybörzsönybe: a Vadászkúton át az újonnan festett kék négyszög jelzésen mehetünk. Az útvonal a Nagy Hideghegy ÉNy-i kútlánán át, gerincen vezet le Nagybörzsöny községbe. A jelzés az országos kék jelzésből ágazik ki a turistaház melletti nagy lejtő aljából és a Kammerhofnak nevezett hódús kútlanon át a Vadászkút (munkásszálló) érintésével a Rustock gerincén át a Börzsönypatak völgyében eléri a Bánya puszta felől jövő kék jelzést és innen néhány perc alatt a községet (1 és fél óra, 8 km, 600 m lejtés).

4. Bányapusztára: többnapos tartózkodás esetén okvetlenül keressük fel Bányapusztát. A háború alatt elpusztult erdőszékház helyén munkásszállás épült, azonban szállás céljából nem vehető igénybe. Sí szempontból a Börzsöny hegység leggyönyörűbb része. Az alpesi jellegű kútlán hóviszonyai kitűnők. A kútlánban enyhe és meredek lejtők ellenlejtőkkel váltakoznak, jó kifutókkal. A piros + jelzésen, vagy a sí-lesikló pályát keresztező úton érjük el (45 perc, 4 km, 400 m lejtés).

5. Diósjenő felé: az 1/c. alatt ismertetett utak egyikén síklunk a Rakodóhoz, onnan a piros X jelzést követjük Diósjenőig (3—4 óra, 13 km, 700 m lejtés).

6. Átmenet a Csóványosra: legjobb a piros X jelzést követni. A Hangyásbérc után jobbra térünk és keleti irányban, majdnem szintben haladva érjük el az Árvarétet, ahonnan a kék jelzést követve érjük el a Csóványos csúcsát (1 és fél óra, 4 km, 100 m lejtés).

Lefutások a Csóványosról:

7. A csúcsról délkeleti irányban a kék jelzésen síklunk le. Meredek nyiladékon érjük el az Árvarétet, tovább a gerincen Fultánkeresztet (gyakori a méteres hófúvás), onnan a piros X jelzésen Diósjenőre (lásd 5. alatt, 2 óra, 10 km, 700 m lejtés).

8. Zöld jelzésen a csúcsról északkeleti irányú nyiladékon síklunk le, majd a Híntaréteken át érjük el a Nyíredi kastély romját. A romoktól déli irányban síklunk a rétre, majd annak keleti szélén és a Somospatak völgye tisztásain át elérjük a Kemencepatak völgyét. A patak mentén haladunk a Gál rétig,

s tovább keleti irányban felkapaszkodunk a Csehvár és Magoshegy nyergébe, ahol találkozunk a piros X jelzéssel. A „Dugóhúzó” át Diósjenőre érünk (1 és fél óra, 9 km, 700 m lejtés).

9. Királyházi turistaházhoz: a) Rakottásbérc: a csúcsról a piros háromszög és zöld jelzéseken a Háromhártyásig. Innen északkeleti irányban elég nehezen követhető úton a Viski kövek alá, majd északnyugati irányban — a kövek alatt — felkapaszkodunk a Rakottásbérc gerincére. Vigyázzunk, nehogy a kövek előtti bordán ereszkedjünk alá, mert akkor a Rakottáspatak völgyébe jutunk és ez az út sível nehezen járható. A Rakottásbérc gerincén állandóan északkeleti irányban síklunk lefelé a királyházi rétekig. Az út sok helyen erősen be van növe és ezért óvatosságot kíván (1 és fél óra, 7 km, 570 m lejtés).

b) A csúcsról a 8. alatt ismertetett úton lesiklunk a Nyíredi kastély romjához. A romoktól északkeleti irányban kb. 400 métert síklunk lefelé, majd egy nyugati irányban vezető útra fordulunk vissza. Utunk eleinte szintben kerületi a Csóványos, illetve Pogányvár északi és északkeleti lejtőit, majd a Pogányvár nyugati lejtőin lassan kanyarogva leereszkedik a Rózspatak völgyébe, és azon leereszkedhetünk Királyházára.

10. Komoly síteljesítményt nyújt a Csóványos északnyugati gerince, amely csak igen megbízható és kitűnő hóviszonyok esetén ajánlható, akkor is csak gyakorlott és kitartó síelők vállalkozzanak erre a túrára. Csóványosról északnyugati irányban a zöld jelzést követjük a Magosfán — Dosnya nyereg közötti szakasz; meredek, helyenként fiatal erdőben kell leereszkednünk, különösen legyünk óvatosak a 820 m háromszögelési pont után, nehogy északi irányba forduljunk. Erősen balra tartsunk, figyeljük a jelzéseket. A Dosnya nyeregben rendszerint 1—1 és fél méteres hófúvások állják utunkat, amelyeknek legyőzése eléggé fárasztó. A völgyek találkozásától Kemence 3 km-re, Királyháza 6 km-re van. A túra időtartama 5 és fél óra.

3. szempontból a másik turistaház, amely számításba jöhet a kisínóci. Környéke igen jó gyakorló terep. Előnye, hogy szombaton és vasárnap Budapestről közvetlen autóbuszjárat van a házig. Hátránya viszont, hogy még fel kell menni a lesiklopályához vagy a lefutások felső végéhez. A királyréti kisvasút állomástól 2 óra alatt érhetjük el a zöld jelzésen. Kezdeknek ajánljuk a házkörnyéki jó gyakorló rétek miatt.

Kristóf Sándor — Lajos Ferenc

Üdülés – turista módra

Lengyelországban két év óta újfajta üdülési formát honosítottak meg. A kísérlet jól bevált, máris sokezer híve van. Az új forma abból áll, hogy az eddig szokásos üdülést összekötötték a tömegtúrázással. Lengyelországban, hasonlóképpen a többi népi demokratikus országhoz, kéthetes üdülést biztosítanak a jól dolgozók számára az üdülőkben. Az új kísérlet ezt a szokásos módot bizonyos fokig forradalmasítja.

A turista módra történő üdülésben részt vehetnek azok is, akik nem túráznak rendszeresen, akik nem rendelkeznek különleges turista felkészültséggel, de szeretik a természetet és szívesen töltik szabad idejüket a hegyekben, illetve a folyók és tavak mentén.

A múlt évben a Karkonoszekben és a Beszkidekben rendeztek két főútvonalon ilyenfajta turistaszzerű üdülést, hasonlóképpen a mazuri tavaknál is két víziútvonal mentén szerveztek üdülési csoportokat.

Az üdülés résztvevői egy bizonyos turista központban gyűlnek össze, innen indulnak „vándorútjukra”. Naponta néhányórás utat tesznek meg. Lassan haladnak a hegyi utakon, a menetelés távolról sem fárasztó. Útközben megismerkednek a környék természetrajzával, a lakosság szokásaival, valamint a történelmi nevezetességekkel. Az üdülők hátizsákjait, bőröndjeit és egyéb holmijaikat gépkocsi szállítja utánuk. Egyes esetekben, ha szükség mutatkozik, igénybeveszik bizonyos szakaszon a vasutat, illetve autóbuszokat. Az élelmezésre természetesen az üdülőknek nincs gondjuk. Az éjszakai szállás a turistaházakban várja őket, meleg vacsorát kapnak, másnap itt reggeliznek. Ebédjüket kint a szabadban fogyasztják el, szép környezetben.

Néhány napi vándorlás után valamelyik turistaházban egésznapos pihenőt tartanak. A barangoláson kívül tehát bőségesen jut idejük kulturális szórakozásokra, pihenésre, napozásra stb.

Az üdülőcsoportokat mindenkor régi turista vezetői, orvos is van velük, vagy legalábbis valamilyen egészségügyi képzettséggel rendelkező személy. A kultúrfelelős ismerteti a vidék nevezetességeit, gondoskodik a kulturális szórakozásokról.

A mazuri tavak mentén folyó turista üdülés lényegében hasonlóképpen zajlik le, mint a hegyekben, a különbség csupán az, hogy hajók, motorcsónakok szállítják az üdülőket. Az éjszakákat a partmenti kőes fekvésű turistaházakban töltik.

Hogyan fest az ilyenfajta üdülés télen? Lényegében úgy, mint a nyári hónapokban, csak hogy itt már nagyobb szerep jut a síléceknek. Azok, akik csak hírből ismerik a síelést, sítanfolyamon vesznek részt. A kezdők estére mindig visszatérnek kiindulópontjukra a turistaházba. Ott teljes ellátást kapnak.

Azok számára, akik már jól tudnak síelni, nagyobb, esetleg többnapos túrákat rendeznek a hegyekben.

A legfejlettebb téli turistaüdülést a Tátrában rendezik azok számára, akik évek óta foglalkoznak a sí-sporttal. Nem egyszer ezekből kerülnek ki a Tátra hegység kiváló ismerői, szakképzett turisták, s egyben síversenyzők is.

Nem lenne teljes a kép, ha nem közölnénk adatokat a turistajellegű üdülés népszerűségéről. Az első évben négyezren vettek részt a nyári, 2500-an a téli turista-üdülésben. Az elmúlt évben (1955-ben) több mint 30 ezren kapcsolódtak az üdülés ezen formájába, 18 hegyvidéki vonalon folyik turista üdülés. Bővítették a víziútvonalak mentén folyó turista üdülés lehetőségeit is. Tervezték kerékpáron lebonyolítandó üdülő túrákat is.

Ezt a fajta üdülést is a szakszervezetek intézik, szoros együttműködve a Lengyel Turistaegyesülettel. Az üdülők ellátásáról a szakszervezet gondoskodik, a vasúti jegyeknél ugyanaz a kedvezmény megilleti az üdülőket, mintha a szokásos üdülésben vennének részt. A dolgozók a költségeknek csupán egy részét fizetik, a költségek nagyobb százalékát a szakszervezetek fedezik, részint állami segítségből részint a szociális alapokból származó összegekből.

TURISTAHÁZAK

Újfajta értekezlet volt, a Turistaházakat Kezelő Vállalat gondnoki értekezlete. Elűtött az előzőektől, újfajta és termékeny volt. A vállalat vezetősége új szempontok szerint kívánja vezetni házait és azokat a turistaság tömegesítésének szolgálatába akarja állítani. És, hogy ez a terv megvalósítható, annak biztosítékát adták a gondnokok hozzászólásaikban, véleményekben, javaslataikban.

A vállalat új igazgatója tartotta a beszámolót a vállalat tevékenységéről. Elmondta, hogy a vállalat az értekezlet napjág egész évi tervét teljesítette. Itt meg kell állni egy kicsit. A Turistaházakat Kezelő Vállalat terveköttelezett éspedig elég feszesek a tervel. A gondnoknak tehát elsőrendű feladatuk, hogy tervüket teljesítsék. Igaza van annak a gondnoknak, aki a következőket mondta: „... örülök, hogy hozzám jöttök és itt lesz a verseny, de ha megint bablevest rendeltek, akkor mi lesz a tervemmel? „Sajnos, így igaz. A menedékházi tervteljesítés az étel- és italfogyasztásból történik, a hálódij ennek csupán kis töredéke. Meg kell tehát oldani azt a kérdést, hogy a turistaházak sportlétesítmények legyenek, ne pedig tervkötelezett vállalkozások. A vállalat vezetősége — lehetőségei között — mindent megtesz a meglévő házak korszerűsítése és új szálláslehetőségek biztosítása érdekében.

A jövő évi tervek kedvezőek. Új menedékház épül a Vargakútnál a honvéd üdülő közelében; előregyártott lemezekből menedékházat építenek Bánkúton. Átépitik a fehérkőlapal, ágasvári, kisinóci, istenkúti és a badacsonyi Vörös Csillag turistaházakat. A vállalat célja, hogy kényelmesebbé, otthonosabbá tegye a házakat. Az átépítésknél több körültekintéssel kell eljárni, mint például a királyházi menedékháznál és Fehérkúton tették. Evvel azonban koránt sincs kielégítve a turisták igénye. Még mindig nincs menedékház a Zempléni hegységben, a Cser-

hátban, a Gerecsében, a Vértesben, a keleti Mecsekben. Pedig legtöbb helyen kevés pénzből meg lehetne oldani. Bele kell azonban ebbe a munkába folyni a turistának is. Szorosra kell fűzni a kapcsolatokat a helyi TSB-k természetjáró társadalmi szövetségeivel, újra életre kell kelteni a patronálási rendszert, amelynek halódása részben a vállalat hibája.

Baga elvtárs beszámolója során elmondotta, hogy az elmúlt év hasonló időszakához képest csökkent a hálódások kihasználtsága.

A gondnokok hozzászólása arról tett tanúságot, hogy nagy részük turista, aki szereti az általa vezetett házat és az azt látogató természetjárókat. Külön kell szólni itt Vida Gyula sporttársunkról, aki az általa vezetett házról és környékéről (Bánkút) színes diaposztív sorozatot készített és azok bemutatásával növeli háza propagandáját és látogatottságát. Sok múlik a jó propagandán és a jó gondnokon. Annyit kívánok megjegyezni, hogy vigyék magukkal a gondnokok azt a szellemet, amelyben az értekezlet lezajlott és dolgozzanak otthon annak jegyében, amit Baga elvtárs mondott. Gondoljanak arra, hogy jól vezetett házzal sokat segítenek a természetjárás és a vállalat érdekein. Ne legyenek olyanok, mint a királyházi gondnok, akiben a közelmúlt helytelen szelleme kísért.

Amíg a vállalat tervkötelezett, a terveket teljesíteni kell, ennek érdekében tehát növelni kell a házakban az ételfogyasztást. Meg kell tehát győzni jó propagandával a turistákat is, hogy jobb a menedékházban elfogyasztott friss meleg étel, mint a hátizsákban hozott hideg. Be kell bizonyítani, hogy ugyanazért az árért, amit a magával hozott hideg ételért fizet, étkezni tud a menedékházban is. És ha már az árak egyenlők, akkor a vállalat nyerte meg a harcot.

Végezetül azt kérjük, hogy készítsen a vállalat új házirendet, adjon ki olyan rendelkezést, ami tisztázza azokat a kérdéseket, amelyek eddig sok felesleges vitára adtak okot.

T. R.

* Találkozás az Olvasóval *

Megállapítható, hogy lapunk néhány hónap alatt olvasóink elismerését vívta ki. Még az első számoknál mindenki úgy fogadta: „végre saját lapunk is van”. Később már mind kritikussabb szemmel nézte és, mert sajátjának érezte, megtette észrevételeit, javaslatait.

Szerkesztőbizottságunk elsőrendű kötelességének tartotta, hogy figyelembe vegye az olvasók kívánságait. A beküldött levelek is sok értékes javaslatot tartalmaztak, de ennél nem álltunk meg. Budapesten, Miskolcon, Veszprémben és Pécsen tartottunk megbeszélést olvasóinkkal a személyi kapcsolat kiépítése érdekében. Nagyon gyümölcsözőek voltak ezek, mert itt láttuk meg azt, hogy milyen irányban kell tovább fejleszteni lapunkat.

Alljon itt néhány észrevétel: Susóczky sporttárs azt kívánta, hogy egyes hegyvidékek ismertetésével pótoljuk az útikalauzok hiányát (lásd: Felfedező út a Balatonfelvidéken, Vándorlás a Cserháttban), továbbá kérte a várakkal kapcsolatos feladatok ismertetését (ezzel is foglalkoztunk decemberi számunkban); Tóth Lajos fejtörő rovatot kért (lásd: 6. számunktól); Grünfeld Gáborné a ritkán látogatott területekről kért le-

írást (lásd: a sokarcú Bakony); Bokody József kérte, hogy az évszakot megelőzően foglalkozzunk egyes kérdésekkel (lásd: Siutak a Pilisben); Lévai sporttárs Pécsről, ifjúsági kérdésekről kíván olvasni (minden számban közlünk); többen kértek irodalmi színvonalú cikkeket (lásd: Az álmodó Bükk, A magyar hegyek betyárromantikája). Az olvasók kéréseit még hosszan sorolhatnánk. A lényeg az, hogy igyekeztünk ezeket a kívánságokat kielégíteni, mint a fenti példák mutatják. Van tehát alapja a Pest megyei Somogyvári sporttárs véleményének, amikor megállapítja, hogy kívánságaik meghallgatásra találtak.

Kötelességünk, hogy a természetjárás kedvelőinek véleményét továbbra is figyelembe vegyük, mert hisz az ő számukra készítjük lapunkat. Ez lesz a célja a soronkövetkező ankétoknak, amelyeket Győrben, Egerben, Salgótarjánban, Tatabányán, Sopronban, Ózdon megrendezni kívánunk.

Olvasóinkat arra kérjük, hogy ha lapunkkal kapcsolatban bármilyen észrevételeik vannak, továbbra is közölgék velünk, mert tudjuk, hogy sok javítani való akad munkánkban.

A Szerkesztőbizottság

Schubert János

A TTE volt tagja és sok ifjú természetjáró ünnepelte Schubert János elvtárs 77. születésnapját a Ságvári turistaházban tartott kedves özszejevetelen. Schubert elvtárs 1910-ben a TTE egyik alapító tagja volt és azóta megszakitás nélkül ténykedik a turista mozgalomban. Jó egészségben még sok kellemes túrát kívánunk neki.

A HÁROMNEVŰ HEGYSÉG

Talán kissé furcsa a cím, de így kell kezdenem. Elsősorban Zempléni hegységnek nevezik, ez a hivatalos neve. Sátor hegység névvel is illetik hegyeknek kúpokra, sátrakra emlékeztető formái miatt. A Sátoros hegyek elnevezés inkább turista körökben terjedt el.

Beszéljünk azonban a hegységről, amelyet szorosan ölel a szelldülni készülő, a magyas hegyek üdvözlését hozó Hernád és a szeszélyes, hatalmas vargabetűket lefró Bodrog. Két oldalról is megközelíthetjük, nyugatról vagy keletről, mert a két folyó völgyében vezet a vasútvonat. Csúcsai általában nem magasak (500-700 m), ennél jobban — többek között — a nyugati oldalán levő Gergelyhegy (786 m) emelkedik ki. A három hűződik a Nagy Millc, amely a 900-as magasságot ostromolja.

A hegységben van valami vonzó, ami mássá teszi, mint a többi hegyek; valami furcsa sajátosságát érezzük. Szép a Bükk fennsík a maga összetöredezett, fenyvesekkel tarkított világaival, szép a Mátra hatalmas masszívumaival, vonzó a Börzsöny völgyeivel, tagoltságával, vad gerinceivel. Am egészen más a Sátoros. A magyas hegyek lehetét hozza és kora őszszel zord hegyi szelek járják át. Más a flórája. Fenyves erdeinek sötétzöld baragos színét finom héjú, törékeny nyírfaák szelídfítik. Tisztasai, hegyeinek fűves oldalal havasi legelőkre emlékeztetnek; apró völgyek mélyén megbúvó falvai mesék világát tárják fel. Szép, vad; kedves, vonzó. Gerinceit, vagy völgyeit járva mindent megtalálunk benne, amit többi hegyeink együttesen nem tartalmaznak.

Forrása sok van, amelyek bővizűek, néha a legmagasabb gerincek közvetlen közelségében is. Komoly, nagy patakja, amely a legmelegebb nyárban is számottevő: a Kemence.

Túrán nyáron, tavasszal, ősszel egyaránt lehet, mert mindig más és minden évszakban újat mutat. Télen a síelők paradicsoma. Síelésre legkedveltebb a Huta dombok vidéke (Középhuta fölött, 2. kép), valamint az Óhuta fölött levő Labarla oldala. Színtűtjai, amelyek minden irányban átszelik, túrásfelesre teszik alkalmassá.

A Sátorosról azonban eleget írni nem lehet, a Sátorost Jární, megismerni kell.

Most, hogy a tél jó, talán a tél lehetőségekről beszéljünk. Ha időt akarunk nyerni, szombat este kell indulni a Keleti pályaudvarról, így kissé fárasztó ugyan az út, de vasárnap 7 órakor már Sárospatakon vagyunk. Legjobb, ha először a várost nézzük meg, amely rengeteg kedves látnivalót nyújt.

Mindezre kevés idő, mindössze 4 óra áll rendelkezésre, mert a mai napon még el kell jutni Középhutára, ahol szállást találunk.

Egyelőre léccel a vállon indulunk ki a városból és Hercegkút felé vesszük irányunkat. Rövid egyórás út után érjük el a falut, amelynek széles és egyetlen utcáján haladunk végig. E-i szélén már lécre szállhatunk és a fehér havon gyorsabban haladunk tovább a széles gesztenyesoron, amely összeköti a falut az erdővel. Az erdő fenyővel kezdődik, majd lombbal váltakozva kísér utunkon. Az út első szakaszán, amikor elhagyjuk a gesztenyesort, merészen Ny-i irányba húzunk fel, hogy egy „emelettel” feljebb levő úton haladhassunk. Ez az út aztán félreérthetetlenül vezet bennünket végig, kizárva az eltévedés veszélyét. A gesztenyesort elhagyva háromkilométeres út után 300 méter magasan találjuk a bővizű Cifrakutat. A Cifrakút után egy darabig fenyves vesz körül, majd erős kapaszkodó következik, ahol bizony szükség van a síbotok támogatására, hogy feljussunk a tetejére és evvel végzetünk is a mai nap legnehezebb szakaszával. Utunk főiránya, amely Hercegkúttól a Cifrakút fölötti kapaszkodóig ENy-i volt, most EENy-i főirányúvá változik. Alig haladunk 10-15 perccel, amikor DNy-ról elmarad az erdő és teljes pompájában kitarul a havasi legelőkre emlékeztető hatalmas völgy, amelynek aljában Komlóská fekszik. A lejtő szinte csábít, húzza a lácat, de a közelgő szürkület tovább parancsol. Hátfordítunk a lejtőnek és egy merész kanyar után szembe találjuk magunkat az északi széllel, amely szabadon jár-kelet a Mogyorósten. Még néhány perc és 446 méteren vagyunk a tenger színe felett, a Zsidó réten. Szerencsénk van, a nap

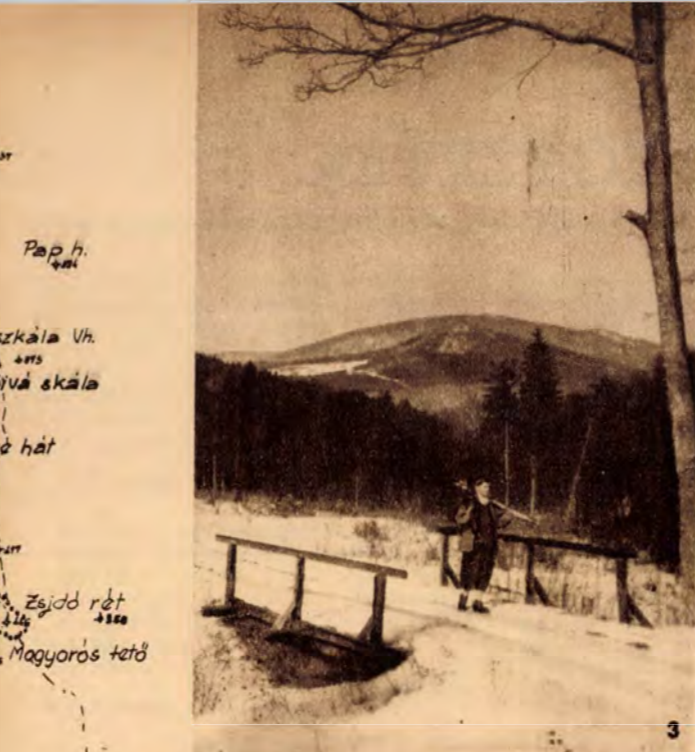
csak most nyugodott le és vörös sugaral visszaverődve gyönyörű színpompát rajzolnak az égbe. A távolról valószínűleg magasra nőtt hegyek intenek búcsút. A közelgő sötétség, na meg a hevesen fújó szél tovább zavar bennünket, s a feljövetei fáradságát most gazdagon fizeti a lesiklás öröme.

A Zsidó rétről egy E-i irányba haladó úton indulunk lefelé. Az út első 30 métere fiatal erdőben halad, majd egy fásor következik, aztán megint erdő, végül egy éles kanyar Ny-i irányba. Lécünk innen szabadon fut ki egy nagyobb írtott területre, amelynek közepén kis híd áll, öreg bükk által örzve (3. kép). Átsiklunk a hídon és máris benn vagyunk a fenyvesben. Síklík a léc, vezet az út, amelynek utolsó részén egy szelíd kanyar előbb balra, majd egy élesebb jobbra fordul és méris lenn vagyunk a újhuta MTH üdülő mellett. Innen 2 km még a völgyben és megérkezünk szálláshelyünkre, Középhutára (16 km).

A második napon ismerkedünk a környékkel. Középhutáról a Simonostető (501) és a Barlanghegy (508) K-i, ill. E-i oldalán levő ideális lesikló pályákra megyünk. A hó itt a legmelegebb déli napon is jó minőségű marad. Legjobb terep a Sátorosban kezdődnek, haladónak egyaránt. Akinek úgy tel-szik, még ugorhat is, mivel a sárospataki diákok kis föld-sancot létesítettek.

Gyorsan telik az idő, már kedd van, az első hosszú túra napja. Utunk eleje már ismert, mert a tegnap megszeretett lejtőkön kapaszkodunk fel egészen 450 méterig, ahol a sánc alatti utat elérve megyünk a Barlanghegy és a Mogyorósten oldalában a Zsidórétre. Gyönyörű fenyveserdőben csillogó havon síklík a léc és a sáncról mintegy 15-20 perc után máris a Zsidóréten vagyunk. A kilátás után E-i irányba, a Kecske-hát felé vesszük utunkat és annak gerincén haladunk.

Utunk előbb lomb-, majd fenyőerdőben vezet, egészen az Eszkála vadászaházig. A vadászaházról fiatal fenyő- és nyír-erdőben síklünk le a Maklány és a Sívá-skála közötti nyeregbe (438 m). Itt a gyengébben síelők D-i irányba lefutnak Újhutára és onnan Középhutára térnek. Esetleg tovább is haladhatnak a Maklány oldalában, majd a Kötlika vadászaház

romjai mellett síklának le Újhutára és onnan mennek Középhutára.

A megmaradt, felkészültebb csoport E-nak fordul és a gyönyörű Komlóská völgyön lefut a Kemence patak völgyébe. A völgybe elérve, DNy-i irányba, felfelé indulunk és alig másfélkilométeres út után elérjük a festői helyen fekvő Kókapu vadászaház. Itt elköltjük ebédünket, közben a sziklára épített ház második emeletéről gyönyörködünk az alattunk húzódó völgyben.

Tovább haladunk innen a völgyben felfelé és 10 perc múlva a Rostalló vadászaházhoz érünk. Itt összeszűkül a völgy és az Ördög-völgy nevet vesz fel. Az út, amelyen haladunk mintegy 400 méter után szép szerpentint leírva jó 25-30 métert emelkedik. A szerpentint azonban átvághatjuk és egy rövidít, ám meredek ösvényen felkapaszkodva újra elérjük az állandóan emelkedő utat. Végül a Soltészhegy (591) és a Kecskehegy (596) közötti nyeregbe érünk. A nyeregből D-i irányba, a Soltészhegy oldalában haladunk tovább. Az út már tejt és a nehéz kapaszkodó után a jól megérdemelt lesiklás következik. Az előbb említett nyeregből 8-10 perccel út után újabb nyeregbe érünk, amely a Soltész- és a Nagy Királyhegy (529) között fekszik. Innen DDK-i főirányban a Nagy Királyhegy oldalában haladva érjük el mintegy 20-25 perces lesiklás után a Huta völgyét és balra fordulva Középhutát (22 km).

Negyedik napunk következik és egyelőre, sajnos, az utolsó. Korán reggel indulunk, de most nem az országúton, hanem a fölött, a völgy E-i oldalán haladunk fenyvesek között vezet szép úton. Ezen az újhuta MTH üdülő fölé érünk, ahonnan egy másik út csatlakozik hozzánk (350 m). Utunk egyre emelkedik. Gyönyörű fenyveserdőben járunk, amikor eddigi K-i irányunktól eltérve E-ra fordulunk. Kis négyszögű tisztásra érünk. Megállunk egy szusszantásra és a felkelő nap fényében gyönyörködünk. Szép az út, de még szebb lesz, amikor újabb két kilométer után 400 méter magasságban elérjük a Kötlika vadászaház tisztását. Itt fenn, a hatalmas tisztáson, amelynek felső végén valaha a vadászaház állt, néhány lesik-

lást végzünk a hullámos terepen. A tisztás legmagasabb és legmélyebb pontja között mintegy 30 méter a szintkülönbség. Elejétől hatalmas vörösfenyőkkel övezett út vezet E-i végéig. Ha valaki megelégedte volna a túrával, innen is visszatérhet úgy, hogy a tisztást Ny-i irányban szel át és bármelyik úton ereszkedik le D-i irányba a huta völgyébe.

Mi tovább haladunk, egyelőre lomberdőben, de rövid idő után ismét fenyőerdőbe érünk. Utunkat most a Nagy Körös-hegy oldalán folytatjuk ENy-i főiránnyal, mintegy két kilométeren, míg végül kis tisztásra érünk, amelynek közepén út vezet át. A tisztás felső részén vadatető áll, bájos képet adva a környéknek. Innen Ny-i irányba fordulva kapaszkodunk fel a Nagy Hangyás és Soltészhegy között levő nyeregbe, ahonnan rövid 5-6 perces síklás után a már az előző napi túránkról ismert nyereg tisztásra érünk. Most EENy-i irányba haladunk tovább a Kecskehegy felé. Egy kilométert sem haladunk, amikor út válik ki tőlünk balra, amely barátságos nyírfaerdőbe vezet. Engedünk a csábításnak és rövid síklás után a hegység egyik legbájosabb erdészaházához, az Istvánkunyóhoz érünk (1. kép). Fenyőföld-, és nyírfaerdő keveredik itt össze, amelyet a ház előtt meghúzódó kis tó tesz feledhetetlenné. A ház mögött harminc méterre tisztá, bővizű forrást találunk; így télen, nyáron eszményi pihenőhely.

A háztól tovább indulva egy csemetekert kerítése mellett kapaszkodunk fel mintegy 20 méter, ahol az előbb elhagyott, a kis katlan-körül kanyargó utat érjük el. Most a Nagy Péter ménkő alatt haladunk tovább NyENy-i irányba. Közben ismét fenyvesbe értünk, alig megyünk 8-10 perccel, máris a Piu-kútnál vagyunk. A forrást magát nem könnyű észrevenni, de segít ebben a favágók részére épített munkásszállástól vezető kis ösvény. Az úton haladunk tovább. Most rövid ideig nagyjából D-i irányú az utunk és enyhén felfelé tart, de nem sokáig. Hat-nyolc perccel haladunk így, majd hirtelen, amikor az út ismét nyugatra fordul gyönyörű kilátást kapunk. Alattunk mély völgyek, lefutó gerincek és a völgyek összefutásánál keletkezett katlanból mesék hangulatát kelten emlékeztet ki a Regéc vára. Itt nem időzünk sokáig, mintegy 5 perccel út után balra keskeny, fenyők közé vágott ösvényen, egy sziklával teleszórt bokros tisztásra érünk. Itt bevesszük lécelünket és gyalog taposunk fel a Pengőkőre. A Pengőkő alulról ülő tevéhez hasonlít, amelynek pupáját elmosta az idők vihára és csak nagy feje maradt meg. Egy kis kapaszkodás és máris fenn vagyunk a 12-15 méter magas sziklán. Kilátásunk gyönyörű, teljes körképet kapunk. Nem sokáig élvezhetjük a kilátást, mert a rohamosan múló idő és a vadul száguldó szél lekényyszerít a sziklárol. Ismét síre szállunk és folytatjuk utunkat előbb Ny-á, majd E-i irányba. A Pengőkő fölött másfél kilométer után az eddigieknél hatalmasabb fenyőerdőbe érünk, a fák szinte az eget ostromolják, és alattuk békésen húzódik meg fehér falával egy kis ház (4. kép). A Dorkóban vagyunk, a Sátoros hegyek legszebb fenyőerdejében. Északi irányunkat itt DNy-ira cseréljük fel és megindulunk Regéc felé. Alig haladunk hat-nyolcszáz métert, kis négyszögű tisztásra érünk, amely felett a Tokártető borzas feje örködik. A tisztás után mély utat kapunk, azonban csak rövid szakaszra, mert utána utunk legkedvesebb lesikló része érkezett el, most szabadon futathat a sí kényelmes, kedves, nyírfaerdő és bokrokkal tarkított lejtőkön. Nyugatra tőlünk a Szárkő, keletre a Tokártető, mi a kettő közti hatszáz méter magas nyeregbe síklunk le. A nyeregből D-i irányba fordulunk és teljes sebességgel repülünk Regécbe. A falun végig haladva ismét fel kell kapaszkodnunk, de léc nélkül, a várhoz. Maredak az út, zihálnak a tüdőnk, de megéri. Lassan lemegy a nap és mi tovább indulunk, leereszkedünk a várból K-i irányba és megindulunk Labarla felé. Most több út lehetősége áll előttünk, mi azonban a szürkületre való tekintettel a leg-egyszerűbbet választjuk. A két Labarla között leereszkedünk egy mély völgybe. A völgy iránya nagyjából K-i. Alján elérve mindössze másfél kilométert haladunk, amikor E-ről hozzánk torkollik a huta völgy. Most már ebben haladva érjük el Óhutát, majd két kilométer után Középhutát (24 km).

A mai túra hosszú volt és csak a rövid tartózkodás miatt tettük meg egy nap alatt. Akinek több az ideje, felbonthatja rövidebb túrákra. Remélem, lesz aki hasznát veszi e leírásnak és élvezetes túrákat tölt majd a Zempléni hegység varázslatos vidékén.

Tátrai Ruppert

Egy iskola elindul

November 20-án lehullt az első hó. A föld keményre fagyott s az emberek szívesen húzódtak otthonaikban a ropogó tűz közelébe.

A Bölcshégy és Lajosforrás környéke azonban most is hangos volt, — akár csak tavasszal vagy nyáron. Több száz ifjú természetjáró mérte össze erejét e napon az **Esti Budapest** vándordíjért rendezett természetjáró tájékoztató versenyen. Mindet az a vágy fűtötte: megnyerni a gyönyörű ezüst serleget.

A Petőfi Sándor gimnázium fiúcsapata egyenletes teljesítményével jól bírkózott meg a nehéz terep komoly feladataival.

Nagy most az öröm, hogy az iskola csapata a nagy képességű versenymezőnyben ilyen szép eredményt ért el. A verseny után mindenki erről beszél az iskolában, ahol egyébként minden adottság megvan a komoly sportoláshoz. Erről már azzal is meggyőződést szerezhettünk, ha csak a sportfolyosón végig haladunk. Az ott látható öklevek, serlegek bezédes tanúbizonyságai az iskolában folyó sokoldalú sportéletnek, amit Paulinyi Jenő testnevelő tanár erős és szakavatott kézzel fog egybe.

Az Esti Budapest-kupa megnyerése most a természetjárást hozta az érdeklődés előterébe. A szakosztály még csak néhány hete alakult, tagjainak száma aránylag kevés, de lelkesedésben nincs hiány. Az iskola a pártárhozát nyomán az ifjúság széles tömegeit kívánja bekapcsolni a természetjáró sportba. Az első nagy győzelem ehhez igen jó propaganda, — mert érezhetően lázba hozta az egész iskola sportolni vágyó ifjúságát. A természetjáró szakosztály taglétszáma napról-napra bővül.

Ez a komoly érdeklődés azt kívánja, hogy a fejlődő szakosztály tagsága megfelelő szakmai támogatást is kapjon. Ezt a kérdést úgy oldják meg, hogy a Pesti Törökúti természetjáró szakosztályát kérik fel az iskola természetjárásának patronálására. Reméljük, hogy a Törökúti elvállalja a patronálást annál is inkább, mert az iskola győztes csapatának vezetői már eddig is ebben a szakosztályban ismerkedtek meg a természetjárás szépségeivel.

További tervei a fejlődő szakosztálynak, hogy megszervezi a rendszeres természetjáró életet az iskolában s vasárnaponként túrákat vezet a közeli hegyekbe. A tél folyamán pedig alap- és középfokú természetjáró tanfolyam beindítását tervezi. Tavaszra versenyző gárdát kíván nevelni s azzal részt kíván venni az ifjúsági bajnokságon is. Bizva-biznak tervei valóra válásában és abban, hogy az év folyamán a természetjáró szakosztály új eredményekkel gazdagítja az iskola sportkörének eddigi jó hírnevét.

Az iskola vezetősége s a tanárikar is támogatja a természetjárókat. Tiszában van ugyanis azzal, hogy ez a sport nemcsak egészséges, erős, ütöképes fiatalokat nevel. Az ország bejárása, természeti adottságainak, néprajzának, szokásainak megismerése gazdagítja a tanuló ifjúság kulturális fejlődését. Ekként a Petőfi gimnáziumban minden megvan, hogy lelkes tagokat neveljen a természetjárók nagy tábora részére.

Ifj. Gámán J.

NAPLÓJEGYZETEK

az I. sz. Élelmiszeripari Tanuló Iskola természetjáró szakosztályából

A másodéves konzerves, hűsípári tanulók **Tihanyban** voltak. Megérkezésük reggelén a „Balaton émtő szépségben tündökölt a napfelkelte csendes színeiben.” Délelőtt a nevezetességeket nézték meg, délután fürdés volt, majd a tihanylak nagy rémületére tutajoztunk a „hullámzó Balaton tetején, néhány száz deszkácskán, te meg én”. Játék, boldog semmittevés volt további programunk. Így, joggal, fájó szívvel búcsúztunk a tájtól hazautazásunk pillanatában.

Szebelédi Éva, II. a.

A jeles és jó bizonyítványú konzerves elsőévesek jutalmul **Miskolc—Görömbölytapolca—Lillafüred** túrán vehettek részt. Hogy mennyire szépek a tájak, elmondja e pár soroska:

„A madárdal
Az esti szellő
Az ökörnyál
A bányafelhő”

mindmegannyi élmény, hangulat, amit elfeledni nem lehet. Egész úton hazafelé zengett, zsongott az ifjúság:

„Men-jünk viz-sza...
Csinál-juk újra...”

Ezt a néhány vidám felejthetetlen napot.

Reisinger Piroska I/b.

Meredek kapaszkodón igyekeztek felfelé a pékipári tanulók az ágasvári turistaházhoz. A Mátra szeszélyes hegy-csoportjait, erdei, szilaj patakocskákkal átszőtt völgyeit, ezernyi kép örökös emlékével gazdagítottak e napon bennünket. Valamennyiünkben az az érzés támadt, hogy nagy lépéssel jutottunk közelebb az igazi hazaszeretethez.

Kiss G. Lajos, I. b.

Nagy prüszkölés, sípolás után elindult kicsiny „mozgó falunk” — gőzölnék — **Dömösre**. Kerekelt méltóságteljes bizton-sággal gyűrték maguk alá a vizet s mintha csak azt szótágotlák volna:

„Csak nézd, csak nézd,
Mily szép a kép,
Mily szép a táj,
Virág, harkály
Tavaszi illat,
Itthagyni fáj.”

S mentünk-haladtunk a Kis Dunaágban felfelé. Szentendre—Tahí—Visegrád —Dömös történelmi nevezetességű romantikus épületeiben, romjaiban gyönyörködöttünk. A nap a vidék kavargó, színes kaleidoszkópjában való gyönyörködésünkkel énekléssel, táncsal zárult. Mindnyájan szeretettel emlékezünk e napra.

Dzundzuri Joanna, I. a.

Kétnapos túrára mentünk a pék tanulókkal **Egerbe**. Megmáztuk a török időkbeli fennmaradt minaretet. Másnap ellátogattunk Szarvaskőre, Sífőkútra.

Vidámak voltunk, sokat neveltünk. Sok szépet láttunk. Kívánjuk, hogy másoknak is hasonló jóban legyen részük kirándulásakon.

Kiss Dénes, I. c.

Az izgalom tetőfokán voltak az elsőéves sörösök, mert hét végén érkeztek **Pécsre**, hogy

„Mácsszanak: Mecseket
mecsetet,
Sikondát,
és sajnos az ecetes
mecsetes”
Mecseki igen vidám hangulatba ringatta őket, úgy, hogy „Sikondára síkongva síkóztak” a gyerekek.

Szabó Dezső, I.

Ilyen apró hangulatos kirándulások után mi sem természetesebb, minthogy a két hosszabb nyári túrát nagy várakozás előzte meg. Sok-sok reménnyel indult útnak július 1-én az első csoport kéthetes dunántúli kirándulására.

A második nyári csoport Észak-Magyarország tájában gyönyörködött.

Ilyen élménydús szakosztályi munka eredménye: fiatalságunk szünni nem akaró kirándulásvágya. Jelenleg ez kisebb túrák megtételében és őrjátszi takarékosági lázban nyilvánul meg. Mindenki szeretne a nagy túrán részt venni, amelyet a nyárra tervezünk, de több kisebb túrára is megyünk a tanév folyamán.

Szentannay Győző, nevelő

Szervezzük az ifjúságot

A természetjárás egyik alapvető szervezési problémája a lehető legfiatalabb ifjúsággal megszerettetni a természetjárást s ezáltal egészséges testi-szellemi fejlődésüket elősegíteni.

1955-ben a pécsi természetjáró szakosztályok a Társadalmi Szövetség keretében vállalták egyes iskolák patronálását. Céljuk volt az ifjúsággal ismertetni a természetjárás lényegét, célját és a túrák vezetését. A tavaszi időszakban a Pécsi Haladás és a Bástya természetjáró szakosztályai vezettek is ifi túrákat 20—30-as létszámmal. Ez a lelkesen megindult szervezés azonban hamarosan abbamaradt, mivel a szakosztályok aktív tagjai bajnoki versenyekkel voltak elfoglalva egész júliusig.

Az eddigi túra minősítési és túra-pont-

verseny követelményeit gátolták a nagy lömegű, de rövid túrák szervezését. Az 1955. decemberi számban ismertett új irányelvek a túra-pontversenyben megszemenő lehetőséget, sőt alapot adnak az ifjúság túrákra való szervezéséhez. Ezt a lehetőséget a pécsi Természetjáró Társadalmi Szövetség ifjúsági bizottsága jövő évi tervében felhasználja.

1956-ban a pécsi szakosztályok vállalják iskolák patronálását, ismeretterjesztő előadások tartását és a túra-pontverseny kitért napjaira túrák vezetését az ifjúság számára. Az új irányelvek mellett minden természetjáró megtalálja a verseny- és minősítési célját is. A fiatalság bevonásával sokkal kifejezőbb eredmények érhetők el.

B. L.

AZ ORSZÁGOS KÉK JELZÉS ÚTVONALA

Ez év január 1-étől új minősítési szabályzat lép életbe. A szabályzatban foglaltak szerint bizonyos minősítési fokozat elérésének alapja az ún. országos kék jelzés útvonalának lejárása. Addig is azonban, míg az országos kék jelzés útvonalának részletes leírása — kalauz formájában — napvilágot lát, szükségesnek tartjuk lapunk hasábjain a hivatalos útvonal közlését, hogy az új minősítési követelmények teljesítéséhez ezzel is segítséget adjunk.

Első cikkünkben a B-TSB által kezelt és jól festett Budai hegyek, a Pilis és a Börzsöny hegység kék útvonalát ismer-tjük.

A Gerecséről és Getéről jövő kék jelzés Dorog vasútállomásnál lép át a Pilis hegység területére. A jelzés DK-i főirányt követve elhalad a Kiskő szikla alatt, majd a Homoki szőlőknél a Kétágúhegy alatt Kesztölcöt, a községen át a klastrompusztai turistaházat éri el (kb. 10 km, 3 óra).

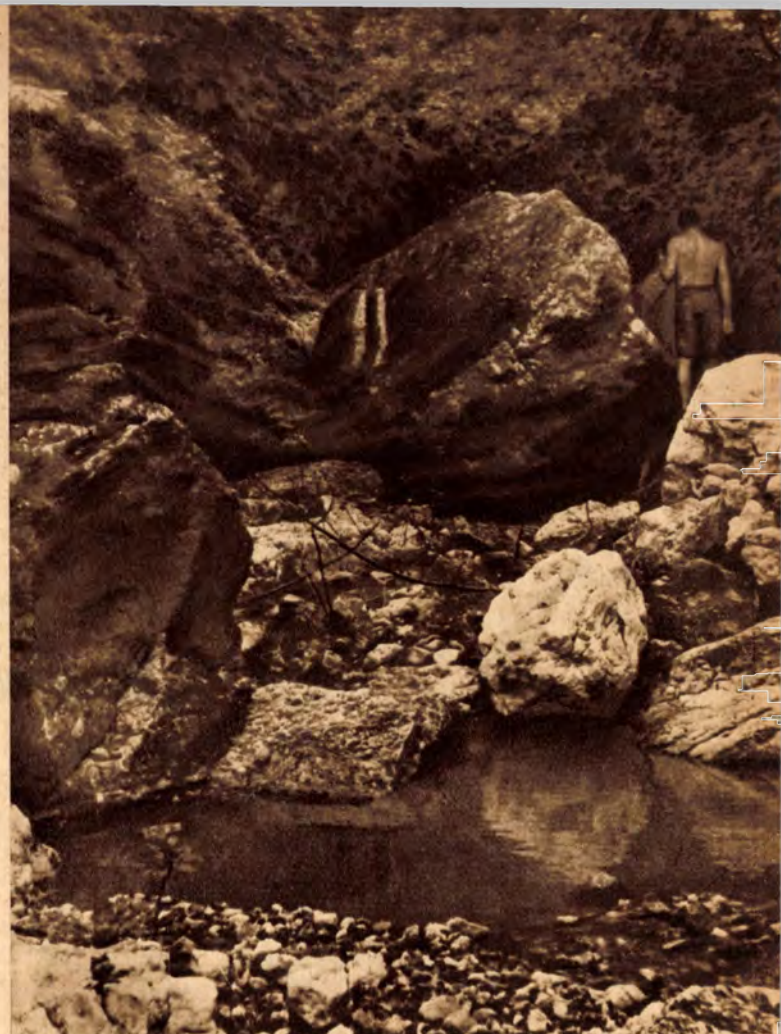
A turistaháztól Csévre ereszkedünk le. Csévtől a Gyertyános mellett felhúzzuk a Nagy Kopasz és a Nagy Somlyó közti nyeregbe, ahonnan rövidesen elérjük a piliscsabai vasútállomást (kb. 9 km, 2 óra 30 perc). A vasútállomástól a községen át, majd megművelt földek között a Borókás árok K-i oldalán rövidesen fiatalos erdőszélhez érünk. Az erdő szélét követve DNY-nak fordulunk, majd lassan emelkedve bent járunk az erdőben. Az emelkedés a Kutyahegyet a Nagy Szénás-szal összekötő gerincnél ér véget, és a tisztásokon áthaladva a Nagy Szénás kopasz csúcsát érintve az alatta meghúzódó turistaháza érünk (Piliscsabától kb. 9 km, 3 óra). A Nagy Szénásról leereszkedünk a nyeregben levő útsomópontra, majd érintjük a Zsíroshegyi turistaházat (2,5 km, 40 perc). A turistaháztól több mint 2 km-en keresztül a Kovácsi erdőfölkdek mellett haladunk DK-i irányban, míg a remetehegyi erdőbe érünk, amely után a kőbánya mellett meredeken ereszkedünk Budaligetbe. Utunk most már lakott területeken halad át a hüvösvölgyi villamos végállomásig (kb. 5 km, 1 óra 30 perc).

Hüvösvölgytől az Ördögárok hídján át az erdei sétaúton elérjük a Vörbőkvár alatt húzódó szántóföldeket. Itt az erdőszélen a régi budapesti határkövek mellett átvezet a jelzés a Határnyeregbe. A Határnyeregtől az Oroszlánszlikra fel vezető erdei útra térünk. Ide már közel van a fővárosra remek kilátást nyújtó Árpád kilátó. Változatlanul szép, kényelmes erdei úton érünk el a Fenyőgyöngye vendéglőhöz, majd innen már a hármashatárhegyi műút mellett, a vele párhuzamosan, erdőben vezető úton felérünk a tetőn épült vendéglőhöz (11 km, 3 óra 30 perc). A Hármashatárhegy tetejének hábat fordítva utunk a Viharhegyen keresztül leereszkedik a Virágosnyeregbe, majd a Csúcshegy oldalában haladva az Itteni turistaház felett a csúcshegyi nyeregbe vezet, ahonnan fenyveserdőn keresztül a téglagyár mellett elhaladva és az esztergomi vasútvonalat keresztezve leérünk a bécsi műútra a 18. jelzésű autóbussz végállomására (5,5 km, 1 óra 30 perc).

A kék jelzés ösvénye kopár domboldalon emelkedik és a Kövesbérc É-i oldalán haladva érinti Pilisborosjenőt. A Magas-erdő határát elérve egy nyiladékon vezet keresztül, s csatlakozva a sárga jelzésű úthoz, felvezet a Kis és Nagy Kevély nyeregében épült turistaházhoz (kb. 4 km, 1 óra 30 perc). A Kis Kevély csúcsán át meredeken ereszkedünk a hegy É-i oldalában, elhaladunk a Mackóbarlang mellett és a Lipár földjein keresztülva érintjük a Pilisvörösvár-csobánkaí országútat. Utunk a Hosszúhegy DK-i nyúlványain vezet át, majd lekanyarodik a Szentkút közelében a Pilis patakhoz. Innen már a patak völgyében haladunk felfelé és a vadregényes Szurdokba érünk. Sziklákön, a patak medrében lépegetve érjük el E-i végét, amely már Pilisszentkereszt község közvetlen közelében van. A község után a Kanvarqospatak völgyében a Hideglyuk és a Zsilványbarlang sziklahasadéka közelében elhaladva lassan emelkedve elérjük annak É-i peremén az Eötvös turistaházat (kb. 20 km, 5 óra).

Dobogókőről DK-i irányban az Öregvágás gerincén végighaladva leereszkedünk a Bükkpatak völgyébe, azon a folyás irányában a 307-es magassági pontig. Útközben elhaladunk a sikárosi erdőszélhez és a Lenke emlék mellett, majd E—EK-i főirányt véve a Bükkpatak völgyétől elszakadva Pilisszent-lászlóra érünk. A községből Paprát irányában emelkedünk felfelé. Az Itteni erdőszelvtől az Urak Asztalának vesszük irányunkat, majd a Vízverés nyeregbe ereszkedünk, hogy máris a Hajlékosbérc oldalában kapaszkodhassunk ismét felfelé. A hegy gerincén és a Baráthalom csúcsán át a real Vadaskert kerítése mellett megkezdjük a leereszkedést. Jelzésünk nem vezet le, a gerinc alatt néhány méterre, a bokrok által takart és gyönyörű kilátást nyújtó Borjufői sziklára, de ezt a ritkaság panorámát és egy-kétperces kitérőt ne sajnáljuk.

A sóstói réten át az ún. Király úton egy elhagyott vadász-ház után csakhamar a nagyvillámi kilátó és turistaház áll előttünk. A visegrádi fellegvár alatti erdőn át ereszkedünk a Salamon tornyához, majd innen a visegrádi átkeléshez. Mielőtt elbúcsúznánk végleg a Duna jobbpartjától, nézzük meg meg a visegrádi ásatásokat, majd kompon keljünk át Nagymarosra (25 km, kb. 7 óra 30 perc).

Az országos kék a pilisi Szurdokban

Nagymarosról a Templomvölgyön erősen emelkedve húzunk felfelé, majd egy kedves tisztáson át a hegyestetői Julián kilátóhoz érünk, amelynek tetejéről hazánk egyik legszebb körképében gyönyörködhetünk. A csúsról hirtelen szintvesztéssel ereszkedünk a tető alatti erdőszélhez, majd cserjés-böszötes területen át Kövesmezőre igyekezünk. Innen a Vizes-árok érintésével a Törökmező fennsíkján álló turistaházhoz érünk (9,5 km, 3 óra). További utunk Szentgálföldön és Pusztatornyon át már a kőspallagi határban vezet. Átkelve a szá-munkra kevésbé érdekes területen, majd a községen is áthaladva elérjük annak É-i végétől nem messze fekvő kislincsi th.-at (kb. 7 km, 2 óra). Itt kezdődik a komoly kapaszkodás az Inóci nyiladékon felfelé. A hosszú emelkedő csak a Nagy-linc csúcsa alatt mérséklődik, rátérünk az oldalútra és csakhamar a börsznyi síparadicsom szívére jelentős Nagy Hideg-hegyen vagyunk (kb. 6 km, 2 óra).

A turistaháztól újabb szintvesztéssel a Rakodó nyeregbe ereszkedünk, majd keskeny gerincén a Hangyásbérc szik-lái mellett elérjük a hegység legmagasabb csúcsát, a 939 m magas Csóványost. A hatalmas háromszögletű gúla csúcsáról szép időben még a Magas Tátra hófödte ormai is láthatók. Utunk most már erdőben vezet az árvakúti réten át, majd a tisztás közepén álldogáló Fuitánkereszt mellett elhaladva, a régi madarasfai mh. romjait érintve kikanyarodunk a nógrádi földekre. A Rókahegy, majd a Ráchegey érintése után leereszkedünk a Vác—balassagyarmati vasútvonal pályájához, kereszteljük azt és a szokolyai Kőhegy tetején létesült új kilátóhoz sietünk. Innen a keskenybükki patak völgyében D-nek haladva elérjük a Cserhát egyetlen menedékházát, az Irma forrás mellett épült Magyarkúti menedékházat (kb. 20 km, 6 óra).

Az országos kék jelzés útvonalának megtételét mindenki igazolni köteles. Az útvonal végigjárását további intézkedésig az egységes túrajelentő lap hátlapjának jobboldalára, keltezés és pecsét alakjában kell rávezettetni.

Az előbb leírt útvonalon ellenőrző, illetve láttamozó helyek: Dorog vasútállomás, Klastrompuszta th., Piliscsaba vá., Nagy Szénás és Zsíroshegy th., Úttörő vasút hüvösvölgyi vá., Hármashatárhegyi vendéglő, Csúcshegy th., Kevélynyergyi th., Pilisszentkereszt általolt, Dobogókő th., Pilisszentlászlói általolt, Nagyvillámi th., visegrádi vendéglátóipari helyiségek, Nagymaros—Visegrád vasútállomás, törökmezői, kislincsi, nagyhideghegyi th.-ak. Útvonal megszakítása esetén Nógrád vasútállomás és a magyarkúti menedékház.

Sütő N. Attila

A Bükkben a társadalmi természetjáró sportszövetség és a Kelet-Bükk Erdőgazdaság közös megállapodása alapján, az erdő- és vadvédelem érdekében május 1-től néhány útjelzés megszűnik, illetve módosul. Legközelebbi számunkban részletesen közöljük a változásokat.

★

A Zempléni hegység elkészült az országos kék jelzés Boldogkőváralja vasútállomástól—Mogyorósa—Regéc—Dorkó—Pengőkő—Malkoshotyka útvonalon. A jelzés költségeit a megyei Idegenforgalmi Hivatal vállalta. Tavasszal további útvonalak festésére kerül sor.

★

Különböző tájismertető diafilm sorozatokat készít a Magyar Diafilm Vállalat. Ezeket (Bükk, Meredek sziklákon, Cseppkőország, Hat hónap az Északi Sarkon stb.) az áruházak játékosztályaiban lehet megvásárolni 4,80—13,40 Ft-os áron. Kiválóan alkalmasak szakosztályi estekre. A szakosztály egy tagja előadást tarthat a vonatkozó témáról. Ha a szakosztály nem tud kölcsön kapni vetítógépet, vagy ilyen az egyesület birtokában nincs, 220 Ft-ért vásárolhat (110, vagy 220 V-os), ami lehetővé teszi, hogy kis költséggel rendszeres programot tudjanak biztosítani a tagság számára. A vállalat a közeljövőben mintaboltot nyit a Váci utcában, ahol az összes diafilmek és felszerelések kaphatók lesznek.

★

A salgótarjáni Bástya SK természetjáró szakosztálya novemberben alapfokú térkép-olvasó tanfolyamot indított a gépipari technikum 30 hallgatója részére.

★

A Nógrád megyei tanács oktatási osztálya és a társadalmi természetjáró szövetség megrendezte a megyei középiskolások Ságvári Endre természetjáró tájékoztató bajnokságát. A versenyen 16 csapat vett részt 64 fővel. I. a Gépipari technikum II. osztályának csapata Takács sporttárs vezetésével, II. a Madách gimnázium IV. osztályának csapata Keresztényi sporttárs vezetésével. A győztes csapatban több olyan Kisvárdáról itt tanuló diák szerepelt, akik Salgótarján környékén láttak először hegyeket.

★

A Veszprém megyei TSB mellett működő társadalmi természetjáró szövetség december 17-én tartotta évi értekezletét a Dobogókőn. Az értékes értekezlet ismertetésére visszatérünk.

★

A szerkesztőség minden kedden és szerdán 17—19 órák ügyeletet tart. Kérjük olvasóinkat, amennyiben napközben (9—14 óra) nincs módjuk, úgy ezeket a napokon keressék fel az esti órákban.

Fényképpályázatunk

Nagy örömmel láttuk, hogy természetjáró fotósaink érdeklődését felkeltette pályázatunk. A pályázati határidőig 214 fényképet küldtek hozzánk. A bíráló bizottság alapos vizsgálódás után megállapította, hogy a képek színvonala nem alkalmas a pályázat eldöntéséhez. Ugyanis, ha a bizottság a meglévő anyagból választja ki a legjobbat és díjazza, úgy egyúttal irányt mutat,

hogy ez a kép a jó és követendő példa. Márpedig nem célunk, hogy a természetjáró fényképezést helytelen irányba tereljük a helyzettel megalkuvó döntés alapján. Legközelebbi számunkban részletes elemzést adunk a beküldött fényképekről és pontosabban megszabjuk az irányt, amelyen haladnia kell a természetjárásra mozgósító fényképezésnek.

Februári számunkban új pályázatot hirdetünk.

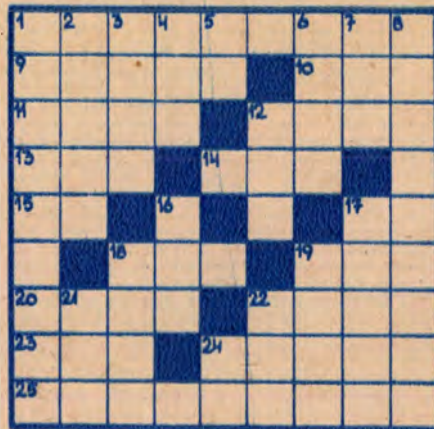
A szerkesztőség

VÍZSZINTES: 1. A Pilis hegységben van. 2. Rakosgat. 10. ... Tisza vizét issza. 11. Súlymérték. 12. Régi kiváló magyar labdarúgó. 13. Elődje. 14. Rádlómárka. 15. A bögő egyik fele. 17. Perczel Mór névjele. 18. A Tisza mellékvize. 19. Kinek a tulajdona? 20. Gyönyörű fekvésű község Kárpát-Ukrajnában. 22. Verset ír. 23. Helyhatározó szó. 24. Német város. 25. Sziklamászáshoz használják.

FÜGGŐLEGES: 1. Völgy a Budai hegységben. 2. Rázuhanó. 3. Pesti kávéház. 4. Idegen uralom Indiában. 5. SL. 6. Halpete. 7. Zenei rövidítés. 8. Távföldmérő távcsővel ellátott teodolit. 12. Folyó a Szovjetunióban. 16. A mondat része. 17. Virágról virágra száll. 18. Díszfa. 19. Marx itt adta ki újságját. 21. Rákosi Mátyás szülőfalja. 22. Rakpart, németül. 24. Horváth Béla névjele.

Beküldendő január 31-ig: vízszintes 1, 25, függőleges 1, 8.

Novemberi FEJTÖRŐ helyes megfejtése. Vízszintes 1. Dobogókői, 19. Regéci vár. Függőleges: 1. Dülfer, 4. Gemencier, 7. Izobár, 16. Sebes.

Könyvjutalmat kaptak: Herczenik Magda, Budapest, Alföldi István, Budapest, Burián Erzsébet, Gyömrő.

M. A., Solymár: Kérdésére „Ütközben” rovatunkban kap választ.

K. J., Veszprém: Ütközlauzokra vonatkozó észrevételeit továbbítottuk a Sport Lap-Könyvkiadó lektorátusának.

J. I., Budapest: Lapunkra tett észrevételeit köszönjük. Véleményünk szerint az „azimut” nem azonos az oldaliránnyal, így nem lenne helyes ezt a kifejezést használni. További kérdéseivel foglalkozunk.

Sch. L., Budapest: Legközelebbi számunkban foglalkozunk a saskői barlangvitával.

K. S., Budapest: Forduljon kérésével az Autó-Motor szerkesztőségéhez. Sajnos, mi nem tudunk Önnek ebben segíteni.

K. J., Budapest: Kedves pajtás, decemberi számunkban közöltük a barlangkutató szakosztályok címeit. Ott kell közlebbi tájékoztatást kérned.

K. F., Pécs: Lapunk korábbi számai korlátozott mennyiségben még kaphatók (Budapest, VIII., Rákóczi u. 57/a).

S. L., Mosonmagyaróvár: Elküldjük Önnek közvetlenül a kért anyagot.

Többeknek: Lapunk legutóbbi számában megjelent költségvetési normákról szóló ismertetéssel fel kívántuk hívni a figyelmet erre a jó kezdeményezésre. Kívánságra megküldjük a részletes anyagot, amely azonban nem bír hivatalos utasítás jelleggel a sportegyesületek számára.

Az OTSB havi folyóirata. Megjelenik minden hó elején. * A szerkesztőbizottság tagjai: Dévai János, Erős Antal, Maróti Erika, Nagy Endre, Szaniszló József, Székely Miklós, Temesrékásy Mihály. Felelős szerkesztő: Kunsági Viktor. * A kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII., Baross tér 2. II. em. Távfeljelző: 143—422. Terjesztik: Budapesten a Főposta Hírlapterjesztő üzeme, vidéken: a helyi lapterjesztéssel foglalkozó postahivatalok. * Előfizetés: Posta Központi Hírlap Iroda, Budapest V., József nádor tér 1. Távfeljelző: 180—850. Előfizetési ára: egy évre 32 forint, félévre 16 forint. * Csekkszám: 61 251. * Peldányyszám: 3400

Sportolók a szabadságért

A Munkássport útja kiállítás megnyitása kapcsán jelent a „Sportolók a szabadságért” című dokumentum gyűjtemény. Hasznos szolgálatot tett ennek a szép kiállítás könyvnek megjelenésével a Sport- Lap- és Könyvkiadó. A régi munkássport mozgalom, közte a természetjárás küzdelmes munkájának epizódjai elevenednek meg a lapokon. Sokszor drámai fordulatok jelzik egy-egy esemény leírását. Mert ebben a harcban sokan elpusztultak. De hatalmas győzelmek is születtek a reakciós kormányzat, a náci megszállók elleni harcban. Evtizedes harc folyt az áruló szociáldemokraták ellen, akik a „politikamentes” sport jelszavát hangoztatták, amellyel le kívánták szerelni a munkásság harci lendületét. A könyvben sok példát találunk, amely a résztvevők visszaemlékezésein keresztül bemutatja, hogyan értelmezték a polgári sportszövetségek a politikamentességet.

A munkássportolók harcait a Kommunista Párt irányította, amit bizonyítanak ezek a visszaemlékezések.

Amikor végigolvassuk az izgalmas leírásokat, önkéntelenül felmerül a kérdés, elég-e ennyi a munkássport hősi hagyományából? Nem elég. Szükséges és kívánatos fiatalosunk nevelése céljából, hogy a hősi harcok tapasztalatai bővebben és részletesebben kerüljenek feldolgozásra.

Keszthely

Ujabb izléeses füzetet adott ki fenti címen a Veszprém megye Tanácsának Idegenforgalmi Hivatala. A szép kiállítás füzet megismerteti Keszthelyt és elsőbbsen olvashatunk a török által soha el nem foglalt keszthelyi végvár történetéről. A város műemlékeinek szakszerű leírása, a környéki kiránduló helyek ismertetése nemcsak az üdülők, hanem a turisták számára is jól felhasználható teszi ezt a kiadványt. A könyv

Fekete István: Kele

A könyv címe lehetne: Egy gólya naplója is. Színesen, érdekesen írja le a szerző egy gólyának, más kétlábú és négylábú házkörüli állatról és jó, meg rossz emberekről alkotott véleményét. Aki regényt akar olvasni, nem jár rosszul ezzel a könyvvel, aki állatok életét akarja megismerni, színes formában sok új dolgot nyer belőle.

Dékány András: Náderdőben vadmadár

A Maqvető kiadó könyveit szívesen vesszük kezünkbe, ha történetesen nem is hegyekről szóló leírás kerül előnk. Dékány András, nagy szakismerete mellett olyan lelkesedéssel népszerűen írja le a vadmadarak életét, hogy kedvet kapunk laddkba ülni és vele együtt betekinteni a szárcsák, vadkacsák, gémekek családi életébe. Kitűnő írással arra tanít, hogy nyitott szemmel járjunk a természetben és akkor sok csodálatos élményben lesz részünk. Minden olvasó megszívleli aggodó kérdését, hogy óvjuk a madárbirodalmat és szárnyas ritkaságainkat.

Kár, hogy egy-két megdölgötlan megjegyzés került a könyvbe. Úgy tetszik, az író nincs tisztában az indlán-rezervátum kérdésével, mert nem írta: „...egy-két ember, természetrajongó érzi, mit jelent a tudomány számára... ha végre megkapná a maga indlán-rezervációját a vadmadár.” Azt hiszem, a vadmadarak sem kérnek az indlán-rezervációból. Az énekes poszátáról a 130. oldalon írt hasonlata, mintha célzatos irányú lenne. Úgy érzem, nem helyes azt a képzetet sem ápolni, mintha csak a nyugati államokban művelnék az ornitológia tudományát.

Említett elvi hibáit ellenére igen kellemes olvasmány, ösztönzést nyújt, hogy nyári szabadságunk alatt, mi is repkedő barátaink figyelőivé váljunk.

Kunsági Viktor

... hogy a Vasas Finommechanika és KGM turistái a Vértés hegységi Tamásárokban (Szálláskút pusztától 40 perc) menedékházat létesítettek. A két szobából és konyhából álló házban 15 férőhely áll rendelkezésre. Levezelési cím: KGM Budapest, Szabadság tér 5. Természetjáró szakosztály.

... a IX. kerületi természetjáró társadalmi szövetség középfokú térkép-olvasó tanfolyamot indított 42 résztvevővel. A VIII. kerületben is folyik hasonló tanfolyam.

... eddig 178 csapat nevezése érkezett be a budapesti 1956. évi osztályozott csapatbajnokságokra. Ez a szám már meghaladja a múltévi nevezéseket. A túra-pontversenyre vonatkozó készülődésről még nincsenek összefoglaló adatok.

... az V. kerületi szövetség újonnan megválasztott elnöksége megkezdte munkáját. Kerületi híradójukban (amelyet mi is szeretnénk látni) közlik a szakosztályok tennivalóit. A kerület aktívái közvetlen kapcsolatot tartanak a szakosztályokkal.

... a budaörsi Vasas a csikóvár-aljai, a Bp. Szikra a nagyvillámi turistaházban tartott Télapó ünnepséget, amelyen a jó aktívák ajándékot is kaptak.

... a soproni természetjárók társadalmi munkával helyreállították a Károly magaslati szánkópályát. A több mint másfél kilométeres pálya lejtése helyenként eléri a 15 fokot.

... a lengyel és csehszlovák turisták számára lehetővé vált a két ország között kötött megállapodás alapján, hogy a szomszédos hegyvidéket 6 napos időtartamú határ-átlépési engedéllyel látogathatják.

... Szondy György tetemét a várral szemközti dombon temették el a néphagyomány szerint. Egyes kutatók szerint állítólag a drégelypalánki kápolnában vannak földi maradványai, ez azonban valószínűtlen. Minden bizonnyal a hagyomány szerinti megállapítás a helyes.

... a természetbarátok miskolci csoportja 1912-ben rendezett vándor-gyűlésén megemlékezett J. J. Rousseau 200. születésnapjáról. Rousseauról, mint az első tudatos természetjáróról emlékeztek meg.

... 1929. húsvétkor jelentek meg az első halálfejes „Tilos út” feliratú táblák, amelyek el akarták ijesztetni a turistákat a hegyekből, hasztalanul...

... a győri Vasas turisták menedékházat létesítettek a bakonyi Ferencházán.

Az új minősítés

(I. részt lásd: a decemberi számban)

II.

Minősítés természetjáró tájékozdási versenyek alapján.

Érdemes sportoló

az a természetjáró, aki:

1. kétszer országos csapatbajnokságot nyerő csapat részlegvezetője, ha az összes forduló kétharmad részében indult;
2. aki az országos egyéni bajnokságot kétszer megnyeri, vagy
3. aki három éven belül egyéni országos bajnokságot nyer, és az országos csapatbajnokság győztes csapatában részlegvezető (és a fordulók kétharmad részében indult).

I. osztályú sportoló

1. az, aki az országos csapatbajnokságban versenyző részlegvezető, ha a fordulók háromnegyed részében indult, vagy
2. az I. osztályú csapatbajnokságokon induló, helyezés sorrendjében első egyharmad csapatok részlegvezetője, ha a fordulók háromnegyed részében indultak, vagy
3. az országos egyéni bajnokságban induló versenyzők kétharmad része a helyezés sorrendjében.

II. osztályú sportoló

az aki

1. az országos csapatbajnokságban résztvevő csapat tagja, ha a forduló kétharmad részében indult, vagy, ha
2. az I. osztályú csapatbajnokságokban a helyezés sorrendjében első egyharmad csapat tagja, ha a forduló háromnegyed részében indult, vagy
3. az I. osztályú csapatbajnokságoknál

utolsó kétharmad csapatok részlegvezetője, ha a fordulók háromnegyed részében indult, vagy

4. a II. osztályú csapatbajnokságokban a helyezés sorrendjében első egyharmad csapatok részlegvezetője, ha a fordulók háromnegyed részében indult,
5. az országos egyéni bajnokságban induló utolsó egyharmada,
6. a II. osztályú egyéni bajnokságokban (megyei, budapesti, SE) résztvevő valamennyi induló, aki a versenyt végigküzdötte.

III. osztályú sportoló

Előfeltétel: Jelvényes természetjáró minősítés megszerzése.

1. Az, aki az I. osztályú csapatbajnokságok kétharmadába jutó csapatok tagja, ha a fordulók háromnegyed részében indult,
2. a II. osztályú csapatbajnokság résztvevő tagja, ha a fordulók háromnegyed részében indult,
3. a III. osztályú csapatbajnokságokban az induló csapatok helyezés szerinti egyharmadának részlegvezetője, ha a fordulók háromnegyed részében indult,
4. a III. osztályú egyéni bajnokságokban (városi, kerületi, területi) részt vesz és végigküzdötte a versenyt.

Egényileg szerezhető minősítés az OTSB által minősítő versenyként megjelölt versenyeken.

Nők minősítése: a női bajnokságok rendezési szintjének megfelelő osztályban történik.

Ifjúsági sportoló, aki egy évben 3 versenyen mint részlegvezető elindul és azt be is fejezi.

OLVASÓINK ÍRJÁK

Nyílt levél

a természetjáró sport vezető aktíváihoz

A természetjáró munka tervszerűvé tételére több cikket olvastam a **Természetjárás** hasábjain. A felsőbb szervek aktívái (BTSB, OTSB, stb.) ezekben a cikkekben írták le, hogyan kellene dolgozni egy jó szakosztálynak és többször is hangsúlyozták a tervszerű sportmunka szükségességét.

Ez valóban nagyfontosságú ügy. Tervszerű munkát kell folytatniuk a szakosztályoknak, SE-nek, TSB-nek is. Hogy milyen alapon, arra nézve az OTSB igen jó módszert dolgozott ki. Ugyanakkor azonban az OTSB-nek, a BTSB-nek sem volna szabad megfélemleniük arról, hogy amit a szakosztályok számára előírnak, az rájuk is vonatkozik. Természetesen a kivételzés az más, de az alap gondolat egy: minden területen egyaránt kell tervezni és a tervet végrehajtani.

Szabad legyen két példával alátámasztanom gondolatomat.

A túra- és versenynaptár elkészítését és végrehajtását megköveteli a szakosztálytól már a kerületi TSB is. Ugyanakkor az országos versenyek időpontját csak január-februárban közlik, közben a szakosztály a naptárt már kiküldte a tagoknak. A késői közlési idő miatt sokszor állunk tanácstalanul a naptár elkészítésénél és végrehajtásánál. Ha jussunk végre a tervet, ahogy a felsőbb szerv előírja, vagy a mi tervünk szerint járunk el? — de akkor minek a terv! Főlősleges adminisztráció. (A pénzügyi, felszerelés, karbantartási, edzési tervekről nem is szólva. Hiszen ezek szorosan kapcsolódnak egymáshoz!) És amikor a BTSB 1955. tavaszán megváltoztatta a bajnoki versenyek időpontját, nemcsak a túra- és versenynaptár, de a pénzügyi, oktatási és edzési tervünk is tökéletesen felborult. Ezekre a hibákra csak egy orvosság van. Tartsa kötelezőnek a felsőbb szerv magára nézve is azt, amit megkövetel az alsóbb szervektől, dolgozzon tervszerűen határidőkkel, de a tervet **kezdő időben** közölje mind a túság, mind a versenyek vonalán.

Itt van az új minősítések kérdése is! 1955. december elején olvastam a **Természetjárásban a túraminősítésekről** szóló cikket, a végén azzal a megjegyzéssel, hogy „következő számban folytatjuk”. Ha egy szakosztály jó munkát akar végezni, előre kell beterveznie a szükséges minősítő túrákat, költségeket, stb. Miért nem lehetett egy brosúrát már 1955. novemberének elején kiküldeni, amely tájékoztatta volna a sportolókat az új követelményekről? Hiszen régóta dolgoztak rajta. Miért kell az utolsó pillanatban tudatosítani a minősítés feltételeit?

Sok más kérdésben is hasonló a helyzet. Szeretném, ha a jobb sportmunka érdekében a hibákat kiküszöbölnék, még a közeljövőben. Remélem észrevételem csak javára szolgál sportunknak.

Kövári Endre

Szilakra SE

társadalmi természetjáró szakbizottság

A mi szakosztályunk

A Spartakusz Építő és Faipari szövetkezeti természetjáró szakosztálya 1955-ben alakult 20 fővel, jelenleg 68 taggal rendelkezünk. Ez az öröndetes szaporulat nagyobb részt az év második felére esik. Szakosztályunk vezetősége megértette a párt természetjárásra vonatkozó határozatát. Tagságunk többsége idősebb természetjárókból áll, de sikerült több fiatal is megnyerni a természetjárás szépségeinek, akik aktív tagjai szakosztályunknak.

Ez évben 37 túrát vezetünk, amelyeken 355-en vettek részt. Túráink átlagos távja 22 km volt. A tagság létszámának megoszlása: 36 férfi, 24 nő és 8 ifi. Női sportolóink is aktívak, házi túra-pontversenyünk jelenlegi második és hetedik helyezetteje is nő. Részt vettünk a **Béke** alapfokú éjszakai terepversenyen, amelyen az I., II. és III. kerületi természetjárók mérték össze tu-

dásukat. Csapataink közül az egyik egészen jó helyezést ért el és oklevelet kapott. Két aktívánk dolgozik a kerületi természetjáró társadalmi szövetségben. Kiváló minősítéssel két tagunk végezte el az állomásbírói tanfolyamot.

A tömegesítést szolgáló megmozdulásokon, pl. a jávorkúti természetjáró találkozón, a Stromfeld emléktúrákon is szép számmal vettünk részt. Főleg gyalogtúrákat vezetünk, de voltak csónak- és barlangtúráink is.

Ezévi tervünk, hogy a túravezetői tanfolyamra legalább 2—3 sporttársat küldjünk. A tömegesítés és a túrázás elősegítése érdekében vezetőségünk elhatározta, hogy az első három legtöbbet túrázót: **Kiváló túrázó** jelvényrel jutalmazza, a 4—6. helyen állókat pedig oklevéllel. Ezzel szeretnénk elérni minden tagunk aktivitásának.

Jövő évi terveink első teendői között a tömegesítést látjuk. Szeretnénk elérni, hogy minél többen kapcsolódjanak be szakosztályunkba. Meg fogjuk látogatni az építő- és faipari szövetkezeteket és reméljük, sikerül sok dolgozót megnyerni a természetjárásnak. Ugyanakkor ügyelünk arra is, hogy jelenlegi tagságunk rendszeresen járjon túráinkra. Ennek érdekében minden év végén — mint ezévből először — jutalmazni fogjuk legjobb túrázóinkat.

Feladatunknak tekintjük, hogy a fiatalokból jó versenyző gárdát állítsunk össze, mert szeretnénk jövőre több versenyen, köztük középfokú is indulni.

A barlangtúrákat 1956-ban fokozni kívánjuk, máris van 5—6 lelkes sporttárs, akik megfelelő felszereléshez jutva — amelyek egyrészt szakosztályunk megvásárolja — barlangkutató túrákra is megy.

Múlt évi pénzükből sátorot vettünk, így távolabbi túrákat sajnos, nem terveztünk. Jövőre szeretnénk a Mecsekbe és az Aggteleki csopkóbarlanghoz is eljutni.

Idén kb. 10 jelvényes sportolónk lesz, tervünk az, hogy jövőre minél többen szerezenek minősítést. Szakosztályunk fiatalságát mozgósítjuk az MHK próbák le-tételére.

Feladataink megoldásához szükségünk van természetesen arra is, hogy a Spartakusz országos, illetve budapesti elnöksége segítsen. Ha idejében tájékoztatnak a rendezvényekről és tudomásul veszik, hogy az építő és faipari dolgozóknak is van természetjáró szakosztályuk — a kerületi túra-pontversenyben 2. helyen állunk — akkor szakosztályvezetőségünk biztosan még nagyobb lelkesedéssel dolgozik a jövőben.

Csaba László

Feladataink

A természetjárás, vagy turisztaság nálunk nem újdonság, hazánkban hagyománya van és már régen nagy virágzásnak és kedveltségnek örvendett. Amióta azonban a sport általában mindenki sportja lett, a természetjárásban is követnünk kell az idők szavát.

Megváltozott a természetjárás küldetése is. Amíg azelőtt csak bizonyos társadalmi réteg érdeke és kedvtelése volt, addig ma más előfeltételei vannak s így egész dolgozó népünknek nem csak kedvtelésévé, hanem szükségletévé vált. Mint-hogy mindenkinek, a végzett munkája után megvan a joga a megérdemelt pihenésre, fontos, hogy a pihenést mindenki felüldülésre használja fel. Kétségtelen, hogy az egyik legjobb út, amely e cél eléréséhez vezet, a természetjárás.

Ezért egész ebbeli munkánkat úgy kell folytatnunk, hogy elsősorban a nagy tömeget mozgassuk meg és keltsük fel bennük az érdeklődést a természetjárás iránt. Terjesszük elsősorban a közösségi turisztáskodást sokoldalú felvilágosító munkával városban és falun egyaránt.

Induljunk ki abból a tényből, hogy hazánk érdekességeinek látogatói legnagyobb részben a szombat-vasárnap kirándulók. Szükségesség gondoskodni arról, hogy megkönnyítsük és kellemessé tegyük a hasznos szórakozást és cselekvő pihenést. Ide tartozik a jól jelzett úthálózat és útbaigazítás, az érdekes látványok hozzáférhető tetele, a közlekedési, elszállásolási és ételmezési lehetőségek megjavítása. Továbbá a hírverés, a rádió útján is, tehát mindenben a segíteni akarás azokkal szemben, akik a természetet felkeresik. Ne feledjük, hogy a ma kirándulókból holnapi szervezett turista lehet. Eppen ezért a felsorolt teendőkkel foglalkoznunk kell. Ehhez azonban minden, már szervezett természetjáró együttes munkája szükséges.

Komáromy Jenő, Veszprém

TÁJÉKOZÓDÁS A TEREPEEN

VI.

Az 1955 decemberi számunkban az azimut alapján végrehajtott túra tereptani előkészítésével foglalkoztunk. Vizsgáljuk meg most az így előkészített túra végrehajtását, miután ezt minden természetjárónak ismernie kell.

Túra végrehajtása azimut alapján

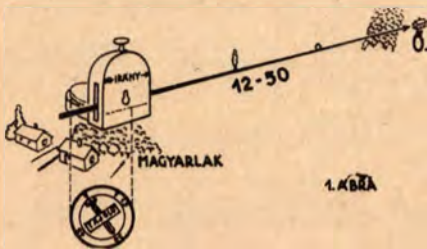
Miután túránkat odahaza előkészítettük és lemértük a térképen a földrajzi azimutokat és távolságokat, menjünk el túránk kezdőpontjához és ott készüljünk elő — a magunkkal vitt *menetvonalvázlat*, vagy táblázat alapján — a túránkra. Tudnunk kell azt, hogy a terepen végrehajtott mozgásunk mágneses azimut alapján történik, azonban Magyarországon az elhajlás értéke csekély, így ezt a gyakorlatban nem vesszük figyelembe. Így a terepen is a lemért földrajzi azimutokkal mozoghatunk.

A *kiinduló pontunknál* (Magyarlak ÉK) tennivalóink tehát a következők:

1. Tájékozódjunk a terepen, menetvonalvázlatunk alapján. (Tájéoljuk vázlatunkat, határozzuk meg pontosan álláspontunkat és azonosítsuk vázlatunkat a környező tereppel.)

2. Állítsuk be tájolónk szelencéjét a megállapított első azimutunknak megfelelően úgy, hogy a szelence 12—50 száma (Magyarlak-órház azimutja) a tájoló leolvasó jeléhez kerüljön.

3. Ezután tájolónkkal addig forduljunk, míg a mágnesű ED végei egybe nem esnek a szelence ED vonalával. Ebben a helyzetben, tájolónk irányzórése a mozgás irányát fogja mutatni, a 12—50 azimutnak megfelelően (lásd: 1. ábra).

1. ÁBRA

4. Amennyiben kiinduló pontunkról nem látnánk első töréspontunkat (órház), válasszunk ki annyi közbeeső tárgyat (fát, bokrot stb.), amennyi szükséges első töréspontunk eléréséhez. Útközben számoljuk párosával, vagy hármasával lépéseinket.

5. Az első töréspontnál győződjünk meg arról, hogy valóban a kijelölt órházhoz értünk-e. Miután mozgásunk helyességéről meggyőződhetünk, állítsuk be a második töréspontra (237,7 map.) vonatkozó azi-

mutot (18—50) és mozgásunkat az előbbieket szerint folytassuk.

Lépéseink számlálását minden törésponttól újból kezdjük el. Ahol a töréspont a terepen nehezen ismerhető fel, ott csak a lépés számlálással tudjuk töréspontunkat megtalálni.

Amennyiben vázlatunk szerint a megállapított távolságot már megtettük és nem találjuk meg a töréspontot, akkor jól jegyezzük meg azt a helyet, ahol lépéseink számlálását abbahagytuk és keressük meg a töréspontot a közelben, de nem messzebb, mint a megtett út egytizedének távolságában.

Éjjeli túránál — mivel az újrendszerű tájolókat világító jelzésekkel látják el — a mozgás irányát a forgatható szelence alapján tűzzük ki. A tájolót állandóan tartjuk magunk előtt úgy, hogy annak ED vonala a mágnesű ED végével egybeessen. Kisegítő és közbeeső reppontokként felhasználhatjuk a látható tárgyak árnyképeit, valamint a távoli világító pontokat stb. Célzerű túránk előtt a tájolót 15—20 percig erős fényhez tartani, mert így éjjel jobban fog világítani.

Tájéolóval történő túra pontossága

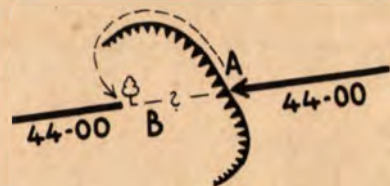
Tudnunk kell azt is, hogy még a legkedvezőbb feltételek mellett sem lehet a terepen az adott irányt pontosan meghatározni és betartani, a tájoló használatánál fellépő, elkerülhetetlen hibák és terepakadályok kerülgetése miatt.

Megközelítőleg 17 vonás (1°) hiba, kb. 20 m oldaleltérést eredményez, a megtett út minden kilométere után. Ha tehát a tájolóval 83 vonásnak (5°) megfelelő hibát követtünk el, akkor az oldaleltérés minden kilométerre kb. 100 m lesz. Hogy ezt csökkentjük, sok *tájékozódási pontot és rövid résztávolságokat kell túránknál beállítani*. Pl. éjjeli túránál 100—200 méterenként.

Akadályok megkerülése tájolóval

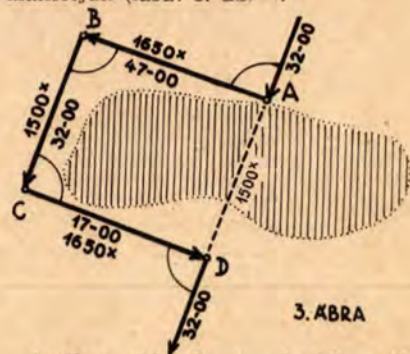
Túránk alatt, gyakran kerülünk olyan akadályok elé, amelyet térképünk és így vázlatunk sem ábrázol (mocsár, vizenyős rét stb.) áthatolni rajta nem tudunk, így azt ki kell kerülünk.

a) *Kis akadálynál* álljunk meg az akadály szélén („A”) és az azimutunknak megfelelően, keressünk az akadály szélén egy feltűnő, tájékozódásra alkalmas tárgyat (bokor, fa stb.). Becsüljük meg ennek távolságát is („B”). Ezután kerüljük meg az akadályt és menjünk a kiszemelt tárgyhoz és innen folytassuk tovább túránkat, az elkezdett azimut értékkel. Az akadály megbecsült szélességét (hosszát) adjuk hozzá eddig megtett útunkhoz (lásd: 2. ábra).

2. ÁBRA

b) *Nagy akadálynál* álljunk meg az akadály szélénél („A”). A haladásunk irányába tűzzük ki egy derékszöveget, vagyis a haladási irány azimutjához adjuk hozzá 90°-ot, illetve 15—00 vonást. Erre az értékre állítsuk be a tájoló szelencéjét és ennek alapján haladjunk tovább, közben lépéseinket olvassuk. Amennyiben az akadály vélt hosszán túlhaladtunk, megállunk a „B” pontban és ismét megváltoztatjuk azimutunkat úgy, hogy az eredeti irányba állítsuk a tájolót (kivonunk az előbbi értékből 90°-ot vagy 15—00 vonást). Ezzel ismét az eredeti irányban mozgunk tovább, közben lépéseinket számoljuk (lásd: 3. ábra).

3. ÁBRA

Amikor elértük az akadály vélt szélességét is („C”) megállunk és az eredeti irányra ismét derékszöveget tűzzük ki. Ebben az irányban mindaddig megyünk, míg az A—B távolságot le nem léptük. Ha jól számoltuk a lépéseket és pontosan tűztük ki a derékszöveget, akkor a meghatározott lépések után „D” pontba érünk, ami az eredeti azimut irányában van. Az akadály szélességét a B—C egyenes adja meg, melyet adjunk hozzá az „A” pontig megtett lépéseink számához.

Szabály az, ha a menetirányunktól jobbra térünk el, akkor 90°-ot, illetve 15—00-át kell hozzáadnunk az azimuthoz, ha pedig balra térünk el, akkor az adott irányból le kell vonnunk a 90°-ot.

*

Azimut alapján végrehajtott túránál tehát, az adott azimut alapján helyesen kell mozognunk a *tájéolóval* és lépéseink *számolásánál* nem szabad hibát elkövetnünk. Minden esetben figyelembe kell vennünk a terep lejtőszögeit, főleg ha azok 10 foknál nagyobbak.

Horváth Andor

Technikai munkák

A társadalmi természetjáró sportszövetségek, amint ismeretes, munkájukat 7 bizottságban végzik, ezek egyike a sporttechnikai bizottság. Nézzük meg közelebbről, mit is jelent a sporttechnikai munka a természetjárásban és hogy áll ma ennek ügye.

Jobban megvizsgálva a dolgot, kétségtelenül megállapítható, hogy technikai munkák, vagyis a természetjáró létesítmények (utak, útjelzések, hidak, térképes táblák, turistaházak, kulcsosházak, és védőkunyhók, forrásfoglalások, emlékművek, kilátók, pihenők) természetjáró létesítése és karbantartása nélkül a természetjárás nem fejlődhetik az a tömegmozgalommá, amivé mindnyájunk testi-lelki egészsége, kulturális és sportbeli fejlődése érdekében lennie kellene. A létesítményeknek elkészítése és karbantartása tehát elsősorban a természetjáróknak érdeke, akik ezeket leginkább használják.

Vannak ugyan igen dicséretes kezdeményezések, így többek között: a Körtvélyes pusztán közelében gyaloghíd készítése erdészet által adott faanyaggal; a fa gyaloghidak országsszerte történő kiállítására indított mozgalom. A Csóványos alatti Rózsaforrás foglalása; a Bükkben és a Mecsekben 63, illetve 150 km új jelzés készítése és régi jelzés megújítása; a Kevély-környéki munkaterületen emlékpádok, pihenők, lépcsők, ültetvények létesítése és karbantartási verseny megindítása dicséretes tény. Veszprém megyében, valamint Egerben és Egér-szögön új turistaszállások, kulcsos menedékházak berendezésére került sor.

Vizsgálatok még a hiányosság: a rendszeres karbantartás hiánya miatt számos út egészen a járhatatlanságig be van nőve; a jelzések sok helyen már alig láthatók, vagy erdőirtás, rongálás következtében részben el is tűntek. A jelzések alkalmazása helyenként nem egyöntű, ami elágazásoknál, kereszteléseknél — az útmutató táblák hiánya következtében is — a kevésbé tapasztalt túrázók, tehát a nagy tömegek eltévedését okozhatja. Számos forrás foglalatlan és gondozás hiányában víze ihatatlanná vált. Hatalmas turistaterületeken, mint a Vértes, Gerecse, egyetlen turistaház sincs.

A példaképpen felsorolt és bizonyára még más példákkal is kiegészíthető hiányosságok indokul nem lehet egyedül az anyagi eszközök hiányára hivatkozni, hiszen közismert tény, hogy a második világháborút megelőző nehéz időkben munkás- és más turistaegyesületek megalkent, kövencéket hordták össze az anyagot, hogy — gyakran saját két kezük munkájával — megépíthessék turistaházait, forrásfoglalásait, pihenőket, kilátókat. Az anyagi hiányt lelkesedéssel, leleményességgel, áldozatkészséggel pótolták. Az ő példájuk nyomán az eddignél nagyobb lendülettel kell megindulni a technikai munkának, mert az **legkifejtettebben természetjáró közlést**, mindnyájunk érdekét szolgálja. Államunknak a természetjárás irányában megnyilvánuló anyagi és erkölcsi támogatását már csak azért is ki kell egészítenünk a magunk lelkesedéssel áldozatkészséggel végzett munkájával, mert csak akkor érezhetjük igazán a miénknek, szívügyünknek a természetjáró létesítményeket, ha azok létrehozásában, gondozásában erónkhöz képest mi is részt vállalunk.

Ez a technikai munka csak akkor lehet eredményes, ha tervszerű és ha helyes irányelveken épül fel. Ezért az első lépés csak az lehet, hogy az ország természetjárásra alkalmas területét **központilag** fel kell osztani munkaterületekre és azokat a szakosztályok között szét kell osztani gondozásra. Ez elvont annál könnyebben elfogadható és meg is valósítható, mivel turistaházak, menedékházak esetében ez a gondozás már hosszú évek óta sikeresen folyik. Jó egynehány szakosztálynak van már egyéni kezdeményezésük alapján munkaterülete és mind nagyobb számban vállalkoznak a szakosztályok, váromok, barlangok patronálására is. Hogy azonban a már meglévő és ezután (Tátrai Ruppert sporttársnak az előző számban megjelent helyes megállapítása szerint: mindenkor a természetjárók önként vállalt nemes feladatát képező) kezdeményezések valóban elérjék céljukat, ahhoz elsősorban az OTSB és a társadalmi természetjáró sportszövetségek céltudatos központi irányítására van szükség.

Másik feladata lenne a központi vezetésnek, hogy a helyes szervezési elvek megvalósításával egyidejűleg megfelelő kedvezményekkel is ösztönözze a természetjárókat a technikai munkára. Ez megfelel a szocialista elvnek, mert nyilvánvaló, hogy az, aki a minden turistánál szokásos gyalogláson felül még egyéb fizikai fáradságot vállal és önmaga kedvtelése mellett még közös hasznukat is szolgálja, joggal tarthat igényt illetékeskedve. A minőségben nagyobb pontszám juttatásával, költségtérítéssel és a munkatérükre nagyobb szakosztályi hitelkeret biztosításával, karbantartási verseny megindításával és annak ösztönzésével, jeltévesnyel, esetleg turistaházi jutalomdíjval való díjazásával kell beindítani. A „minta-munkaterület” megítélésének címének adásával, karbantartófelszerelés juttatásával kell a központi vezetésnek támogatnia, ösztönöznie a technikai munka részvevőit.

Harmadik teendője legyen a központi vezető szervezetnek a technikai munka műszaki irányelveinek kidolgozása. E célból műszaki képzettségűeknek az eddignél jóval nagyobb számban való beszerzése a technikai munkára, ezzel a más műszaki munkáknál alapfeltételt képező szakszerűség biztosítását érniük el.

Ösztönzőleg hatna és gyakorlati (pl. kárbejelentési) célokat is szolgálna a munkaterület határán és fontosabb pontjain elhelyezett táblán a területet gondozó szakosztály nevének és címének feltüntetése. Ez arra is figyelmeztetne, hogy a terület nem gazdátlan, azt a természetjárók áldozatos, mindenki által támogatandó munkájával gondozzák! ami propaganda a természetjárásnak és dicsőség a munkát jól végző szakosztálynak.

A fentiek megvalósítása lehetővé tenné a természetjáróknak a nemzedék és kultúrvagyon védelmébe való kívánatos, tervszerű bekapcsolódását. Ezt az előbbi példák szerint a természetjárók már eddig is önként, szívesen vállalták. A technikai munkák fokozódása szükségszerűen magával hozná a természetjárás kívánatos fejlődését is. A szakosztályok számára a technikai munkák vitathatatlanul elsőrendű turista-közcélként szolgáló feladatainak kiadása és ezek elvégzése kifejleszti a tevékeny, áldozatos, felelősségteljes közösségi szellemet. Ennek kialakulása nélkül egyetlen szervezet, mozgalom sem fejlődhet. Ezért a természetjárás központi vezetésének mielőbb meg kell indítania a technikai munkák központi tervszerű megszervezését és irányítását, amelyből egyetlen szakosztálynak sem szabad kiharadnia, amely a természetjárás fejlődésének ügyét szívén viseli. A Mély*pterv természetjáró szakosztálya, csatlakozva az eddigi kezdeményező szakosztályokhoz, máris vállalja, hogy a Velencei hegységet, ezt a fővárosunkhoz aránylag közelebb, természetjárás szempontjából azonban nem eléggé méltányolt területet munkaterületeként gondozásba veszi és ennek előmunkálatait az OTSB technikai bizottságánál megindítja. Reméljük, hogy ezt a vállalat — mindenkor a területileg illetékes TSB megkeresése útján — más, eddig ilyen vállalat nem tett szakosztályok is követni fogják és értékes elgondolásaikkal is segítségére jönnek a közös ügynek.

Holényi László

A Mecsek útjelzései

A közelmúltban készült el a Mecsek nyugati és középső részének útjelzése az OTSB által jóváhagyott tervek szerint. Tekintettel arra, hogy a Mecsekben ez ideig útjelzés volt, átmenetileg az új színjelzés mellett a régi útjelzés is megmaradt, némiképpen ésszerűbben, hosszabb útvonalakra átdolgozva. Egy-két mellékúton csak a útjelzés maradt meg, ezek útjelzést nem kaptak. Az utadatok mellett zárójelben közöljük a régi 75 000-es turistatérkép vonatkozó útjelzéseit is.

1. **ORSZAGOS KÉK JELZÉS:** Bükkösd v. áll.—Szt. Domján—Bakonyal vh.—Petőc psz. (19)—Jakabhegy (8)—Szuadónyereg (Patacsi mező) (12)—Vöröshegy (22)—Remete rét—Lapás vh. (4)—Erdői köves út—Fehérkúti th.—Kozári vh. Mánfal új műút—Rigókút. Számjele: 7.

2. **PIROS JELZÉS:** Tetyei romok—Irma út—Dömörkapú—Kis rét—Kartavári vh.—Mély völgy—Kölyuki bq.—Cifra malom—Sikonda gyógyfürdő. Számjele: 1.

3. **SÁRGA JELZÉS:** Tetyei romok—Irma út (1)—Dömörkapú—Misinató (21)—Tubes (Mecsek csücs)—Lapás vh. (2)—Vágót psz.—Bános—Toplica f.—Rákos—Orfű (11)—Abaliget cseppkőbq.—Abaliget v. áll. Számjele: 2.

4. **PIROS □:** Fehérkúti th.—Hármas f. (3)—Lámpás vgy.—Dömörkapú—Mecseki műút—Mandulás D-i erdőhatár (2)—Daindó—Istenkúti th.—Eger vgy. (9)—Farkas f.—Szuadó nyereg (Patacsi mező)—Petőc psz.—Petőc vgy.—Hetvehely v. áll. (8). Számjele: 3.

5. **SÁRGA □:** Pécs, Mecsekkapú—Üdülőszálló—Szaniszló pihenő—Si ugrószánk (4)—Lapás vh. (24)—Büdöskúti vh. (14)—Orfű műút—Remete rét—Kismély völgy—Istenkúti th. Számjele: 4.

6. **ZÖLD JELZÉS:** Pécs, Szt. István tér—Damjanich u.—Donátus (6)—Vörög észak—Jakabhegy (5)—Orfű—Vízfő (18)—Lóri vh.—Úrót psz.—Csikgödör—Sikonda gyógyfürdő. Számjele: 5.

7. **SZÁMJELZÉS, 6-os.** Vágóti gerinc—Lóri vb.—Toplica f.—Rákos—Orfű—Vöröshegy (16)—Istenkúti th.

8. **ZÖLD +:** Pécsszabolcs—Józsefháza vh.—Nagyforrás vgy. (28)—Sugói rét, zöld sáv. Számjele: 8.

9. **SZÁMJELZÉS 9-es.** Mecsekalja—Cserkút v. ált.—Zsebe domb—Cserkút—Babás szerkővek—Jakabhegy—Páloskút—Mókus f.—Viganvári vgy.—Kikőhegy oldalja—Nyárás vgy.—Hetvehely v. áll.

10. **KÉK □:** Mecsekalja—Cserkút v. áll.—Zsebe domb—Kővágószőlős—Sepsekút—Petőc psz.—Abaligeti cseppkőbq. Számjele: 10.

11. **ZÖLD 0:** Pécsbányatelep—Gesztenyés—Andor f.—Kozári vh. (13)—Penyáki vgy.—Barátság f.—Páfrányos—Kölyuk—Zsidó vgy.—Darázs f.—Lapás vh.—Borvölgy—Istenkúti th. Számjele: 12.

12. **KÉK +:** Pécsbányatelep—Gesztenyés—Fehérkúti th.—Keresztkunyhó—Büdösvíz (14)—Büdöskút—Orfű—Szuadó vgy. (15)—Szuadó nyereg (Patacsi mező)—Eger vgy.—Istenkúti th. Számjele: 14.

13. **SZÁMJELZÉS, 15-ös.** Mecsekkapú—Kardos úti vh.—Roboz pihenő—Mislai sétaut—Mislai nyereg—Tubes K-i oldala (20)—Mecseki köves út.

14. **PIROS +:** Pécsbányatelepi út—Szamárkút—Középgyűlés—Kantavári f.—Keresztkunyhó—Anyák kútja—Melegmátya vgy.—Mánfa—Kökönys—Komló. (Nagyjából a régi 25-ös és a 29-es úton). Számjele: 16.

A Széchenyi téren a közeljövőben felszerelésre kerülő nagy útjelző tábla igazítja útba a Mecseket felkeresni vágyó természetjárókat. A forgalmas turistahelyekre hasonló, nagyméretű táblák felszerelését tervezzük és ha az anyagi támogatás nem marad el, úgy reméljük, hogy egy év múlva a Mecsek sem fog szégyenkezni, hogy turistaútjai nincsenek rendben.

Dr. Opps Sándor

Károlyhidi munkatúrán

Egy szombati délután Budapest felett beborult az ég, s megeredt az eső. A Fővárosi Tanács Mélyéptítő Tervező Válatata (FÖMTI) természetjáró szakosztálya, más, önként jelentkező társzakosztályokkal karöltve munkatúrára készül. 19 m-es feszítvű hidat fogunk építeni. Hogy hol? Elárulhatom, Dömösre megyünk.

A MÉLYÉPTERV és a dömösi Tanács között történt előzetes megállapodás értelmében a Tanács biztosít számunkra északi szállást, a változatosság kedvéért minden alkalommal másutt. Tehát első dolgunk végigballagni a falun — néhány kevéssé barátságos kutya kíséretében — a tanácselnök lakásáig. Dömösön 8 órakor az emberek legnagyobb része már nyugovóra tér, tehát kénytelenek vagyunk igénybe venni önköltséges kalapácsunkat, hogy a kapun hatáson kopogtassunk. Némli várakozás után beocsátást nyer kíséret csapatunk és megtudjuk, hol hajthatjuk le fáradt fejünket.

Másnap reggel frissen, kipihenten indulunk munkára. Kicsit a dömösiek is megcsodálnak minket, amint ásóval, csákánnyal felfegyverkezve végigmegyünk a Dobogókő felé vezető piros jelzésű úton. Háromnegyed órai gyaloglás, a sáros úton történő csúszkálás, után megérkezünk a Téry úti Károlyhid roncsához.

A mai nap folyamán a kőalapok elkészítése lesz a feladatunk, mondja vezetőnk. Kiváncsi turisták vagyunk, s mivel hidat először építünk, mindent magyaráztatunk magunknak. Gyorsan felosztjuk a munkát egymás között. A flúk kiassák az alapok helyét, a lányok követ hordanak. Hogy honnan? Ott a patak, sok helyen már egészen eltörleszolja a víz útját a sok kisebb-nagyobb kő, a medret tehát egyúttal megtisztítjuk. Kár, hogy csak ketten vagyunk lányok erre a munkára, láncban sokkal gyorsabban menne a kőhordás. Így ahhoz a módszerhez folyamodunk, hogy kiválasztunk a csúszós lejtőn egy aránylag lapos területet és oda dobáljuk fel a mederből a „kavicsokat”. Aki súlyemelőnek készül, annak melegen ajánlom a hídépítést, remek jó edzés.

Egy-egy nagy követ szinte támogatni kell felfelé, mert igen nehezen válik meg a pataktól. A rakoncátlan köveken oly módon igyekszem segíteni, hogy megpróbálom azokat felaprítani. Csodálkozva veszem észre, hogy nem is olyan könnyű egy ötkilós kalapácsot útésre emelni. Azért csak ütöm a követ szor-galmasan, bevallom eredménytelenül. A sikertelenségtől elkéserevedve nézek körül s látom, hogy egyik sporttárs kajánul mosolyog egy fának támaszkodva:

— Mi az, sporttársnő, nem megy?
— Menne, ha vinnék.
— Nem simogatjuk azt a követ! Majd megmutatom, hogy kell. Egy-két ütés és a kő tényleg kettéreped.
— Na lám, már szállítható.

S mivel a földmunka időközben elkezdült, mindnyájan láncba sorakozunk s egymásnak adogatva, később már dobva

— mintha pehelykönnyű labdákkal játszanánk — kezdjük meg a kövek nagy-bani felszállítását. A kövek haladnak mind előbbre-előbbre, majd fölfelé. Vég-re egy nagy kupac halmozódik a leendő hídfőnél.

A hűvös idő ellenére azon vesszük észre magunkat, hogy a flúk ing nélkül dolgoznak s rajtuk is csak könnyű pólóing van.

Leírhatatlan az az érzés, amikor tudom, hogy e mű elkészüléséhez én is hozzájárultam, benne van a lelkesedésem, fáradságom, örömöm. S az a tudat, hogy a híd elkészültével — még mielőtt a nagyközönség azt használni kezdené — először átmegyek majd rajta, próbálgatva, hogy minden szilárdan áll-e: boldogságot jelent.

„Vigyázat, hídepítés!” Jelzi a fehér tábla, amit büszkén nézgetünk, mert ezt is mi magunk festettük meg, még-hozzá itt a helyszínen.

Egy óra van már, gyomrunk is igen türelmetlen s nyugodtan ülünk le a régi híd maradványaira ebédelni. Most rér-érünk megfigyelni az arra jövőket. Igen érdekes látvány ahogy a piros jelzésen haladva megérkeznek a híd helyé-hez s jobbra-balra tekintgetve keresik a legjobb ösvényt, amelyen ebben a sár-ban a legkevésbé csúszkálással meg-ússzák az átkelést. Örömmel veszik út-baigazításunkat, helyeslik a munkánkat, de barátságos felszólításunkra, hogy se-gíteni is lehet, süngős odébbállás a fele-let. Vajon miért? Hát nem fogják ők is használni ezt a kényelmes megoldást? Vagy talán inkább azért húzódoznak, mert még nem ismerik a munkatúra örömeit? Pedig milyen magasztosak azok... Majd mondhatjuk, hogy ez a mi hidunk a természetjárók hídja...

A helyi erdőgazdaság 10 akác-fát utalt ki számunkra e munkák elvégzéséhez.

A kijelölendő fák türelmesen várnak. Szép egyenes törzsu akácokat keresünk s baltánk egy-egy keresztel jelöli meg őket, egyiket a másik után.

— Jó lesz ez a fa?
— Erről egy kicsit görbe. Talán ott az!

— Ez jó.
— Nyolc!
— Kilenc!

Vajon melyik lesz a tizedik? Nehezen megy. Ez kicsi, az nem elég egyenes, az ottan vékony, amaz odvas, ez pedig túl vastag. — Hízl! — kiált egy hang. Mindnyájan odaszaladunk, hogy szemrevé-telezzük. De kifogástalannak bizonyult.

Elégedetten tekintünk körül. Jövő va-sárnap fákat fogunk dönteni. Milyen szép az, amikor egy 15—20 méteres fa dűlni kezd, először lassan, majd mind gyorsabban és gyorsabban, míg a zuha-nás robajától kísérve hirtelen földet ér és az óriás a lábunk előtt hever... Elő-ször egy, majd kettő, három s így to-vább az utolsóig, hogy ezekből bonta-kozzon ki egy karcú gyaloghíd.

De időközben esteledik, az erdőre ho-mály borul s mi hátizsákjainkat és szer-zámainkat vállunkra véve a reggel megtett úton visszatérünk Dömösre. A kőd lepelként borítja a dunakanyart, amelynek esti nyugalmát a minket vas-úthoz szállító motoros komp csendes hullámverése még varázsosabbá tesz.

— Viszontlátásra Dömös, jövő szom-baton!

Puskás Erzsébet

Olvasd és terjeszd a
TERMÉSZETJÁRÁST,
a turisták lapját!

Január: a tél, általában az év leg-hidegebb hónapja, mint azt az átlag hőmérséklet mutatja. Az átlagos havi középhőmérséklet -1 , -2° , a budai hegyekben -3 , az 1000 m magas Kékestetőn -4° . Előfordult azon-ban már olyan enyhe január is, ami-kor 5° volt a havi közép (1921-ben), viszont átéltünk már -9° -os hideget is (1893-ban). Januárban lép fel a legtöbb hideghullám. Túlnyomórészt sarkvidéki és szibériai levegőt szál-lít az urglkodó északnyugati, észak-keleti szél.

Az eddig mért legmagasabb napi felmelegedés 1920. január 14-én 15° volt, a legnagyobb hideg -22° 1942. január 24-én fordult elő. Ilyen szél-sőségekre lehet tehát számítani.

A csapadék átlaga 30—35 mm, ami túlnyomórészt hó alakjában hullik. Általában 7 havas nappal kell számolni. Az átlagos napfény tartam 60 óra (szélőségek 90 és 7 óra). A ködös napok száma 10.

Az évszaknak megfelelő az idő-járás, ha a déli felmelegedés fagy-pont fölött $1-2$ fok, az éjszakai le-hülés pedig -3 , -5° . Január elején a nappalok hossza 8 óra 30 perc, a hónap közepén 9 óra, a végén 9 óra 30 perc.

Január a hó- és jégsporthoz, a téli kirándulások hónapja.

Januárban lehet olyan hideg, mint Leningrádban, és előfordulhat olyan enyheség, mint Velencében. Ez per-sze évszázadonként egyszer történik.

Történelmi feljegyzés: 1816 január-jában tartós -30° -os fagy uralko-dott, sok ember és állat megfagyott. Egyes helyeken a hó úgy betemette a házakat, hogy a kémény felé kel-lett utat törni. A Bánságban 200 000 ökör és 400 000 juh pusztult el és 54 ember fagyott meg a nagy hidegben.

1327 (!) januárjában viszont olyan enyheség volt, hogy virágoztak a fák, és ebben az évben pünkösdi nap-ján arattak, Jakab napján szüretel-tek.

Dr. Zách Alfréd

E számunk fényképeit: Erdey Gyula, Fazekas Gábor, Horváth La-jos, Kunsági Viktor, Molnár Edith, Puskás Erzsébet, Sima Andor, Tátrai Ruppert, a lengyel CAF és Magyar Fotó—Járai készítették.

Turisztika

**A Jávorkúti fenyvesek között
új erőt szereznek a turisták**

Természetjárás

IFJÚ SIELŐK ELSŐ PRÓBÁLKOZÁSA A KÉKESTETŐN

II. ÉVFOLYAM 2. SZÁM ★ 1956. FEBRUÁR ★ ÁRA 3 FORINT

MUNKÁNK ÉS TERVEINK

Mint a Kohó- és Gépipari Minisztérium természetjáró szakosztályának vezetője örömmel olvastam Komáromi Jenő, veszprémi turistatársam cikkét a Természetjárás januári számában „Feladataink”-ről.

Helyesen szögezi le, hogy a szocializmus építésében a természetjárásnak mint sportágnak különleges feladatai vannak. Ezzel kapcsolatosan meg kell állapítani, hogy a feladatok jó vagy rossz megoldása rajtunk természetjáró szakosztályvezetőkön múlik. A szakosztály munkatervének és túraprogramjának végrehajtásán keresztül kell biztosítanunk, hogy a természetjárás, a testnevelés, az aktív üdülés egyik formája kulturális és erkölcsi nevelés is legyen. Szakosztályunk 1956. évi túra- és munkatervét fenti szempontokból kiindulva állítottuk össze és a szakosztály vezetősége igyekszik azt úgy megvalósítani, hogy a szakosztályi természetjáró munka a fenti követelményeknek megfeleljen.

Szakosztályom 120 tagja majdnem kivétel nélkül szellemi, főleg foglalkozást űző, részükre a természetjárás egészségügyi szempontból is igen hasznos.

A több mint 25 különböző munkahelyen dolgozó tagság 5 túracsoportba nyer összerogaszt. Az egyes csoportok önállóan készítik el 4-6 hónapra szóló túraterveiket, amelyet a szakosztály vezetősége a központi célkitűzésekkel és anyagi keretekkel egyeztet és ezekből állítja össze a szakosztály hivatalos túratervét. Így biztosítani tudjuk túránk látogatottságát, a sporttársak azokat a legmesszebbmenően magukénak érzik, mert saját elgondolásuk, vágyaik megvalósulását látják bennük. Lényegében tehát mindenki részt vesz a szakosztályi terveknek az összeállításában, ami a szakosztályi túratervet igen színessé teszi.

1956-ban — a tagség javaslatai alapján — távolabbi hegy- ségekbe irányuló túránknak kívül sokkal nagyobb számban tervezünk túrákat — sőt tavasztól ősziig, amikor ez megoldható, — délutáni sétákat is a Budai hegyekbe, illetve a Pilis, Börzsöny, Gerecse és a Vértes hegyeibe. Elsősorban lakóhelyünk közvetlen környékén lévő hegyeket és tájakat kívánjuk megismerni mind földrajzi, néprajzi és történelmi szempontból. Az egyes túrák vezetői, azonkívül, hogy gondosan tanulmányozzák, illetve előkészítik a legszebb, legkellemesebb túravonalat és időbeosztást, rendszerint még a vidék valamely nem ismert vagy ritkán hallott nevezetességét is ismertetik, hogy ezáltal is élménydúsabbá tegyék a túrát.

Vannak túránk, amelyek valamely határozott ismeretszerzési céllal nyerne meg szervezést. Ezek közé tartoznak a gomba, illetve gyógynövény ismeretések, amelyek mindig a közeli hegysekben zajlanak le egy-egy nagyobb szakismerttéssel rendelkező sporttársunk vezetésével. Ezekhez a túrákhoz kapcsolódik egy-egy természetvédelmi terület vagy országosan híres ábrorétum megtekintése is. Szakosztályunk újabb tagjainak kívánsága a bükki Óserdő megtekintése, amelyet idén is terveztünk egy szép túra keretében. Ezenkívül meg fogjuk nézni a Cserhát-túra keretében a Magyar Tudomány Akadémia várható botanikus kertjét és egy csónaktúrát vezetünk a „Gyöngyvirágtól lombhullásig” című filmből oly híressé vált gemenci erdőbe. Ezenek a túráknak fejlesztjük tagjaink növény- és természetudományi ismeretét.

A történelmi ismeretek gyarapítását szolgálják a nagy érdeklődésnek örvendő „vár-túrák”, amelyek rendszerint távolabbi hegyeinkbe irányulnak.

A hosszabb időre terjedő szabadságtúrákat igyekszünk — egy-egy pilhenő vagy záró napon — városnézéssel is változatosabbá tenni, amikor is a természeti szépségeken kívül egy-egy hegyre jellemző építészeti, történelmi és muzeális nevezetességeket nézzük meg. 1956-ban a hegyvidékek városain kívül az alföldi Debrecen és Szeged megtekintését is terveztük, amit az IBUSZ vonatok igénybevételeivel kívánunk kis utikkal megoldani.

A szakosztott túrák közül a szakosztályi tagjai leginkább a sí- és evezőtúrákat kedvelik. Érdekesége a dolgok összefüggésének, hogy leginkább azok síelnek, akik eveznek is és viszont, ami által a természetjárás a szakosztályi tagség egy részének az évszakoktól független állandó sportjává vált.

120 fős tagságunk egyharmada minden vasárnap túrázik, ennek ellenére sincs a szakosztálynak 40 minősített tagja. Ennek oka az, hogy a tagság életkora átlagosan 35-40 év, legtöbbször családok, úgy, hogy a napi 20 km-t nehezebben teljesítik. Az új minősítési rendszer azonban módot nyújt arra, hogy a rendszeresen túrázó kisebb napi teljesítmény esetén is minősítést szerezzenek, amikért 1956. évi célkitűzéseink közt szerepel az, hogy a szakosztályi tagjaink 40 százaléka jelvényes természetjáró legyen és 10 százaléka ennél magasabb minősítést érjen el. Ezzel kapcsolatosan komoly felvilágosító és szervező munkát kell az MHK terén kifejteni, mert sok minősítés kiadását gátolta 1955-ben az MHK próba igazolásának hiánya.

A szakosztály fenti szűkebb körű programján kívül, hivatlanul egy-egy csoport részére nyújt segítséget tömegkirándulás szervezéséhez és lebonyolításához. Március 18-án a bölcsőhegyi Ságvári turistaházhoz szerveztünk egy 100 főnél nagyobb létszámú túrát. Az ilyen kirándulások szervezése nem képezi közvetlenül a szakosztályvezetőség feladatát, azokat az egyes csoportok ösztálybizottságai végzik. A szakosztály vezetősége és tagjai azonban a kirándulás programjait

nak az összeállításánál, a kirándulás keretében megrendezendő túrák lebonyolításában nyújtanak hathatós segítséget. Így igyekezünk a természetjárásnak új híveket szerezni.

Túrázó csoportjaink átlagosan 6-7 szakosztályi tagból és ugyanannyi vendégből állnak, amely arányt ez évben is fenn kívánunk tartani. Rendezvényeinkre mindenkit szeretettel várunk, amit mi sem igazol jobban, mint az, hogy túránkat a „Népszava” pénteki számaiban rendszeresen meghírdették és ezt továbbra is meg fogjuk tenni.

Joggal kérdi akárki, hogy a szakosztályi terveknek megvalósításához mely nagyságú költségvetéssel rendelkezik, miből egészítjük ki a tagok forintjait a költségesebb túráknál. Sajnos az évi költségvetés mindössze 5000 Ft, de ennek 80 százalékat utazási költség hozzájárulásra használjuk fel. Versenycsapatunk nincs. Évente átlag 270 fő részére tudunk 15 Ft-os utikköltség hozzájárulást biztosítani. A 10 Ft-nál kisebb költséggel járó túrák utikköltségeit nem járulunk hozzá. A szakosztályi könyvtár, illetve utikalauz állományát a hivatali kultúrkönyvtár keretében szaporítjuk.

Tagjaink részére állandó használatra szakosztályi tulajdonból egyéni felszerelési tárgyat nem biztosítunk. Ezzel szemben a szakosztály vezetősége és a hivatali Kölesönös Segítő Takarékpénztár közti megállapodással minden dolgozót, akinek komoly szándéka van a természetjáráshoz, hozzásegítünk, hogy egy éven belül bakancsot és viharkebabót tudjon magának szerezni részletfizetéssel.

Szeretnénk mi is, mint minden természetjáró, magashegységbe menni túrára, s reméljük, hogy ez az év szakosztályunk részére is meghozza a külföldi túra lehetőségét.

De addig is, amíg magunk mehetünk a távoli tájak felkérésére, szakosztályi összejöveteleinket igyekszünk filmvetítéssel összekötött beszámolókkal érdekessé és változatosabbá tenni. Ezekre a beszámolókra oly sporttársainkat kérjük fel, akiknek módjuk volt külföldi utazást vagy túrát tenni, s megfelelő képanyaggal rendelkeznek. Jó szolgálatot tesznek a MOKEP által kölcsönzött filmek is, amelyekkel nagyban lehet fokozni a földrajzi és kulturális ismereteket.

Ezekkel a gondolatokkal zárom ismertetésem szakosztályom munkájáról és a magyar természetjárás feladatainak a szakosztályok életén keresztül való megvalósításáról.

Kérem szakosztályvezető társaimat, hogy a cikkemben foglaltak kapcsán a Természetjárás-on keresztül szóljanak hozzá, hogy szakosztályukban az évi tervek végrehajtásánál hogyan kívánják szolgálni a természetjárás célkitűzéseinek megvalósítását.

Nagy Endre

A CEGLEDI TÜREKVÉS természetjáró szakosztályában is ki-
torrtak a tervek az évi munkát, programot illetően.

Szervezés: Sokkal szorosabb, tartalmasabbá kell tenni a szakosztályi belső életét. Rendszeresen kell a heti összejöveteleket, amelyeken nemcsak túraterveket és beszámolókat kell tartani, hanem diavetítésekkel egybekötött előadásokat, felolvasásokat is.

Decentrálizálni kell a szakosztály irányítását. A vezetésbe minél több aktívát kell bevonni. Szoros kapcsolat kell kialakítani az egyesületi testvér-szakosztályokkal és a TSB-vel.

Tömegesítés: Legtöbb érónket a párthatározat végrehajtására kell összpontosítani, annál is inkább, mert a tömegesítés elvei szerint nemcsak egyszerű tagtöborzolásról van szó, hanem minél szélesebb rétegek megmozgatásáról. Tervünk az, hogy az OTSB által előírt 10 vasárnapon elsősorban a szakma dolgozót, de az egyes iskolák tanulóit is bevonjuk a túrázásba.

Ugyanakkor azonban a minőségű munkát sem hanyagoljuk el. Többnapos hegysetúrát vezetünk a nyár folyamán a Bakonyba, a Balatoni felvidékre, Mátrába és a Zempléni hegy-sorra.

El kell érniük, hogy a szaktúrázás területén is fejleljünk a jobk szakosztályok mellé. Januárban kétéhetes sítábor rendezünk Kézvphután, s amíg tart a hó, minden vasárnap a hegyekben leszünk.

Ugyanakkor a barlangászás területén is behozzuk lemaradásunkat. Hét alkalommal bejárjuk a Budai hegyvidék összes nevezetesebb barlangját. A kezdők számára a nyár folyamán egy aggteleki túrát is beiktatunk.

El kell továbbá érni azt, hogy lehetőleg minden szakosztályi tag tudjon úszni, s júliusban legalább 10-15 sporttárs letegye a vízjárassági vizsgát. Így a nyár folyamán nyugodtan mehetünk csónaktúrára debreceni és szegedi testvér-szakosztályainkkal együtt.

Kerekpárosaink viszont ugyanakkor egyhetes kerekpártúra keretében ismerkednek meg az Alfölddel.

Versenyzés: Igyekszünk tudásunk és erőnk legjavát adva jól szerepelni a II. osztályú bajnokságon nemcsak azért, mert sokan még mindig elsősorban a versenyen keresztül ítélik meg a szakosztályt, hanem mert a versenyek a legjobb iskolai a jövő túravezetőinek.

Oktatás: Mindennek az alapja a jó elméleti munka. Ezért jóval szélesebb körben megismertjük az idek középfokú tanfolyamokat. Azokkal, akik újonnan lépnek be a szakosztályba, természetesen elvégztetjük az alapfokú tanfolyam anyagát, akik azonban magasabbra törnek, túravezetői tanfolyamot is hallgathatnak.

A tervek értékét nem a tetszetős külső, hanem maradóképpen megvalósításuk adja. Reméljük, hogy a fenti elkepezések nem üres tervezgetések, hanem biztosan és gördülékenyen megvalósuló vállalkozások lesznek.

Botka Ferenc

MÁR MEGINT ÉRTEKEZLET?

Csodálkozva nézték az üdülők és a hétvégi kirándulók december 17-én az autóbusból kiszálló, jól felszerelt turistákat, akik percnyi késedelem nélkül leültek a dobogókői turistaház alsó ebédlőjének asztalaihoz és megkezdték értekezletüket. Hát ezek a turisták úgy megszokták az üléseket, hogy itt sem tudnak szabadulni tőle? Fordítva is mondhatnánk és az a valóság. A turisták annyira szeretik a hegyeket, hogy még az értekezletüket is ott tartják. Immár negyedik alkalommal jöttek össze 1951 óta a Veszprém megyei természetjárók, hogy értékeljék évi munkájukat és meghatározzák a következő év feladatait.

Mintegy 40 társadalmi aktívát jött el a megyéből, hogy megbeszélje az év eredményeit. Elégedett arccal figyelik a beszámolót, amelyet Borsi Lőrinc, a szövetség elnöke tart, majd a

bizottságok vezetői sorolják el a teljesített feladatokat. Az eredményes munkát ismeri el Klamár elvtárs is, a megyei TSB elnöke, akinek jelenléte az értekezleten bizonyítja, hogy a TSB milyen fontosságot tulajdonít a természetjárásnak.

A szövetség beszámolójából megállapítható, hogy jó munkát végeztek. A társadalmi szövetség elnöksége és bizottságai tervszerű munkát fejtettek ki (a bizottságoknál ugyan bőven akad javítanivaló is). Nagy erényük a Veszprém megyeieknek, hogy sokat és eredményesen foglalkoznak az általános és középiskolás fiatalokkal. Ehhez az oktatási szervek fokozottabb segítségével lenne szükséges. Az OM olyan értelmű intézkedése, amely a természetjáró szakköröket „anyagigényesnek” minősítene, döntő módon megváltoztatná az iskolai természetjárás felté-

teleit. Hiányosság, hogy a fizikai dolgozók körében nem elég erőteljes a munka. Ehhez viszont még több társadalmi aktív bevonása szükséges. Jelenleg a Bástya és Törekvés aktívák teszik ki a társadalmi szövetséget. Örömteljes az a tény, hogy a természetjárás betört a faluba is. Nemesgulácson a Traktor sportkörben, főképp lányok, kezdtek el túrázni és minden reménye megvan a szakosztály megerősödésének. Új szakosztályok alakultak még Keszthelyen (Haladás), Várpalotán (Törekvés). A megyében a legerősebb szakosztály a Bástyáé, 114 rendszeresen fizető tagjuk van. Igen jó munkát végeznek a veszprémi Törekvés, a Haladás — amelynek tagjai a tanulásban is az élen járnak —, a peremartoni Szikra stb.

Igen dicséretes a megye természetjáróinak tevékenysége a kulcsosházak hálózatának kiépítésében. Mint erről hírt adtunk, a győriek is létesítettek kulcsosházat Ferencházán, de a veszprémiek sem maradnak le, mert most folyik a Kőrishegy melletti Pálházán új kulcsosház beszerzése és további terveik is megvalósításra várnak. 1955-ben 75 km új jelzést készíttettek és 57 km-en felújították a jelzést. Sajnálatos, hogy a technikai munkákba csak kevés szakosztály kapcsolódott be. Az a kívánságuk, hogy a technikai bizottságok vezetőit országosan hívják össze és beszéljék meg az egységesen követendő szempontokat. A maguk részéről saját, értekezleti költségeiket vállalják.

A túra-pontverseny eredménye az októbervégi helyzet alapján a következő volt: I. a Veszprémi Törekvés, II. a Veszprémi Haladás, III. a Veszprémi Bástya. Többször rendeztek tömegeket mozgósító túrákat.

Igen aktívak a versenyzésben, különösen a legifjabb korosztály. Például egyik verseny alkalmával nagy eső volt. Az állomásokon a tartalékruhákat adták a versenyzőkre és közben a tűz felett szárították a nedveset. A következő versenyző lerakta nedves ingét és kapott egy szárazat. Egy idő múlva fiúk lányblúzban, lányok fiúingben rótták a terepet. Ilyent még a sok századot megért avar sírok sem láttak. Az a megye kívánsága, hogy az esetleg Bakonyban vagy a közelben rendezendő OB fordulóra hívjanak meg versenyen kívül megyei csapatot, hogy tanulhassanak.

A sikeres munkaértekezlet egyúttal záloga a további jó munkának. Ezt várjuk a jövőben is a Veszprém megyei természetjáró társadalmi szövetségtől, amely mint a legjobban dolgozó szövetség, méltán nyerte el a megyei TSB elmúlt évi vándorzásdíját. Ebből az alkalomból is szeretettel köszöntjük a Bakony mentén szorgoskodó természetjáró barátainkat.

Es, hogy munkájuk még eredményesebb legyen, a vasárnapot a Pilis szép vidékének megismerésével töltötték.

Kunsági Viktor

Nálunk a kevés novemberi és a Mátrában, Bükkben később hullott gyér havazás, a januári enyhe időjárás alaposan megrézfálta síelőinket. A Szovjetunióban a tiberdai alpinista tábor környékének remek síterei dús hóval várták a dolgozókat. Képünkön egy csoport sítúrára indul

A magyar hegyek betyárossantikája

Írta: Kolaikovszky Lajos

(Befejező közlemény, lásd decem-
beri, januári számokat.)

Az alábbi történetke pedig Vidróczkit jellemzi. Egy alkalommal Felnémet községből öten mentek a miskolci vásárra. Az öt közt volt Csank István felnémeti lakos; tőle tudom ezt a históriát. A felnémetiek a Bükk rengetegein keresztül igyekeztek Miskolcra. Hanem a hutáknál útjukat állták Vidróczki emberei. A vezér a pénzt előbb elszedte a megrémült emberektől, aztán sorban kikérdezte őket, ki mit szeretne venni Miskolcon? Az egyik tehenet emlegetett, a másik malacot, a harmadik egy pár csizmát. Vidróczki végighallgatván az atyafiakat, kinek-kinek annyi pénzt, amennyi tehenre, malacra, vagy csizmára kellett, visszaadott. Az egyik felnémeti ember azt taláta mondani: „En bizony tehenet szerettem volna, de a pénzem nem futja csak kecskére”. Vidróczki megsajnálta a szegényt, kecskére szánt pénzecskéjét a magáéból jól megfejelve adta vissza. „De aztán tehenet vegyél ám — rivallt rá az emberre —, mert ha eliszod a pénzt, rajtad megyek, beste lelke, aztán elhajtom a kecskédet is”.

Mert hogy a vármegye tehetetlen volt a betyárokkal szemben, akárhány uradalom inkább klegyezett velük. Adott nekik húst, kenyeret, szalonnát, bort, sőt, paprikát, dohányt. A betyárok, ha fogytán voltak az étellel, egyszerűen beüzentek a kaszárnának, ez kellene, az kellene, s mindjárt indult is az iga a portékával a megjelölt hely felé. Viszont a betyárok a rendes járandóság fejében békét hagytak az uradalomnak, sőt éberen vigyáztak, hogy holmi futóbetyárok feléje se szagolhassanak. Az igazi betyár utálta az alkalmi tolvajokat, a sunyin lappangó futóbetyárokat. Ime, egy példa: 1810-ben Kállay Péterné, szabócsai nagyasszony, hét éves kisleányával Borsodból, az ecséri tanyáról éppen hazatérőben volt Tokaj mellé, Tiszaeszlárra. Nagylovast, parádás hintón utazott; kocsis, hajdú a bakon. A tót szakács a hintó után parasztszekéren dőcögött.

Ahogy elhagyták Nagymihályt, hirtelen nagy porfelhő támadt velük szemben az úton. Lódobogás, fegyverzörgés hallatszott. Tizenhárom fegyveres betyár nyargalt a hintó felé, elől a vezér, egy nyalka, hatalmas száll férfi. Nosza lett nagy riadalom! Kocsis, hajdú, szakács mind a hintó alá bújt. Csak a nagyasszony őrizte meg a lélekjelenlétét. A továbbiakat így adja elő Tóth Béla:

— Adjon isten jó napot, nagyasszonyom! — köszönt a vezér.

— Fogadj isten, fiam. Ki vagy?

— Én volnék Anqyal Bandi tizenkét emberemmel.

— Hát mi kell, fiam?

— Nem kell nekünk semmi. A nagyasszony kasznárjától rendszeren kijár nekünk a kommcionk. Hanem azért jöttünk, mert erre most sok kapcabetyár garázdálkodik a mi képünkben. Nem szeretném, ha ezek kellemetlenkednének az asszonyiságnak. Ezért elkísérjük a kövesdi határig. Úgy is lett. A betyárok kb. másfél óra hosszalig kísérték a hintót. Mikor aztán feltetszett a matyó tempom gombja a látóhatár szélén, Anqyal Bandi illendően elköszönt a nagyasszonytól, kívánva neki további szerencsés utazást. Azzal — köd előttem, köd utánam — kíséretével együtt egyszerre úgy eltűnt a borsodi róna vágtelemségében, mintha a föld nyelte volna el.

Az igazi betyár bátor, szabadságszerető, igazságos népbarát, sokszor gavallér is. Nyílt és őszinte, aminő az igazi magyar ember; ami a szívében, az a nyelvén. Hallgassuk csak meg a palóc hagyományt:

— Vót egy Pusztai Ferenc nevű legény a Bükkben. Megszökött a katonaságtól, nagy betyár lett. Elhajtotta a szilvási grófnak (gr. Keglevich Miklós, 1799—1847) 50 birkáját. Asszonya a gróf: „Ha melláttjátok, kügyétek el hozzám azt a Pusztai Ferencet”. El is ment hozzá a betyár. Kérdezi a gróf: „Hát fiú, elloptad a birkámat?” „Ei, méltóságos nassága”. „Oszt hogy?” „Úgy, hogy felkolompoltam, oszt úgy hajtottam. Az útbá ha kérdezték, aszontam: a szilvási grófé, Teglovicsó, hajtom Nagykatára.” — „Nagyon gavallér vagy, ha az én birkámat el is merted hajtani, meg ide is el mertél gyönni megmondani.”

A gróf a hagyomány szerint nem hogy bántotta volna a szegény legényt, de sőt megajándékozta. A férfiaság — hiába noi — imponál.

A szegény nép ilyen és hasonló tulajdonságai miatt szerette, pártolta, támogatja a betyárokat. Ha homályosan is, de érezte, hogy az, amit a valamirevaló betyár csinál, az legtöbbszőr bizony nem is annyira büntett, mint inkább tiltakozás a társadalmi igazságtalanságok ellen. A betyárok dolgait a saját elnyomatásán és elesettségén keresztül nézte, sőt összekapcsolta amazokéval a maga érdekeit. Szívesen csinált hősöket a be-

tyarokból, megtette őket az igazság bajvivóinak, az elnyomott nép védelmezőinek. Egy ősz, öreg ember, névszerint Telekes János 1930 őszén azt mondta nekem Cserépváralján, a Bükkben:

— Vidróczki Marci nagy ember volt. Mink, öregek úgy el is torzsonkodunk magunk közt, hogy mennyi szép történetet összeirtak már Patkó Pistáról, meg Petőfi Sándorról — Vidróczkiról meg hallgat a krónika. Hát, hogy lehet ez, uram?

Őreg Telekes János Vidróczkit egy füst alatt említtette Petőfivel. Az ő megítélése szerint tehát a betyár csakuqyan a népszabadság bajnoka, akár a kard és a lant hőse.

Telik-műlik az idő, jönnek és mennek az évek, akár a vadludak. Az egykori híres betyároknak tán már halóporait is széthordta a szél. De a híruk nem fogyatkozik. Sőt, egyre nagyobbra nő az a maradék képzeletben. Minden, ami hiba volt bennük, apránként lehámlik róluk. Útban vannak az apotheózis, a megdicsőülés felé. Sobri már életében ember fölötti lény. Azt beszélték róla, hogy nem fogja a golyó. Mert hogy kánász fia volna. Már volt szó róla, hogy Sobri a lápafői erdőn 1837 elején agyonlőtte magát. Az emberek nem hitték el. Halála után még 20—30 év múlva is úgy beszélték róla, mint aki él valahol messze. A Kölnische Zeitung, ez a komoly, nagy lap 1843-ban Sobri halála után hat esztendővel azt újságolja, hogy Sobri 1838-ban Hamburgban kitanulta a patikáriusságot, s most Észak-Amerikában Charleston (Czerlston) városában él, mint gyógyyszerész.

Majd kisütötték róla, hogy igazában nem is volt ő szegénylegény, hanem bizony mánás úrfi, ha nem mingyárt királyfi, akinek megtetszett a szabad élet Sokálg gróf Vay Józsefet, a máramarosi főispán fiát gyanúsították meg, aztán báró Zo Presti József nevét emlegették, a Dunántúl pedig a becsehelyi Csuzycsalád egyik sarját vélték Sobrinak. És ami a legérdekesebb a dologban: az illetők egyáltalán nem tiltakoztak a beállítás ellen, sőt azon voltak, hogy a mesét még jobban elhissék kortársikkal.

A harmincas évek végén, amikor virágjában volt a betyárélet, akárhány csintalan úrfi szívesen utánozta a betyárokat. Még a nők közt is divat volt betyárnak öltözve ijesztgetni a jámbor halandókat. Teszem azt Parádon, a Mát-rában, az a hír járta egyszer, hogy Szurkos Jóska, a hírhedt szegénylegény, néhányad magával be szokott látogatni a fürdőbe és a kártyázó kompániákat csúnyán megsarcolja. Csakuqyan volt is példa efféle. Magát Józsa Gyurit, a

duhaj (szafüredi) nemes urat is kitosztották. A betyárok egyik este fekete selyem ingben, árvalányhajas kalapban, árcosan, puskásan, kardosan állítottak be Józsa Gyurihoz, s a pénzt mind elvitték a kártyaasztalról. Az úri társaság persze be volt gyulladva. Hanem Józsa Gyuri észbekapott:

— Szamarak vagyunk mind! Hát nem tűnt fel néktek, hogy a Szurkos Jóska-nak vékony a hangja?

És másnap csakugyan kitudta, hogy egy grófnő volt a Szurkos Jóska, s a betyárok is mind mágnáshölgyek. A szobalányok árulták el, persze csengő aranyakért, hogy a dámák Parádon most efféle heccekkel mulatnak.

Kölcsonkenyér visszajár; Józsa Gyuri a maga módja szerint visszafizette a tréfát. Másnap megint összeülvén nála a kártyakompanya, meghagyta, hogy kiki Adám-kosztümben foglaljon helyet az asztalnál, éppen csak egy köpenyegbe burkolódzva.

Tíz óra tájban csakugyan megérkeztek a betyárok.

— Pénzt, vagy életet!

Ekkor az egész társaság, megbeszélés szerint hirtelen felugrott a kártyaasztal mellől, elvétvén a köpenyegeket.

Amint persze a betyárok meglátták az urakat nyakig mezteláb, éktelen visítást csaptak és eszeveszetten rohantak ki a kártyaszobából.

Másnap az egri lrgalmas barátok priorja, aki véletlenül Parádon időzött, ismeretlen kézről több ezer forintot kapott ágyalapítványra.

★

Abban, hogy nálunk a mocsár, amely a betyárvilág lápvirágait táplálta, oly igen elterpeszkedhetett, a tekintetes vármegye is ludas ám! A pandúrok, akik a vármegye kenyerén éltek, s akiknek elsősorban lett volna kötelességük a közbiztonság fölött őrködni, semmiképpen sem bizonyultak méltó ellenfeleknek a betyárokkal szemben. Erdemes meghallgatni, mit mesél Eötvös Károly erre vonatkozólag.

Almádban van egy csárda, vagy inkább volt. A Balaton partján, két vármegye határán épült. A csárda tetejének a szelemenfája volt a határvonala Veszprémnek és Zalának. Ennélfoqva az Ivószoba kecskelábú hosszú asztalának egyik oldalán a pad Veszprémhez, a másik oldalán pedig a lóca Zalához számított. Ebből a beosztásból néha furcsa perpatvar támadt.

Egyszer is éppen kisasszony-nap után való csütörtökön őt, vagy hat szegénylegény Hatlábú Jóska vezetésével nagy lármmal mulatott az almádi csárdában. Mind a két lócat lefojlalták; az asztal

középen volt. De jött ám a tehenes nagy sebbel-lobbal, s jelentette, hogy pandúrok jönnek Vörösbérény felől. No ez a veszprémi karhatalom! Mire azok a betyárok, akik a veszprémi oldalon ültek tüstént áttelepedtek az asztal túlsó oldalára, a zalai padra. Aztán ittak, daloltak nyugodtan tovább.

A pandúrok régi ismerősei voltak a bandának. Össze is akaszkodtak már egyszer-mászor. Hanem a betyárokhöz nem nyúlhattak, mert azok odaát ültek Zala vármegyében és hát Zalába veszprémi pandúr alispáni engedelem nélkül be nem tehetta a lábát.

Káromkodtak persze; s rázták az öklüket. Hívták, invitálták Hatlábú Jóska-t, hogyha legénynek érzi magát, jöjjön egy lépéssel idább. Node Hatlábú Jóska nem volt bolond kötélnék állni. Mit tehettek okosabbat pandúr uraimék; ők is szépen letelepedtek az asztal mellé, de persze a veszprémi padra. A csárdás szó nélkül adta elöbök a borosflaskókat. Aztán borozgatás, éktelen füstmacskák eregetése közben betyárok, pandúrok elkezdtek egymással évödni, heccelödni, vitézi tetteikkel előhozaködni. Utóljára Hatlábúék elúnták a mulatozást, felkerekedtek s csendes jónapot kívánva a pandúroknak, kihurcolkodtak szépen a szoba zalai ajtaján. A pandúr őrmester dühösen rázta utánok a fokosát.

Másnap a pandúrok jelentést tettek a várnagynak, a várnagy tovább a vicispánnak számolt be arról, hogy Hatlábú Jóskaék ekkor meg ekkor az almádi csárdában mulattak, de onnan el-

vonultak a zalai dombok felé. Nosza az alispán stafátákat küldött a zalai alispánhoz, aki — tekintve, hogy az utak kegyetlenül rosszak — meg is kapta, a sürgős levelet úgy két hét múlva. Cito, citissime parancs íratott, staféta küldött a sümegi pandúrvezérhez, hogy merre, hol keresse a betyárbandát. Hat ember mindjárt útnak is indult Almádba, akik aztán szerencsésen meg is érkeztek oda éppen egy hónappal Kisasszony-napja után.

Hatlábú Jóskaék pedig ezen idő alatt végigdúlták, rabolták egész Zalát, aztán átkeltek a Dráván, s áttették székhelyüket valahová Varasd vármegyébe, Almáditól éppen 40 mérföldnyire.

Ilyen volt a világ Magyarországon pandúr uraimék vitézkedése idején. Hanem 1876-ban nyugat-európai mintára felállították a csendőrséget. A csendőr pedig nem pandúr. A csendőrség aztán egy-kettőre „rendet” teremtett az országban.

Savanyú Jóska-t, az utolsó betyárt, pesti detektívek csípték el. Törzslapját és ujjlenyomatát ma is őrzik a bűnügyi múzeumban. A törvényszék Savanyú Jóska-t emberölésért, rablásért és lo-

pásért életfogytiglani fegyházra ítélte. De 1906-ban gr. Csáky György váci püspök közbenjárására kegyelmet kapott. Egy év múlva öngyilkos lett. Nem tudta megszokni az új „rendet”.

★

Nagy fák dőltek ki a betyárság utolsó mohikánjaival, s amikor a nagy fák ki-dőlnek, velük együtt elpusztul a fagyöngy, a taplógomba, a sok moha, zuzmó, folyondár, megymás, amelyek mind a fákon, vagy a fákból élőködnék. A betyárokkal együtt elbúcsúztak a csárdások, a népdalok kikapós csaplárosleányai, jórészen pedig a muzsikos cigányok is a napvilágtól. Ahogy Gárdonyi Géza mondja:

Mikor a betyárok e világból kimúlnak, a gazdag korcsmárosok koldusbotra

jutnak, a cifra menyecskék mind lerongyolód-nak, muzsikos cigányok hazaballaghatnak.

A pusztázó életnek ma már nincsenek meg az előfeltételei. A társadalmi haladás épp úgy leszámolt azokkal, mint ahogy nincs benne hajlandóság megtűnni a láztermő mocsarakat. A jobbágy-ság megszűnt. A puszták javát művelés alá vették, a barlangok békéjét ma már régészek zavarják ócska cserepek és ősemberi leletek után kutatva, az erdők turisták járnak. És a pandúrt ki-szorította a csendőr, a fokost a mannlicher.

A betyárvilág ránkmaradt emlékei múzeumok üvegszekrényébe vándoroltak. Angyal Bandi szépen szülő furulyáját Miskolcon őrzik. Már meg Patkó Pista fegyverrel, aztán a Sobri emléktár-tyak, a fokos, cifrára kiverve, a nagy 20 ltcés kulacs, amelyből valaha a banda jó nagyokat húzott egymás egészségére és a pandúrok vesztére, szinte ezen utobbiak pipázó-, evő- és hadakozókész-ségei a sümegi Darnay-múzeumban lát-hatók.

Befejeztem Budapesten, 1914. június hó 24-én, virágos János napján.

ÍGY SZÜLETETT A BÖRZSÖNY

A földtörténet újkorának elején vagyunk, 40–50 millió évvel ezelőtt. Nem is olyan messze az időben, hiszen legalább 2000 millió év telt el már ekkor azóta, hogy a föld szilárd kérgé kialakult, s több mint 1000 millió esztendő az állati és növényi élet kezdete óta. Bolygónk tehát ez idő tájt nem fiatal már; a karbon-kor buja növényzete, a csillaglevelű őspáfrányok, a 20–30 méter magas, félméteres levelű óriás korpafűvek, a 10 méteres zsurlók s a Jura-kor félméteres hullói, repülőszárkányai, fogas ősmadarai, 800 mázsás elefántzsiráfjai jó 200 millió év óta alakulnak már köszénné és olajjá az elmosarasodott óceánok iszapjában. De hazánkat még végtelen tenger borítja akkor, az ősi Földközi-tenger, amely Skandinávia déli szegélyétől Afrika északi partjáig húzódik. Sekély már ez a tenger nálunk, s a benne elképzelhetetlen tömegben nyüzsgő gerinctelen állatok, meszes-héjű véglények elhalt milliárdjainak kagylói és csigaházai hatalmas sziget-szerű lerakódásokként emelkednek ki itt-ott belőle. Ilyen mészsziget ez időben a Pílis, akkor még szerencsésen összefüggő Börzsöny, a tengeri eredetű mészlerakódások pontosan leolvashatók alsóbb rétegeiről. Nagymaros és Nógrádverőce környékén fel is tarták őket.

Műlnak az évmilliók, a tenger szintje hol emelkedik, hol süllyed, s a Börzsöny eszerint egy ideig sziget, egy ideig meg tergeralatti zátonytomb. Tizenöt-húszmillió évvel ezelőtt az tán, — amikor kezdenek felgyűrűdni az Alpok és a Kárpátok, s lassan kialakul hazánk jelenlegi arculata, — a föld mélyének robbanásszerű feltöréséből megszületik a Börzsöny hatalmas vulkánai tömbje. Előbb még ugyan újra tenger borít el mindent, — az Alpok kiemelkedése nyomán a bécsi kapun át ide özönlik az onnan kiszorult víztömeg, s agyagos, homokos üledék-rétegeket rak le a mészszigetekre, — de máris reng a föld, megkezdődik a Börzsöny gyors felemelkedése. A Kárpátok fenséges ívének feltüremléseivel hegyképző mozgások, törések, szakadások az izzó magmaöveg hatolnak, s a földkéreg megnyílt repedéseit át mérhetetlen láva tömegek tödülnek ki. Sehol a földön nem tört fel ilyen kis helyen ennyire tűzhányó, mint Magyarországon. A Kárpátok medencéjének peremén lángok, fortyog és háborog minden, vörhős lobogásban áll a délkelet felé lassan elvonuló tenger, amelyből mind magasabban emelkednek ki a seregestül feldudorodó erupciós kúpok.

Egy után születnek a Börzsöny—Pílis vulkánjai: iszonyú füstoszlopban vízgőz, hamútömeg s finom kőzetpor tör fel ezer méterekig. Egy darabig nehéz, sötét felhőként lebeg a forrongó levegőben, aztán leszáll, s ez az andezit-tufa elfedi a tengeri mészkő- és agyagrétegeket. A kráter szegélyén pedig kibuggyan a fortyogva izzó lavafolyam, lecsorog a hegyoldalakon, útjában lassan megkeményedik, s a megol-

vadt kőzetek ebből a lassan szilárduló tömegéből lesz a Börzsöny fő építő anyaga, a sötétszürke andezit. Ez takarja be vastagon az előző tufa-rétegeket. Az ilyen váltakozó jellegű lerakódás alakítja ki a réteg-vulkánokat, így formálódik ki a Börzsöny is. Vele egyidőben születik meg az a szépséges vulkán-koszorú, amely a Visegrádi-hegyektől a Börzsönyön, Cserháton, Mátrán és Bükk-aljon át a tokaji Nagyhegyig hatalmas félkörívben öleli körül a Nagy Magyar Alföldet.

Már készen állnak a Börzsöny andezit kúpjai, amikor a vulkáni működés nyomán létrejött süllyedésekbe, és törésekbe ismét magasabban nyomul be a tenger, s a völgyekben meszes, márgás réteget rak le, az úgynevezett lajtamészkövet. De ez már a tenger végső elvonulásának időszaka. Közben kialakul a Földközi-tenger medencéje, s a hazánkat borító víztömeg kezd visszahúzódní délkeletre. Egy ideig még felsővízes beltengert hagy maga mögött, aztán ez is lehúzódik, de előbb iszonyú munkát végez: Dömösnél átfűrészel a Börzsöny andezit-tömbjét, leszedi róla a mai Pílis északkeleti sarkát, és megalkotja hazánk legnagyobb természeti csodáját, legnagyobb szikla tájképi szépségét, a patkóalaki nagy Dunakanyart Zebegény és Visegrád között.

A pannon-beltengerből kifermálódó Ósduna százezer évek munkájával küzd át magát az útjában álló Börzsönyön. Zebegénynél neki ütközik a Hegyestető és a Szentmihályhegy tömegének, a száiban álló andezitkitüdulás áttörését meg sem kísérel, derékszerű kanyarral délre fordul, s keresi a könnyebb áthatolási lehetőséget. A Szentmihályhegy és a Prédikálószék között megtalálja a legalacsonyabb nyerveget, átkülik rajta, s rettentő vízesésésként zuhan le a tulsó oldalán. A víz gígészli erejének párfjártítkó példája az Ósduna küzdelmé a kemény vulkáni kőzetel. Aradó víztömege, a magával sodort törmelékek segítségével addig ráspolyozza, vési, csiszolja a hegygerincet, míg lassan-lassan teljesen elbontja, s szabaddá teszi maga előtt az utat. A Visegrád környéki vulkánok még egy újabb hatalmas kanyarulatra készítetik, ezúttal északi irányban, s már készen is van a nagyszerű Duna-kanyar. A folyam elindul kelet felé, a lemorzsoltt hegygerinc törmelékéből felépíti maga előtt a Szentendrei szigetét, két felől megkerüli, s egészen a Vaskapuig akadálytalanul mehet tovább. Szélesen hőmpölygő medrében magával viszi a pannon-beltenger utolsó, tőszert maradványait, s körülbelül egymillió évvel ezelőtt szárazra kerül egész Magyarország és hozzávetőlegesen felveszi jelenlegi képét.

Ez az utolsó egymillió esztendő csak néhány pillanat a föld történetében, de mi minden történik ez alatt csak a Börzsönyön! A felszínpusztító erők, a lehullott és lefolyást kereső csapadékvíz, a sivatagi szél, s a mállasztó fagy bontja, repesz-

Barlang-e a Saskövi-barlang?

Dr. Vastagh Gábor írja:

Nagy örömmel olvastam, mint üreg szentendrei, a címében Saskövi-barlangnak nevezett üreg leírását. A cikkről megállapításával nem tudok mindenben egyetérteni.

Tény, hogy Koch Antal, 1871-ben megjelent könyvében nem említi meg az üreget. Ez talán feltűnő is lehetne, hiszen Koch bámulatos aprólékosággal írta le a Duna-jobbparti trachyt-hegység minden egyes részét. Persze ez még nem bizonyítana amellett, hogy akkor az üreg még nem volt ismeretes. En magam először 1914-ben jártam az üregben és az akkor is addig volt csak járható, amennyire az emlékezetem szerint kitűnően felvett tervrajz ma mutatja. Nekem akkor egy nagyon öreg ember hívta fel az üregre a figyelmemet; szerinte már 1848-ban ismerték és odamenekültek a szentendrei fellázadt szerbek elől. Ez utóbli azonban nehezen hihető, már csak azért is, mert semmi nyoma a történelemben, hogy — szemben a délvidekiekkel — a szentendrei szerbek 1848-ban mozogtak volna.

Szándékosan nem írtam barlangot, bár kétségtelen, hogy a helybeliek is annak nevezik, mert meggyőződésem szerint az üreg nem természetes eredetű. Már pedig a barlang fogalma csak természetes eredetű képződményekre használható. Az a magyarázat, hogy a posztvulkáni működés folyamán kalcit keletkezett volna, és utólag egy ilyen kalcit-ér mentén jött volna létre az üreg, nem fogadható el. A letörés fehér színe valóban kaolinizosodott andezit-tufára vall, azonban a kalcit semmiképpen sem képződhetik hidrotermálisan fumarola hatás következtében, mert hiszen tudvalevően már 50° felett, sőt némely adat szerint 30° felett nem kalcit, hanem aragonit formájában válik ki a CaCO₃. Már pedig az ott lévő telér valóban kalcitot tartalmaz. Ennek az eredete tehát jóval későbbi és hideg vizes eredetű, talán valóban a cikk által is említett bryozoomos mészkövekből, azok kilúgozódása folyamán keletkezett.

De továbbmenve, a kalcit-telér 15–30 cm vastag; és nemcsak az üregben ilyen, hanem a letörésen felmászva, feljebb még ennél is vékonyabb. Semmiképpen sem töthette tehát ki az ehhez képest mégis csak jóval nagyobb üreget. De még ha lett volna is valami csodálatos képződés folytán ilyen vastag kalcit-telér, milyen víz, miképpen és hova folyva luogta volna azt ki úgy, hogy egy ekkora barlangszerű üreg ma-

radjon utána? Az egész leírt folyamatra a geológiában nem találunk példát.

Bizonyosra veszem, hogy az üreg mesterséges eredetű. A bejáratról egészen bizonyosan mesterségesen van félkörívesen kivésve. Régen nem jártam erre, de emlékszem, hogy régebben még az elzáró ajtóknak ajtófélfája nyoma is meglátszott. Ez a láthatóan gondos kiképzés néhány méter után ugyan megszűnik. Arra lehetne gondolni, hogy talán ércukatás céljából, vagy a filoxéra pusztítása előtt, a 80-as évek elején, valamelyik szőlőtulajdonos használta ezt a részt a szerszámjait elraktározására.

Persze ez csak a bejáratra vonatkozik. Egyébként nincsen magyarázat, hogy miért vették volna az üreg további részét ki. Fel kell tételezni, hogy egy vetődés valóban fennállt, ami talán kis hasadásokat is eredményezett és ezt ismeretlen ok folytán jobban kitágították. A mesterséges létesítésre valóban szertem az üregből jobbra-balra nyíló kisebb mellék-üregek is.

Egyébként dr. Wein György geológus, aki szintén szentendrei és mint ilyen jól ismerte az üreget, a leghatározottabban szintén azon a nézeten van, hogy az mesterséges eredetű. Az andezitekben található állítólagos „barlangok”-kal óvatosságnak kell lenni, így pl. sokan barlangnak mondják a Kámer tetején tátongó üreget is, holott az, Papp Ferencnek, — a Börzsöny kutatása terén olyan sokáig fáradozott geológus —, határozott állítása szerint, szintén mesterséges eredetű.

Szeretném még megjegyezni, hogy az üreg neve a bennszülöttek között nem Saskövi-barlang, hanem Macskaluk — mint ahogy egyetlen szentendrei sem tudja hol van a Saskö. Ellenben mindegyik tudja az Orlovác-ot. Véleményem szerint nem lenne szabad az ilyen, a couleur locale-ra jellemző elnevezéseket idegeneknek önkényesen kitalált nevekkal elmeliczni.

SCHÖNVISZKY LAZLÓ VALASZA:

Véleményem szerint az Ön levele és cikkem között két lényeges eltérés van. Az egyik a barlang keletkezését illeti. En sehol sem írtam, hogy hévforrásból kalcit vált volna ki, ellenben azt írtam, hogy a feltört vízgőz és hévforrások mentén a kőzet elbomlott és az elbomlás folyamán a plagioklaszokból keletkezett kalcit. Hogy ez milyen formában mehetett végbe, utalok Szádeczky—Kardos az Akadémia kiadásában nemrég megjelent „Geokémia”-c. kiváló és összefoglaló munkájának megfelelő részére. De ugyancsak meg kell emlékezni Schafarzki Ferenc, műegyetemünk nagymúltú geoló-

ti, szabadlja a hegyvidéket. Az erupciós kúpok legömbölyödnek, a vizek megkeresik a könnyebben bomlasztható tufa-retegeket és kacsakarings, mély völgyeket vágnak bele. Közben az egész hegyvidék még egyszer megemelkedik, az egyenetlen magasodás következtében az addig egységes északi hegycsoport részletek darabolódik, s végkép elválk egymástól a Börzsöny, a Cserhát, a Mátra, a Bükk és a Zempléni hegycsoport. A legnagyobb felszínalakító munkát a víz végzi. Hegyeket tüntet el, hatalmas völgyeket mélyít — mint a meredek falakkal leszakadó visegrádi Duna-szurdok — sokszáz méter vastag réteget terít szét, egyre változtatja, alakítja a táj domborzati képét. A talajba szivárgó csapadék is hegyeket ingathat meg. A drégelyi várhegyet befedő andezit-sapka egyre csúszik alá még ma is. A láva agyagos kavicsrétegre ömlött, s a beszivárgott csapadék hatására, meg a nehéz vulkán fedőréteg súlya alatt a kavics-alap mállik, lazul, lefelé csúszik és kisebb-nagyobb rögök alakjában magával viszi a rajta nyugvó láva burkot is. Így sávd a drégelyi várhegy északi és déli oldala százezredek óta.

A Duna szintje a visegrádi áttörés után 80—80 méterrel lejjebb száll. Előzőleg azon a fellegvári teraszon folyik, amelyen most az esztendői bazilika és a budai vár áll. Ez a vastag kavicsréteggel borított hosszú terasz mindenütt ott látható Zebegény, Nagymaros, Nógrádvérőce és Vác fölött is; mutatja a folyam hajdani magasabb medrét, s amit maga után hagyott: gránit és kvarc tartalmú, alpesi eredetű hordalékát. De ekkor már a jégkorszakban vagyunk, a mammut és az ősember korában. A hegységképző nagyobb kéregmozgások végetérnek, a felszín már csak a jég, a víz és a szél alakítja. A sarki jég mélyen délre húzódik, Európa északi részét és az Alpokat vastag jégtakaró borítja be. Hazánkig nem ér el a jégár, de hatására hideg, szeles időjárás uralkodik nálunk is. Az Alföldet és Dunántúlt borító tengeri rétegeket ekkor hordja el a szél, amely a jégkört követő szeptemberi éghajlatú szakaszban már építő munkát végez: ide szállítja és nagy területeken felhalmozza a löszet. A meszet és sárga vasoxidot tartalmazó finom homokszemek olyan hatalmas tömegben érkeznek hozzánk a szelek szárnyán, hogy Nagymaros környékén 20—30 méter vastagságú löszfalak alakulnak ki.

Az utolsó egymillió év alatt négy jégkorszak köszönt Európára, s az egyes eljegesedési szakaszokat melegebb időszakok választják el egymástól. A nagy éghajlat ingadozások hatása feltűnően megmutatkozik a növény- és állatvilágon. A fák, füvek és állatok menekülnek a jég elől, vagy követik azt. A melegebb kedvelő növényfajták délebbre vándorolnak, míg a hideget jól tűrők magasan felhatolnak északra. Így jut el például az alpesi havasi gyopár a messzi Szibériába. Ugyanezt csinálják az állatok is. A sarkvidéki fajták a jéggel együtt délre vonulnak, a nagyobb meleg-igényűek még délebbre menekülnek. A rénszarvas egyre jön-megy, északra délre, majd vissza, ahogy terjeszkedik vagy visszavonul a jégár. Az Európaszerte feltárt rénszarvas-csontokból hozzávetőleges pontossággal meg lehet állapítani az egyes jégkorszakok idő-

tartamát, s az eljegesedett területek kiterjedését. Nálunk is otthonos ez időben a rénszarvas, a hideget kedvelő, kistermetű orrszarvú, a barlangi medve és az ősbíró. A fűves pusztákon pedig a korszak legjellemzőbb állata, a mammut él. A négy-öt méter magas, vörös szőrzetű hatalmas állat meglepészik a Börzsönyben is, szép maradványait tárták fel Hont község határában és a Drégely körül vízmosásokban. A bikák 80—100 kilós, felfelé csavarodó agyagal, melyekkel a csiszolatlan kőbaltával felfegyverkezett ősembert rimázták, jámboran porosodnak a múzeumok terelőiben.

Mert ennek a kornak legnagyobb eseménye az ember megjelenése a földön. Az első jégmentes időszakban, 4—500 ezer évvel ezelőtt tűnik fel először a hosszúfejű, rövidlábú, szőrös testű primitív ember. Ingatag járással ballag a hegyeken át élelem után, s alig különbözik még a kortárs-állatoktól. Hatalmas erejű, de agyveleje alig van, hátracsapott állkapcsa, szemfőltü durva nagy dudora félelmetes kőből készült eszközökkel. A jéges időszakokat a barlangok mélyén vesszeli át: csontváza, koponyája rénszarvas, bíró és medvecsontok mellett — táplálékmaradványai közt — kerül elő.

A jégkört után már bent is vagyunk a jelenkorban. Mindössze húszezer évvel ezelőtt kezdődik, — mintha csak tegnap volna, vagy az imént elszállt pillanatban. A mai ember, a homo sapiens megjelenése e korszak nagy nyitánya. Ez az ember már beszél, bánni mer a tűzzel, szerszámot, fegyvert készít kőből, ruhát ölt magára állati bőrből, — szóval ez van, amire tudományos neve is utal. A táj pedig, amiben él — domborzatát, főbb földrajzi képét tekintve — nagyjából már ugyanolyan, mint ma. Csak a hegyek kopnak, s a folyók terítnek szét új és új rétegeket partjaik mentén. A Börzsöny szegélyén a Duna és az Ipoly tevékenykedik. Futóhomokot raknak le, zátonyokat, szigeteket formálnak, úgyszólván már a szemünk előtt alakítják a tájat. A felszín alacsonyodik, a sziklák mállanak, a patakok egy emberöltő alatt is észrevehető változásokat idéznek elő. Medrük keskeny barázdából árkokat, szakadékokat, majd völgyeket vésnek ki, s az elmozsoló közetek törmelékét szakadatlanul szállítják lefelé a hegység lábához. Egy percre sem hagyja abba munkáját a természet. Arra a bizonyos végső simításra sohasem kerül sor a földön.

A hegységek romlása egyre tart. A helyenkint már alapkötetelig lekoptott Cserhát tőszomszédságában azonban még mindig hatalmasan magasodik fel a Börzsöny méltóságteles tömege. Erősen pusztuló hegység ez is — merész csúcsalból ma már csak tönkők vannak, vulkán kúpjaiból jórform csak a Duna-szoros fölött uralkodó s a Vezuv-típusú tűzhányókra emlékeztető Hegyestető maradt meg — de drű, tömött hegység, amelynek éppen a pusztulás kölcsonöz különleges, vad szépséget. Össze-vissza töredezett felszín, legömbölyített gerincel, széles hátságai és medencéi, rengeteg erdőséggel, gyors futású vizei folyton változó, sokszínű tájképet lárnak a turista elé.

Antalfy Gyula

gus professzoráról, kinek hallgatói számára készült kirándulási naplóját utóda, Vendi Aladár professzor tette közzé „Geológiai kirándulások Budapesten környékén” címmel. Scharfzik professzor ezen munkájában az andezitben, illetve andezittufában — többek között — az Apátküti völgy egyik feltárásának vázlatában, rajzban is feltűntet egy kalciteres vetődést, valamint a Csódi-hegy Takólit feltolulását követő fumarolák hatására keletkező kalcit képződést ismerteti, amelyet én jóformán majdnem az ő szávaival mondtam el. Továbbiakban én azt írtam, hogy a kalcitér 15—30 cm vastag és a barlang ennek „mentén” keletkezett és nem a helyén. A barlang falát 10 m-től befelé — mint írtam — részben az a bizonyos sárgás-fehér mészkőréteg alkotja. Miután a barlang nem olyan hatalmas méretű, ennek kioldásához sem kellett nagy mennyiségű víz, mintha az egész barlangi járatot a kalcitér töltötte volna ki, amit nem tudom én honnan vett.

A másik lényeges eltérés köztünk, hogy én szerint a barlang nem természetes eredetű. Kezde mindjárt a bejáratnál. Én szerint ez mesterségesen kivésott. Szerintem az tipikus barlangnyílás olyan, amelyet itt sem a kőzet vetődése, dőlése vagy rétegződése nem befolyásolt, csak a felső részen látható kis hasadék. Én szerint régebben egy ajtófélfának nyomai is látszóttak. A barlangot jómagam is 20—25 éve, vagy talán több ideje ismerem. Ilyen nyomokra azonban nem emlékszem. De ezt nem óhajtom kétségbevonni, mert ott van a Bükkben a Szinvaszoros barlangja, amit pincének használtak, vagy vele szemben, közvetlen a Szinva fölötti Herman Ottó-barlang, mit annak idején szintén elzártak, mert jégveremnek akarták használni. Továbbiakban én feltételezem, hogy egy vetődés fennállott, illetve kisebb hasadékok lehettek voltak. Ezt úgy hívjuk, hogy tektonikai preformáció, minden barlang kezdeti stádiuma és amely némely barlangban még ma is felismerhető. Én szerint ezt a kis hasadékok talán ércutatás céljából tájtították volna mesterségesen. Ezzel kapcsolatban legyen szabad megemlítenem Pest megye egykori tudós tisztifőorvosának, Barra Istvánnak Pest-Pilis és Solt törv. egy. vármegyéknek természettudományi leírása c. munkáját, amely 1839-ben Pesten látott napvilágot. Ebben a munkában a 84. oldalon a kővetkezőket olvashatjuk: „A tarkó hegyek közt folyó patakok vizei, még eddigél felfedezetlen és bizonytalan helyről, község timsópala darabokat hajtának magokkal; mint Lebencze, Óviz, Hoidvilágárka, Vöröspatak stb. nevezetű itt folydogáló csermelyek.” Majd később a 86. oldalon alul, csillag alatt: „Kun Sándor Pomázon utasítva van a község holléte kinyomozása végett, ki ezen tekintetben szorgalmának jelét adta.” A pilisi barlangokról szóló kis össze-

állításomban 1937-ben (Turisták Lapja p. 148.) a Hoidvilágárka barlangjánál, két ilyen mesterséges tárnát fel is említek, amelyeknél megjegyeztem, hogy valószínűleg annak idején szén után kutattak bennök, talán az előbb említett Kun Sándor szorgalma jeléül. Tehát, ha akkor nem estem abba a hibába, hogy mesterséges üreget barlangnak néztek, azt hiszem, talán ma sem. Mindenesetre a barlang belsőbb része a bejárat szakaszhoz viszonyítva egész más képet mutat és talán Onben sem keltené a mesterséges üreg látszatát. Itt kell megemlítenem még azt is, hogy előbb idézett cikkemben egy másik, andezitben levő barlangról is megemlékeztem, amelyet Keszi Hubert tárt fel és keletkezését kimondottan a víz eróziós munkájával hozta kapcsolatba.

A barlang elnevezését illetőleg legyen szabad megemlítenem, azt a Pilis—Visegrádi hegység turista kalauza már 1929-ben Saskövi-barlang néven említi. Én azt, mivel a barlangnak más nevét nem tudtam kinyomozni és a térképek is Orlovac helyett már Saskövet írnak, topografiallag is helyesnek tartottam, tehát ezen a néven írtam le. Ami a Macskalyuk elnevezést illeti, egy környékbeli felhívta figyelmemet egy másik barlangra. Azt mondta ő Macskalyuknak. Ezt az Okúttól kiinduló és az Asztalkőre vezető sárga útjelzésbe torkolló sárga kör jelzésű turista út mellett mutatta meg és ez már tisztán mesterséges üreg, talán egykori pince.

Itt kell megemlítenem még azt, hogy cikkemben három sajtóhiba szorul kijavításra, mégpedig az első hasámban az 53. sorban lávaárókból helyett lávaárakból, valamint a második hasámban a 47. sorban amfibolitűskák helyett amfibolitűskék olvasandó. Ugyancsak a második hasámban legutolsó mondatában a már helyett nem szócska olvasandó, tehát a mondat eleje helyesen: A savpróbára nem reagált, ...

E számunk fényképeit: Bárány Lászlóné, Doma István, Erdey Gyula, Holly Sándor, Hargitai Károly, Kunsági Viktor, Martus Ferenc, Pick László, Vida Gyula, Magyar Fotó—ME, Bányász Anna, Szovjet Fotó—V. Rujkovic, Smahel R., Olomouc készítették.

ÁTÖLTÖZÖTT A BÜKK

Zuhogó esőben indulunk el Pest-ről. Köd és sár fogad Miskolcon. Csak amikor kipöfög a kisvasút a városból, tör be a napsugár és oszlatja el a ködöt. Havat nem látni, csak a befagyott Hámori tó ad téli jelleget a tájnak. Garadnán az utakat jégpáncél borítja, csúszkálva és mintha tojásokon járnánk haladhatunk előre. A Háromforrás völgyén és az Aranylépcsőn már vastag puha avart zavarunk fel bakancsaink.

Az erdő csendje addig tart, amíg az Örvénykőhöz vezető háromszög jelzést elérjük. Itt már hallani az Örvénykő égnek meredő üstökében zúgó szélvihart. Ragyogó napsütésben érjük el a Jókai emléket őrző ki-

ahogy eddig bármikor láttam. A Tátra előlépett, büszkén, fenségesen, megdöbbenően, varázslatosan... de mondhatnék akárhány jelzőt, aki ezt nem látta, annak ezt elmondani nem lehet, de akik részesei voltunk ennek a gyönyörű látványnak, örök élménnyel lettünk gazdagabbak. Földbogyókerezett lábakkal csodáltuk a Tátra minden egyes csúcsát külön-külön, a körülöttünk levő ősből, egy rózsaszínű havas csodát. Ez a csoda nem tartott három napig, csak akkor, december 19-én reggel részesültünk benne.

Aznapi túránkon tavaszi napsütésben, tebersorokon keresztül megyünk fel a Tarkőre. Ütközben még fel-felbukkan a Tátra, de már nem úgy, mint reggel. A Tarkőről remek kilátást kapunk a déli Bükkre, Mátrára. Színes felhők, ragyogó kék ég kísérté utunkat az Óserdőn — Szálláson keresztül, vissza Bánkútra. — Naplementekor még felszaladtunk a Bálványra, Tátrát nézni, de most már nem volt hajlandó magát mutogatni.

Másnap a Gerennavárról még egyszer láhattuk, beleveszve a környező hegyekbe, hogy utána megint évekig leshessük, hogy egy kicsit megpillanthatjuk halvány körvonalait. A turistának az is ünnep, ha csak sejtve látja a Tátrát, azt meg remélni sem tudja, hogy a mi hegyeinkből a Krivánt, Sztálin-csúcsot, Lomnicot és a többi egytől egyig tisztán, ragyogóan, felismerhetően láthassa. A napsütéses őszi tél színes tája minduntalan megállásra, fényképezésre késztette társaságunkat, a filmek rohamosan fogytak,

pedig még egy szép túránk következett másnap.

Az őszi utolsó napját tépte le a naptárról a Bükk. Ejszaka a sötétség leple alatt felvette szűzi fátyolát. December 21-én, az első téli napon tiszta fehérben fogadta szerelmes vándorait. Tegnap még napsütéses őszi, ma hull a hó. Ködös, havas reggelre ébredünk. Havas lett az erdő, fehérék a fenyők, téli világ lett máról holnapra a fennsíkon.

Vadkert, Kismező — Kecskelábrét havas mezein tapossuk az új nyomot. Megmaradt filmjeinket pufogatjuk a fenyvesekkel körülvett Sugaró töbére, hogy aztán a Rejteken keresztül Hollóházánál tartuk utolsó pihenőnket.

A téli csendből és a hegyi levegőből, a miskolci forgatagba, sárba, ködbe zuhanunk, hogy egy szép túra emlékével utazzunk haza.

Pick László

látópontot. A közeli hegyekre remek a kilátás, csak a távoli Kárpátok vesznek el a ködben.

A szentléleki házban tartunk rövid ebédpihenőt és igyekszünk a besötétedés előtt Bánkútra elérni. Különlegesen szép színekben tobzódó naplemente zárta le napunkat.

Másnap a reggelinél ülünk, amikor Vida gondnok lihegve ront be, hogy menjünk fel a Bálványra, mert ritka kilátásban lesz részünk. A ház dolgozóinak, takarítóasszonyának, konyhaszemélyzetének is kiadja a jelszót: „Fel a kilátóhoz, bezárni a menedékházat!” A Tátrát már volt alkalmam közelről látni, sokszor láttam a Bükkből, Mátrából, Csóványosról, sőt a Dobogókőről is. A magyarországi hegyekből a sok hegy mögül fel lehetett ismerni a jellegzetes, csipkés csúcsokat és mutogattuk egymásnak, hogy hol keressék a párából, ködből kibukkanó Tátrát. Gondnokunknak többször volt alkalmam látni a Magas-Tátrát, miért jött most olyan izgalomba?

Felettünk felhős volt az ég, a környező hegyek árnyékba, sőt a szlovákiai hegycsoportok is ködbe merültek, csak... csak a Tátra tündökölt rózsaszínű fényben, de nem úgy,

HÓVIHARBAN

Csillagos, enyhe téli éjszaka borul még a Bükkaljára, mikor elindulok a fennsík felé, hogy szemlét tartsak a bércek felett.

A hegyeknek csak sötét kontúrjai rajzolódnak az égre és sejtelmes hallgatással várják az éjszaka végét. A derült égbolt szép időt ígér, de mintha a távoli csúcsok felett sötét árnyak lebegnének.

Minél jobban közeledik a fennsík, a hőmérséklet annál jobban csökken. A síkon még dagasztó sár van, itt a fagy már derekas munkát végzett: minden kővé dermedt. Könnyű a haladás, nem akadályoz a vendégmarasztaló sár.

A hajnal megkezdí a vetélkedését a sötétséggel, amikor a Bányahegy oldalán megkezdem a kapaszkodást a fennsík peremére. A csillagok eltűnnek és az eddig csendes tájat a magas hegyek felől hallatszók egyre erősebb zúgás riogatja. A bércek felől sűrű fellegek gomolyognak elő és az előretörő reggeli fényt igyekeznek visszaszorítani. Ezért időnkint újra és újra teljes sötétség veszkörül. Zseblámpám inkább nagy igyekezettel, mint kellő eredménnyel kísérli meg az árnyak elűzését — legalább is a fákra festett útjelzésekről.

De rövidesen vége a kapaszkodásnak és a Bányahegy nyergénél elérem a fennsíkot, a természetjárók kedvenc túraterületét. Itt a szél már tombol, dühödten cibálja a kopasz bükkfák koronáját és dermesztően hideg lehellete felkavarja a hullott avart. Kósza hópihéek kavarnak a légtérben és kitörőben van a hóvihár. Igyekszem a nyiladékbán vezető útról az erdő fáinak közé húzódní, ahol kissé védettebb a szélétől. A világosság közben már annyira elötör, hogy a közelebbi bércek láthatóvá lesznek. Balról a Peskő és Tarkó sziklás csúcsa magaslik hólepte tetejével és fehér zuzmarás fáival, jobbra a Zserci Nagydél ágaskodik. Tetejüket kavargó szél tépi.

A szél egyre fokozódik, a havazás is sűrűbb. Igyekszem jól bekötözött viharokabátomban teljesen eltűnni, amikor elérem a csodálatos szépségű Nagymezőt. A látvány félelmetes. Sötét felhő- és ködfoszlányok kavarnak a talaj felett és vágatnak mint fekete Walkür-lovasok. A szél bömböl és vízszintesen vágja szemembe a darával vegyes havat. A sötét fenyvesek jajongva hajtják meg büszke derekukat és fájdalmasan susognak.

Az eddig némileg védelőző erdőből — lelkierőt merítve magamnak — lépek ki az Inferno kavargásába. A szél dühödten támad rám és mint alkalmatlan betolakodót igyekszik visszajordítani. Cibálja ruhámat és arcomba vágja a havat. Tántoríthatatlanul haladok előre, míg a töbrök kerülgetése közben az irányt elvesztem, mert a

gomolygó köd miatt néhány méteren túl látni sem lehet. Hűséges Bézárdom tujével azonban nem tud a fürgeteg kifogni és némi tájolás után a mező északi szélénél megtalálom az utat. A Veressárbérc alá menekülök, ahol szélvédett helyen fújom ki magamat. Alattam a Nagymező kavargó hóvihara dühöng. Rövid idő alatt fehérbe öltözött az erdő és a sötétzöld fenyők tömege még élebben válik ki a környezetből.

Most már percek alatt győzöm le az utolsó emelkedőt, míg végre megpillantom a jólismert, hívogatóan barátságos Bánkúti turistaházat, ahol a fűtött ebédlőben pihenem ki az elemekkel vívott kétórás küzdelmet.

Sokszor jártam már a Bükkben, sok vihart átéltem, de ilyen félelmetesnek, ridegül kegyetlennek még sohasem mutatkozott, mint ezen a téli vasárnapon.

Kósa Miklós

1. Az Örvénykő kopár köntösében
2. Egy hóvihár és fehérbe öltözik a dédesi gerinc
3. A Nagymező fenyvesei roskadoznak a hótól
4. A Herman Ottó turistaházban kezdődik a nap
5. Csatolás Bánkút mellett
6. Gyalogos túrázók a Látóköveken

A MORVA KARSZTON

Feleségemmel együtt Csehszlovákiában töltöttünk két hetet. Örömmel ragadtuk meg az alkalmat, hogy meglátogassuk a felszíni túralehetőségekben és barlangokban egyaránt gazdag Morva Karszton. Sajnos, szűkreszbott időnkéből csak egynapos látogatásra futotta, s így meg kellett elégednünk a legnevezetesebb barlang, a Punkva-barlang és a hozzá tartozó Macocha-szakadékdolina megtekintésével.

Brünnből fél óra gyorsvonaton Blansko városa, a Morva Karszt kapuja. Onnan autóbusszal is, gyalog is könnyen elérhető a 7 km-re fekvő Skalní Mlýn turistaház (a szállásdíj kissé drága, 6,60 K közös szobában, igaz, hogy paplanos ágyat adnak). A turistaház igen szép helyen fekszik, a kanyargó Punkva folyócska partján, 50—100 m-es sziklákkal szeptet szakadékvölgyben. A földalatti követve, az őszi színekben pompázó kevert erdőben egyszerre csak sziklakaput pillantottunk meg, amelyen át a Punkva vize napvilágra bukkan, itt ugyan még csak rövidebb föld alatti futás után. Valamivel feljebb megint csak találkozunk a bújócskázó folyóval. Itteni eltűnése kevésbé látványos, mint lenti kibukkanása; szűk hasadékon át történik. E völgykanyarulat után minden eddiginél megkapóbb a kép. Hatalmas sziklafal alján, nagyméretű barlangkapun ömlik ki a folyó a planina belsejéből. Népes csónakkikötő jelzi, hogy az igazi barlangnyíláshoz értünk. Baloldalt csinos ház, előtte húszméteres, terebélyes bükkfa. Ez a bükkfa már akkor is itt állt, amikor se ház, se a fedett folyosó végéről nyíló mesterséges bejárat nem léteztek. Nem jártak itt autóbuszok és lovaskocsik, sőt a műút sem épült meg, mikor ez a bükkfa már ötven embernek is árnyékot adhatott egyszerre. De a Punkva már akkor is özönlött a sötétből a fény felé, mikor a jégkorszak borult Európára, és nem zöldelt bükkfa, se Morva se Magyarországon. Ember azonban élt e tájon; a Morva Karszt barlangjai klasszikus ősemberi lelőhelyek. Az akkori állatvilág emlékét a Brünni Morva Múzeum termelben lelhetjük fel; a mammut, gyapjas orrszarvú, barlangi oroszlán és barlangi medve csontvázait. Azokat az élethű (vagy talán annál torzabb?) csoportba rendezett barlangi, medvecsontvázakat, amelyek a látogatókat annyira meglepik, itt Macochán ásták ki a barlangi agyagból. Természetesen az a sötétszürke, fehéren erezett, csaknem márványszerű mészkő ennél sokszorta távolabbi idő terméke. A földtörténet ókorának derekán képződött, a devon időszak tengere rakta le. Magyarországon ilyen ősi képződmények biztos nyomok alakjában nem ismeretesek.

Az emberi történelem is nyomot hagyott a barlang környékén. Ha a magasraötött fenyves nem takarná, Blansko várának néhol két emeletig megmaradt romjai is ide látszanának. (A várhoz romjelzés vezet. Csehszlovákiában ugyanolyan útjelzéseket használnak, mint nálunk.) A várromot különben is csak délután méltatjuk figyelmünkre, egyelőre a barlang köti le érdeklődésünket.

Az ősember csak fáklyájánál merészkedhetett a barlangba, mi már szerencsésebbek vagyunk: a technika vívmányai segítenek; villanyvilágítás, szivattyú, motorcsónak.

A Punkva-barlang mintegy másfél km hosszú. Néhány tágasabb teremben gazdag cseppkődíszítést találunk, de méretei — egészben is, részleteiben is — messze marad-

1. Egy pillantás a Macocha-szakadék felső részére, a lejtő tetején kilátóterasz
2. Lefelé tekintve látjuk a barlang üregét, középen apró pontok jelzik a turista csoportot
3. Tavát alkot a földalatti búvópatak, háttérben cseppkővizesés.
4. A Tú nevű cseppkőképződmény

(A fényképeket Rudolf Smahel, Olomouc készítette)

nak a mi Baradlánk mögött. Három dolog teszi emlékezetessé: a művészi megvilágítás, a Macocha-szakadékdolina és a csónakút a Punkván.

Ami a megvilágítást illeti, mindjárt kezdetben módunk nyílik megcsodálni. A lámpák lehetőség szerint rejtettek, kövek közé, cseppkőfüggönyök mögé építették. Egy teremben pl. kis tavacska csillog közepén. Aszerint, hogy melyik lámpaegységet kapcsolja be a vezető, más-más képet nyer a terem, más sztalagmit vagy oszlop tükröződik a mozdulatlan vízben. Némely lámpa cseppkőken át világít, a rejtő képződmény finom erezetét kiemeli, s vöröses fénybe borítja a termet.

Egyszer csak napfény világítja meg az utat; kiérünk a szabadba. A szabadba? Igaz, hogy az égből kéklik (azaz, bocsánat, október vége tiszteletére inkább szürkellik) fejtünk felett, s a fény természetes. Mégsem hagytuk el a barlangot; egy óriási kút fenekén vagyunk. Ez a természetes kút a Macocha-szakadék, 138 m mély s felül 174×76 m széles. Egy darabig nem tudjuk teljesen felfogni az arányokat; időbe telik míg megértjük, hogy a nyílás körül növekvő fenyőcsemetek valójában hatalmas szálfák. Felül fák és cserjék, középen a sziklahasadékban páfrányok nőnek; legalul már csak mohák és zuzmók. A növényvilág természetes övezetes elhelyezkedése felülről lefele mutat némi hasonlatosságot ahhoz, amit magas hegységekben alulról felfelé szokott alkotni. A mélyedés fenekén, kis valószínűtlenül zöld vizű tavacska komorlik. A Punkva itt is megjelenik, hogy eltűnjön ismét, de ez már valóban a legbelsőbb ismert forrása.

Innen a folyócska mellé ereszkedünk le. Itt a víz teljes szélességben kitölti a barlangot, gyalogútnak kis módon végződik. Vezetőnk cigarettára gyújt, mi várakozunk. Nemsokára halk zúmmogás töri meg a csendet, majd hosszú, csaknem zajtalanul sikló motorcsónak kanyarodik elő, és mesteri ügyességgel megfordul a szűk folyosóban. Míg egyik vezetőnk gyalog a vizig hozott minket, két társa a Punkva felszínrebukkanásától csónakkal elének jött.

Volt már módom máskor is, másutt is barlangi csónakázáson részt venni többféle világítás mellett. Meg kell vallanom, hogy a punkvai csónakázás túltett mindezekkel. A keskeny, kanyargós, cseppkődíszes folyosót zöld derengés tölti el; a világítás végig víz alatt vezetett kábelek, víz alá helyezett lámpák segítségével történik. A helyenként 20—30 m-ig mélyülő vermek alja csak bizonytalanul rémlik, kiugró sziklák lebegni látszanak a vízben. A csónak zöld vízben, zöld fényben úszik, a nedves cseppkő tompán csillog. A kép minden kanyarulatnál változik, új meg új, fantasztikusnál fantasztikusabb részletek tűnnek fel, majd el.

Bár egy helyütt ki is szállunk a csónakból, hogy gyalog járjunk be egy oldalágat (többek közt érdekes állfénékszínt tűnik itt szembe) a földalatti út hamarabb véget ér, mint szeretnénk. A csónak kifut a napvilágra, s a kívülről már látott kőkötőben partra szállunk.

Sejthető, hogy első felszíni utunk a planinára visz, a Macocha-szakadék széléhez. Valósággal szédítő letekinteni a mélységbe, önkéntelenül megfogjuk a kiugró terasz korlátját. Innen fentről a fenyőfák nagyok, a zöld tavacska kicsiny.

A fenyves alja teli van fiatal rizikegombával; a táj már idegen, a növényzet még ismerős. Az ember úgy megőrül egy ismert virágnak, gombának, mintha magyar szót hallana.

Mégegyszer megmásszuk a fennsík magasságát, hogy Blansko várához jussunk. Sajnos, ezzel búcsúzunk a Morva Karszttól; időnk nem engedi, hogy valamennyi barlangját, várát, szakadékát megláthassuk. A lassan leereszkedő sötétben visszatérünk Skalní Mlýnbe, hogy másnap hajnalban továbbinduljunk az arany Prága felé.

Ozoray György

Levelet kaptunk

„Egri 13 éves tanuló vagyok, egy kéresem lenne a szerkesztőséghez az ifjú természetjárók tömegének fejlesztésével kapcsolatban.

Régebben Pécs ifjú természetjáróiról olvastunk, az újabb számban pedig budapesti úttörők természetjárásának sikeréről. Elképzeltük, milyen jó lenne, ha Eger ifjú természetjáróinak is lenne szakkörük. A kilométerekkel nem szoktunk takarékoskodni, általában a 20 km-t legtöbb túránk fölülhaladja.

En már kiskorom óta járom a természetet, 4 és fél éves koromban gyalog mentem ki a 11 km távolságú várkúti turistaházhoz, 6-8 éves koromban a Mátrában tettünk több 6-7 napos kirándulást. Most a Bükköt járom édesapámmal, helyesbítve, velem jár édesapám, mert én vezetem tervezem, irányítom a túrát, ő mint részvevő jön.

Osztályunkban jónéhányan vagyunk természetbarátok. Hármán vagyunk, akik szinte már ismerjük a Bükköt.

Nyolcan vagyunk sielők, igaz már csúszkálunk, de ehhez is egy jó sielő kellene, akitől elsajátíthatnánk a sielés művészetét.

De rajtunk kívül is sokan vannak kis turisták Egerben. Erről vasárnap reggel az autóbusz- vagy vasútállomáson meggyőződhetünk. De azok szülei sem érnek rá mindig vasárnaponként, így kevés napot tölthetnek a hegyekben. Ha meglenne a szakosztályunk, biztosítva

lennének vasárnapi kirándulásaink. szüretünk.

A következő számunkban választ kérek az ifjú turisták nevében, egy előre láthatólag mikor lesz Eger kis turistáinak szakosztálya?

Tóth Géza
egri természetjáró

Válasz

Kedves Géza pajtás. Öszintén megvallom, — ezért az idősebb sporttársak nem neheztelnek majd rám —, legnagyobb örömet akkor érzek, ha zsinórirású levelet hoz a posta. Akkor tudom, hogy megint egy kis pajtás kér valami tanácsot.

Nem írtad meg címedet, de rajtad kívül úgy vélem, más pajtásokat is érdekel válaszom, ezért itt közlöm.

Több helyütt működnek az iskolai természetjáró szakkörök, aminek nálatok történő megalakítására keresték meg testnevelő, vagy földrajzszakos tanárokat, vagy fordultak közvetlenül iskolátok igazgatójához. Segítséget nyújt ehhez nektek a városi DISZ szervezet is. Még egy jó tanácsot adok. Keressétek meg a Vörös Hadsereg útja 15 alatti lakásán, vagy az AVESZ-nél levő munkahelyén Mankher Endre elvtársat, aki a társadalmi természetjáró szövetség részéről szintén segít, hogy szervezetekben és rendszeresebben járhattok túrára.

Nagyon örülök, hogy ilyen szép teljesítményekre tekinthetsz vissza és remélem, legközelebb már a pajtásaidal végrehajtott nagyobb létszámú túrákról küldesz nekünk beszámolókat. Tanulásodhoz és túráidhoz sok sikert kíván a

Szerkesztő.

Tanfolyamon

A Bástya Pedagógus SK természetjáró szakosztálya januárban ötnapos téli tanfolyam-tábort rendezett a szakosztály mintegy ötven középiskolás leánytagja részére Doboókon. Az elmé-nyekben gazdag néhány nap során több nagyobb túrára és egy gyakorló házi versenyre került sor. Átlagosan napi 2 óra elméleti foglalkozás során a természetjáró felszerelésről, az új minősítési rendszerről, a tájoló használatáról esett szó. A résztvevők között verseny folyt, amelynek sorsát elsősorban a tanfolyam alatti túrateljesítmény döntötte el. A legjobbak közel 100 túrapontot szereztek.

Nehéz feladatot jelentett a Rám-szaladékon való leereszkedés. A jeles, vízcs utakon csak kétél segítségével lehetett járni s ez a nem éppen veszélytelen út bővelkedett izgalomokban. Sokan először ereszkedtek le sziklákon kötéllel, s nem egy leánynak dobogott a torkában a szíve, amikor egy-egy meredekebb falon függött. Végül is minden baj nélkül oldották meg ezt a nehéz feladatot. Ehhez képest a Prédikálósziékre vezető túra közel 900 m szintkülönbsége igazán csekélység volt.

Egyik reggel ragyogó napsütésre eberedt a tábor. A kristálytisza hideg levegőben olyan kilátás tárult a szem elé, amely minden résztvevő számára a legnagyobb élményt jelentette: lent a Duna szürke csíkja, mögötte a Börzsöny, a Hideghegy és a Csóványos hósapkájával és távolabb a Börzsöny keleti gerince mögött előbukkanó havas Alacsony Tárta. Tovább kelet felé pedig, mintegy 150 km távolságban napsütötte havas sziklaéleivel a Magas Tatra bontakozott ki szemünk előtt. A nap során ki-kiszaladtak a lányok megcsodálni a ritka látványt, mignem az esti szürkület eltakarta a távoli hegyeket.

A gyakorló háziversenyt az új versenyszabály-tervezet szellemében rendezték meg. Tizenhárom csapat küzdött az elsőigért. A megyehatár és a község-határ követése, a 690 hp. és az Erzsike-kút megtalálása nem okozott a versenyzőknek nagyobb gondot, de az Erzsike-kút mellett vezető, térképen jelzett kocsút végigjárása már nehezebb feladatot jelentett.

A gyakorlati túrákon és versenyen kívül elméleti oktatás is folyt. A táborban folyó munkáról a Rádió helyszíni közvetítést adott.

Vidámságban sem volt hiány. Sok derűltségre adott alkalmat az új szakosztály-tagok tréfás avatása.

Befejezésül meg kell emlékeznünk a turistaház összes dolgozójáról, akik lelkiismeretes munkájukkal hozzájárultak a tábor sikeréhez. Eredményes, hasznos volt ez az ötnapos tanfolyam. Az a véleményünk a sportkörök ne sajnálják az anyagi áldozatokat sem, ha a fiatal természetjárók neveléséről van szó.

J. P.

Ipari tanulók téli túrái

A természet kedvelői télen sem tétlenek. Az ipari tanuló természetjárók a tájak megismerése és térképismeretük fokozása céljából a karácsonyi szünetben téli túrára határozták el magukat. A túrák célja, a magyar tájak megismerése, a nyári DISZ táborozásra való felkészülés megkezdése volt. A terveket tett követte. A 14. és a 24. sz. MTSK természetjárói Telkibányára, a Zempléni hegységbe utaztak, a 7., 22. intézet tanulói a Börzsönyt látogatták meg, a szigetalmi 208. sz. MTSK tanulói a királyházi turistaház környékét keresték fel. A 13. sz. MTSK szakosztálya az MTH újhuti üdülőjéből rendezett kellemes túrákat.

A túrákat lelkes készülődés előzte meg, a fiúk takarékoskodtak, sléccet javítottak, úttérter készítettek és sok szép élményről álmodoztak.

Végre elérkezett az indulás napja, megkezdődött a szünidő. Kövessük hát útjára a szigetalmi MTSK fiatal természetjáróit:

„A Nyugati pályaudvarról indultunk el borult, havazásra, esőre hajló időben. A fiúknak fénylett a szemük az örömtől, azt hitték, hogy remek havat találunk a hegyekben. Vidám nótázó hangzott az egész úton, kirobbanó volt a kedv, különösen akkor, amikor meg-

látták a Börzsöny fehérbe öltözött hegyeit.

Am az öröm csakhamar alább szállt. Diósjenőn zuhogó eső várta a hóra éhes vándorsereget. Dicséretére legyen a fiúknak, szokás nélkül vágta neki a nehéz, sáros útnak Királyházára.

Amikorra megérkeztünk, elállt az eső és kellemessé vált a téli nap. Rövid pihenő után a környék szép hegyeit másztuk meg — valóban másztuk —, igen sokszor csúszunk: nadrágfésken. Harangozó Jóska vakmerően egy szál gerendán akart a patakon átmenni s a végén hassal a vízben kötött ki. Estefelé az eső újból nekikezdett, most már hóval vegyesen s hogy változatosabb legyen, a szél is fúj. A menedékházba érve, remek vacsora fogadott bennünket.

Vacsora után jellekes táborújs mellett nyári és iskolai élményeket meséltek el a csapat tagjai, de alig telt el fél óra, hőkült a beszéd és sorban aludtak el a fiúk. A hegyi levegő elnyomott bennünket, s bizony a reggel 6 órai ébresztésből is negyed 9 lett.

Jártunk a Mátyas király kútjánál és ittunk vízből. Álltunk azon a helyen, ahol egy régi főúr az ezredik szarvasbikát lötte. — Lenéztünk a Csóványosról. — Ettünk savanyú bablevest Kemencén, paradicsomlevest Diósjenőn. — Látunk őzet, rókát, vaddisznót, de nem azok, hanem mi féltünk tőlük. Rengeteg fényképfelvételt is készítettünk.

Kitűnő túra volt. A sok csatangolás mellett jutott idő a tanulásra is. A fiatal turisták megismerkedtek a természetjárás történetével, az egyezményes jellelkel. Schmédek Pál tanár elvtárs elméleti szövegében is részletesen a csoportot, sajnos, gyakorlatra nem kerülhetett sor.

Szép volt — jó volt —, csak az a baj, hogy rövid volt. És mikor a vonat újra Pest felé robbogott, a tanulók megfogadták, hogy igyekeznek jól tanulni és dolgozni, hogy nyáron ismét ily remek túrán vehessenek részt.”

Hargitai Károly

Útközben hallottuk...

... hogy a IV. kerületi Bástya természetjáró szakosztálya csillagtúrát szervezett a kevélynyergyi turistaházhoz. A célnál a résztvevők között új-évi cukor malacot sorsoltak ki,

*

... a ceglédi Törekvés külön hirdető sokszorosított alapfokú tanfolyamuk érdekességeiről. A tavalyi 10 jelvényes és 3 osztályozott sportolóval szemben, az 1955. évi jó munka eredményeként egy I., 8 II., 8 III. osztályú és 27 jelvényes minősítést szereztek. A szakosztály tagjai több barlangtúrán is részt vettek Budapest környékén,

*

... a Duclos Vasas természetjárói műsoros klubdelutánt rendeztek,

*

... a Spartakusz Építő és Faipari természetjáró szakosztálya február 26-án túrát vezet a Ferenchegy-barlangba. Találkozás 9 órakor a Mártírok útja és a Fő utca sarkán,

*

... a MELYEPTERV a szilvesztert a Nagy Villámon töltötte. Vendégül hívták a MÜKEV természetjáróit is. A fél százyi turista vidám hangulatban köszöntötte az újévet. A Ganz Vagon Vasas természetjárói az Aggteleki-barlangban töltötték a szilvesztert,

*

... a Bp. V. Meteor ismert szakemberek bevonásával természettudományi előadássorozatot indított. Január 5-én dr. Jablonkai Pál az erdők növényvilágáról tartott jól sikerült előadást. Utána filmvetítés következett. A további programon: Az erdők állatvilága. A műemlékek stílusa. Amit a várromok mesélnek című előadások szerepelnek. Az előadásokat mindenkor filmvetítés követi. Vendégeket szívesen látnak (Lenin krt. 24. I. em.),

*

... a MÁV meg kívánja gyorsítani a turisták gyaloglását. A Miskolc, Szt. Annára 18.50-re érkező kisvasúthoz csatlakozási járatként közlik a 18.55-kor Miskolc sz.-pu.-ról induló vonatot...

*

... a MÁVAG természetjárói elhatározták, hogy a tagsági díj mellett elfizetnek a TERMÉSZETJÁRÁSRA is. Ahol többre vannak egy családból, legalább egy elfizetést biztosítanak. Idáig a 64 tagból 42 elfizetés gyűlt össze,

*

... a Kartográfiai Vállalat tetszős ismertetőt adott a készülőben levő új térképekről. A bennünket leginkább érdeklő Pilis, Börzsöny, Mátra, Bükk térképek az év elején jelennek meg 14 forintos árban, kaphatók lesznek az Allami Könyvesboltokban.

T Á V I R A T

„Magyar természetjáróknak
Az új év alkalmával munkájukhoz sok sikert
kívánnak a
Moszkvai turisták..”

Könyvszemle

Bakony, útkalauz. Régen várta már a természetjárók tábora ezt a könyvet, amely főbb vonásaiban megismerteti a Bakony kimeríthetetlen szépségű útjával. 81 túraleírás, szabadságtúra-tervek, 6 útvonalvázlat, számos illusztráció és számos útjelzés-térkép teszi hasznossá ezt az új útkalauzt. Ez a kiadvány bizony feloldítja a Bakonyba irányuló túrákat, különösen a nyári szabadságok idején. Ajánlatos minél előbb beszerezni a szakosztály-könyvtárak részére is. A könyvet a Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat adta ki 12 forintos árban.

*

Bartos Gyula: Tanuljunk színi című könyve segítséget nyújt a sfelés alapismeretnek tanulásához. A könyv elsősorban a lesiklást tárgyalja. Az elemi ismeretek mindenki számára szükségesek. Így azok is haszonnal forgathatók, akik túlnyomóan a túrasíelését gyakorolják.

*

Egységes Sportnaptár és az Országos Bajnokságok Versenykiírása az 1956. évre tartalmazza az összes sportágak és így a természetjárás versenyének kiírását is. Tartalmazza ezenkívül a könyv

*

Csoportos utazási kedvezmény

A MÁV 1956. április hó 1-1 hatállyal új díjszabást ad ki. E díjszabás alapján újból életbe lép a **csoportos utazási** kedvezmény s azt az egyes állomások közvetlenül — tehát felsőbb szervek engedélye nélkül — jogosultak kiszolgáltatni. Az alábbiakban röviden összefoglaljuk az igénybevétel módjára vonatkozó legszükségesebb tudnivalókat.

Mindenek előtt azt kell szem előtt tartani, hogy a vasút a kedvezményt csak akkor szolgáltatja ki, ha legalább 25 fő utazik együtt. A kedvezmény mérvé 33%.

Az igénybevételi szándékot írásban kell bejelenteni azon a vasútállomáson, ahol az utazást a csoport meg akarja kezdeni. Az írásbeli bejelentést két példányban kell benyújtani.

A bejelentésnek tartalmaznia kell az utazás célját, a kiindulási és célállomás megnevezését, a csoport létszámát és a használni kívánt vonat indulási időpontját. **A bejelentést a szakosztály hivatalos bélyegző lenyomatával és a szakosztályvezető (vagy helyettese) aláírásával kell ellátni.**

Ha 50 főnél kisebb létszámú csoport utazik, akkor az indulás előtt 24 órával, 50 főnél nagyobb csoport esetén pedig már 48 órával hamarabb kell a bejelentést megtenni.

*

Fényképpályázat

Lapunk újabb fényképpályázatot hirdet a természetjáró fotóamatőrök részére. A pályázat célja, hogy a fényképeken keresztül mutassuk be hazánk természeti szépségeit és egyúttal elősegítsük a természetjárás tömegesítését. Csak olyan képeket díjazunk, amelyek természetjárók is (lehetőleg mozgásban) láthatók. A fényképek a természetjárás különböző formáit (gyalogtúra, vízi, kerékpáros természetjárás, sziklamászás, barlangtúra, sfelés) ábrázolhatják.

A fényképeket 13x18 cm-es nagyságban kell elkészíteni, fekete-fehér, fényes nagyításban. Csak olyan képekkel lehet részt venni a pályázaton, amelyek másról még nem jelentek meg.

a sportáganként, illetve havonként megrendezendő eseményeket. Az éves sportnaptár hasznos segítséget jelent minden szakosztálynak saját versenykiírásának és eseménytervének összeállításához.

*

A SZABAD MAGYAR SPORT TIZ EVE díszes albumban foglalja össze a felszabadulás óta elért sporteredményeket. Az egyes sportágak fejlődését, helyzetét (közte természetesen a természetjárást is), eseményeit számos kép, adat és grafikon mutatja be.

*

MHK szabálykönyv új kiadványa tartalmazza a Munkára Honvédelemre Kész testnevelési rendszer szabályait. Minden szakosztály szereze be ezt a könyvet, hogy tagjainak minél nagyobb száma megismerje és teljesítse az MHK követelményeit.

*

GYÓRI kalauz címen adta ki a megyei tanács idegenforgalmi hivatala városismertető füzetét. A Bakonyba, soproni hegységekbe utazó természetjáróink, a dunántúli folyókán vízi túrát tevő sportolóink értékes élményeket szerezhetnek, ha egy napot eltöltenek a város műemlékeinek megismerésével. Ehhez ad kiváló segítséget a kiadvány, amit 3 forintos áron lehet beszerezni a hivataltól (Sopron, Ógabona tér 8.).

*

A csoport elszámolása úgynvezett szállítólajstrommal (kollektív jegy) történik. Ennek érvénytartama 14 nap. Ezzel a jeggyel az utazás egy alkalommal megszakítható, de csak akkor, ha az útmegszakítási szándékot a jegyváltásnál bejelentik s a megszakítási állomást a kollektív jegyre a vasút bejegyzi.

Lehet kérni az elszámolást oda-vissza útra is. Az ekként kiállított kollektív jegy érvénytartama is csak 14 nap. Viszsaútnban is engedélyez útmegszakítást, ha azt az elszámoláskor bejelentik s a vonatkozó állomást a jegyre rávezették. Útmegszakítás esetén érkezéskor azonnal be kell menni a forgalmi irodába és az útmegszakítás tényét rá kell vezetetni a kollektív jegyre. Ha ez nem történik meg, a jegy a hátralevő útra érvénytelenné válik.

A kollektív jegy utazás alatt a csoport vezetőjénél van. Ellenben a csoport minden egyes tagja díjtalan részvételi jegyet kap az elszámoláskor. Ezt valamennyi csoporttag gondosan őrizze meg, mert ha nem tudja felmutatni, jegy nélküli utasnak számít.

A kedvezmény egyébként — különvonatok és díjszabásilag korlátozott gyorsmotorvonatok kivételével — bármelyik vonatnemre és mindkét kocsi-fajtajára kiszolgáltatható. Sz. J.

A Nagy Kevély útjain

A Bp. V. Meteor természetjáró szakosztálya célul tűzte ki, hogy a Kevély környékét a jelzett turistautak karbantartása, továbbá a turisták kényelmét szolgáló egyéb létesítmények szempontjából mintaterületévé fejleszti. Szeretnék beszámolni, hogy mit végzett a szakosztály az elmúlt évben a fenti cél elérése érdekében.

A szakosztály vezetősége november 20. és 27. napjaira egyéb túrát nem vett föl a hivatalos túratervebe, mint a Kevély környéki munkatúrákat. Már két hónappal előbb megbízták két sporttársat a munkatúrák előkészítésére és gyakorlati irányítására. Hetekkel előbb minden klubnapon felhívták a tagok figyelmét a feladatokra és szervezték a munkacsoportokat. Mindenki választhatott magának a feladatok és a csapatok között.

A Vörös Meteor sportkörök közül elsőknek a Külker Vállalatok sportköre, majd az Állami Aruházak és a Terményforgalmi Vállalat sportkörrel vállalták egy-egy út munkálatainak az elvégzését.

Végül elérkezett a teitök napja. November 20-án a Kevély környékének összes jelzett útjaira kimentek a munkacsapatok. Az időjárás a jelzésre újra festésére nem volt alkalmas. Ez a körülmény azonban nem akadályozta meg az egyéb feladatok elvégzését. 65 szakosztályi tag dolgozott ezen a napon az utak kézi erővel elvezethető javításán (veszélyes helyeken kőgátak építése stb.). Megtisztították az utakat és a jelzések környékét a közlekedést akadályozó bozótól. Az ezüsthegyi kunyhó (volt TTE menedékház) környékén az asztafokot, padokat helyreállították. Tavasszal a szakosztály emléktáblával látja el a kunyhót.

November 27-én még nagyobb létszámmal vonultunk ki a munkára. A pillisborosjenői Tanácstól kölcsönkaptuk a csákányokkal, ásókkal a falu szélétől a turistaházig megjavítottuk az ún. „szódás utat” (sárga jelzés). A kijavított út remélhetőleg hozzásegíti a Turistaházakat Kezelő Vállalatot a turistaház jobb ellátásához, különösen ivóvíz szempontjából. Az útjavítási munka — csákányozás, nagy kővek szétörése kalapáccsal stb. — nem tartozott a sporttársak mindennapi tevékenysége közé. Ennek ellenére nagy lelkesedéssel és szorgalommal dolgoztak, amit a tenyereken található hólyagok száma és mérete bizonyított. Itt történt, hogy az egyik ifi sporttárs — észrevehetően tartva a következő korholástól — hozzám jött és panaszkolt, hogy eltört a csákány nyele. Mám előre bizonygatta, hogy ő szabályosan használta a csákányt. Azt válaszoltam: „külön megdicsérellek érte”. Nem értette meg azonban, hogy miért mondom ezt és már a többiekkel is bizonyítani akarta igazát, amikor megnyugtattam, hogy csak annál törhet el a csákány, aki dolgozik vele. Természetesen nem törtünk el minden szerszámnyelet, de azért a fagyos föld és kőves út miatt két-három nyél bevégezte feladatát.

A turistaházban a közös ebédnél mindenki vídám magyarázta élményeit, elvégzett munkáját és nézegették egymás tenyerét. Ebéd után valamennyien kivonultunk maradó új létesítményünk a „Meteor-pihenő” felavatásához. A pihe-

Meteor pihenő a Nagy Kevély gerincén

nő a szakosztály versenyző gárdája november 6—7. napján a kettős Ünnepen építette nagy titokban. Azért titokban, hogy a szakosztály tagságának és vezetőségének kellemes meglepetést szerezzen majd a munkatúrák napján, amikor felfedezik a létezését.

A pihenő egy kősztalból és három padból áll a Nagy Kevély és az Ezüsthegy nyergében, a legszebb kilátó ponton (a piros és a Pillisborosjenőiről felvezető piros kocka jelzés keresztezésénél). Az építők a szükséges kőveket (kb. 25—30 g) az ezüsthegyi köveftől, mintegy 800 méterről kézi erővel hordták a helyszínre. Reméljük, hogy turista társainknak örömet szerezünk a pihenő megépítésével. Kívánjuk, hogy minél többen élvezzék onnan a gyönyörű kilátást a budai hegyekre és pillisborosjenői völgyek felé.

Mind az „elvégzett munka, mind a sporttársak lelkesedése szempontjából sikeresnek mondhatjuk a munkatúrákat. Vasárnaponként átlag 70 sporttársunk dolgozott az utakon és kb. 800 munkaórát teljesítettek összesen a két vasárnapon. Megtanultuk belőle azt, hogyan lehet a szakosztály tagságának zömét mozgósítani ilyen természetű feladatok megoldására is.

Meg kell még említenünk, hogy a BTSE természetjáró előadójától és a Turistaházakat Kezelő Vállalattól megkaptuk mindazt a támogatást, amit nyújtani tudtak. Ezért ez úton mondunk köszönetet és támogatásukat illetően biztosak vagyunk a jövőben is. Sajnos nem mondhatjuk ugyanazt a BTSE műszaki bizottságáról. A biztatás és lelkesítés helyett az egyik bizottsági tag megjelölt, hogy esni fog az eső, tehát nem ad festéket a jelzéshez. Mi azonban nem voltunk ilyen borúlátók és természetesen készültünk továbbra is munkatúrára.

Végezetül arra kérjük összes turista társainkat, hogy ha a Kevély környékén bárhol és bármikor valami hibát tapasztalnak, azt akár személyesen, akár levelezőúton közöljék a Bp. Vörös Meteor természetjáró szakosztállyal (Bp., II., Mártírok útja 67.), hogy a hibát kijavíthassuk.

Szász Károly

Ügyeleten voltam

Szeptember óta a Bp. Vörös Meteor vállalta a kevelénygergi turistaház ügyeletét. A beérkezett jelentések, bár különbözőek voltak, abban megegyeztek, hogy a ház tisztaság tekintetében nem felel meg a követelményeknek. Ezek után úgy határoztam, hogy utána nézek, mi is az igazság a jelentések körül. December 17-én szakadó esőben mentem végig a „szódavíz” úton. Azt hittem, egyedül leszek turista a házban, — tévedtem; régi Meteorosok, most a Bástyához tartozó Díjbeszedősök 10 főnyi csapata jött fel Budakalászfelől. Ők még szárazon értek fel.

Például a petroglámpára. Itt valahol tévedés történt. A Turistaházakat Kezelő Vállalat kis prospektusában az szerepel, hogy a háznak van villanyvilágítása. Miért nincs villany? — kérdelem a gondnokot. Szívesen és készségesen válaszol az ezek után következő kérdéseimre is. Villanyvilágítás van, csak a Központ nem cseréli ki a nem idevaló motort, amely állandóan rövidzárlatot okoz. Vacsora után a petroglámpára is felmondja a szolgálatot. Következik a gondnok lámpaperciólja, „harisnyamosás”, koromtalánítás, — addig petroleumlámpa világít.

Jön a szobavíz. A szobák tiszták, de a felső manzardrészen, valamint a sötétben a mennyezetről állandóan hullik a vakolat. A manzardrszobában fogas nincs, az oszlopokba bevert kampószögek között a gondnok elvtárs dróthuzalokat feszített ki, hogy arra lehessen a nedves ruhákat kiteríteni.

Kérdéseimre, igaz-e a vendégek panasza, hogy szódavíz nem szolgálhat ki a házban, azt a választ kaptam: igaz. Összesen 40 szódásüveggel rendelkezik a ház, egyszerre csak ennyit cserélhet, ez pedig kell a szörpökhöz és a fröccskökhöz. Ez érthető is, mert nem kellemes ital a szörp ciszternavízrel, de a bor sem. — Ami a kevelénygergi házban az ékeztés il-

letti, azt kielégítőnek tartom. (P. J. olvasónk véleménye más. Sőtalan, fűszernélküli kocsonyát, iztelen bablevest kapott december 18-án. A sötétben nagy piszkot és rendetlenséget, az alsó ebédtálcában pedig hideget észlelt. Szerk. megj.) Ebben az évben 25 házban fordultam meg, de — nyugodtan állíthatom — ilyen mennyiségű és minőségű étellel sehol sem találkoztam és ezzel arányban áll a felszámított ár is.

A ház, bár általában tiszta, mégis elhanyagoltan mondható. Az az érzésem, hogy ebben nem egészen a gondnok a hibás, a konyhán a gondnok felesége dolgozik, mellette egy állapotos fiatalasszony segít, akinek becsületére válik, hogy kora reggeltől késő estig így tud dolgozni. Ő tartja rendben az egész házat és annak környékét. A gondnok a házban és a sötétben dolgozik, így érthető is, hogy egy személy nem tudja a házat kellőképpen rendben tartani. — A WC-k bizony elhanyagolt állapotban vannak. Az egyik női WC ajtaját nem lehet becsukni, mert sem zár, sem retesz nincs rajta.

A fenti panaszok ügyében részben jelentősen keresztnél, részben személyesen is eljárta a vállalatnál, ahol ígéretet kaptam, hogy a parádi házban elfekvő 200 db szódásüveget a Kevélyre juttatják és a motort kicserélik — ez utóbbit már meg is történt. A ház renbehozatalára, restaurálására is megfelelő ígéretet kaptam. Természetesen ezt mind a Vörös Meteor, mind a többi turista társaink nevében köszönettel vesszük, de mindezek már az előbbi ügyeletes jelentésekben lefektetett panaszok alapján is elintéztést nyerhettek volna.

Nemcsak a nagyforgalmú házakkal kell a vállalatnak törődnie, hanem igenis gondoskodnia kell a kisebb házakról is. A beruházási tervek készítésénél ezekről a házakról sem szabad megfeledkezni. Ezúton kérjük a Vállalat igazgatóságát, hogy a kisebb házak belső felszerelésének korszerűsítésére is fektessen súlyt, mert sok olyan ház van, ahol jóformán levelezni sem lehet, mert nem áll megfelelő fogas, de még szög sem rendelkezésre, ahol ruházatunkat elhelyezhetjük. Meg kellene szüntetni a turistaházakban azt az állapotot is, hogy ahány ház, annyiféle ára van a kiszolgáltatót ételnek.

Bischitz József

TÁJÉKOZÓDÁS A TEREPEN

VII.

A decemberi és januári számunkban a tájolóval előkészített és végrehajtott túrákkal foglalkoztunk. Ezért ismételtén visszatérünk a tájolóra, annak ellenőrzésére és használatára.

A tájoló

Túránk felszereléséhez mindenkor hozzátartozik a tájoló is. Úttalan terepen, vagy sötétben, rossz látási viszonyok között nélkülözhetetlen segítségünk és hiába van a legrésztelenebb és legújabb kiadású turistatérkép a kezünkben, tájoló nélkül nem tudjuk végrehajtani feladatunkat.

A példák sorát lehetne felsorolni, amelyek mind a tájoló vagy az iránytű gyakorlatban való alkalmazhatóságának kiválóságát bizonyítják. Jelentéktelen kis műszer az iránytű és mégis olyan szolgálatot tett akár a természetjáróknak, akár a felfedezőknél, vagy a tudósoknak és bányászoknak, mely eredmények fontosságára és jelentőségére fordított arányban van egyszerűségével és könnyen kezelhetőségével.

Az eddigiekben szándékosan használtuk hol az *iránytűt*, hol a *tájoló* kifejezést. Nézzük meg, mi a két meghatározás közötti különbség?

Az *iránytű*: rendszerint kör alakú szelencében elhelyezett mágnesű, melynek segítségével, valamint a szelence aljára rajzolt világtáj-irányokkal a fő- esetleg a mellékvilágtájak hozzávetőleges pontosságú irányait meghatározhatjuk. (Az iránytűt a természetjárók általában nem használják, lásd 1. ábra.)

A *tájoló*: beosztással ellátott szelencében elhelyezett mágnesű, amelynek segítségével vízszintes szögeket mérhetünk. A szelence beosztása lehet: fok, vonás, vagy kompaszvonás.

A ma forgalomban levő fokbeosztásos tájolókat általában a természetjárók, vonásbeosztásos tájolókat a katonák, kompaszvonásos tájolókat pedig a tengerészek használják. Ez a meghatározás természetesen csak általános, hiszen köztudomású, hogy pl. a szovjet Adrianov kartajolón mind fok-, mind vonásbeosztás is található. (Lásd 2. ábra.)

Az Adrianov kartajoló legkisebb beosztási értéke 3°. Az osztások közül minden ötödik számozott 15, 30, 45 stb.), ez a számozás az óramutató járásával megegyezően 0°-tól 360°-ig növekszik. A fokbeosztás a számlap belső körén található. A vonásbeosztás az óra járásával ellentétesen növekszik, 0-tól 6000-ig. Az 50, 100, 150 stb. 05—00, 10—00, 15—00 vonást jelent.

Mindenesetre, bármilyen tájoló is kerül a kezünkbe (Patent-Bézárd, vagy Bézárd-tájoló, vagy 39/M. tájoló stb.) — legyen azon fok-, vagy vonásbeosztás —, azon mindenkor betűjelzéseket is találunk, amelyek a fő világtájakat jelölik.

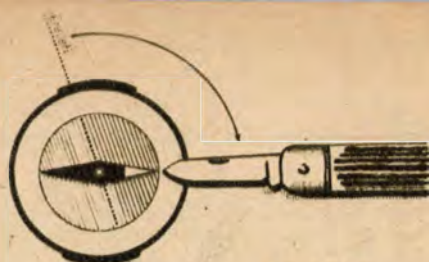
Összefoglalva tehát, az olyan iránytűt, amely beosztással ellátott szelencében van, tájolóknak nevezük. Az osztásnál lényegtelen, hogy az fok, vagy vonás. Nem számít, hogy a kör 360, vagy 400 fokra, avagy 6000, vagy 6400 vonásra van beosztva. Az sem lényeges, hogy az osztás növekedése az óramutató járásával megegyezik, vagy azzal ellentétesen halad. Bizonyos, hogy valaki valamilyen tájolóval a műveleteket tökéletesen elsajátította, bármilyen rendszerű, vagy osztású tájólót rövid időn belül, ugyanúgy tud használni.

A tájoló ellenőrzése és használata

Hiába ismerjük a tájoló használatát, ha a tájoló pontatlan. Ezért túránk előtt, a tájólót ellenőriznünk kell.

A tájoló mérésekre való használhatóságának megállapításához, helyezzük azt le vízszintes helyzetbe (asztal, tuskó stb.) úgy, hogy a mágnesű szabadon mozoghasson. Távolítsunk el a közelből minden fémtárgyat, amely a tű szabad mozgását befolyásolhatja. Állapítsuk meg pontosan és jegyezzük fel, hogy hova mutat a mágnesű északi vége. Ezután vas-, vagy acéltárgy közelítésével többször mozdítsuk ki a tűt nyugalmi helyzetéből és figyeljük meg, hogy a fémtárgy eltávolítása után a lecsillapodott tű hová mutat? (Lásd 3. ábra.)

Amennyiben a mágnesű ezen ellenőrzésnél az általunk feljegyzett osztásra áll be, úgy a tájoló hibátlan. Amennyiben a tű nem képes eredeti helyzetébe visszaállni, úgy a

3. ABRA

tájoló pontatlan, rossz, a hibát ki kell javítani.

A tájoló használatánál a következőket kell figyelembe vennünk:

1. Használatban, vagy használaton kívül egyaránt óvni kell a tájólót különböző rázóástól, ütődésektől, mert ezek is gyengítik a tű mágnesességét. A nagy hideg is pl. befolyással van a mágnesűre.

2. Vasúti sínek közelében ne használjuk a tájólót, mert az nem lesz pontos.

3. Hasonló eltérés tapasztalható vasbeton építmények közelében, vagy az utak mentén elhelyezett korlátok közelében is. Általában még kisebb vastárgy is zavarja a tűt (pl. zsebkecs, körző, fényképezőgép stb.).

4. Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy vasban gazdag kőzetek, de főleg a vasérc, helyi eltéréseket — anomáliákat — idéznek elő.

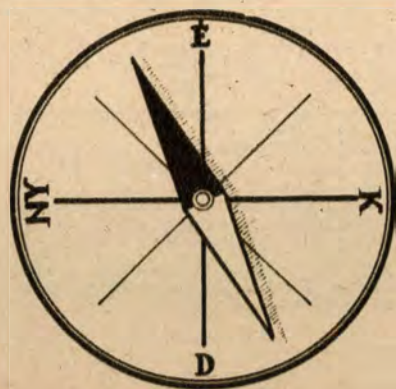
5. Erősen mágneses kőzetek a tű mozgását befolyásolják. Az erősen vörösréteget téglák sokszor mágnesesek, a bennük képződött ferrioxid miatt. Ezért nagyobb téglarakások eltérítik a mágnesűt. A zavaró tömegektől 50—80 méterre távolodjunk el a tájólókkal.

6. Magasfeszültségű vezetékek, transzformátorházak stb. közelében ne használjuk a tájólót, mert még megközelítő pontosságú irányt sem tudunk itt megállapítani. Ilyen esetben is távolodjunk el 50 méterre a kérdéses tereptárgyaktól. Ugyancsak zivataros villámlások idején se használjuk tájólókat.

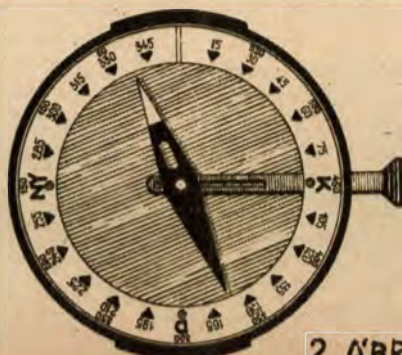
7. A tájoló világitó jelzéseit, éjjeli használat előtt, 15—20 percig tartuk napfényben, vagy villanyfényben.

Tájolóval végrehajtott túránk csak akkor lesz eredményes, ha a leírtak szerint ellenőrizzük tájólónkat és kerüljük mindazon körülményeket, amelyek tájólónkra zavarólag hatnak.

Horváth Andor

1. ABRA

2. ABRA

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI ELŐADÁS sorozatot rendez a Magyar Hidrológiai Társaság Központi Karsztvíz és Barlangkutató Bizottsága. A rendkívül érdekes előadásokat minden kedden tartják az EDOSZ Kultúrotthon II. emeleti nagytermében (Sztálin út 100). Az első előadás február 7-én 19 órakor kezdődik. Részteljes ismertetőt ad Balázs Dénes (V., Akadémia utca 3. Telefon: 128—490 (208-as mellék)).

Megjegyzések a fotópályázathoz

Hogyan kellett volna fényképezni ahhoz, hogy a képek megfeleljenek, vagy legalábbis megközelítsék a meghirdetett feltételeket? A természetjárásnak sok változata van: gyalogló túra, kerékpáros túra, sziklamászás, kajakozás, evezés, s felés, barlangtúra, ezek mind külön-külön sok témát rejtenek magukban. Képzelnék el egy szép tájat, ahol egy turistacsoport egymás mögött menetel a hegyoldalon. Ezt a képet akár szemkötő, akár oldalnézétekből örökítjük meg, mindenképpen bemutatja a túra jellegét és egyben a táj érdekességét. Ugyanilyen hálás téma például a sziklamászás. Itt ugyancsak sok díszítő elemmel találkozunk, amely a kép hatását növeli. Ki kell tehát keresnünk azt a szémszöveget, amely a sziklamászó jellemző mozdulatát, esetleges remeklését mutatja. Semmi esetre se állítsuk be a sziklamászt, mert ezáltal ez merev, illetve nem természetes mozdulatot fejez ki. A sziklamászt rendszerint lentebbről fényképezzük, hogy a magasságot érzékeltessük.

Amatőrjeink nagyrésze megelégszik azzal, hogy az előtte lezajló történetet belső gondolatok nélkül örökíti meg. De sok esetben elköveti azt a hibát is, hogy felhívja a fényképező személyt a figyelmét arra, hogy őt most fényképezi. Mind a két esetben hibát követ el. Mert míg az előzőnél megelégszik a cselekmény rendezettségével, addig az utóbbi esetben túlrendez. Minden történetnek megvannak a maga kedves, sajátos jellemzői. Különösen megtaláljuk ezt a természetjárásban, ahol a kisebb vagy nagyobb csoportok túrázás folyamán többször megállnak, pihennek, ebédelnek, térképet tanulmányoznak, vagy egyszerűen gyönyörködnek a táj szépségében. Ha ezekből sikerül egy-egy pillanatképet elcsípnünk, sokkal életszerűbb képet kapunk.

A szép felvétel elkészítésének számtalan más lehetősége is van. Nemcsak a napfényt, hanem a ködöt, a párákat, a szél által megváltozott tájat is felhasználhatjuk a fényképezés témájaként. Számtalan szép kép született hajnal ködben túrázó csoportról, vagy fénycsókákban úszó erdőorszokról, de esős időben is. Ha azonban napsütésben fotografálunk, különösebb problémát nem okoz a kép elkészítése. Leghelyesebb oldalvilágításban fényképezni. Ilyenkor 17/10 Din-es nyersanyagra, álló alakokat 1/100 mp expozícióval, F8 fényrekeszszel, nagyobb mozgásokat 1/200 mp vagy 1/500 mp-cel örökíthetünk meg.

A feladat most már az, hogy amit fényképezni akarunk, legyen az kisebb vagy nagyobb csoport, jól átgondoltan, több szemszögből is vizsgáljuk meg. És amikor úgy gondoljuk, hogy megtaláltuk azt a nézőszöveget, amely a leghelyesebb — csak akkor exponáljunk. Ne akarjunk azonban egy felvételt beindítani.

A felvétel elkészítésével azonban nem fejeztük be a fényképezést, hiszen hátra van a munka izgalmasabb része: a film előhívása és a képek nagyítása. Egy-egy jól sikerült felvételt, ha több kivágásban készítünk el, formafelkészítést is fejlesztjük.

Legyenek tehát az amatőrök sokkal igényesebb munkáikkal szemben nemcsak a pályázati díjak elnyerése végett, hanem elsősorban önmaguk fotográfiai fejlesztésének érdekében is.

Komlós Tibor
a Magyar Fotó munkatársa

FILM - MŰVÉSZET

MESEL A BÜKK ezúttal a film vásznán szebbnél-szebb színes képeket. Megelveznek a hatalmas erdőségek, a völgyek, patakok. A Bükköt jól ismerő turista örömmel látja kedvenc ormait, lápaiát. Szép és dicséretes munkát végeztek a Híradó és Dokumentum Filmgyár munkatársai ennek a tájfilmnek az elkészítésével. Örömmük még teljesebb lenne, ha az operatőrök beljebb merészkedtek volna a rengetegbe. Szerettük volna látni a Bálványt, a Jókai által megnevezett Örvényköt, vagy a Sugaró felejthetetlen töbréit. A bányák és a Herman Ottó turistaházak varázslatos vidékének megelvenítése még szebbé tehetné volna a filmet. Reméljük, hogy még sok tájfilmet készítenek hazánk ismertetésére és azoknál már a magas művészi teljesítmény mellett általánosabb képet nyerhetnek a hegyvidéket nem ismerők is. Hasznos lett volna egy térvázlatot bemutatni és azon megjelölni a bejárt területet.

Szereltem, csempészbanda, gyilkosság — már sokszor felidőzött sablon témája, — naiv történet, az: EGY ÉJSZAKA A MONT BLANCON. A bárgyú témát megbocsátjuk a film készítőinek, mert ez alkalom ad arra hogy bemutassa a magas hegyek sziklaórlásait és tanul legyünk a fehér paradicsomon sikiók mesteri bemutatónak. A gyönyörű sí lesiklásokat (sötét szemüveg nélkül?) a hóparkányokat, jégszakadékokat látva, nem is kívánunk többet a filmtől.

A VI. MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS újabb lépést jelent művészetünk fejlődésében. A sok művészi alkotás közül természetesen különös figyelemmel szemléljük a természeti témájú műveket. Elsősorban a festők kerestek ihletet a hegyek birodalmában. Bernáth Auréli, Bokor Vilmos, Elekfy Jenő, Iván Szilárd, Móré Mihály, Szabó Vladimir, Szűcs János, Vidóvszky Béla, Vincze Lajos, Vörös Géza olajfestményei örvendeztetnek meg; Domján József színes fametszete, Konok Tamás, Szalóky Sándor akvarelljei más eszközökkel ábrázolják a természetet. A természet hálás téma és nem tartozik a nehezen megszereshető, vagy költséges modellek közé.

MI UJSÁG A TURISTAHÁZAKBAN?

A vállalat a ságvári, fehérkúti, királyházi, vaskapui, síkfőkúti, várkúti turistaházakat korszerűsítette, bővítette és tartoztatja. Ezenkívül más házakban is végeztet átépítési munkákat, amelyek január hónapban befejeződnek (Gézaházán, Hollóstenén, Fehérkőlapán és Telekesen). Klasztrompusztán és Misinatetón villanyvilágítást vezettek be. Az elhanyagolt feketehegyi turistaházat 1956-ban a vállalat rendbehozta és már most állandó gondnokot alkalmas, hogy a természetjáróknak biztosítsa ezt a kies fekvésű házat is.

A társadalmi ellenőrzés folytán a természetjárók igen sok hiányra és hibára mutattak rá. Ennek folytán több háznál gondnok-cserét hajtottak végre. A vállalat különböző szabálytalanságok miatt, leváltotta a kőhegyi turistaház gondnokát, ugyanakkor leváltotta a Kisnóci és a régi feketehegyi gondnokot. Új gondnokok: a Kőhegyen Putnik Bálint, Kisnócon Petyényi Béla, Feketehegyen Kiss Imréné, Bükkzentkereszten Mendelényi Béla, akik a jövőre nézve biztosítékot nyújtanak arra, hogy a természetjárók igényeit még fokozottabban kielégítik.

Az iskolai tanulóknak is újabb lehetőséget kívánunk biztosítani az egytől étkezés étkezéssel, hogy olcsón jussanak meleg ételhez. Ezáltal biztosítva van a természetjárók és a tanuló ifjúság részére az olcsó étkezést, amit az egy tányér jó bableves, vagy gulyásleves jelent. Mindenesetre, ha nagyobb csoportok kívánják ezt igénybevenni, akkor helyes ha a csoport vezetői előre közlik a házak gondnokaival, 4—5 személy részére az ilyen étkezés mindig rendelkezésre áll.

A vállalat egyébként kéri, hogy a természetjárók legyenek segítségére a jövőben is a társadalmi ellenőrzéssel és tájékoztassák a hibákat és hiányosságokat, hogy a szükséges intézkedéseket kellő időben megtehesse.

Magyarkúti mozaikok

Menedékház

Sűrű, fojtó, nyúlós köd ülte meg a völgyeket, a gerinceket és a nedvesség még a bőr alá is befészkelte magát. Atázott minden, a bakancsunkban egyhangúan cuppogott a sáros víz. Minden reményünk a menedékházban volt, amelynek hívogató sötéte a bővízü Irma forrás mellett húzódik meg. A hához érve vége lett reményünknek a száraz melegről, rideg tábla fogadott: ZÁRVA. Először tréfának vettük a dolgot és felmentünk a felsőházba, ahol a hálóhelyek vannak, remélve, hogy a gondnok ott tartózkodik. Am tevédtünk. A felsőház ugyanúgy zárva volt, mint alsó párja és talán még több ridegséget sugárzott magából. Dühöngve jártuk körül remélve, hogy ledölnék falai, mint Jerikőé. Valamit azonban mégis leltünk. A ház nyugati oldalán eléggé eldugva kis felirat árválkodott, rajta ez a szöveg: „A gondnok lakása a vasúti megállóval szemben, barna palatetős házban.” Elképzelttem magam sötét este, zuhogó esőben, amint éppen a barna palatetős házat keresem, amelyet valószínűleg jupiter-lámpák világítanak meg, hogy a barna szín élenken érvényesüljön.

A gondnok

A zárva tartott menedékház után beszélni kívántunk a barna palatetős házban lakó gondnokkal. Megindultunk a bokáig érő sárban, hogy megkeressük a kies lakot. A ház tényleg szemben van a vasútállomással és szürkületig látszik is a barna szín. Közeledésünkre azonban új szín jelent meg: a fekete, egy rettentően dühös kutya képében. Megzörgettük, kiáltással is veigyítva a ház ablakát. Ez azonban eredménytelen maradt. Így nem kaptunk választ arra a néma kérdésünkre, hogy van-e gondnoka a Magyarkúti menedékháznak, és ha van, hol várja a természetjárókat?

Tábla orgia

Szemben az Irma forrással, ahol a Keskenybükkli völgy betorkollik, fenyőoszlop áll, rajta különböző táblák. Legfelül fehér tábla piros szegéllyel, felirata így szól:

„FIGYELEM
UTMENTI RÉT TERÜLETE KÖZVAGYON
LETELEPEDNI TILOS N. VERŐCEI DEFOZ.”

DEFOZ már nincs, de a tábla itt ljesztget. A fenti tábla alatt a BSB útjelző táblája, erősen megviselve az idő vasfoqa által. Majd ismét egy tábla tövetkezik: „Az erdőben tüzet rakni tilos.” Ennek a táblának helyességét indokolja, hogy felületlen elemek gondatlansága folytán keletkeztek már erdőtüzek. A negyedik tábla megint tilt, a felirat így fest:

„ÁLLAMI
VADVÉDELMI TERÜLET
turistajelzéssel ellátott utakról letérni
vadászat miatt tilos és életveszélyes,
erdőbe fegyvert, kutyát bevinni, tüzet rakni tilos.
Járművekkel közlekedni nem szabad.”

Vajon miért vannak még ma is garmadával ezek a táblák, és miért hivatkozik még ma is egyik-másik erdőgazdaság új utjesezésénél az 1935. évi törvényre?

T. R.

Vidám Tető

Éjjeli verseny

A metszés jó volt. Az irány szintén, nyiladék viszont sehol. Pedig az erdészek éjjel nem szokták hazavinni. Legalább egy postaládával találkoztunk volna. Avagy titkos időmérővel. Ha felmentünk a hegyre, a térkép szerint a völgyben voltunk, ha völgybe mentünk, akkor hegyen. Valami nem stimmel... Talán rossz menetkartont kaptunk? Vagy kartonunk jó, csak a menetünk nem?... A patak sem úgy folyik, ahogy kellene. De legalább megtalálnánk.

Egy kidőlt fenyőfa mellett álltunk. Mi is ki voltunk már dölve. A térkép fölé hajoltunk. Mutatóujjunkkal már az állomáson voltunk, de a lábunk hol állt? Azt még ma sem tudnám megmondani. Lámpáinkkal megvilágítottuk a fákat. Sok volt belőlük. Megállapítottuk, hogy erdőben vagyunk. „Talán együnk?”, jelentette ki a lépésmérő reszortos kérdően. De annyira elkevertünk, hogy a hátizsákot is a másik hátán kerestük. Az egyik zsíroskenyér ráesett a térképre. A térkép negatívja

látszott a túlsó felén. Fordítva kezdtük tanulmányozni. Így sem ment. Egyikünk fejtetőre állt, hogy fordítva lássa, de a feje belecsúszott egy hangyabolyba. Így sem jutottunk célhoz. Még egy kartonhoz sem.

Egységesen elindultunk a szélrózsa minden irányába. Nem telt bele három-négy óra, amikor ismét össetalálkoztunk egy keskeny ösvényen. Olyan keskeny volt, hogy csak oldalt lehetett előre menni. Egy érdes hang üti meg fülünket. „Titkos időmérő” — kiált ránk valaki. „Ez igen” — gondoltam magamban —, ez az éberség.

Innen már minden tiszta volt, mert világosodni kezdett a határ. A völgyben megpillantottunk egy állomást. Futottunk, rohantunk. A boldogság kergetett minket. Az első felénk néző rendezőt homlokunk csókoltuk. De utána elsápadtunk. Indító állomásunk most reggeliztek.

TUTTI

Minőségi túra

Egy idős természetjáró érdeklődik az újonctól: „Hány kilométered van már a túrán?”

„32 km a természetben, 36 km az igazolványok beszerzésében” — válaszolt az ifjú terepjáró.

Iskolai dolgozatról

Az őserdő egy olyan erdő, ahova emberi kéz még nem tette be a lábát.

Vállalati kirándulás

Máté Sándor

„Kirándulás a Frankhegyre”
Hirdeti egy nagy plakát,
S hogy a hatás nagyobb legyen:
Hirdetik röpcédulák.

Propagandát élőszóval
Is csináltam eleget:
Remek napsütést ígertem
Es ebédet, meleget.

Eljött végre a vasárnap,
A szép nap felragyogott,
De a találkózón, sajnos,
Csupán ketten voltak ott.

Ketten baktattunk a hegyre,
Mi, hősök és férfiak,
A kollégák nem jöttek el,
Mindenki más ok miatt.

Az egyik az megígérte,
De közbejött valami,
A másik, az a hegyekről,
Nem is akar hallani.

A harmadik nem jöhet, mert
Nem engedi a kora;
A negyedik nem tud jönni,
Erkezik a sógora.

Ötödiknek meccs-jegye van,
A futballmeccs nagy dolog;
„Nem járok én kirándulni,
En a meccsen sportolok.”

A KOMPLEX külkereskedelmi vállalatnál sikertelen kísérlet történt a kirándulások megkezdésére. Ezt foglalta versbe a lelkes szervező, aki bízik benne, hogy mégis lesznek turisták a vállalatnál.

A hatodik, az bocsánat —
Egy eszpresszó-töltelék.
Hetedik szól: „Kollégákból
Egész héten épp elég.

A nyolcadik azért nem jön,
Mert Ceglédre utazik,
Kilencedik eljönne, de
Attól fél, hogy havazik.

Sorolhatnám még tovább, de
Nem lenne már érdekes,
Pedig higgyék el nekem, hogy
Kirándulni érdemes.

Megcsodálni a hegyen a
Tarka őszi lombokat,
A napsugár elűzi a
Hétköznapi gondokat.

Vonulni a hegygerincen,
Es a kies völgyön át,
Megpihenni a hegycsúcson,
Hol az ember körbe lát.

Ifjú marad testünk-lelkünk,
Fáradtság nem hasztalan,
Vállalattal kirándulni,
Ennek még egy haszna van:

Vígan járunk és a szívünk
Optimizmussal telj, —
S az ember a kollégáit,
Tán' mégis megkedveli.

AZ IDŐ JÁRÁS februárban

Február már telutó, habár igen gyakran ilyenkor tombolja ki magát a tél. Különösen hideg a február, ha januárban az egész országot összefüggő hótakaró borítja és északnyugatról, vagy északkeletről hideg légtömegek árasztanak el bennünket és azok itt nyugalomba futnak. Az északaké ilyenkor már fokozatosan rövidülnek, de még elég hosszúak ahhoz, hogy hótakaró eseten erőteljes hőkiugrás és így nagyon erős lehülés jöjjön létre.

A hónap elején a nappalok hossza 9 óra 30 perc, a hónap közepén 10 óra 15 perc, a végén 11 óra.

A havi középhőmérséklet átlagosan 0 és 1 fok között van, a budai hegyeken -1 fok, a Mátrában -4 fok. Előfordult azonban már olyan február is, amikor a havi középhőmérséklet -8 fok, de már olyan is, amikor +7 fok volt.

A fődárosban eddig előfordult legnagyobb meleg ebben a hónapban 18 fok volt 1903. február 23-án, a legnagyobb hideg -24 fok 1929. február 11-én. 1929. februárja egyébként is emlékeztető, mert több mint egy évszázad óta a leghidegebb hónap.

Február aránylag száraz hónap, hiszen az átlagos csapadékmennyiség 30 mm körül és leglőbbször hó alakjában hullik. A hótakaró átlagos vastagsága a hegyekben 10-15, Bakonyban, Pilsben és Börzsönyben 15-20, a Mátrában 40 cm körül. Ekkor van a hótakaró maximuma. A leghosszabb ideig tart a hótakaró a Pilsben, Mátrában és a Bükben. Előfordult már ebben a hónapban 100 cm-t meghaladó hótakaró vastagság is (Dobogókőn 124 cm-t mértek 1939-40-ben, Kékestetőn 100 cm-t 1939-40- és 1941-42-ben).

1930 februárjában alig volt hó és enyhesség uralkodott, 1944-ben rengeteg hó hullott és igen hideg idő uralkodott.

Az átlagos napsütés tartam 80 óra, a hegyeken kb. 10 órával több (gyakori a talajmenti ködképződés, amelyiknek vastagsága 200-300 m).

Az évszaknak megfelelő a hőmérséklet akkor ha a hónap elején a déli felmelegedés +3° az éjszakai lehülés -3 fok; a hónap végén a felmelegedés +6 fok, a lehülés -1 fok.

Történelmi feljegyzések: 1929. február 11-én a hőmérő higanyszála Budapesten -24, Siófokon -30, Kecskeméten -32 fokra süllyedt, a talajmentén sok helyen mértek -35 fokot. Zalaegerszegen a borok a pincékben megfagytak és az alvófaják szárákban vitték haza. Ezen a télen Európa-szerte rendkívül hideg volt, még Jeruzsálemben is havazott. 1242 februárjában Balu Khán a befagyott Dunán kelt át Dunántúlra. 1246-ban Velencében a befagyott lagúnákon álarcsóbtól rendeztek. 1254 februárjában a bort jégdarabokban font számra árulták. 1799-ben az ország külsai a nagy hidegtől befagytak.

1573 és 1608 februárjában a fák zöldeltek és a virágok kinyíltak. 1793. február 11-éről a következő feljegyzést olvashatjuk: A méhek már ezen a napon mézet hordtak, Mátyás napra minden szántást és tavaszi munkát az emberek elvégeztek.

Dr. Zách Alfréd

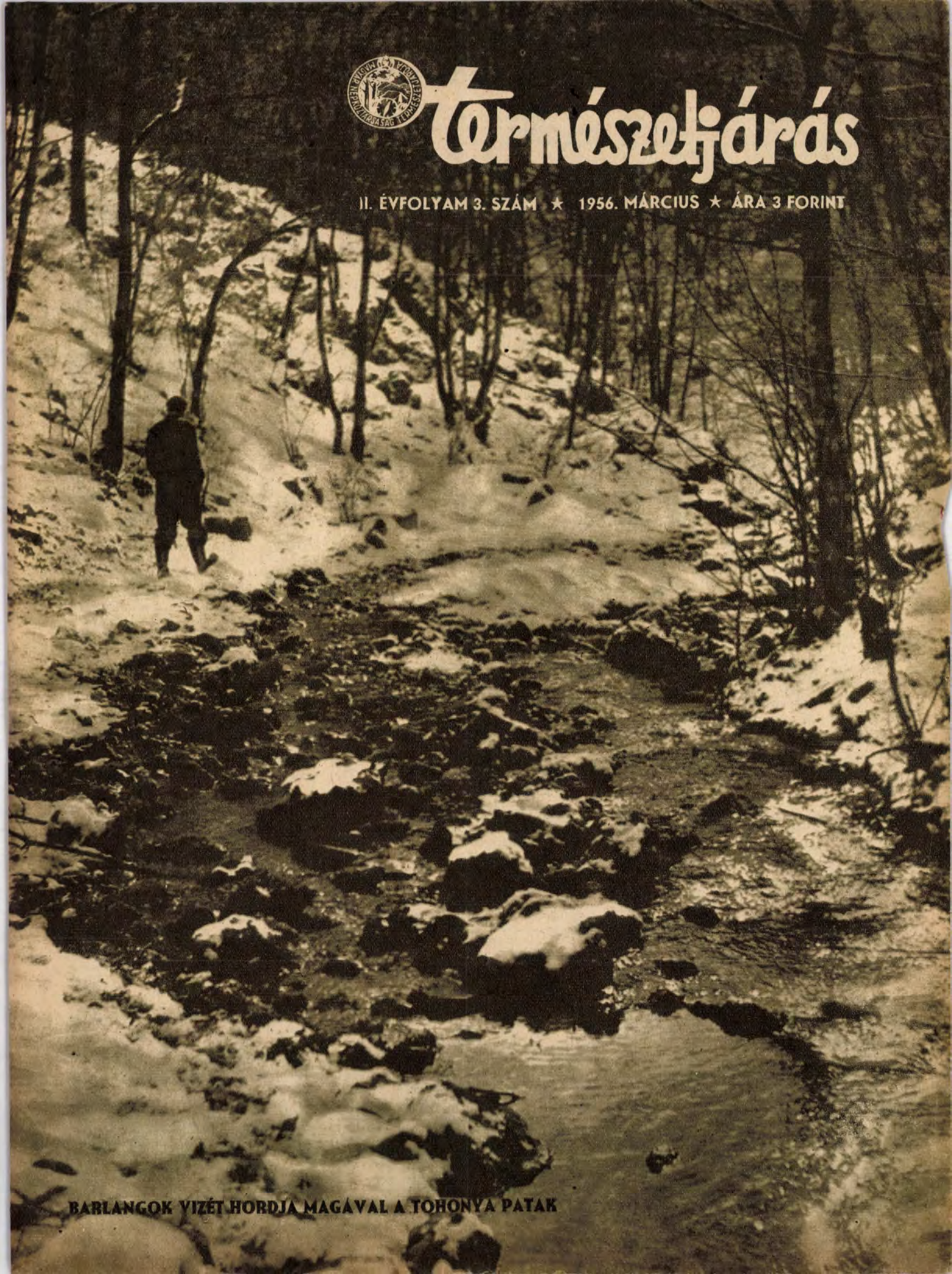
Természetjárás

**Ereszkedés a Mátyáshegyi barlang
egyik kúrtójában**

Térképészet

II. ÉVFOLYAM 3. SZÁM ★ 1956. MÁRCIUS ★ ÁRA 3 FORINT

BABLANGOK VIZÉT HORDJA MAGÁVAL A TOHONYA PATAK

Vitás anyagi kérdések rendezése

Minden természetjáró szakosztályban sok szó esik arról, hogy milyen költségeket szabad, illetve kell a szakosztályi költségvetés terhére elszámolni. A vita lezárása érdekében szükséges tisztázni mind a sportkört vezetőket, mind a természetjárók érdekében a természetjárás vitatott anyagi kérdéseit, ezért a szerkesztőbizottság az arra illetékesekkel folytatott tárgyalás alapján az alábbi közérdekű közleményt teszi közzé.

1. Kell-e minden természetjáró szakosztálynak költségvetés rendelkeznie?

Kell, a 8833—Ált/36—1955. OTSB sz. költségvetési munkálatait szabályozó utasítása alapján! Minden tervszerű szakosztályi tevékenység csak hivatalosan megalkotott és jóváhagyott szakosztályi keretében bonyolítható le. A szakosztály megalkotásának és működésének jóváhagyása csak akkor történhet meg, ha a működéshez szükséges anyagi előfeltételek biztosítva vannak. Az anyagi előfeltételek a sportegyesületek által jóváhagyott, a sportkörök, ezen belül a szakosztályi költségvetés keretében nyernék biztosítást. A természetjáró szakosztály költségvetési tervezetét az SE által kiadott utasítás alapján a szakosztály vezetőségének kell összeállítani.

A szakosztályok költségvetési javaslatát alapján kell a sportkört költségvetést összeállítani és azt a sportegyesülethez való elküldés előtt a szakosztályvezetőkkel ismertetni kell, az esetleges eltérések indokálása mellett.

A fenti OTSB utasítás III. részének utolsó mondatára szerint „A jóváhagyott költségvetés törvény a sportkör részére, amelyet önkényesen nem változtathat meg”. Ennek alapján a szakosztályi költségvetés bármilyen irányú módosításához a felettes sportegyesületi szerv jóváhagyása szükséges. Amennyiben a szakosztályvezetők azt tapasztalják, hogy a sportkör elnöke nem a rendelet alapján jár el, úgy kötelességük felettes sportegyesületi szervükhöz írásban a jogszabálysértésről bejelentést tenni. Általában helyes az, ha a szakosztályvezetők írásban kérik a sportkört elnöktől az SE által jóváhagyott költségvetés keretszámait.

2. Hány részből áll és mit kell tartalmazni a szakosztályi költségvetésnek?

A szakosztályi költségvetés két fő részből áll. Az I. a szakosztály tulajdonképpeni költségvetése a „Szakosztályi költségvetés”, amely a sportággal kapcsolatos kiadásokat tartalmazza, a II. rész az általános ügyvitellel kapcsolatos kiadások, amelyeket a sportkör ügyviteli kiadásai között kell előirányozni és a szakosztály részére folyósítani. Ide tartoznak a szakosztály ügyviteléhez szükséges nyomtatványok (természetjáró igazolvány, minősítési igazolvány, és egyéb nyomtatványok, szakosztályi és túrapaplók, egyéni nyílvertartó kártyák, stb.), irodaszerek, brosrák, propagandaanyagok. Az ügyviteli költségek között kell előirányozni és elszámolni a szakosztály által rendezett ismeretterjesztő előadások, tanfolyamok előadói-nak tiszteletdíját is.

A szakosztályi költségvetés tartalmazza mindazokat a kiadásokat, amelyek a szakosztály működéséhez szükségesek és közvetlenül elszámolhatók.

A szakosztályi költségvetés tartalmazza:

a) a szakosztály versenynaptárban szereplő rendezvények (túrák, versenyek, előadások) rendezési és részvételi költségeit,

b) a szakosztályi keretektől függően a rendezvényeken résztvevő szakosztályi tagok útiköltség hozzájárulását,

c) a keretek adta lehetőségeken belül a szakosztály által beszerzendő felszerelések költségét,

d) a felszerelések javításával, karbantartásával kapcsolatos költségeket.

3. Milyen költségek irányozhatók elő és számolhatók el a szakosztályi rendezvényekkel kapcsolatosan?

a) A szakosztály által rendezett tájékoztató és túraversenyekkel kapcsolatosan a bejárás utazási és szállásköltséggel, valamint a rendezők utazási és szállásköltsége. Bírói díj és étkezési költség csak az OTSB által kiadott versenynaptárban feltüntetett versenyeken és a megszártott mértékben számolható el. A sportkörök által rendezett, az OTSB sportnapján kívüli versenyeken sem a rendezők, sem a versenyzők részére étkezési költség, napi díj, bírói díj nem irányozható elő és nem számolható el. Előirányozható és elszámolható teljes egészében a rendezéssel kapcsolatosan felmerülő dologi kiadás (versenynyomatványok, állmástáblák, térképek, díjak, stb.). Előirányozható és elszámolható mindazon tájékoztató és túraversenyek részvételi díja, amelyek a szakosztály részt vesz és a sportkör versenynaptárában szerepel.

A tájékoztató versenyekkel kapcsolatosan az osztályozott bajnokságban való részvételi díja feltétlen biztosítandó, az egyéb versenyek költségeit pedig csak akkor szabad előirányozni és elszámolni, ha a szakosztály tagjainak a túrapontversenyben való részvételi költségtérítése biztosítva van.

b) Előirányozható és elszámolható a szakosztály által rendezett, a sportegyesületnek és a kerületi TSB-nek bejelentett túrák vezetőinek teljes utazási és szállásköltsége.

A turistaházi ügyeletet ellátókat a túravezetőkkel azonos elbírálásban kell részesíteni.

4. Milyen útiköltség hozzájárulás adható a szakosztályi tagok részére?

a) Az osztályozott csapatbajnokság keretében lebonyolítandó versenyekkel kapcsolatosan útiköltség hozzájárulás nem számolható el, ha arról a rendezőség gondoskodik. Az OTSB által kiadott Országos Versenynaptárban szereplő egyéb versenyekkel kapcsolatosan, amelyek a sportkör versenynaptárjában szerepelnek teljes utazási költségtérítés biztosítható és számolható el. Teljes útiköltség téríthető a sportkört egyéni bajnokságban résztvevők részére is. Minden más versenyen való részvételi esetén legfeljebb csak 50%-os utazási költség hozzájárulás adható, amennyiben a szakosztályi költségvetés erre lehetőséget ad.

b) A sportkör versenynaptárjában és a szakosztálynak a sportegyesület és a TSB részére megküldött túraprogramjában leírt túrán résztvevő szakosztályi tagok részére a költségvetéstől függően 50%-ig terjedhető utazási költség hozzájárulás adható. A túrapontversenyben résztvevők utazási költség hozzájárulását az egyéb költségeket megelőzően kell biztosítani. Általában helyes, ha magasabb fokú utazási költség hozzájárulást csak azon tagok részére folyósít a szakosztály, akik a túrákon rendszeresen részt vesznek és minősítéssel rendelkeznek. A keresettel nem rendelkező ifjúsági természetjárók részére, amennyi-

ben rendszeresen túráznak, a lehetőséghez mérten fentieknél nagyobb mértékű utazási hozzájárulást lehet biztosítani.

5. Milyen felszerelési tárgyakat szereshet be a szakosztály?

A szakosztálynak olyan felszerelési tárgyakat kell beszerezni, amelyeket a szakosztály egész kollektívája hasznosítani tud. Így elsősorban térképeket, tájolót, kalauzokat, sátrat, sátorlapot, nagyobb hátizsákot, lámpát, mászókötelet, s egyéb olyan felszerelési tárgyakat, amelyek nem egyes személyek céljait szolgálják. Az egyéni felszerelések (bakancs, vihartkabát, ing, nadrág, stb.) beszerzése és azokkal a szakosztályi tagok ellátása — még a versenyzőké sem — nem elsőrendű szakosztályi feladat. A szakosztálynak ezzel kapcsolatosan az a feladata, hogy tagjait ezen felszerelési tárgyak kedvező feltételek mellett való beszerzéséhez hozzájáruljon. Mód van erre a Kölcsönös Segítő Takarékpénztárba való beszerzés és a rendszeres takarékoságra való ösztönzésen keresztül.

Az OTSB 8833—Ált/36/1955. számú utasítása lehetőséget nyújt egyéni természetjáró felszerelések közül bakancs és vihartkabát beszerzésére, amennyiben ezt a természetjáró egyéni sportteljesítményével kiérdemelte és szociális körülményei indokolták teszik. Ezekben az esetekben azonban a szakosztály által vásárolt felszerelés csak a verseny (edzés), illetve a túra idejére adható ki (elismervény ellenében) és különös gondot kell fordítani arra, hogy azt a természetjáró megfelelő gondossággal kezelje. Amennyiben a szakosztályvezető azt állapítja meg, hogy a felszerelésben részesített természetjáró a kiadott tárgyat gondatlanul kezelte, és az idő előtt nagyobb mértékben elhasználódott, úgy a beszerzési ár teljes megtérítése mellett annak átvételére kötelezhető. Az így befolyó pénzből a szakosztály új felszerelési tárgyat vehet.

6. Milyen javítási és karbantartási költségek számolhatók el a szakosztályi költségvetés terhére?

a) A szakosztály tulajdonát képező felszerelési tárgyak javítási és karbantartási költségeit a szakosztály terhelik, ha csak nem szándékos rongálásból származnak. A társadalmi tulajdon védelme megköveteli, hogy a szakosztályi felszerelések rongáló tagokkal az okozott kárt teljes egészében megfizetessék.

b) Amennyiben a szakosztályi költségvetés erre lehetőséget ad, a rendszeresen túrázó szakosztályi tag személyi tulajdonát képező felszerelési tárgy (bakancs, hátizsák, vihartkabát) javítási költsége is elszámolható, ha a beállított rongálódás a sportrendezvény alatt következett be, és abban a természetjáró nem hibás és ha a tag legalább III. osztályú minősítéssel rendelkezik. Amennyiben mód van rá, meg kell szervezni, hogy a természetjárók személyi tulajdonát képező felszerelési tárgyat a sportkörön keresztül nyerjenek kedvezményes áron javítást.

A szakosztályi költségvetések összeállításánál biztosítani kell, hogy a költségvetésben belül a túramozgalom kiadásait megfelelő mértékben legyenek előirányozva. Nem szabad megengedni azt, hogy a szakosztályi költségvetés túlnyomórészt versenyköltségekre nyerjen felhasználást, s ezáltal megfossszunk a szakosztálytól attól, hogy a természetjárás általános célkitűzéseit — az aktív pihenést, a haza minél szélesebb körben való megismerését, kulturális színvonalának emelését, a földrajzi ismeretek gyarapítását — ne tudja megvalósítani.

Az egyre jobban mélyülő magyar—szovjet barátság ünnepi hónapját minden évben örömmel üdvözljük. Nehéz lenne felsorolni azt a sok segítséget, tapasztalatot, támogatást, amit a szovjet állam, a szovjet emberek nyújtottak hazánknak. Ezt a segítséget érezzük mi természetjárók, sportágunk területén is. Barátságunk legdöntőbb eredménye, hogy a kapcsolatok mind közvetlenebbé válnak. Szovjet emberek látogatják meg hazánkat és mind több magyar dolgozó ismeri meg a szovjet földet. A minisztertanács elnöke, Hegedűs elvtárs legutóbbi parlamenti beszámolójában közölte, a Szovjetunió kormányának kezdeményezésére lehetővé vált, hogy állampolgáraink útlevél nélkül egymás országaiba ellátogathassanak. Ez az intézkedés nagy reményeket kelt a természetjárók körében is. A várható szorosabb személyi kapcsolatok még jobban elmélyítik népeink barátságát, mely szocialista fejlődésünk hathatós biztosítója.

A barátság hónapja alkalmával szeretettel üdvözljük a szovjet természetjárókat és munkájukhoz sok sikert kívánunk.

A TÚRA-PONTVERSENY

Még egy-két hét és március 18-án megkezdik versenyüket a szakosztályok. A cél, illetőleg feladat hálás, minél több dolgozót kívinni a szabadba, a hegyek közé, s minél több emberrel megkedveltetni a természetjárást!

Spontegyesületekre, TSB-ékre, a szakosztályokra egyaránt felelősségteljes feladatok várnak, hiszen nem közömbös az, hogy akik — talán először — vesznek részt a szakosztályi túrákon, hogyan érzik magukat. Az új túra-pontverseny vasárnapjain ezért (részletes ismertetése lapunk decemberi számában és az Egységes Sportnaptárban) a szakosztályok változatos és gazdag túralehetőségeket biztosítsanak. A túra-pontverseny vasárnapjain a budapesti természetjárók részére több különvonatot is indítanak az SE-k és a B-TSB. Így április 22-én Szobra, VI. 10-én Nagybátonyra, VI. 30-án—VII. 1-én Pécsre, IX. 16-án Zebegénybe menő nagy kedvezményű vonatok igénybevételével kereshetik fel természetjáróink távolabbi hegységeink legszebb részeit.

A különvonatot indító szervek a környék legszebb pontjain ellenőrző állomások felállításával gondoskodnak a túrák igazolásáról. Természetesen akik nem kívánják a különvonatot igénybe venni, az ország bármely turistaházában igazoltathatják túrájukat. Azokon a vidékeken, ahol nincs turistaház, a helyi TSB gondoskodik ellenőrző pontok kijelöléséről. Az ellenőrző pontok tetszés szerinti úton és idő alatt érinthetők. Több kijelölt ellenőrző pont érintése — amennyiben legalább 25 pont értékű túrákkal közelíthető meg — egyben minősítő túranak is

megfelel! A túrázással megszerezhető minősítés egyik feltétele ugyanis valamely SE, vagy TSB által meghirdetett és jóváhagyott túrán való részvétel, vagy magasabb osztályú minősítés esetén vezetése.

A helyi TSB-k ötletességén múlik az állomások helyének kijelölése révén a túralehetőségek gazdagabbá tétele. Az új pontverseny — ellentétben a tavalyival — kevés adminisztrációs és sok lelkes szervező munkát kíván. A túraterv elkészítésének előfeltétele, hogy a TSB-k időben hozzák nyilvánosságra, hol lesznek ellenőrző állomások, azok a kijelölt vasárnapokon meddig kereshetők fel!

A spontegyesületek feladata a verseny értékelése és a fordulók eredményének gyors nyilvánosságra hozatala. Ez azonban csak akkor valósítható meg, ha a túravezetők még a túra napján feladják az SE túra-pontversenyt értékelő bizottságának a címére a túrajelentést. Ne felejtsek el a túravezetők a szokásos adatokon kívül a szakosztály megjelölését, az ellenőrző szervnek átadott példányon pedig az SE nevét és a kategória számát is felvezetni. A beküldött túrajelentések egyébként csak akkor érvényesek, ha azokat a kijelölt állomáson igazoltatták.

Március 18-án indul a túra-pontverseny, azonban minden természetjárónak szem előtt kell tartania, hogy a verseny csak eszköz a természetjáró sport népszerűsítése érdekében. A túratervek összeállításánál ezért vegyék figyelembe a részvevő tagok teherbíró képességét. 10 km-es túra teljesítésével már eleget tettünk a verseny kiírásának! A túra-pontverseny 10 vasárnapjának fő célja új tagok szerzése legyen. Új tagok szerzése kellemes túrák szervezésével, szép útvonalak kiválasztásával.

Tokaji Tibor

AZ IDEI BAJNOKSÁG

Még zord az időjárás, amikor ezeket a sorokat írjuk, de már fel kell készülnünk a versenyévad eseményeire, elsősorban a bajnoki versenyekre. A felkészülés két irányban történjék. Egyrészt a versenyzőknek kell elméletileg és gyakorlatilag felkészülni a sportversenyekre, hogy jó testi és szellemi készületben tudják a reájuk váró feladatokat teljesíteni, de fel kell készülni a vezetőknek és a versenybíróknak is, hogy az elmúlt évben jelentkezett hibák és nehézségek leküzdésével az idei év eredményekben gazdagabb, sikeresebb legyen.

A múlt év tapasztalatait figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy az Országos Bajnokság rendezése és az óvások elintézése körül elég súlyos hibák voltak. A megyei versenyek is gyakran kifogásolhatók voltak és csak a budapesti rendezések érték el a kellő színvonalat, bár ezekenél is akadtak hibák. Rendkívül sajnálatos, hogy az elmúlt évben az Országos Bajnokságban szerepelt 4 vidéki sportkör mindegyike kiesett az 1956. évi OB-n való indulási jogosultságból és igen szomorú vigasz, hogy helyettük csak 2 vidéki csapat jutott indulási lehetőséghez. Vidéki szakosztályaink legfontosabb tennivalója a jó felkészülés, mert nem egészséges és nem cél az az állapot, hogy OB-ben túlnyomóan fővárosi csapatok szerepeljenek. A folyó évben a fejlődést remélhetőleg biztosítani lehet, hiszen rendkívül sok intézkedés szolgálja és hivatott segíteni a természetjáró sport és ezen belül a természetjáró tájékoztató versenyek sikerét. A legjelentősebb ezen a téren

a több osztályban rendezésre kerülő számos bajnoki verseny, ami máris azt eredményezte, hogy a múlt évi 180 verseny-csapatnál szemben 214 verseny-csapat részvételével számolhatunk.

A természetjáró tájékoztató sport vezetői a maguk részéről már felkészültek az idei versenyévad helyes irányítására. Ennek első és legfontosabb lépése volt az új versenyszabályzat elkészítése, amivel remélhetőleg elkerülhető lesz az, hogy felesleges viták merítsék ki a társadalmi munkában dolgozó vezetők munkakészségét.

Egyben a szabályzat megnyugvást és biztonságot nyújt a versenyzők és rendezők részére. Az OB-nek az OTSB által történő rendezése is újítás a sportkörüli rendezések helyett, amitől a versenyek színvonalának emelését egyben a tárgylagosa és elfogultságtól mentes döntéseket is várjuk.

A központi rendezés természetesen önmagában még nem elegendő a sportszerűség biztosítására, az új versenyszabályzatnak gyakorlati végrehajtása még igen sok részletkérdés pontos megoldását teszi szükségessé. Így többek között elengedhetetlen a verseny színhelyének alapos és körültekintő bejárása és a verseny lebonyolításának hatékony és pontos ellenőrzése. Nemkülönböztetve igen fontos lesz, hogy a remélhetőleg kevés óvás gyors és helyes elbírálást nyerjen.

Az új bajnoki évad elé bizalommal és sok reménységgel tekintünk, és úgy véljük, ebben nem fogunk csalódni. Versenyzőinknek, a sportvezetőknek és versenybíróknak sikeres eredményekben gazdag versenyévadot kívánunk.

Temesvári Mihály

Utazás az Északi URÁLON

Lapunk számára írta: A. O. Kemmerih, a Sz. U. Tudományos Akadémiája Földrajzi intézetének munkatársa, a moszkvai Turista Klub instruktora

Felkészülés az utazáshoz

A moszkvai Turista Klubban a megszokott élénkség uralkodott: Moszkva minden részéből jönnek ide turisták konzultálni a nyári vagy téli utazás útvonalát; térképvizslatot készítenek a térképek alapján, előadásokat hallgatnak vagy filmvetítést néznek hazánk gyönyörű tájairól. Találunk itt diákokat, tanárokat, tiszteletreméltó tudósokat, munkásokat tisztviselőket — mindannyian szeretnék minél érdekesebben eltölteni szabadidőjüket, gyalog vagy csónakon bejárni az Urált, Altáj-hegységet, Karelját, Középásziát, vagy a Kaukázust. Sokan közülük kerékpáron vagy autón utazzák körül a Krim-et, Ukrajnát, vagy Moldáviát.

Olyan turisták is járnak a klubba, akik évről évre utaznak hatalmas hazánk legelűgöttebb, kevésbé ismert zugaiban, tanulmányozzák éghajlatát, ásvány- és növénygyűjteményt állítanak össze, vázlatokat készítenek a megjárt útvonalról. Ilyen turisták-kutatókat sikerült nekem is kiválasztanom a klubban a Sugor folyó felső folyásához.

Kevesen tudják, merre van a Sugor folyó, még kevesebb az olyan ember, aki megfordult a Pecsora ezen távoli mellékfolyóján. A Sugor medencéje az északi és sarkvidéki Urál nyugati lejtőjén terül el, a 63°–65° északi szélességi körök között. Több mint ötszáz kilométernyi sűrű tajga és mocsarak választják el a Sugor felső folyását a legközelebbi ipari városoktól — északon Vorkutától, délen Szolikkamszktól. Szigorú a Sugor medencéjének éghajlata: A hegygerinceken július közepéig megmarad a hó, szeptemberben pedig megjelennek az úgynevezett „fehér legyek”. Sőt, a hegyekben néha nyáron is erős hóviharak kerekednek és ilyenkor a hegyek fehér hósispátját öltenek magukra. Télen az erős fagyok elérnek a –55°-ot. A folyóvölgyekben nagy tömegű, 2–3 m vastagságú hótömegek halmozódnak fel, amelyek tavasszal bőséges vizet nyújtanak a folyóknak.

Sűrű fenyvesek, jegenyefenyők és hatalmas cirbolyafenyők borítják be a hegylábakat. Alig feljebb valamivel a tülelűvő tajga ritkul, kezdődnek a vékony nyírfaedősávok és havasi növények. A hegyek magasabb részén pedig törpenyírfákkal, mohákkal, zuzmókkal vannak benőve. A tajga utas mindig találkozhat az északi erdők uralkodójával, a medvével, ugyancsak jávorszarvassal, rénszarvassal is. A megfélemlíthetetlen süketfajdok, császármadarak és fadjkacskók néhány lépés távolságra magukhoz engedik a vadászokat. A Sugor völgy vadkacsái óvatosabbak, de hozzájuk is elég közel lehet kerülni. De bármilyen furcsának is tűnik, a sugori vad tajga legveszedelmesebbjei — a bovarak. A nyári hónapokban szünyogok, bögyölők és tipolyák (apró légyfajták) valósággal megöltik a levegőt, megmérgezve az utasok életét.

A mi csoportunk négy főből állott: moszkvai üzemek két fiatal mérnöke: Akiniljev M. G. és Arhipov A. G., és a Tudományos Akadémia két tudományos munkatársából: Prszijem-szkij J. B. és Jomagam. Mindannyian szenvedélyes vadászok és halászok, már sokszor utaztak csónakokon az európai észak zátonyos, zuhatagos ösmerdeli folyóin. Jól előre kidolgoztuk az útvonalat. A Sugor és a Pecsora egy másik mellékfolyója, a Podcsereim forrásainak közelsége egy csábító gondolatra serkentett bennünket. Elhatároztuk, hogy a Podcsereim folyón haladunk felfelé, felső folyásánál át-megyünk a Sugorra és rajta, tutajok segítségével, újra a Pecsorára, ilyenképpen végrehajtva az 500 kilométeres utat.

és eljött a nyár, befejeződtek az előkészületek, a klub útvonal bizottsága jóváhagyta az útvonalat és július 22-én csapatunk elindult Moszkvától a távoli Vorkutába menő vonattal. Harmadnapra már a nemrég felépült Pecsora városban rakódtunk ki hátizsákjainkkal, sátrainkkal, vadászfegyvereinkkel, hálósájkainkkal egyetemben, ahol hajóra szálltunk és másfél nap múlva megérkeztünk Podcsereje községbe, utunk kiindulópontjára.

Felfelé a Podcsereimen

Indulásunk reggelén megeredt az eső. Alacsony fejhők rohtak az égen az Urál felől, mintegy figyelmeztetve az előttünk álló út nehézségeire. A folyó már az első kilométereknél gyorsfolyású vizesekkel fogadott minket. Csónakunkkal nagy nehézségek árán tudtunk továbbhaladni, rudakkal taszítva a folyó fenekét. A rudak csúszkáltak a sima köveken és minden erőnkkel meg kellett feszítenünk, nehogy a folyó sodra elvigye vagy felborítsa csónakunkat.

Mennél tovább haladtunk a Podcsereimen, annál fenségesebb és szebb kép bontakozott ki előttünk, tetejükön tajgával benőtt meredek sziklafalak törtek előre a folyóhoz és a folyó fölé. A szűkebb részeknél vadul rohant a folyó vize, nagy zajjal csapódva a vízből kiálló sziklákhöz.

Már nem volt erőnk rudakkal lökdösve haladni előre és így kötéllal kellett vontatnunk a csónakot. Ötnapos út alatt, nagy nehézségek árán mindössze 60 kilométeret tettünk meg. A folyó mindinkább elsékélyesedett, a vízlúton való továbbhaladás lehetetlenné vált. Elhatároztuk, hogy elhagyjuk a csónakot és gyalogosan folytatjuk útunkat.

Nehéz volt a 32 kilós hátizsákokat cipelve áttörni a sűrű tajgai bozótban, bukdácsolva a magas fűben nem látható lehullott faágakban. Néhol a meredek sziklafalak egészen a folyó fölé ugranak ki s nekünk magasra fel kellett kapaszkodnunk, vagy pedig derékligérő vízben megkerülni őket. Egyes helyeken a folyópart mellett medvék, jávorszarvasok és rénszarvasok által kitaposott ösvény volt, amely a tajgára vezet. Egyszer az egyik állomáshelynél a rénszarvasok háromszor is átkeltek a folyón anélkül, hogy az emberek jelenlétére figyelmet fordítottak volna; közeledésünknél gyakran emelkedett fel vadkacsák csapata a folyóról és olyankor a tajga mély csendjét megzavarták lövéseink. Esténként kellemes volt elüldögdélni a nehéz út után a vidáman loboqó lábortüznél és halászlét, vagy vadkacsa és süketfajdból készült levest enni. Vacsora után még egy keveset gyönyörködve az utolsó fehér éjjeleinkben, pihenni tértünk.

Utunk nyolcadik napján végre emberekkel is találkozottunk. A környék ismert vadászai: Iván Gavrilovics Bazsukov és fia Mitya. Az öreg vadász alacsony, vaskos ember, hatalmas sűrű szakállal. Már elmúlt 60 éves, de még mindig csodálatos gyorsasággal halad a tajgán keresztül. Iván Gavrilovics itt él családjával, 100 km-re a legközelebbi településtől, mókusra, nyestre, cobolyra és más prémes állatra vadászva. A féktelen folyó az egyetlen, ami által érintkezést tart a külvilággal. Tavasszal csónakon elszállítja Podcserejébe a télen szerzett szőrmet, a kapott pénzen pedig minden szükséges holmit bevásárol. Az öreg vadász háza tágas, erős, gazdagon él és mindenütt érezni lehet a jó gazdát. A nagy szoba falán fegyverek, szarvas és jávorszarvas agancsok függnek. A sarokban a legfeljebb helyen egy új, „Rogyina” márkájú rádió áll, a hosszú téli esteken zenét, híreket lehet hallgatni.

A vendégszerető háziak nagyon szívesen fogadtak minket: a helyi szokás szerint azonnal befűtötték a fűrdőt a vendékek számára. Vacsorára sült pérral (halfajta) fiatal jávorszarvas-hússal, tejjel és forró zsemlyékkel kínáltak meg bennünket. A háziak nagy érdeklődéssel kérdezték bennünket Moszkváról, a magas épületekről, a metróról, a mezőgazdasági kiállítás megnyitásáról, amelyre Iván Gavrilovics Mitya fiát is elküldte, mint a járás legjobb vadászát. Az öreg vadász, amikor rákerült a sor, hogy beszéljen a vadászatról, a tajga állatának életéről, szokásairól, meglepett bennünket tudásával, megfigyelőképességével és a tájhoz való szeretetével. A baráti beszélgetés alatt észrevétlenül beállt a világos északi éj és már elmúlt éjfél, amikor fátardan, de meglegedetten lefeküdtünk a padlóra terített szarvasbőrökre.

Másnap melegen elbúcsúzza új barátainktól, ismét vállainkra vettük nehéz hátizsákjainkat és megindultunk a mocsarokon, hegyeken, tajgán keresztül a most már közel levő Sugor felé. Lassan emelkedtünk fel a hágóhoz, amely mögött a Sugor völgye van. Hamarosan megírtult a tajgai növényzet és megkezdődött az uráli havasi mezők zónája. Magánál a hágónál kőhálmaz széles sávja állta el útunkat. Egyik köről a másikra ugrálva és percenként lábtörést kockáztatva, végre biztos talajra értünk ki és hamarosan megláttuk az alattunk két szalagként kanyargó Suqort. Hangos „hurrá” kiáltásokkal üdvözöltük a folyót, amelynek e részén oly ritkán fordult meg kutató. A 170 km-es nehéz gyalogos és vízlúton mögöttünk maradt. Most már nem fogja hátunkat törni a nehéz hátizsák. Hamarosan tutajozni fogunk a Sugor gyors vizén, az északi

Urál szűz természetében gyönyörködve. Nemtörődve a fáradsággal, gyorsan ereszkedtünk le a hágóról és néhány óra múlva a tajga sűrűjén keresztül megláttuk a folyó napfénytől csillogó, átlátszó vizét.

Tutajjal a Sugoron

A Sugorhoz a Ponyja folyóval való egyesülésénél valamivel lejjebb értünk ki. Itt, a felső folyásnál a Sugor kis, 30 méter széles gyors folyó, alacsony fenyővel, nyírfával, cirbolyafenyővel benőtt partokkal. A Sugor völgyét nyugatról és keletről hatalmas hegygerincek szegélyezik, amelyek messze északra nyúlnak. A nap ferde sugarai által megvilágított fehér hófoltok fényesen csillogtak a hegycsúcsokon. A levegő szokatlanul tiszta és áttetsző, ezért úgy tűnt, hogy a hó egészen közel van. Az első vízbe engedett horgászbot megerősítette a halászok elbeszéléseit a Sugorban levő halak nagy mennyiségéről; egykörös és nehezebb pérek azonnal bekapták a horgot. Mindenütt szarvas és jávorszarvas nyomokra akadunk, de egyetlen egy emberi jelet sem találtunk. Ritkán kerülnek el emberek a Sugor felső folyásához, ugyanis 100 km-el lejjebb a folyót egy 3 kilométernyi járhatatlan zúgó rekeszt el, úgyhogy a halászok sem tudnak felevezni csónakon, a vadászoknak viszont túlságosan távoli és nehéz feladat télen síleceken átvágni a hegyek mély havában a tajgára.

A tutaj építésére 8 kiszáradt fenyőt fűrészeltünk. Nehez volt átvonszolni a súlyos rönköket a tajgából a tutaj összeállításának helyére, de mindennek ellenére a második nap végén már készen állt a tutaj, amit egyetlen egy szög nélkül készítettünk. A gerendák két-két beillesztett fa-pecékkel voltak egymáshoz erősítve és nagyon szilárd szerkezet lett belőle. Kezdetben a folyó sekély volt, gyakran zátonyra futottunk és ilyenkor be kellett másznunk a vízbe és onnan szítani a tutajt rudakkal. Viszont nagyon kellemes volt tovasiklani a gyors folyórészekben és gyönyörködni a környező hegyek által nyújtott szép kilátásban.

Este a lenyugvó nap sugarai a legkülönbözőbb árnyalatú színekkel festették be a keleti hegyvonulat lejtőit. A hegység legmagasabb pontjait vörös és narancssárga fényben égették, a lejjebb levő részeknél a szírek fokozatosan orgona-lilába mentek át. Ugyanakkor a nyugati hegyvonulat árnyékba burkolózott kékes-lila hegyháta az örök hó fehér foltjaival élesen rajzolódott ki az esti pír háttéréből. Gyakran láttunk a tutajról jávorszarvasokat, amelyek közeledésünkkor sietség nélkül távoztak. Egyszer egy jávorszarvas-tehén a bocijával a tutajtól 20 méterre ugrott ki a tajgából, kis ideig a part mellett szaladt, majd átkelt a folyón és eltűnt a sűrűben. Máskor nappal az egyik cirbolyafenyő tetején ülő hatalmas sas vetődött észre. Az ár által hajtott tutaj gyors iramban közeledett hozzám. Mindannyian visszatartottuk lélegzetünket: lehetséges, hogy a sas elrepül még mielőtt közel kerülünk hozzá? De egyidőben elhangzott két lövés és a hatalmas madár kőként zuhant a földre. A lelőtt ragadozó fehér farkú tengeri sas volt — ez a sasok egyik hatalmas faja, — amely szabadon emeli fel a levegőbe a szarvasborjút; kiterjesztett szárnyai elérik a 2 métert.

A tutajjal való hajózás negyedik napján a Sugor völgye szűkülni kezdett, a hegyek szorosan felzárkóztak a folyóhoz, a mederben hatalmas gördelékkövek jelentek meg, hamarosan új vésznek távoli zaja hallatszott. Kirakva a holmit a tutajról,

hárman megpróbáltuk átvinni az üres tutajt a vizeséseken, de ez a kísérlet hiábavaló volt. A gyors folyás magával ragadta a tutajt és bármennyire is megfeszítettük erőnket, a kövekhez vágta. Körös-körül mint egy katlanban, susorgott és tajtékozott a víz. A víz lármája olyan erős volt, hogy teljesen elfojtotta az emberi hangot. Percenként kockáztatva azt, hogy a féktelen áradat magával ragad, emelőrudakkal leemeltük a kövekről a tutajt és tovább száguldottunk, de 20—30 méter után újra megrekedtünk a köveken. Félnap megfeszített munkával mindössze csak 1 km-t haladtunk előre és még előttünk álltak a nehezebb és veszélyesebb részek. Ezért elhatároztuk, hogy itt hagyjuk a tutajt és gyalog megyünk a 20 km-re levő meteorológiai állomásig, ahol újat építünk.

A Verhnyij Sugor (Felső Sugor) meteorológiai állomás egy dombon áll hatalmas fenyőktől és cirbolyafenyőktől körülvéve. Tőle északra az Isszičovatyelszkij hegyánc magaslatai látszanak, délen tör az ég felé a felhőkbe burkoló Tel-poz-iz (1617 m magas — koml nyelven költői hangzású elnevezést jelent: A szelek kőfélszke). És valóban, az erős szél itt megsokszorozott jelenség, télen pedig szokatlanul nagy heveséget ér el. A meteorológiai állomás munkatársai közül kedves barátként fogadtak. Az ilyen fogadtatások felejthetetlenek és nehéz érzékeltetni azt a gondoskodást és melegséget, amit újdonsült ismerőseink nyilvánítottak irányunkban.

Az állomás baráti kollektívája, már negyedik éve él itt, 200 km-re a legközelebbi településtől. Éjjel-nappal végeznek meteorológiai megfigyeléseket: mérik a hőmérsékletet, a levegő páratartalmát, a csapadékot és a szél erősségét; naponként adnak rádióon keresztül időjárásjelentést.

Következő napon a házba új vendégek érkeztek: két fiatal szarvastenyésztő jött jávorszarvasokon (lovagoltak — a ford. megjegyzése), jávorszarvashúst hoztak. A harminc kilométerre levő hegyi legelőről jöttek, ahová nyárra a kolhoz kihajtja a szarvascsoordákat. Este mindannyian körülültük a mindenféle jókkal megrakott asztalt. A házigazdák semmit sem sajnáltak tőlünk és számunkra kellemes érzés volt az, hogy mindenütt, még ezen az eldugott helyen is igazi szovjet emberek élnek.

Az új tutajt zuhogó esőben kellett felépítenünk, de most már a fiatal rádiós, Vológya segítségével, egy nap alatt elkészültünk vele.

Koromfeketé felhők függtek a hegyek felett, elborítva az eget, mikor elbúcsúztunk barátainktól és újra megindultunk a Sugoron. Barátságatlanul nézett ki a sötét ég. Az esőzéstől megáradt víz gyorsan magával ragadta a tutajt és mi suhantunk lefelé, rudakkal irányítva járművünket.

Megkezdődtek a Sugoron való utazásunk utolsó napjai. A folyót szeszorító hegyek mindjobban eltávolodtak a folyótól, a mederben erdővel benőtt szigetek jelentek meg. A zúgókon 15—20 km-es sebességgel haladtunk tovább. Állandóan ügyelnünk kellett arra, nehogy teljes sebességgel rárohanjunk, egy, a vízből kiálló sziklára. Estefelé kitisztult az idő; az erdők, a folyó és a folyóparti sziklák élénk színekkel játszadoztak. Mögöttünk a láthatáron a hegyek léleges vonalai látszóttak, az örök hó fehér foltjaival fedett Tel-poz-iz kék tömegével. Előttünk futott a kék folyó, sötét, ég felé törő fenyőkből, világoszöld nyírfákból és hatalmas cirbolyafenyőkből álló erdőktől szegélyezve. De ime, újból szirtes partrészek kezdődtek: a folyó felett sötét sziklák magaslottak, hasadékokkal tarkítva, amelyekből patakok áradtak, s formájukat tekintve jellemzően neveznek kapuknak. Három ilyen kapu van a Sugoron. Leghatalmasabb közülük a középűs. Csak akkor érzem nagyságát, ha felmászol a tetejére és a kiálló szirtől lenézel. Tutajunk és az emberek, hozzá hasonlítva morzsáknak tűnnek.

Az utolsó, alsó kapu elhagyása után a Sugor jellege élesen megváltozik: széles, alacsony partoktól szegélyezett folyó lett belőle és ahogy sem akartuk elhinni, hogy néhány km-rel feljebb még tipikus vad hegyi folyó. Hála a gyors áramlásnak, tutajunk 225 km-t hajózva már utunk 5-ik napján kikötött a Pecsora folyó melletti Uszty-Sugor falunál.

Igy fejeződött be 4 hét alatt az északi Urál folyóin való érdekes utazásunk. Valamennyi résztvevő a nehézségek és nélkülözések ellenére is remekül pihent és megedződött. Visszatérve Moszkvába, már a vonaton készítettük a jövő nyári új utazás terveit.

Fordította: Kunsági Mária
szovjet ösztöndíjas

ÚJ TERMÉSZETI KINCSEINK

Alkonyodik. Langyos nyáresti szellő suhan el a táj felett, majd teljesen besötétedik. A Jósvalói Kistohonya-forrás felett, a völgy legészakibb pontján, ahol a Haragistya fennsík erdősegei kezdődnek és a völgy vakon végződik, tűz gyullad ki. A tűz terjedő világossága először csak sejteti a körülötte levő sátrakat, majd a lángok magasra csapnak és rőtörös fényükkel élesen bevilágítják a barlangkutatók tanyáját.

1953. augusztus 18-án este a műegyetemi barlangkutatók táborában nagy volt az izgalom. A délután folyamán Verbály György aggteleki lömester sikeres robbantást hajtott végre a kutatók munkahelyén. Este két kutató, Holly Ferenc és Kertész Tivadar ereszkedett le a Kistohonya árvízi forrástölcsérre helyén tátongó kutatóaknába. Minden újdonság nélkül haladtak előre, a már tavaly felfedezett barlangszakaszban. A le szállásuk előtt robbant paxit-töltet füstje már elvonult, csak a jellemző keserű ízű köd állt még továbbra is a szűk járatokban. Gyorsan érték el a robbantás színhelyét. A barlang akkori végét alkotó sziklaomladék repedéseinek egyikét tágitotta ki a töltet. Az omiadék közé bemászva örömmel látták, hogy az egy éve döngetett sziklakapú megnyílt. Igen, majdnem pontosan egy éve.

1954. augusztus 31-én kutató csoportunk — előzetes forrásvizsgálatok és tudományos mérések alapján — felfedezte a Kistohonya-forrás barlangjának, a forráshoz közel eső, mintegy 60 m-es inaktív szakaszát. A tipikus deltaág-szerű barlang további részeit egy nagy terem beszakadásából keletkezett omiadék zárta el. A VITUKI (Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet) dolgozó több hónapon keresztül dolgoztak az omiadék áttörésén, sőt kutató csoportunk egész téli kutatása erre irányult, de az omiadéket nem sikerült áttörni.

Augusztus elején kutatócsoportunk újra elkezdte a munkát. Az elmúlt évben mélyített mintegy 7 és fél méter mély aknabéjáratot a tavaszi árvíz beomlasztotta, ácsolatait elmosta. Egy teljes hét telt el a károk helyreállításával, míg az omiadékban újra megkezdődhetett a munka. A kutatócsoport egyik tagjának, Turtsányi Sándornak sikerült egy olyan pontot találnia, hol a szikla falvastagsága nem volt több egy méternél, amit a következő nap az aggteleki lömester kétszeri robbantással szét is lőtt.

Igy nyílt meg a barlang további részeihez vezető út. Az

előre merészkedő két kutatónak, most már csak egy cseppkőfüggőnyt kellett áttörnie és akadály nélkül haladhattak előre a kiszélesedő folyosóban. Az egyre inkább szaporodó cseppkövekre csak futó pillantásokat vetettek. Főcél volt az előrejutás. Izgatottan rohantak le egy agyagos lejtőn, de az aljában hirtelen megtorpantak. A tágas főág hirtelen véget ért. Alul képlékeny agyag alá hajlott a mennyezet. Egy ún. agyagszifon állta útjukat. Szemük kutatóan járt körül a sima sziklafalon. Nem hiába! A később „Kettős cápaszájnak” elnevezett cseppkőképződmény fölött másfélelelet magasságban tágas, sötét nyílást vettek észre. A felmászás nem látszott könnyűnek az agyagos sziklafalon, de a felfedezés lázatól fűtött kutatókat ez nem állíthatta meg. Néhány perc múlva örömmel látták, hogy a szifon túsó oldalán hasonló körülmények között ismét le lehet ereszkedni a főág folytatásába.

Hatalmas terembe jutottak, amelynek túoldalát csadálatsan szép csipkézett cseppkőfüggőny borította, ezt később „Rokokó kapú”-nak neveztük el. Ezen keresztül haladva néhány méter szélességben kanyargott tovább a Kistohonya egykori patakmedre. Nemsokára a karbidlámpák fénye földalatti tó víztükrében csillant. Ezeknek a tavaknak vizét emberi láb még nem zavarta meg. Sima tükrét csak ritkán tette fodrossá egy-egy bele eső vízcsepp. A kutatók mítsém törődve a 8 fokos vízzel, belegázoltak a helyenként mésztufagátakkal tarkított tavakba. Az út teljesen szabad volt. Gyorsan hagyták el a különféle alakú cseppkőképződményeket és hamarosan új nevek születtek: „Ereszt”, „Kisértet”, „Eszkímó kunyhó” és így tovább. Szemük nem tudott betelni a természet gyönyörű alkotásaival de az előttük hívogatóan sötétlő ismeretlen ellenállhatatlan erővel vonzotta őket tovább. Az út, hol egyenesen, hol éles kanyarulatokkal tarkítva vezetett egyre beljebb, mintha a visszhangos folyosók hosszú sorának sohasem akart volna végeszakadni. Egy éles kanyar után a karbidlámpának fénye megsokszorozódva verődött vissza egy hatalmas, két emelet magas zuhatag narancs színű megkövesedett habjairól. A „Narancs zuhatag” utáni mésztufagát sorozat azonban újabb akadályt jelentett. Alatta a cseppkőzászlók közt víz csillogott, mutatva, hogy itt egy szifon zárja el az utat, amelynek átúszásához nagyobb felkészültség kell. A tufagátak tetején kb. 8 méter magasságban látszott egy megkerülő járat, ezen azonban kötél nélkül nem sikerült átmászni. Innen tehát visszafordultak.

Amikor az aknából felszínre jutottak Vass Imre nevével volt hangos a környék. Vass Imre „Gömörtrona vármegyének rendszerint való földmérője” a múlt század 20-as éveiben fedezte fel az Aggteleki cseppkőbarlang sok járatát. Ő volt az első olyan kutató, aki nem a véletlenül bizta az eredményt. Szívós kitartó munkával dolgozott a „kilenczeringésű Styx” további szakaszainak megismeréséért. 1831-ben kiadott könyvében pedig ma is helytálló megvilágításba helyezi kutatásait. 125 év távlatából is csak csodálattal és elismeréssel tekinthetünk feléje. Elképzeléseinek helyességét még az is bi-

zonyítja, hogy útmutatásai nyomán még száz év múlva is tártak fel részleteket a Baradiában.

Augusztus 21-én új felfedező expedíciót szerveztünk a „Narancs Szifon” utáni részek feltárására. A kutatók négyes csoportjának sikerült átkelnie a „Narancs szifon” felett, és a barlang újabb szakaszait tárták fel egészen az ún. „Lagunás szifon”-ig, ahol a főág teljesen víz alá került. Az újabb szakaszban a cseppkövek minden eddiginél nagyobb gazdagságot mutattak. A „Gyémánttó”, „Fűrő”, „Gyertya” bizarr szépségei bőven visszafizették a fáradozást.

A barlang ismert része most már 500 méter hosszúságra növekedett, de a végén csak úszva lehetett volna továbbhaladni. A Budapestről megérkezett gumicsónak segítségével sem sikerült továbbjutni. Ezen a helyen a barlang fala minden oldalon a vízszíne alá hajlott és ezzel elzárta a tovább-

gazdag, tágas folyosók. Ezekben a víz által rég el nem borított részekben található a barlang legszebb, legszínképesebb cseppkövei és képződményei. A „Vöröstó” és az attól induló 8 méter magas „Egyiptomi zuhatag”, „Eldorádó”, „Gumifa” és az egész rész cseppkőfüggönyei és oszlopai, felejthetetlen szépségűek.

A novemberi kutatások eredménnyel jártak a tudományos vizsgálatok terén is. Elkészült a barlang legnagyobb részének térképe, megkezdődött a barlang részletes vizsgálata, valamint a barlangi vizek kémiai vizsgálata.

A Cyklopsok Csarnokában levő hatalmas omladék áttörésére idő hiányában nem került sor. Az eddigi vizsgálatok és tudományos mérések azonban azt mutatják, hogy a barlang idáig feltárt szakasza csak kis hányada a Kistohonya forrás barlangrendszerének, amely minden valószínűség szerint át-

jutást. A többszöri szifonátúzó kísérletek sem vezettek eredményre. Megkezdődtek a fértképezési, fényképezési, valamint a tudományos minta és adatgyűjtési munkálatok az eddig ismert szakaszokban.

Biztató jel volt, hogy a barlangban a víz mindenütt apadt, különösen az akkori végpontot jelentő szifonnál, ahol 10 nap alatt 1½ méterrel süllyedt a vízszint. Így történt azután, hogy szeptember végéig a vizek leszivárogtak, a még eddig ismeretlen alsóbarlangba, (ahol jelenleg is folyik a Kistohonya vize) és a „Lagunás szifon” kapuja kitért.

Egy szép őszi délután a Vass Imre barlang újabb szakaszát sikerült feltárni és a barlang hossza újabb 400 méterrel megnövekedett. A felfedező expedíció tagjai a kiszáradt szifonok egész sorozatán keltek át, amely után a főág még hatalmasabb méretekkel folytatódott tovább. Végül is egy hatalmas csarnokszerű óriás-folyosóban, a „Cyklopsok Csarnokában” egy nagyméretű omlás végkép elzárta a továbbjutás útját.

Ezen az akadályon a november 5–12-e között megszervezett kutatások ideje alatt sem sikerült keresztül hatolni. Ehelyett azonban nem várt eredmények születtek más irányban. A pontos feltérképező munka során, melyek a kutatócsoport egyik tagjának, Sárváry István mérnöknek vezetésével folytak, feltárták a szifonsorozatokat átvágó felső kerülő ágakat, amelyek három különböző szintben húzódnak. A „Gran Canon” sziklás folyosójának tetejéről egészen a „Dóm” magas csarnokáig található meg ezek a cseppkövekben igen

nyúlik Magyarország határán túlra és valamely csehszlovák víznyelőnél ér véget. Ezt azonban teljes biztonsággal csak a jövő nyáron, a csehszlovák kutatókkal közösen elvégzendő vízfestés fogja eldönteni. A barlang további szakaszainak feltárását 1956-ban kíséreljük meg.

A barlang jelenlegi hossza megközelíti az 1 km-t. Méretei és képződményeinek szépsége méltóak Vass Imre nevéhez. A Vass Imre barlang az Aggtelek környéki karsztvidék egyik gyöngyszeme lett, a régismert Baradia, a Békebarlang és a Szabadság barlang mellett.

Az egész rendszer feltárása, kiépítése és kivilágítása után az Aggtelek-Jósvafői idegenforgalom egyik állomása lehet majd. Most azonban a barlangban kutatás folyik és így még turista látogatásokra sem alkalmas, mivel bejárása nagyfokú technikai felkészültséget és felszerelést igényel.

A festői szépségű Tohonya völgy északhangban van a környező hegyek rejtélyes mélyének szépségével. Itt épül fel a Vass Imre menedékház, amely először a barlang továbbkutatásában, majd az idegenforgalom megindításában lesz nagy segítségére a kutatóknak.

Holly István

1. A Narancs-zuhatag alsó része
2. Óriás cseppkő a főágban
3. Barlangi tábor az Eldorádó teremben
4. A Vass Imre-barlang bejárata

TAVASZ A TÉLBE

Bodros, barna füstoszlopok ágaskodtak a kémények fölött, midőn, a szürke fátyolrétegen keresztül visszatekintettünk a hegyoldalból Vasas házaira. A mecsek szénmedence — sok dicső széncsatát megvívott — bányászközösségéből indultunk neki a csalfa télben — elbored már az erdő?

A Vasasi árok meredek oldalában, csúszós-agyagos úton cuppognak bakancsaink. A túlsó oldalon az öregebb cserfőlgyek szédkadtbarna tavalyi lomboztatát is lerézták már a téli metsző hideg szelek. Csak a fiatalos sűrűjében maradt még meg az összekunkorodott száraz levélzet és várja, hogy a tavaszi úr-raz élet lepergesse a duzzadó rügyek mellől a makacszkodó régit. Itt-ott még a gyertyán sápadt, tompasárga levelei is dacolnak az idővel, — ám az alban

már a melegedő naptól szemcséssé váló vízenyős hófoltoktól és az avar szelid szőnyegéből kidugja fejcskéje zöld gombját az illatos hunyor.

Másutt a lepotnyak vesealakú, fényes leveleinek csoportja terül az avar fölé vagy a májfü háromkarélys levele üdíti a sárga cserjésaljat. Szinte érezni a nekifeszülő erőket; a levegő, különösen a napsütötte oldalban nehéz, földszagú lesz, látni, hogy párasodik a fiatalos alján a melegedő élet. Felettünk pedig a völgyet áthidaló kötélpálya zizgópattanó vonulásában szemmel felt csillék lebegnek és viszik a másik életet adó erőt, a kohók és a gyárak tavaszi neklendüléséhez.

A tő északi végén a nyugati oldalon a magasabban fekvő utat választjuk, mert az alsó igen vízenyős, sáros. A völgy kiszélesedve találkozik itt a Hársas-forrás felől jövővel. A völgy talpán mogyoróbokok vékony ágain hosszú, fakósárga barkák fityegnek, mellette a kecskefűz szürkészöld ágain ezüstös-selymes barkák bújnak elő kis sapkájuk alól és jelzik, hogy a szélvédett helyeken tavasz van. A szemközti hegyorron sárga, élénk folt bontja meg az avar harmóniáját; egy somfa borult virágba a

déli, napsütötte oldalon. Tavasz van januárban.

Befordulunk a Hársas-forrás felé. A kanyargó kis patakot többször is átlépetve érünk ki a rommá pusztult Sztraka vadászház réjtjére. Csak a pincéje maradt meg, hogy esetleg menedéket adjon egy hirtelen vihar idején. A zombékos rét szélén, egy vén bükk kanyargó gyökérezete tövében az úde vízi Hársas-forrást találjuk. A szárazabb oldalon letelepedünk és megreggelizünk. A nap már kezdi éreztetni erejét.

Ényhe emelkedéssel folytatjuk utunkat a zöld jelzéken, kezdetben csúszós, agyagos, később avarral fedett, szép, sétányszerű úton. Az árpádtető-zobáki gerincen kerülünk át a budafai oldalra, ahol a vadregényes Rákos völgyön haladunk lefelé. A köfőjtő mellett köves útra térünk és azon kopognak tovább az árpádkori mántai templomcsúcsig. Ez védett műemlékként szelődött neki az egyik völgybeszögelésnek, melybe mi is befordulunk. A völgy nyugati oldalán levő hegyorron kapaszkodunk felfelé. A magasabb szinteken, a fák alatt haragoszöld foltok látszanak, a Mecsek egyik érdekessége, a szürös csodatövis-telepei azok. Beérett bogoyótermése ott

A Nagy Hideghegyen

A természetjárók népes tábora alig várta, hogy az esős, ényhe idő után végre fehérbe öltözzenek kedvelt hegyei. Különösen megelégnék a Nagy Hideghegy környéke. A turistaházak minden hálólhelyét sok héttel előre lefoglalták a síelni vágyók, akiket még a kemény hideg sem riasztott el. A nagy érdeklődés érthető és indokolt. A főváros környékén alig akad hozzá hasonló kiváló sítéren. Magas fekvése nagyobb hőmennyiséggel, meredek oldalai szép és izgalmas lesiklásokkal kecsegtetnek. A túrasíelő kedvelt útvonala Diósjenőre, Királyrétre, Kis Inócsra vagy Nagybörzsöny felé vezet. Alkik azonban állóképességüket és technikájukat kívánják fejleszteni, azok az északi lesiklopályán gyakorolnak. A gyakorlás hatékonyságát a két éve üzembehelyezett sífelvonó biztosítja, amelynek zavartalan működését ismét szakértő és sportbarát kezek biztosítják.

Az északi lesiklopálya hozzávetőleges adatai: hossza 1200 méter, szintkülönbsége 200 méter, átlagesése 23 fok. Szélessége 20—50 méter között változik. Egy közepes síelő lesiklási ideje 1—2 perc (pályacsúcs 36 másodperc). E számokból nyilvánvaló, hogy a felvonó folyamatosan mintegy nyolc főt képes kiszolgálni. A felvonó teljesítőképessége percnként egy fő. Egy menet időtartama 6 perc.

— Indul a jó! — hangzik az örömteli kiáltás és a hírre az északi meredek lejtőn sorban indulnak a síelők. Íveléseik nyomán fehér csóvát vet a porzó hó. Akik hibáznak, elbuknak és eltűnnek a fehér hófelhőben... A szigorú lejtő minden hibát leponoz. Sokan ezért a szűk erdei utakat szeretik inkább, mert ott elmondhatják: „Nem lehetett mást tenni! Nem volt elég hely, elég hó, sok volt a kő, a fa stb.“ Alkik azonban töretlen akarattal igyekeznek elsajátítani a biztos lesiklás módszerét, az ilyen eseteket a maguk okulására hasznosítják.

Vitatható, hogy természetjáróink sísportbeli színvonalának évről évre mutatkozó határozott emelkedése, a felvonónak, az egyszer kiírt műlesikló-versenynek vagy a megfelelő kőtések elterjedésének köszönhető-e? Tény azonban, hogy a természetjáró szakosztályok legjobb tagjai lankadatlanul edzenek. Nem kívánnak lemaradni sem az esetleges kiírt versenyeken, sem az egymás között kialakult egészséges versengésben. Különösen szembe-tűnő a fiatalok lelkesedése.

Egy 15 év körüli sporttársunk léccének csőrét a lesikló pálya alsó szakaszának kövei és fatönkjei letörték. Vala-

mennyien sajnálkoztunk volna, hogy a hátralevő időben nem tudunk tovább síelni. De nem így a mi diákunk. A megmaradt acéllet a letört csőr pótlására felhajlította, a megrepedt léccet vékony huzallal összeerősítette. Az így javított léccel vidáman siklott lefelé, változatlan sebességgel. Még az sem csüggesztette el, hogy a kezdő „jojózók“ jótevője, a mindenkit „beültető“ Józsi bácsi munkája közben éppen az ő megcsönkült léccére lépett. Természetesen ez már nem sokat rontott a lécc állapotán vagy birtokosának síelni akarásán. Sajátos alakú léccen vasárnap este büszkén siklott le a kisvasútig.

A nagy érdeklődés a jelenlegi kereteken túlnőtt. A ház, a lesiklopálya, a felvonó teljesítőképessége, nem tudja kellően kielégíteni a jelentkező igényeket. A fejlesztés indokolt, hiszen egyetlen nap a Hideghegyen mindenkét meggyőzhet arról, hogy a természetjáró síelés a komolyabb technikai követelményeknek is rövidesen megfelel. Helyes irányítással ismét azt a széles alapot szolgáltathatja majd, amelyből a minőségi síelés is utánpótlást nyerhet.

A lesikló pálya és a felvonó hatását természetjáróink sítudására legegyszerűbben és legszembe-tűnőbben megmutathatná az 1954. évi síversenyhez hasonló színvonalú verseny. Bebizonyosodnék, hogy nem hiába épült a pálya és a felvonó, és nem hiába foglalnak természetjáróink a minden terepen biztos síeléssel.

Vigh Endre

piroslik a szűrős levelek alján és szép íeli színfoltot ad örökzöld leveleivel a hóban. Nem kell sokat keresnünk és megtaláljuk a másik érdekességet is, a lőnyelvű csodabogyót. A színszegény téiben kedves látvány az erdőn mindkét botanikai érdekesség.

Atjutva a Peknyáki völgybe, csakhamar befordulunk a Melegmányi völgy betorkolásába. A Melegmányi völgyben a ferdén betűző napsugarak csillogásában élénk tűnnek a vízesések (1. kép). A mésztufagátak emeleteiről fehér függönyrojtökként hull alá a patakocska vize.

Elbűvölő látvány a többnyire sötét mohával és zuzmóval borított, apró csapadék és gyöngyölkkel tarkított többemeletes mésztufagátakon alázóduló víz csillogása. A mederben barnás kőhüvelybe vont hulladékfa tömege, a gátak alatt mély tavacsok.

Rövid, meredek kapaszkodó után felérünk az újonnan foglalt Anyák kútjág (2. kép). A karsztforrás a Melegmányi töbreinek összegyűlő vizéből hozza felszínre a maga részét és táplálja a kis patakot.

A forrás felett barlangkutatás folyik,

keskeny folyosóban igyekeznek kútatóink bejutni a föld mélyébe, cseppkőbarlang után vágyakozva. Utunk legmeredekebb része következik most és bizony kimelegedve érünk fel a többsorszintjére, majd a hatalmas klatlan tetején a mecseki erdei kőves útra. Innen

már megpillantjuk túránk célját, a felférhető turistaházat. A családka téli nap már lebukóban van a Tubes csúcsa felett, midőn pirosló orcákkal megérkezünk a hívogató házhöz, téli-tavaszi túránk egyik állomásához.

Dr. Oppe Sándor

Soproni vasárnap

Sűrű köd üli meg a várost. 9 óra felé jár az idő és még csak lassan gyülekeznek az időjárásjelzőnél a Törekvés vasutas természetjárói. Bizony, szükség van a jó viharkabátba, mert annak ellenére, hogy 0 fok körül jár a hőmérő, a nedves köd, az időnként feltámadó szél megborzosgatja az embert. Talán a rossz időnek következménye, hogy csak lassan és györen gyűlnek össze a túra részvevői. Nem is tetszik az a szakosztályvezetőnek, és Pali bácsi hangosan ad kifejezést véleményének. Sajnos, csak azok hallják, akik amúgy is eljöttek, és akiknek szói, nem első kézből kapják a bírálatot, de majd a keddi szakosztályösszejövetelen nekik is kijut.

Hamarosan két csoportra oszlunk és 10 perces időközben megindulunk a hegyek felé. Bánfalván át vezet az utunk és a beszélgetés a várható időjárás körül indul meg. Vajon ki fog-e derülni, vagy talán még meg is ázunk. Hamarosan magunk mögött hagyjuk a vasárnapi csendbe burkolt falut és befordulunk a brenbergi völgybe. A köd itt talán még sűrűbb, néha úgy tetszik, mintha az eső szitálna. Az Erdei Iskolánál a fenyők sötét körvonalait alig néhány lépésről vesszük ki. A Tolvaj árokban egy darabig a patak mellett folytatjuk utunkat. A patakot vékony jég réteg vonja be és a jég alatt vígan csörgedezik a víz. Átkelünk rajta. Az csak természetes, hogy a jövő turista reménységei megpróbálják a jég réteg erősségét, még jó, hogy a patak itt egészen sekély és kis lődéségen kívül nagyobb baj nem keletkezik.

A Várhely északi oldalán húzódó útnak vágunk neki. Eleinte alig vesszük észre az emelkedést, de minél magasabbra érünk, annál kaptatóbb az út. Már nem fázunk. Lekerülnek a viharkabátok és meg is állunk, hogy kifújuk magunkat. A köd, amint felfelé haladunk, ritkulni kezd. Az út mentén sok az elszáradt csarab, az erdőben a barna avart a ciklámen zöld levelei szakítják meg. Az utat friss öznyomok keresztezik. Fújuk csend! Figyeljünk! És amint meresztgetjük szemünket, a völgy aljában elmosódott körvonalait látjuk két lassan felfelé mozgó árnyaknak. Lélegzetet is elfojtva figyelünk. Lassan kivehetőbb lesz az árnykép és két özsutát lehet felismerni. De valamitől megijedhettek,

mert egyszerre csak hosszú ugrásokkal pillanatok alatt eltűnnek a sűrűben. Már a kilátó körül járunk.

A vegyes erdőben csak most látjuk mennyi a fenyő. Luc, Jegenye és erdei fenyő váltakozva szakítja meg a kopasz lombérdőt. Egy kis kerülővel érintjük a soproni erdő büszkeségét, egy ős erdő-részt. Hatalmas, 20–30 méteres Jegenyefenyők, mint megannyi hatalmas árboc meredeznek az ég felé. Sima, ezüstösen csillogó szürke kérgek, sötétzöld tűleveleik élénk változatosságot jelent a téli erdőben. Az áhítatos csendben tele tudóval szívjuk magunkba a fenyőfák illatát. Természetvédelmi területnek jelölték ki ezt az erdőrészt, helyesen, és drótkerítéssel vette körül az Erdőgazdaság, hogy minden megmaradjon a maga eredeti szépségében. Már fent vagyunk a kilátónál, a köd megritkul és csendes szél fűjdoqál. Időnként a nap is áttör a kődfátyolon.

A kilátóról felejthetetlen látványban van részünk. Keletre, a város felé sűrű, áthatolhatatlan köd gomolyog, csak a Károlyvár látszik ki a fehér ködtengerből. Nyugatra az Ultra, majd a Nyíres fenyővel borított zöld gerince emelkedik ki a ködből. A völgyeket meqülő köd-tenger lassan hömpölyög felfelé a hegyoldalokon és minél magasabbra jut, annál ritkább, majd mint vékony kődfátyol a semmibe oszlik el. A Nyíres gerincén túl élesen emelkedik ki a látóhatárból a Rozália hegylánc és szépen rajzolódik ki a tetőn levő fenyőcsoport. A látóhatáron, mint valószínűtlen háttér emelkedik fel 2000 méteres csúcsával a Schneberg, majd a Rax vonulata. Ezüstösen csillog rajtuk a hó, és a körvonalak a napsütésben élesen rajzolódnak ki. Hamarosan előkerülnek a távcsövek, amelyeknek segítségével még a Schnebergen levő épületeket is ki lehet venni.

Alig akarunk megválni a felejthetetlen látványtól, de már délfelé jár az idő és a gyomor kezd ki követelni jogait. Gyorsan lesietünk a kunyhóhoz, ahol már vígan pattog az első csoportunk által rakott tűz. Jól esik egy kis meleg, mert a kilátón alaposan kifűjt bennünket a szél. Előkerül az elemőzslia és senki sem panaszkodhat étvágytalanságról. A jó erdei levegőnek, no meg a mozgásnak meg volt a hatása. A kulacsokat megtöltjük a kézzeli forrás jég-hideg vizével és közben a részlegvezetők megállapítják, hogy a tervezett útvonalon nem lesz meg a minősítő túsára elért teljesítmény. De Pali bácsi megoldja a „gordiuszi csomót”, mert kiadja az utasítást, hogy a Visszhangos fa érintésével le kell menni a Tolvaj árokba és onnan a barna jelzésen kell az „Alpesi út”-at elérni.

Elindulunk. A Visszhangos fánál az Ultra oldala 2–3-szor is visszaveri a hangot és az erdő csendjét percekig vidám kiáltozás zavarja meg. Az „Alpesi út” szintvesztéség nélkül vezet el a Fáberrétre. Balkézre az Ördög árok, majd a Tacsí árok kacskaringózik és a hegyoldalokon a fenyőerdő szabályos sorokban húzódik a nyereg felé. Elfáradva, de testileg és lelkileg felüdülvé érjük el ismét a várost, egy szép nap emlékeivel. Kár lett volna reggel a rossz időjárástól megjegedni. És az elkövetkező héten erőt meríthetünk munkánk elvégzéséhez e szép nap emlékeiből.

Guts György

Télvége. Az erdőt, mezőt még holtok tarkítják, a kopasz faágakat hideg szelek hajlítgatják, de az ég kékebben ragyog már, s a napsugarak lassan melengetik a hosszú tél alatt átfagyott földet. Ember, állat várja a tavaszt. Nem is késik az sokáig! Küldi már hírnökeit, melyek mind biztatóan ígérk: Jön a tavasz!

Tavaszhírnöknek általában a hóvirágot tartják. Azonban délen, a Mecsek hegységben jóval a hóvirág megjelenése előtt virít már a Nagyharsány hegyen a legkorábbi virág, a fehéreslila magyar kükercs (1. kép). Enyhébb télen, ugyancsak a Mecsekben, néha már januárban, az áttelelő levelek között kibontja zöldes virágát az illatos hunyor (2. kép). Az idei rendkívüli enyhe télben már január elején virágba borult a déli hegyek jellemző, örökzöld növénye.

Az aszófői erdőben február közepén megkapó látvány fogadja az arra járókat: Helyenként valóságos virágzónyegeket alkot a téltemető. Ez az apró növényke a Budai hegyekben a

Jánoshegy oldalán kis foltokban fordul csak elő. A sallangokra szeldelt zöld gallérlevélkék közül emelkedik ki a virág sárga fejcskése (3. kép).

E három legkorábbi virágos növényünk nem gyakori, előfordulásuk is elszigetelt, ezért tartja a legtöbb ember tavasznyitónak a hóvirágot. A kopár, hófoltos erdőben öröm megpillantani a vékony, zöld száracskán, zöld levélkék között megbúvó hóvirágot. Ha figyelmesen járjuk az erdőt, gyakran láthatunk faágakon s az avarban különös, csészealakú növénykéket. Ezek a belül vöröses, kívül fehér, kis nyélben végződő piros csészegombák a télutó színes gombái.

Az erdőben még csak a hóvirág uralkodik, de a napos déli hegyoldalakon már megindult az élet. Ébrednek a virágok. A halványabb kékeslila leány- és mélylila feketekörörcsin mármárcius végén díszíti a füves déli oldalakat. A bimbóba zárt virágot selyemszórú fellegelek védik még, de néhány melegebb nap után kipattan a harangalakú virág. A hideg és túlságos párologtatás ellen még továbbra is védi a selymes szőrbundácska.

TAVASZ a Csikóvárak környékén

Bármilyen legyen is az időjárás — a március már tavasznak számít. Még a huszonegyediké előttre eső része is. Ha véletlenül hó esik, vagy éppen hótakaró borítja a földet, az ember nyugodtan kijelenti: nem baj! — holnap bizton elviszi a tavaszi szellő első fuvallata. Ha pedig nincs hó s mint ahogy illenék: rügyfakasztó, korameleg napfény ömlik el a tájon s a tavaszi szél közelgő fecskék üzenetét hozza, akkor meg azt mondjuk: igen, megérkezett, talán egy gondolatnyival hamarabb is, mint vártuk. Mert hát az az élet rendje, hogy márciusban tavasznak kell lenni.

Ilyesféle gondolatokkal foglalkozva baktattunk végig Pomáz természetjáróktól jól ismert, pilisi túrákat megkeserítő szörnyű hosszú fűtcáján. A falu vége felé le-tértünk az országútról s alig észrevehető emelkedéssel a temető felé irányítottuk lépteinket. A Mesélő déli kifutóin fekvő gyümölcsös kertekben néhány ember a gyümölcsfák törzsét kapirgálta s szőlőkarókat rendezgetett. Mások pedig csak úgy tettek-vettek, barkácsoltak, mert már az ő vérükben is benne lüktetett a tavasz érkezése, a teremő munkára való felkészülés bizsergő izgalma.

Egyébként csend, békesség honolt a vidéken és mi sem mutatta, hogy Pomáz és közvetlen környéke hosszú évszázadokon keresztül milyen ádáz villongások színteréül szolgált. Azt pedig még álmanban sem sejténé az ember, hogy a villongás középpontjában mindenkor a szőlő — helyesebben annak birtoklása állott.

Mert valamikor ez volt Pomáz főterméke. De nemcsak Pomázé, hanem Esztergomtól végig a Duna jobb partján egészen a mai Budakalászig valamennyi községé. A terület a honfoglalás korától kezdve az uralkodó család kezén volt. Az akkori szokásoknak megfelelően viszont a király a tulajdonát képező birtokok egy részét különféle okokból eladományozta. Így került a Kőhegy a margitszigeti apácák, a szomszédos Csobánka pedig részben az óbudai apácák, részben a pilisszentkereszti cisztercita apátság birtokába. De voltak itt birtokaik a pálosoknak és a pozsonyi klarisszáknak is.

A dolgok ilyen elrendezésével azonban sokan nem voltak megelégedve. Az elégedetlenek között akadtak jobbágyok, kerültek környékbeli főurak, sőt olykor szemben álltak egymással maguk az egyes szerzetesrendek is.

A jobbágyság részéről 1473-ból egy csobánkai megmozdulásról tudunk. Ezt a községet akkor Boron-nak vagy Borony-nak hívták s az ott lakó jobbágyok rátörtek az óbudai apácák szomszédos birtokára s Péchy Kelemen nevű tisztviseelőjüket rövid úton kivégezték.

A pilisszentkereszti apátsággal Budakalász hatalmas nemzetsége: a híres — mesésen gazdag — Vattay-család állt állandóan hadilábon. Hol csak pörösködve, hol meg fegyveresen viaskodva. Civakodtak egymással a pilisszentkereszti ciszterek és a pálosok is. A legkeményebb civódás azonban a kőhegyi birtokért folyt. Erre különösen a Cykó-nemzetség fejének, Pomázi Cykó Jánosnak fájt a foga, akinek a Nagy Csikóvár tetején afféle rablólovagvára állott s onnan háborgatta a nyúlzigeti apácák híres szőlőterületét. Hogy ez a háborgatás miként folyt le, azt nem tudjuk biztosan. Föltételezhetjük, hogy a hatalmaskodó főúr magas fellegvárából nem szőlőkapálásra járt le a pomázi fensikra — hanem nyilván megvárta a szüretet s csupán szüreti mulatságra látogatott le Po-

Középiskolai és általános iskolai pedagógusaink, az iskolai DISZ- és Úttörőszervezetek egyre nagyobb mértékben használják fel a kirándulást, táborozást oktató-nevelő munkájuk segítésére. Az elmúlt nyáron az eddig csak elszigetelten jelentkező, főleg egyesületekhez csatlakozó természetjárást, sokkal általánosabb szélesebbkörű, jóval nagyobb számú tanulót és nevelőt megmozgató országjáró mozgalom váltotta fel.

Az Oktatásügyi Minisztérium, a Fővárosi Tanács Oktatási Osztálya és a DISZ-szervek támogatásával több ezer középiskolai és általános iskolai tanuló kapcsolódott be a táborozásba. Budapestről pl. közel 50 középiskola, több mint kétezer tanulója ismerte meg hazánk legszebb tájait egy-két hetes, álló vagy mozgó táborozás alkalmával. Legtöbb élménnyel a Fazekas, Steinmetz gimnázium, a Márvány utcai és Bethlen téri Közgazdasági Technikum, a Geológiai, Könyvüvegipari Technikum tanulói tértek haza országjáró útkről.

Az iskolák mellett az Úttörőházak, DISZ-klubok, úttörőtáborok, szakkörök bekapcsolódása még inkább segít megvalósítani azt a célt, hogy a természetjárás tömegsporttá fejlődjék tanulóink körében. Az eredmények azt mutatják, hogy kezd már végre kibontakozni az a helyes módszer,

amely a természetjáró sport céljait egészségesen kapcsolja össze a tanulmányi munkával és a kirándulások közösséget kovácsló ereje előnyösen érezteti hatását az iskola nevelési célkitűzéseinek megvalósításában. A tanulók a valóságban ismerik meg a hazai földet, a Bakony, Pilis, Börzsöny, Mátra földrajzi, történelmi, biológiai jellegzetességeit, gazdasági jelentőségét. A táborozás alatt szerzett élményeik egy egész életre szólóan alakítják ki bennük a jövőendő természetjárót, a természet rajongóját; a természetjárás érdekessége, szépségének megízlése pedig állandóan ösztönzi őket az ehhez szükséges sokoldalú tudás és ügyesség elsajátítására, a tájékozódás, sátorverés, tűzrakás mesterségének megtanulására.

A nyári emlékek nem múltak el nyomtalanul. Az iskolai munkában, a vasárnapi szabad időben sokféle-képpen vették hasznát tanulók, nevelők a nyári élményeknek. A téli szünidőt sem hagyták kihasználatlanul. Bár a későn beköszöntő tél miatt nem sikerült a sok-sok tervezett sí- és szánkókirándulást megvalósítani, mégis, sok vidám hangulatú, jókedvű középiskolás csoporttal, úttörővel találkozhattunk januárban a Budai hegyekben, Pilisben, a Börzsöny télen is csalogató útjain.

A Tanács és Budapesti DISZ VB segítette a téli szünidei kirándulásokat is. Így jutottak el a III., IV., VII., IX., XX. kerületi úttörői a Börzsönybe, Pilisbe, a Telepes u.-i iskola

tanulói Nagy Szénásra, a Hernád u.-i iskola úttörői a Bükkbe. Vidám, tanulmányos napokat töltöttek el a szünidőből Dobogókőn a Szilágyi Erzsébet gimnázium földrajzi szakkörének tagjai, a Telegi Blanka és Kossuth Zsuzsa gimnázium tanulói. Táborozással összekapcsolva tartották meg a Ságvári turistaházban a Könyvüvegipari technikum DISZ vezetőségi tagjainak képzését is.

Megindult már a készülődés a következő nyárra is. Év eleje óta versenymozgalmak a takarékosági mozgalom, gyűlő és anyagi alap megteremtése a DISZ és szülői munkaközösségi rendezvények bevételeiből. Megindult a tervezgetés: hová, mennyi időre menjünk a nyáron? Hol szerezzünk sátrat, felszerelést? Szakkörökön, DISZ és úttörő-összejövetelen egyelőre könyvből, képről ismerkednek a már kiválasztott vidék földrajzi, történelmi gazdasági nevezetességeivel, természeti szépségével, a táborozáshoz szükséges természetjáró tudománnyal, térképjelekkel, sátorveréssel, főzéssel, elsősegélynyújtással.

Sok kis úttörőnk készül a próbázásra, hogy teljesüljön szíve vágya: nyárra már büszkén viselhesse a „Természetjárás ifjú mestere” jelvényt! Reméljük, a tavalyi szép élményeknek, az ideai léttel készülődéseknek nem marad el az eredménye és 1956 nyarán nem lesz már egyetlen iskolánk sem, amelynek tanulói kima-radnának az országjárásból.

Szakmány Lászlóné

LEVÉL

a M. O. M. természetjáró szakosztályához

A kerületünkben levő Úttörőházban négy év óta működik két úttörő turistaszakkör. Egy leányszakkör 17-es, egy fiúszakkör 20-as létszámmal. Ezek a 11–14 éves korú úttörők minden héten kétórás rendszeres kiképzést kapnak környékkutatásból, térképészetből, túravezetésből és táborozásból. Minden vasárnap túráznak, vagy versenyeknek egymás között. Ismerik a Budai hegyeket, a Pilis, a Börzsönnyt. Jártak a Bakonyban, a Mátrában. Téli táborban tavaly a Bükkben, nyári sátor táborban a Cserhátban voltak. Évről évre több jó és képzett úttörő turista kerül ki a szakkörből, akik az általános iskolai korból kinöve nem találják meg a helyüket.

Szakkörünknek, de tudomásom szerint a többi Úttörőház szakköreinek sincs semmi kapcsolatuk a felnőtt turista szakosztályokkal. Országos jelentőségű kérdés az, hogy a felnőttek szakosztályai jó utánpótlást kapjanak; az úttörő turisták pedig részesülhessenek a felnőttek támogatásában.

Felismerve ennek jelentőségét, az alábbi tervet dolgoztuk ki a kérdés megoldására:

Kérjük a Szakosztályt:

1. Vegye pártfogásba szakmai és politikai nevelés vonalán csoportunkat!
2. Az elméleti foglalkozásunk tematikájának összeállításában adjanak tanácsot, hogy képzésünk a sajátos úttörő jelleg mellett kellő alapot nyújtson a szakszerű természetjáráshoz, versenyhez.
3. Mind az elméleti, mind a gyakorlati foglalkozásokon

vegyenek időnként részt, és tanácsaikkal, tapasztalataikkal segítsék munkánkat.

4. A felnőttekéhez hasonló, az ifjak fejlődési fokának megfelelő versenyek lebonyolításához tervet, túravezetőt, állomásvezetőt adjanak.

5. Tegyük lehetővé, hogy egy-egy versenyükön a versenyzők mellett mint kísérők, megfigyelők a pártások is részt vehessenek.

6. A foglalkozásokhoz, túrákhoz, versenyekhez kölcsönözzenek térképet, iránytűt, tájolókat, a szükséges felszerelést (kötél, postaláda, esetleg sátor).

7. Tekintsék a pártfogásba vett szakkört szakosztályuk ifjú csoportjának és turistaházak hálóhely-igénylésénél részesítsék őket ugyanabban az előnyben, mint a szakosztály tagjait.

A turista szakkör részéről:

1. Támogatásuk alapján és a szakkörből kinőtt úttörő turistákkal biztosítjuk az utánpótlást.

2. Szívesen veszünk részt a szakosztályok munkatúráin az útjelzésben, utak karbantartásában stb.

3. Szakosztályok rendezvényein, versenyeredmény-hirdetéseiken műsorszámokkal, köszöntéssel szerepelünk.

Az együttműködésnek vannak még területei. A számtalan kiaknázatlan lehetőséget nem tudjuk itt felsorolni, amelyek mind a természetjárás munkáját segítik. Csak meg kell indulni. Ha átlátják a kérdés jelentőségét, oldjuk meg közösen!

Cser Sándor
XII. ker. Úttörőház
turista szakkörvezető

AZ ORSZÁGOS KÉK JELZÉS ÚTVONALÁN

Szár vasútállomáson szállunk le, hogy folytassuk utunkat Kelet felé és a nagyvadakban bővelkedő Gerecsén, majd Getén keresztül Dorogra menve pótoljuk a még hiányzó útszakaszunkat.

A vasútállomástól az országút keresztezése után K-re indulva a Zuppahegy É-i nyúlványainak oldalán egy keveset felfelé kapaszkodunk, hogy azután egy irtásos területet maqunkmögött hagyva, fiatalos erdőben vezető szint úton haladjunk. Utunk csakhamar lejt és rátér a Bicske-tatabányai műútra és azon halad KDK-re Nagynómetegyháza pusztára. Itt É-ra térünk le, majd a Régvágás É-i részén levő erdőcskén áthaladva a halastavak között kanyargó úton Kismétegyháza pusztát érintjük. Itt DK-nek, majd EK-nek fordulva egy kis erdőszelezen megbúvó vadászház mellett haladunk el, ösvényen elérjük a Papcser oldalában jelzett nyiladékat és azon a Hársas felé vezető kocsitutat. Végül erdőben vezető, lassan emelkedő útunkon elérjük a Somlyóvár csúcsára vezető nyiladékat, s ezen most már erős emelkedéssel tesszük meg a még hátralevő szintkülönbséget. A tetőre érve meg kell állapítanunk, hogy megérte a fáradságot a gyönyörű kilátás. A jelenlegi kék háromszög jelzésen erdőben ereszkedünk le a csúcstól Ny-ra levő tisztásra, majd további erdei úton, később szántóföldek szélén Tornyópusztára érünk (12 km. kb. 4 óra).

Az állami gazdaságtól É-ÉNy-felé indulunk el és a Zsuzsáret, majd a tarjáni országút keresztezése után eleinte szántóföldek között, később erdőszelezen haladva elérjük a Tuskórétet. Itt álljunk meg egy pillanatra és nézzük meg áthaladás közben az e vidéken feltett vörösmárványból készült hídacs-kát. A rétet keresztezzük, az É-i oldalán az erdőbe lépve ÉNy-nak fordulunk. Utunk emelkedni kezd. A gerecsei Pelső gerincére kapaszkodunk fel. Lehetőleg csendben haladjunk, mert ezen a vidéken nem ritkaság mufonokkal találkozni. A tetőn már útról nehéz beszélni, hiszen fától-fáig követve a fakuló jelzéseken tudunk előrehaladni s lassan kiérünk a sziklatörés K-i peremére. A meredek fal tetejéről gyönyörű kilátás tárul elénk. A perem alatti ösvényen, majd annak folytatásaként egy keskeny, de biztonságot nyújtó sziklaparkányon megközelíthetjük a Pelsőbárlang nevű sziklaüreget. Visszatérve a tetőre a 400 as és 401-es magassági pontok érintésével É-i főirányban haladva csekély szintvesztés után a Kalmár-dűlőnél keresztezzük az Agostyán — tarjáni műutat (kb. 8 km, 2 óra 30 perc).

Az országúttól rövid ideig szántóföldek szélén haladunk, de csakhamar ismét erdőben, a Pöröshegy széles háttára jutottunk. Először a Héreg-vértestolnai kocsitutat keresztezzük, majd a Hajaqos gerincének aljában haladva és az É-i irányt követve, a Hajaqos csúcsáról Tardos felé leereszkedő ún. Postás ösvényt metszük át. Most már erősebben emelkedik ösvényünk a Bányahegy felé, s közvetlenül a teteje alatt keresztezi a köfjétebe vezető klsvasutat. Lassan felérünk a tetőn levő erdőgazdasági épülethez. Innen elhagyott köfjétek között É-ÉNy-i irányt követve az erdészlak udvarán álló Kiskút érintésével a Királykúthoz ereszkedünk lefelé. Ezután erdei kocsitúton kanyarogva egyre feljebb emelkedünk, hogy elérjünk a hegyvidék legmagasabb pontjára, a Nagy Gerecse 634 m magas platóján létesített háromszögelési gúlához, melynek tetejéről remek körkép tárul elénk. A csúcstól EK irányú ösvényen völgyemenetben érintjük a nyaranként gyermekzsvajtól hangos üdülőt. A gerecsei erdészláznál vízkészletünket felrészítjük és újabb látározást szerzünk (kb. 9 km, 3 óra).

EK-i irányban egy nyiladéka lépünk, majd egy ösvényen a Vízválasztón a kisvasúti rakodóhoz érünk. Most az Iparvasút mentén K-re, majd É-nak kanyarodunk, s mellette haladunk egészen a Kis Pisznicéről jövő erdővágás keresztezési pontjáig. Innen EK-re folytatódik utunk, átmeqyünk egy magasfeszültségű vezeték alatt, újból emelkedni kezdünk, elhaladunk a Förtés nevű mocsaras terület mellett. A Kis Eminkes oldalában az EK-i irány hírtelen DK-nek fordul, később ez is bele kanyarodik egy ismét EK irányú metsződesbe és azon ereszkedik tovább a Kecskéői drótkötélpályáig. Innen EK-nek a nyiladékban meqyünk tovább egy újonnan épített műútig, majd ismét erdei úton (K) a Kakasrét, Alsódepót és egy háromszögű alakú tisztás keresztezése által leérünk a Nyergesújfalu-bajnai országútra. Az utat és a Bajóti patakot keresztezve a Domoqkoshegy ÉNy-i végére kapaszkodunk fel és a Kökényes oldalában ismét magasság vesztéssel kiérünk a péllífoidszentkeresztli szántóföldekre. Ezen áthaladunk és ismét egy erdőcskén át elérjük a településhez vezető országutat (kb. 10 km, 3 óra).

A péllífoidszentkeresztli bányásziskola előtt elhaladva ÉNy-i úton egy erdészlak előtt É-nak fordulunk és érintjük a Szentkúti-forrást, majd Furdalos szántóföldjeit a hegyoldalon vezető szőlőútra kanyarodunk. A Bajóti Öregkő sziklás tetejére már meredeken emelkedő ösvény vezet fel. A szép kilátást nyújtó csúcsról K-DK-re levezető ösvényen, majd a kocsitúton rövid időre ismét művelt területet keresztezünk, s feljutunk a Gyertyános tetejére, ahonnan Mogyorósbányára érünk be. Az első házaknál DK-nek fordulunk, kanyargó úton az itteni Köhegyre vezet. A fenyves mellett haladunk tovább, régi köfjétek sziklái között elérjük a szőlőket, majd a préházak közötti úton a Tát — sárisápi országút mellett álló ún. Tokodi csárdát (kb 7 km, 2 óra 30 perc).

A műutat, majd a Tokod — Annavölgy-bánya vasútvonallal keresztezve a kopasz hegyoldalon felfelé indulunk a kiskői köfjéte felé. A köfjéte előtt azonban egy kanyarulattal É-ra, később EK-nek térünk ki és a Hegytető 312 m-es pontjánál útvonalunk egyik legszebb kilátása tárul elénk. A csúcstól DK felé ereszkedünk le és a villamostávvezeték előtti EK-nek tartó kocsitútra térünk rá. Ez levezet a Sörház völgybe, ahonnan meredek ösvény vezet a kopár oldalban előbb a tokodi Öregkőhöz, majd további emelkedéssel a Nagy Gete 457 m-es pontjára, ahol ismét meg kell állanunk, hogy gyönyörködhesünk a táj szépségében. Innen a K-i főirány betartásával lassú lejtéssel haladunk és irányunktól csak a Relmann teleptől északra térünk el, ugyanis itt EK-nek fordulunk, elérjük az Ágnes aknát, majd a dorogi mészkőbányát. A Mész-művek mellett már műúton haladunk, de annak kanyarulatát egy ösvénnyel átvágjuk. Ez a kléplített út már Dorogra vezet be, amelynek vasútállomását már pilisi utunkról ismerjük (kb. 10 km, 3 óra 30 perc).

A Gerecse — getei útvonalszakaszon ellenőrző, illetve látározó helyek: Szár vasútállomás, tornyópusztai állami gazdaság, Nagy gerecsei erdészlak, Péllífoidszentkereszt, Mogyorósbánya (tűmegszakítás esetén Tokod vasútállomás), Dorog vasútállomás.

Sütő Nagy Attila

Fényképpályázat

Lapunk újabb fényképpályázatot hirdet a természetjáró fotómátrók részére. A pályázat célja, hogy a fényképeken keresztül megismerjük hazánk természeti szépségeit és egyúttal elősegítsük a természetjárás tömegesítését. Csak olyan képeket díjazunk, amelyeken természetjárók is (lehetőleg mozgásban) láthatók. A fényképek a természetjárás különböző formáit (gyalogtúra, vízi, kerékpáros természetjárás, sziklamászás, barlangtúra, síelés) ábrázolhatják.

A fényképeket 13x18 cm-es nagyságban kell elkészíteni, fekete-fehér, fényes nagyításban. Csak olyan képeket lehet részt venni a pályázaton, amelyek máshol még nem jelentek meg.

A képeket folyamatosan lehet beküldeni. A pályázat határideje 1956. június 30. A fényképeket Bíráló Bizottság értékeli és a legjobbakat az alábbi díjazásban részesítjük:

I. díj: 14 napos penzió bármely turistaházban.

II. díj: 7 napos penzió bármely turistaházban.

III. díj: 2-2 napos penzió bármely turistaházban (a penzió útköltség nélkül értendő).

A fényképeket lapunk címére „TERMEZETJÁRÁS FÉNYKÉPPÁLYÁZAT, Budapest, VIII., Baross tér 2.” kell beküldeni, a pályázó, nevét és pontos címét jelző borítékban mellékelni kell.

1956. évi túra- és versenynaptár

1. Túrapontverseny: III. 18, IV. 8, V. 6, V. 20, VI. 10, VII. 1, VIII. 26, IX. 16, X. 7, X. 28.
2. BTSS túravonatok: IV. 1, V. 20, VI. 10, VII. 1, VIII. 19–20 IX. 16.
3. SE túravonatok: IV. 22, V. 27, VI. 24, VII. 22, VIII. 5, IX. 2.
4. Országos Cs. B. IV. 21–22, V. 12–13, VI. 2–3, VI. 23–24.
5. Egyéni bajnokság:
 - a) sportköri IX. 2-ig,
 - b) sportegyesületi IX. 30-ig,
 - c) országos egyéni X. 12–14.
6. Megyei II. osztályú csapatbajnokság: IV. 21–22, V. 26–27, VI. 16–17.
7. Megyei II. osztályú csapatbajnokság: IX. 22–23.
8. Budapesti I. o. csapatbajnokság: III. 24–25, IV. 14–15, V. 26–27.
9. Budapesti III. o. csapatbajnokság: III. 31–IV. 1, V. 5–6, V. 26–27.
10. Budapesti III. o. csapatbajnokság: III. 31–IV. 1, IV. 21–22, VI. 2–3.
11. Budapesti I. o. női bajnokság: III. 25, V. 6, VI. 10.
12. Budapesti II. o. női bajnokság: IV. 15, V. 27.
13. Budapesti I. o. ifjúsági bajnokság: III. 24–25, IV. 14–15, V. 5–6.
14. Budapesti II. o. ifjúsági bajnokság: IV. 15, V. 27.
15. Országos versenyek:
 - a) Felszabadulási emlékverseny: IV. 7–8.
 - b) Bp. V. Meteor Május 1. verseny: IV. 28–29.
 - c) Bp. Haladás Kilián György ifjúsági verseny: V. 19–20.
 - d) Veszprém megyei TSB Balatoni Kupa: VI. 23–24.
 - e) Pécsi Bástya Bekevéndördíjas verseny: VII. 1.
 - f) Fazola Henrik emlékverseny: VII. 21–22.
 - g) Soproni VTSB csapatverseny: VII. 28–29.
 - h) Mazura Károly emlékverseny: X. 6–7.
 - i) Szikra SE Bekevéndördíjas verseny: X. 20–21.
 - j) Egri VTSB Dobó István emlékverseny: X. 28.
 - k) Spartakusz SE Októberi Szocialista Forradalom emlékverseny: XI. 3–4.

Március elején jelenik meg az **Egységes magyar sportminősítési rendszer szabályzata**. Minden szakosztály szerezzé be ezt a könyvet, mert ebben a már általunk közölt érvényes minősítési szintek mellett szerepelnek az összes minősítéssel kapcsolatos tudnivalók. Előjegyezhető, illetve beszerezhető a Sportkönyvesboltban (Budapest, VII. Rákóczi út 64).

A FELSZABADULÁSI EMLÉKVERSENY nevezési költségei: I. oszt. verseny 400 Ft, II. oszt. verseny 180 Ft, III. oszt. verseny 50 Ft. A nevezési díjakat az OTSB-nek a MNB-nél vezetett 14–25.005.41/11 sz. Országos rendezvények számlájára kell befizetni. A befizetési lapon feltüntetendő: „Természetjárás, Felszabadulási emlékverseny”.

A nevezési díjakban az útiköltség Budapest–versenyszínpont–Budapest és a szállásköltség foglaltatik. A versenykiírásból eltérőleg az ellátás nem. Egyéb-ként a versenykiírásban foglaltak érvényesek. (Lásd az 1956. évi versenynaptárt.)

A Vasas SE országos elnöksége március 4-én tartja a természetjáró szakosztályvezetők ezévi országos értekezletét az egyesület Eötvös utcai helyiségében. Megjelenés minden szakosztályvezető részére kötelező.

A Bp. V. Meteor természetjáró szakosztálya februárban megnyitotta szakkönyvtárát. A turistatárgyú könyveken kívül rendelkezésre állnak a természetjárással összefüggő természettudományi és történelmi művek is. (Bp. Mártírok útja 67.)

NAGYKEDVEZMÉNYŰ TURISTAVONATOKAT indítanak a BTSS és a sportegyesületek. Jegyigénylés a szakosztályokban.

A vonatok indulása: IV. 1. Esztergom (BTSS), IV. 22. Szob (Törekvés), V. 20. Pilis–Börzsöny (BTSS), V. 27. Cserhát (Vasas), VI. 10. Nagybátány (BTSS), VI. 24. Alka (Törekvés, Vörös Loboqó), VII. 1. Pécs (BTSS), VII. 22. Bükk (Vasas), VIII. 5. Tihany (Törekvés), VIII. 19. Sátoros (BTSS), IX. 2. Tata (Vasas), IX. 16. Zebegény (BTSS).

Sikeresen folynak a Magyar Hidrológiai Társaság Karsztvíz- és Barlangkutató Bizottságának előadásai a legnevesebb tudósok részvételével. A nagy közönség előtt tartott előadássorozat március végéig tart. Az előadások minden kedden este 19 órakor kezdődnek az ÉDOSZ kultúrtermében (VI. Sztálin út 100).

Szerkesztőségi ügyeletet minden kedden d. u. 17–19 órakor tartunk. Lapzárta minden hó 10-én.

VÍZSZINTES: 1. Kellemes az ilyen klíma. 9. Vízi állat. 10. Nem sima. 12. Utód páros betűi. 13. Leánynév. 15. Útközvetben van. 16. Dolog közepe. 18. Barlang a Bükkben. 20. Rongáló. 22. A lóláb „teszi”. 23. K. O. 24. Indulatsz. 25. Ilyen ház is van. 28. Zenei hangnem. 30. Az eszkimók eszik. 32. Nógrádban van. 33. Utánzat. 34. A természetjárók... 36. A pálya vége. 37. Becézett fiúnév. 39. A szöcske kitűnően... 41. 939 m hegycsúcs.

FÜGGŐLEGES: 1. Világhírű lengyel atléta. 2. A tűzkő része. 3. Túlerőben van (l). 4. Konyhacerti vetemény. 5. Nyílások a jégen. 6. Töltött csokoládé. 7. Korjelző rövidítés. 8. Szovjet labdarúgó. 9. Sopron régi épületeinek egyike. 11. Tengersizoros. 14. Gyümölcsből készült. 17. Bécsi rokton. 19. Vevőre vár. 21. Ilyen a karikatúra. 26. Mikszáth népe. 27. De Amicis regénye. 28. Barna, németül. 29. Nemcsak így. 31. Római szám; 999. 35. E módon. 38. Leszállás eleje és vége. 40. A roham kezdete.

Többeknek: A turista üdülés kérdéssel már több sportegyesület természetjáró társadalmi bizottsága foglalkozik. Remélhetőleg hamarosan közelebbi tájékoztatást tudunk adni.

Cs. L. Budapest: A II. kerületi tanács városgazdálkodási osztálya augusztusi levelünk, majd novemberi személyes érdeklődésünk nyomán ígéretet tett, hogy az Árpád kilátót még novemberben rendbehozza. Újabb érdeklődésünkre azt a választ kaptuk, hogy amint az útvonalok megengedik, a munkát elvégzik. Sajnos, közben a kilátó tovább rongálódik és a hónapok múlnak. A kérdést napirenden tartjuk.

Beküldendő március 31-ig: vízszintes 1, 18, 41, függőleges 9, 11.

Januári FEJTÖRŐ helyes megfejtése: Öregszirt, Karabímer, Ördögárok, Tahiméter.

Könyvjutalmat kaptak: Balázs Péter Sásd, Fábán Malvin Budapest, Bösze József Győr.

K. E. Kisújszállás: A megyei TSB-től érdeklődtek, hogy legközelebb hol talál természetjáró szakosztályt. Esetleg a szakszervezetéhez tartozó sportegyesület központjában kérjen tájékoztatást a természetjáró szakbizottságtól.

D. I. Diósgyőr: Az utazással kapcsolatos kérdésével forduljon szakszervezetéhez.

P. L. Budapest: Fényképezési tanácsadás javaslatát örömmel fogadjuk, teljesítjük kérését. A turista térképeket már most elő lehet jegyezteni a sport szakkönyvesboltban (Bp., VII., Rákóczi út 64).

J. I. Budapest: Helyesnek tartjuk ötletét. Egyesülete meg tudná szervezni a természeti tárgyú filmek vetítését. Lépjenek érintkezésbe a BTSS természetjáró társadalmi szövetségével is.

Az OTSB havi folyóirata. Megjelenik minden hó elején * A szerkesztőbizottság tagjai: Déval János, Erős Antal, Maróti Erika, Nagy Endre, Szaniszló József, Székely Miklós, Temesvári Mihály * Felelős szerkesztő: Kunsági Viktor * A kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója * Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Baross tér 2. II. em. Távbeszélő: 143–422 * Terjesztők: Budapest a Főposta Hírlapterjesztő üzemé, vidéken: a helyi lapterjesztéssel foglalkozó postahivatalok * Előfizetés: Posta Központi Hírlap Iroda, Budapest V, József nádor tér 1. Távbeszélő 180–850 * Előfizetési ára: egy évre 32 forint, félévre 16 forint * Csekk számszám: 61 251 * Példányszám: 3400

... hogy a B.T.S.B. a természetjáró technikai bizottságának vezetésével és munkájával, illetve a kisipari szövetkezetek és a Bp. Törekvés, Postás, a MÉLYÉPTERV, a V. Meteor stb. társadalmi munkájával 449 km utat jeleztek le az elmúlt évben. Ebből a Budai hegységben 96, a Pilisben 173, a Börzsönyben 180 km-t. A technikai bizottság tagjai közül különösen Schönviszky László végzett önzetlen, kiemelkedő munkát,

... az MTSE „Sportolj velünk” című tájékoztatója bő teret szentel a természetjárás kérdéseinek. Üdvözljük megjelenése alkalmával lapjainkat. Ugyancsak szép cikkben foglalkozik a KÖZÉRT dolgozók lapja egyik kevésbé látogatott, festői környezetben levő turistaházunkkal, a feketehegyivel,

... a DISZ Veszprém megyei bizottsága hatnapos úttörővezető tanfolyamot rendezett. Borsi Lőrincz elvtárs, a megyei természetjáró társadalmi szövetség elnöke tartalmas előadást tartott a természetjárás kérdéseiről,

... a ceglédi Törekvés március 18-án a Budai hegységbe szervez tömeges részvétellel túrát a túra-pontverseny keretében.

... a Turistaházakat Kezelő Vállalat a nyár folyamán 1—1 hetes sátor-tábor tervet a Börzsöny, Mátra, Bükk turistaházainak környékén. Érdeklődni a vállalat központjában lehet (Bp. VI. Lenin krt 55.),

... 100 évvel ezelőtt, 1856-ban született Téry Ödön a magyar turisztika egyik vezető alakja. Úttörő munkát végzett a Pilis feltárássában és hozzájárult a tételezéshez. Emlékét kedvenc helyén a Dobogókőn dombormű őrzi,

... a Csuha völgyben, Vinye Sándor majortól keletre a Veszprém megyei idegenforgalmi hivatal a természetjáró társadalmi szövetség felkérésére 3000 forintos költséggel helyreállította a Kőpinceforrást,

... új alakult a XIII. kerületi természetjáró társadalmi szövetség. A lelkes aktívák között tevékenyen ki akarják venni részüket turista alkotáskor létesítésében,

... az ipari tanuló természetjárók vállalták a vöröskői emlékmű és környékének rendbehozatalát. A 9., 8., 1. számú intézetek szakosztályainak tagjai, helyszíni szemléjük alkalmával februárban már felmérték a feladatokat. Márciusban megkezdik a munkát és a felszabadulás évfordulójáig el is végzik,

... a Népszava cikksorozatban foglalkozik a természetjárás kérdéseivel.

Februárban tartotta a Törekvés SE Természetjáró Társadalmi Bizottsága 1955. évi ünnepélyes évzáró ülést. Az ünnepélyen részt vett az SE országos elnökhelyettese, jelen voltak a nagybudapesti és vidéki szakosztályok vezetői, legjobb társadalmi aktívái és az SE legjobb versenyzői is.

A Törekvésben egyesített posta, vasúti és egyéb közlekedési dolgozók természetjáróinak ez volt az első ilyen természetű együttes ülése. Kiváló alkalom egy év munkájának értékelésére.

Az ülésen ismertették az 1955. évi eredményeket, amelyek mellett feltárultak a hibák is.

Az eredmények közt ki kell emelni az éveleji 1105-ös létszám 1508 főre történő emelkedését. Ez a csaknem 40%-os emelkedés egyik legfontosabb bizonyítéka az SE tömegesítő munkájának.

A Törekvés-szakosztályok 1955-ben 2217 túrát vezettek 3303 túranapon (ebből minősített nap 2881) 16 615 részvevővel. Az OTSB által leírt túra-pontversenyt átlagban 151 7%-ra teljesítették.

Versenyeik száma 269 volt 1884 részvevővel. Csapatversenyben a Törekvés az OB-n második, a Felszabadulási, a Kihlán György és a Herman Ottó versenyen az első helyen szerepeltek, több más értékes verseny első és második helyezésén kívül. Az országos egyéni bajnokságon a Törekvés-versenyzők a harmadik és negyedik helyet biztosították maguknak.

Nagy erővel folyt egyesületi vonalon az elméleti oktatás. Az év folyamán összesen 721 fő vett részt valamilyen oktatáson (alapfokú, középfokú, versenyzőképző, túra-vezető, oktatói stb.). Ennek meg is látszik az eredménye az SE tagjai részére kiérdemelt 616 minősítésben.

Szerepelt még az ülésen a következő év programja is, amből a tömegesítés szervezett fokozását és az oktatás elmélyítését, kiszélesítését kell kiemelni. Az időszerű kérdéseket illetően határozatot fogadott el az ülés a túrapontozás mi-kénti végrehajtására vonatkozóan az OTSB idevágó határozata megjelenéséig. Az ünnepi ülés a legjobb versenyzők és aktívák megjutalmazásával ért véget.

Természetjáró nagyaktívá értékelést tartott a Szikra SE 3 vidéki és 8 budapesti szakosztály részvételével. Az értekezlet behatóan tárgyalta a szakma dolgozóit között végzett természetjáró munka eredményeit és hiányosságait.

Könyvszemle

Vertse Albert: Madárvédelem című könyve a legújabb kutatások alapján ismerteti a madarak életmódját, táplálkozását. Részletes tanácsokat

Film. Kati és a vadmacska a címe új természeti tárgyú filmünknek. Minden eddiginél szebb színekkel, a Zempléni hegység csodás tájain vezeti át a nézőt egy kis erdei történet keretében. A HDF kiváló munkát végzett ennek a filmnek az elkészítésével. Kicsit talán sok a vérengzés, különösen a vaddisznó-kaland mesterkélte. Érdemes a sok tanulságot és kellemes szórakozást jelentő filmet megnézni.

Bakony címmel színes kultúrfilm készített a Híradó és Dokumentum Filmgyár. A film ősbemutatóját Veszprémben tartották.

Határozatba foglalták a szervező munka feladatait; a turista üdülés megoldására, az utazási kedvezmény kieszközölésére, a baráti országokkal való kapcsolatot kiépítésére a SZOT-ot kéri fel.

A Bp. Vörös Meteor természetjáró szakosztálya 1955. évben 42 szabadságtúrát rendezett, amelyen 101 tag és kb. ugyanannyi vendég vett részt. A szabadságtúrák 13 hazai és 2 külföldi helységet érintettek.

Összevont alap- és középfokú tanfolyamot rendezett a Bp. V. Meteor. A tanfolyamon 10 sportkőr 50 tagja vett részt.

A Vasas SE nagybudapesti sportköröknek természetjáró szakosztályvezetői februárban tartották évi értekezletüket, amelyen a természetjárás érdekében több nagyfotosságú kérdést tárgyaltak meg és hoztak ezekre vonatkozó határozatot.

A 88 vasas természetjáró szakosztályból 68 Nagybudapest területén működik, s így ezen szakosztályok jó vagy rossz irányítása és munkája döntő módon befolyásolja az egész vasas természetjárást. Ezen okokból kiindulva tettek javaslatot arra, hogy az Országos Elnökség mellett működő Természetjáró Szakbizottság létszámát szűkítsék le, s az így felszabaduló társadalmi sportvezetők kiegészítésével alakuljon a városi választmány mellett társadalmi bizottság.

A vidéki szakosztályok ügyeit, valamint a versenyfeladatokat az Országos Szakbizottság intézi.

A Vasas Klub-on belül megalakították a természetjáró szakosztályt, amelynek tagja minden szakosztályvezető s tagja lehet minden túra-vezető, illetve természetjáró. A klub keretében kívánják megszervezni a szakosztályvezetők rendszeres összefogását, továbbképzését. A klubnapot minden csütörtökön du. 8—10-ig tartják.

Ezzel párhuzamosan a Bp. Vasas SK (Eötvös u. 14.) keretében természetjáró szakosztályt állítanak fel azoknak a természetjáróknak összefogására, akik oly munkahelyen dolgoznak, ahol természetjáró szakosztály nem működik.

A szakbizottság februárban túra-vezetőképző tanfolyamot indított. A tanfolyam felöleli a középfokú tanfolyam anyagát is, mert oktatási szempontból helyes továbbképzés esetén az alapismeretek átismétlése, másrészt így kívánják lehetőséget biztosítani a középfokú vizsga letételére készülőknek is arra, hogy tanfolyami oktatásba bekapcsolódhassanak.

nyújt a hasznos madarak megtelepítésének lehetőségeiről. Mi természetjárók szeretjük az erdő dalos lakóit és élvezettel forgatjuk a szép kiállítású könyv lapjait. A könyv a Mezőgazdasági Kiadónál jelent meg. Kapható a Sport könyvesboltban (Budapest, VII. Rákóczi út 64.).

Nézz körül

Vándorlásaink során nyitott szemmel járva sok érdekes dolgot figyelhetünk meg. Ugy véljük, olvasóink szívesen fogadják az ilyen közleményeket. Im, átnyújtjuk néhány kevéssé jart hely ismertetését.

Hölgycő várát (1. kép.) a mai Városlód táján sejtik. Okmányokból tudjuk, hogy Nagy Lajos 1364-ben romboltatta le.

Pontos fekvéséről nem tájékoztat az egykori küttő. De Városlódtól keletre, a Csigahegy klugró csúcsán egy barlangnyílás sötétlik a meredek szikla-falban. Főljutva hozzá úgy tűnik, hogy mesterséges üregbe jutottunk. Alig néhány méter mély csupán. A mellette emelkedő, elkülönült tetőn körülnevezve, ezeket tapasztalhatjuk: a nyeret sánc vágja ivalakban kétfelé. Egyik oldalán nagyobb kiterjedésű vár-udvart járhatunk körül. Ennek széle meredeken lenyesett, nyilván pálinka szegte.

Atmászva a sáncon, a fellegvárba lépünk. Itt már falmaradványok is vannak. Mászsal összeragasztott terméskő falak ezek. A fellegvár közepén öt méternyi széles, mintegy 7 méter mély, kőbe vágott ciszterna, vagy pince található. Sajnos a többszáz év, ami lerombolása óta eltelt, minden egyebet eltörölt. Csak a patak partjáról visszatekintve látjuk, hogy az erdő fái alatt még mindig kirajzolódik a felfelé kígyózó serpentin is.

Nagy hadászati jelentősége sohasem lehetett e kis váracsakának, de regényes fekvése miatt megérdemli, hogy felkeressük.

*

Jósvafő közszögbe, az Aggteleki barlanghoz Szin vasútállomáson át visz az út. Sok ezren járnak itt évente, de nagyon kevesen utaznak két megállóval feljebb, Komjátlig.

E falu határában fakad a Lótusz-forrás. Gyönyörű tájképi környezetben, a Vecsembükk lábánál tör fel a 26 C fokos

vize, amelybe több évtizede telepítették a nilusi lótszokat és ezek ma is szépen tenyésznek.

Különös érdekességet ad a helynek az, hogy a környékbeli öregek babonás félelemmel mesélnék arról, hogy feneketlen mocsár veszi körül, amelybe ökörfogát is elmerült már, nyomtalanul. Ez a látszólag alaptalan félelem oda vezetett, hogy kerítést akartak a forrás köré vonni. Az oszlopokat ásták volna be, amikor csontokban akadt meg a szerszám. Hamarosan kiderült, hogy mamut csontokra bukkantak. A kihívott szakemberek megállapították, hogy a jégkorban hazánkban is honos hatalmas állat, a meleg forrás mocsarába süllyedt és pusztult el.

Igy derül ki sokszor, hogy a népi hiedelmek nem mindig alaptalanok.

*

A Bakony egyik legszebb völgyében, a Galya patak mentén haladva, Jásd község felett egy kerek dombra kell felkapaszkodni, hogy jól láthassuk egész terjedelmében a Szentkút-forrás közelében fekvő földvárat. (2. kép.) Az enyhén lejtő felszínre, közvetlenül a patak mellett építették ismeretlen elődök. Egy részét a Galya vize már annyira alámosta, hogy leomlott.

Két hatalmas, kőalakú sánc, földhányás foq körül egy ugyancsak kerek dombot. A felszínen semmi más (cserépcson, vagy hamú) nem jelzi korát, rendeltetését. Ezt csak ásatással lehetne tisztázni. Esetleg a leomlott oldal által feltárt szelvény is nyújthatna valami támpontot.

Turistákra váró érdekes, hálás feladat lenne: több oldalról történő fényképezése, pontos, szakszerű felmérése és a lakosság között elterjedt szóbeszéd adatainak összegyűjtése. Minden csekély adat nagy érték, mert a régészetnek egyik legkevéssé művelt területe éppen a földvár-kutatás.

Rádai Ödön

A drégelyi várromnál

Lapunk decemberi számában rámutattunk egyre jobban pusztuló várromjaink szomorú állapotára és arra, hogy milyen kezdeményezések történtek már eddig is a természetjárók részéről váraink megmentése érdekében. Tekintettel az ezzel kapcsolatban megnyilvánult érdeklődésre és arra, hogy egyes természetjáró szakosztályok — így lapunk múlt havi száma szerint legutóbb a KGM természetjárók is — máris munkatervükbe vették fel a vár-munkatervüket, nem lesz érdektelen részletesebben ismertetni, milyen elgondolásaik vannak a MELYÉPTERV természetjáróinak az április 15-re Drégely várához tervezett munkatervükkel kapcsolatban.

A munka megkezdése előtt természetesen helyszíni szemlét tartunk és annak eredményéhez képest állapítjuk meg a teendők részleteit. A várrom gondozásunkba vételét ugyancsak időben közöljük a Műemléki Hivattal (Bp., VIII., Puskin u. 24.), hogy ezt nyilvántartásába feljegyezhesse. Amennyiben a Hivatal szerint nincs még meg a várrom pontos felmérése, ezt is kiegészítjük és a vár mai állapotát, valamint a gondozás eredményeit fényképfelvételekkel is rögzítjük. A Hivatalnál tájékozódunk egyben a vár történetéről is.

A várromok állandó pusztulásának fő okozója az emberi nemtörődömség mellett — amely a romokat gyakran építőanyag-nyerőhelynek, vagy kincskeresési területnek tekintette — elsősorban az időjárás. Ezek szerint a romok szakszerű megóvásának (konzerválásának) módja: a még helyreállítható helyiségek falainak a szükséges magasságig újra való felépítése és tető alá hozása, ennek hiányában legalább a falak felső részének a csa-

padékvizet a faltól elterelő, lejtősen elhelyezett fedőanyagokkal való kitöltése.

Addig is azonban, míg ez megtörténhet, a későbbi helyreállítási munkákhoz a lehullott kőveket szabályos, mérhető idomokba rakjuk, a későbbi állványozás elhelyezhetősége miatt a faltól számított 3 m-es távolságra, megtszítjuk az aljnövényzettől a várrom területét és a hozzávezető utakat; az illetékes erdőgazdasággal megbeszéljük a fák esetleges kiritkításának kérdését.

A várromhoz vezető ösvények esetleges meredekségét szárazon rakott, helyszíni kőanyagból (nem várfalkövekből!) készült lépcsőzéssel enyhítjük. A hulladékok elhelyezésére alkalmas helyen gödröt létesítünk, a tisztaságra és a gödör használatára figyelmeztető táblákat helyezünk el. (A várrom történetének főbb adatait, valamint a rom műemlékjellegét feltüntető emléktábla karbantartása, illetve létesítése elsősorban a Műemléki Hivatalnak képezhetné feladatát.) A várba felvezető út jelzését megújítjuk és alkalmas helyeken helyi anyagból pihenőket létesítünk.

A munkák elvégzéséhez legcélszerűbb felszerelés, a könnyű szállíthatóságra tekintettel, a rövidnyelű csákány, kisbalt, ágfűrész, kézi ásólapat, sarló, nyeseólló és a már ismert útjelző-felszerelés, amely együtt másfajta technikai munkákhoz is alkalmas felszereléssel ad.

Reméljük, hogy ezzel a rövid ismertetéssel is sikerült hozzájárulnunk, hogy a várromok ügyét szívükön viselő többi sporttársaink építő munkája megfoghatóbbá, könnyebbé és tervszerűbbé váljék.

Holényi László
tervező mérnök

TÁJÉKOZÓDÁS A TEREPEEN

VIII. TÁVBECSLÉS

Túránk alkalmával gyakran szükség van, hogy gyorsan meghatározzuk egyes tereptárgyak irányát és távolságát. Ilyen becslésekre a terep figyelésekor, a tájékozódásnál, azimutal végrehajtott túránál stb. van szükségünk.

A legegyszerűbb és leggyorsabb eljárás, amelyet minden természetjárónak ismernie kell, a *távbecslés*.

A távolság szemmel való megbecslése a következő távlattani szabályokon alapszik:

1. Minél közelebb van a tereptárgy, annál világosabban és élesebben látjuk és annál jobban tudjuk részleteit megkülönböztetni.

2. Minél közelebb van a tárgy, annál nagyobbak látszik.

Szemmértékünk fejlesztésére minden túra alkalmával gyakoroljuk a távolságok szemmel való megbecslését. A helyes becslőérzék kifejlesztése céljából a becslött távolságokat azonban feltétlenül ellenőriznünk kell, úgy, hogy azokat vagy lelépjük, vagy térképünkön lemérjük.

Mindenekelőtt fejlesztenünk kell magunkban azt a képességet, hogy a leggyakrabban előforduló távolságokat, pl. 200, 400, 800 és 1000 m-es távolságokat gondolatban magunk elé tudjuk képzelni és a terepen is biztosan rögzíteni.

Amennyiben begyakoroltuk ezeknek a távolságoknak az elképzelését és emlékezetünkben jól rögzítettük őket, akkor becsléssel más távolságokat is könnyen meg tudunk állapítani. Ezeknél a gyakorlatoknál helyezzünk különös súlyt arra, hogy megfigyeljük azokat a körülményeket, amelyek megkönnyítik a távolság pontos becslését. Ezekből ismeretjük a fontosabbakat:

1. Azonos távolságra levő nagyobb tárgyak látszólag közelebb vannak, mint a kisebb méretűek.

2. Sokkal közelebb levőknek látszanak azok a tereptárgyak, melyeket élesen és tisztán látunk. Ezért:

a) nagyon világos színű tárgyak közelebb levőknek tűnnek, mint a sötétebb színűek.

b) jól megvilágított tárgyak tiszta napon, erős napsütésnél közelebb levőknek látszanak, mint az azonos tá-

volságra árnyékban levő, gyengén megvilágítottak. Mivel jobban elűt egy tárgy színe a tereptől, annál közelebb látszik.

c) ködben, esőben, alkonyatkor, borús időben vagy porfelhőben a tereptárgyak távolabb látszanak, mint derült, napos időben.

d) a tárgyak, minél jobban különböznek egymástól, színben, minél jobban elűtnek háttérüktől, a közöttük levő távolság annál kisebbnek látszik. Pl. télen, havas terepen, minden fekete, vagy sötét tárgy úgy tűnik, mintha egymás mellett, azonos távolságban lenne.

3. Mivel kevesebb a szemünk és a figyelt tárgy között a közbeeső részlet, annál közelebb levőnek látszik:

a) sík és egyhangú terepen a tárgyak mindig közelebb fekvőnek látszanak mint hullámos, dombos terepen. Különösen közel látszanak vízzen keresztül. A túlsó part mindig közelebb látszik, mint amennyire a valóságban van,

b) hullámos terepen, a völgy túlsó oldalán levő tárgyak látszatra közelebb vannak, mint a valóságban, hegyen vagy dombon levő tereptárgy viszont közelebb látszik, mint az, amely a hegy alján van.

c) Amennyiben fekvő figyelünk, a tárgyak mindig közelebb látszanak, mintha állva figyelnénk. Viszont ugyanazon távolságon a fekvő ember távolabbnak látszik, mint az álló.

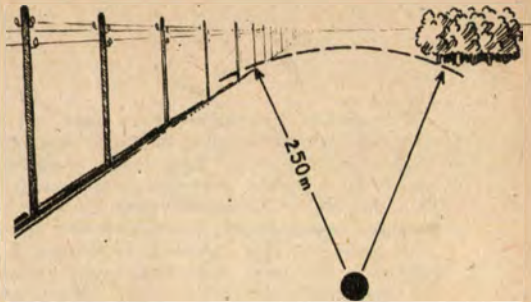
4. Ha a hegy lábától felfelé nézünk, akkor a tárgyak közelebb látszanak, ha pedig fentről nézzük lefelé, távolabbinak tűnnek.

A távolságbecsléseink helyességét a következő eljárásokkal ellenőrizhetjük:

a) egy és ugyanazon távolságot több természetjáró becslje meg, az így kapott eredményeket egyeztes-sük. Ezek középarányosa adja meg a legmegbízhatóbb módon a keresett távolságot, feltéve, ha a becslők kellő gyakorlattal rendelkeznek.

b) A lemérendő távolságot hasonlítsuk össze már ismert távolságokkal (pl. a lemérendő terepszakaszon olyan villany- vagy távbeszélőhálózat vezet, melynek oszlopai között a távolság ismert. Ugyan így alkalmazhatjuk az út mentén a km-, vagy hektóméterkövek közötti távolságokat is stb.).

Távolságok durva meghatározásához látási viszonyok és egyéb átlagos

körülmények mellett a következő adatokat használjuk fel:

Távolságok, amelyekről azok láthatók

Nagy tornyok	20 km
Falvak, magas házak	10 km
Egyedülálló házak, kunyhók	5 km
Házak ablakai	4 km
Házak kéményei	3 km
Egyedülálló fák és emberek	2 km
Fatörzsek	1 km
Futó, vagy menetelő emberek lábmozgása	700 m
Ablak keresztfái	500 m
Ruházat színe és részei	250—270 m
Tetőfedő pala, vagy tetődeszkázat vonalai	200 m
Ruházat gombjai, csatjai stb.	150—170 m
Szem, orr, ujjak	60—70 m
Szem fehérje	20 m

Minden természetjárónak olyan jártasságra kell szert tennie a távbecslésben, hogy 1000 m-ig biztosan meg tudja a tárgyak távolságát becsleni, sőt még nagyobb távolságokra is.

A távbecslés gyakorlását vázlatos terepen, különböző időjárási és megvilágítási viszonyok között, különböző évszakokban és napszakaszokban gyakoroljuk. Használjuk ki ehhez elsősorban túráinkat, sőt a vonaton, gépkocsin stb. történő utazásainkat is.

Éjjel a hang és fényforrások alapján gyakoroljuk a távbecslést. Így figyeljünk: a beszédre, fejszecsapásokra, cövekek leverésére, szekerke-rekek zörgésére, gépkocsi, motorke-rekpár bűgására, rágyújtásra stb.

A szemmel történő távbecslést csak rendszeres gyakorlással lehet elérni. Ezért ezt minden természetjáró igyekezzék a legtökéletesebben elsajátítani.

Horváth Andor

A Pesti Törekvés természetjárói munkatúrára mennek március 11-én a Vitány várhoz. Indulás a reggel 6,45-kor induló vonattal. A szakosztály ezzel megkezdte az évi technikai munkáinak sorozatát.

E számunk fényképeit: Holly Sándor, Kúnsági Viktor, Oppe Sándor, Pálfalvi Rezső, Rádai Ödön, Talabér Gyula, Vajda László, Vig Endre, és Szovjet Fotó készítették.

Februárban beköszöntött az igazi tél és fehér, puha hó takaróval borította be a balatonj táját. Aki csak nyáron járt a Balaton partján, el sem tudja képzelni milyen szép ilyenkor is ez a vidék. Dermedten alussza téli álmát a befagyott tó s mögötte a Balatonfelvidék gyönyörű hegyei-völgyei s a Bakony ösrengeteget kínálják fehér tündérszágukat.

Új arcát mutatja ilyenkor a Balaton. A zöldesszürke jégbe túrolások, rianások szántanak mély repedéseket, melyek szélen éhes sirályhad lesi a rövid időre előtűnő vizet.

Valamikor, amint a ködös, őszi napok beköszöntöttek, elcsendesedtek a balatonparti fürdőhelyek. Téli álmába merült ilyenkor Balatonfüred is s kihalt utcáin üres épületek várják a tavaszt. Ma más világ van a Balaton partján; a téli üdültetés megváltoztatta a tóparti fürdőhelyek életét. Üzembelen állnak a SZOT, a Honvéd Szanatórium, a Postások, a Vasutasok, a KIOSZ üdülői s a télen-nyáron nyitvatartó „Arany Csillag” szálloda is zsúfolva van vendégekkel. Az utcák már korán reggel hangosak a hegyekbe induló ifjúság vidám lármájától. Tarka szvetterekben, színes sapkáiban húzzák a ródli-t, a szánkót.

A vállalkozóbb kedvű üdülők szép sétákra, kisebb túrákra indulnak a környék kirándulóhelyeire, a Koloska völgybe, a Jókaai kilátóhoz, a Kéki- vagy Síske-forrásokhoz. A hegyek, völgyek fehér téli ruhájukban ezer új szépséggel várják a természetjárókat. A Tamáshegy oldalát szűz hó borítja, amelyen még csak az apróvadak csapása jelzi az élet nyomait.

Fent a Jókaai kilátó fatornyát beborítja a zuzmara. Nehéz felmászni a fagyos, csúszós lépcsőkön, de a kilátás minden fáradságot megér. Kéklének a Balatonfelvidék és a Bakony hegyei. Ameddig a szem ellát, hóborította hegyormokat, dombokat szelnek keresztül-kasul a közéjük mélyülő völgyek s a szikrázó fehér vidéket sötétzölddel tarkítják a fenyőerdők foltjai.

A Tamáshegynek, a Koloska völgy felé néző lejtőjén síelésre is alkalmas a terep. Itt is gyorsan benépesül a hegyoldal, szalad a szán, sílik a sí és a ródli. Csupa ragyogó öröm az élet a vén füredi hegyek oldalán.

Lent a parton a Vasas Klubháznál, ahol nyáron karcsú vitorlások szelik az öböl csendes vizét, most tükörsíma jég borít mindent. A téli sportok kedvelőinek vidám csapata hamar megtalálja ezt az ideális jégpályát. Apró gyermekek, serdülő fiúk-lányok s az üdülők ifjegy-fiatalja itt tolong a jégen. Legtöbbje lábán korcsolya van, de akad aki nehéz szőrscsimában, jó, vízálló bakancsban csúszkál. Apróságok bukdácsolnak, a kezdő korcsolyázók esetlen mozdulatokkal fél-lyabbal hajtják magukat előre; akik már tudnak, szép szabályos íveket írnak le.

A kavargó, hangos, színes csoportban fakutyázók tolják előre lassú járműüket. Kényelmes, csendes szórakozás ez a fakutyázás, kezd már kimenni a divatból. Tulajdonképpen

rövidtalpú, székalakú szán a „fakutya”, amelyet a benneülő két széges bottal hajt előre. Nagy gyorsaságot persze nem lehet elérni, de mindig akad szemlélődő lélek, aki ebből gyönyörködik a jég mozgalmas életében.

A fakutyázók körül fiúk, lányok összefogózva köröznek, büszke gyorskorcsolyázók mutatják tudományukat. Egy fiú izgatottan csavarja fel korcsolyáját s már repül is utána a tarka sál, amint görbe botjával egy fadarabot lökdözve tova-rohan. Közben egy-egy ródli is megjelenik a jégen, három-negyen is ülnek rajta, a korcsolyázók tolják maguk előtt. Egy kedves farkaskutya keveredik a nyüzsgő sokaság közé, lábait megcsúsznak, nagyot hemperedik, aztán csaholva tovább szalad. Neveti a sok vidám ember s a gyerekhad majdhogy maga is meghemperedik a kacagástól.

Micsoda nagyszerű jégpályán mulat ez a tarka vidám sokaság! Alattuk harmincsentis a jég, előttük a végtelennek látszó, ködös messzeségbe vesző jégmező. Micsoda arasznyi területnek tűnik, minden városi jégpálya ehhez a jégtengerhez, amelynek határáként csak egyik oldalról látszik a tihanyi hegyek távoli karéja.

A Hajógyár felőli jégvitorlások tűnnek fel. Ez az óriási jégtükör igazi sportja! Óránként 80—120 kilométeres sebességgel, valósággal repül a jégen, ez a szán és vitorláscsónak egyes egyesítéséből készült pompás, könnyű alkotmány. Jó időben, jó jégen tizenkét-tizenöt perc alatt át lehet jutni jégvitorlás Füredről Siófokra. Pár óra alatt bebarangolható lenne vele az egész befagyott tó, ha sokhelyütt repedések, túrolások, rianások s a tihanyi révnél az átmenő szekerek kijárt útjai nem gátolnák korlátlan mozgását. A merész fordulatok, de különösen a túrolásokon, rianásokon való áthaladás nagy hidegvért és gyakorlatot kíván. A Vasas sportolói, legnagyobb-részt a Hajógyárban dolgozó munkások, kitűnően vezetik a fúrge hajókat. Még a néző számára is ritka gyönyörűség, a fehér nyilként tovasuhanó, cikázó jégvitorlás. Nemrég rendezték meg Füreden az enyhe tél miatt két éve halasztott jégvitorlás-gyorsasági versenyt, az IBUSZ Igazgatósága által alapított vándorkupáért. Sok nézője volt a versenynek és sok nezeje van mindennap a moló előtt elsuhanó színes jégvitorlásoknak. A sétány megtelik emberekkel, ha híre megy, hogy a „Jegszánkók” kint vannak a jégen.

A hosszú téli estéken sem unatkoznak Füred vendégei. Mikor a befagyott tóra mind sötétebb takarókat borít az alkony, a behavazott parti üdülőházak ablakaiban kigyúlnak az este kedves meleg fenyel. A SZOT nemrég megnyitott kultúr-házának emeletén gyönyörű társalgó várja vendégeit s itt van a Balatonvidék legszebb előadóterme is, ahol ötszáz ember élvezheti a változatos és színvonalas kultúr-műsorokat.

Kint a tiszta téli égen tengernyi csillag ragyog s az öreg füredi fák hallgataodon állnak az ivókút körül, amelynek gyógyító balzsamot árasztó eréről Berzsenyi írt verset. A Kisfaludy egykori színházának helyén épült nagyszerű Kultúr-házból kihallatszik a zene. Szórakoznak Füred új vendégei, az üdülő dolgozók... Ővék a Balaton s az ővék most már télen-nyáron Füred minden szépsége. Új életük fénye sugárzik az üdülők messze világító ablakaiból.

Zákonyi Ferenc — Lipták Gábor

Beszerveztek sielőnek

Majdnem egész héten havazott...
Már kedden feleltem a padlásra, hogy lehozzam álmaim léceit. Felkaptam, hogy kibotorkáljak vele az ajtón, szerencsésen levertem 5 üres befőttes üveget. Feleltem, nehogy több kárt tegyek, akkor meg a száradó fehérneműt pókhálóztam be. Két, anyósom által használt alsót le is verem a kötélről. Anyósom ezért olyan röpgyűlést tartott nekem, hogy még vasárnap is zúgott a fejem. Nem beszélve arról, amikor a vasalóját bekentem viasszal. Némi önkritikát is gyakorolt: hová tettem az eszem, amikor hozzáadtam a lányomat ehhez a ... (ezt már le sem írom). Mennyi előzetes öröm is van egy ilyen sí előkészületben...?

Szombatról-vasárnapra virradóra még aludni sem tudtam. De nem az izgalomtól, hanem a család féltve aggódó intelméitől.

Elég hülye vagy, hogy ennek a Szanecsnak egész héten javítottad éjszakákon át a hibás tervdokumentációját, ráadásul vasárnap nyomorékká akartod zúzni magad stb., stb. Hozzászólásom nem volt.

Réggel még elhangzott egy-két intelem. Érzékeny búcsút vettem családomtól, szeretettel néztem épségben levő síelőimre és elindultam a hegyek felé. Sporttársaimon semmi izgalmat nem fedeztem fel megjelenésem láttán.

A dombtetőn felcsatoltuk lécelnket. Némi boldogság és nagyfokú lábinozás

fogott el. De az utóbbi nem tartott sokáig, mert a kezdő csúszások után úgy be tudtam magam fúrni a mély hóba, hogy lábaimnak inogni való helye nem volt.

Társaim ügyesen hámoztak ki a téli örömeiből. Látván nagyratörő stílusomat, tanítottak: előredőlés... hóke... bognizás... stb. Én mindjárt a krisztinával kezdtem. Egy fa az első percekben lebeszélte róla; zsebkéssel nyomták vissza a püpot a homlokomon. Szóval, az alap már ment. Nadrágféken. De a lécek minék kellett ehhez? Simán érttem le a dombról. Arcom sugárzott az örömtől, nadrágom fénylett a víztől.

Mire sikerült a havat legyalulni a dombról, besötétedett. Telve friss levegővel, jól kifejtett izomlással, több darab síléccl hazafelé bandukoltam részvétel sugárzó társaim között. Titokban duzzadt bennem az öröm. Megismertem a téli örömeit. (Csak a püpom ne fájna).

Amint befordultam az utcánkba, nemem és (áidott) anyósom nagy vitában álltak a szomszédasszonnyal. A hangfoszlányok édes muzsikaként csendültek fülemben. „Micsoda?! Maga még pályában reklámálta a cuclit, fiatalasszony, amikor a lányom férje már elismert sibajnok volt. Majdnem kivítették őt is a téli olimpiára...”

(Tutti)

VÁLASZ

A TERMÉSZETJÁRÁS februári számában (Magyarkúti mozaikok) megjelent cikkre válaszolva közlöm az alábbiakat.

1. A magyarkúti turista háznak nincs külön épületben italmérése. A Turistaházakat Kezelő Vállalat csak házaiban folytat italmérést.

2. A magyarkúti turistaházban csak szállás kapható, sem étkezés, sem gondnoki lakás nincs a házban. A turistaház gondnoka 7-ik éve szívesen látja az elfáradt, pihenésre vágyó betérő turistákat lakásán. Az erre járó turisták százzal tudják bizonyítani, hogy a szíves látás, egy forró tea, a meleg szoba még a gondnok lakásán is kötelező szíveség.

3. A cikk további része: A ház (nyugati) oldalán eléggé eldugva, kis felirat árválkodik... A valóság pedig az, az eldugott hely a ház ebédlőjének elég tágas ablakában van. A „kis” felirat egy kb. 30x40 cm tábla, de ennél inkább nagyobb. Egyébként nyilván tájoló hiányában, nem eléggé pontos a nyugati oldali megállapítás, mert az pontosan észak-keleti.

4. Barna palatetőz ház: Hát igen, ezt nem is annyira a gyengébbek kedvéért mint inkább a megkülönböztetés végett írtam, hogy ne fáradjanak az engem keresők a közvetlen szomszédomban (tö-

lem 15 méter), ahová, ha a panaszos sporttársak bekopognak, megkapták volna a szükséges felvilágosítást, hogy a turistaházba mentem s rövid idő alatt itthon leszek. Mert ez történt. A sporttársak a forrás felőli feljárón mentek és jöttek, én pedig a felső úton. A sporttársak után 10-15 percre itthon voltam.

Úgy gondolom eléggé részletesen, s a valóságnak megfelelően tájékoztattam a nálunk fennálló körülményekről cikkíró sporttársamat immár másodszer. Mert sporttársam azonnal jelentést írt központomnak. Ott rögtön az e levélben is leírtakhoz hasonlóan, de talán még részletesebben megválaszolták a sporttárs levélét, megállapítva felettesem részéről, hogy én mulasztást nem követtem el.

Nem tudom, nem kaptam meg a levelet?

Mert ha megkaptam az érdemleges felvilágosító választ, más értelmét nem látom írásának, mint egy gondnokot pellengére állítani.

Elefánti József, Magyarkút

Szerkesztő megjegyzése: Készséggel adunk helyt Elefánti sporttárs helyreigazító nyilatkozatának. Úgy gondoltuk: Tátrai Ruppert sporttársunk kellő higgadsággal foglalkozott a kérdéssel, tévedtünk.

Március a tavaszelő. A meteorológusok szerint az első tavasi hónap. A csillagászati tavasz azonban csak március 20-án 16 h-kor veszi kezdetét.

Március általában az év legszelebb hónapja, mert ekkor indul meg az erőteljes óceáni ciklon tevékenység. Az óceáni enyhébb légtömegek ugyanis megkezdik visszazoritani a sarkvidéki és szibériai hideg levegőt. A kétfajta levegő küzdelme okozza ilyenkor a szeles, változékony időt.

A hótakarós időszak márciusban átlagosan két-három napot tesz ki. A Duna-tól délnyugati részén öt-hat napot. Ezeket azonban a márciusi havazások adják és csak ritkán általában 10 évenként 1-2-szer fordul elő, hogy a téli hótakaró márciusban is kitartson. Hegyvidékeinken nagyobb területeken 6-10, a magasabb szinteken 500 m fölött 10-nél is több a hótakarós napok száma. A legtöbb hótakarós nap a Kékestetőn van. A Szabadság-hegyen a hótakarós napok átlagos száma 8, a Dobogókőn 12, a Bükken 9, a Kékestetőn 18 nap. Persze előfordul olyan március is, amikor végig van összefüggő hótakaró a hegyeken, mint pl. 1932-39-42-44-ben, de akad olyan is, amikor már semmi havat nem találunk, mint 1934 és 1943-ban.

A hónap elején a nappalok hossza 11 óra, a hónap végén 12 óra 45 perc.

Március átlagos középhőmérséklete 5-7° között van, a Budai hegyeken 4°, az 1000 m magas Kékestetőn 0°. Előfordult már, hogy a havi középhőmérséklet 11°-ot tett ki (1882). Akkor már teljesen nyárias időjárás uralkodott. A másik végtel 1785-ben volt, amikor a középhőmérséklet -3°-ot tett ki, a Duna még áll a jég, és vastag hótakaró borította az országot.

Márciusban Budapesten eddig előfordult legnagyobb meleg 25° volt, 1921. március 25-én, a legnagyobb hideg -15,1° volt, 1886. március 2-án.

A csapadék átlaga 35-45 mm. Az esők túlnyomó része csendes, úgynevezett felsikló eső. Ha hirtelen kezdődik a felmelegedés, gyakoriak a zivataros esők. Havazás is még elég gyakori ebben a hónapban. A csapadékos napok száma átlagban 12. A borultság átlaga 60%. Az átlagos napfénytartam 130 óra, mind a síkságon, mind a hegyeken.

Az évszaknak megfelelő a hőmérséklet akkor, ha a hónap elején a felmelegedés a déli órákban 7-9, a hónap végén 11-13 fok körül mozog. Az éjszakai lehűlés a hónap elején 0° körüli, a hónap végén 4°. Igen erős éjszakai lehűlések jöhetnek, akkor, ha egy-egy északi, északnyugati hidegbetörés után derül, szélcsendes idő köszönt be.

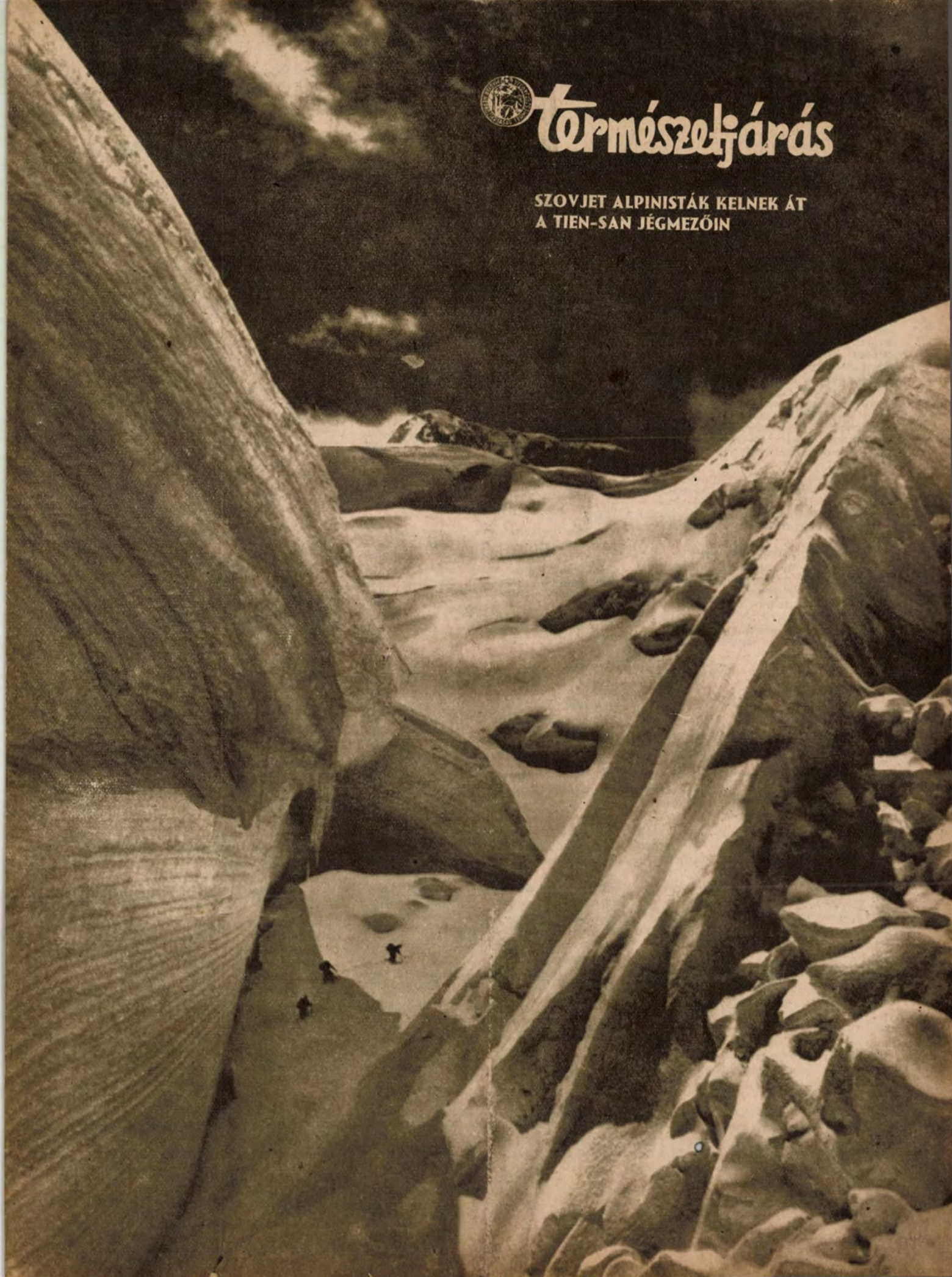
A hónap időjárási jellegzetessége, hogy az első héten meginduló lassú felmelegedést 13-a körül erőteljesebb visszaesés követi. Ez az időjárási jellegzetesség jut kifejezésre a Gergely napi néphitben. Az erőteljesebb felmelegedés csak március közepe után köszönt be, amit szintén jól megfigyelték a földéken dolgozók és innen alkották a „Sándor, József, Benedek zsákkal hozzák a meleget” szólás-mondást.

dr. Zách Alfréd

Térképészjárás

SZOVJET ALPINISTÁK KELNEK ÁT
A TIEN-SAN JÉGMEZŐIN

Természetjárás

II. ÉVFOLYAM 4. SZÁM ★ 1956. ÁPRILIS ★ ÁRA 3 FORINT

Klavgyilja Krilova és Valentyina Boriszova moszkvai munkásnők a Kaukázusban töltik szabadságukat

1 éves a Természetjárás

Egy év nem nagy idő egy lap történetében, mégis helyes, ha az új természetjáró lap megjelenésének évfordulóján megvizsgáljuk, feltárja azokat a hibákat, amelyek a természetjárás tömegmozgalommá való fejlesztését akadályozzák.

Meginduláskor feladatául tűztük, hogy segítséget nyújtson a szervezőmunkához, feltárja azokat a hibákat, amelyek a természetjárás tömegmozgalommá való fejlesztését akadályozzák.

Megállapíthatjuk, hogy ilyen cikkek jelentek meg, de sajnos kevés és azok sem adtak elég alapos elemzést, segítséget.

A haza megismerését, annak szeretetével való nevelést, elősegítő feladatát jól ellátta a lap, mert igen sok és jól sikerült útleírás, túrabeszámoló keretében az ország legtöbb hegyvidékét ismertette.

Elég alaposan és sokat foglalkozott a természetjáró versenyekkel, igen helyesen, ismertette az azokhoz szükséges különleges felszerelések elkészítésének módját, használatát. Azonban nem mutatott elég világosan, félreérthetetlenül a fejlődés további útjára.

A lap dicséretesen sokat foglalkozott a vidéki szakosztályok munkájával s ezzel biztosította, hogy nem csak a budapestiek lapja.

Nem tudta azonban elérni ez alatt az egy év alatt, hogy valóban minden természetjáró magáénak érezze, ami legfőképpen a lapot vásárlók, előfizetők alacsony számában tükröződik vissza.

Rámutatnak e hibára igen helyesen a beérkezett levelek is, az olvasók soknak tartják a versenyekkel való foglalkozást és inkább irodalmibb és értékes leírásokat kérnek.

Nem tudott a lap elég iránytmutató lenni a szakosztályok munkájához. A természetjárók, amíg nem volt lap, állandóan követelték, s most viszont a szakosztályvezetők nem tesznek meg mindent saját munkájuk megsegítése érdekében, hogy a lapot lehetőleg minden tag olvassa.

A lap foglalkozott a szakosztályok dicséretes kezdeményező munkájával, forrásfoglalásokkal, pihenők leírásával, utak, hidak megjavításával s ezzel megmutatta, hogy a közösségi munka milyen összefogó erő tud lenni egy szakosztály életében.

Mindent egybevetve a lap a hibák mellett betöltötte feladatát, bebizonyosodott, hogy a lapra szükség van. A szerkesztő bizottságon múlik, hogy az elkövetkezőkben még jobb, tartalmasabb, szebb lapot adjon természetjáróink kezébe, amit még nagyobb örömmel forgathatnak.

Erős Antal

ÚJULT ERŐVEL

Mi, ózdi dolgozók, akik egész héten megfeszített munkával és a gyárnak közismerten gázos és füstös levegőjében élünk, minden alkalmat megragadunk, hogy a hét végén jól megérdemelt munkánk jutalmául Ózdtól távolabbi helyeken töltsük a szombat és vasárnapi napot. Csak aki a kohók, martinkemencék és hengerek mellett tölti munkaidéjét és aki ilyen munka után egy vagy két napot fürdőhelyen, vagy a hegyekben tölti, az tudja, milyen újult és friss erővel fog hozzá következő heti munkájához.

Akadályoz azonban bennünket, hogy Ózd a vasúthálózatban elfoglalt helyzeténél fogva nem a legszerencsésebb helyzetben van. Végállomás vagyunk és tölünk a vasút csak egy irányban Miskolc felé, valamint a Bükk megközelítésére nagy vargabetűvel Bánrévén, Putnokon át Eger felé van kiépítve. Ez a körülmény erősen befolyásolja szakosztályunk működését, annak ellenére, hogy viszonylag közel vagyunk a Bükkhöz (kb. 20 km). Szakosztályunk kétévi szívós munkájának eredménye lett az, hogy már 1955. július hó 10-től autóbuszjárat indul meg Ózd—Szilvásvárad—Lillafüred között. A közlekedés által okozott nehézség volt a kerékkötője annak, hogy igazán nagy tömegeket nem tudtunk megmozgatni, és a dolgozókkal megszerettetni a természetjárás egészséges sportját. A fent említett autóbuszjárat beindítása részben megoldotta az utazási problémát. Gyakran kellett mentesítő járatot is beállítani, mert a dolgozókat, természetjárókat, mind nagyobb számban vonzotta a Bükk szépsége. Célu tűztük ki, hogy az üzemek dolgozói minél nagyobb számban vigyűk ki a szabadba, ezért elhatároztuk, hogy a különböző üzemrészekben dolgozó aktív természetjárók az üzemekben szervezzenek úgynevezett „kirándulásokat”. Örülési sikere volt a kezdeményezésnek, mert 1955-ben 1780 főt mozgattunk meg 64 autóbuszútra keretében.

Ezenkívül a szakosztály is több ízben szervezett autóbuszjáratot. Hogy ez sikerülhetett, köszönetet kell mondanunk az Ózdi MAYAUT dolgozóknak, de külön köszönetet kell mondanunk Bartos János párttitkár, és Anga Imre elvtársaknak, akik mindenben segítségünkre voltak. Ebben az évben a duplatájjára szeretnénk emelni a fent említett számokat. Mint köz tudomású, munkaterületünk a Bükknek szilvásváradai része és itt van egyesületünk sportszállója is. Munkánk elvégzésében a szakszervezet és az UB támogatását is megkapjuk. Szakosztályunknak szervezett taglétszáma kb. 150 fő, de ez napról napra növekszik. A tömegek foglalkoztatása érdekében részt veszünk a Vasas SE által kiírt túra-pontversenyben. A túra-pontverseny iránt már is nagy az érdeklődés. Az első, az ún. „hóvirágtúra” útvonalá Bélapátfalva—Telekesi menedékház—Békkő—Örkő—Horotna—Szalajka—Szilvásvárad, míg a második túrát az Imókői időszakos forrásokhoz vezetjük. Minden túra útvonalát a szakosztálytagok maguk határozzák meg. Túravezetéssel mindig más-más személyt bízunk meg, hogy ezáltal gyakorlatban is minél többen sajátítsák el a túravezetést. A túra-pontverseny keretében több túrát fogunk az

Ó-Bükkbe is vezetni. Szakosztályunk ebben az évben itt is szeretne egy kulcsos házat létesíteni, amelynek ügye már jó úton halad.

Az OTSB és a Vasas SE által kiírt versenyeken részt szeretnénk venni, de egyelőre nem tudjuk még azt, hogy a tömegesített és a kötelező versenyeken való részvételt keretünk-ből hogyan tudjuk megoldani.

Nagyon szűkmarkú volt velünk szemben a Vasas SE Központi Előnöksége. Nem tudják megérteni, hogy itt a legkisebb utazási költség is 17 Ft-ot tesz ki. Versenyző csapatunk felszerelése is erősen kopott, amelyet idősebb lenne egy kicsit felújítani, hogy mi is méltóképpen képviseljük az Ózdi Vasasokat. Ez kizárólag az SK vezetőségén múlik. Elmúlt évben elég szép eredményeket értünk el ahhoz, hogy az SK ne mostohagyerekként kezelje a szakosztályt.

Ideai programunk elég gazdag és szép. Többek között fel akarjuk keresni a Börzsöny, Mátra, Zempléni hegysort, a Déli Bükk stb. vadvirágos völgyeit és hegyeit. Munkatúra keretében 85 km utat jeleztünk le. Ez évben az Ó-Bükkben is akarunk jelezni. Fontos szempontnak tartjuk, hogy az érdezzel megfelelő kapcsolatot tartsunk. Bátran elmondhatjuk, hogy ezen a téren a Szilvásvárad Erdészeti Üzemegység erdővédelmi munkájában segítünk, amelyért már elismerést és köszönetet kaptunk.

Sajnos, nem ilyen jó a kapcsolatunk a Megyei TSB-vel. Miskolc egyszerűen nem akarja tudomásul venni, hogy mi is létezzünk. Számolni kellene már végre a megyének is azaz, hogy Ózdon is vannak természetjárók és terepversenyeken is részt vesznek, sőt eredményeket is érnek el. Bátran ki merem mondani, egészségesebb, lendületesebb munka és röleg több megértés kellene az MTSB Társadalmi Szövetségében. Nem fordulna elő akkor az a sajnálatos tény, hogy a megyei versenynaptárból az ózdiak által rendezendő Mazura Károly emlékversenyt kihagyják, ami az OTSB és a Vasas versenynaptárban is szerepel.

Szakosztályunkban egészséges nevelőmunka folyik, kéthetenként tartunk szakmai és ismeretterjesztő előadásokat. Ismereteink bővítésére nagy segítségünkre szolgál a „Természetjárás”. Célnk az, hogy minden tagunk megrendelje a lapot, ezen a téren lelkes munkát végez Vaidlhné sportársnő, aki szervező munkájával állandóan növeli az előfizetők számát.

Mint hogy a nap küldözgeti sugarait, jelezve, hogy közeledik a tavasz, előkerülnek újra a szöges cipők és a hűsöges utitárs: a hátizsák. A szakosztály-értekezletet is élénkebbek, fiatalok, idősebbek egyaránt lelkesen készülnék az első tavaszi túrára. A túravezető felé csakúgy röpködnek a kérdések: Elintézted-e a buszt? Lesz-e hely stb.? Duklesz Andor bácsi természetesen — mert hiszen most ő lesz a túravezető — alapos és jó munkát végez. Kell is, mert kb. 50 fős turista-csapatról kell gondoskodnia. Az utat Szilvásváradig autóbusszal, onnan pedig Bélapátfalváig vonattal tesszük meg.

Vasárnap reggel nekiindulunk a Békkő mészkösziklás gerincének, hogy fölrve, gyönyörködjünk az alattunk elterülő táj szépségeiben. Utunkat folytatva, az Örkő-réten már találkozunk a tavasz első hírnökeivel, a hóvirággal. Késő délután érkezünk be „Szilvásváradra”, kissé fáradtan, de jókedvűen. Felhangzik a bükkli természetjárók indulója:

Bükkli erdőben, hol a csíz dala szól.
Ott az én vadvirágos hazám,
Kalapom mellett a gyopár kívírul,
Ha megyünk szombaton délután...

és a Szalajka völgyében 50 pár szegesbakancs egyszerre koppan.

Prosek Gyula

Dermedt tél, süvöltő szelek, vastag hótakaró próbálja évről évre visszaszorítani a tavasz eljöttét. Amint enged a tél fagyos szorítása, parányi kis zöld fejek dugják ki fejüket a pusztuló havon, avaron át. Az egyenként gyámoltalan levélkék rövidesen ellepik az erdőt, mezőt, s diadalmaskodnak az elmúláson.

Népünk sok évszázada sínylett az elnyomás vaskapcsában. Hej, hány-szor próbálta felemelni lesújtott fejét, hogy élje szabad életét. A tavasz lehelete adott ismét és ismét új erőt, új reményt a további küzdelmekhez. A távoli szelek csak reményt nyújthattak, de amikor a felszabadulás zúgó fergetege elérte hazánkat, ki-egyenesedtek a gerincek; a magyar nép pártjának, munkásosztályának vezetésével megteremtette a fejlődés örök tavaszát.

Tudjuk jól, nem mindig derűs az idő, jönnek zivatarok, esetleg viharok is. De már nem vagyunk egyedül! Mellettünk állnak felszabadítóink, a szovjet emberek, hatalmas kommunista pártjuk vezetésével. Egy sorban menfelünk baráti szomszédainkkal. S messze keleten, a Sárga-tenger partjáiig, végtelen a szocialista tábor világa.

Köszönjük nektek drága felszabadítóink, hazánk szabadságát; köszönjük, hogy életünkben végre napról napra érezzük a tavasz vérpezsdítő zsongását. Nem felejtjük az elcsett hősök vérért és a vöröskői emlékműnél megismételjük, megerősítjük szent fogadalmunkat: megőrizzük a drágán nyert szabadságot, minden erővel küzdünk a népek békés életéért, az egész emberiség jobb jövőjéért.

Fellegűző

(A Tacsí-forrás avatására.)

Kovács József

A kis völgybe belopózott
a rombolás szelleme.
Félt a forrás, sírt az erdő,
de váddal szól ellene
a kakukk is. És a forrás
rombadólva hallgatott,
csak sírni látták őt az
ólomfelhős hajnalok.

Elhalt a harc, már elszálltak
a bajszerű fellegek.

Ismét nyár van s a hegyek mögül
már a nap is felnevet
s a forráson meleg kedvvel
símogatva megpihen.

Mert az alkotó erőnek
nincsen akadályja semmi sem.
Romot rombol, újat épít,
nincs ki küzdjön ellene.
S az új forrást féltve őrzi
a Béke szent szelleme.

véri tengerszem, Tereblja-Rika-i víz-
zierőmű stb.)

A társaskirándulókon kívül igen sok turista önállóan rója a szovjet Kárpátok hegyeit és völgyeit. A természetjárás ezen formája, amelynek mi is követői vagyunk, sokkal népszerűbb. Bejártuk Kárpát-Ukrajna jó részét s többnyire hármásban, sőt kettesben túrázunk. Kedveljük az ilyen túrák úti viszontagságait, amelyek során csupán saját tájékozódó képességünkre vagyunk utalva s nem pedig szakképzett túravezető utasításaira.

Szoros baráti kapcsolat létesítése és fenntartása céljából örömet szolgáltathatunk túráink részletes ismertetésével és fénykép illusztrációkkal.

Remélve, hogy soraink a „Természetjárás” következő számában visszhangra találnak s kiszélesíthetjük baráti levelezésünket,

meleg üdvözléssel
a kárpátukrajnai természetjárók

KARPÁTA barátaink...

Örömmel olvastuk a „Természetjárás” 1956. évi 1. és 2. számát. Engedjék meg, hogy kárpátukrajnai természetjáró szemmel a jövőben dicsérjük, esetleg bíráljuk lapjukat. Örülünk annak, hogy a „Természetjárás”-on keresztül kapcsolatot teremthetünk magyar kollégáinkkal, kicserélhetjük tapasztalatainkat, elmesélhetjük úti élményeinket. Útleírásaik alapján képzeletben végigjárjuk a magyar hegyeket. A szovjet Kárpátokban természetesen nagyobb lehetőségek vannak a természetjárás gyakorlására, hisz amerre a szem ellát, köröskörül magas hegyormok töltik be a láthatárt. Közeliünkben vannak Ukrajna legmagasabb pontjai: a Hoverla (2058), Pop Iván (2026), Pietrosz (2022), Bliznica (1883), Sztoj (1673), Rónahavas (1482) stb.

A fent felsoroltak csak kicsiny részei annak, ami lenyűgözi turistáinkat természeti szépségeivel. Kárpát-Ukrajna természeti adottságainak megfelelően nálunk fejlett a természetjárás. Számos ún. „turbáza” áll a természetjárók rendelkezésére, pl. Rahón és Jaszinyán (Körösmező). Innen sok turistacsoport indul kikép-

zett túravezetők irányításával különböző útvonalakon. Télen és nyáron ún. „Kárpátládá”-kon vesznek részt turistáink, melynek útvonala érinti Kárpát-Ukrajna legmagasabb pontjait s legnevezetesebb helyeit (Hoverlai és Apsineci vizgyűjtő. Szine-

igen részletesen beszámolt megfigyeléseiről és ezek ma becses dokumentumok hazánk régebbi természeti viszonyaira nézve.

Távoli útjaira kocsival járt. Állami utazó „forspont”-okon, kényelmetlenül, egész nap rázva, este kimerülve érkezett egy-egy állomáshelyére. Kocsija kerekére távol-ságmérőt szerelt. Megbízható becslés szerint mintegy 20 000 kilométert utazott hazánk földjén. Kocsin, lóháton, gyalog járta az utakat, ösvényeket. Útközben nem egyszer megállította lovát és úgy jegyezte fel megfigyeléseit, hogy a nyeregéből le sem szállt.

Megmászta a Rozsályt, a Gutint, Mecseket, a Kárpátok csúcsait. Bejárta a Balaton-vidéket, Fruskagorát, az Aiduna vidékét. Izgatón érdekes naplójának az a része, amelyben elmondja, hogyan mászta meg a Nagy Pietroszt 1796-ban.

„Augusztus 6-án indultunk lovon a Petrosára, románul Pietroszra, Máramaros legmagasabb havasára” írta. Amikor már nem tudtak lovon továbbmenni, „két vezetővel nekivágtunk a szikláknak”. „Bizonyára emberi láb még nem érintette ezeket a sziklákat, hacsak egy lelkes növénygyűjtőnek eszébe nem jut újból leereszkedni, egyha-

mar nem is fogja másnak a lába érinteni.” Később magasan az erdőhatár fölött: „Tökéletesen besötétedett, de annyit még láttunk, hogy az örök hó határán vagyunk... Átizzadva, az esőben bőrig ázva, több órás hegymászás-tól végképp kimerülve, éhesen, fedél nélkül, étel és víz nélkül kellett volna a hóhatár mellett félig megfagyva az éjszakát átvirrasztani, vagy a sötétben nekivágni a szakadéknak, amelyben a zergén kívül még nem járt soha élőlény. Az utóbbit választottuk.”

Később, idősebb korára, mikor megfogyott az ereje, panaszosabb a hangja is. „A mostoha idők úgy megapasztották a fizetésemet, hogy keservebb körülmények között vagyok, mint valaha. Összekuporgattam pénzem a köz javára végzett utazásokra fordítottam, könyveimet, műszereimet eladtam.”

1810-ben földrengés rázta meg Mór környékét. Február 3 és 18 között Kitaibel tanulmányozta a terepet. Térképezte a rengéssújtotta vidéket. Térképén az egyenlő rengést szenvedett pontokat vonallal összekötötte. Az egész világon ez az első izoszeizma-térkép s a hozzátartozó 110 oldalas tudományos leírás a világtudomány első tudományos monográfiája.

Turista szempontból érdekes megemlíteni, hogy a Bakonyban, a cseszneki vár melletti, a térképen „Szörök”-nek nevezett erdős hegyhát ekkor kapta nevét. A földrengés ideje alatt a hegyen tartózkodók mély, föld alatti morajt hallottak. Innét nevezték el „Zörög” tetőnek, amit az osztrák térképészek „Szörök”-nek írtak.

Érdekelte a háziipar, szappanfőzés, szövés, fonás, ipar, kereskedelem, közoktatás, egyszóval minden. Megkezdte egy természettudományi társaság alapításának előmunkálatait.

1817-ben halt meg. Gyűjteményében a növényeken kívül közel 3000 db ásvány, 800 db kőzetminta és ősmaradvány volt. Ezek a Nemzeti Múzeumba kerültek. Tudományos naplóját eredeti fogalmazásban 1945-ben adták ki.

Kitaibel Pál abban az időben működött, amikor a magyarság az elnyomó osztrák uralom alatt még alig hallatta hangját. Rá gondolva jólesően állapíthatjuk meg, hogy hazánk természeti kincseinek feltárása nagy léptekkel haladt előre. A tudományos kutatás eredményei széles tömegek közkincsévé vált. **Dr. Horváth Árpád**

Felébred bennük a fajfenntartás ösztöne. Ismerkedni kezdenek, párjukra találnak. Ilyenkor bizony gyakran megtörténik, hogy az egyébként békességben élő állatok féltékeny himjei összeverekednek. Az elkeseredett küzdelemnek sokszor az a vége, hogy az egyik, vagy mindkét lovagnak letörik a farka. Szerencsére ezeknek a sérüléseknek nincsenek végzetes következményei, még csak csonkán sem kell tovább élni a hímeknek, mert a természet csodálatos módon gondoskodik arról, hogy a farkuk rövidesen újból kinőjön. Sőt olykor megtörténik az is, hogy kettősen nő ki, úgyhogy az ilyen gyíkoknak villás farka van.

Mintegy négy héttel a párzás után a nőstények alkalmas helyet keresnek, hogy tojásaikat lerakják. Itt meg kell jegyezni, hogy vannak elevenen szülők is. Szeretik a laza, puha, mohás földet, ahol nincs kavics, sok gyökér. De megfelel erre a célra a kivágott fák korhadó csonkja, vagy a hangyaboly is. Nagy gondal készítik el a kis gödröcskét, majd belerakják tojásaikat. Fajok szerint 6—12-t, aztán óvatosan befedik a

fészket. A tojások bab vagy borsó nagyságúak, piszkosfehér színűek, héjuk bőrnemű, könnyen benyomható. Ezzel teljesítették anyai hivatásukat, mert a tojásokat magukra hagyják, további sorsukkal nem törődnek. A napsugár és a talaj melege költi ki a tojásokat. Hogy mennyi idő múlva kelnek ki, az az időjárástól függ. Meleg időben négy hét, hűvösebb időjárás esetén hosszabb idő kell hozzá. A világra jött fiókák egykettőre szétszélednek, de hűségeken ragaszkodnak ahhoz a földdarabhoz, ahol születtek.

Magyarországon a gyíkoknak 12 faja él. Ezek közül legismertebb a majd mindenfelé előforduló zöld gyík — képünk is ilyent ábrázol — és hazai különlegességünk, a magyar gyík. Már ritkábban találkozhatunk a fűrgye gyíkkal. Van a kígyókra hasonlító faj is, a lábatlan vagy törékeny gyík. Amint a név is mutatja, ezeknek lábuk nincs, úgyhogy az avatatlan igen könnyen összetévesztheti a valódi kígyókkal.

Származásukat illetően a hullóknak osztályába tartozó gyíkok eredetét sokáig homály borította. Míg végül

egy különös állat felfedezése megoldotta a rejtélyt. Erre az állatra az újjeländi szigetecsoport kisebb szigetén akadtak rá és a tudósok felemás vagy hidas gyíknak, Sphenodon punctatusnak nevezték el. Külsőleg hasonlít a ma élő gyíkokra, de szervezete felépítésében lényegesen elüt ezekétől, mert részben élő, részben kihalt állatcsoportok bélyegét egyesíti magában, csontváza pedig meg-egyezik a földtörténet karbon-korszakából ránk maradt ősgyík maradványaival. Mindezekből bebizonyították látták, hogy a hullók és két-éltűekből alakultak ki a kőszénkor-szak idején.

Sok az ellensége a gyíkoknak. Nemesak a ragadozók egész légiója üldözi őket, hanem itt-ott az ember is. Tévesen rájuk fogják, hogy mérgesek, pedig mérgefoguk csak az Észak-Amerikában élő Heloderma-fajoknak van. Ne feledjük soha, hogy a gyíkok mind hasznos rovar-és féregpusztító állatok. Eppen ezért ahol csak tethjük, akadályozzuk meg okatlan írtásukat, védjük meg őket!

Czeglényi Kálmán

AGGTELEKI Gondolatok

Aggtelek... Amikor ezt a szót hallo, vagy olvasod, rejtélyes barlangok jutnak eszedbe. Eszedbe jutnak több kilométer hosszú, sötét, nyirkos föld alatti folyosók, csillogó cseppkövekkel, itt keskeny, amott szélesedő, hol alacsony, másutt pedig szemmel nem látható, minden fordulónál újabb meglepetést adó csodás, szép világok.

Tudod azt, hogy ezek a barlangok hazánk legszebb természeti kincsei, hogy immáron 35 km hosszban feltárta e titkos mesebiodalmat a kutató lámpafény. Eszedbe jut a világ leghatalmasabb cseppkőoszlopa, a Csillagvizsgáló, 25 m magasságával, 8 m átmérőjével. Ha jártál már itt, megcsodáltad a barlang aggteleki bejáratánál emelkedő sziklafalat. Megállapítottad a jósvafői bejáratnál, hogy kedves a magas hegyekkel körülzárt völgykatlan, a szeliden bókóló fákkal körülvett, hideg pompával csillogó Tengerszem-tó. Aztán... felültél az autóbuszra, végigutaztál a szeszélyes, néhol egészen keskeny, másutt kiszélesedő Jósva-völgy kanyargós országútján, s a vasútállomáson felszálltál szép élményekkel gazdagodva a „bódvai gözörsre”. S még mindig nem tudod, hol jártál! Nem is gondolsz arra, milyen sok szép látnivalót mulasztottál el, mennyire érdemes lett volna a területet fent is, kívülről is megnézni!

Tudod-e, hogy ez a vidék nemcsak a világ egyik leggazdagabb barlangcentruma, hanem hazánk egyik legérdekesebb és legnagyobb természetvédelmi rezervátuma is egyben, ahol

a táj, a növényzet, s általában a „karsztok” sajátos látnivalói veteksenek szépség dolgában a mélyben meghúzódó cseppkövilágokkal?

Szereted a hegyeket? Nézz körül! Nem 900 m-es óriások, de az 500 m-t elérik, sőt túl is haladják. Jól esik megpihenni csobogó patak mellett elterülő virágos, zöld réten? Örömmel iszol a hús forrás tündő vizéből? Kíváncsi vagy a hazánkban szinte páratlan, érdekes, tipikus karsztjelenségekre? Megláthatod őket, megpihenhetsz a patakok partján, ha barlangtúra után nem rohansz azonnal az autóbuszra, hanem 1—2 napot a környék megtekintésére fordítasz!

Hol kezd az utat? Nehéz megmondanom, mert nekem egyformán kedvesek a hegycsúcsok, s a mély, még nyáron is félhomályos völgyek.

A barlang jósvafői bejáratától észak, majd nyugat felé meredek emelkedővel szép szál bükkösben vezet egy gyalogút. Rövid mászás után egy kis tisztáshoz ér, melyről megkapó kép tárul az ember szeme elé. Közvetlen alattunk kanyarog a Kecse-patak, s a túlsó oldalon meredek, sűrű erdővel borított, helyenként szeszélyes sziklaalakulatokkal tarkított hegykoszorú húzódik. (Kevés fáradsággal kis pihenőt lehetne itt létesíteni, csak ismernék ezt a helyet természetjáróink!) Tavasszal az első kökörtcsint itt találd, és sárga szönyveget vet lábunk alá a hérics. Nyáron kakukkfű illatától bódult ez a kis tisztás, ősszel a vérpiros sombokrok, a kökény s csipkebokrok tarkálnak a méltóságos tölgyek, bükkfák között.

Hamarosan útkeresztezőhöz érkezőnk. A jobboldali út a Kecse-völgy felé kanyarodik, mi azonban most a hegyekre vagyunk kíváncsiak, ezért bal felé vágunk neki. Kényelmes ko-

csiút vezet, s a sűrű erdőben olyan csend fogad, hogy szinte hallod lábaid előtt a kis bogár mászását, a szúnyog zümmögését, s néha-néha egy madár hívja párját. Nemsokára érdekes jelenség mellett haladsz el. Mintha egy óriás nagyot toppantott volna a földre, s lába alatt berogyott a föld. Egy nagyméretű dolina mellett állsz. Sűrű indás növényzet borítja. Mellette vezet az út tovább a Magoshegy gerincére. Hosszú emelkedő után felérsz a legmagasabb ponthoz. Úgy érzed most, elcsúsztak az emberek körülöttem, csak te vagy egyedül, eggyé forrva a természettel. Köröskörül hegycsúcsok. Ember, út, település sehol sem látszik, pedig alig néhány kilométerre vagyunk a falutól. A gerinceket mély völgyek szakítják el egymástól, s a hegyek tetején mindenütt a fehér, mohos, zuzmókkal borított mészkösziklák. De nem olyan közönséges sziklák ezek! Mintha megannyi traktor barázdálta volna fel őket. Eles, csipkés tarajok, kis lyukacsokkák tanúsítják a szél, csapadék, s régi erdők gyökérzetének oldó, karrképző hatását.

Tovább nyugatra a Baradla-tetőhöz érsz, amely déli felé 50 m-es meredek falban szakad le. Aljában nyílik a Baradla ősi bejárata.

Visszafelé érdemes az országúton jönnöd, mely mint egy szeszélyes síkló húzódik végig Aggtelek és Jósvafő között. Egyik oldalán hegyek kísérik, a másikon dolinák, töbrök. Karsztos területek jellemzői ezek a felületi berogyások. Növényzetük gyér fűcsomók, kakukkfű, számoça, boróka, elsatnyult kökény- és csipkebokrok. Gazdagabb növényzet nem tud kialakulni a vízhiány és rossz talaj miatt. Pedig ez a föld ritka szép színű! A mészkő oldási maradéka a vöröses rozsdabarna

Rimóci népviselet

Lassan, kényelmesen döcög vonatunk a szécsényi állomás felé. A házak felé tekintve erős falak vonják magukra figyelmünket, elárulják, hogy történelmi hely felé közeledünk. Ezek a régi vár maradványai. Előttünk terül el az a rét is, amelyen 250 éve a kuruc-labanc világ híres országgyűlése lezajlott.

Nem sokáig tart azonban történelmi elmélkedésünk, máris megérkeztünk. Elolvassuk a turistajelzések tábláját, s megindulunk a keskeny cementjárda kalauzolására mellett a helység központja felé. A tanácsházon túl eltérünk balra Rimóc felé.

Rimócig klessé hullámvasutazunk, hol kapaszkodunk, hol lefelé visz a jól kiépített út. Egy hibája, hogy nincs ényvas fásora, mint más hasonló útjainknak. Rimóc után megváltozik a táj. Beérünk a hegyek közé. Jól kijárt erdei út vezet tovább is, de most már változatos erdőfoltok és mezőgazdasági területek váltogatják egymást, míg a vár környékén beérünk az erdők biodalmába.

De mi nem sietünk ennyire, ha akarjuk, ha nem, megállít minket az a festői kép, amelyet Rimóc utcája, különösen munkaszüneti napokon nyújt. Mint a virágos rét, mikor teljes pompájában van, s virággal hasonlóan tarka pillangókat csalogatnak oda, olyan színpompás ilyenkor, különösen délelőtt a rimóci főtca. Kár, hogy nem akadt még a községnek olyan hívatott hírvörője, mint Bujáknak Glatz Oszkár festőművésze. A bujáki népművészet ma már mondhami közismert. A pazar színpompájú képeiről. Pedig Rimóc se marad el a versenyben Buják mögött. Leírni? Hiába is próbálkoznánk vele, a költők tola is gyenge volna e hatást érzékeltetni. Ezt látni kell!

Ha közelebbről nézzük a népművészet e pompás virágait, rájövünk, hogy ennek a tarka világnak a belsejébe csak komolyabb tanulmányozással juthatunk. A népművészet kívülről gyönyörködött, belsejébe nézni komoly tudomány.

Ha elbeszélgetünk a népművészet e látványos alkotásairól, olyan szavakat, kifejezéseket, sőt egész mondatokat hallunk, amelyeket hiába magyarok, nem értünk meg. Pl. ki tudja, mi a pruzlik, szakácska, fékető, fityula stb., s ki hallott „lőkhej-keményesgüre” kivastalt ráncos szoknyáról?

Érdemes betekinteni a műhelytüköbe is. A ruhák otthon készülnek, készítésük családi hagyomány. Az anyagot 6—7 darabra vágják szét, majd újra összevarrják. A szoknyákon felhajtások, hajtókák vannak, mint díszítések. Külön tudomány a mesterséges ráncok készítése s rögzítése levarrásokkal. A ráncok felső véreit a gallérral tűntetik el. Vannak

terrarossza, az egész terület jellemző talajtípusa. Egy forduló, s megpillantod a Vörös-tavat. Érdekes vidék ez! A táj vöröslík a terrarosszától, s legmélyebb pontján a tó olyan, mint egy kerek tükör.

Rövidesen az egész útvonal leg-hajmeresztőbb hajtú-kanyarjához érsz. Itt meg kell állnod néhány pillanatra. Előtted Észak-Magyarország legszebb fekvésű falva: Jósvafő. A patakok partján piroseserepes házak állnak, s első pillanatra szemedbe tűnik hatalmas bókó szomorúfüzfője a tanácsház udvarán. Minden oldalról sötét lombú hegyek veszik körül, s a hegyeket elválasztó mély völgyek itt találkoznak.

A faluba leérve indulj el a Lófej völgy felé. Ha szereted a csendes, mély völgyeket, most gyönyörköd-

hetsz bennük! Mind szűkebb és szűkebb sziklaszurdokba kerülsz. Néhol el is vész az út és csak a csörgedező patak habjai között, szikáról sziklára lépve juthatsz tovább. Két oldalt olyan közel jönnek hozzád a hatalmas sziklafalak, mintha vissza akarnának téríteni merész utadból. A fák lombjai szinte összeérnek, s kísérteties félhomály, végtelen csend fogad. A nyirkos avarban lustán halad tovább az itt gyakori sárga-fekete foltos szalamandra, s a patak partján ne-felejeskoszorút köthetsz.

Aztán ismét kiszélesedik a völgy, de csak azért, hogy ámuló szemednek új szépséget adjon. Kedves rétre jutottál, ahol kora tavasztól őszi pompás vadvirágok kelletik magukat. Feljebb ismét összefűződnak a hegykoszorúk. Nemsokára egy

vad, bokros helyen eléred a Lófej-forrást. Naponta, száraz időben azonban csak két-három naponként, erősen buzogva tör elő vize, hogy rövid idő múlva újból elapadjon.

Tovább észak, majd kelet felé a Ménes-völgybe juthatsz. Felső szakaszát, az üde, zöld réteket meredek, erdős hegyoldalak szegélyezik. Tiszta vízü, gyors folyású patakjában fürge pisztrángok cikáznak. Kövek között meghúzódva még rákot is találhatsz.

A patak folyása irányában haladva nemsokára elágazáshoz érsz. DNY felé indulva a vidék egyik legszebb vadászházát, Szelce-pusztát éred. A kis vadászkastély erkélyéről tiszta időben varázslatos kilátás nyílik. Csaknem 600 m magason vagyunk. Körülöttünk mindenütt erdőborított hegyek, csúcsok, s tiszta időben a havasok fehér sipkáját is látod.

Távolabb, Derenk község közelében emelkedik az érdekes cukorsüveg alakú hegyen, Szádvár ősi romja. S máris eljutottál évszázadok szárnyán a távoli múltba. Szinte hallod, amint harsány vadászkiáltások mellett lovak patái csattognak a kemény mészkövön, s látod a sűrű bozót rejtekében nyugtalanul horkantó vadkan dühös turkálását. Egykor víg élet zajától hangzott a Bebek-család ősi otthona. Ma már, a vadászok szerint még a vadász-nők is elkerülik Szádvár mohos falait...

Hidd'el, nem fogsz csalódottan távozni erről a vidékről. Nem fogod sajnálni az itt eltöltött néhány napot, csak a barlang után nézz körül a felszínen is! Ismerd meg hazádat, elrejtett szépségeit! Ismerd meg, hogy jobban szerethesd, és még inkább magadénak érezd!

Jakucs Lászlóné

ilyen ünnepi ráncos szoknyák, amelyeket vasálnak is. A vasalás keménységi fokát a közismert tőkhéjhoz hasonlítják. A vasalt szoknyákon kívül van a felső színes selyem brokát szoknya, amelynek ráncait már nem vasalják, hanem „gatyamadzagot” tűznek bele, s azzal húzzák össze, hogy ráncos legyen.

S hát még az öltözködés! Aki nem ért hozzá, azt se tudná melyiket vegye fel a nagy ruhahalomból, ami egyetlen öltözetből keletkezik. Nem tudná, hogy a sima alszoknyával, a „pendel”-lel kell kezdeni. Erre jönnek a ráncos fehér alszoknyák, jó 5-6 darab. Azután következnek azok, amelyek-

nek az alján piros szegés van, ezekre a fehér vasalt szoknyák s legfelül a színes selyem brokát. Elég felsorolni is. Az ingváll fehér lenvászonból készül, erre jön a „lajbi” stb. A nyakát 9-10-15-szörös gyöngy sor díszíti. A szoknyák elé kötlik a — leggyakrabban — fekete „szakácskát”, amely alul kb. tenyérynél, vagy még szélesebb csíkból dúsan hímzett. Derékukra jön a derékkötő, színes szalag, amely elől legelő a szakácska aljág. Jellegzetesen fésűlködnék, kontyot hordának. Néha külön betétek vannak a főkötő rögzítésére. Ezek a „Téketők” oldalt gyönggyel apróra ráncolt szalagokkal gazdagon díszítettek. E ruhadarabok, különösen a főkötők, díszítésükkel valószínűleg egyenruha jeleget kapnak. A jómód, társadalmi állás, de a családi állapot is leolvasható ezekről. A menyecskék a főkötő fölé érdekesen kikötött „menyecskét”, színes kendőt vesznek fel, a középkorúak és idősebbek e fölé még kendőt is kötnek.

Láthatjuk tehát, van itt megfigyelni, tanulmányozni való bőven. Érdekes számtárgásokba is bocsátkozhatunk. Szinte hihetetlen eredményekhez jutunk. Egyetlen női viselet, ha ünnepi, kb. 60 m anyagból készül, de a hétköznapi is 30 m körül van, ami súlyban is tetemes, értékben pedig az ünnepi 2000 Ft körül van.

Tévedne, aki azt hinné, hogy e népviselet Nógrádban csak bujádi vagy rimóci különlegesség. A legtöbb nógrádi falunak megvan a maga specialitása. Turánk végcéljánál, a hollókői romok alatt elterülő községben újra gyönyörködhetünk a nem annyira díszes, kissé komorabb viseletben.

Visszafelé újra Rimóc felé vitt utunk, bár választhattunk volna a másik utat, Nagylőce felé is. De Rimóc délutáni hangulatára is kíváncsiak voltunk. Ez azonban talán kevésbé, de hangban élénkebb. A sétálógató fiatalok dalolni is szeret. Dalai éppoly változatosak, mint ruházata. Sok olyan melódiát és szöveget tudnak, amelyet sehol másutt nem hallottunk, csak itt Palóccországban. Ősztől rendszerleg összehasonlításokat teszünk a Hollókői környéki erdő őszi természetvilágának s itt lenni a falu népének tarka egyvelege között. Itt is a természet virágai vannak emberi alakban. S közelebb-érezzők magunkhoz az erdőt, s magunkat a faluhoz, a néphez.

Szász Lajos

A KOSSUTH-barlangban

Feltárták a jósvafői Nagy Tohonya-forrás
barlangrendszerét

„Tvardkó, a martalóc megüzente Aggtelek legszebb leányának, hogy ha önszántából nem jön fel a hegyi várba, elrabolja és felperzseli a falut. Rémülten menekült a szép leány és kedvese. Ekkor megnyílt előttük a hegy nagy robajjal és az üregbe lépve ezernyi apró világító bogárka fényes lámpáskája jelezte előttük az utat. Az üldözők fáklyák fényében botorkáltak utánuk, de a fáklyák elhamvadtak és a rablók előtt kihúnytak az apró bogár-lámpások. Így a szerelmesek a hegy túlsó oldalán hamarosan ismét megpillantották az áldott napvilágot, a rablók pedig ott lelték kínos halálukat a sötét üregekben.”

Így mondja el az ősi népmese a csodás Baradla keletkezéséről és felfedezését.

De hogyan fest ma, a tudomány prózai reflektorfényében egy barlang felfedezése és kutatása?

Dr. Kessler Hubert már ezelőtt 25 évvel foglalkozott a jósvafői Nagy Tohonya-forrással és annak hatalmas, erősen ingadozó vízhozama, meg egyéb bizonyítékok alapján megállapította, hogy a forrás mögött barlangjárat húzódik. Egy, a források feletti nyílás mentén kutatás is kezdődött, de csak 1953-ban indult meg ismét a munka a Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet feltárásai keretében, most a források felett csak néhány méterrel.

Ennek a munkának eredményeként érkezett meg a várva-várt távirat: sikerült betörni a föld alatti vízfolyás hálózatába, érrendszerébe!

A Tohonya megadta magát, feltárta rejtett kincsét: a titokzatos Nagy Tohonya barlangrendszert.

Izgatott csomagolás követte a távirat felbontását, majd napoknak tűnő vasúti unalom után végre ott álltunk a tethelyen.

Ki-ki felöltötte a barlangi ruhát; lámpákat, kötelet a kézbe és a kis csapat: dr. Kessler Hubert, valamint munkatársai, Chambre Attila és e sorok írója eltűntek a 80 méter hosszú, mesterséges táróban. A táro utolsó méterei rókalyukszerű szűk hasadékbá vezetnek, ennek végén pedig egy pillanatra megállást parancsolt a látvány: tágas, sötét üreg ácsigott a behatolók előtt. A mesterséges táro után üdítő, megkapó látvány: hatalmas cseppkőoszlop és számtalan cseppkő szerzett örömet.

Íme az ismeretlen föld alatti világ kapuja, komor feketé boltozatok, süket csend, de mégis hívogató, csábító út! Ember még nem látta, nem járta, ami előttünk áll!

A behozott kötélre máris szükség van, cseppkőoszlophoz kerül a vége és a lejtőn történt leereszkedés után agyagos, ragadós talajon megyünk tovább. Hamarosan víznyelő nyílása látszik, utána még több hasonló tölcser jelzi, hogy víz szokott itt folydogálni. Mert a járatban egyelőre csak csepegő víz van, hiszen a forrás vize felett 4–5 méterrel vagyunk. Szótlanul halad tovább a kis csoport. De az eddigi aránylag kényelmes haladás egyre nehezebbé válik: a járat alja összeszűkül, feljebb kell kapaszkodni, hogy tovább jussunk. A mászás okozta zajhoz azonban mintha egyéb is járulna! Megállunk és csendben figyelünk: távoli malom zúgását, vagy felkerekedő szél suhogását idézi a képzelet? Nem! Víz morajlik a messzi sötétből! Újult erővel előre! A hang egyre erősödik. Szédítő hasadékok útvesztőjében igyekezzünk a zúgás felé. Egyre hangosabb a dübörgés, már több mé-

ter magas vízest képzelünk magunk elé, de a régi barlangos tapasztalat beválk: a szűk hasadékon végigrohánó patak alig félméteres esése okozza a zajt. A zúgó alatt egy kőzetpedés mentén tűnik el a víz az alsó szintre. Elértük tehát ismét a forrás vizét, saját, rejtett birodalmában.

Innen már a patak vize mutatja útunk folytatását. A járat egyre magasabb lesz. Kutatólámpánk fénye alig éri el a mennyezetet. Úgy tűnik, a szédítő magasban ismét kiszélesedik a sziklafal köze.

De nézzünk csak előre! Miért csendesedett el a víz annyira? Futása meglassult, tükre kiszélesedett. Tő vize csillan a gótikus ívekhez hasonlóan összeboruló roppant boltozat alatt. A víz mélyzöld színű. Fenekén korrodált sziklatalajok meredeznek. Meg kell próbálni ezeken tovább jutni. Ki tudna itt megtorpanni? Előbb térdig, majd derékig kell a dermesztő vízbe lépni. De egyre mélyebb lesz a víz. A ragadós fenék pedig a csizmák után áhítozik. Legjobb lesz úszni! Igen, de a lámpa kialszik. Vissza kell térni a parton maradtakhoz. Hamarosan belátjuk, kár kísérletezni, csónak nélkül nem jutunk tovább. Vissza hát, hogy új rohammal kísérreljük meg a továbbhaladást.

A kifelé vivő úton már ismerősként üdvözljük a nehezen, mászható helyeket. Mindenütt az általunk odakent sár jelzi az utat.

Igen, de a vizes ruha és csizma még jobban ragad a mély agyagban. Lassan haladunk, meg-megállunk. Ez okozta azt, hogy egy hosszabb megállás után nem mozdult a lábam. Előbb térdig, majd félcombig merül az iszapba. Lassan a másik is ilyen sorsra jut. Végre egyiket sikerül kiszabadítanom, addig már a másik menthetetlen! No, csak a csizma! Mert a víztől síkos láb könnyedén siklik ki a csizmából. Egy csizmával tovább? Eh, maradjon a másik is! Annál szaporábban kell igyekezni most már a többiek után. Igen, de a mesterséges táróban fagy. Deresek a falak és jégcsapok hidege csípi a talpamat. Végre odakint kerül egy pár csizma és nyakig

vizesen, sárosan, futva érkezünk a faluba. A barlangban +14 C° a hőmérséklet, idekinn -17 C°!

★

A következő úton már a gumicsónakot is visszük. Magyar Gábor és Nagy Elemér, akik a gumicsónakot Budapestről elhozták, velünk tartanak.

A tó vize most már nem akadály, méltóságjeljes lassúsággal, halkán csobogó evezővel siklunk előre. Itt egy

kis vízesést érünk, utána 4-5 m mély víz fölött lebegünk. Még egy vízesés következik. Azután pedig minden felől falak merednek elénk: a barlang mennyezete a víz alá hajolt. Szifon! Vége az útnak.

A további haladás útját kutatva, több meddő kísérlet után, Magyarai magasan egy járatot talál: kiderül, hogy egy felső szintet sikerült felfedezni. Ennek csodás gazdagságú cseppkövei elkápráztatnak bennünket. A vízjárat felett 30 méterrel haladó emeleti járatról több helyen lelátni az alsó szintre. Tompán morajlik a mélyben a patak vize. Visszatérünk a szifonhoz: jól látszik, amint a fal tövében feláramlik a víz.

Itt kell majd a víz alatt megkísérlni a szifon átúszását. Ez egy minden eddiginél izgalmasabb vállalkozás lesz.

A barlang felmérése és fényképezése következik ezután. Különösen a vizes szakasz felmérése érdekes munka. Itt egy-egy kiálló szirtzen vagy fal üregeiben kell elhelyezkedni és a csónakban maradó fényjelzéseit figyelve mérni és jegyezni.

A Nagy Tohonya-forrás barlangja: a Kossuth-barlang tehát megadta magát, de nem kapitulált teljesen! A szifonon túli rész még további érdekes, küzdelmes órákat ígér.

Nehéz, fáradtságos dolog a karszt titkainak felderítése. De megéri!

Rádai Ödön

Velencei hegység

A természetjárók, utazgatók nagy többsége csak messziről, egy-egy balatoni út alkalmával, a robozó vonatból vesz tudomást a Velencei tó túlsó partján levő hegységről, amelyről a Túra-vezetők kézikönyvének I. része is csak alig 10 sorban emlékezik meg. Természetjáróink a Bükköt, Mátrát sokkal jobban ismerik, mint a közepes (250-350 m) magasságú, de fővárosunktól alig 45 km-re fekvő Velencei hegységet. Pedig ezt a hegységet is alkalmassá teszi természetjárásra sok kedvező adottsága: a tó és a benne visszaturkózódó hegység festői találkozásai, a lankás, barátságosan hívogató, erdővel, vagy szőlővel fedett hegyoldalak, a hegység tetejéről a nádasokkal és szabad víztükrökkel váltakozó tó panorámája a hegység geológiai érdekességei (egyetlen ós-hegységünk!), a közelítő vízlejtő lehetőségei, víziélete, különösen pedig érdekes, tudományos megfigyelés alatt álló márdárvilága. Kicsiben tehát ugyanazok a kedvező adottságok vannak itt, mint a Balatonnál, de fővárosunkhoz képest sokkal kedvezőbb fekvéssel. A hegység a tó partján fekvő számos szakaszvezeti üdülőházból, de a tó déli partján húzódnó sűrűforralmú főközlekedési útvonalokról (balatoni mőt és vasút) Budapestre indulva 1 nap alatt is bejárható. Különösen, ha figyelembe vesszük a székesfehérvár-bicsakai vasútvonal és a székesfehérvár-sukoró-kápolnásnyék-verebi autóbuszvonal adta további közlekedési lehetőségeket is.

A reggeli vonatok egyikével elindulva Budapestről alig másfél óra alatt megérkezünk Kápolnásnyékre, Vörösmarty szülőföldjére, ahol a nagy költő emléket a szülőházából alakított múzeum hirdeti. A községből a Pázmány felé vezető országúton kb. 1 óra alatt érünk a balra levő szőlők mellett a Cseplek-hegységnek a vonatból is már jól látható hatalmas, szép kvarcisziklája alá. A sziklák közt nagy hasadék érintésével felkapaszkodva a meredek sziklafokra, igen szép kilátásunk nyílik az alattunk elterülő szőlőkre, falvakra, kőbányára, Kálváriahegyre. A hegy gerincén legelőknél, szőlőkön, majd kis erdőcskén át haladva, gombaerősor megfigyelhetjük a lila pereszke-gomba ritkán látható, kb. 20 m átmérőjű kör kerületen elhelyezkedő telepet (ún. boszorkánykör) és összesen háromnegyed óra alatt a tetején levő keresztrel messziről felismerhető, szőlővel borított, szép

kúp alakú Csúcsoshegyhez (268 m), majd innen 1/2 óra alatt Nadap községhez érünk. A község legfőbb nevezetessége a szintezési ősjegy a magyarországi magasságmérések kiindulási pontja, amely a nadapi kőbánya hatalmas sziklája alatt, a mozdulatiannak hitt gránit ősközetben található. A község nyugati széléről gyalog, majd lassan emelkedő szekerúton a hegység legmagasabb csúcsának, a Meleghegynek (352 m) déli lábához, és a hegyoldal tölgyerdejében rövid kapaszkodás után a csúcra érünk.

A csúcsot nagy gránit és megromgált kis fa-güla jelzi, sajnos, innen, a messze környék legmagasabb pontjára a környező fák miatt nincs kilátás, a természetjárók társadalmi munkájára és az állami földmérés, valamint az állami erdőgazdász megért támogatására lenne szükség, hogy mind kilátóhelyül, mind mérési észlelésekre alkalmas, elegendő magas és erős güla szolgálja a jövőben a közös érdekeket. Néhány száz méter kell haladnunk a gerincen (Ny) míg kilátó pontot találunk. A látvány elbűvölő: előttünk terül el a tó 26 km-nyi vízfelülete, nádasok sötétzöld szigetivel, vítorlásokkal, csónakokkal tarkítva, hatalmas térképként kirajzolódva, partján a szőlőhegyek szelíd lankáival, falvak piros tetejű házaival, üdülőtelepekkel. Távolabb látjuk a Balaton csillogó tükreét, északra a Velencei hegységet borító, egy tagban kb. 3000 kh területű erdőt, az erdőn túl pedig a Iovasberényi jellegzetes kéttornyú templomot és kastélyt. Alig tudunk megválni a szép kilátástól, de az idő sürget, meg kell néznünk még a közelben a Meleghegy nevezetességét: a Likas-kő érdekes szikla alakulatát.

Visszatérve kilátóhelyünkre, északnyugat felé a volt vadaskert gyalog, majd szekér útján a János-, és Antál-források érintésével jutunk a volt vadászkastélyhoz (ma üdülő). A széles völgy fenekén haladva utunk csakhamar betorkollik a nadap-Iovasberényi országútra, amelyen másfél óra múlva a Iovasberényi vasútállomáshoz érünk. A Meleghegyről más irányban is tojthatatjuk utunkat: a hegy délnyugati oldalában a legelőn található érdekes gránitbömbök között haladó szekérúton nyugat felé menve előbb a vízének színerdől elnevezett Kékkutat, majd egy vadászkuhó helyét és a melléte levő Angélikaforrást, déli irányban tovább-

haladva pedig egy nehezen megtalálható barlangot érünk el. Innen 45 perc alatt Pákozdi őskori földvárához jutunk, ahol az ásások igen értékes leletanyagot hoztak napvilágra.

A földvártól újabb 45 perc alatt az 1848. szeptember 29-én lefolyt nagy pákozdi csata emlékére emelt honvéd-emléket és Pákozdi községet, majd északnyugatnak fordulva pedig 1 óra alatt a kopár Tomposhegy és a mögötte levő Csala erdő érintésével a csalai vasútállomást érjük el, ahonnan Bicskén, vagy Székesfehérváron át térhetünk Budapestre.

Amint látjuk, a Velencei hegység közepes magassága és nagysága mellett is elegendő látnivalót ígér azoknak a természetjáróknak, akik országunk minél teljesebb megismerését tűzték ki céljukul. Ennek a célnak a megkönnyítése és ennek az eddig méltatlanul elhanyagolt hegységnek a természetjárásba való bekapcsolását kívánják szolgálni a MELYEPTERV természetjárói akkór, amikor a „Természetjárás” 1956. januári számában tett vállalásuknak megfelelően az Országos Társadalmi Természetjáró Sportszövetségnek a hegység természetjáró feltáráására vonatkozó munkatervüket és vázlatukat benyújtották. Reméljük, természetjáróink a többi, még hasonlóképpen feltáratlan, vagy alig feltárt hegységünket a Gerecsét, a Cserhátot, a Zempléni és az Észak-borsodi hegyeket is rövidesen gondozásukba vessik, hogy a természetjáró létesítményekkel minél több dolgozóknak könnyítsék meg egészségük fejlesztését, hazánk megismerését.

Holányi László

A Mátrának ez a része meglehetősen elhanyagolt, ritkán járt terület, pedig szépsége miatt nagyobb érdeklődésre tarthatna számot. Ha a Tarna völgye felől közelítjük meg, feltétlen tegyünk egy kis kitérőt és nézzük meg a siroki várat.

Sirok község a vasúttól mindössze félóra. Egy útkanyarulatnál hirtelen szemünkbe tűnik impozáns képe. Még a XIV. században épült meredeken emelkedő riolit-tufa sziklákon. A vár föld alatti folyosóit, alagútjait a puha kőzetbe vájták. Ma már csak rom, de a török időkben nagy jelentősége volt. Közel száz évig volt török kézen és a XVIII. században indult pusztulásnak. A várhegy oldalában több helyen faragott sziklákat, tufába mélyített kaptárszerű üregeket találunk. Ezeket nyilván egy régi, ismeretlen nép alkotta, amelynek áldozati és temetkezési helye lehetett itt. A várból nagyon szép kilátás nyílik a Mátra gerincére, Bükkszék, Pétervására felé és a Bükkre. Az északkelet felé húzódó gerincen látjuk a híres siroki kőbálványokat. Ezeket a riolittufából álló kőtornyokat az eső és szél munkája hozta létre. A községben, főleg az egerbaktai út mentén itt-ott még láthatók a „barlanglakások” — a régi idők itt maradt szomorú emlékei. Ma már főleg csak istállónak, kamrának használják ezeket a tufába vájt üregeket.

A községtől nyugatra, a két Tarna között emelkedik a Darnó-hegy csoportja. A turisták nem látogatják, pedig semmitmondó külseje sok szépséget rejteget. Különösen sziklás vízmosásai szépek. Földtanilag is igen érdekes, változatos terület. A Szarvaskő környékéről ismert diabáz itt is megtalálható.

A Darnóhegytől tovább haladva rövidesen elérjük Recsk községet. A Tarna völgy kiszélesedésénél igen szép környezetben épült. Remek körképet nyújt a Mátra-gerinc, Kékes, Galyatető, Veresvár, Hegyeshegy, Lahóca és a Darnóhegy erdőkoszorúza gyűrűje.

Ha a kopár Nagykö mellett a vasútvonal mentén Mátraderecske felé haladunk, egy negyedóra alatt elérünk a Kanászvárhoz. Meredeken emelkedő hegygerinc végén, toronyszerűen magaslik egyetlen még épségben levő fala. Tulajdonképpen nem is vár, csak egy jelző vagy megfigyelő őrtorony lehetett a török időkben.

A Lahóca kopár, fátlan, mély vízmosásokkal összehabdalt északi oldalán felkapaszkodva jól megfigyelhetjük a felszíni erózió pusztító, romboló munkáját. A Lahócáról ismét szép kilátásunk van a Mátra északi meredek lejtőire, a Tarna völgyére, Recsk községre. Hajdanában, évmilliókkal ezelőtt a miocén korban hatalmas vulkánok működtek ezen a területen is. A kiömlő láva, a levegőből leülepedett vulkáni por építette föl a Mátra hatalmas andezit hegytömegét. A Tarna két oldalán félkörben elhelyezkedő Kanászhegy, Lahóca, Fehérkö, Veresvár, Hegyeshegy és Csákánykö csoportját azonban egy sokkal régebbi vulkáni tevékenység hozta létre, mint a Mátra főtömegét. Még az eocén korban, negyven-ötvenmillió évvel ezelőtt. A Lahóca délkeleti oldalán jól láthatók ma is a megmerevedett andezit lávaárak. A haj-

1. A siroki kőbálványok igen festői és vad képet nyújtanak a szemlélőnek. Fura alakjukat sok tízezer éven át formálta a természet

2. Meredek riolittufa sziklákon épült a siroki vár, amelyet okiratok először 1320-ban említenek. Kezdetben az Aba nemzetségé volt, majd később a Csák Mátéval szövetséges Bodonyiaké. A várat a XIX. század végéig lakták

dani heves vulkáni működéseknek ma már csak gyér nyomaival találkozunk szénsavas, kénhidrogénes források alakjában. A pezsgő, üdítő vízű „csevics” kutak és források az egész Mátra vidékén gyakoriak.

A 324 m magas Lahócahegy híres hely. Alattunk a hegy mélyében terül el hazánk egyetlen rézércbányája. Már több mint száz éve folyik itt a bányászat. Az egyre jobban gyengülő vulkáni működés során a mélyből feltörő forró hidrotermális oldatok elbontották a környező kőzetet és az apró résekbe, repedésekbe lerakták a magukkal hozott ásványi anyagokat. Az itteni ércelőfordulás teleptani, genetikai szempontból világviszonylatban is szinte egyedülálló jelenségnek mondható. Az érces töm-

3. A halkan csobogó Tarna patak nagy felhőszakadások után szilaj folyóként önti el teljes szélességében a völgyet. Ugyanakkor bőven lerakja hordalékát, amely dúsantermővé teszi a talajt

4. A Nagykő és a Lahóca kopár oldala Recsk mellett. A Lahóca oldalán jól felismerhető a lávaár. A Nagykő tövében csendesen folydogál a megszelídült Tarna

szők legfontosabb ásványai az enargit, pirit, fakőérc. Az arany és ezüst a piritkristályokban apró, néhány mikron nagyságú szemcsék alakjában fordul elő.

Visszatérve a Tarna patak völgyébe, nyugat felé rövidesen elérjük Parádfürdőt.

Parádfürdő ma már nem az a zajos, mondén fürdőhely, ami hajdanában volt, viszont évente a dolgozók ezrei nyernek felüdülést és gyógyulást az egészséges, szép környezetben. A százados tölgyfákból, fenyőfákból álló park, a vidáman csörgedező patakok, közeli erdők, szép épületek kedves emlékként élnek mindenkiben, aki itt valaha megfordult. A fürdőtelep felett emelkedő Veresvár oldalában több régi tárót találunk. Még a múlt

század első éveiben itt indult meg a terület bányászati kutatása. A nyaralók is szívesen keresik fel ezeket az elhagyott tárókat és boldogan mutatják a hányókon felszedett, csillogó, pirittartalmú követ, hogy „aranyat találtak”!

Parádfürdőtől déli irányban, a szép Ilona völgyön megyünk végig. A Sándor rét után egy pompás vadgesztenye fasorban vezet az út. Egymást érik a tarka, vadvirágos rétek az út két oldalán. Elhaladunk a Szt. István csevicés kút mellett és lassú emelkedéssel eljutunk az Ilona völgyi vízeséshez. A Marhád északkeleti oldalában, elhagyott, szakadékos vízmősásban, hatalmas sziklatömbök között, 8–10 méter magasról zúdul itt le a patak vize. Különösen hóolvadáskor, nagy esők után szép látvány.

A patakmedret elhagyva, a Marhád oldalában vezet meredek szekérúton egy óra alatt kényelmesen elérhetjük a Mátra gerincét, vagy a disznókői örházat.

Mi a Saskó felé vezető meredek, helyenként sziklás ösvényen megyünk s rövidesen elérünk a saskói emlékműhöz.

Tiszta, derült időben olyan fenséges kilátás nyílik a mélybe szakadó sziklák tetejéről az északi területekre, hogy alig tudunk elszakadni innen, hogy útunkat folytassuk. Alattunk a Mátra meredek lejtői, mély völgyei, apró erdészházak, elszórt tisztások. Mélyen lent kígyózik, a Sándor rét és Somhegy között vezető szép erdei szerpentinút. Messze kitérül előttünk az egész északi dombvidék apró falvaival. Balra Salgótarján környékét, a Karancs jellegzetes alakját ismerjük fel. Kelet felé komor fenséggel emelkedik ki a dombok közül a Bükk-fennsík. Jól látható a Tarkó jellegzetes letörése, a Bélkő sziklái, Eger környéke, a Várhegy. S messze, messze távol az Alacsony Tátra, a Magas Tátra.

Elhagyott keskeny ösvényen vándorlunk tovább a Disznókő sziklái között, át a Szárhegyen, Cserepes-tetőn az Oroszlánvárig. A tatárjárás korában épült ez a kis vár a Mátra rengetegében, ma már csak néhány falmaradvány, sánccsészlet ismerhető fel belőle. Szép a kilátás innen a Kékesre, Galyatetőre s Domszló felé a mély völgyekre.

Föl-le vezet az ösvény a gerinc csúcsain keresztül, át a Nagy Zúgón, Szederjesen, Remetehegyen. Elérünk a Gazoskőre. Már csak 500 méter magasan vagyunk, de azért még innen is nagyon szép kilátásunk van a sziklás csúcsról a Tarna völgyére, a Darnóhegyre, Recsk környékére. A meredek hegyoldalban fiatal fenyves húzódik végig. Ott lent a fenyvesen át szép ösvények vezetnek keresztül és kellemes, szép sétákat tehet, aki több időt tölt erre felé. Az egyik mély völgy a Bájpaták völgye. Híres termésvíz előfordulásáról. A múlt század közepén több tonna természetet tártak itt fel.

Gazoskőtől egy óra alatt leérhetünk ismét a siroki vagy kőkúti vasúti megállókhöz.

Két nap alatt kényelmesen végigjárhatjuk a leírt útvonalat. A mátraházi vagy parádfürdői turistaházban tölthetjük az éjszakát, de szabadban való sátorozáshoz is sok alkalmas hely kínálkozik.

Kincses Júlia

AZ ORSZÁGOS KÉK JELZÉS ÚTVONALÁN

A kék jelzés Cserhát hegységi szakaszának végigjárására Katalin-pusztára kell ismét elmennünk, amelyet gyalog leg-
rövidebb idő alatt a már ismertett Magyarkút felőli úton
érhetünk el, de ha autóbusszal utazunk, az helyben tesz le.

Utunk első célja az elszigetelten álló váci Nagyszál, vagy
másik néven Naszály megmászása. Erdős, meredeken kapaszkodó
út vezet fel a NY-K irányú gerincre, amelynek leg-
magasabb pontján emelt háromszögelési gúlából ritkaság
látványban gyönyörködhetünk a Dunakanyarra, Pílisre, Bőr-
zsonyre, és végignézhajtuk Innen madártávlatból a reánk
váró útvonalat is. A tetőről ösvényen ereszkedünk le az ő-
ságyárd—koslútra és azon E-i irányban beérünk Ős-
ágyárra. Innen részben nyílt terepen, részben kisebb erdő-
részletek érintésével Felsőpetényhez érünk. A banki völgy-
ben vezető országút keresztezése után erdőszélen, majd ké-
sőbb erdei utakon érintjük a Romhányi-hegy 411 és 406-os
magassági pontjait, majd az Alsóerdőn keresztül Romhány
községbe ereszkedünk le (Katalinpusztától kb. 22 km, 7 óra).

Romhánytól Kétdobonyig az országutat tapossuk, majd a
község után DK-i főirányban az egész hegyvidék nevét vi-
selő Cserhát 349-es tetejére húzunk fel, ahonnan a tőle D-re
eső Szécsénykébe igyekezünk. A faluban K-re fordulunk és
a Gyalogvár tetején át leereszkedünk a Galga völgyében ha-
ladó aszód—balassagyarmati vasútvonalhoz, amelyet Becske
vasúti megállóhely közelében keresztezünk (kb. 10 km, 3 óra
30 perc).

Becske községben áthaladva a Szandahegyen álló, de már
csak igen csekély vármaradványok jelentenek valami érde-
kességet azon a Romhánytól kezdődő és a Peres hegyen át
egészen Nemti pusztáig terjedő, eddigi útvonalunkhoz képest
egyhanqu úton.

Nemti pusztától a Széles parlag E-i, erdőirtásos oldalában
haladunk a 388-as útcsoomóponthoz. Útközben már messziről
kiemelkedik az erdőből a Cserhát egyik jellegzetességét je-

lento sasbércl vadászcastély maradványa. A csomóponttól
erdei úton kapaszkodunk fel a kastélyhoz, ahol fájdalommal
kell megállapítanunk, hogy bár messzi tájon nincs a turisták-
nak szállása, ezt a nemrég még lakható és menedékháznak
ideális épületet ennyire pusztulni hagyták.

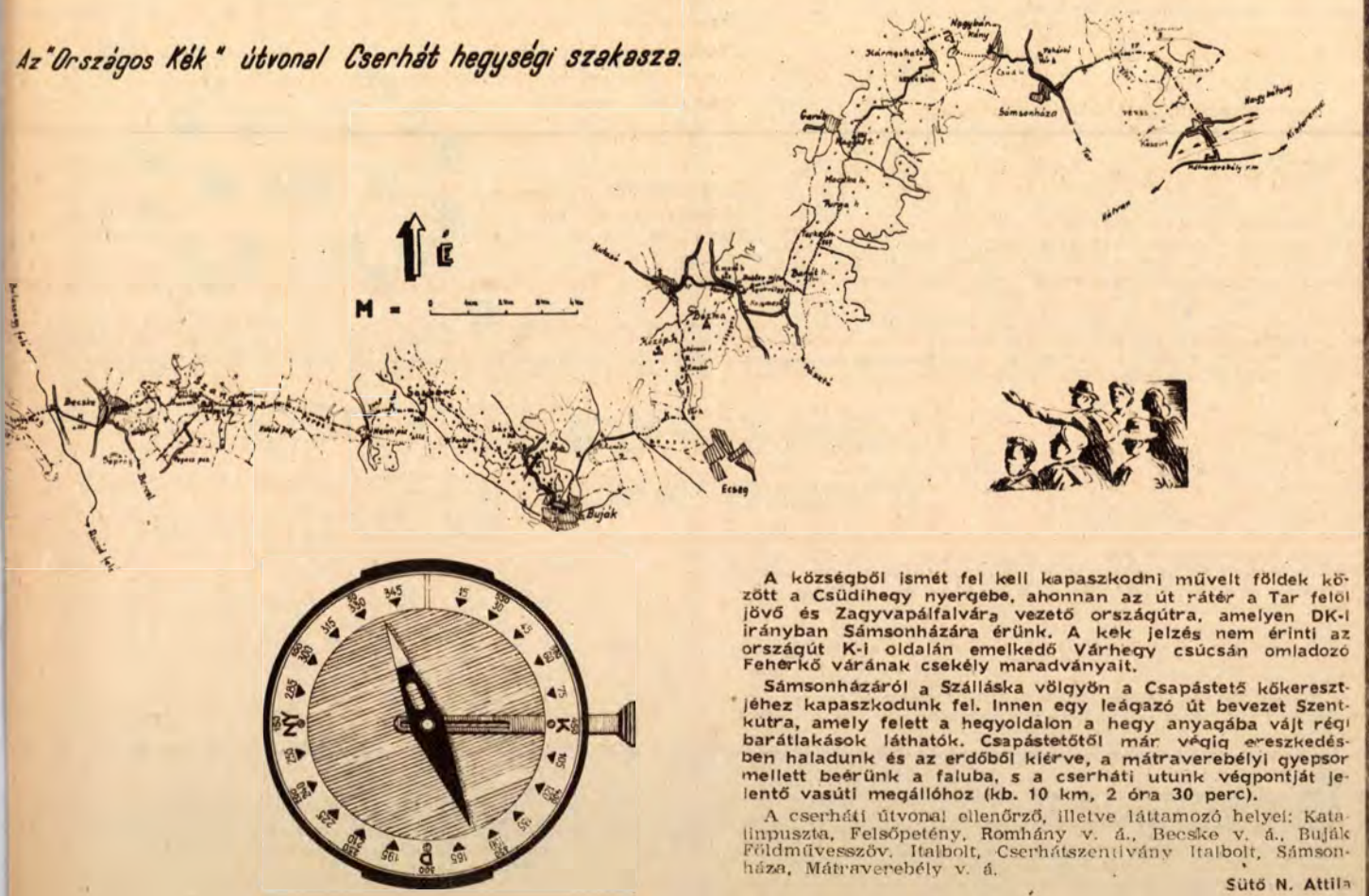
Erdei úton indulunk el DK felé és lassú ereszkedéssel a
Kétpatak kedves völgyén keresztül leérünk a vadászcastélyból
átalakított bujaki üdülőhöz. Szemben velünk a Várhegy tete-
jén a nagy kiterjedésű és egyes részleteiben meglepően ép-
ségben maradt várrmok hívogatnak. Atvágyva a műúton, át-
ugrunk a patakocskán és az erdőben felkapaszkodunk a Vár-
hegy tetejére. A falakról szép kilátásban gyönyörködhetünk
mindenfelé. Egy kis pihenő után DK irányú nyiladékon eresz-
kedünk le és érjük el az előbbi műutat, és azon a régi kas-
tély parkján keresztül a népviseletéről messze földön híres
Buják községbe érünk (kb. 20 km, 6 óra).

A faluból E-i irányban szántóföldek között a Pihenőkö ke-
resztjéhez kapaszkodunk fel, itt K felé fordulunk és a Bokri-
hegy tövében az ecsegi Várhegy alá ereszkedünk. A kis ma-
gaslat tetejét sánc övezi, a hajdani várból azonban már csak
kőhalmoz maradt.

Utunk a kies Szuha völgyben vezet. Menet közben szom-
junkat a bővizű Hármashatár igen jó vízával enyhíthetjük és
rövidesen Cserhátszentiványba érünk. A falu K-i szálán a
Bábeves-csárdához vezető rövidíti kocsútra fordulunk, amely
az ún. Szurdokon át éri el a kocsmát, ahonnan rövid ideig
szántóföldek között vezető dűlőúton elérünk a Baráthegy
aljába. Erdői ösvényen a Hármashatár találkozó pontjához ka-
paszkodunk fel, majd itt E-ra fordulunk és a Baráthegyen át
a Tepkehegy 567 m-es csúcán messzire kiemelkedő, újonnan
létesített hatalmas háromszögelési gúlahoz érünk. Innen ös-
vényen követhetjük a kék jelzés útvonalát jelentő járashatár,
a Purgahegyen, Macskahegyen át a Nagykötetőig. A határt
a fiatalos, cserjés erdőből kiemelkedő könnyen felismerhető
őreg fák mutatják. A Nagykötető után rövid ideig még a ha-
tár mentén haladunk, majd egy keresztező kocsút a Kőkapu-
tól Ny-ra jelzett nagy tisztásra vezet.

A tisztás E-i sarkából EK-i irányban felérünk a Kerekbűkk
tetejére. Itt E-i irányú kocsúton indulunk el, majd vissza-
térve az eredeti EK-i irányhoz, elérjük a Hármashatárhegy
felől jövő és a tető K-i szélén haladó községhatár töréspont-
ját. Itt hirtelen ereszkedő kocsút vezet le a Csepögöskút felől
jövő útra. További lejtéssel leérünk a Vizesárokhoz, azon át
Nagybárcány községbe (kb. 24 km, 7 óra 30 perc).

Az "Országos Kék" útvonal Cserhát hegységi szakasza.

A községből ismét fel kell kapaszkodni művelt földek kö-
zött a Csúdihegy nyergébe, ahonnan az út rátér a Tar felől
jövő és Zagypálfalvára vezető országútra, amelyen DK-i
irányban Sámsonházára érünk. A kék jelzés nem érinti az
országút K-i oldalán emelkedő Várhegy csúcán omladozó
Feherkő várának csekély maradványait.

Sámsonházáról a Szálláska völgyön a Csapástető kökereszt-
jéhez kapaszkodunk fel. Innen egy leágazó út bevezet Szent-
kútra, amely felett a hegyoldalon a hegy anyagába vájt régi
barátlakások láthatók. Csapástetőtől már végig ereszkedés-
ben haladunk és az erdőből kiérve, a mátraverebélyi gyeptör-
mellett beérünk a faluba, s a cserhátú utunk végpontját je-
lentő vasúti megállóhoz (kb. 10 km, 2 óra 30 perc).

A cserhátú útvonal ellenőrző, illetve láttamozó helyei: Kata-
linpuszta, Felsőpetény, Romhány v. á., Becske v. á., Buják
Földművelőszöv. Italtolt, Cserhátszentivány Italtolt, Sámson-
ház, Mátraverebély v. á.

Sütő N. Attila

Az V. Országos Természetjáró Ertekezletet, az eredeti tervtől eltérően, az OTSB 1956. április 15-ére tűzte ki. Az érdekeltek külön meghívót kapnak.

★

Erdey Gyula, a borsodiak Gyuszi bácsija, hosszas lap-pangó betegség után március 21-én hirtelen elhunyt. A Bükk megismertetésében kiváló munkát végzett Barátunk emlékét megőrizzük.

★

Az Országos Testnevelési és Sportbizottság elnöke Miklós János elvtársat bizta meg az OTSB mellett működő Országos Társadalmi Természetjáró Sport-szövetség elnöki teendőinek ellátásával.

★

Az OTSB 1956. április 8-án rendezi az immár hagyományossá vált koszorúzási emlékünnepeket a Vöröskő-sziklán emelt szovjet hősi emlékoszlopnál. Az ünnepség kezdete 13 órakor lesz. Ugyanekkor tartják meg az 1956. évi Felszabadulási Természetjáró Tájéko-zódási Verseny eredményhirdetését.

Az OTSB felhívja a természetjáró szakosztályokat, hogy ez alkalommal is minél több résztvevővel szervezzenek felszabadulási-emléktúrát a Vöröskő-szik-lához.

★

Természetjáró túrázás pontozása:
gyalogtúra 1 km 1 pont 100 m szint 1 p.
sítúra 1 km 1 pont 100 m szint 1 pont,
evezőtúra 2 km 1 pont
kerékpártúra 3 km 1 pont 100 m szint
1 pont
barlangtúra 1 óra 3 pont,
sziklamászás 1 óra 3 pont.

Barlangban megtett kilométerekért és szintekért külön pont nem jár. Turista-létesítmények készítésénél végzett kö-zösségi munka (munkatúra), amennyi-ben az illetékes TSB igazolja, 10 pont. Versenyrendezésért, előkészítésért pont nem adható (Lásd: Egységes magyar sportminősítési rendszer. Kapható a Sportkönyvesboltban. Bp. VII. Rákóczi út 64).

★

Az V. kerületi természetjáró szövetség bizottságot alakított a bölcsőhegyi kilátó építésére.

★

A Bp. V. Meteor április 22-én rendezi kevélyi találkozóját a túra-pontverseny keretében. Ez alkalommal emléktáblát helyeznek el az Ezüsthelyi védkunyhón, amely a TTE első pestkörnyéki létesít-ménye volt. A szakosztály elvállalta Csóvár romjainak patronálását.

★

Lapzárta minden hó 10-én.

Könyvszemle

VAJDA ERNŐ: A MAGYAR NÖVÉNY-VILÁG KÉPESKÖNYVE a Művelt Nép kiadásában jelent meg a szokott tetszetős kivitelnél is díszesebben. Az album méretű könyv a természetjárók számára különösen élvezetes és hasznos, mert szövegrészeiben logikus sorrendben ismer-teti a magyar növényvilág jellegét és fejlődéstörténetét; a maradvány- és bennszülöttfajokat; a jövevényflóraele-meket; a növényátulásokat. A könyv az egyes növényekkel és növényátulá-sokkal kapcsolatos kultúrtörténeti és gazdasági adatokat is megemlíti. A könyvet 120 nagyalakú művészi fény-kép egészíti ki. Őszintén mondhatjuk, hogy ilyen szép könyv ritkán kerül ke-

zünkbe. A természetjáró szórakozva ismeri meg beidőle hazánk növényeit és jellegzetességét.

★

BÓHUS-KALMÁR: ERDŐ-MEZŐ GOM-BÁI kiadvány népszerűen ismerteti a természetjárókkal az erdőn-mezőn található gombafajtákat. Leírja a gombafajtákat, foglalkozik a gombafajok és fajták meghatározásával és a fontosabb fajokat színes ábrákon mutatja be. Akiknek nincs előképzettségük, azok számára is könnyen érthető. Tavaszli túráinkon már haszonnal forgathatjuk a könyvet, aminek beszerzése a szakosztályoknak és egyéneknek ajánljuk. A könyvet a Mezőgazdasági Kiadó adta ki közismert kiváló minőségű munkával. (Fenti könyvek kaphatók a Sportkönyvesboltban, Bp. Rákóczi út 64.)

Vízszintes: 1. Vértési hely, 10. Izmainkban rejlik, 11. Híszékeny, 12. Tréfa, 14. Idegen betű kiejtve, 16. Arkád, 18. A magyar omega, 19. Vértési hely, 23. Trombitahang, 24. Exotikus kérésd-ző állat, 25. Vértési hely, 30. Hónap-torna, 32. Rag, 33. A miskolci Gellért-hegy fele, 34. Fogoly, 36. Szerszám, 39. Főle ellentéte, 39. Vértési hely.

Függőleges: 1. Vértési hely, 2. Adás-vétel tárgya, 3. Flatal szervezet teszt, 4. Rag, de kiejtett betű is, 5. Butus, 6. Hordozó, 7. Deréknál van, 8. Betű kiejtve, 9. YLZ, 13. Vértési hely, 15. Te-repverseny vesztesének osztályrésze, 17. A természet főle borul, 19. Ezt csinál-ja a turista a szabadban, 20. Hónapok, 21. Nem teljesen ép elme (!), 22. Egyfor-ma betűk, 26. Nekikeseredett verseny-ző teszt, 27. Gabonát kaszál, 28. Hét napja, 29. Kettős betű, 31. Szótoldalék, 33. Nem főle, 35. A házba, 36. Kettős betű, 37. Hónap vége, 38. Régi szalon-nán van.

Felhívjuk kedves olvasóink figyelmét, hogy lapunkban áprilistól rejtvény-verseny kezdődik, amely októberben ér véget. A verseny lényege:

1. Lapunk 1956. évi 4-10 (ápr.-okt.) számaiban azonos beosztású keresztrejtvények lesznek. Ezek mindegyike egy-egy hegység pontjait tartalmazza a következő 6 sorban: vízsz. 1, 19, 25, 39, függ. 1, 13.

Minden szám után megfejtésként ezt a hat sort kell beküldeni.

2. A rejtvények egy bizonyos négy-zetében található betűk sorban összeolvasva hazánk egyik legszebb természeti

érdekességének nevét adják. Ezt kell a rejtvényverseny végén beküldeni a következő formában:
„A felülről ... balról ... kockákban található betűk összeolvasva a ... nevet adják.”

3. Az egyes számok után az említett 6 sor helyes megfejtését beküldők között továbbra is havonta 3 könyvjutal-mat sorsolunk ki. Azok között pedig akik az októberi szám után beküldik külön:

a) egyszerre mind a 42 (7X6) sor meg-fejtését,

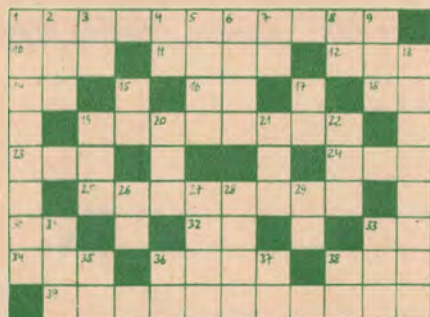
b) a természeti érdekesség nevét (a kocka helyének feltüntetésével a fentebb leírt módon),

értékes jutalmakat sorsolunk ki.

A szerkesztőség

Februári FEJTÖRŐ helyes megfejtése: Cuhapatak, Barátok, Letűnés, Kékestető, Oros, Vale.

Könyvjutalmat nyertek: Farkas György, Veszprém, Homonnay Ilona Gyöngyös, Szekeres Margit Budapest.

S. Gy. Budapest. Örömmel vettük le-velét. A mi véleményünk is az, hogy elsősorban a túrázással kell foglalkoz-ni.

K. L. Márianosztra. Az illető szerző már elhunyt. Ezt közöltük lapunk augusztusi számában.

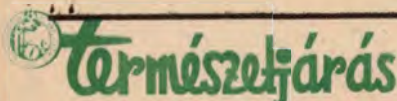
A. M. Oroszlánybánya. Kérésével forduljon a Tatabányai Banyász SK termé-szetjáró szakosztályához. Szívesen segí-tenek.

B. F. Budapest. Közlésének tanulsága, hogy nem szabad vezetőléki bar-langba menni. Ismeretét egyéb okok miatt nem tudjuk közölni.

K. L. Budapest. Kérdésére levélben válaszolunk.

J. E. Budapest. A turistavonatok programját a BTST-től kaptuk. Nem tud-juk mi okozza az eltérést a két közle-mény között.

Egy olvasó. Lapunk terjedelme nem engedi meg, hogy a fényképezés kér-désével mélyebben foglalkozzunk. Nem a mi feladatunk. A pályázatunkra ké-sztendő képeket vegye úgy, mintha „megrendelésre” készülnének. Hísz megadott céllal kell fényképezni.

Az OTSB havi folyóirata • Megjelenik minden hó elején • A szerkesztő bizottság tagjai: Dévai János, Erős Antal, Maróti Erika, Nagy Endre, Szaniszló József, Székely Miklós, Temesrékásy Mihály • Felelős szerkesztő: Kunsági Viktor • A kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója • Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Baross tér 2, II. em. Távfeszélő: 143-422 • Terjesztik: Budapestben a Főposta Hirlapterjesztő üzem, vidéken: a helyi lapterjesztéssel foglalkozó postahiva-talok • Előfizetés: Posta Központi Hirlap Iroda, Budapest V, József nádor tér 1. Távfeszélő 180-850 • Előfizetési ára: egy évre 32 forint, félévre 16 forint • Csekkzámlaszám: 61 251 • Peldányszám: 5000

56/440 - Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest - Felelős vezető: Janka Gyula igazgató

... hogy most dolgozza ki a Turistaházakat Kezelő Vállalat új házi-rendjét, kéri a természetjárók javaslatait. Ki kívánják adni újból a turistaházakat ismertető könyvcsekét, amelyhez a házakról jó felvételeket kérnek,

... a Salgótarjáni Bátya Pedagógus SK „nem bírja el” a természetjáró szakosztály költségvetését. Vajon az 50 tagból álló szakosztály mondja ki feloszlását? ...

... Pest megyében 7 szakosztály működik: a Ceglédi Törekvés, a Szentendrei Törekvés, a Budaörsi Vasas, a Gödöllői MTH, a Csepel Autó, a Váci Forte és az Alagi Törekvés,

... az újpesti természetjáró szakosztályok vidám klubnapokat rendeznek, amelyre a többi szakosztályokat is meghívják. Csak az a kár, hogy egyik-másik szakosztály távol marad ezekről a hangulatos rendezvényekről,

... mi a helyes kifejezés, sízni, vagy síelni. A magyar helyesírás szabályai szerint mindkét forma használható. Mi a síelni kifejezést alkalmazzuk, ami a nép ajkán jobban használatos,

... 25 évvel ezelőtt épült a Dömörkapui menedékház. Sajnos ma már elguggi elvesztette turistaház jellegét.

... Veszprém megyében 12 ifjúturista szakkör működik. Ezek közül Veszprémben 7, Farkasgyepűn, Keszthelyen, Pápán, Pulán és Tapolcán pedig 1—1,

... a Balassagyarmati Postás Törekvés SK, a Gyulai Bátya SK és a Salgótarjáni Postás Törekvés SK természetjáró szakosztályokat létesített. Megindult a szakosztály szervezési munkája a Jobbágyi Vasasban is. Eredményes munkát kívánunk az új szakosztályok természetjáróinak,

... a budapesti IV. kerületi Társadalmi Természetjáró Sportszövetség javaslatára a budapesti természetjáró szövetségek negyedévenként, más-más kerületben tartanak vándorgyűlést, hogy kicserélhessék tapasztalataikat. Az első eredményes Vándorgyűlésre 1956 márciusában került sor a IV. kerületi Ságvári Endre kultúrotthonban, amelyet sportfilm-bemutató követett. A helyes kezdeményezésért dicséret illeti a IV. kerületi Szövetséget.

Márciusban tartotta meg a Turistaházakat Kezelő Vállalat első ankétját, amelynek célja a turistaházakkal összefüggő problémák megvitatása volt.

A szép számban megjelent természetjárók és a vállalat vezetősége közötti véleménycsere és a feltárt tények megismerése az első és az ígéretek szerint, minden évben megrendezendő ankét helyességét és szükségességét bizonyítja.

A vállalat igazgatója tartott beszámolót az eddig végzett munkáról. Ebből kitűnt, hogy míg 1954-ben a házakat igénybevevők 27 százaléka rendelkezett természetjáró igazolvánnyal, addig 1955-ben már csak 25 százalék. Ez az adat is mutatja, hogy jóval több a kiránduló, mint a szervezett természetjáró. A vállalat nem tagadhatja meg a férőhelyeket a szervezett turistáktól. Ez a jelentős tömeg ugyanis a természetjárás tömegesítését segítheti elő. Az elsőbbség azonban természetesen a szervezett természetjáróké.

Ezután kemény kritikát mondott egyes gondnokok felett, akik helytelen magatartásukkal és hiányos természetjáró ismeretekkel igen sok panaszra adtak okot. Ezek ellen a jövőben fokozott erővel lép fel a vállalat. Ezenfelül ismeretek gyarapítását is napirendre tűzik.

Felvetette, hogy tervekötözött vállalatnak kötelezettséget teljesítenie kell, amelynek a sok kívánság és elvégzendő feladat bizonyos elhanyagolást vonjak maguk után.

A vállalat a második öt éves tervben nyolcmillió forintot fordít a házhálózat fejlesztésére és a felújításokra. 1956-ra 2 900 000 forint jut, ebből épül a mátrai Vargák-kútja mellett a száz férőhelyes új turistaház is. Most az eddiginél is nagyobb erővel fognak a turistaforgalom szempontjából fontos házak felújításához és a hálózat fejlesztéséhez. Tervezéseket folytat a vállalat a Zempléni hegységben és Bodajk mellett is házak megszerzéséért.

A munkaszomszagi múltú házakat emléktáblával jelölik meg. Kéri a vállalat, hogy akinak erre vonatkozó adatai, okmányai vannak, bocsássa rendelkezésére.

A házak jobb ételellátása érdekében szigorú utasítást adtak a gondnokoknak az olcsó, egytéltelek bevezetésére. A turistaházak patronálása az utóbbi években ellaposodott. A vállalat minden lehetőséget elkövet a társadalmi ellenőrzés megvalósítására.

Az egész beszámoló áthatotta, hogy közös munkával, őszinte együttérzéssel tegyék újra a turistaházakat tiszta, egyszerű és olcsó második otthonunkká. Ehhez a vállalat minden segítségét megad, s minden jelentősebb tervét tárgyalja a természetjáró vezetőségekkel.

A beszámolót követő felszólások fel-tárták a turisták panaszait. Összefoglalva a következő kérdések merültek fel:

1. A házak belső berendezése általában hiányos. A mosdótálak, vödörök, sok helyen maga a mosdóvíz is oly kevés, ami a tisztálkodást igen megneghezíti. A közös hálóban kevés a fogas, a szék, nincs minden ágyhoz fejpárna. A matracok, szalmaszakok, sodronyok sok helyen rossz állapotban vannak. Rossz kályhák és össze nem illő fűtőcsövek a fűtésnél adnak okot panaszokra. Ezt még az is tetézi, hogy a kladott fűtőanyag helyenként mennyiségre sem elegendő, a fa vizes, a szén poros.

2. A házak ételellátása nem mindenütt megfelelő. Sok gondnok főcélja most is a fogyasztás emelése, nem pedig a helyes és egyszerű ellátás. Ezenfelül me-reven ragaszkodnak az étkezési idők betartásához, amely megfellelhet a pán-zósoknak, de a tirák időbeosztásával sok esetben összeütközik. Egyes házak bár és italtól jellegűek és az éjszakai pihenést sokszor hajnalig tartó zenes-mulatságokkal zavarják. Nem egysé-gek az árak. Gyakran még ugyanabban a házban is naponta változik a tea ára.

3. A gondnokok természetjáró ismereti helyenként hiányosak. Akad olyan

gondnok is, aki még a ház közvetlen környezetét sem ismeri. Pedig főként a kirándulók és a csoportos ifjúsági látogatásoknál nagyon fontos lenne a gondnok úbalgazdítása. Több gondnok nem tud felvilágosítást adni a házhöz közel-eső közlekedési eszközök menetrendje-ről.

4. Egyes hegyvidékeknek, mint pl. a Vértes, Gerecse, Cserhát nincs egyetlen turistaháza sem. Más hegyvidékeken pedig kevés a ház. A most indulóban levő turista csere-forgalomra is fel kell készülni. Helyezzen el a vállalat a tör-ténelmi helyeken emléktáblákat, kellő felvilágosító felirattal.

5. A házak elsősegély berendezései hiányosak. A tél folyamán több sibaeset történt. pl. a hideghegyi házban nem volt merovítő sín a törött láb rögzíté-sére. Agydeszkákat kellett összetörni erre a célra, sőt a viseigrádi Mátyás-forrás melletti balesetnél és a szamar-fogat köcsöszését is megtagadta a gondnok azzal, hogy már elhagyták a házat, ő már nem felelős.

6. Ha hálóhely hiányában ketten al-szanak egy ágyban több helyen nem adnak dupla takarót és lepedőt a dupla hálódíj lefizetése ellenére.

7. A patronálás során több gondnok nem biztosította az ügyeltesek hálóhe-lyét, zavartalan működésük és a társa-dalmi ellenőrzés lehetőségét. A nehéz helyzetben levő szakosztályok még a TSB-k segítségével sem tudják biztosí-tani az ügyeltesek utikjességét. Ez is hozzájárul a társadalmi munka lanyhu-lásához.

8. Ellenőrizze a vállalat többször az egyes, főként a távoli házakat. Pl. a bakonybéli házban tavaly félévig nem volt ellenőrzés. Ez meg is látszott a ház állapotán és a gondnok viselkedésén a természetjárókkal szemben.

Ezután Székely sporttárs az OTSB nevében szólalt fel. Rámuatott, hogy az értekezlet megmutatta a hibákat és azok kiküszöbölésének útját is. A saját hibáink is komoly akadályokat képez-nek a fejlődés útjában és a szakosztá-lyok és csoportok fegyelméletlen visel-kedése, amikor a lefoglalt hálóhelye-ket nem veszik igénybe szintén komoly hiba. Az OTSB foglalkozni fog az ankét-ten elhangzott problémákkal és rende-zésekre mindent el fog követni. Ha hiba merül fel valahol, tegyék meg azonnal a panaszt írásban.

Baga elvtárs zárásában sikeresnek nyilvánította az ankétot, mert a vállalat vezetősége előtt is ismeretlen hi-bákat tárt fel. Ezeket minden rendelke-zésre álló eszközzel igyekeznek meg-szüntetni. Ehhez azonban idő és türe-lem szükséges.

Nézetem szerint az ankét sikeres volt. A közeljövőben helyes lenne vidéken is tartani hasonló megbeszélést, ami a természetjárás célkitűzéseit előbbre len-dítené.

Csaplár József

Megjelent az Egységes magyar sport-minősítési rendszer

(A sportminősítés szabályai) című ki-advány, amely tartalmazza az összes sportágak, így a természetjárás mino-sítési követelményeit és szabályait is. A szakosztályok és az aktívak gondoskod-janak beszerzéséről.

BUDAI HEGYEK ÚTIKÁLAUZ, Pápa Miklós dr. összeállításában már kapható a könyvesboltokban. Az utóbbi időben kladott útikalauzokhoz hasonlóan tér-képvázlatok, fényképek és színes út-jelzés térkép egészíti ki ezt a regvár könyvet. Mindkét könyvet a Sport Lap-és Könyvkiaadó adta ki és kapható a Sportkönyvesboltban, Bp. Rákóczi út 64.

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI TA-JEKUZTATO c. jelent meg a Magyar Hírológiai Társaság Központi Karszthidroló-giai és Barlangkutató bizottsága sokszo-rosított folyóiratát. Szerény köntösből, de annál több tartalommal és ragyogó eredményekkel kerli helyét a barlang-kutatás természetkutatásunk életében.

A természetjárás helyzete egyesületünkben

Intézeti sportköreinknél az elmúlt években kevés szó esett a természetjárásról, esetleg a nyári vándortáborozások és a hagyományos április 4-i és a november 7-i Emlékversenyek idején.

Ez nem jelenti azt, hogy az ipari tanulók nem szeretnek kirándulni. Ha két-három évvel ezelőtt kint jártunk, a budai hegyekben, Pilisben, sőt a Börzsönyben is találkoztunk egyenruhás ipari tanulókkal, akik lárták az erdei ösvényeket, vagy valamelyik szép tisztáson játékkal, labdázással töltötték pihenőidejüket.

Volttak intézetek (1, 4, 18, 22, 31), ahol már ebben az időben is akadtak lelkes mesterek, tanárok, akik nem sajnálták szabadidejüket, és ezeket a spontán megmozdulásokat összefogták, megláták benne azt a nagy lehetőséget, amit a szervezett túrák jelentenek a nevelőmunkában, a fiatalok jellemének megismerésében, alakításában.

Nagyban előmozdították az intézeti természetjárás fejlődését az április 4-i és a november 7-i Emlékversenyek, amelyeken átlagban 20 intézet 250-300 tagja vett részt, függetlenül attól, hogy volt-e az intézetnél természetjáró szakosztály, vagy sem. Ezek a fiatalok látták azt, hogy csak azok érhetnek el helyezést a versenyeken, akik már részt vettek túrákon is, ismerik a természetjárás szabályait, tudnak tájékozódni is.

Ma már egész sor budapesti intézetnél van működő szakosztály, sőt az elmúlt ősszel megalakult Társadalmi Bizottság segítségével megindult a vidéki, főleg a vándortanulói intézeteknél a természetjáró szakosztályok szervezése, létrehozása is.

Az eredmények mellett meg kell állapítani azt, hogy az MTSE természetjárás nem fejlődik megfelelően, annak ellenére, hogy az 1955. novemberi küldöttközgyűlésen Felcsúti elvtárs a feladatok között súlypontként jelölte meg a természetjárás fejlesztését, mint a tömegsport fejlesztésének eszközeit. Hiba az, hogy az MTSE munkatársai és az intézeti sportkörök nem fordítanak elég figyelmet erre a sportágra, holott egyedül sportág, amelyen keresztül nagy tömegeket lehet bekapcsolni a sportba.

A hiányosság másik oka az, hogy a sportkörök nem rendelkeznek képzett vezetőikkel, túravezetőikkel. E hiányosság felszámolása érdekében indult az 1-es, 9-es és a 31-es intézeteknél természetjáró tanfolyam. A XIII. kerületi intézetekből több tanuló vesz részt a kerületi TSB túravezetőképző tanfolyamán. Nagy szükség van képzett túravezetőkre azért is, mert az ideji túra-pontversenyben az MTH természetjárói is jó helyezést akarnak elérni.

Nem segíti elő az MTSE természetjárást az a visszás körülmény sem, hogy

az intézetek több ezer forintos költségkeretéből a természetjárók semmit, vagy jobb esetben, — mint a 9-es és a 21-es intézeteknél — pár száz forintot kapnak. Nem fő szempont, de feltétlen befolyásolja a túrázást az, hogy ad-e a szakosztály utiköltség hozzájárulást vagy sem.

Az előbb elmondott nehézségek és hiányosságok ellenére is dolgoznak a meglévő szakosztályok. Tanulással, tervezéssel készülnek a túrákra, versenyekre. A 21-es és a 9-es intézetek fiataljai munkatúrák keretében útjelést festenek a pilisben. Az összes budapesti szakosztály segít a Vöröskői emlékmű környékének megtisztításában és az emlékmű talapzatának kijavításában.

Az MTSE a minősítési tervében nem számít a természetjárókra, mégis több intézet készül, hogy már az iskolai év befejezése előtt több fiatal természetjáróval szerezzesse meg a jelvényt, vagy a III. osztályú minősítést. Az idején szerepelni akarnak az MTH szakosztályok a kerületi, budapesti, sőt az országos ifjúsági versenyeken is.

Minden más munka mellett az MTSE természetjárói fő feladatuknak azt tekintik, hogy minél több fiatalal szerettesék meg a túrázást, minél nagyobb tömeget mozgósítsanak a március 18-i és a későbbi túrapontversenyekre is. Ennek a feladatnak a megvalósításához kérik a DISZ, a nevelőtestület és az intézet vezetőségének segítségét.

Rubi Béla

MTSE Természetjáró Társ. Biz.

Szakosztályi est

„... A magyar szervezett természetjárás múltja visszanyúlik a XIX. század II. felébe...”-ly kezdődött el a Salgótarjáni Bányász SK természetjáróinak szokott szedai szakosztály-értekezlete.

A megyei Természetjáró Társadalmi Szövetség által rendezett elméleti verseny után összeültünk, megbeszéltük a tanulságokat. A különböző természetű — tereptani, földrajzi, turistatörténelmi — kérdések közül a turistatörténelem volt a legkevésbé ismert. Ebből adódott az ötlet, hogy a következő szakosztálynapon a turista történelemről kell beszélni, s egyúttal megismertetjük az ifjabb tagokkal szakosztályunk történetét is.

Az ötlet megvalósult.

A természetjárás múltjának, történelmének vázlatos ismeretése után a szakosztály egyik „legöregebb” tagját, Hepka József sporttársat — Dodó bácsit — kértük fel, hogy a turistatörténelem mai napjait saját turistaélményeivel mondja el.

„... 4 éves voltam, amikor apám először vitt fel a Pécskőre”... fogott bele Dodó Bá az emlékeibe és szavai nyomán meglevenedett az 1910-es, 1920-as évek turista élete... — S azóta megszakítás nélkül járom a hegyeket. Először apámmal, majd mind gyakrabban egyedül jártam, míg megismerkedtem a Magyar Képzett Egyesület „Karancs” alosztályának salgótarjáni csoportjával. Még egészen gyerek voltam, amikor igyekeztem bekapcsolódni a szakosztály munkájába... Összerakott filléereink és a környező gyárakból „szerzett” anyagból építettük a salgóci házat sok-sok vasár-

napon keresztül... S közben ismerkedtünk szűkebb hazánkkal, Salgótarján környékével. Jeleztük a környező hegyek turista-útjait és jártuk a Mátra „tilos útj” táblával le nem zárt területeit. Távolabbra nem igen jutottunk — nem futotta pénzünkkel —, de annál több munkatúrával igyekeztük ismeretebbe, könnyebben megközelíthetővé tenni közvetlen környekünket. Sok-sok áldozatos munkatúrán foglaltuk köbe forrásainkat, s csináltunk menedékházunkat.

A felszabadulás után — a hadműveletek során szétszedett salgóci ház rendbehozásához fogtunk hozzá. A Szovjet Katonai Parancsnokság segítségével sikerült megmenteni — Ku hinka sporttárs közbenjárására — a ház körüli kis erdőt. Magunk építettük a villamosvezetéket a menedékházhoz, ástuk be az oszlopokat, hordtuk az anyagot, s erősítettük s'invastakka a ház tetőzetét.

Dolgoztunk, építettünk s közben fáradhatatlanul jártuk az erdőt, hegyeinket, völgyeinket, míg eljutottunk napjainkig. Mint a Salgótarjáni Bányász SK aktív természetjárói, jutalmul az 1955-ös évben végzett munkánkért — a közel 100 szakosztályi túranapon való részvételért, a megyei bajnokság megnyeréséért — elmehtünk repülőgépen Pécsre, öt napra a Mecsekbe és Komlóra, szocialista alkotásunk megtekintésére. Legszébb emlékeim közé teszem el ezt az öt napot... és most mindnyájatokat arra kérék, járjátok minél többet az erdőt, dolgozzatok, szeressétek a természetet!...

... Meghatott csendben ültünk a szobában, s mi mindnyájan éreztük, hogy milyen szép a mi sportágunk, mennyi szépséget rejt magában gyönyörű hazánk, hogy táru egyre tágasabbá számunkra és nyílik egyre több lehetőség megismerésére.

Halász Miklós

Ez nem segíti

a természetjárás tömegesítését!

A Budapesti Természetjáró Társadalmi Szövetség 1956 januári hivatalos körlevele szerint „a kerületi társadalmi szövetségek 1956-ra szóló igazolvány érvényesítését 1956. február 20-án befejezzék”. A közlemény szerint ez után az időpont után már nem lehet 1956-ra természetjáró igazolványt érvényesíteni.

Ugy látszik azonban, hogy a kerületi társadalmi szövetségek — igen helyesen — nem vették komolyan ezt a bürokratikus intézkedést, nem vették komolyan ezt a hivatalos körlevele a kerületi szövetségek márciusi feladatai között ismét előírja, hogy „le kell zárni a szakosztályok részére az igazolványok újítását mindaddig, míg a BTSB az érvényesítésre engedélyt nem ad”.

A két közleménnyel kapcsolatban le kell szögeznünk, hogy

1. a természetjáró igazolványokat a TSB-k és nem a szövetségek érvényesítik;
2. az ilyen intézkedések nem szolgálhatják a természetjárás népszerűsítését;
3. egyetértünk azokkal a kerületi társadalmi aktívokkal, akik elftélik az ilyen megfontolatlan intézkedéseket.

Fényképpályázat

Lapunk újabb fényképpályázatot hirdet a természetjáró fotóamatőrök részére. A pályázat célja, hogy a fényképeken keresztül mutassuk be hazánk természet szépségeit és egyúttal elősegítsük a természetjárás tömegesítését. Csak olyan képeket díjazunk, amelyeken természetjárók is (lehetőleg mozgásban) láthatók. A fényképek a természetjárás különböző formáit (gyalogtúra, vízi, kerékpáros természetjárás, sziklamászás, barlangtúra, sélés) ábrázolhatják.

A fényképeket 13X18 cm-es nagyságban kell elkészíteni, fekete-fehér, fényes nagyításban. Csak olyan képekkel lehet részt venni a pályázaton, amelyek máshol még nem jelentek meg.

A képeket folyamatosan lehet beküldeni. A pályázat határideje: 1956. június 30. A fényképeket bíráló bizottság értékeli és a legjobbakat az alábbi díjazásban részesítjük:

- I. díj: 14 napos penzió bármely turistaházban.
- II. díj: 7 napos penzió bármely turistaházban.
- III. díj: 2-2 napos penzió bármely turistaházban (a penzió utiköltség nélkül értendő).

A fényképeket lapunk címére „TERMEZETJÁRÁS FÉNYKÉPPÁLYAZAT, Budapest, VIII., Baross tér 2.” kell beküldeni, a pályázó nevét és pontos címét jelíges borítékban mellékelni kell.

TÁJÉKOZÓDÁS A TEREPEEN

IX.

Egyszerűbb mérések a terepen

Februári számunkban a távbecsléssel foglalkoztunk. Túránk alatt azonban gyakran szükséges, hogy a távolságokat pontosabban is meghatározzuk a terepen. Ez történhet: tereptárgyak alapján és a tereptárgyak látszólagos szögméretei alapján.

1. Távolságmeghatározás tereptárgyak alapján

A távolságmeghatározás tereptárgyak alapján milliméteres vonalzóval történik. Ehhez ismernünk kell a tereptárgy magasságát, vagy szélességét. Ha ezt ismerjük, és rendelkezésünkre áll milliméteres vonalzó, akkor az eljárás a következő:

— Tartsuk a milliméteres vonalzót szemünk elé kartávolságra, vagyis szemünktől kb. 60 cm-re.

— Mérjük meg a vonalzón milliméterekben a tereptárgy látszólagos szélességét, vagy magasságát.

— A keresett távolságot a következő képlet segítségével tudjuk kiszámítani:

$$t = k \frac{m}{sz}$$

A képletben a távolságot jelöltük t -vel, a kartávolságot (60 cm) k -val, a tárgy cm-be vett valóságos magasságát, vagy szélességét m -el, a vonalzó milliméterben mért látható magasságát, illetve szélességét sz -el. (Lásd 1. ábra.)

Például: A terepen levő 4 m magas telefonoszlop, a vonalzón 6 millimétert fed, tehát az oszlop távolsága:

$$t = k \frac{m}{sz} = 60 \frac{400}{0,6} = \frac{24\,000}{0,6} = 400 \text{ m}$$

A terepen történő gyakorlásnál azonban az szükséges, hogy rövid idő alatt ki tudjuk számítani a távolságot. Éppen ezért, sokkal egyszerűbb, ha a tereptárgy magasságát, vagy szélességét kerek méterben osztjuk, a milliméteresen vonalzón leolvasott értékkel és ebben az esetben megkapjuk a távolságot km-ben.

Például: A kilátótoronyból látható jegenye magassága 10 m. Ez a vonalzón 10 mm. Tehát:

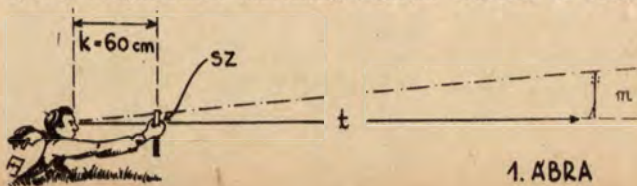
$$t \text{ (km-ben)} = \frac{10}{10} \text{ 1 km} = 1000 \text{ m}$$

2. Távolságmeghatározás a tárgyak látszólagos szögméretei alapján

Mielőtt a távolságmeghatározás tárgyalásához fognánk, vizsgáljuk meg a hossz- és szögértékek közötti összefüggéseket. Képzeljük magunkat egy olyan kör középpontjában, amely keresztülhalad azon a tereptárgyon, amelynek távolságát meg akarjuk határozni. Az ilyen kör sugara egyenlő a keresett távolsággal (t).

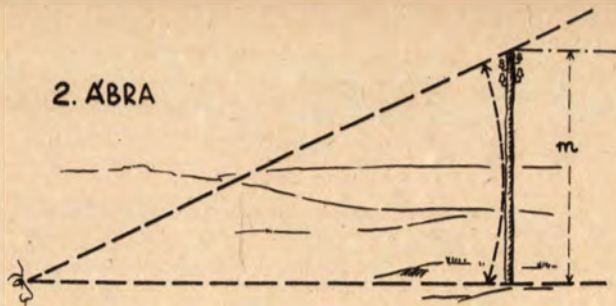
A geometriából tudjuk, hogy a kör kerületének hossza (k) kb. 6-szor (pontosabban 6,28-szor) hosszabb a sugárnál.

Ha a kör kerületét felosztjuk 6000 egyenlő részre, amelyet a szögmérések mértékegységének veszünk és vonás-

1. ÁBRA

2. ÁBRA

nak nevezünk (v), akkor egy ilyen beosztás hossza egyenlő:

$$v = \frac{k}{6\,000}, \text{ ebből } k = 6 \text{ t-vel, tehát az eredmény:}$$

$$v = \frac{6 \text{ t}}{6\,000} = \frac{t}{1\,000}$$

vagyis a kerület 1/6000 része egyenlő egy vonással.

A vonásrendszer előnye a fokrendszerrel szemben az, hogy lehetővé teszi a gyors és könnyű áttérést a szögmérésről a távolságmérésre és fordítva. Ezért használjuk főleg a távolságok meghatározásánál.

Az előző képletből kiindulva, a vonás fogalmából következik, hogy egy vonás hossza egyenlő a távolság ezredrészével. Természetesen két vonás, vagy három vonás esetében is fennáll ez. Így az ív hosszát vonásokkal a következő képlettel fejezhetjük ki:

$$i = \frac{v}{1\,009} \cdot t$$

Kis szögeknel, amelyeknek értéke a 300 vonást nem haladja meg, az ívet és annak megfelelő érintőt egyenlőnek vehetjük. Ezt az érintőt jelöljük m -el. (Lásd 2. ábra.)

Ha az előző képletben az i helyébe m -et írunk és a képletet arányosságra átalakítjuk, akkor:

$$m : t = v : 1000$$

Ezt az arányosságot vonás képletnek nevezzük. Ebből az arányosságból akár a t -t, akár az m -et ki tudjuk számítani, attól függően, hogy távolságot, vagy tárgymagasságot akarunk meghatározni. Ha a távolságot akarjuk meghatározni, akkor:

$$t = \frac{1\,000 \cdot m}{v}$$

Ha a magasságot akarjuk meghatározni, akkor:

$$m = \frac{t \cdot v}{1\,000}$$

Ez utóbbi két képletet csak akkor használjuk, ha a vonásszög nagysága nem haladja meg a 300 vonást.

Például: Az előzőekben ismert 4 m magas telefonoszlopot 0—10 v alatt látjuk, határozzuk meg a távolságot?

$$t = \frac{1\,000 \cdot 4}{10} = 400 \text{ m}$$

Ha összehasonlítjuk a kapott eredményt az előzővel, azt látjuk, hogy a vonásképlet alkalmazása gyorsabb és sok esetben pontosabb is.

Például: Tőlünk 200 m-re levő fát 0—40 v alatt látjuk, mennyi a fa magassága?

$$m = \frac{200 \cdot 40}{1\,000} = 8 \text{ m}$$

A leírtakból láthatjuk, hogy gyorsan és egyszerűen tudunk a terepen távolságokat meghatározni, amit kis gyakorlással minden természetjáró elsajátíthat.

Horváth Andor

Természetjárás vagy futóverseny?

Az egyszerű túrézásból fejlődött ki a természetjáró tájékozási verseny, aminek nálunk nemcsak múltja, de fejlődést ígérő jövője is van. A természetjáró tájékozási verseny tájékozási feladatok helyes és gyors megoldását és ezenfelül a helyes útvonal betartásával a meghatározott pontok elérését kívánja meg. A természetjáró tájékozási verseny lényege tehát az, hogy a versenyző a rendelkezésére bocsátott adatok alapján kötelesség megkeresni azokat a helyeket, amelyek érintését a verseny rendezősége előírja, a verseny eredményét pedig az határozza meg, vajon a versenyző a meghatározott tereppontokat valóban fellelte-e és az útvonalat a megített távolság és magasságkülönbség alapján kiszámított menetidő alatt teljesítette-e.

Elénk vita volt az új tájékozási versenyszabályok szövegezőkésor, vajon a kiszámított menetidő pontos betartása kívánatos-e, a menetidőtől való mindeneműl eltérés eredményezzen büntetőpontot, vagy csak a menetidő túllépése. Hosszú vita eredményeként az a felfogás alakult ki, hogy ha a versenyző a kiszámított és ennek alapján előírt menetidőt nem tartja be, hanem korábban érkezik a menetidőket ellenőrző állomásokba, ezért büntetőpont — bajnok és I. oszt. versenyeken — nem jár, viszont a menetidő túllépése büntetőponttal, tehát a versenyzőre hátránnyal jár, még abban az esetben is, ha a versenyző az ellenőrzőpontokat mind érintette. Természetesen a megadott tereppontok kihagyása további hátrányokat jelent.

A természetjáró tájékozási versenynél döntő fontossággal bír az előírt tereppontok érintése és az előírt menetidő betartása. Fel kell azonban vetni azt a kérdést, hogy a fejlődés iránya hová vezet és a most létrejött új versenyszabályzatban lefektetett és a természetjáró tájékozási versenyszabályok fent vázolt értékelési elve helyes-e? Nem válik-e szűkezőssé, hogy a természetjáró tájékozási verseny döntő feladatává a gyorsaságot helyezzük, tehát követelmény legyen az előírt útvonal minél gyorsabb megtétele. Nyugati és észak-európai államok egy részében nagy népszerűségnek örvend a gyors menetet kívánó tájékozási verseny, tehát ezzel a kérdéssel foglalkozni kell. Annál inkább, mert a felfogások hazánkban is különbözőek és helyes álláspont csak úgy alakulhat ki, ha a felvetett problémát nagy nyilvánosság előtt megvitatjuk.

A magam részéről elvileg a természetjáró tájékozási versenyekkel kapcsolatosan a gyorsasági versenyt elkenzem és megkísérlem erre vonatkozó álláspontomat indokolni.

Mindenekelőtt a versenyek mal rendszerében a versenyzőknek milyen felkészültséggel kell rendelkeznie? Ezek: a helyes tájékozási képesség, ezen belül a térképolvasás, mérőműszerek alkalmazása, időjárásí vizsgálatok és terepnehézségek leküzdése, tájismeret, geológiai, növény- és állattani, meteorológiai ismeretek és legfőképpen jó testi és szellemi felkészültség, állóképesség. Ezek birtokában a versenyző igen kiváló eredmények elérésére képes. Nem vitás, hogy a tájékozási gyorsasági versenyben részben ezekre az előfeltételekre szükség van. Többeképpen mutatkozik, hogy a versenyző az útvonalon futni kényszerül, nagy hátránya, hogy

a természetjárással szorosan kapcsolódó jellemzők elsikkadnak.

A természetjárás jellemzőinek eltűnése és a futás az, amit természetjáró tájékozási versenyen kerülni kell. Hegyi terepen a futás az emberi szervezet rendkívül nagy fokú igénybevételét jelenti, ebből eredően az egészségre rendkívül káros lehet.

A természetjáró tájékozási versenyek általában nem sík, lankás terepen, hanem hegyes, dombos vidéken kerülnek megrendezésre, ahol elkerülhetetlenek a nagy szintkülönbségek. Ilyen terepen a felfelé terjedő irányban való futás a szív működésére ró súlyos terhet, a lefelé való futás pedig a bukások okozta sérülések veszélyét rejti magában. A sport célja a test erősítése, fejlesztése, és nem károsítása. Ha pedig a természetjáró versenyeken a sebességet döntő tényezővé emelnek, az a fentiek alapján a versenyzők egészségére káros, romboló hatással volna. A könnyű atlétika körébe tartozó sík vagy akadályfutás, de még a mezei futás sem fogható ebbe a megítélésbe, mert ez nagyjában sík terepen történik és az erőfeszítés mértéke sohasem lehet olyan nagy, mintha emelkedőben futnánk.

Ellenérveként felhozható, hogy rendezzék a tájékozási gyorsasági versenyeket nagyjában sík területen. Ebben az esetben azonban éppen a tájékozási kérdése esnek el.

A másik döntő különbség a versenyző ruházatában van. A jó természetjáró rétegesen öltözik fel, hogy az időjárás viszonyosságaival szemben kellőképpen védve legyen, de ugyanakkor terhelni könnyíteni tudjon, ha az idő kedvezően változik. Utóbbi esetben a versenyző felszerelését magával viszi. A futó atléta azonban a lehető legkönnyebb sportöltözékben van, ami a könnyű mozgást, a test szabad levegőzést biztosítja. Képzelnék el, milyen súlyos feladatot jelentene a versenyzőnek — teletömött hátizsákkal, minden időjárásra alkalmas bakancsban — futóversenyen részt venni. Aki valaha terhet cipelt, jól tudja, hogy teherrel futni alig lehet, mert kifulladás, szűrást eredményez, ami az emberi szervezet tiltakozása a túlterhelés ellen. Ugyanakkor milyen feladatot róna a tornacipőben, atlétaöltözékben szereplő versenyzőre köves, sziklás, bozotos, sáros talajon a terepnehézségek leküzdése. Nem kétséges, hogy a feladatok ilyen összevonása a természetjárás és az atlétikai futóverseny összekeverése lenne.

Nem szabad összetéveszteni a természetjárást olyan sportágakkal, mint az öttusa, vagy akár a tájékozási háromtusa-versenyek, amelyek többoldalú felkészültséget kívánnak és nem céljuk a tömegek versenyztetése.

Végül megemlíthető az az ellenérve, hogy a tájékozási gyorsasági verseny céljára megfelelő sík, vagy enyhe emelkedéssel tarkított terepet kellene kiválasztani, ahol tájékozási nehézségek is vannak. Nem kétséges, hogy ilyen terep található, mégis az a felfogás létszik helyesnek, ha a megadott ezt a módját a könnyű atlétika keretében utaljuk, mert ilyen terepen való tájékozási gyorsasági versenynek lényegében a természetjáráshoz, a természet szépségeinek megismeréséhez és élvezéséhez köze nincsen.

Remélem, sorammal termékeny vitát indított el és ezzel a természetjáró tájékozási versenysport jövőjét szolgálhatjuk.

Temesrékási Mihály

Avonok a természetben? Tavaszzal?

Vajon merre irányítsák tavaszi túráikat a fotós turisták?

A kora tavaszi erdő még lombtalan, az ágak még kopárak ugyan, ez azonban korántsem jelenti azt, hogy a hegyvidék nem nyújt nekünk ebben az időszakban is művészi fényképezni valót. Tavasszal mindenekelőtt sokkal gyakoribban foghatunk ki tiszta klímát, mint a meleg nyári időszakban. Ez a nagy távlatú tájképek készítésénél nem lebecsülendő szempont. A napalás továbbá még nem olyan magas ilyenkor, mint a nyár derekán. Az ilyen tájképeken az árnyékos mély völgyek és a napfényben fűdő hegyormok váltakozása a képet tónusokban gazdagítja, plasztikus hatásúvá teszi, szemben a lapos világítású tájjal, amelynek fényképezése egyhangú, semmitmondó képeket eredményez. A tájkép készítését emeli, ha sikerül képekre szép fehér gomolyfelhőket kifognunk. Erre a tavaszi időszakban van a leggyakrabban alkalomunk. A felhők szép, erőteljes ábrázolására szükségünk van fényszűrőre. E célból világos, vagy közepes fokozatú sárga, esetleg narancsszínű szűrőt használjunk. A sárga, illetőleg a narancsszínű szűrő a lila és kék színű sugarak hatását csökkenti, miáltal a képen az ég — meszes fehér szín helyett — kellemesebb szürkés színben jelenkezik, a habfehér gomolyfelhők pedig plasztikusan emelkednek ki abból.

Sohase téveszünk szem elől azt, hogy fényképezőgépünk objektívje másként látja a témát, mint amit az emberi szem szépnek lát. Ez különösen megmutat-

kozik a kezdő fényképezők gyakori hibájánál: az üres, előtér nélküli tájképek készítésénél. Tájképünkhez keressünk megfelelő előtérrel. Legyen az turistacsoport, lomb, növényzet, szikla vagy bármi más. Az élességet ne a tájra, hanem az előtérre, vagy még inkább a kettő közé állítsuk, olyképpen azonban, hogy a megfelelő fényrekesz beállítás után az előtér is éles legyen.

Hálás fotóműveket nyújtanak tavasszal a megduzzadt hegyi patakok. A tavaszi nap sugarait visszaverő, habzó víztömegek, vizesek — megfelelő képszerkesztés mellett — sok szép tavaszi fénykép témájául szolgálhatnak. Téves volna azt gondolni, hogy a mozgó víztömeget igen rövid megvilágítási idővel kell exponálni. Túl rövid megvilágítási idő alkalmazása mellett ugyanis a víztömeg megfagyottá merevedik. A gyakorlat tapasztalatai szerint a legalkalmasabb az 1/10—1/50 közötti megvilágítási idők alkalmazása, amely mellett a vízszög kisebb elmozdulást mutat, a mozgás dinamikáját a képen helyesen erzekeletti.

Annak a körülménynek, hogy a kora tavaszi erdő még kopár, a sűrű erdőben levő várromoknak sokszor olyan részletelt, olyan rejtett szépségeit teszi fényképezhetővé, amelyek későbbi évszakokban beburkolóznak a lombok tömkelegébe.

A virágba borult gyümölcsfák szintén hangulatos tavaszi képek készítését teszi lehetővé, akár tájképeink előtérébe állítjuk be, akár pl. kis kecskével, nyulakkal stb. kombinált tavaszi hangulatképek díszítő elemeként használjuk fel azokat.

A kökörtcsin, a barka és más tavaszi növények fényképezése már nagyobb technikai felkészültséget igényel. Ezzel

a feladattal csak azok tudnak megbirkózni, akik vagy kettős kihuzatú fotógéppel, vagy pedig kézzel felvételek készítéséhez használatos berendezéssel, előtétlencsékkel rendelkeznek. Ugye-nünk kell arra, hogy a fényképezendő virág elől gondosan irtsjuk ki a felesleges, zavaró fűszálakat, nehogy azok elietlenül húzódnak keresztül képünkön és elrontsák a felvételt. Ha szél fúj, az exponálással várjunk szélcsendés pillanatra, mert az elmozdulás ilyen közeli felvételeknél sokkal kellemetlenebb következményekkel jár, mint egyébként.

Hogy milyen géppel fényképezzünk turistáinkon, erre a válasz igen egyszerű: olyan, amilyen a rendelkezésünkre áll. Mindazonáltal követelmény az, hogy gépünk jó rajzú anasztigmat lencsével legyen ellátva, mert képeinkről élvezhető nagytávlat csak jó minőségű objektív használata esetén remélhetünk.

Nelkülözhetetlen kelléke a fényképez turistának a fényvédő cső, amely az ellenfényben vagy erős oldalfényben készült felvételeknél megvéd a káros fénytükröződésektől.

A filmanyagot illetően általános turista célokra a legegyszerűbbek a forgalomban levő 17/10° Din érzékenységgel panchromatikus filmanyagok.

dr. Mosonyi Tibor

Maszek Todor megundorodik néha még a pressó ozondús levegőjétől is. Ilyenkor felkeresi a természetet és „aze az erdő, aki megműveli” alapon minden téphetőt letép.

Ember Bódog nem hoz, hanem visz. Már a neolitikor lakója is azt mondta, amikor kitekintett Szeleta kertváros vírágpompában diszoló tisztásaira: „aki a madarat szereti, rossz ember nem lehet. Bódog akkor boldog, ha az erdő dalosai az ő konyháján táplálkoznak.

Az alap: az elmélet

A Bp. V. Meteor már 1953-ban, majd 54-ben rendezett turistatárgyú elméleti versenyt. A múlt évben a rendezést már az egyesület országos elnöksége vette át és ez évben is, három helyen, Budapesten, Pécsen és Sikfőkúton került sor a természetjárók elméleti felkészültségének próbájára.

A rendezvényt tanfolyamok, előadások előzték meg, így tehát minden feltétel megvolt, hogy a résztvevők alapos felkészültséggel rendelkezzenek. Az elméleti verseny célja az, hogy a természetjárók tömegesítése során megfelelő képzettségű túrazvezetők álljanak rendelkezésre. Ezt fejezte ki Pajer elvtársnak, az egyesület elnökhelyettesének vezetője is. Az egyesület nagy súlyt helyez a természetjárásra, amit bizonyít, hogy vidéken is sok jól működő Meteor szakosztályt találunk.

A próba első részében 26 geológiai, növénytan, állattani, turista-földrajzi, történelmi, műemléki kérdésekre kellett válaszolni. Többek között pl. választ kellett adni, hol található ismert nevű szik-

latorony dolomitból, mészkőből, homokkőből, vulkáni kőzetből. Nagy fejtörést okozott az olyan kérdés, hogyan segíti egymás fejlődését a fa és a gomba.

A második részben térképvizualt alapján kellett megoldani egy versenyterep bejárását.

A rendkívül érdekes elméleti versenyen 20 sportkörből több mint 70 természetjáró vett részt. A végeredmény nagy meglepetést hozott:

- I. Zsellér György, Miskolc
- II. Edelényi Csaba, Miskolc
- III. Páli Tivadar, Budapest
- IV. Dr. Dénes György, Budapest
- V. Horváth Péter, Budapest
- VI. Szász Károly, Budapest.

A két vidéki előkelő helyezése azt bizonyítja, hogy biztató fejlődés indult meg a fővároson kívüli szakosztályokban.

Reméljük, hogy nemcsak a V. Meteorban, hanem a többi sportegyesület természetjáró szakosztályaiban is fokozottabban indul meg az elméleti képzés, amely nagy segítségül szolgál sportegyesületünk tömegesítésében.

K. V.

Még egyszer

Magyarkút

A V. Lobogó Fehérneműgyár Természetjáró szakosztálya írja: „Nemrégiben egy vasárnap délelőtt, szakosztályunk túracsoportja pontosan ugyanazokat a visszasságokat tapasztalta. (Mint Tátra; Rupert. Szerk. megjegyzése.) Mivel az időjárás tűrhető volt, nem töltöttük az időt a gondnok keresésével, hanem a ház zárt ajtaja előtt üldögélve fogyasztottuk el ebédünket. (Ha tudtuk volna, hogy lakásán oly szívélyes a fogadtatás, felkerestük volna.) De úgy véljük, a szívélyes fogadtatásnak nem a gondnok lakásán, hanem a turistaházban kell történnie. Hogy félreértés ne essék, nem a gondnok sporttárs személyét kárhoztatjuk emiatt, hanem a helyzeti adottságokat.

Úgy hisszük azonban, hogy könnyűszerrel orvosolni lehetne közmegeledésre a sérelmeket, ha vasárnap és munkaszüneti napokon, a turistaforgalom legvalószínűbb idejében (9—16 óra) a gondnok sporttárs a turistaházban tartózkodna...

Fentiek alapján helyt kell adnunk Tátrai sporttárs elégedetlenségének, aki nem tudja elfogadni a gondnok és a vállalat magyarázatát. Es jogszerűen sérelmezi a szerkesztő megjegyzését. Úgy látszik, a vállalat sincs tisztában a magyarkúti helyzettel, mert március 7-én is adtak ki hálójegyet a turistaházba, de nem közölték az illetővel, hogy a vasútról leszállva előbb a barna palatetős házat keresse. Különbön sem tájékozódási versenyző minden természetjáró, hogy a turistaházba menet előbb meghatározott pontokat kelljen érintenie.

Szerkesztő

ÁPRILISBAN.

Április már a tavasz hónapja. Általában ez az év legszeszélyesebb időszaka. Erre utal különben az a néhány szólás-mondás, mint pl. „Szeszélyes, mint az áprilisi idő”, vagy „Áprilisban hét tél és hét nyár”, vagy „Bolond, mint az áprilisi idő” stb.

Időjárásunk rendkívüli szeszélyességét ebben a hónapban az okozza, hogy ekkor győzi le végleg a tavasz a telet. A hideg sarkvidéki és szibériai légtömegeket teljesen vissza kell szoritania a melegebb, óceáni és szubtrópusi légtömegeknek. Hatalmas küzdelem folyik ilyenkor a légkörben. Egy-egy napra még visszatérhet a tél is (1913. április 13-án hatalmas havazás volt az országban és a főváros közlekedése teljesen megbénult. 1955. április 19-én 10, helyenként 20 cm-es hóréteg keletkezett).

A hónap átlagos középhőmérséklete 10—11 fok, a budai hegyeken 9, magas hegyeinken 5 fok. Ez az átlag, de lehet ennél sokkal hidegebb, mint pl. 1929-ben, amikor csak 7 fok volt. 1841-ben 15 fokot tett ki a középhőmérséklet s ekkor már teljesen nyáriás idő uralkodott.

Az eddig előfordult legnagyobb meleg áprilisban 30 fok volt (1920 április 19-én és 1934 április 29-én). A legnagyobb hideg —5 fok volt (1912. április 14-én). A csapadék átlagos mennyisége 50—60 mm, a csapadékos napok száma 10—12. Aránylag elég sok. Két-három havas nap is előfordul. Középhegységeinkben még hótakaró is lehet, magas hegyeinken pedig még 16—18 napon át lehet összefüggő hótakaró. (1938., 1944.) Áprilisban kell számolnunk az első komoly zivatarok felléptével, amit a hirtelen meginduló felmelegedés és az ezt követő egy-egy hideg léghullám betörése okoz. Ezek általában hatalmas szélviharokkal is járnak és utána gyors lehűlést hoznak.

A napfényes órák száma 160—180. A nappalok hossza a hónap elején 12,50 h, a hónap végén 14,20 h, gyakoriak a szeles napok, amelyek éppen a szeszélyes időjárásból következnek. Gyakori jelenség, hogy 8—10, és 18—20 körül, egy erőteljesebb hőmérsékleti visszaesés következik be.

A hőmérséklet járása az évszaknak megfelelő, ha a hónap elején a déli felmelegedés 14—15, a hónap végén 19—20 fok, az éjszakai lehűlés viszont a hónap elején 4—5, a hónap végén 8—10 fok.

Z. A.

Természetjárás

Éled a természet, lombosodnak a fák a Gerecsében

Természetjárás

II. ÉVFOLYAM 5. SZÁM ★ 1956. MÁJUS ★ ÁRA 3 FORINT

Májusi virágzás az Ágasvár csúcsán

Országos értekezletünk

A magyar testnevelés és sport átszervezése óta ötödikben ültek össze a természetjárás aktívai az ország minden részéből, hogy számot vessenek az eddigi munka felett és megbeszéljék további feladataikat.

Az V. Országos Értekezletről szóló beszámolómat egy kis bogarászással kezdjük. Mit mutat a jelenléti ív? Fejér megye kivételével megjelent valamennyi hegyvidékünk megyéinek képviselőjében egy vagy több aktív. Örömmel üdvözlőtük Komárom megye képviselőjét, aki jó híreket hozott a Tatabányai Bányász szakosztály munkájának fellendüléséről. Jól esően láttuk az Alföld, Szolnok és Debrecen természetjáróit. A SZOT, a budapesti DISZ, a BTSB természetjáró vezetőin, szak szervezeti, egyes területi képviselőknél megjelent a Dózsa SE küldötte is. Hiába kerestük viszont a V. Meteor és a Bástya természetjáró vezetőit.

Miklós János elvtárs elnök megnyitójában megemlékezett Erdy Gyula sporttársunk elhunytáról. Az értekezlet résztvevői néma felállással rótták le kegyeletüket sporttársunk emlékének.

Az Országos Társadalmi Sportszövetség elnökségének beszámolóját az elmúlt év munkájáról Székely Miklós titkár ismertette. Az elmúlt évben központilag vezetett rendezvények, találkozók túrák, túra-pontverseny, bajnokságok eredményeknek közlése után az elnökség irányító, ellenőrző munkájával foglalkozott. Decemberben természetjáró oktatóképző tanfolyamot rendezett az OTSB a tatabányai táborban. Elkészült az alap-, közép- és felsőfokú tanfolyamok tematikája, beleértve a túra-vezetőképzés tematikáját is. Kladára került a Túravezetők kézikönyve két kötetben, a Pils, Balatonfelvidék, Bakony és a Budai hegyek javított, illetve új útikalauzai. Megjelent a Börzsöny és a Mátra túristatérképe, nyomás alatt áll a Bükk és a Pils hegyes térképe, ígéretet kaptunk, hogy a később megjelenő térképek pontosabbak és jobbak lesznek az előzőknél.

Új minősítési rendszert dolgozott ki a szövetség, amely szerint minősítés túrázással is megszerzhető. Az 1955. évi teljesítmények alapján eddig 15-en Erdemes, 38-an pedig 1. osztályú minősítést szereztek.

A túra-pontverseny elmúlt évi tapasztalatain okulya ez évre új túra-pontverseny kiírására került sor, felhasználva a korábbi tanulságokat. Az új kiírás lényege, hogy a versenybe a vendégek is beszámítanak, ami fokozottabb tömegesítésre ösztönzi a szakosztályokat.

Fontos eredményként számít a TERMÉSZETJÁRÁS lap megjelenése, bár a szakosztályok nem tesznek meg mindent a lap terjesztése érdekében és kevés benne a helyi, szervezeti közlemény.

Az ősz folyamán megkezdte működését a természetjáró tájékoztató szolgálat, amely hétfő és csütörtök este áll minden természetjáróval kapcsolatos kérdésben az érdeklődők rendelkezésére. A NEPSPORT-nál megkezdte működését külső munkatársként a természetjárással foglalkozó rovatvezető. Igen nagy segítséget nyújt a Népszava, amely nemcsak a hetenkénti túrákat és cikksorozatot közöli, hanem a tömegesítés érdekében megkezdte a Népszava-túrák vezetését is. Elkészült az országos két jelzés útvonalának végleges terve, amelyet lapunk folyamatosan ismertet. A megyei természetjáróknak hathatós segítséget kell nyújtaniuk a még hiányos szakaszok lefestéséhez.

Május hó folyamán a Váci utcai Sportboltban turista osztály nyílik, ahol a természetjárás minden ágához szükséges ruházati és felszerelési cikkek, műszerek beszerezhetőek lesznek.

Igen elhanyagolt terület volt az ifjúsággal való foglalkozás. Sem a szövetség aktívai, sem a DISZ, illetve Oktatásügyi Minisztérium korábban nem tudott döntő intézkedéseket tenni vagy akár kezdeményezni a tanulóifjúság bevonására. A budapesti DISZ-bizottság mellett most megalakult a társadalmi bizottság és már mutatkoznak kezdeti eredmények.

Végül a versenyszabályzat átdolgozásáról tett említést Székely sporttárs, amely kipróbálás alatt áll és a szükséges módosítások után remélhetőleg hosszabb időre alkalmas versenyszabály kerül kiadásra.

Az elnökség a maga munkájában sok nehézséggel küzdött. Hosszú ideig nem volt elnöke a szövetségnek, a bizottságokban csak egyes tagok dolgoztak. Bár rövid ideig, de zökkenőt okozott a Bp. Törökvas aktívainak kiválása, amely az elvileg helytelen köpüréti határozat következménye.

A beszámoló további részében szólott az OTSB elnökségének április 12-i üléséről. A társadalmi szövetség részletesen feltárta az OTSB elé készített jelentésében a természetjárás helyzetét, nehézségeit és azokat az alapvető javaslatokat, amelyeknek megvalósítása műhatatlanul szükséges sportágunk fejlesztése érdekében. A javaslatokban szerepelt többek között az utazási nehézségek megoldása, a turistaházaknak a természetjárás céljaira való biztosítása, a természetjárás tö-

megesítését elősegítő egyéb kérdések megoldása, a baráti országokkal cseretúrák szervezése. A tömegesítés érdekében tanfolyamokon kell képezni az aktívokat. Az OTSB elnöksége az előterjesztett anyagot és javaslatokat magáévá tette s döntése értelmében rövidesen sor kerül a gyakorlati intézkedések megvalósítására.

Felkéri a DISZ Központi Vezetőségét és az oktatásügyi minisztériumot, hogy az ifjúság körében a természetjárás előmozdítása érdekében tegyen határos intézkedéseket.

Az OTSB elnöksége helytelenül azokat a törekvéseket, amelyek a természetjárás versenyzésre és túrázásra kívánják szétszakítani. A közelmúltban a SZOT Titkársága is foglalkozott a természetjárás helyzetével és számunkra kedvező határozatokat hozott.

Vége, hosszú idő után a természetjárók kívánságai már nem pusztá ohajok, hanem legfelsőbb sportvezetésünk határozatai. Hogy a természetjárás alapvető feltételeit jelentő javaslatok konkrét határozattá váltak országunk gazdasági, politikai és kulturális fejlődése, valamint a nemzetközi helyzet enyhülése tette lehetővé. A SZOT Titkárságának és az OTSB elnökségének határozatait biztosítottuk nyújtanak alapvető szükségleteink fokozatos megvalósulására.

Az értekezlet résztvevői alaposan felkészültek hozzászólásaikra. Hisz minden területnek megvannak a maga sajátos problémái is, az általános kérdéseknek kívül. Volt aztán olyan előzékeny résztvevő, aki mások felszólalását is előkészítette.

Az értekezleten 22-en szólaltak fel, igen élénk vitát folytattak. Elismeréssel szóltak, hogy több éve sürgetett javaslatunk már felsőbb szervek határozataivá váltak. György Tibor közölte, hogy a SZOT mindent megtesz a dolgozók szabadidejének kedvező kihasználására a természetjárás útján. Ez évben kísérletet tesznek a vándortúrák bevezetésére.

Muskát és Edöcs sporttársak a vidéki természetjáró szervek fokozottabb segítségét, támogatását kérték.

Radvánszky Sándor elmondta, hogy a Haladás SE nem törődik a természetjárással, pedig az egyetemi hallgatóknál van érdeklődés.

Többben pesszimista hangot ütöttek meg a határozatok megvalósítását illetően. Különösen azok, akik a nehézségek láttán félreálltak a munkától. De viszont, ha rendbejönnek az ügyek — mint kijelentették — akkor hajlandók ismét dolgozni.

Dóra Tibor elmondta, hogy az Építőknél az elnökség segítségével megoldották a sportkörüli költségvetések ellenőrzését és biztosítják a minimális pénzügyi fedezetet.

Mankher Endre várakozással tekint a határozatok megvalósítására, mert szükséges adni valamit, ami a szakosztályhoz köti a turistát. Náluk általános felzúdulás volt az új versenyszabály ellen, mert futóversennyé fajulnak a versenyek.

Hlatky Béla azt fejtette, hogy kevés a fiatal aktív a vezetők között. Náluk központilag helyesen foglalkoznak a természetjárással, de sok nehézség akad az intézeti igazgatóknál. Különösen vidéken gyenge a természetjárással való foglalkozás. Ez évben 3500 ipari tanuló vesz részt az Ismerd meg hazádat vándortúrázásban. Az MTH-üdülőknél és otthonokban turisták számára is biztosítanak hálóhelyeket. Szükségesnek tartja a turistafelszerelés részletfizetésre való beszerzésének lehetővé tételét.

Halász Miklós szintén fokozottabb segítséget kér a vidékeknél. Náluk az MTBSB nem sokat törődik a természetjárással. Ő is ellenzi a versenyszabályban a sletés büntetésének eltörlését, mert az a tájékoztató verseny lényegét hamisítja meg.

Borsi Lőrinc szükségesnek tartja, hogy a megyei szövetségek bizottságainak elnökét külön is hívják össze évenként értekezletre, szakfeladataik megbeszélése végett. Jobb kivitelű természetjáró igazolványt kér. Véleménye szerint az OM vándortáborozási rendelete a múlt évvel szemben nem jelent előrehaladást. Mindenhol meg kell, az iskolai rendtartás szerint, évenként rendezni az 5 terepgyakorlatot, amit a flatalság igen kedvel, az előmozdítja majd a tömegesítést.

Felmerült több oldalról, hogy az országos értekezletet vándorgyűlés formájában évenként más-más helyen rendezzük meg.

Válaszadás után Erös Antal bejelentette, hogy az OTSB elnöksége, elismerve a társadalmi szövetség nehéz körülmények között végzett munkáját, jegyzőkönyvi köszönetet nyilvánítt az önzetlen tevékenységért. Ezután kiosztotta az OTSB könyvtulajdonosait: Borsi Lőrinc (Veszprém), Edöcs Pál (Sopron), Hatta Károly (IX. ker.), Halász Miklós (Salgótarján), Komáromi Jenő (Budapest), dr. Oppe Sándor (Pécs) és Tátrai Ruppert (Budapest) sporttársaknak.

Az értekezlet igen sikeres volt, mert értékes bírálatok hangzottak el és több alapvető kérdés tisztázódott.

K. V.

Az Országos Társadalmi Szövetség

megszervezte a tájékoztatói szervek hírányaggal való ellátását. Kéri a helyi szövetségeket és a szakosztályokat, hogy közleményeiket, híreiket rendszeresen küldjék be az OTSB természetjáró főszerkesztőjéhez.

Az OTSB

felhívja a helyi szövetségeket és TSB-k figyelmét, hogy a természetjárással kapcsolatos problémáikat közöljék a természetjáró főszerkesztővel azok megoldása, illetve tisztázása végett.

Lenin útján — május 1-én

Amikor Lenin született, 86 évvel ezelőtt, Párizs munkássága még a Kommun előtt állt, ekkor kezdett mindjobban behatolni a munkásosztály tudatába a marxi tanítás. Az I. Internacionálé megalakulása nyomán nőtt, terebélyesedett a nemzetközi munkásmozgalom. De fejlődött a kapitalizmus is új formájába, az imperializmusba, amely végletekig kiélezte belső ellentmondásait.

Lenin vette fel a harcot a marxizmus elposványosítóival, reformereivel szemben. Feltárta a kapitalizmus imperialista korszakának jellemző vonásait és meghatározta, hogy az új helyzetben milyen módon tudja a munkásosztály sikeresen folytatni harcát felszabadulásáért.

Leninnek a pártról szóló tanítása ma is elevenen hat szerte a világon. Az ő tanításai érvényesülnek a gyarmati sorsban tartott népek függetlenségi harcaiban.

Lenin neve összeforrott a szervezett forradalmi munkásmozgalom fejlődésével és a hatalom megszerzésével. Május 1-én szerte a világon az ő tanításainak győzelmét ünnepli a nemzetközi munkásosztály.

Az általa megindított forradalmi harc nyomán ma már a Föld területének, lakosságának és termelésének mintegy harmada a szocialista világrendszert képezi. A világ népeinek többsége pedig szembe fordult az imperialisták háborús törekvéseivel.

Akik a Tátrában járnak, Poroninóban, megilletődve nézik a két ormok tövében nagy tanítónk éreszobrát, amint messzire sugárzó tekintete megpihen a szabad népek végtelen tengerén.

MARTUS F.: KILÁTÓPONTON

Régen volt. Kinn álltam a Bálvány tetején
A messze láthatár tárult, intett felém.
A hegyerdők tája felhőkbe szövődött,
Ézüst fények égtek a nagy Tátra fölött.
Sokáig, búvóltn, csak néztem-néztem én...

Szeretnék megmászni minden tornyos hegyet.
Azokról bámulni, oda-túl mi lehet?
Ismeretlen vizek hová, merre folynak,
A népek fiai mit, s hogyan dalolnak:
Így futott el velem a vágó képzelet...

Elvitt messze-messze, egy könnyű légi kar.
— Arra nem gondoltam, hogy zúg már a vihar
Amely erősebb lesz, mint az akaratum,
Aminek sodrában már benne is vagyunk,
S halálszerszámot gyárt mindenütt az ipar...

Belebuktam én is, birkóztam az árban,
Messze útra keltem, ahogy azt kívántam.
Napsütést, fényözönt, életet, s szép tájat
Nem. Csak hulló könnyet, piszkos embernyáját,
Oktalan pusztítást, sötét homályt láttam...

Vág völgye, Nagy Fáttra nem látták, hogy jöttem.
Csak lopva csodáltam, megilletődöttem.
Halvány fényben égtek a nagy sziklafalak
Amikor nyugaton leáldozott a Nap,
S elmaradt a Kárpát világa, mögöttem...

Nem volt már semmi a szép álmoképből.
Küzdőket, sírókat láttam csak a népből;
Gyászt termő földek közt nyeltem az út porát.
Véres vizek fölött, pontonhidakon át
Mentem én, cél nélkül, nagy kényszerűségből...

Messze-messze érve gödrökben volt tanyám,
Vagy sátorlap alatt hullott a harmat rám.
Éj váltotta napot, s a sok lövedéket
Bombát számolhattam, míg a nyárból tél lett.
Élősdiek martak, s kínzott a nyavalyám...

Hosszú tél közepén vészes vihar támadt,
Tűzzel söpörve a dermedt éjszakákat.
Engem meg otthagytak véres áldozatnak,
De azok közt voltam, akik megmaradtak:
És látni akartam otthonom, s hazámat...

Indultam hát vissza, üres tarisznyával,
Dacolva hideggel, maró szél havával;
Éhségem kergetett járott úttól félre,
Míg rá nem akadtam valami fedélre,
Hol éhem csillapult, s pihent fáradt lábam...

Nem láttak én bennem sehol ellenséget,
Csak egyszerű embert, aki messze tévedt.
A kifosztottaktól segítséget kaptam,
S lépésről-lépesre így tovább juthattam.
Akkor ismertem meg én a szovjet népet!...

Hányszor ismétlődött? Amíg ott vergődtem,
Nem tudom, de sokszor úgy búcsúztak tőlem:
Ti most hazamentek, ők meg elpusztulnak!
A megszállott földek mind felszabadulnak:
Új fény világít már e viharfelhőben...

Két szemem milyen más embereket látott,
De csak átkoztam a háborús világot.
Bele sülyedtem egy érzéktelenségbe,
Azt várva, mikor lesz már mindennek vége.
S mikor hazatértem, nyíltak a virágok...

Azóta évtized suhant el fölöttem,
S erőt gyűjteni a hegyek közé jöttem.
Az ismert bérceket szabadon bejárva
Kerültem fel ismét a Bálvány ormára.
Mint régen! a Tátra tündökölt előttem...

De most már jól tudom, mi van ott, odaát!
Ott él, dolgozik sok millió jóbarát!
Csendes vizek, termő kalászkok közt folynak,
Népek szabadságról, békéről dalolnak!
S építik a jövőt, a jólét iparát...

De mi történik ott, a nagy Tátra felett,
Kétoldalt gomolygó felhő keletkezett,
Emberfarmát öltve, egyre nagyobbodnak,
Majd meg összeérnek, egymásba fonódnak.
Mily csodás! De hiszen nem is felhők ezek!
Áttörve határon,
S minden akadályon, most népek fognak kezét...

Kedves túratársak, ha veletek járom
Sítalpon a Bükköt, — avagy éppen nyáron —,
Bocsássatok meg, ha a Bálvány vén kövén
Bámulva a Tátrát, tovább időzöm én:
Hísz amit elmondtam. Ott, mind újra látom...

ÉLJEN MÁJUS 1-E, A MUNKÁSOSZTÁLY NEMZETKÖZI ÜNNEPE!

Természetjárás Franciaországban

A természetjárás az egyes országokban különböző formában fejlődik ki. Míg nálunk a természetjáró szakosztályok a sportegyesületekhez tartoznak, addig Franciaországban számtalan kisebb-nagyobb, a turistasággal és a vele rokon sportokkal foglalkozó egyesület van. Arról, hogy az ottani viszonyoknak megfelelően a természetjárás mely ágai fejlődtek ki, jó képet kaphatunk, ha az FSGT (Munkás Testnevelési és Sport Szövetség) természetjáró csoportjának, a 'L'Ami de la nature'-nek (Természetbarát) működését vizsgáljuk meg.

A francia természetjárásban a legnagyobb közkezdveltségnek a táborozás örvend, 1945-ben 200 000, 1955-ben 3 000 000 fő — nagy része motoros járművel — ment táborozásra. A táborozók gyakran az egyesületek által állandóan táborozásra használt, néha már e célra elő is készített (a helyszínen közös sátrakkal előre ellátott) táborhelyekre mennek, hálósákkal vagy felfújható gumimatraccal, butángázfűzővel felszerelve és ott általában egyhelyben maradnak. Bár az A. N. szerint a helyes cél mindig a gyalogos vándorlás kell, hogy maradjon, mégis támogatja a természetjárás e fajtáját is, amely időközben valóságos tömegmozgalommá fejlődött és amely végeredményben nagy tömegek szabadba jutását szolgálja.

A gyalogtúrákat, éppúgy, mint a táborozást, az egyesületnek több mint 60 menedékháza és állandó táborozóhelye könnyíti meg. Külön szervezet foglalkozik a diákutazóhálózat és a diákutazóklubok kiépítésével. Egészen 1947-ig az országban csak egyes, a turistát rendszeren a kiindulási pontra visszavezető útszakaszok voltak jelezve. 1947 óta már létesült 7. összesen kb. 2000 km hosszú, jelzett, ún. nagy turista útvonal is, amelyek közül egy-egy a Földközi-tengertől az Atlanti-óceánig, ill. Hollandiáig vezet. A jelzés piros, vagy kék alapszínen az útvonal fémből készült számából és az útirány ugyancsak fémből készült nyílal való feltüntetéséből áll. A túrák mellett versenyeket is rendeznek, amelyek hasonlóak a mieinkhez. Céljuk a tájékozódás, tehát az útközben előírt pontok érintése és az ott feltett, az ország és a versennyel érintett vidék ismeretére, technikai és sportismeretekre vonatkozó kérdések megválaszolása szóban és írásban. A versenyenél azonban általában nem törekszenek a gyorsaságra, mert időt kívánnak adni arra, hogy a versenyző kényelmesen élvezhesse a vidék szépségét és közben nyugodtan pihenjen, ebédeljen. A versenyző felszerelése: tájoló, beosztásos vonalzó, szögmérő, íróeszköz, óra, villanylámpa, térkép.

A gyalogtúrákat, éppúgy, mint a táborozást, az egyesületnek valamint a sziklamászás (alpinizmus), ezt és a sielést országos edzőtáborokban, ill. iskolákban is gyakorolják. Sokan űzik a barlangászatot is, amelyet régészettel, hidrogeológiai, forráskutatási és feltárási munkával is összekapcsolnak. A természetjárás ágaival itt hozzátartozik a mi gyakorlatunktól eltérően a motorsport, valamint a tenger alatt, víz alá bukás után szilgonnyal űzött halászat is. A vízisportnak (kajakozás, vitorlázás) is számos híve van.

Az A. N. lapja hírt ad továbbá a természetjárók által szervezett, komoly expedíciókról, a Szaharán és Belga-Kongón át Kenyába, egy másik alkalommal a Szahara hegységének és ősi kultúrák nyomainak feltáráására; kerékpártúráról Olaszországba, utazásokról és túrákról a varsói VIT-re, Csehszlovákiába, Tirolba, Skandináviába stb. Kölcsönös látogatások formájában megnyilvánuló nemzetközi kapcsolatot tartanak fenn főleg az olasz, cseh, tiroli turistákkal, de lapjukban több helyen megemlékeznek a magyar természetjárásról is.

Mozgalmuk jelenlegi fő célkitűzése: a többi sportág részére biztosított állami szubszidió elérése a természetjáró létesítmények fejlesztése céljából, 50%-os, legalább 10 fő esetén járó kollektív utazási kedvezmény a jelenlegi 30%-os helyett, a táborozás szabadsága az ország egész területén.

Kétnapos TÚRA

A Román Népköztársaság területének földtani és földrajzi szempontból egyaránt legérdekesebb és legszebb tájait a Kárpátok és a velük összefüggő hegyek alkotják. Nem csoda, ha ezek annyira vonzzák a természetjárót és a természettudóst is.

Korán reggel indul vonatunk a Tömösi szoros felé. Alig marad el a város, máris balról a Nagykőhavas érdekes mészkőszikla alakulatai, jobbról pedig a Keresztényhavas köti le érdeklődésünket. Majd a gyönyörű Tömösi szoroson robogunk át és Predealon keresztül megérkezünk Bustenibe. Az állomásról kilépve, azonnal szemünkbe ötlük a Bucsecs második legmagasabb csúcsa, a falszerű meredekséggel emelkedő 2290 m magas Karajman.

A geológiai szerkezetében alpesi jellegű Bucsecs téglalap alakját keletről a Prahova völgye határolja, nyugatra pedig a Tölcsvári szoros választja el a Királykőtől. Rövidebb, de meredek északi oldalán a Rozsnyói medence terül el, míg délfelé hosszasan nyúlik el. Akármelyik oldaláról is nézzük, mindenütt roppant nagy tömegével mered reánk. De ez nem is lehet másként. Hiszen felépítésénél fogva óriási tömegű Juramészkő képezi az alapját és erre a krétakori tenger haragos hullámai durva konglomerátot helyeztek egymást követő összevissza tört padok alakjában. Ezeket a formákat azután a víz, de még jobban a szél végezte és végzi el még ma is a maga munkáját.

Csak természetes, hogy ilyen kép láttán a legnagyobb

a Bucsecsre

várakozással tekintünk aznapi útunk elé. Ugyanis úgy határoztunk, hogy a Bucsecs legmagasabb csúcsát, az Omult, nem a szintén szép és felső részében különösen meredek Valea Zsepilor és a Babelé menedékházon keresztül közelítjük meg, hanem a Valea Cserbulujon át, már csak azért is, mert a Bucsecsnek ezen a részén nem jártunk még. Ezért az állomásról kilépve nem dél, hanem észak felé megyünk a városka főutcáján addig, amíg el nem érjük a Valea Alba (Fehér völgy) bejáratát. Innen meg éppenséggel igen megkapó kép tárul elénk. A hegyek fölé emelkedő nap sugaraitól megvilágított Karajman mészkőszikláinak meredek fala olyan elragadóan szép, hogy csak állunk és nem tudunk betelni a kép nagyszerűségével. És ilyen éles ellentétet alkot ezzel a fénylő hegyvel az alatta elterülő mélységesen hallgatag fenyőerdő sötét zöldje, amelyet olyan leheletszerűen tompít le a reggeli páras levegő!

Útunk még a völgyön túl is állandóan észak felé vezet a Kosztila rét mellett. Itt is ugyanaz a főnséges, de mégis mindig más és más kép fogad; sötét erdő fölé emelkedő 2400 m-t meghaladó vakítóan fehér mészkősziklák. Azután balra kanyarodunk, azonban még mindig a nagyszerű Kosztila-hegy oldalán vezető ösvényen haladunk — más és más oldalról szemlélve ezt az érdekes hegyet — amikor is végül ott vagyunk azon a helyen, ahol kezdődik a Valea Cserbului (Óz völgy) a Kosztila nagyszerű szakadékaival.

A Valea Cserbului elején, a völgy szájánál fenyőerdőben kanyarulatól-kanyarulatig hatalmas sziklákat megkerülve kell állandóan feljebb és feljebb haladnunk (1. kép). Csakhamar ritkulni kezd a fenyőerdő és itt-ott felüti fejét egy-egy törpe- vagy borókafenyő. Végül teljesen elmarad a lucfenyő és helyét az áthatolhatatlan sűrűségeket alkotó törpe- vagy henyefenyő foglalja el. Itt kapaszkodunk mindig feljebb és mire a fa vegetáció határát elérjük, a fű között a havasi gyopár jól ismert fehér csillagai integetnek felénk.

Majd meg a Bucsecs jellegzetes szakadéka kötik le figyelmünket. Fárasztó, de nem érdektelen úton teszünk meg mintegy 500 m szintkülönbséget, amikor egy kanyarulatnál északnyugati irányban megpillantjuk az Omul jellegzetes csúcsát. Omul — embert jelent és állítólag nevét onnan kapta, hogy bizonyos helyről szemlélve, a hegycsúcs körvonalai emberi arc profiljára emlékeztetnek.

Mégcsak 100–150 m magasságot kell legyőznünk és ott leszünk célunknál. Ámde ez éppen most, túránk befejezésénél végtelen hosszúnak tetszik. Nem is csodálható, mert reggel 5 óra óta állandóan menetelésben vagyunk, azonkívül a mállás következtében sziklatörmelékkel borított szerpentin sem könnyű út és a 3 hétre valóval megtömött hátizsákjaink is meglehetősen nyomják vállainkat. De azért nem hagyjuk magunkat. Erős akarrattal legyőzzük a nehézségeket és elérjük a 2513 m. magas csúcsot és élvezzük az erőfeszítéssel járó diadalt.

A nap éppen leáldozni készül és sugarai csak nehezen törnek maguknak utat a felhőkön és páras levegőn keresztül. Később a felhők felszakadnak és a közeli hegyeket világosan láthatjuk, de a távoliakat köröskörül megüli a fehér köd. Egyelőre még tisztán látszik az Omul csúcs

hatalmas sziklája és a menedékház melletti meteorológiai műszerekkel megrakott kis házikó. A meteorológiai állomás a Román Népköztársaság legmagasabban fekvő ilyen állomása, amely észleléseit az időjárásra vonatkozólag rádió útján közli. Nemsokára azonban a csúcsot is körülveszi a köd és végül be is takarja azt. Hideg szél kerekedik és a levegő annyira lehül, hogy a szabadban tartózkodás kellemetlenné válik. Mindnyájan a menedékházba húzódunk (2. kép).

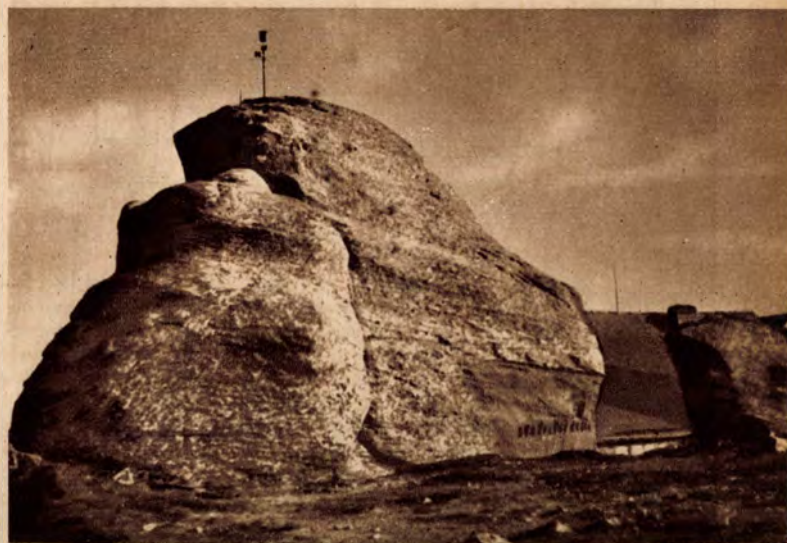
Másnap már korán reggel felkelünk, mert az Omul északi oldalán a festői szépségű Malejesti völgyön leereszkedve a Rozsnyói medencén keresztül akarjuk a Királykővet elérni. A szél az éj folyamán az Omulról elvitte a ködöt, de köröskörül a látóhatáron még mindig elrejté szemünk elől a hegyeket. De így is, északkelet felől felejthetetlen szép élményben volt részünk. A fehér ködből mint tengerből emelkedik ki a Királykő olyan jól ismert sajátságos csipkézett gerince és még távolabb a Fogarasi havasok háta.

Amint azonban világosodik és a Nap sugarai bearayozzák a csúcsokat és a magaslatokat, tisztul a látóhatár és élvezhetjük a nem mindennapi kilátást. Mikor a törmelékkel teleszórt és igen nehezen járható kürtöből kijutunk, elérjük a Malejesti völgyet, amint azt az égre már meglehetősen magasra emelkedett nap más és más megvilágításban mutatja. A változatos alakú hegyek erdővel koszorúzva, olyan tájakat mutatnak, hogy valóban mindenki az ízlésének legjobban megfelelőt találhatja meg.

Ilyen változatos és élvezetes út mellett észre sem vesszük az idő múlását és máris a Rozsnyói medencében vagyunk, ahonnan még aznap elérjük a Királykővet, kedvenc és legszebbnek tartott hegyünket, ahova feltétlen elátogatunk minden évben, amikor a Déli-Kárpátoknak ezt a környékét járjuk.

Hallgatag, magányos óráinkban, amikor a Bucsecs, Királykő, Fogarasi havasok és a többi szép hegyünket járjuk, csodáljuk óriási sziklatömegeit, vagy a hatalmas szakadékokat, szemléljük a felhő vagy köd játékát, olyan öröm és boldogság fog el, amelyet csak az tud megérteni és átérezni, aki szereti és ismeri a mindig változó és változásában is örökszép természetet.

Dr. Schweitzer József, Arad

A SZILÉZIAI Beszkidben

A nemzetközi gyorsvonat szinte észrevétlenül kapaszkodik fel a Kárpátokra és átröpít a hegykoszorú északi lejtőjére, a lengyelországi Sziléziába. A sztalinogorodi hivatalos hétköznapi alatt igyekezem felvenni a kapcsolatot a lengyel természetjárókkal és minden vasárnapra máris együtt van a Beszkid-túrázók lengyel és magyar turistacsapata.

Túráim célja mindig az 1000 m fölé jutni. Túráim alkalmával Sztalinogorodból kb. 55 km-es vasúti utazás után jutottam el Bielsko városába, a sziléziai Beszkid egyik kiinduló állomására. A Beszkid változatos, hegy-csúcsokban, völgyekben és gerincutakban igen gazdag hegyvonulat. Alig akad hegycsúcs, község, ahol ne lenne egy-egy kisebb-nagyobb turistaház: a PTTK, a lengyel turista egyesülés birtokában, illetve kezelésében.

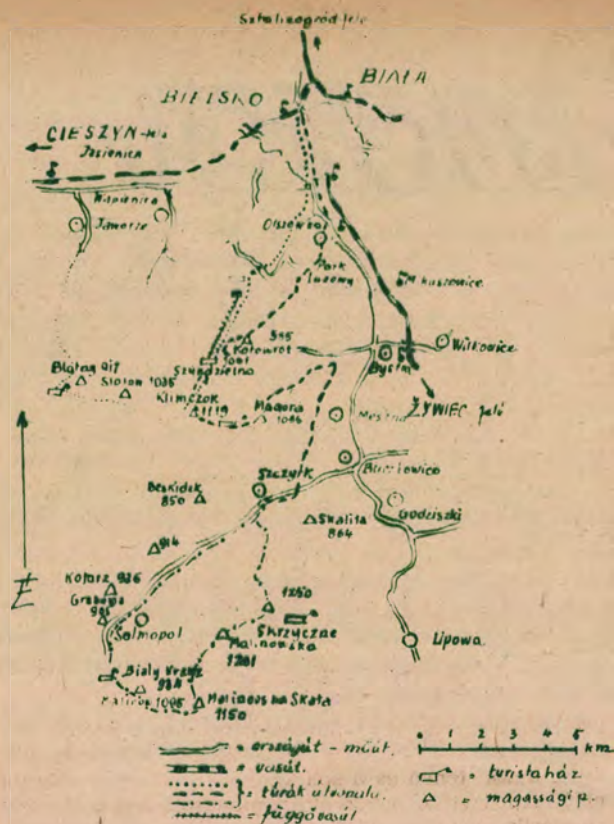
I.

A megszokott sziléziai jellegű vidéken, fenyőerdők, gyárak és bányák között visz a vonat, ezen a kellemes novemberi vasárnapon, Bielskóba. A várostól kb 20 perces villamos utazással jutottunk a városzéli Ludowy parkig. Már 10 perces út után feltűnő nagyságú tábla hívja fel a figyelmet, hogy vége a gyárváros jellegű Bielskónak, és most már a város erdei nyaralónegyede következik. Míg előbb gyár-gyár mellett sorakozott, addig most már csupa erdőillatú villa, szanatórium, üdülő váltogatja egymást.

A Ludowy parkban hatalmas méretű táblák előtt egymás feje felett átnézve latolgatják a természetjárók, hogy a sok turista út közül melyiket kívánja csoportja megtenni. Háromtagú csoportommal az utat a sárga jelzésen kezdtük meg, (a vázlaton — — — jelzett úton), hogy a felvonó felső állomásán érintsük Kolejkát — a függővasutat. (Jelzéseik teljesen megegyeznek a magyar útjelzésekkel.)

Útvonalunk hirtelen emelkedővel kezdődik. A jelzett út itt kb 2 m széles és egészen a csúcsig „kiépitett”. A fenyőerdőket itt még gazdagon tarkítja a bükkfa és nyárfa. A hosszú rétek el-el maradoznak kellemesen csobogó patakjukkal és most már lassan, de jól melegítően emelkedik útnak. Első célunk az 1001 m magasan fekvő Szyndzielna (Szindzselna) kb 700 m szintkülönbséget jelent, kb. 1.5 órás úttartammal. Alattunk a völgyben és a látóhatárt lezáró hegyoldalakon már a magasabb hegyvidékre jellemző összefüggő borovi fenyő — ősszel tujét hullató — élénk sárgából lilába folyó színhatása teszi hangulatosabbá a sárgásbarna bükki jellegű színharmóniát. Ennek a kettős színű erdőnek ad hatalmas koszorút a véget nem érő örökzöld fenyőerdő.

A bükkfa mind jobban satnyul, gallyai, ágai a téli viharok jelét mutatják. Nagyméretű nyiladékok, széles síutak mellett érjük el útnak első pihenőjét, a felvonó első állomását. Újabb 100 m-es emelkedés után a beütemezett 1 óra 30 perces úttal elérjük az 1001 m magas csúcson épített menedékházat. A régi turistaház átépítés alatt van és a mellette épített ideiglenes (faházikó 10 x 20 m-es) pótmenedékházban kb 50—60 főnyi természetjáró vidám társaságában fogyasztjuk el a forró teát. A kilátástól nem bírok szabadulni. A keletre húzódó hatalmas völgyet, a több km hosszúságú Bisztra község foglalja el.

Távolabb ködbevesző messzeségben a 913 m-es Magorkát látni.

Innen már a piros jelzésen folytatjuk útunkat és az 1119 m magas Klimcsokot sétászerű könnyedséggel érjük el. A csúcsra felérve már látható a hatalmas méretű fennsíkú rét túlsó szélére épített menedékház is.

Ebéd után útnak az 1095 m magas Magora csúcsán, áfonya bokrokkal borított fenyőerdőn át vezet és állandóan lefelé visz. Zúgó erecskék sora teszi nedvessé az amúgy is páratelt levegőt és még szomjúságunkat is csillapítja a hűvös, nedves fenyőillat. Ahol az áfonyabokor valamilyen oknál fogva nem foglal helyet, ott a 10—12 cm hosszúságú moha teszi üdezőldé a fenyőerdő alját. Olyan üde minden, ha a horpaszokban nem húzódná meg a pár nap előtt esett hó nyoma, tavaszban ringatnánk magunkat.

Útnak most már komoly szinteséssel zuhan lefelé. A hegyek lábánál, a fenyőerdők szélén változatos úton, hol a hegyoldalba épített gural-házak között (hegyilakó lengyelek), hol a hegyipatakok fölött zergemódra szökelve érjük el Szczyrk községet. Itt a turistaszállóban költjük el jól megérdemelt vacsoránkat és kb 18 órakor csillagfényes estében ülünk fel a pótkocsis kék Skoda autóbuszra, hogy 200 vidám turista társaságában kb 40 perces úttal beérjünk reggeli kiinduló állomásunkra Bielskóba.

II.

Következő vasárnap Bielskóból — Szczyrkba (Szczyrk) visz az autóbusz a Skryczné (Skriesne) lábához, hogy most már magasabbra kapaszkodjam fel egyedül, társak nélkül. Az autóbusz először sík, alig dombos terepen halad, messze elkerüli az erdőt, hegyet. Majd szűkül a völgy Bisztránál, a nagyhegyek lábánál mindkét oldalon hegyek közé kerülök. Most Bucskovice után már csak a hegyek ködbevesző ormai látszanak a kocsis ablakából. Az 1000 m-es szintkülönbséggel biztató utat a kézzel jelzett úton kezdem a községben levő turistaháznál. (Vázlaton, — — — jelzett út.)

A felhőbe vesző hegyóriások lábánál nem lehet megállítani, hol van az általam keresett célpont. A világoskék jelzés, amelyet a völgyben fehér nyírfa kéregre festettek, csalogat beljebb-beljebb. De nem sok biztatásra

★

Ujonnan épült hatalmas turistaház a lengyel hegyekben. Allandóan bővül a turistaház hálózat

★

Függővasút a Beszkióban a Szyndzielnára. Különösen télen forgalmas a „Kolejka”, amely lehetővé teszi a napokénti többszöri lesiklást a hosszú sítúton

★

emeletes. Csak térképről lehet megállapítani, hogy a szétszórta házak tulajdonképpen Selmopol község. A völgy lassan kiszélesedik, a sziklamederben hangosan folyik a patak, zenéjével bekísér Szczyrk-ig. Innen, mint előbbi túrámon, autóbusszal, majd vonaton utazom Bielskon át Sztalinogorodba.

III.

Legszébb túrámat következő vasárnap Bielskóban kezdem (a vázlaton jelzett út.) Bielskót elhagyva, autóbusszunk mind vastagabb hórétegen halad, míg eléri kezdő állomásunkat, a Szyndzielnara vezető függővasút völgyállomását. A függővasút téli szezon előtti főjavítása miatt üzemen kívül van. Ezért kb. 1,5 órás úttal közelítjük meg gyalogszerrel a csúcst, a kötélpálya merészen egyenes nyilamán. Haladásnak nem nevezhető a sikamlós havon, köveken és félig befagyott csermelyeken áthaladó kb. 650 m-es szintkülönbséget képviselő kapaszkodás. De minden fáradozást megér a hó terhétől roskadozó fenyőerdőben történő gyaloglás. Pompás kilátást nyújtó havaserdő rengetegével fogad a csúcson levő turistaház.

Rövid pihenő után szinttartó, de igazi töretlen havas úton megkerüljük a Klimcsok 1119 m magas csúcsát. Elhúzzunk az 1035 m magas Slow mellett és a 917 m magas Blotny menedékházában pihenjük ki a hófúvás okozta fáradozást. Az idő pompás, különleges élvezetet nyújt a hófehér erdőbe besütő napsugár. Amerre a szem ellát, fehérbundás fenyőerdők látszanak. A napsugár ereje nem érvényesül, mert a hegycsúcsok, gerincek, a fensíki legelők a szinte viharszerű hófúvásban változtatják hótakarójukat. Ha nem volna kellemetlenül metsző a szél, a nap felé tartanánk arcunkat. De a napsugarak irányából száradó hópihéktől lassan csordultig lesz élvezetünk pohara és piros arccal, de boldogan szaladunk be a kellemesen fűtött menedékházba.

Innen a népes társaság hangosan, a kapott szép látnivalók emlékével indul a kb. 2 órányira fekvő Jaworze községbe, hol autóbusszra ülve, Bielskóba utazunk.

Három szép, 1000 m feletti túráim emlékét magammal hozva ültem vonatra, hogy a Vág völgyén hazautazva, csak szeretettel gondoljak kedves lengyel turistatársaimra és szeretett Beszkiódjukra.

Ivák József

van szükség, visz a kíváncsiság, mi van a gomolygó tejtömegben. Kezdetben enyhe emelkedés, jellegzetes völgyerdő, bükk, fenyő és a sok fenyő között mind ritkábban előforduló nyírfa. A fenyők itt magasak, még a 15—20 m-t is eléri. Amikor a hegyoldalba épített gural-jellegű faluvégi házak ritkulnak, turista szokás szerint, megállok és visszanezek.

A művész ecsetjének való, festőien bontakozó háttérben csak gyönyörködni lehet. A völgyben meghúzódó falu apró házai és a felhőkből kibukkanó Klimcsok 1119 m, Szyndzielnara 1001 m, Magora 1095 m-es csúcsai olyan koszorút alkotnak a kék éggel díszítve, amit csak művész tud vázlatra vinni. Néhány pillanat s a gomolygó felhő újra eltakarja a kilátást.

A fenyőfák tetejét nem látni a sűrű felhőben, csak sejtett magasság csökkenésükből ítéhető meg, bizony túljutottam a magyar természetjárók által megszokott 1000 m-es magasságon. Az alattam meg-megcsúszó kövek is mutatják, hogy a hegyoldal mind meredekebb lesz, amikor a csúcs közvetlen közelébe érek, hogy utolsó erőfeszítéssel az 1250 m magas Skryczne csúcsát ne ingyen kapjam meg. Bohókás, igazi turista szenvedéllyel mászkok fel a csúcsra épített 20 m-es, esőtől csepegtől kilitőtoronyba, hogy ezzel is magasabbra mehessek.

A melegen fűtött turistaházi ebédlőben lengyel turistatársak beszéltek le beütemezett hosszabb túrámról, hivatkoztak tájismeretükre, hogy az esőszerű köd estig sem fog szétoszlani. Javaslatukra rövidített úton indulok el, hogy egy csúszós gerinc-úton érjem el a közeli Malinowska 1201 m magas csúcsát. Allandóan lefelé haladva apró emelkedőktől tarkított gerincúton az 1150 m magas Malinowska Skata csúcsán a mecseki Babás szerkövekhez hasonló sziklán pihentem meg újra. Majd a sűrű fenyőerdő embermagasságú fáin között értem el Malinow 1095 m magas ormát és innen egy kedves nyeregúton Bialy Krzyz 934 m magasságban épített turistaházát. Utamat a Selmopol községén átvezető kocsiúton folytatom. De már az út kezdetén sincs okom az útrövidítés megbánására. A hegyoldalon vezet ugyan utam, de ez az út csak éppen hogy elfér a meredek oldalon. A mély völgy fenekéről — nem látható —, hangos csobogással jelentkezik a patak. Később a völgy szélesedik és utat enged a betekintésre. Láthatóvá válik amint sziklapad-ról-sziklapadra zuhanva rohan a habfehér tajték. Szaporodik a domboldalba telepített falu házacskáinak száma. a guralok késői utódainak lakóhelye. A faháncskötéllel font kerítések és a favályukba vezetett forráskutak koszorújától körítve szinte mesébe illő faházikók. A házikók hátsó fele földbeérő, az útra néző fele pedig

KÖSZEGI kőrséta

A kényelmes Diesel-motorvonat egyenletes, kellemes bűgása szinte elringatja az utast. Észre sem vesszük a vonatablakból, hogy integet már felénk az Óház csúcsa, a Kálváriahegy fehér, magasbaszókó épületével. És míg tudónket szoktatjuk az ózondús, alpesi levegőhöz, már meg is érkezünk hazánk nyugati vidékének legjellegzetesebb területére, a kis, ódon, de nagymúltú **Kőszegre**.

Ahogy kilépünk az állomásra, máris jobban be kell gombolnunk kabátunkat. Hűvös szellő ér bennünket, hiszen az alpesi, mediterrán és pannóniai éghajlati elemek találkozhelyén vagyunk, ahol váltakozva alpesi és alföldi szelek érik egymást. Télen és tavasszal az alpesi éghajlat befolyásolja az időjárást, a nyár enyhességét pedig az Adriáról érkező szelek alakítják ki.

Néhány lépés és átmegyünk a keskeny, de néhol sebes folyású Gyöngyös patak felett. Az Alpok tövében, innen 25 km-re ered és útja közben majdnem 270 m-t esik, elhaladva előbb egy szélesebb medencevölgyben, majd összeszűkül és szurdokvölgyben ér hazánk területére.

Itt már hasznos tevékenységet fejt ki: századokkal ezelőtt a posztócéh kalló- és fonótelepét látta el hajtóerővel, ma pedig az egyre fejlődő Ágyterítőgyár telepének nyújt villamos energiát. A régi kőszegi posztó híre bejárta az Adriai-tenger partját is. A hagyomány azt tartotta, hogyha a völgyény kőszegi posztóból csináltatott magának menyegzői ruhát, egész életében azt viselte ünneplőnek és végül abban is temették el.

A Gyöngyös hídját elhagyjuk és öreg vadgesztenyefákkal szegélyezett úton közelítjük meg a várost.

Ezen az úton találjuk balra, jobbra az Ágyterítőgyár egy-egy üzemét. A gyár mai munkásai méltó utódai az egykori híres kőszegi posztósoknak. A gyár portékái híresek és keresettek belföldi és külföldi piacokon egyaránt.

A városban utunk először a város fő nevezetességéhez, a sok dicső, harcos napokat látott Jurisich-várhoz vezet.

Mit mesél a múlt a várról?

A vár korábbi erőssége 1263 körül épült fel. A harcok és várküzdelmek során többször elpusztult, leégett és lerombolódott. Mai formájában az 1777. évi tűzvész után építették fel. A belső várudvar nyugati falán, rég-lából készült román eredetű díszítésekben gyönyörködhetünk, a kőablakkeretek már gótikus elemeket tartalmaznak. Nézzük meg a csúcsíves várkapornát, szép vonalú ajtódíszítésekkel, és a szép ívelésű loggia-sort a késő renaissance korából. Aztán járjuk körül az itt-ott már dűledező külső várfalat, a két patinás saroktoronyot. Valamikor régen héttornyú erősség volt a vár.

A következő nézniyalónk a régi városháza épülete, ma a városi tanács háza. Homlokzatán szemünkbe ütlik baldachinos díszítéssel ellátott ablaksora. A városház udvara hasonlít a várudvarhoz, itt is loggiás épületet találunk.

Mindenfelé csúcsíves nyílások, zeg-zúgos utcák, sarkos házak, szűk sikátorok és átjáróházak: a történelmi múlt emlékei valami, sehol más városban fel nem lelhető nyugodtságot adnak a város képéhez. Egy századelejei író a régi csendes Budához hasonlította írásában a várost. Mondjuk meg, a hasonlat találó.

Innen pár lépés a belvárosi Jakab templom. A XV. sz. táján épült ez a háromhajós csarnoktemplom, íves tetőzettel, hatalmas, kerek oszlopokkal. Említsük meg, hogy a tetőzet bordái és a címeres zárókövek égetett agyagból készültek. A templom elsősorban falfestményeiről, freskóiról, illetve seccóiról híres. Közép-Európa

Kőszeg látképe, előtérben a Hősök tornya, jobbról a Tanácsház

★

egyik legnagyobb méretű festményei, Kőszeg legregibb művészetének emlékei. Kár, hogy a becses munkát végzett restaurátor a harmincas években a város akkori főembereit is „odarestaurálta” a freskóra és ezzel nagyot torzított az értékes festészeti műemléken.

A templomban több síremléket is találunk. Az egyik a Jurisich család (Jurisich gyermekeinek) síremléke vörösmárványból, a másik Széchy Mária síremléke, akiről Gyöngyösi István, Tompa és Petőfi is énekeltek verseikben.

A Jurisich tér majd mindegyik épületén elmerenghetünk. Emitt egy, felírása szerint 1668-ban épült, sgraffitódíszes ház homlokzata ragadja meg tekintetünket.

★

Ebből a bunkerből irányították az ország pusztítását a nyílás brigantik. Ma jókedvű gyermekek játszadoznak körülötte

Odébb találjuk az egykori kerületi Tábla székhelyét, ahonnan 11 vármegye ügyeit intézték egykoron. Nemesveretű ablakdíszei, párkánybeosztása köti le figyelmünket. Majd elsétálva Bezerédi Imre, Rákóczi fejedelem egykori ezredesének háza mellett, kanyarodjunk be a Chernel utcába. Itt található a Chernel házat, kapuzatán a felírás: 1766. Alljunk meg Chernel Istvánnak, a nagynevű madártani tudósnak emléktáblája alatt, ebben a házban járt Hermann Ottó is kőszegi tartózkodása idején. A szemben levő házban élte utolsó éveit Széchy Mária; a ház faragott ablakkövei, a régmúlt emlékei.

Menjünk ki a Várkörre, nézzük meg az egykori árva-ház (Kelcz—Adelfy) nemes pompájú épületét. Tervezője Hefe mester, aki a szombathelyi székesegyházat is építette. Az épület szép térhatását erősen növelte az a helyes városrendezési művelet, hogy az előtte levő magas kertfalat a felszabadulás utáni években lebontották és az épület körül parkot, játszótérrel létesítettek.

A Várkör felső részén találjuk a Flórián szobrot. A tűzvészektől rengeteget szenvedett kőszegi polgárok emelték 1810-ben. A szoborral szemben levő földszintes ház klasszicizáló, rokokó stílusban épült.

Az egykori Óvár (most Óház) bércei, a kőszegi hegység távolabbi hegyei, gerincei, völgyei, bővízű forrásai hívogatnak; a Király-völgy 600 éves gesztenyefáját se hagyjuk ki az útiprogramból. A hagymasisakú, hengeres háromtornyú Kálvária van látóhatárunk másik szélén. Közben leszállt az este, bűborfénnyel borítva ezt a történelmi múltú várost.

Szép Dezső

A törökök ellen védte hőiesen Jurisich a kőszegi várat. Képünk a várkaput és tornyot ábrázolja

KEVÉSSÉ ISMERT FORRÁSOK

Kirándulásaink alkalmával szívesen látogatunk olyan jellegzetességeket — tereptárgyakat —, amelyek érdekessé, tartalmasabbá teszik utunkat. Ilyenek a barlangok, hegycsúcsok, várromok — de nem utolsósorban — a források is. Utóbbiakat nemcsak kíváncsiságból, hanem nagyon sokszor szomjunk enyhítése végett keressük fel.

A források között nemcsak jó, hanem rossz vizűek is akadnak, de hozzátehetjük, hogy ezek száma csekély. Megkülönböztetésük figyelmet követel. — A foglalt (kövel, fával, stb.), tehát emberi kéz által kialakított forrás biztosan iható vizet ad.

Nem ajánlatos, s ha csak lehet kerüljük az olyan vizek felhasználását, amelyek medence nélkül, töcszerűen helyezkednek el. Az ilyeneket sokszor a vízbe hulló szennyező anyag s a lefolyástalanság teszi élvezhetetlenné. Általában veszélyt rejtenek a lefolyástalan 20 C° felett levő vizek. Ezek tényleg is jóval az átlagos hőmérséklet felett vannak. A jó iható vizű források hőmérséklete 7—15 C° között ingadozik. Becsüljük meg a természetadta kristálytiszta forrásvizeket. Túránk alkalmával tisztítsuk ki a forrás medencéjét, ha benne szennyező anyagot, pl.: falevelet, faágat stb. találunk. Gondoljunk arra, hogy az erdők, s a benne található mindenkié, tehát miénk is.

A Pilis hegység forrásainak száma meghaladja a százat. E források közül azonban nagyon sok foglaltanul, vagy csak egészen egyszerű, néha saját maguk által kimosott medencével található. Ezek között nem ritkák az időszakos források, amelyek csak az év egyes szakaszában adnak vizet. A forrásokhoz általában körrel jelzett turistaút vezet.

Az alábbiakban néhány kevéssé ismert forrásról tájékozhatunk.

A Gypárforrástól délre, a kékjelzésű útról az erdő szélé előtt balra letérve találjuk a bővízű Tubinkút-at. A forrás körül facsoport, amely a szántóföldön kis oázis képét kelti. A foglalt pusztulófélben találjuk. A rakotlköből levő forrásmedencének teteje hiányzik, s így a medencébe hulló falevelek, megrohadván, annak tisztaságát veszélyeztetik. Célszerű lenne az ilyen és ehhez hasonló források meelőbbi kijavítása.

Kis Csikóvártól északra, a kedves Hubertus-örház alatt néhány méterre fakad a Hubertusforrás. E forrás a pomázi BEV állomástól 1¼ órányira fekszik, mégis aránylag kevéssé látogatott. A kék jelzésből kiágazó kék kocka jelzésen érhetjük el, vagy a Pomázról vezetó piros kocka turista útból kiágazva. E forrás hegyoldajba vágva, s terméskövel szépen foglalva található. Erdemes felkeresni.

Komor, s mégis kedves benyomást kelt a kirándulóban a Bodzaforrás. Térkép nem jelzi, turistaút nem vezet hozzá. A Ságvári turistaháztól észak-északnyugati irányba induló úton 50 métert haladunk — egy kis híd utáni

— északi irányba induló ösvényig. Ezen 270 métert megyünk az erdő széléig, s Innen további 15 méterre kocsiút keresztezi ösvényünket. Ezen északnyugat felé folytatva utunk 70 méterre, az út baloldalán találjuk a foglalt forrást (Az úttól 8 méterre). A forrás szálerdőben fekszik, a hegy északi oldalán, aminek következtében állandó felhomály uralkodik az egész környéken. Hideg vize miatt is megérdemli, hogy felkeressük.

Ugyancsak térképen nem jelzett forrás, a Kárpátforrás. A Bükkös patak völgyében lelhető fel, a kocsiúttól északra. Legkönnyebben a Píliszentlászlótól délnyugat felé kiinduló kékjelzésű turistaút mentén érhető el.

Igen szép parkban fekszik az Öregforrás (Sztaravoda f.), amelytől a kék jelzésen továbbmenve észak felé 250 métert, az országút baloldalán találjuk a Ferencforrást. A víz andezitből fakad. 1928-ban foglalták.

Tahi felett, 340 m magasságban, sárga kör jelzésű turistaút mellett találjuk a Hétvályúforrást. A forrás erdőben, kisebb rét mellett fekszik. Nevét azon favályúkról kapta, amelyekben a vizet a foglaltól a forrás előtt levő árokba vezetik. A forrás igen szép környezetével méltó arra, hogy felkeressük.

A Rám szakadéokban, a Szőkeforrás völgyi torkolatától 400 méterre egy igen „fiatal” foglaltást találunk. Terméskő foglaltát 1953-ban készítették, s a rajta levő márványtábla tudatunkra adja, hogy a forrás Rákóczi Ferenc nevével viseli.

Weress Kálmán

ABVKK turista útjain

Valahányszor a Bükk nevét hallom, mindig megdobban a szívem: egy-egy pillanatra felelevenednek, elvonnulnak előttem legszebb bükki túráim emlékképei, a májusi vadvirágos rétek, a haragoszöld óriásfenyők mögül előbukkanó őzek, a töbrök csodálatos világa, a millió gyermekláncfű és a fenyők alján a mesevilágból való sággá nőt piros kalapú légyölő galócák...

Közeledik a tavasz, a legszebb évszak a Bükkben. Emlékeimet gyűjtögetem. Nézem a rengeteg fényképet, s válogatom őket. Vajon melyik fogja igazi arcát bemutatni? Melyik részlete vonzza legjobban a természetjárókat?

Az alábbi leírásokban röviden, tömören vázolom a Bükk legszebb útvonalait, amelyek egy-egy napos túrával bejárhatók, rámutatva azokra a látnivalókra, amelyek megtekintése az útvonal sajátosságához tartozik.

I. Egerből Várkúton át a Törökúton Hollóstetőre

Eger patinás épületeit, történelmi emlékeit, a várat kazamatáival, s a város mindmégannyi csodálatos szépségét nem lehet órák alatt magunkévá tenni: erre egy külön napot kell szentelni. A helyi autóbusszjáráttal menjünk ki Sikfőkútra, az egriek híres üdülő és pihenőhelyére. Az út mindkét oldalán lankás borvidék, természetek gyümölcsössel. Ez a híres egri bikabér hazája. Sikfőkút szemnek kellemes, testnek üdítő turistaházában szállás, étel, ital állandóan kapható. Félóra alatt elérjük a várkúti turistaházat, majd az ún. törökúton

folytatjuk utunkat Hollóstető felé. Az útvonal gyönyörű szálerdőkön, majd fenyveseken vezet keresztül, s így éri el a Tebe őrházat. Itt pihenünk meg rövid időre, környéke, rétjei május végén feledhetetlen látványt nyújtanak. Továbbiakban fenyvesek váltogatják egymást bükk- és tölgyerdőkkel. Így érzük el részben országúton, részben szurdokon keresztül a hollóstetői menedékházat. Ajánlott kitérő a törökútról balra a pászagi vadászház, vagy jobbról a odorvári kilátás megtekintése.

II. Szilvásváradról a Szalajka völgyön át Bánkútra

A turisták által leggyakrabban használt út, amely hatalmas vadgesztenyés alatt vezet a gerennavári elágazásig. Onnan részben országúton, részben jelzett úton érzük el a Bükk szívében fekvő bánkúti turistaházat. Igen szép és főleg geológiai érdekességű tájrészlet az Ablakoskő, a hasonló nevű völgygel. De térjünk vissza a Szalajka völgy ismertetésére. Bár elég hosszú az út a völgyön át a hegyek közé, mégis legismertebb és leglátogatottabb részlete ez a Bükknek. Patakjaiban pisztrángok cikáznak nyilsebesen, vízgyűjtő tavaiban arany és egyéb díszhalak úsznak méltóságteljesen az átlátszó vízben. Kisebb vízesések élénkítik, s teszik hangulatosabbá a tájat, míg elérjük a bűvópatak mennydörgésszerű robajjal előtörő vízkivezetőjét. A karsztok kristálytiszt. jéghideg vize táplálja a völgy patakjait, hasznosítását az elmúlt évben megkezdették. A völgy végén a volt gloriette helyén ma vidám úttörők szórakoznak, s fürödnek a hét vízesés kétméteres vizsugaraiiban. Az út itt hatalmas tisztásban végződik, egyik része az Istállókőre, a Bükk legmagasabb csúcsára vezet, másik része pedig visszafordul a Horotna völgy fenyvesei érintésével Belpátfalvára.

BÖRZSÖNY emlékek

Hasad a hajnal... Kibujunk sátrunkból, amely egy éjszakára ismét szállást nyújtott nekünk a rengetegben.

A reggeli nap meleg sugara áttört a lombok között. A harmat is felszállt és a füstölögő ködben az erdő csodás képe tárul elénk. A Pokol völgyben még minden csendes. Az erdő világa most ébred. A harangvirágok csengetyűl ébresztik az erdő lakóit. Párás, nedves a levegő. A völgyfőben erős kapaszkodóval haladunk az Inócok nyerge felé. Leki-vánkozik rólunk a kabát, a ballonblúz. Párás és fojtó a levegő. Szél sem rezgeti a fák és a bokrok leveleit. Olyan nyugtalanító ez a nagy csend, pedig az égen csak néhány

bárányfelhő játszik pajkosan egymással.

A nyeregből a Nagy Hideghegy nyugati oldalában, lassú emelkedéssel vezető gyalogösvényen folytatjuk utunkat tovább, ahonnan páratlan szép kilátás nyílik a Magyarhegy-Salgóvár-Várkúton vonulatára és a nyugati Börzsöny mélyen szabdaló kanyargós titokzatos völgyeibe. A levegő egyre párásabb, egyre nyomasztóbb. Lassan haladunk és mégis mind jobban izzadunk. Az égen a bárányfelhők közé már egy-egy szürkésfekete felhő is vegyül. Kergetik egymást, majd egymásba kapaszkodva birokra kelnek. Tépik, cibálják egymást, és mind jobban összetömörülnek. Már egész gomolyagok viaskodnak egymással. Hangjuk mind csapzottabb lesz, összecsapásuk mind vadabbá válik. A sziklás bércek felett sasok vijjognak, a csalitosban megrezzen a bokor és egy megriadt vad vágat tova.

4

5

III. Nagyvisnyó—Dédesről a dédesi vár érintésével Bánkútra.

A nyugati Bükk legszebb, vadregényes részletekkel tele útja. A vasútállomástól egy darabon az országúton kell felfelé haladnunk, míg elérjük a Pénzügyi Dolgozók üdülőjét. Innen részben szántóföldeken, részben erdők alján haladva közelítjük meg a dédesi várhegyet. A vár-erdő fiatalos fenyőfái közül verőfényes időben páratlan szép átfogó kilátás nyílik a Bükk gerincére. A turista-jelzés levisz a festői Recemvölgybe, majd meredeken emelkedve vezet a dédesi várhegyek nyergébe. A vár ma már romokban van, csak egy oldala állt ellen az idő vasfogának. A jelzett úton haladva sűrű erdő között emelkedünk a Csikorgó oldalára, majd onnan Bánkútra.

IV. Lillafüredről Dolkatetön és Örvénykőn át a Herman Ottó turistaházhoz.

Lillafüredet sem szóban, sem fényképben nem kell külön bemutatni, már sok tízezer dolgozó üdült a pompás SZOT üdülőben. A sötétzöld, jéghideg vizű Hámori tó fölött vezető turistaút a Dolka tetőre vezet, ahonnan pompás kilátás nyílik a hámori völgy hármass elágazására. A tetőről majdnem szintvonalas, kényelmes erdei úton érjük el a Bükk híres északi köveit, elsősorban az Örvénykőt, amely meredek, szakadékos letörésével óriási körképet nyújt az északi hegyvidékekre. Rövid séta után a Látókőveknél vagyunk, alattunk festői réten, fenyvesekkel övezett környezetben Szalajka erédsház hívogatja a természetjárókat. A Nagy Hetemér rétje elsőrendű sítérep, a Herman Ottó turistaház pedig

széles perspektíváival, kitűnő ellátásával a Bükköt járó természetjárók állandó bázisa.

V. Bánkútról a Vörösúton a Nagy Hetemér érintésével Omassára, onnan Jávorkútra.

Egyike a leghálásabb turistaútnak. Bánkút a Bükk legmagasabban fekvő menedékháza, a turistaélet központja. A Petőfi kilátóról szép időben a Magas Tátra csúcsai látszanak. Széles hátú, lejtős rétjei és magas fekvése télen sítáborok tartására predestinálják. Hatalmas bükkösein paránynak érzi magát az ember. A Karai, vagy Vörösút remek kilátást nyújt a dédesi várhegyek és a Nyugati Bükk felé. A szentléleki zárdaromok mellett vezető ösvény elvezeti a vándort Omassára, a vasolvasztók őséhez. A néhány házból álló kisközség egyik festői környéke a meredek Borovnyák oldalból megragadó. Erős emelkedés után érjük el a Bükk platót. s közelítjük a Bükk egyik legkedvesebb üdülőhelyét, Jávorkutat. Az erdészeti dolgozók üdülőháza magas, sötét fenyők tövében áll, s mindannyi élményt jelent az oda beutaltaknak. A környéken terül el a híres svéd-fenyves, a jávorkúti üdülők legszebb kirándulóhelye.

E néhány rövid, átfogó leírás csak szempont lehet azok részére, akik egyáltalán nem, vagy ritkán látogatják a Bükk hegységet. Számtalan szépségét, kilátóját, természeti érdekességét a turistakalauzok sorolják fel. A Bükk ma már tele gondozott utakkal, turistaházakkal. Vegyük kezünkbe a vándorbotot és ismerjük meg édes hazánk egyik legszebb természeti szépségét, a Bükköt!

Pászthory Loránt

Mi történt? Mi az ami az erdő világát megzavarta? Az Inóc—Hideghegy gerincét áttörte a sűrű fekete felhő és mintegy lavina omlik a hegyoldalra alá. Hideg szél kerekedik és az ég megszólaltatja orgonáját. Éles csattanás, majd tompa mély dübörgés jelzi, hogy vihar dühöng a hegyek között. A völgyek sziklafalairól a tompa mély dübörgés áthangszerelve verődik vissza és egybeolvad a szél sívításával, amelyet néha egy-egy villám fénye tesz még kísértetesebbé.

Tombol a természet. Az öreg fák recsegnek, ropognak és csapzott koronájukkal küzdenek a vihar ellen. Egynémelyik már nem bírja a harcot és tompa puffanással, derékban kettétörve nyúlik el azon az ágyon, amit leveleiből maga készített. Kis madárcáka félve bújnak a lombok alá, hogy didergő testüket védjék a csípős hideg szél ellen. Azután az or-

gona sípjai lágyabb dallamokba kezdenek. Már csak néha vág a villám egy-egy bérccsúcsába, a szél is eláll és a felszakadozó felhők között áttör a nap aranyárga sugara. Megindul az élet a börszönyi erdőben. A kis madárcáka is előbújnak rejtekhegyükből, hangyák és méhecskék kelnek ismét útra és felharsan az erdő lakóinak szimfóniája, az ezernyi szárnyas szerelmes csacsogása.

Elmúlt a vihar és folytatjuk utunkat tovább. A Pogányvár tépett fenyői az imént elmúlt vihart idézik fel.

Lassan lenyugszik a nap és a csendes naplemente ezernyi színpompája gyönyörködve, egy élményekben és szépségekben gazdag nap emlékeivel hajtjuk ismét pihenőre álmos fejünket.

Szegvári Gusztáv

Utánpótlásunk . . .

Mindenki előtt világos, hogy a természetjárás tömegesítésének legmegfelelőbb módja, ha az iskolás fiatalokat vonjuk be sportgánkba. A természetjárás lényege — az egészség megóvása, a haza megismerése hasznos ismeretek szerzésének útján — is arra kötelez bennünket, hogy elsősorban a fejlődésben levő fiatalokkal szeretessük meg a túrázást. A mi fiataljaink szeretnek baráncolni a hegyekben. Új tájakat felkeresni, annak történetét, életét megismerni minden iskolás lelkesen vállalja.

Egyes iskolai szakosztályok, úttörő természetjáró szakkörök idáig is foglalkoztak túrázással. Az általános és középiskolákban azonban még nem sikerült tömegmozgalommá készíteni a természetjárást. Ennek egyik oka az volt, hogy a felesleges oktatási szervek vajmi keveset törődtek a kérdéssel, másik oka magukban a tanároknak, tanítóknak rejtett. Nem egy olyan esetről tudunk, amikor a nevelő, igazgató a szó szoros értelmében kidobta a támogatásra kész felnőtt szakosztály megbízottját.

Az elmúlt év óta mind több jel mutat arra, hogy az Oktatásügyi Minisztérium, a DISZ és az Úttörő-mozgalom erőteljes kezdeményezéseket tesz a természetjárás kiszélesítésére. Megindult a „Természetjárás Ifjú mestere” jelvénytörvény-mozgalom, ha sok iskolában még nem is kielégítő népszerűsítéssel; a DISZ budapesti bizottsága megindította az „Ismerd meg hazádat” mozgalmat, amely szintén mutatja, hogy a felső szervek mindent megtesznek a természetjárás segítésére.

Az Oktatásügyi Minisztérium újabb utasítást adott ki az általános és középiskolai tanulók nyári üdültetésének, országjárásának és kirándulásainak megszervezéséért.

A fővárosi látogatók számára a Budapesti Diákszállás egész évben, a Május 1. úti szálláshely pedig július 1—augusztus 20. között használható.

A gyalogosan túrázók számára (mozgótáborokban részvevők) pihenő állomásokkal rendeznek be.

A Bükkben: kezdőállomás Miskolc, Deák tér 12. (Földes Ferenc gimn. fiú diákotthona). Állomások: Miskolc—Tapolcafürdő, Bükkszentkereszt, Hámor Omassa (általános iskolákban).

A Balaton mellett: kezdőállomás Veszprém, Ságvári Sndre tér 2. Állomások: Balatonalmádi, Bfűred, Tihany, Révfűlöp Btomaj, Keszthely.

Fentiekben kívül turisztaszállások lesznek: Pécs, Fűrdő u. 1. Jósvald (ált. isk.),

Aggtelek (ált. isk.), Miskolc, Kun J. u. 7., Eger Foglár u. 1. (diákotthon), Gyöngyös (gimn.), Parád (ált. isk.), Szilvásvárad (ált. isk.), Veszprém, Szabó Gáspár u. 9., Zirc (ált. isk.), Siófok (ált. gimn.), Bboglár, Bszemes, Bkeresztúr (ált. iskolák).

A mczgőtűrák útvonalán levő pihenőhelyeket és a turisztaszállásokat július 1-től augusztus 20-ig lehet igénybe venni.

A rendelet megnyitja a lehetőséget, hogy az iskolák kivétel nélkül szervezzenek turista csoportokat a nyári üdülés keretében. Kívánatos, hogy helyi társadalmi szövetségeink és a szakosztályok segítségét nyújtsanak azoknak az iskoláknak, amelyekben nincsen a természetjárással ismerős nevelő. E célból megyéknél kell felvenni a kapcsolatot a tanács oktatási osztályával és együttesen kidolgozni a terveket. Az általunk adandó segítség bőven megtérül ifjúságunk egészségében, az alakuló új szakosztályokban, illetve az iskolából kikerülő, már természetet járó fiatalokban, akik szakosztályaink tagjaivá válnak. Haladék nélkül fogjunk tehát munkához, mert ugyan kissé el-késtünk a nyári tervezéshez, de segítségünkkel színvonalasabbá tehetjük az iskolai természetjárást.

K—i

ÍGY IS LEHET

Szeretnék beszámolni a keszthelyi Mezőgazdasági Akadémia Haladás sportkör természetjáró szakosztályának túra-pontverseny túrájáról. Úgy vélem, hogy tapasztalatainkat máshol is fel lehet használni és ezzel is elősegíteni sportágunk tömegesítését.

Az első fordulóra a közismert, téli időjárásban került sor, de, mint a példa mutatja, úgy vélem, nem sikertelenül. Jó előre összegyűjtöttük a bejárando területéről a geológiai, régészeti, történelmi adatokat. Autóbuszszal közelítettük meg a Kovácsi, Tátika környékét. Mintegy 14 kilométeres utat tettünk meg, helyenként mély hóban taposva. A túra egyes pontjain: Kovácsi-hegy, Tátika, urnasírok, kimerítő magyarázatot adtunk a helyi érdekességekről. Ezen a túrán 8 szakosztály-tagon kívül 27 vendég vett részt.

Második túránkra még alaposabban készültünk fel. Ekkor már nagyobb területet kívántunk bejárni, hogy

a kezdő turisták többet lássanak. Az érdekesebb látnivalókról bő ismertetést sokszorosítottunk, amelyet minden részvevőnek átnyújtottunk.

Kedvező időben ismét autóbuszon indultunk és utunkat megszakítva gyalogosan másztuk meg a hegyeket. Pontosabb állomásaink: Kőorra, Tapolcai tavasbarlang. Nagyvázsöny romok, úrkúti karszt, Kabhegy, Sümeg vára. Az írott ismertetőn kívül szóban is részletes magyarázatot adtunk, az egyes helyeken.

Túránk igen sikeres volt. A 12 szakosztályi tagon kívül ezúttal 43 vendég (!) jött velünk, nagy részben több iskola tanuló és fizikai munkások. A megtett 16 kilométer nem volt fárasztó a kezdők számára sem, a sok érdekes látnivaló és a közbeeső autóbusz utazás kizárta az egyhangúságot.

Az a véleményem, ha igyekezünk túráinkra minél több vendéget beszervezni, újabb híveket szerezni a természetjárásnak, rövidesen szakosztályunk létszámában is előnyös fejlődés mutatkozik.

Cs. L.

Mi is ott voltunk

A csípős áprilisi szél sem tudta elriasztani az ipari tanuló természetjárókat az április 8-iki felszabadulási túra-versenytől, amelyet az MTSE társadalmi természetjáró bizottsága rendezett a vöröskösziklai emlékműhöz.

A szentendrei rajtnál derült ki, hogy 14 sportkör 246 versenyzője készült fel a verseny jellegű túrára.

„Tavaly mi nyertük a versenyt — mondja büszkén a 22. sz. MTSK egyik tanulója — szeretnénk felszabadulásunk 11-ik évfordulóját ismét jó eredménnyel ünnepelni”

Hasonló hangok hallatszanak a 13. sz. MTSK fiataljaitól is. Jó lesz a verseny az „Ismerd meg hazádat vándortáborozás” előkészületeire is — közli véleményét Juhász László elvtárs a 13-asok vezetője.

Hat percenként rajtoltak a csapatok, hogy az Ókút—Viktorkunyhó—Vörösköszikla útvonalon megoldják a verseny feladatait. Rejtett ősvényeken, illatos ibolya „szigetek” közt vezetett az út. Bizony az valóban ibo-

lyaveszélyt jelentett. Elvonta a figyelmet az útról és ki-kimaradt miatta néhány ellenőrző láda.

Tizenegy óra felé érkezett be az első csapat, amelyet hamarosan követett egymás után a többi is.

Az emlékmű környékét hamarosan ipari tanulók vették körül. A jól sikerült túra-verseny után a kilátásban és a táj szépségeiben gyönyörködtek. Örömmel nézték az emlékművet, amelynek helyreállításában közlülük számosan részt vettek. Az ipari tanulókat a zord tavasz gátolta munkatúráikban. A térdig érő hó, amelyben taposva a munkatúra során feljöttek ma már csak emlék, felváltotta ezt a tavasz lágy fuvallata.

A fiúk izgatottan lesték az OTSB alapfokú versenyen résztvevő társaik eredményét is. A 21. sz. intézet fiataljainak 8-ik helyezését olyan örömmel fogadták, mint ha országos bajnokságot nyertek volna.

A szép ünnepély után, jól sikerült verseny, egy szép túra emlékével indultak haza, hogy felfrissülve, tiszta fejjel fogjanak a heti munkához.

A verseny eredménye:

1. 1. sz. MTSK
2. 13. sz. MTSK
3. 9. sz. MTSK

Hargitai Károly

... hogy az I—II—III. kerületi társadalmi szövetség áprilisban alapfokú természetjáró tanfolyamot indított,

... a januári földrengés után a Császáruszodát tápláló forrás vizének hőfoka 2 fokkal emelkedett. Nem tartják lehetetlennek a további emelkedést,

... a Ferenchegy-barlangban a Kigyó torka nevű sáros rész egy újabb áttöréssel kényelmesebb úton megkerülhető,

... a Központi Karszthidrológiai és Barlangkutató Bizottság által rendezett barlangkutató tanfolyam nagy sikerrel zárult. A több mint 100 nyíl-vántartott hallgatón kívül esetenként igen sok vendég is megjelent az előadásokon. A tanfolyam eredménye bizonyára megmutatkozik barlangkutatóink fejlődésében.

... az V. kerületi természetjáró szakosztályokban az elmúlt év folyamán a taglétszám 213%-kal emelkedett. Kilenc új szakosztállyal együtt az év végén 64 szakosztály működött. Az ifjú turisták aránya viszont csupán 8%-ot teszi ki a teljes taglétszámnak,

... a Nógrád megyei TSB hagyományos Petőfi emlékversenyén 20 csapat vett részt. Meglepő volt a fiatalok jó szereplése,

... a Bp. V. Meteor ismét tetszetős kis könyvecskében adta ki tavaszi túraprogramját számos kisebb és nagyobb költségű túrán kívül szerepelnek benne hétközi esti ismeretterjesztő séták, munkatúrák, a szakosztály verseny- és egyéb rendezvényei,

... mint ismeretes, a Népstadion Ifjúság útjára 16 hatalmas szoborcsoportot helyeznek el. Mint hallottuk, még ez év nyarán sor kerül négy hárommalos szobor felállítására, közte Beck András szobrászművész Természetjárók című szobra is elkészül,

... a MÉLYÉPTERV természetjárói április 15-én megkezdtek munkatúrájukat a drégelyi vár környékének rendbehozására,

... a tatabányai természetjárók elkészítették a Tatabányai felső-Vitányvár kék, Szár alsó-Várgesztes—Croszlány (romig) piros, és a Tatabánya felső-Tornyó pta—Nagy Somlyó kék háromszög jelzést. A Nagy Somlyón kulcsosház építését kezdik meg a nyár folyamán,

... 105 évvel ezelőtt született Déchy Mór kiváló földrajztudós, aki 1871-ben elsőként mászta meg a Monte Rosát a déli oldalról. Számos csúcs első megmászása, valamint 7 kázkázi expedíció fűződik nevéhez.

Az április 7—8-án a Pilisben rendezett Felszabadulási vándordíjas tájékoztató versenyek eredményei:

A 8 fős csapatok részére kiírt felsőfokú versenyen 10 csapat vett részt. Győztes és a vándordíj védője a Bp. V. Meteor csapata lett 756 hibaponttal, II. a Bp. Törekvés 949, III. a Vasas Danuvia 1058 hibaponttal.

A 6 fős csapatok középfokú versenyében az induló 13 csapatból győztes a Szállítóberendezések gyára csapata 767, II. a Villamosforgógyár csapata 846, III. a Győri Vasas csapata 911 hibaponttal.

A 3—3 főből álló, 25 alapfokú csapat közül I. a Vasas Duclos 0., II. a Vasas Villamscsorgógyár 12, III. a V. Loboqó—Győri Lenszövő 26 hibaponttal.

A Veszprém megyei, illetve a zirci járási TSB-k Felszabadulási tájékoztató versenyeket rendeztek a bakonyi Hódosér környékén. A 18 hat fős csapatból a V. Bástya IV. csapata került ki győztesen 77, II. a V. Meteor I. csapata 194, III. a Törekvés III. csapata 211 hibaponttal.

A győri VTSB ugyancsak a környéken rendezte Felszabadulási emlékversenyét 100 fő részvételével.

TÚRA-PONTVERSENY

Az első forduló a téli idő ellenére is jól sikerült. Már az első forduló megmutatta, hogy helyes szervezéssel komoly eredményeket lehet elérni. Majdnem minden túrajelentésben olvashatunk 5—8 vendégről, illetve nem leigazolozott természetjáróról. Az első forduló a Vasas SE nyerte 561 túrázóval, második a Törekvés SE 514 túrázóval, harmadik a V. Meteor SE 322 túrázóval. Külön ki kell emelnünk a vidéki szakosztályok közül a Szombathelyi Pamut-lpar, a Soproni Postás, a Debreceni Törekvés és az MTH I. sz. Intézetet és szakosztályait.

A második forduló, amely IV. 8-án a vöröskői emléktúrával volt egybekötve, igen szép eredménnyel zárult, de még ekkor is mutatkoztak szervezési hibák. Az idő jobban kedvezett és a hagyományos túra is sokat lendített a versenyen. Beszélünk kell azokról a hibákról, amelyek a túrajelentések kiállításánál mutatkoztak. A túrajelentésen ne-

csak a szakosztály nevét tüntessék fel, hanem azt is, hogy melyik SE-hez tartozik. Sok jelentésen a túravezetőt nem számítják bele a létszámba. Kérjük, hogy pontosan állítsák ki a túrajelentéseket, minden esetben igazoltassák a turistaházban, a vasútállomásokon, vagy az arra kijelölt sporttársaknál. Iradják rá a kategórizálást is, mely nélkül az értékelés lehetetlen.

A sportkörök túrajelentéseiket legkésőbb a túravasárnapot követő csütörtök délig juttassák el az OTSB (Erős Antal) címére, mert a későbbben érkező jelentéseket nem tudjuk már értékelni.

Az I—II. forduló eredménye a lapzártáig beérkezett túrajelentések alapján a következő: 252 túra 3355 részvevővel. Ebből az I. fordulón levezetett túrák száma: 108, 2210 részvevővel, II. fordulón levezetett túrák száma 144, 1145 részvevő. Összesítve:

I. Vasas SE	1189 részvevő
II. Törekvés SE	873 részvevő
III. V. Meteor SE	850 részvevő
	V. J.

Turistaházak

A Vállalat az anketon felvetett hiányosságokat már részben megszüntette, illetve megtette a szükséges intézkedéseket. Új kertli bútorokat, sodronyos ágyakat, matracokat, fogasokat, mosdótálat, vödöröket stb. szerzett be. Utasítást adott a kályhák és csövek megfelelő javítására és kicserélésére. Az elsősegély berepezést minden háznál pótolták, a hordágyak beszerzése is folyamatban van.

A vállalat vezetősége a gondnokok részére továbbképző értékelőket tart tájégségként, ahol foglalkozik a

gondnokok természetjáró ismeretelnek bővítésével is.

A fehérvölgyi és holdteti turistaházak renoválási munkái április hónapban befejeződtek és május 1. napjától már a természetjárók rendelkezésére állanak.

A vállalat újból utasítást adott a magyarküti gondnoknak, hogy ünnep- és munkaszüneti napokon egész napon keresztül tartózkodjék a házban, továbbá, hogy a vasútállomásnál is tegyen ki jelzést arra vonatkozólag, hogy hol található.

Könyvszemle

TURAVEZETŐK KÉZIKÖNYVE II. kötet, összeállította a túravezetők tanfolyama részére az OTSB mellett működő társadalmi szövetség oktatási bizottságának munkaközössége. A tanfolyamanyag ismerteti a természetjárás szakágainak fontosabb kérdéseit; meteorológiát, természetvédelmi, műemlékvédelmi tudnivalókat közli. A kötetben találjuk az első marxista jellegű próbálkozást a természetjárás történetének vázlatos leírására. A túravezetők képzésére és nevelő munkájára, amelyre külön cikk is felhívja a figyelmet, most már egységes anyag áll rendelkezésre. A könyvet a Sport Lap- és Könyvkiadó adta ki 12 Ft-os árában.

A BÖRZSÖNY ÉS A MATRA TURISZTAUTJAI térképek megjelentek. A régvárt térképek bizonyára elősegítik a természetjárás tömegesítését. A térké-

pek tartalmazzák az összes jelzett turistautakat, sok eddig fel nem térképezett forrást, szintöréssel, érzékeltetik az emelkedőket. A térképek ára 11 Ft. A közeli napokban jelenik meg a Pilis és Bükk térképe, ugyancsak a Börzsöny útkalauz átdolgozott II. kiadása.

Pénzes—Csizy: Budapest élvillága. A TTIT kiadánya ismerteti nyújt fővárosunk környékének növényzetéről és vízi világáról.

Fenti könyvek kaphatók, illetve előjegyezhető a Sportkönyvesboltban (Bp. Rákóczi út 64.).

Várpalota: A Veszprém megyei Tanács Idegenforgalmi Hivatalának most megjelent, izéssal kiállítású kiadánya Várpalota és környéke történetét, új alkotásait, műemlékeit, kiránduló helyeit ismerteti. Az üdülők és természetjárók a hegységeink egészéről szóló ismert útkalauzok leírásait igen jól kiégyészíthetik ebből a fényképekkel, rajzokkal bőven illusztrált, élvezetes stílusú zsebkönyvből. Az IBUSZ-fiókokban, vagy a kiadónál (Balatonfüred) szerezhető be.

Tavaszi tennivalók

A hosszú, kemény tél után végre beköszöntött a tavasz. A sportkörökben megindult a lázas készülődés a tavaszi, nyári túraszezonra. Túra-pontverseny, tájékoztató versenyek, szabadságtúrák, csillagtúrák időpontját tárgyalják a szakosztályi összejöveteleken. A régi hagyományos munkatúrák, amikor a tagságot egy megjelölt cél érdekében mozgósították, nagyon kevés szakosztályi munkatervben szerepelnek. A nagymúltú szakosztályokban még foglalkoznak útjelzésekkel, forrásfoglalással, pihenőépítéssel, de a fiatalabb szakosztályokban ez szinte ismeretlen fogalom.

Vegyük sorba a problémákat. Milven jóleső érzés túráinknál egy szépen kiépített forrás. Ki nem ismeri el, hogy a Csóványos alatti Rózsaforrás milyen fontos szerepet tölt be. Nem kell már a vizet cipelni a völgyből. Azonban nem elég forrást foglalni, hanem azt gondozni is kell. Példa erre a Kinizsi-forrás, pihenőépítéssel, de a mai napig is csak ígéret maradt.

A hóolvadás nagyon sok turistautat, ösvényt tesz tönkre, s mennyivel könnyebb a túra, ha az utakat az odagurult kövektől megtisztítjuk, a kidőlt fákat eltávolítjuk, a szúrós bokrokat lenyessük. Nem gondolok székárukat rendbehozására, amelyeknek karbantartása az erdészeti hatóságok, vagy a közéleti tanácsok dolga. De, például a Prédikálószék alatti Hubertus kunyhótól lefelé vezetős kék jelzés ösvénye a meredek hegyoldalon tavaszra alaposan tönkremegy. Köveket hord rá az olvadás, meredekebb részein eltünteti az utat a lezúduló víz. Igen fontos volna, hogy valamelyik szakosztály munkatúrát vezessen és tavasszal hozza rendbe ezt az út-szakaszt.

Útjelzési munkát is vállalnak a szakosztályok, sőt egyes TSB-k munkaterületeket patronálnak. Az útjelzések elkészülnek, de további sorsuk nem közömbös a túrázóknak, mert a természet fejlődik, a fák, a bokrok gyarapodnak és lassan a jelzéseket eltakarják.

Üzemi szakosztályunk

A Fehérmegyei természetjáró szakosztályát 5 esztendővel ezelőtt néhány lelkes tag kezdeményezésére alakítottuk meg. Szinte minden anyagi támogatás nélkül, igen aktív élet indult meg és az első túrákat 30-as létszámmal rendeztük. Rövid időn belül létjogosultságunk a szép eredmények láttára minden vonalon elismerést nyert és költségvetés szerinti támogatást kaptunk.

Azonnal vezetőképző tanfolyamot indítottunk, amelyen 10 főt vezetőnek, egyben versenyzőnek kiképeztünk. Ez a jólképzett törzsgárda alkotja már évek óta a szakosztály gerincét.

Az élénk túraélet mellett a versenyzés terén is jó eredményeket értünk el. A szakosztályunk állandóan kb. 40 leigazolt tagja van, akikből 30 aktívnek mondható.

Szakosztályi felszerelésünkön (bakancs, viharakabát, hátizsák, oldalzsák, sátor stb.) lévő vállalati részletfizetési kedvezményrel, mintegy 10 pár túracipőt juttattunk tagjainknak. Jó eredményeket elérő tagjaink évenként jutalomban részesülnek.

A Társadalmi Szövetség

Eredményeink azt bizonyítják, hogy szakosztályaink mozgalmasságában gazdag sportéletet éltek, azonban mindezen eredmények mellett a Társadalmi Szövetségben belül nem tettünk meg mindent a párt határozatának maradéktalan teljesítéséért. Különösen a II. félévben esett vissza a szövetség munkája. Voltak szövetségi tagok, akik papíron szerepeltek, de csak hébe-hóba találkoztunk velük. Nem tekintették kötelességüknek sportunk társadalmi úton való fejlesztését. S hogy mégis értünk el eredményeket, ez zömmel azoknak a sportársainknak — Magyarai, Lénárd, Harnos, Szlovács — köszönhető, akik áldozatkész munkájukkal segítettek szövetségünket a feladatok végrehajtásában.

Hányosságaink kiküszöbölését nagyban gátolta az a tény, hogy a megyei TSB-től nem kaptuk meg azt a segítséget, amit elvártunk. Nem elegendő csak a pénzügyi támogatás és a feladatok adminisztratív úton való közlése és a jelentések bekérése. Sokkal erősebbnek kell lennie az ellenőrző és erkölcsi segítő készségnek. Nem egyszer passzív érdektelenséggel kellett találkozunk — rendezvényeinket eddig még egyszer sem vettek részt a TSB előadói —, ebből adódik a tájékoztatás sportágunkkal szemben.

Erősen hiányzott, hogy társadalmi szövetségünk aktívái az MTSB az elmúlt év folyamán egyszer sem számoltatta be végzett munkájukról, így természetes, hogy problémáink ismeretlenek voltak, megoldásuk nehézségeibe ütközött, vagy

Mi a teendő a jelzések elkészülte utáni évben? A felesleges gyalaktól, bokroktól megtisztítani a fákat és ezzel a jelzéseket újra láthatóvá tenni. Az útjelzések élettartama sem végleges, azokat időnként fel kell újítani, erre legalkalmasabb idő a tavasz.

Túráink alkalmával gyakran találkozunk forrásokkal, amelyek a lehulló falevelektől eliszaposodnak, vagy a vizük megszökik, de ezeket igen kevés munkával rendbehozhatjuk és máris nagy szolgálatot tehetünk többi turistatársainknak is.

Vannak igen szép kilátópontok, ahol a kilátás elragadó, pompás és milyen kellemesen élvezzük a kilátást, ha csak egyszerű kiépített pihenőt is találunk itt. A Vörös Meteor igen szép kezdeményezést hajtott végre az elmúlt évben az Ezüsthely nyergében. Számos ilyen alkotással kellene szaporítani gyönyörű hegysegeinket.

Végül szölok a hidepítési munkálatokról. A Téry úton levő Károly-híd az idők folyamán teljesen elpusztult. Egy igen fiatal sportkör természetjáró szakosztálya felismerte ennek jelentőségét és önzetlen, többetես munkával újjáépítette. Ugyanezen az útvonalon van egy másik hasonló nagyságú híd, amely felépítésre vár. Milyen hasznos turistamunkát végezne az a vállalkozó másik természetjáró szakosztály, amely rendbehozna ezt a hidat is. A vidéki hatóságok is látnák, hogy a természetjárók, ha kell, áldozatos és önzetlen munkát végeznek. A kirándulók pedig látnák, hogy milyen erőt képvisel a szervezett turistaság.

Remélem sok kiránduló csatlakozik ilyen erőfeszítések látására hozzánk és az már régi igazság, hogy minél szervezettebb a tömeg, annál könnyebben ér el eredményt.

Összefoglalva, tavasszal elvárjuk: forrásépítés, hibás útjelzés felújítása, útvonal-karbantartás, úttisztítás, rendbehozás, kilátók, pihenők építése, hidak felújítása, mélyedéseken átvezető utak, lépcsők karbantartása.

Remélem, soraim a szakosztályoknál megértésre találnak és az év végén a végzett munka ismertetésénél sok tavaszi feladatot megvalósításáról számolnak majd be.

Lajos Ferenc

kenységre összpontosítjuk. De e téren is akadnak nehézségek. Évek során nyert tapasztalataink alapján bebizonyosodott, hogy a dolgozók érdeklődését a távolabbi hegyvidékekre vezetett nagyobb, leginkább másfélnapos (tehát költségesebb) túrák keltik fel. Gyakran nem is tudjuk a kívánt mennyiségű hálöhelyigényt és költségkeretet kielégíteni. Az olcsóbb, közelebi vidékre vezetett túrák látogatottsága jelentősen csekélyebb. Így a túratevékenység is anyagi megterhelést jelent, mert térítés nélkül az alacsony fizetésű dolgozók költsége megerősítő lenne.

Célul a tömegesítést tűztük ki, annak ellenére, hogy anyagi eszközeink tömegek mozgására nem elegendők.

Vállalatunk igazgatósága teljes mértékben magáévá tette a tömegesítés ügyét. 50 új tag beszerzése esetén 10 pár új túrabakancsot ad a szakosztályunk. Ez a felajánlás a kollektív szerződésbe is be lett foglalva. Példája a természetjárás megbecsüléséről tükrözi és követésre méltó.

V. Loboqó SK Fehérmegyei Természetjáró Szakosztálya

sokszor lehetetlenné vált, mint pl.: a turistautak jelzése is. Ugyanez vonatkozik az OTSB-re, illetve a melléte levő Országos Természetjáró Társadalmi Szövetségre is. Teljesen magunkra utalva, irányítás és ellenőrzés nélkül kellett dolgozunk, ez visszatükröződött munkánkban, eredményeinkben, hiányosságainkban is.

Sajnos, kilátásaink ma sem jobbák, hiszen pl.: költségvetéseinket a túra-pontverseny és a bajnoki versenyek rendezésére kellett volna építeni, de hogyan, amikor a túra-pontversenyre vonatkozó új szabályok az 1956-os évben láttak napvilágot. Az 1956-os versenyévre sem a megyei beosztás, sem más tájékoztatás még a mai napig nem érkezett, a költségvetést pedig köztudomású, hogy az elmúlt év őszén kellett összehívni. Jellemző, hogy az elmúlt év júniusában felterjesztett bírói minősítéseket az OTSB még a mai napig sem hagyta jóvá.

Meg kell teremtenünk az 1956-os év jobb munkájának feltételeit. Erőfeszíteni kell a társadalmi szövetséget segítőkész sporttársakkal, ezen belül legelső sorban az ifjúság szervezését kell fokozni. Tervszerűbbé kell tennünk a szövetség munkáját és meg kell szilárdítani a kapcsolatot a megyei TSB-vel és az OTSB-vel, hogy valóban maradéktalanul teljesíthessük a párt sportra vonatkozó határozatát. Ezáltal váljon sportágunk minél több dolgozó hétvégi pihenésének, a haza-szeretetre, munkára felkészülés eszközévé.

Halász Miklós
Nógrád megyei társad. szöv.

TÁJÉKOZÓDÁS A TEREPEEN

X.

Egyszerűbb mérések a terepen

Mostani cikkünkben távolságok megállapításának további olyan módszereit ismertetjük, amelyeket túráink alatt alkalmazunk.

1. Látszóvel

Ismeretes, hogy legtöbb látszó látómezejében vonás-beosztással ellátott szálkereszt van. Egy látómező rajzát az 1. ábra mutatja.

Az ábrán, egy kis beosztás 2 vonásnak felel meg, minden ötödik beosztás nagyobb, ezek a tízes beosztások. Ezen nagyobb beosztások közül minden második számot kap, így a beosztás fölé írt 2-es szám 20 vonást jelent, míg a 4-es, 40 vonást és így tovább.

A tereptárgyak szögértékének megmérésehez irányítsuk a látszóvet a tereptárgyra, olvassuk le a tárgy fedő beosztásokat. A kapott leolvasást vonásokban fejezzük ki.

Például: A csúcson a rúd magassága 4 m (Lásd 1. ábra). A rudat a látszó függőleges beosztásának 2 és $\frac{1}{2}$ beosztása fedi. Mennyi a rúd távolsága?

Mivel a szálkereszt 1 beosztás 2 vonásnak felel meg, tehát a rudat 5 vonásnak megfelelő szögben látjuk. A rúd távolsága a következő:

$$t = \frac{1000 \cdot m}{v} = \frac{1000 \cdot 4}{5} = 800 \text{ m}$$

2. Vonalzóval

Látszó hiányában szögmérésre, beosztással ellátott vonalzó is használhatunk. A vonalzóra a beosztásokat legcélyszerűbb 0,6 mm-ként felszerkeszteni.

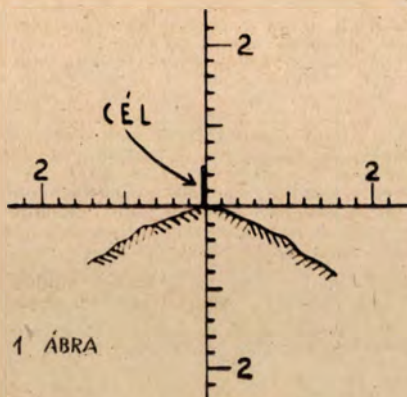
A szögek mérésénél ezt a vonalzó szemünk magasságában nyújtott kartávolságra kell tartanunk, azaz szemünktől átlagosan 60 cm távolságra (Lásd 2. ábra).

Ilyen feltételek mellett minden beosztás egyenlő $\frac{1}{1000}$ távolsággal, szemünktől a vonalzóig (60 cm : 1000 = 0,6 mm). Így ha a beosztást, mint 60 cm sugarú ívet tekintjük, megállapíthatjuk, hogy minden beosztás egy vonásnak felel meg. Tehát a megfigyelt tárgy látszólagos szögnagysága vonásokban egyenlő a tárgy vonalzó mért beosztásainak számával.

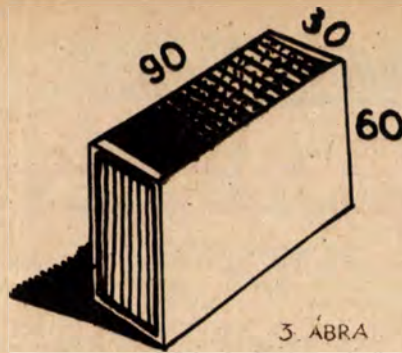
Például: A két szomszédos telefonoszlop közötti 50 m-es távolságot a vonalzó 80 beosztás fedi. (Lásd 2. ábra.) Mennyi az oszlop távolsága?

$$t = \frac{1000 \cdot 50}{80} = 625 \text{ m}$$

Sok esetben túráink alatt sem látszóvünk, sem 0,6 mm-es vonalzóink nincs. Ilyen esetben a szögek vonásokban való méréséhez használhatunk bármilyen mm beosztású vonalzó is. Ennek használata megegyezik az előbbivel, de az ilyen vonalzó szemünktől nem 60, hanem 50 cm-re kell tartani.

1. ÁBRA

3. ÁBRA

3. Keznel levő tárgyakkal

Amennyiben semmiféle segédeszköz nem áll rendelkezésünkre, akkor felhasználhatunk bármilyen más, kéznél levő kisebb tárgyat, vagy ujjunkat, tenyerünket stb., amelynek méreteit vonásokban ismerjük. Ennél ügyeljünk arra, hogy mérésénél a tárgyat, vagy ujjunkat 60 cm távolságra vigyük szemünktől és ezek segítségével, összehasonlítással határozzuk meg annak a tárgynak szögértékét, amelynek távolságát meg kell állapítani. A keresett távolságot a már ismert képletből számítjuk ki.

Bármilyen kéznél levő tárgy szögértékét könnyen megkaphatjuk úgy, hogy mm-es vonalzóval megmérjük. Például a gyufadoboz szélessége 36 mm, a szögmértékben ez megfelel $36 : 0,6 = 60$ vonásnak; hüvelykujjunk vastagsága: 40 vonás, egy ujjunk vastagsága 25 vonás, egy ceruza vastagsága: 10—11 vonás stb. (Lásd 3. ábra).

4. Egyéb módon

a) *Lépéssel való méréssel.* Itt elsősorban ismernünk kell saját lépésünk hosszát, illetve gyakorolni kell az egyenletes lépéssel való járást, különösen kedvezőtlen feltételek mellett (hegyes terepen, hóban stb.). Lépéshosszunk ismeretében könnyen leléphetjük a keresett tárgy távolságát méterekben.

b) *Távolság meghatározása a túra idejéből.* Amennyiben ismerjük saját mozgásunk gyorsaságát, könnyen kiszámíthatjuk a megtett távolságot óránk segítségével.

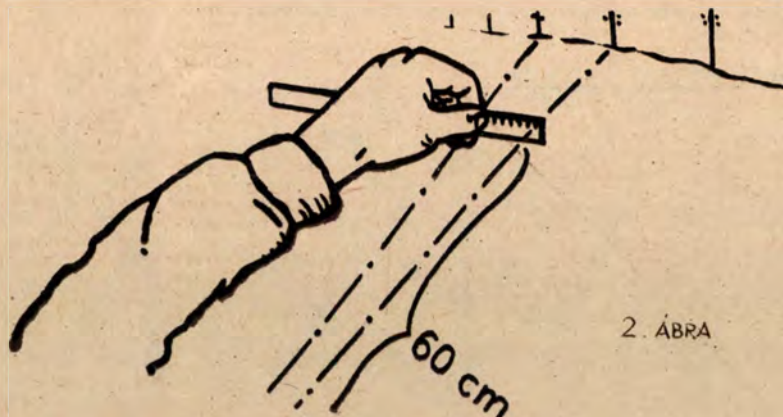
Például túránknál a menet közepes sebessége 5° -ig kb. 5 km/óra, míg a 25° -ig kb. 2—3 km/óra, 30° -ig 1,5—2,5 km/óra stb.

Távolságok meghatározásának pontossága

Az itt ismertetett módszerek pontossága függ a turista gyakorlottságától, az adatok pontosságától, a meghatározandó távolságoktól és a mérések feltételeitől. Általában 600 m-ig, a gyakorlott turista hibája nem haladja meg a távolság 10—15%-át. Nagyobb távolságoknál a hibák elérhetik az 50%-ot is. A lépéssel mért távolságok hibája, átlagosan a mért távolság 2—4%-a.

A távolságmérések itt ismertetett módjait túráink alatt sokszor gyakoroljuk, ezzel élvezetessé és hasznossá tesszük túráinkat.

Horváth Andor

2. ÁBRA

Hozzászólás

A Pest megyei TSB III. osztályú csapatbajnoksága első fordulóján az értékelést a javasolt új szabályzat szerint végeztük. A verseny III. osztályú, egy útvonalas, nappali verseny volt. Színhelye: Gödöllő, kezdőknek való, aránylag könnyű terep. Indítás köz 10 perc.

A verseny folyamán több esetben előfordult, hogy a jobb „futók” utolérték előlük haladó, jól tájékozódó csapatokat. Vita tárgya, hogy a jól futók, vagy a jól tájékozódó és a menetidő pontos betartásával haladó csapatok teljesítményét értékeljük. Az értékelésnél mutatkozott részeredmények igazolják, hogy a verseny inkább maratóni futás volt, mint természetjárás. A csapatok 50%-a az egyes állomások közötti szakaszokat a standard idő 50–60%-a alatt futották végig. Ugyanakkor tanulságos az a tény is, hogy az első három helyezett csapat 0,5 és 15 hibaponttal a standard időtől való legkisebb eltéréssel érte el eredményét. Véleményünk szerint a természetjárás versenyszámából a futószámokat ki lehet hagyni. A sietést továbbra is pontozni kell.

Ha állóképességről, komoly erőpróbáról beszélünk a természetjárásban, szerintünk az kizárólag rendezés kérdése. Akik ebben kételkednek, azokat már most meghívjuk II. osztályú fordulónkra.

Zircher Károly
PTSB Term. Versenybírói tanács elnöke

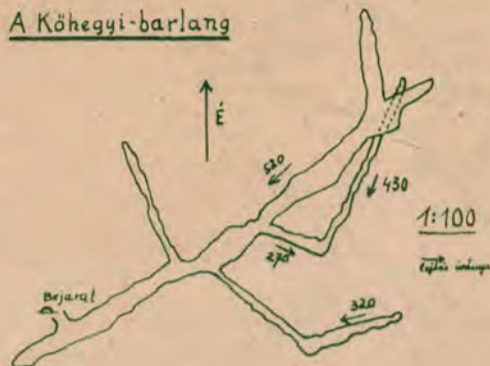
A Kőhegyi-barlang

Kevesen jártak természetjáróink közül a Kőhegy nyugati oldalán levő Vasas szakadéknál, bár sokan hallottak már róla. Még kevesebben ismerik a Kőhegyi-barlangot, amely a Vasas szakadéktól nem messze DDNy-re van. Pedig a szakadék és a barlang megtekintése igen érdekes megfigyelésre készíti az arra járókat.

Tudjuk, hogy a Kőhegyet felépítő kőzet vulkáni eredetű, így megállapíthatjuk, hogy a Kőhegyi-barlang létrejöttét nem a szokásos barlangképző hatások, a szén-savas víz oldó hatása, valamint eróziós munkája hozta létre, mert ezek a hatások csak jól oldó kőzetekben lépnek fel. A szakadék és a barlang tektonikus földmozgások folytán keletkezett. Erre utal, hogy a barlang járatai magas, keskeny repedések, amelyek a víz oldómunkájának nyoma sem látható, s természetesen a más barlangokban található agyagnak sincs nyoma, a folyosók alját a szél által befújta és az esővíz által bemosott külszíni termőfölddel kevert kőzettörmelék borítja. Ezt már csak akkor láthatjuk, ha leereszkedünk az egyik, kb. 4 méter magas járatból felszínre nyíló bejáraton, ahol a mintegy 6 méteres leereszkedés kellő óvatossággal könnyen megoldható a hasadék két falára támaszkodva. Lent a barlang a DNY felé induló „Béka-ággal” hamarosan véget ér. ÉK felé haladva azonban folytatódik és hamarosan több ágra szakad. Az ágak bejárása némi ügyességet kíván, de igen érdekesek, s így a fáradságot megéri.

Ha kijöttünk a barlangból, s megtekintjük a Vasas szakadékot, láthatjuk, hogy azonos erők hozták létre, mint a barlangot. A szakadék D-i végéből ismét barlangszáj ásit felénk. Ez a barlang követi a szakadék irányát, a bejáratól erősen lejt, majd ismét emelkedik. A barlang egyjártú, végéből szűk, tágul kürtő indul lefelé. Feltételezhető, hogy ezen a kürtőn át összefüggést találunk a Kőhegyi-barlanggal, mégpedig a barlang ÉEK felé haladó, legelső és leghosszabb járatával kapcsolódva. Terveinkben szerepel ennek az összefüggésnek a kikutatása, melyet bizonyítani látszanak a megegyező repedési irányok.

A Kőhegyi-barlang

A gombák jelentősége

A természetben gyönyörködő, erdőt járó ember sokszor megcsodálja a gombák változatos sokaságát. A legtöbben azonban mintegy babonás félelemmel tekintenek a gombákra, nem ismerik őket és nincsenek tisztában jelentőségükkel sem. Nem tudják, melyik a „mérges gomba”, ezért nem merik gyűjteni és fogyasztani az ehetőket sem, sőt többnyire még hozzá is mernek azokhoz nyúlni.

A gombákkal kapcsolatban a köztudatban tapasztalható tájékozatlanság oka az iskolai oktatásnak e téren mutatkozó hiányosságában rejlik. Tág lehetőség nyílt ezért azoknak a tévhitelnek elterjedésére, hogy a mérges gombát elárujja rossz íze, szaga, feltűnő színe, húsának megkékülése, főzetének az ezüsttárgyakat megfekéltető hatása, vagy, hogy leforrázva minden gomba ehető. Eppen a halálos végű mérgezőseket okozó gyilkos galóca ezen tévhitkek szerint nem lenne mérgesnek tartható és ezért már sokan megérték, akik e tévhitelben bíztak.

Az ehető gombák fogyasztása pedig az egyén szempontjából hasznos és kívánatos. A gombák ugyanis nagy fehérjetartalmuk folytán értékes táplálékok. Legjobb értékük azonban az, hogy jellegzetes aromikus íz- és szaganyagok az emberi táplálkozásra kedvező hatásúak, ezért izletes és kedvelt, fűszeres jellegű ételként fogyaszthatók.

A rendkívül változatos módon gombákból készíthető sokféle különös étel ma már nem tekinthető inycoságnak, hanem a táplálkozást változatosabbá tevő értékes eledelnek. Eltevésük, tartósításuk pedig bő lehetőséget nyújt arra, hogy a friss növényi anyagokban szűkebb téli étrendet is gazdagítsák.

Az ehető gombák jelentősége népgazdasági szempontból igen nagy. Hihetetlenül nagy mennyiségben terem ugyanis az országban a sokféle ehető gomba, amelynek gyűjtése és fogyasztása a néptáplálkozásban óriási élelemanyag-többletet jelentene. Magyarországon évente megtermő ehető gombamennyiség 8000 vágómarha hússával egyenlőnek tekinthető. Sajnos a gombasmeret hiánya miatt azonban nálunk ma még az ehető gombáknak csak nagyon kis hányadát gyűjtik és értékesítik. Még a gombatermő vidékeken élő helyi lakosság is a legtöbb ehető gombafajt nem ismeri, tévesen rossznak tartja és gyűjteni nem meri. Pedig az előzetes befektetés nélküli termő ehető gombákból olyan érték fekszik az erdők-mezők talaján, amit csupán a leszedés munkaköltségével nemcsak a saját fogyasztás számára, hanem az export céljára is jól értékesíthetünk. Magyarországnak főleg szárfüvet gombából, de friss gombából is egyeből tartósított gombából már most is olyan nagyarányú exportja van, még egyes tengerentúli országokba is, hogy ez igen jelentős valutaszerezési lehetőséget nyújt. Nagyon fontos lenne tehát, hogy az összes értékes ehető gombákat ismerve, az országban termő ehető gomba-mennyiségnek minél nagyobb hányadát begyűjtsük és a belső fogyasztás, valamint az export számára értékesítsük.

Amikor az ehető gombák fogyasztásának fokozásáról beszélünk, nem szabad elfelejtenünk, hogy ez csak kellő gombasmeret alapján oldható meg. Csak ezáltal biztosítható ugyanis, hogy a mérges gombák felismerése útján a gombák fogyasztásában a gombamérgezés veszélye teljesen elkerülhető és kiküszöbölhető legyen. A mérgezőseket kizárólag azért fordulhatnak elő, mert a köztudatban a gombákkal kapcsolatban még mindig nagyfokú tudatlanság, tájékozatlanság tapasztalható. Pedig a gombasmeret elsajátítása nem nehéz. Akik a gombasmeretű tanfolyamokon megtanulták az egyes gombafajokat egymástól megkülönböztetni, az országos gombagyűjtő, értékesítő és ellenőrző hálózatban gombavizsgáló munkafeladatukat hibátlanul tudják ellátni és ezzel a biztonságos gombafogyasztást lehetővé teszik.

Az erdő talaján viruló gombák jelentősége nemcsak táplálkozási szempontból mérlegelhető, hanem a természet gazdálkodásának egészében betöltött szerepük szempontjából is. A tájfabaktériumok mellett a gombák talajban élő fonalhálózata végzi ugyanis az elhalt növényi anyagok szétbontását, leépítését egyszerűbb szerves vegyületekké, végül pedig szervetlen ásványi anyagokká. Ezáltal fenntartják az egyensúlyt az anyagok körforgásában, mert a növények által testük felépítéséhez készített szerves vegyületeket visszaalakítják ásványi anyaggá. Megkönnyítik, lehetővé teszik tehát a növények táplálkozását, számukra mintegy előkészítik, felvehetővé teszik tápanyagokat. Jelentőségük e téren olyan nagy, hogy az erdei fák élete például a gombák jelenléte és segítségével nélkül el sem képzelhető.

A gombák jelentősége tehát a természet háztartásában, a növényi élet fennmaradásának szempontjából igen fontos. Jelentőségük az ember szempontjából pedig abban mutatkozik, hogy nagymennyiségű értékes táplálékot nyújthatnak. Megismerésük a természetjáró ember számára mindenképpen öröm, igen hasznos is. A gombamérgezés lehetőségét elkerülni, a sok kitűnő és értékes ehető gombát nyugodtan fogyasztani ugyanis csak helyes és biztos gombasmereti tudással lehet. Ismerve a gyakoribb ehető és a mérgező gombákat, a helyes gombasmeret viszont biztonságos fogyasztásuk megvalósítását jelenti és ezáltal azt, hogy sokféle izletes ételnek elkészíthető és télire is eltehető gombát gyűjthetünk magunknak.

Dr. Kalmár Zoltán

A STÜSZI

Szándékosan nevezem ezt a volta-képpen régi, de újabban ismét felkapott kalapdivatot így, mert kisfiam pihent agyának elnevezéseit a legtöbb esetben találónak vélem. Hisz Ferenc Jóska is ezt hordta vadászatai alkalmával.

A stüszí magas, hegyes fazon, karimája hátul meredeken ível felfelé, elől élesen takarja a homlokot. Legfőbb jellegzetessége: hátul és oldalt díszes jelvényekkel, bizsukkal dekorált. És pontosan ez az, amiben az egyes kalapok élesen eltérnek egymástól.

Történt egyszer, még múlt év őszén, hogy én is igen nagy kedvet kaptam egy ilyen stüszire. Óvatosan körülnéztem otthon van-e egy tartalék kalapom átalakításra. Hogy azonban a dolog ne érje családomat váratlanul és meglepetésszerűen, diszkréten tettem fel a kérdést: „Mit szólnátok hozzá, ha az én fejemet is egy subalpin kalap díszítené?”

A válasz lehangoló volt: a gyerekek nevettek, anyjuk pedig kézlegyintve csak ennyit mondott:

„Ugyan csak nem fogod nekem magad kinevetetni?”

Mégsem tudtam ellenállni, másnap (zugban) elvittem a kalapom a mesterhez, aki el is vállalta: egy hónap múlva elkészül a stüszí! A mester nem fogadta el rövidebb időre, mert a fazonért sorbanálltak. Volt ott egyetemi hallgatótól dereshajú természetjáróig, csinos fiatal tornászától tisztviselőig a társadalom minden rendű, rangú és nemű polgára.

Nehezen teltek a hetek, végre jelentkeztem a kalapért. Megelégedetten távoztam. De mit szólnak majd hozzá az emberek, otthon a feleség és a gyerekek? És ami a legnagyobb baj, még nincs semmi dekoráció.

Magabiztos léptekkel állítottam be otthon családomhoz. A feleség az első pillanatban összecsapta a kezét, a gyerekek erővel leszedték a fejemről s ők próbálgatták. Ettől fogva családom apraja-nagyja azon fáradozott, milyen jelvényekkel lehetne dekorálni. — Ha már lúd — szölt a feleségem beletörődően —, hát legyen kövér — s menten feldíszítette stüszimet egy kis szarvasbisszuval.

Teltek, múltak a napok s a stüszí mütyürkéinek száma szépen növekedett. Jégcsákány zörgő kis bakancsokkal, turistajelvény, havasi gyopár, kis szarvasagancs, mandulamagból faragott névjegy, hőmérő mind-mind jól megért egymás mellett. Úgy látszik, a stüszinek külön vonzóereje is volt, mert villamoson, autóbuszon, vonaton mindenki megfordult utána. Irigyelték. A napokban a Körúton haladtam. Magas sovány fiatalember jött velem szembe. Fején stüszivel. Rámnézett, én órá — azaz hogy nem is egymást néztük, hanem kalapjainkat — talán magunkban ismeretlenül kezelt fogtuk, mint két megértő kalaptárs — aztán némán elmentünk egymás mellett.

Kínzott a kíváncsiság, milyen díszei vannak s óvatosan visszafordultam. De hirtelen elkaptam a fejem — rösteltem magam — mert ő is ugyanezt tette.

Igy hát örömmel vettem tudomásul, hogy mi stüszisek nem vagyunk egyedül a nagyvilágban. Lépten-nyomon figyeljük egymás kalapjait. És ez megnyugtató érzés számomra, mert úgy érzem, én még innen vagyok erősen az árkon. A napokban ugyanis egy olyan stüszivel találkoztam, amely köröskörül volt aggatva jelvényekkel, cicomákkal. Hogy úgy mondjam, patinája volt.

Két hét múlva születésnapom ünnepelem. Otthon kisfiam a jólérsült fontoskodásával félrehívott a szoba meghitt sarkába s örömtől ragyogó szemmel csak ennyit sügött:

„Apci, a születésnapodra egy keverőkanalat kapsz a stüszidre.

P. L.

Május általában az év legkellemesebb időszaka. Az utolsó tavaszi hónap. Ha megkésik a tavasz — főleg zord telek után — a természet májusban hozza be lemaradását.

Az átlagos napi középhőmérséklet 16, a budai hegyekben 14, a magas hegyeken 10 fok. Előfordult azonban 22 fokos havi középérték, amikor az időjárás júliushoz hasonlított (1833-ban), de lehet csak 11 fok, amikor rendkívül hűvös az idő, olyan, mint április elején (1919-ben). Az előfordulható legnagyobb meleg 33 fok (1872. május 21-én és 1923. május 31-én). A legnagyobb hideg —1 fok volt 1893. május 7-én, és 1935. május 2-án).

Az átlagos csapadékmennyiség 60 mm körüli. A néphit azt tartja, hogy „a csendes májusi eső aranyat ér”. Ez valóban így van. A csapadékos napok száma 10—12. Nagyritkán, de még futó havazás is előfordulhat. Ebben a hónapban kell az első komoly zivatarokra számítani, ami az erőteljes felmelegedés és azt követő hirtelen hidegbetörések következménye. Átlagban 6 zivatar fordul elő. Ekkor jelennek meg az első jégesős napok is.

Az átlagos napfénytartam 260 óra. Ez a legjelentősebb időjárási elem, mert ilyenkor erőteljes az ultrabolyga sugárzás, amire a szervezetnek a tél után nagy szüksége van. Az átlagos borultság 50%. Május aránylag csendes hónap, kevés az erősen szeles nap.

Az évszaknak megfelelő az időjárás, ha a hónap elején a felmelegedés 20, az éjszakai lehűlés 10 fok; ha a hónap végén a felmelegedés 25, a lehűlés 15 fok.

Jellegzetes esemény a hónap közepe táján beköszöntő erősebb lehűlés. Ehhez fűződik az a néphit, hogy „Szervác, Pongrác, Bonifác, a három híres fagyoszont” (május 12, 13, 14). Persze nem pontosan ezeken a napokon következik be a szokásos lehűlés.

A nappalok hossza a hónap elején 14 óra 30 perc, a hónap közepén 15 óra 10 perc, a hónap végén 15 óra 40 perc.

Z. A.

Ki az úr az erdőn?

szemembe nyomom a valódi nájlón napvédő szemüveget, érzem hogyan duzzad az erő bugi-vugival edzett izmaimban. Lépteimet az erdő felé irányítom, mint már halhatatlan őseim is. Itt hagyom a hátam mögött a várost, amely hangos a köznép zajongásától.

Hopp, ott egy madár, amely természetellenesen nem a vízszintes ágon ül, hanem kopogtat. Csak nem akar ez is tervet teljesíteni? Durr bele egyet. Adta dolgozója. Amott kis vikendház ablaka tükrözi a napfényt. Golyóm célba talál. Már csak turista útjelző táblákat talállok, de golyó még bőven akad a szivarzsebben, ezeket sem kímélem. Kezem biztos, mert nem Old Shaterland volt a legnagyobb vadász, hanem én

Al Caputzni Tihamér

FOTÓPÁLYÁZATOT hirdettünk februári számunkban, amelynek kiírását márciusi és áprilisi számainkban is megismételtük. Felhívjuk a természetjáró fotóamatőrök figyelmét, hogy a kiírás szerint elkészített képeket folyamatosan be lehet küldeni.

Természetijárás

A Felszabadulás évfordulója alkalmával rendezett túrákat forrás-tisztításra is kihasználták

Indulnak a csoportok a Vöröskön rendezett ünnepségre

A hűvös-szeles idő dacára nagy tömeg gyűlt össze az Emlékmű körül

A felsőfokú tájkozódási verseny győztes csapata a Bp. V. Meteor
Balról-jobbra: Makk Lajos, dr. Dénes György, Király Zoltán, Horváth Péter, Holba Vilmos, Szász Károly, Gröbler András és Bárány László

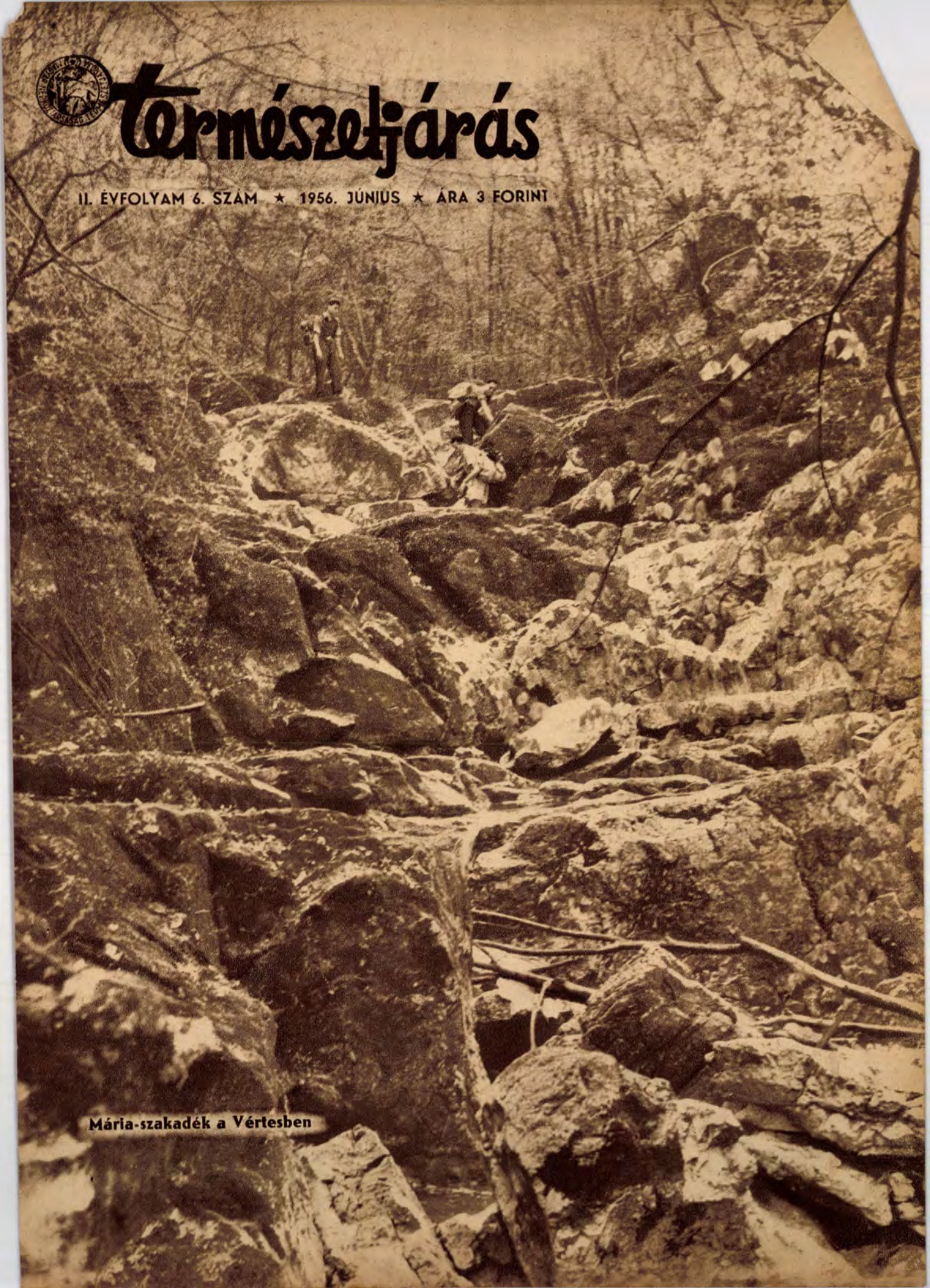

Az ünnepség után különböző irányokba indulnak haza a csoportok

Természetjárás

II. ÉVFOLYAM 6. SZÁM ★ 1956. JÚNIUS ★ ÁRA 3 FORINT

Mária-szakadék a Vértesben

Az Ezüsthegytől a Kevélynyeregig

Ez év május 6-án, vasárnap, négytagú társaságunk a Pilis útkalauz 36. túsorjára leírt somhegyi nyiladékokat kívánta bejárni. A Kis Somhegy és az Ágashegy közötti nyeregben, du. ¼ 4 óra tájban találkoztunk egy négy-öttagú, részben hölgyekből álló társasággal, melynek élén egy puskás férfi, feltehetően az erdőgazdaság dolgozója haladt. Megkérdezte, hová megyünk, s válaszukra udvarias, de rendkívül határozott hangon felszólított, hogy haladéktalanul hagyjuk el a nyiladékokat s térjünk le az Ágas völgy műújtjára, vagy a Lepence völgy jelzett útjára, mert — mondta — a turistáknak, „éppen úgy mint régen”, ma is csak a jelzett utakon szabad közlekedni, az azokon kívül való „fegyelmetlen csatangolás” tilos. Hiába hivatkoztunk arra, hogy egy frissen megjelent útkalauzban leírt útvonalat kívánunk bejárni, s hogy sportszerű magatartásunkkal a vadállományt nem zavarjuk, hajthatatlan maradt s a felszólítás nem teljesítésének esetére jegyzőkönyv felvételét és fejenként ötven forint pénzbírságot helyezett kilátásba. Miután elindultak az Ágashegy irányába, még visszafordult és újból erélyesen távozásra szólított fel. Mit volt mit tenni, levonultunk a Lepence völgybe s búcsút mondtunk a túra tervezett befejezésének. Igaz, hogy közben rendkívül fegyelmetlenül viselkedtünk, mert távcsővön megfigyeltünk kb. 300 m távolságban egy kiugró gerinciesen látható muflonpárt s ezáltal bizonyára súlyos kárt tettünk.

Rendkívül csodálkozunk, hogy még ma is akadnak az erdőgazdaságoknak olyan dolgozói, akik a sportszerű természetjárást fegyelmetlen csatangolásnak minősítik és érvelésükben arra hivatkoznak, hogy „ma is úgy van, mint régen volt”. Mi azt hittük eddig, hogy sok minden megváltozott, amit régen sérthetetlennek vélték. De a jelenet, amelynek szenvedő részvevői voltunk, annyira emlékeztetett azokra az időkre, amelyekben néhány kiváltságos hétvégi szórakozása kedvéért a természet megismerésére vágyó tömegek tízezreit tartották erőszakoskál távol hazánk legzelebb vidékeitől, hogy azt kell hinnünk, legalábbis a visegrádi környéki hegyekben még ma is uralkom vannak a feudális világ csökevényei.

Ezek után kérdezzük: van-e olyan érvényben levő jogszabály, amely pénzbírság terhe mellett megtiltja a turistáknak, hogy a jelzett utakról letérjenek, s ha van ilyen, akkor hol és hogyan gyakoroljuk a tájékozódást, a térkép-olvasást. Ha volna ilyen jogszabály, feltétlenül szükségesnek tartjuk annak revízióját s a hegyek szabad bejárásának engedélyezését, legalábbis a tavaszi hónapokban, amikor a vadászat amúgyis tilos.

Nagy Imre
műgyeleti adjunktus

Nagy Imréné

Császár Ákos
tanszékvezető, egyetemi docens

Császár Ákosné
műgyeleti adjunktus

„A haladást biztosítani csak úgy tudjuk, ha megkezdjük a lelkesedést, áldozatkészséget kívánó munkát. Ne keltsen félelmet bennünk a szó: menedékházépítés. Nem tartozik az utópiák közé. Először megszerzik a megfelelő területet és ha meg van a terület, vasárnaponként ki-ki járnak a munkásturisták és részben vagy egészben maguk építik fel csinos, kedves kis menedékházait. Az ács, a kőműves, az asztalos, a lakatos mind épít, akinek pedig nem jut a munkából, az más úton áldoz a közös célért.”

A Természetbarát 1913-as évfolyamából.

Ebben a néhány mondatban élt már elődeink elgondolásait az a terv, amely 7 évvel későbbben valóságként indult el. Az 1910-ben kis keretben alakult egyesület időközben fejlődése, a pusztító világháború ellenére is, annak lezajlása után a kollektívítást, az elszánt akaratot, a lelkesedést önzetlen és hatalmas erejét teremtette meg. A megfigyelték, de hitében meg nem tört alapítók hamarosan új, lendülettel és képviselő fiatalokat szerveztek a mozgalomba. A régi terv újra előtérbe került.

Az elgondolást hamarosan követte a tét: Az Ezüsthegy nyergében volt egy elhagyott kis kovácsműhely, amely időnként védelmet nyújtott turistáinknak az időök viszontagságai ellen. Igen természetesen elgondolás volt tehát megszerezni ezt az elhagyott kalyibát, rendbehozni, lakhatóvá tenni és így bár szerény, de kedves otthon teremteni. Mindez rövid idő leforgása után teljes mértékben sikerült is. Megszerezték az engedélyt és vasárnapok hosszú sorozatában, nehéz és kitaró munkával az első állomást el is érték. Idővel állandóan bővült a kevés kényelmet nyújtó berendezés. Főzésre alkalmas tűzhely, megfelelő hálóhelyek, polcok, asztal, padok képezték a berendezést és jól bezárható ajtó szolgált a védelmet. Meghitt, kedves szobát estéket töltöttek el turistáink a konyhában, ahol zavartalanul beszélgethettek meg problémáikat, szorgalmasan tanulhattak és taníthattak. Itt szövögették a jövő álmait és képezeltek ott lebegett lelki szemek előtt egy tágasabb, kényelmesebb ködépület, a menedékház.

Sokat jártak dolgozó társaink a győnyörű körkutatást nyújtó Nagy Kevély csúcsán, a Kevélyek nyergében és a Kis Kevélyen. Ezenközben megismerkedtek egy Gajdos nevű erdő és telep-őrrel, aki az ezüsthegyi üzemen kívüli kőbánya kötelékébe tartozott. Turistáink megtudták tőle, hogy a nyeregben a menedékház céljára megfelelő terület egy pomázi lakos tulajdona és hogy az éppen eladó. A tulajdonossal való találkozás megtörtént és sikerült a 2/3 hold területet 1922-ben búzaár alapon megvásárolni. Igen ám, de az akkori „keresztény kurzus” idején ez nem ment simán. A szomszéd telkek tulajdonosai felheccelték, hogy ellenezzék a „zsidó és kommunista” szomszédságot. Kiszájtási eljárást indítottak. Szerencsére ez eredménytelen maradt. Így aztán évszében igen szép és lélekemelő telekavató ünnepséget tartottunk. Igen sikeres, jól jövedelmező hajókirándulás és egyéb rendezvények bevétele biztosította az anyagi alapot. Ezek után nem maradt más hátra, megkezdeni az építés nagy munkáját.

Meg is kezdtük, miután minden hatóságilag furugmon keresztül hajszoltuk a hozzájárulást. A kezdet nehezen indult a sziklás talajon. Éppen a nehézségek elhárításán rögödtünk, amikor egy szép vasárnap reggel megjelent a pillsvörösvári bányászok természetbarát brigádja, amely fánadhatatlan és példás kitar-

tással, önzetlen és igaz elvtársi szolidaritással végezte el ezt az alapvető és általunk megoldhatatlannak vélt munkát. A bányában végzett nehéz munka után a szerzett robbantó anyaggal háttérzárkájukban jelentek meg. Robbantották az alap helyet, mi meg, a munkásturisták részvevői hoztuk ki a köveket, amelyek építőanyagul szolgáltak. A bányászok lelkes munkája újabb ösztönző erőt adott tömegeinknek. Lelkesítő és példaadó volt, nagyban segítette azt a nagy tevékenységet, mely célját elérendő valóságos hangyabolyok módjára nyüzsgött vasárnaponként az épülő ház környékén. Időnként az anyagiak hiánya avagy a hatóságilag akadékoskodások és túlkapások megakasztották az építési munkáját.

1927 év elején a pénzromlás tetőpontján az épület már készen volt olyanra, hogy egy kis kényelemről lemondva, a pihenés idejéig is a saját házában tölthetjük. Ekkor kezdődött azonban a következő igen nagy feladat, a berendezés. További rendezvények eredményei és a tagok áldozatkészsége ezt is lehetővé tették. Az áldozatvállalóknak nagy része már nincs is az élők sorában, és ki tudja hol és milyen körülmények között pusztultak el a feltűntek elvonult viharban. Emlékezzünk meg róluk ezen a helyen is és őrizzük emléküket, akik oly szép szepet alkottak és nem élvezhetik velünk a szabadságot. Mégis külön kell kiemelni bányász elvtársaink mellett a közelmúltban 40-ik díszközgyűlésüket megtartott újpesti természetbarát tagtársaink közönségét, akik saját erejükkel építettek gépházat, felszerelték motornal és minden hozzávalóval, villanyvilágítást varázsoltak a ház összes helyiségeibe.

Hosszú, küzdelmes évek hangyaszerű munkája nyomán minden készen várta a csodálatos nagy napot, a varázslatosan lélekemelő avató ünnepet 1928 pünkösd vasárnapja. Arany betűkkel beírt dátum a Természetbarátok Turista Egyesületének történetében. Feltehetően örök emlékzetében, akik részesei voltak. Ma is, közel 30 év távlatában az öröm és boldogság könyveit tódulnak szemembe, amint a sorok papírra vetése közben visszagondolok erre, az életem talán legszebb napjára. Büszke vagyok arra, hogy a néhány tégla, amellyel hozzájárultam, ilyen életreszóló élményt nyújtott szemre.

Az avatás, óriási tömeg, 3000 ember, boldog, sugárzó arcok, csillogó szemek, mindmegannyi hős katoná, a munkásosztály harcos, bátor, küzdelmekben megedzett proletárral állottak ott és hallgatták saját lepergett nagy eposzukat. Újra átéltek a küzdelmes éveket, a politikai elnyomottság bélyegét és az ünnepélyes alkalmat is felhasználták arra, hogy hitet tegyenek a további küzdelemre.

Ugyanilyen hangulat nyilvánult meg a legutóbbi találkozón. A volt Természetbarátok régi tagjai és a Vörös Meteor fiataljai most minden gatlás nélkül örülhettek egymásnak és emléktáblát helyeztek el az ezüsthegyi konyha falán.

Remélem, hogy ezek a találkozások folytatódnak és ösztönző erőt adnak a további haladáshoz.

Szántó Gyula

Társadalmi sportszövetségi munka az OTSB-ben

Az V. Országos Természetjáró Értekezlet során a beszámoltól elég szenvedélyes vita követte. Több hozzászóló élesen bírálta az Országos Társadalmi Természetjáró Sportszövetség munkáját és hiányolta, hogy nem működött olyan eredményesen és lendülettel, mint azt a természetjárók országszerte elvárták.

Nem tagadhatjuk, hogy a felszólalások nem voltak teljesen alaptalanok, hiszen az elmúlt évek során nem végzett olyan eredményes munkát a Szövetség, mint amilyent képességeihez mérten végezhetett volna.

Természetesen mindennek alapos okai is voltak, azonban nem az a célunk, hogy most utólag ezekre vonatkozólag magyarázatot adjunk, hanem az, hogy a Szövetség munkáját megjavítandó, rendszeresen tájékoztassuk a magyar természetjárókat a Szövetség munkájáról és azt kérjük, hogy az azzal kapcsolatos észrevételeiket és javaslataikat, építő kritikaként rendszeresen juttassák el az OTSB-hez.

A Szövetség munkáját a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének 1954. decemberi, a magyar sportra vonatkozó határozatában foglalt célkitűzések irányítják. Elsősorban tehát arra törekszünk, hogy megteremtjük a természetjárás tömegsporttá tételéhez szükséges alapvető feltételeket. Ebben a szellemben készítettük el a természetjárással kapcsolatos jelentésünket és előterjesztésünket, amelyet az OTSB Elnöksége 1956. április 12-én tárgyalt meg és lényegtelen változtatásokkal elfogadott. Előterjesztésünk az OTSB Elnökségének határozatává vált, amelyet lapunkban a későbbiek során ismertetünk. Tájékoztatósképpen most annyit közlünk, hogy az OTSB Elnökségének ez a határozata a természetjárókra nézve igen kedvezően foglalkozik többek között az utazási kedvezmények és a természetjáró szakosztályok gazdasági kérdéseivel, a felszerelések beszerzésének és a turistaházak ismert problémáinak megoldására vonatkozó tennivalókkal. A határozat kiterjed arra, hogy egyes fontosabb természetjáró bázisokon természetjáró klubokat kell létesíteni, és hogy a TSB-k és SE-k vonalán meg kell javítani a természetjárással kapcsolatos minden tevékenységet. Foglalkozik a határozat szervezeti, valamint a természetjárás nemzetközi kapcsolatainak kérdéseivel is.

A párthatározat nyomán, most már az OTSB Elnökségének határozata is tartalmaz egy egész sor feladatot, amelynek legalább is a végrehajtási javaslatait a Szövetségnek kell elkészítenie, illetve amely feladatok egy részét a Szövetségnek kell elvégeznie.

A jelenlegi helyzetet felmérve elsősorban az volt a legfontosabb feladatunk, hogy az előbbieken vázolt munkák elvégzéséhez megfelelő aktívakkal erősítsük meg a Szövetséget, illetve, hogy a Szövetség munkatervébe felvegyük az OTSB Elnökségének határozatából ránk háruló munkákat és az ezzel kapcsolatos teendőket a Szövetség Elnöksége és bizottságai, megvitatás után minél gyorsabb ütemben elvégezzék.

A Szövetség május havi munkájának gerincét tehát ez a belső-szervezési munka, új káderek bevonása a Szövetség munkájába képezte és egyebek mellett legfőként ezzel akartuk megalapozni további munkánk biztos alapokon nyugvó sikerét.

Ki kell térnünk még itt arra, hogy a Szövetség egyes bizottságai által készített fontosabb javaslatok megvitatásához meghívunk olyan — más természetjáró sportszövetségben, vagy más szerveknél működő — szakértőket is, akik ezt a munkát még eredményesebbé képesek tenni.

Végül meg kell említenünk még azt is, hogy az Országos Társadalmi Természetjáró Sportszövetség munkájában szükség van további aktívákra. Ezúton is hívjuk tehát azokat, akik kellő lelkesedést, erőt és képességet éreznek magukban ehhez a munkához, jelentkezzenek, erősítsék Szövetségünket a természetjárás fejlesztésének érdekében.

SZÉKELY MIKLÓS
a szövetség titkára

Alig több mint féléves múltat tekint vissza a Bp. Dóza természetjáró szakosztálya. Tagjai között azonban sok régi munkásturistát találunk. Rendszeres túrázásuk során bejárták hegyeinket és május 1-e alkalmával sikerült nekik a Magas Tátrába is eljutniuk.

Autó busszal utaztak Kassán keresztül a Tátra hófödte csúcsai alá. Megérkezés után tanulmányozzák az útjelző táblát, majd a lenti eső és köd, a magasabb hegyeken levő többméteres hó dacára, több túrát tettek.

ÉVENKÉNT, különösen tavasszal és ősszel igen sok kárt okoz a gondatlanságból keletkező erdei tűz. Ilyen gondatlanság következtében gyulladt ki az ezüsthegyi nyeregben levő fenyőerdő, amelyet az odasiető turisták sem tudtak már eloltani.

Turisták, óvjátok Ti is a nemzet vagyonát!

a Zempléni HEGYSOR

Régebben hiába keresnénk a Zempléni hegység ismerős kúpjait. Erősen elpusztult, ősrégi, kristályos palából álló szárazföld terült el helyén, amely valószínűleg Földünk ókorában — körülbelül 300 millió évvel ezelőtt — keletkezett. Maradványait Vilyvitány és Felsőregmec között, a Mátyáshegyen és környékén a felszínen ismerhetjük fel. Ez a szárazföld a mai Alföld helyén elterülő Tiszával, vagy másnéven Pannónia tömbbel függött össze, amelyet a földtörténeti középkor végén a fokozatosan felgyűrődő Kárpátok zártak körül.

A Kárpátokat kialakító kéregmozgások az újkorban folytatódtak, sőt e kor miocén időszakában különösen megélenyültek. A külső kárpáti redővet felgyűrő iszonyú erő hatására a Pannóniai tömb összetöredezett. Darabjai süllyedni kezdtek.

E folyamat hatására — nem egészen 20 millió évvel ezelőtt — a Tiszta törésvonalán, a mai Szentendrétől Eperjesig, hatalmas méretű vulkáni működés indult meg.

Képzletben a következő kép tárulna elénk. A Zempléni hegység helyén dús, délszaki jellegű növényzet borítja a tájat. Helyenként palma zöldel, gazdagon díszlik a babér, pazar virágpompát ölt a magnólia. Bambuszok, szantálifák, mimózafélék virulnak. Füge és gesztenye erdők váltakoznak nyír-, fűz- és égerfaligetekkel. Hatalmas gyertyánok, juhar és platáncsoportok különféle fenyőfélékkel.

Az ősfolyók sekélyebb ágainál az elefánthoz hasonló mastodonok csillapítják szomjukat. Kardfogú tigris leselkedik az ősllovak (anchiteriumok) ösvényein. Ezernyi apró élőlény, bogár, csiga nyüzsg a mezők füvel, harasztjai, a vízivövények útvesztőit között. Az ősi szárazföld éli mindennapi életét.

De a nyugodt kép hirtelen megváltozik. A külső földkéreg — valahol a mai Sárospatak táján — enged a belső erők feszítésének; remeg, felpuposodik, majd pedig tüzes fáklyát lobbantva az ég felé — kitör az első tűzhányó.

Kovavavban dús, nyúlós lávájának legnagyobb részét törmelékke és finom porrá robbantják szét a feltörő gázok. A robbanás erejétől magasba repül a hamu, a morzsányi breccsával, ökölnyi, hordónyi vulkáni bombákkal egyetemben. A hamufelhő szétterül a levegőben, mint egy óriási gomba, majd lassan lehull. Belepi a földet, lerakódik a növényekre, csigákra, kagylókra. Megöli és megőrzi őket kutatóink számára. A könnyebben mozgó állatokat finom ösztönük már az első rengéseknel menekülésre készíti. De egy részük hiába igyekszik, mert délkelet felé a víz zárta el az utat. Az elsüllyedt Tiszta rész helyére már benyomultak a Pannontenger hullámai.

És az első tűzhányó kitörését követi a többi... Dübörög, reszket, reng a föld, ömlik és robban a láva, hull a por és a törmelék, vastagszik a hamuréteg. Dühöng a vulkáni működés első hulláma.

Az eddigi — még mindig erősen hézagos — kutatások alapján a Zempléni hegység területén legalább öt kitörési szakasz lehet megkülönböztetni. A legelső tűzhányókból származó, kovavavban dús „savanyú” lávák anyaga riolit.

Félfeszakítva képzeletbeli filmünk vetítését — álljunk meg rövid időre és vegyük alaposabban szemügyre ezt a kőzetet. Nevéből nem sokat tudunk meg, mert riolit magyarul fordítva körülbelül annyit tesz, mint „folyókő”, vagyis láva. Ha viszont megállapítjuk, hogy a riolitok elsősorban kvarcból, kálföldpátból és bonyolult összetételű biotitcsillámból állnak, akkor is csak a geológusok és vegyészek tudják, hogy miről van szó. A legtöbb ember nem is sejtí, hogy a különböző riolitváltozatokkal, riolitörmelékkel és riolitszarmazékokkal naponta többször is találkozunk. Kezdve a reggelenél, hiszen a porcelláncsésze alapanyaga — a magyarországi kaolin — sem más mint a riolit egyik bomlésterméke. Kaolin formájában itt van a riolit e lapban is, mint a papírmassa egyik alkotórésze. A kassai dóm csodálatos gót csücskveit kovavavval áttatott riolittufából szőtték csipkefinom költeményre a középkor jeles építőmesterei. Allig 100 éve még Franciaországban is olyan lisztből sültöttek kalácsot, amelyet a sárospataki kovavav riolitbreccsából kiféragott malomkövön őröltek. Évezredekkel ezelőtt az ősember patintott nyílhegyének, kőkésének anyaga: az obszidián — üveges riolitváltozat. Napjainkban a ceruzabélből az arckrémig számtalan készítmény között a riolit egy másik bomlási terméke: a bentonit szerepel. Még sokáig lehetne folytatni a felsorolást, — de inkább térjünk vissza a kőzetek kialakulásának vizsgálatához.

Láttuk, hogy az izzó, nyúlós riolitlávák többnyire szétrobbantak, mivel a láva nem volt elég híg ahhoz, hogy forró kása módjára kipöfögje magából a föld mélyéből érkező nagynyomású gőzöket és gázokat. Ezért viszonylag keveset találunk az első szakasz szürkésfehéres riolitjából, amelyet apró rózsaszínű kvarc és fekete biotitkristályok tarkítanak.

Annál hatalmasabb rétegek képződtek vulkáni hamuból és az aprószemcsés törmelékéből. Ez az idők folyamán összeállt és vulkáni tufává, illetőleg breccsává alakult. Az első kitörési hullám területén, — a Sárospatak, Sátorajaujhely környéki hegységben — a fehéres riolittufa-réteg helyenként a 20—100 méteres vastagságot is eléri. A vulkáni hamu és törmelék sok helyen a tengerbe hullott, így pl. Sárospatak környékén. Itt a Megyerhegy régi malomkő bányájának riolitbreccsája, a Halyagos és a Kádasszögön riolittufája gazdag lelőhelye a tengeri mészvázás állatok kövületének. Megtalálható köztük a cerithium csiga hosszúkás kúppa tekeredő házikója, a Botticelli „Vénusz születése” c. képén ábrázolt kagylóhoz hasonló pectenek, a szabálytalan bordázatú cardiumok és arcák maradványai.

A vulkáni működés hazánkban a miocén időszak további részében egyre erősödött és kb. 15 millió évvel ezelőtt érte el tetőpontját.

Ekkor azonban már más összetételű volt a Zempléni hegység területén a gőzökkel és gázokkal telített láva. A második kitörési szakasz lávájában kvarc nincsen, alapanyaguk nátron- és mészföldpát. Elegrészeik között előfordul a biotit-

csillám, ezenkívül a sokféle amfiból vagy piroxénváltozat valamelyike. Ezt a kemény szürkésfeketés kőzetet andezitnek nevezzük.

Az andeziteknek már sem a megjelenés formájuk, sem a felhasználásuk nem olyan változatos, mint a riolitoké. De azért a makadámúton, a vasúti felépítményeken, építkezéseknél lépten-nyomon találkozhatunk velük.

Az andezitlávákban kevesebb a kovasav, hígabbak, nem robbantják szét a gázok. Eppen ezért törmelékük kevés van, viszont hatalmas lávatömegekkel járultak hozzá a Sátoralja-újhely, Komlóskja, Makkoshotyka, Kovácsvágás környéki hegyek képződéséhez. Ezen a vidéken az andezitláva több helyen a korábbi riolitúfákra telepedett.

A sátoraljaújhelyi Sátorhegyek ebben az időben valószínűleg egyetlen hatalmas tűzhányóhegyet alkottak. A Várhegy, Sátorhegy, Kecskéhát és a Magashegy alkotta belső oldalán meredek, külső oldalán lankásabb hegy-ív, a lepusztulás előtti, eredeti formájában egyes kutatók szerint a Vezuv Som-májának felelt meg. Ugyanígy a Vezuv mai kráterének felelt meg az ív által közrefogott Kis Szárhegy, amely környezeténél jóval fiatalabb. Az új műút által átvégott és a kőbányával már jórészen kitermelt Némahegy ennek az őrtés vulkánnak kis mellékitörése — parazitavulkánja — lehetett.

A második vulkáni hullám utolsó kitérési már egybeeshettek a harmadik hullám első kitérésével. Ez a vulkáni működés Erdőbénye, Erdőhorvát, Sima és Baskó, Mád, Tály és Abaújszántó; a Szerencsi szigetegység és Telkibánya körzetében zajlott le. Ezáltal is riolitok törtek felszínre, de némileg más összetételűek, mint az első kitérési hullámban.

Az ismétlődő kitérések — mint már említettük — rendkívül sok riolit változatot hoztak létre. A láva gyors lehűlése üvegszerű módosulatokat eredményezett. Ilyen a feketés, barnás, vagy sárgás, jól hasadó obszidián. Tolcsva környékén pirosas színű okszidián is található, mégpedig perlités környezetben. A perlit olyan riolit, amely gyöngyszemekre emlékeztető gömböcskékben üvegesedett. Korlát és Vizsoly környékén horzsakövet tárnak fel. A horzsakő, vagy tajtkő likacsos, szálaból, lemezekből álló, üreges szivacsra emlékeztető szürkésfehér-zöldes színű üveg.

A negyedik kitérési szakaszban ismét andezitek ömlöttek ki a tűzhányók kráteréből. Lávák hozták létre a Zempléni hegység nyugati oldalán sorakozó magas hegyeket és a magában álló tokaji Kopasz.

10 millió évvel ezelőtt, a pliocén időszak kezdetén volt még egy utolsó riolitkitérés. A hamu a Gibárt és Alsócece környéki riolitúfákat képezve a Hernád völgyön behatoló tengerbe hullott. Ez a tenger hozta létre a Gibárt alatti ligites rétegeket is.

Visszatérve egy pillanatra képzeletbeli filmünkhöz ismét érdekes képet láthatunk. Helyenként még füstölögnek az utolsó tűzhányók, néha még kiömlő láva építi a krátereket. De a régebbi „kiadott” kúpokat már alaposan letarolta a fagy, a szél és a víz együttes pusztító munkája. A néma vulkánok mélyén azonban még dolgozik a belső tűz. Gejzerek magasba szökkenő, forró vízszlopai, felszálló párák és gőzök, a melegforrások bugyborékoló medencéi élénk utóvolkáni működésről tanúskodnak. Olyan a táj, mint amelyet ma Izlandon találhatunk.

Az utóvolkáni működésnek igen fontos szerepe van a mai középfelések kialakulásában. Ennek köszönhetőek elsősorban a Telkibánya környékén található aranyat és ezüstöt tartalmazó ércek. Az arany és ezüst — bár pontos keletkezési idejét megállapítani nem lehet — az utóvolkáni működés egyik tényezőjeként, a feltörő gőzök és gázok útján szállt fel a mélységből és rakódott le a zöldkőves piroxéndezit hasadékaiban.

A melegforrás medencéiben kis állatkák, a kovasavas algák éltek, amelyek a vízben levő kovasavat használták fel apró héjuk kifejlesztéséhez. Pusztulásuk után maradványaik helyenként vastag rétegben rakódtak le a fenéken. Diatoma vagy csiszolópala keletkezett ezekből a rétegekből, amelyet régebben csak szabókrétának használtak, de ma már számos ipari célra is alkalmasnak találják. A télyai csiszolópalaiban érdekes növény, hal, sőt rovarlenyomatokat is találtak.

A gejzirműködés következtében a kovasavból igen kemény kőzet, a kvarcít vált ki számos helyen, például Erdőbénye, Sima, Regécke környékén. Fony mellett a gejzirműködés során nagy kovasavtartalmú vagy mocsárvízből édesvízi kvarcít keletkezett. A sárospataki Megyerhegy riolitbreccsáját kovasav itatta át és így alakult igen kemény kvarcittá.

A gejzirműködés eredménye az opál is. Területünk páratlanul gazdag lelőhelye a különféle opáloknak. A hegység-csehszlovákiai részében felvő Cervenica (Vörösvágás) közelében fordul elő a legszebb nemesopál. Felsőpál, tejopál sok van Erdőbénye, Tolcsva, Bekecs, Sárospatak környékén, közönséges opál Erdőbényén, Erdőhorvátban. Boldogkő várának jellegzetes kiugró sziklája sem más, mint egy hatalmas opálgércs. Megyaszó mellett andezitúfában számos opálosodott fatörzset és ágat találtak.

Riolitok és riolitúfák káliföldpátjának átalakulása útján, melegforrások hatására keletkeztek a nagyobb kaolintelep Sárospatak, Füzerradvány, Telkibánya, Hollósháza, Mád, Szerencs, Rátka, Szegilong és Monok környékén.

Végül megszűnt az utóvolkáni működés is, ugyanakkor kiszáradtak a tengerek is. A fagy, a szél és a víz folytatva tevékenységét, megkezdte a vidék mai képének kialakítását. A negyedkor pleisztocén időszakának jégkorszakai, bár gleccsereket nem képeztek — a hegyek alacsony volta miatt — mégis nagyban hozzájárultak a kőzetek mállasztásához. A vulkáni kőzetek mállásterméke a nyirok, kitérő termőföldé változott „rövid” egymillió év alatt.

A vidék mai képének végleges kialakításához még apróbb földmozgások, törések és süllyedések járultak hozzá, amelyek nyomában a folyók adták meg hordalékuk lerakásával a mai arculat utolsó vonásait. Természetesen a vidék képének alakulása napjainkban is, állandóan folyik. Az utolsó évszázadokban azonban már az ember is beavatkozott a természet vak erőinek működésébe.

T. F. Piroksa
Tamaskó údon

1. A füzéri vár
2. Vizmosta homokkő lejtő
3. Boldogkő vára
4. A sompataki völgy, háttérben a Nagy Milic és a Kánya csoportja

Bátorliget

Tuzson János, néhai budapesti egyetemi tanár egyik nyírségi kutatóútján járt először 1914-ben a Nyírbátortól 15 km-re délkeletre húzódó lápos területen. Az ő, valamint az őt követő többi természetkutatók közléseire egyszeriben felgyújtott a tudományos világ. Tuzson és társai egymás után fedeztek fel Bátorligeten olyan növény és állatfajokat, amelyek kifejezetten alhavasi élőlények és ez egyetlen nyírségi lelőhelyüket kivéve sehol másutt az Alföldön nem fordulnak elő. A jellegzetes északi, hegyvidéki növény- és állatvilág felfedezése földtörténeti idők százazezreivel számoló tudományos vitákat élesztett. Zoológusok és botanikusok egész sora évtizedeken át kutattatta, hogy vajon milyen titkokat rejteget ez az elszigetelt, sajátos kis világ? A hallgatag tölgyesek és fehér nyírligetek, a jégkori időről mesélő turjános rétek, ahol tarka virágok csodálatos álmai fölött öröklik az örökösön terjedő, finom, kékpárás lápi kőd.

Majdnem egy millió évvel ezelőtt, a harmadkori szubtrópusi Közép-Európa éghajlatában óriási változás következett be. Az Északi-sark felől megindult hatalmas eljegesedési folyamat kisebb-nagyobb megszakításokkal több százezer éven át hideg, száraz éghajlat mellett jégtakaróval borította be Európa nagy hányadát. A jégfedte területeken természetesen minden élet kihalt, de a jégmezők közelségében is mélyreható változások történtek a növény- és állatvilágban. A szubtrópusi jellegű flóra és fauna egyrészt kipusztult, másrészt délebbre húzódott, ahol már a sarki klíma nem érvényesülhetett. A jégmezők szomszédságában tundrák, sarkvidéki növényzet alakult ki, amely a jégkor megszűnésével meginduló, lassú felmelegedés során folyamatosan újra megváltozott. Először a tülelvű erdők, majd a lombdudók jelentek meg, tovább sorra következtek a melegebb éghajlatot kívánó növények és állatok. Ez a felmelegedés természetesen nem lehetett szabályos, egyenletes folyamat. Hideg és meleg szakaszok váltogatták egymást s kb. 2500 évvel ezelőtt az európai éghajlat abba a korszakába érkezett, amelyben már napjainkig nem ment végbe különösebb változás.

A magyar Alföldet mindvégig elkerülte a jégtakaró, de a sarki klíma közelsége természetesen éreztette hatását. Így a jégkorszak utántól a mai állapotig sorban végigváltogatták egymást az uralkodó növénytakarók.

A földtörténeti idők során hazánkban meghonosodott növények és állatok tarka gyűjteményét őrzi a Bátorligeti természetvédelmi terület. Természetesen nemcsak az az allig 100 holdnyi tőzegláp, hanem az egész Nyírség és még az Alföldnek néhány területe is végigment ezen a florisztikai és faunisztikai átváltozáson, de míg a nagy folyam-

Május a lápréteken

szabályozások és mezőgazdasági tájtalalkítások során az ősi turjánok sorra eltűntek, addig Bátorliget sajátos fellelővé miatt napjainkig megőrizhette eredeti jellegét. A láp felszínéhez közel húzódó hideg talajvíz állandóan szivacsosnedvesen tartja a földet s így természetesen a talajfelszín közelében a légréteg, az ún. mikroklíma is a szokott hazai átlagnál lényegesen hűvösebb marad. Ugyanakkor a lápot övező erdők-ligetek és homokdombok a szélől s minden légáramlástól titkóképpen elzárják a területet, ezért a legmelegebb nyárban is, reggelente finom, kékes ködpárák úsznak a turjánok felett.

Sétáljunk végig különös növények és állatok után kutatva ezen a furcsa emlékvilágon. Aki először jár itten, bizonyára elsősorban a legritkább, legjellegzetesebb dolgokat keresi. Végigjárja a ligeteket, ezernyi kérdéssel ostromolná a vezetőjét, azután kedves-hangulatossá kis útrajzban beszélné a legkevésbé ismert, leggyakoribb benyomásairól. Mennyivel nehezebb így, minden évszakot felölelő sok szép lápi séta után frögép mellett megszervezni egy ilyen gondolatkirándulást. Ha az ember éveken át látogatta ezt a mesevilágot, azután hosszú ideig távol él tőle, természetes, hogy az egykori benyomások feléledő, kavargó özönében eredménytelenül

A gyilkos galóca

A nyári meleg beköszöntével az erdők avarán megjelennek a gombák ezrei. Jólesően szemléljük a szép színes kalapú galambgombákat, a fel-tűnő nagy őzlábgombákat, a pettyes galócákat. És külön öröm, ha valamelyikről tudjuk, hogy ízletes, ehető gomba, amit hazavihetünk vacsorára. De ha fogyasztásra szedünk gombát, ott kísért a gombamérgezés-től való félelem.

Mindenek előtt tisztázni kell, hogy a súlyos gombamérgezési eseteket majdnem mindig a gyilkos galóca okozza. A többi néhány, még ezen kívül létező „mérgező gomba” nagyon ritkán okoz komoly bajt, mert vagy ritka, tehát nagyobb mennyiség nem is szedhető belőle, vagy nem annyira mérgező, hogy súlyosabb rosszulletet okozzon. A gyilkos galóca azonban gyakori, súlyosan mérgező gomba, amely halálos végű mérgezést is okozhat. Lássuk ezért most ezt az ártatlanképp, veszélyes kis lényt, hogy ha az erdőben találkozunk vele, mindig elkerülhessük.

A legtöbb ember, ha a gyilkos galócáról hall, a piros-fehérpettyes kalapú légyölő galócára gondol, amelyet már a mesekönyvekből ismer-

rünk. Pedig ez a szép és nálunk igen ritka gomba csak egészen enyhén mérgező, komoly bajt sohasem okoz. Ennek a piros légyölő galócának a testvérét, a gyilkos galócát nagyon kevesen ismerik. A gyilkos galóca kalapja nem piros, hanem zöldes, sárgászöld barnászöld, néha pedig majdnem egészen fehér. Pettyek nincsenek rajta. Tönkjén szabályos kis gallért találunk, a tönk töve pedig egy kehelyszerű bocskorból, a tönköt körülvevő hártvány csészéből emelkedik ki. Ez a bocskor a fiatal gombát kezdetben teljesen körülvevő burok maradványa. A kalap alján lévő lemezei, a gomba termőrétege tiszta fehér színű.

A gyilkos galóca első rátekintésre igen szép, bizalomkeltő külsejű. Húsa szép fehér, színét nem változtatja. Szaga kellemes, gyümölcsre, mustárra emlékeztető. Aki nem ismeri, azok tehát csupán „megérzés” alapján ehetőnek vélik. Az összetett, bennelevő többféle mérgeanyag pedig olyan erős, hogy az emberre egy példány hatóanyaga is halálos lehet. Mérgeanyagait a forróvíz nem oldja, leforrázva is éppoly mérgező marad és ezért vegyes gombaételekben a többi gombadarabok nem válnak tőle mérgezővé, csak a gyilkos galóca darabjai ártalmasak. Rova-

rokra, csigákra hatása nincs, így azok épp úgy megrághatják, mint a többi gombát. Mérgeanyagait kémiai reakciókkal (például főzetébe mártott tárgyak megfeketítése, stb.) kimutatni nem sikerül. Mindezek alapján megállapíthatjuk, hogy aki ezt a gombát nem ismeri, mérgező voltát többnyire nem is sejteti.

A gyilkos galóca majdnem kizárólag tölgyfák alatt, tölgyerdők talaján terem. Csak néha találjuk fenyőfák alatt is. Termésideje általában június közepén kezdődik és októberig tart. A leggyakoribb júliusban, ekkor okozza a legtöbb mérgezést.

A gyilkos galóca felismerése nem nehéz. Az első pillanatra hasonlítanak látszó ehető gombáktól könnyen megkülönböztethető. A csiperke (helytelenül sampion) lemezei a kalap alján nem fehérek, hanem kezdetben rózsaszínűek, később sötétbarnák, a tönk alján pedig nincs bocskora. Az olykor hasonló galambgombáknak és a májusi pereszkenének pedig nincsen se gallérja, se bocskora. Általában minden más gombától különbözik abban, hogy *bocskora van, gallérja van és lemezei fehérek, ez a három tulajdonság együttvéve csak erre a gombára jellemző*. Aki pedig a szagát ismeri, a szagáról is könnyen és biztosan felismerheti. A

Rejtett vizek virága a fehér tündérrózsa

kél birokra a melyiketszeresemmel. Vagy arra gondol, hogy a Tudományos Akadémia nemrég megjelent batorligeti monográfiájában 4672 féle állatot írt össze ezen a területen.

Keressük fel először a két legszebb lápierdő-állományt, az ezüsthársak és tölgyek birodalmát. Ballagunk alattuk el-tűnődve, meg-megállva és arra gondolunk, hogy valamikor az Alföld sem volt ilyen kopár, végtelen puszta, ahonnan a folyamzabályozások és belvízrendezések a kelleténél sokkalta jobban elvezették a természetes vizeket, hanem a csendes síkvidéki erdők, semlyékes fűves rétekkel meg-megszakítva, a mai kultúrsteppénk helyén változatos, érdekes tájat varázsolhattak.

Ha tavasszal járjuk a hársas erdőt, a kéklilium gyönyörű virágát, ha ősszel keressük fel a hegyi őszirózsa színes foltjait találjuk, mint a homoki-erdei és hegyi flóra össze-keveredett elemét. Itt látjuk a fehér sarkvirágot (*Pala-tanthera chlorantha*), a piros nagyvirágú szegfűt (*Dianthus galbriusculus*) és az érdekes debreceni meg bihari csomolya (*Melampyrum debreceniense* és *bihariense*) telepeit.

Kőrös-, nyír-, mezeiszil- és juharfaerdő a következő szaka-sz. Talán ennek az erdőréssznek a leggazdagabb az aljnövényzete. Legszebb és legjellegzetesebb virágképviselője a zergeboglar (*Trollius europeus*). Eredetileg alpesi, kárpát-havas növény, síkvidéken egyedül Bátorliget a lelchelye. Koratavasszal, amikor a lomb és erdei aljnövényzet nem takarja a virágokat, a sok nyíló boglárka, meg lilliomféle színes, sárga-kék-fehér foltja messzéppé varázsolja a ligeteket.

Kisebb-nagyobb nyírfoltokkal tarkítva húzódik a lápi rét. Erdőkessége a nyírligetek aljnövényzetét alkotó tözgapfrány, meg a rétet borító ritka sásfajok. A virágtakaró között is-

mét egy figyelemreméltó ritkaság pompázik, a szibériai homuvirág (*Ligularia sibirica*). A Kárpátokon csupa magas-hegyi előfordulása ismeretes. A Dél- és Kelet-Kárpátok havasi lapjain honos. Az orosz-lengyel mocsarak növényvilágának ritka képviselőjeként a kúszócsalán (*Utrica kioviensis*) is tenyészik Bátorligeten.

Az állatvilágból — bűrmennyire is gazdag Bátorliget faunája — nem sokat láthat egy rövid idővel rendelkezébe kiránduló. A védett terület kicsinyisége miatt magasabbrendű állatok állandó megtelepedésére alkalmatlan, bár a rezervátumról az őzet, szarvast, és a vaddisznót is megemlésttük, mint ritkán idetevődő „váltóvadat”. Az emlősökét csupán a róka, a nyul, cikány-egér és pocokfajok, meg néhány más ismert rágeszáló képviseli.

A madárvilág nem igen mutat ritkaságokat. Enekesmadarak egytől-egyig előfordulnak az Alföld többi erdeiben, egyedül talán a ritkábbnak mondható berki tücsökmadarat (*Locustella fluviatilis*) érdemes megemléstni, mint a lápi berkek jellegzetes énekesmadár lakóját. Halat mindössze háromfélélt talál-tak az Akadémia kutatói. A hullófauna legérdekesebb képviselője a més tőzeglápi alföldi területéről is ismert, ritka elevenszülő, vagy hegyi gyík (*Lacerta vivipara*).

Amilyen szegény a láp magasabbrendű állatokban, annyira gazdag gerinctelen-faunája. A ritkaságok egész sorából csupán csak néhányat említek. A *Panorpa alpina* nevű skorpló-légy, mint már annyi növény is, a havasok világát jutattja eszünkbe. Az *Ophlogomphus serpentinus* szítakötő jellegzetes erdei faj. A *Chilosia marginata*-legyecské a fentemléstt szítakötővel egyetemben hazánkban csak itt fordul elő.

Bármilyen érdekes adatokat említenék a továbbiakban, hosszúra nyúlna a beszámoló. A többnyire nedves, hűvös helyeken élő rovarok felkutatása úgyis hosszadalmas munka lenne és nehezen illeszthető be egy turista megszábtott idejébe. Ha egyik-másik apró állatka kezünkbe kerül és sikerül azt meghatározniunk, lépten-nyomon az az érzésünk támad, hogy nem a pusztán, hanem valahol az Alpesek alján, vagy a Kárpátokban gyűjtögetünk. Az Alföldön meglepően ritka, vagy más vidékeken teljesen hiányzó fajok sokasága jellemzi Bátorliget apró állatait.

Az emberöltőkön át folytonosan fokozódó és csupán anyagi érdekekkel törődő mezőgazdasági felfejlődés az Alföld többi sok, ma már teljesen feledésbemerült, értékes természeti tájával egyetemben Bátorligetet is a pusztulás szélére sodorta. A harmincas években megkezdődött a harc a terület védettségéért. A sok egyéni érdekekkel szemben először 1938-ban sikerült mintegy 40 holdon rezervátumot teremteni, amelyet a felszabadulás után kb. 100 holdra egészített ki az Országos Természetvédelmi Tanács. A szigorú védettségnek, szakaszterü-kezelésnek remélhetőleg az eddig átmentett ritka növény- és állatfajok fennmaradását, a táj ősi szépségének fenntartása mellett sikerül majd továbbra is biztosítani.

Sterbetz István

tapasztalat azt mutatja, hogy akik a gombaismertető tanfolyamokon megtanulták a gyilkos galócat felismerni, nem is tévesztik el sohasem. A megszerzett kereskedelem útján, a vizsgázott gombaismerők ellenőrző vizsgálatán át forgalomba hozott, piacokon és csarnokokban árusított gombától nem is fordul elő sohasem gyilkosgalóca-mérgezés. Csak a há-

zalók által eladott vagy a kirándulók által szedett gombával történik meg, hogy gyilkos galóca kerülhet közéje.

Az elmondottakból láthatjuk, hogy a mérgezés könnyen elkerülhető lenne, ha ezt a gombát mindenki jól ismerné. Vétkes mulasztása tehát az iskolai oktatás múlt rendszerének, hogy német mintára erről a gombáról többnyire szó sem esett, hanem csak az alig mérgező és úgys könnyen felismerhető légyölő galócáról tanítottak. Itt nálunk azonban gyakori a gyilkos galóca, tehát ennek megfelelően kellett volna az oktatást módosítani és ezt a veszélyes gombát mindenkivel már gyermekkorában megismertetni. Az iskolai tananyagok összeállításában egy kis reáfordított gondossággal sok-sok embert lehetett volna súlyos szenvedéstől és a haláltól megmenteni, hiszen a gyilkos galóca évente szedi nem is csekély számú áldozatait.

A gyilkosgalóca-mérgezéssel kapcsolatban szólnunk kell végül arról is, hogy mi a teendő a már bekövetkezett mérgezés esetén. Ehhez tudnunk kell, hogy a többi mérges gomba elfogyasztása után a rosszullet igen hamar, sokszor azonnal jelent-

kezik. Ilyenkor a gyors orvosi segítség könnyen segíthet a helyszínen is. A beteg kórházba szállítása nem is szükséges, mert a mérgezés többnyire nem súlyos, csak igen ritkán halálos. A gyilkos galóca okozta mérgezés tünetei ezzel szemben csak az elfogyasztás után sokára, gyakran csak fél nap múlva, tehát akkor jelentkeznek, amikor a mérgeanyag már felszívódott a szervezetbe. A mérgezett otthon nem ápolható. Gyilkosgalóca-mérgezés esetén ugyanis kizárólag csak a szakaszterü gondos kórházi kezelése segíthet, amelyet az erre megfelelően felkészült budapesti Korányi kórház (VII., Alsóerdősor u. 7. sz.) tud nyújtani. Ezért ha a hosszú lappangási időben arra lehet következtetni, hogy a gombamérgezést gyilkos galóca okozta, a legsürgősebb tennivaló a mentők kihívása és a mérgezettnek kórházba szállítása.

Amikor az erdőben járnak, igyekezzenek megismerni a gyilkos galócat, és a néhány többi mérges gombát, hogy az ehető gombákat nyugodtan gyűjthessék és ne kelljen félniük mérgezéstől.

Kalmár Zoltán dr.

Kajakkal a Zagyván

Kevés esztendőben sikerül a vadvizet kedvelő természetjáróknak egyik kisebb folyónkat: a Zagyvát végigjárni. Hol az igen alacsony vízállás, hol pedig a többnapos szabadidő hiánya gátol bennünket. Pedig érdemes végigjárni, mert a vízállástól függően itt is megtaláljuk a vadvízi jelleget, a kis buktatókat, a hirtelen kanyarokat, rézsütös hídpilléreket, duzzasztó gátakat, zátonyos, vagy éppen a parti rőzsésarkantyúval védett részeket, valamint a Jászberény előtti szűk meder sajátosságait. A vízállás megfelelő március, április hóban, de mivel most a „zöld ár” is később jelentkezett, az április vége, május eleje a legalkalmasabb. Jó még a víz az őszi esős időszak után is, de akkor már rövidebbek a nappalok.

Hosszú és gondos felkészülés után a Bp. Törekvés természetjárói hét összerakható (faltboót) kajakokkal, 14 fővel indultunk kissé szorongó érzéssel a borús időjárás miatt Hatvanba.

Másnap hajnalban zuhogó esőre ébredtünk, de az eső elállta után mégis a vízre merészkedtünk. A közúti híd alatt raktuk össze hajóinkat, természetesen a szokásos nagyszámú közönség előtt. Egy óra múlva azután nézőink integése mellett hagytuk el Hatvant.

Magas töltések közé szorított, négy-öt méter széles és kb. 1½ méter mélységű vízben haladunk a cukorgyár épületei mellett a volt „hatvani zúgón” át. A zsilipet a háború után nem építették fel, így akadály nélkül könnyűszerrel átjuthatunk. Áthaladunk a hatvan—újszászi vasútvonal hídja alatt, majd Boldog községet hagyjuk el, amely a vízre nem látszik. Jászfényszaruat messzire látszó tornyáról és öt cölöppilléres fahídjáról ismerjük fel. A partot itt 1—1½ kilométeren át rőzsésarkantyúk védik, így a szűk víz közepén lehet csak haladni.

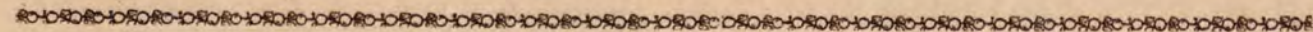
Több híd, gyalogbúró és öntöző szivattyúcső után érjük el a jobbról betorkolló Galgát. Szentlőrinc-kéta házai a partig húzódnak. Itt a víz 10—12 méterre szélesedik.

lelassul, a csatornaszerű partot pedig tágasabb árterület váltja fel. A vízmérete itt 92 cm-t mutat.

Nagyon szép alföldi üdezőld virágokkal tűzdelt táj bontakozik ki előttünk. Jászfelsőszentgyörgynél vagyunk (1. kép). A hatalmas kanyarokat ugyan átvágták, de a szűk kisebb kanyarok így is megmaradtak. A volt malom fahídja alatt csak a csónakba lebújva tudunk áthaladni. A víz sodra erősen a pillérek közt viszi a csónakot, ezért feltétlen óvatosságot kívánt. A falu jobbparton levő házai alatt haladunk, s nem is vesszük észre, hogy az özszeszűkült mederben bokrok, fák állják útunkat. A felgyorsult vizen ez különleges ügyességet és higgadságot kíván. Van olyan hely, ahol három-négyezer visszavezünk és csak újbóli kísérlettel sikerül átjutni. Másfél kilométer után erős ívben épült fahíd következik. Itt tartjuk déli pihenőnk.

Továbbindulás után újabb két kilométer bújkalás következik a fák és bokrok gyönyörű labirintusában (2. kép). Sajnos, esik az eső, ami megnehezíti az átemelést a következő két gyalogbúrónál, amely továbbjutásunkat akadályozza. Jászberényt a vasúti hídnál érjük el, de már messziről látszik új gyáraink magas kéménye. A

Május a Zempléni hegyekben

Olykor napokig kóborolhatsz a Zempléni hegyekben, mire ember vetődik az utadba. Természetjáróval pedig legfeljebb szökőévenként találkozhatsz benne.

Nem így azonban 1956 májusában!

Szinte azt hinnéd, hogy a magyar természetjárók itt adtak egymásnak találkozót. S nem is egyesek, vagy éppen 4—5 fős csoportok, hanem egész szakosztályok jöttek, még hozzá tekintélyes létszámmal. A Pesti Törekvés 29 fővel, a Debreceni Törekvés 40 fővel, a Budapesti MÉLYÉPTELV 40 fővel, a Kőbányai Törekvés, a KGM Vasas, hogy csak a hirtelen eszembetűtőket említsem.

S hogy ez a sok természetrajongó három-négy napon át nem maradt fedél nélkül, az kizárólag az MTH vezetőségének köszönhető, amely készségesen bocsátotta az Ipari tanulók gyönyörű új-hatali üdülőjét a Sátoros vándorai rendelkezésére. S ha már itt tartunk, nem lehet szó nélkül elmenni az igazán magyaros vendéglátás s a mindenre kiterjedő figyelem mellett, amit az üdülő gondnoka tanúsított közel 200 vendégével szemben.

Igaz, Iparkodtunk keveset zavarni. Rendszerint csak este találkoztunk. Egész nap az erdőket jártuk, a hegygerinceket másztuk, szinte röttük a kilométereket, hogy minél többet lássunk ebből a remek magyar turistaparadicsomból.

Érdekes volt már a felvonulás is. Anélkül, hogy a szakosztályok összebe-széltek volna, mindegyik máshonnan rajtolt. Némelyikük délről, a másik délkeletről lépett a hegyes területre, ismét mások felutaztak egészen északra s Füzér-komlóstól kezdték meg déli irányban a felelő utat. Csak az éjjeli me-

nedék volt közös — mert végülis minden út Újhutára vezetett. Itt esténként 5—10 percre afféle természetjáró értekezletet tartottunk, aminek csak egyetlen tárgya volt: hol jártát ma s hová méz holnap. Azt már nem kérdeztük, hogy szép volt-e, amit láttál. Főléleg lett volna.

Mert a Sátoros mindig szép. De májusban egyszerűen gyönyörű!

Mi Bodrogolaszin szálltunk le a vonatról s a Szarkapatak völgyén, Hollósteón, Komlóská községen és a Barlanghegy nyergén keresztül közelítettük meg Újhutát. Előzőleg nagy eső lehetett, mert az út marasztalóan sárosnak bizonyult s amellel a „sátorosi” hátizsákok ólomújjal nyomták a vállakat. Hallatszottak is hangok: „ez volna a Sátoros?”

Még szerencse, hogy a nagy sötétségben a sár nagyságát föl sem lehetett mérni. A kézi lámpás ugyanis éppen csak azt a részt világította meg, amivel küszködött az ember. Különbösen sem volt időnk és kedvünk az utat figyelni. Akadt ott egyéb figyelmeztető is. A zöldbeborult erdő sötét háttéréből ugyanis minduntalan előbukkant egy-egy éppen nászát ünneplő vad cseresznye- vagy meggyfa s menyasszonyi ruhájuk vakítóan csillant meg villanylámpáink fényében. S ahol nem voltak gyümölcsfák, ott a szintén fehérbe öltözött kő-kénybokrok övezték az utat. Ők voltak a menyasszony uszályhordozói.

S hogy a kép teljes legyen: egész éjszaka szól a lakodalmi muzsika — csatoltak a csalogányok. Nem tudom, hogy más erdőben mennyi a csalogány. De itt nagyon sok lehet. Késő esti alító daluk, majd korahajnali ébresztőjük egy pillanatra sem szűnt meg. A nagy ének-szóban, virágnézésben, meg a könyörte-

len sárban meg is feledkeztünk az útról s egy kicsit el is keveredtünk. De talán ez volt a szakosztály első túrája, amelyen még ezt sem tették szóvá. Majna felé valahol a Barlang baloldali nyergén kötöttünk ki. Eppen ekkor kezdett erősebben világosodni. Amíg az arra hivatottak a követendő út meghatározásával foglalatostoktak, a megfáradt csoport szótlanul merengett az előtte mind élesebben kibontakozó tájba.

A pompásan tagolt részben üdezőld lombdők, sötét fenyvesek, bársnyos takaróval borított rét, csobogó patak — a háttérben pedig a jellegzetes sátorosi kúpok csoportjai köszöntötték a szótlan szemlélőket.

— Erről már elhiszem, hogy a Sátoros! — mondotta a sáros előtér miatt előzően még brumogó túratárs.

Ahogy átvágtunk a Barlang nyugati hágóján, a főikelő nap fényében lenyűgöző pompában villantak ki előttünk mintegy 10 km távolságban a regéci vár

hid után a bal ágba 300 métert haladunk és a duzzasztó zsilip felett szállunk partra. A jobb ág a városon vezet keresztül, de csak a szigetig hajózható, mert onnan kezdve medrében víz nincsen az állandóan lezárt zsilipek miatt.

Másnap a zsilip alatt szállunk vízre és Jászberényt megkerülve, több híd és egy érdekes öntözési vízemelő kerék mellett elhaladva érjük el a Tarna torkolatát. Később jobbról a Zagyva másik ága csatlakozik.

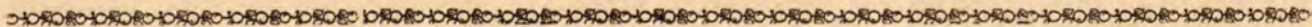
Jásztelek községet és Alattyánt a balparton hagyjuk el, majd a hátszelet felhasználva vitorlázunk tovább. A balparton ezután Jánoshida, majd Jászsalszentgyörgy házai mellett haladunk el. Délután újabb rövid eső után érjük el a felszabadulás után önállóvá lett Szászberek községet. A közeli gépállomáson tároljuk hajóinkat és ugyancsak ott kapunk megfelelő szállást.

A túra utolsó napján szemerkélő esőben indulunk, de kárpótól a szép erdős, ligetes part. Újszász a jobbparton távolabb fekszik, csak romos kastélya hirdeti az elmúlt időket. Rövidesen Zagyvarékás házai mellett evezünk tovább. A falu fahídjának cölöpei sűrűn és ferdén elhelyezettek, ezért az átjutás nagy nehézséggel jár.

A falu után a gátak eltávolodnak kb. 1000—1500 méterre. Ezt az árterületet a magas víz úgy kitöltötte, hogy több esetben elvettük az irányt és ide-oda csalinkázva próbáltuk a szinte álló víz színéről, vagy a bokrosoroktól megállapítani az igazi medret (3. kép). Fárastó, nehéz evezés után végre feltűnt előttünk a szolnoki rádióantenna, de a folyó addig még egy nagy kanyart tesz meg. A szolnok-szajoli vasúti hídnál a víz 300 méterre szűkül, ezért egy kicsit meggyorsul. A balparton hagyjuk el a szolnoki tabán apró házait, jobboldalon pedig egy szép fiatalos erdőt. Áthaladunk egy fahíd felett — körülbelül 1½ méterrel magasabb vízen. Alacsonyabb vízállásnál igen veszélyes, csak a parti lejáró vaskorlátjáról tudjuk megállapítani a híd helyét. A torkolat előtt egy szép bolthajtásos betonhidat látunk ki a „szőke Tisza” vizére, majd a közúti híd alatt a tiszaparti sántányánál kötünk ki. A vízmércze 618 cm-t mutat, az alsópart teljesen víz alatt áll.

Hamar szétszedjük csónakjainkat, csónak-hátizsákjainkba pakolunk és egy jól sikerült, száz kilométert meghaladó kellemes túra érzésével térünk haza.

Bokody József

égbenyúló falai. A látvány néhány tagunkat annyira megbabonázta, hogy alvással hallani sem akartak. Félóra múlva ugyanis Újhután voltunk — ahol vetett ágyak várták az egész éjszakát átyalogló, fáradt vándorokat. A regéci vár szerelmei azonban lefekvés nélkül, csupán hátizsákjaik hátrahagyásával nyomban továbbindultak.

A nap folyamán — pár órással pihenés után — a szakosztály zöme is útnak indult. Csaknem négy nap állt rendelkezésünkre. Ki kellett minden percét használni. A mi első utunk is a regéci várhoz vezetett. Hideg szél fújta szemerkélt az eső, mikor a fellejáró andezit falmaradványán először pillantottunk szét a Hernád völgyi tájra. A kilátás még a rossz idő ellenére is feledhetetlenül szép volt. S miközben a panorámában gyönyörködve meséltem a vár történelméről, észrevétlenül hozánk szegődött egy idegen vadásztársaság. Csöndben végighallgatta a magyarázatot. Majd az egyik tagja — mint

később kiderült: a regéci tanító — olyan részletekkel egészítette ki a magyarázatot, aminek könyvtárakban nyomára sem bukkan az ember. Aki tehát érdeklődik a regéci vár története iránt, ne mulassza el felkeresni a regéci tanítót. Eredeti — a község által őrzött anyaggal is dokumentálva — tudja a történelem iránt érdeklődők kíváncsiságát kielégíteni.

A lassan jelentkező fáradtság ellensúlyozására egy szélről védett helyen szalonnát süttünk — mint egykoron Esze Tamás itt járó mezítalbos kuruc talpasal. Minthogy a 618 méter magas várbán nincsen víz, szomjunkt a tanító vadásztársasága által szerzetettel rendelkezésünkre bocsátott „célzó víz”-zel oltottuk. Vannak, akik így nevezik erre felé a tokajit. Igaz, hogy csak egy kortynyi jutott, de annál inkább ízlett.

A tüzet távozásunk után az éppen odaérkező MELYÉPTERV csoportjának adtuk át további melegezésre és szalonnasütésre. Tőlük pedig bizonyára a szintén oda tartó debreceniek örökölték...

Aztán bejártuk a sátoros kéket.

Aki egyszer a jó sorsa elviszi a Sátorosba, erről ne feledkezzék meg. Amikor Regéc községből a Nagy-Bekeshegy oldalán át felkapaszkodik a dorgói hágóra, nemcsak legszebb fenyes erdőket látja, hanem rátette lábát az országos kék legpompásabb útrészletére is. Ez az út a dorgói hágótól — a Pengőkő — Pinkút — Nagy-Péterménkü — Istvánkút — Eszkála érintésével — szinte szintvesztésig nélküli 600 m magasságban vezet a két oldalán nemcsak évszázados fenyes-, bükk- és nyírfaterdők váltakoznak, hanem itt kapjuk a legszebb kilátópontokat is a Sátoros hegységre. S az út összefüggően, újonnan jelzett!

A kilátópontok közül a közel 760 m magas Pengőkő érdemel külön figyelmet, mert furcsa sziklaoromzatáról a

Sátoros két büszkesége: a regéci és füzéri vár egyformán látható, jóllehet az utóbbi oda legáltalában 25—30 kilométernyi távolságra fekszik.

Bármerre jártunk is, mindenütt ismerősökkel, jó barátokkal találkoztunk. Rövid köszönet, egy-két baráti szó! — aztán máris siettünk tovább. Nem volt idő a beszélgetésre. De nem is volt rá szükség. Valamennyien egyet akartunk, egy célért jöttünk: ismerkedni a zempléni hegyekkel s élvezni májusi pompáját.

A négy nap hamar elszaladt. Az utolsó már úgyis Sárospatakon a vár, múzeum és a könyvtár megtekintésével töltöttük.

Mikor a túrára indultunk, sok volt közöttünk a „Bükkre esküvő”. Már mint hogy az volna a legszebb magyar hegység. Aztán szinte óráról órára engedett a merev kiállítás. Majd megálltunk a középúton s abban egyeztünk meg, hogy nagyon szép a Bükk is, meg a Sátoros is. Csak éppen mások. S ebben meg is maradhatunk.

Az én lelkem azonban ennek ellenére is a Sátoros felé hajlik. E sorokat a Börzsönyben írom, nagyogó májusi napfényben, a csobogó Cseresznyés patak partján. Körülöttem kizöldült erdő, félig már elvirágzott fák. A szomszédos bokrokban cinkék nótáznaknak s távolabb egyetlen csalogány danol.

S olykor a kakukk is elkurjantja magát.

Szép itt is.

De azért én gondolatban most is a Sátorosban vagyok. Hiszen félelmem úgyis ott maradt. S a dorgói fenyesek suttozása, a Veres patak csobogása s a füzéri várrom visszavárják a másik felét is.

S vissza is megyek...

Szanió József

A BORZSAHAVASON és a MAGAS BESZKIDÉKEN

(Naplójegyzet)

Kárpát-Ukrajna egyik szép részletét írták le lapunk számára uszhorodi turistabarátaink.

A Vocsi folyó (szolyvai kerület) keskeny völgyében van egy vasúti megálló, mely a folyó nevét viseli. Itt szállt ki az esti órákban háromtagú kis csoportunk, hogy másnap megkezdje a Borzsahavas ostromát. Az átkelés a folyón nem volt egészen könnyű feladat, mert a gyakori esőzések miatt nagyon megáradt. Egyik útársunk egy óvatlan lépésért kényszerfürdővel lakolt.

A sötétség beálltával már a túlóladalon voltunk. Tábor vertünk egy partmenti tisztáson.

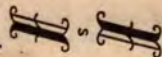
Reggel, amikor a nap első sugarai eloszlatták a ködöt, útnak indultunk. Mivel a „sárga” utat nem találtuk meg, elindultunk egy jelzetlen kocslúton, amely, miután elhagyott egy kis vízesést, mint ösvény folytatódott. Nemso-kára az ösvény is elveszett az avar alatt. A metsződés egy nyeregbe vezetett, s mint ismeretes, a hegyeknek rendszerint ez a legmeredekebb lejtője. Még négykézláb is nehezen küszködtünk fel magunkat az említett nyeregbe

(2. kép). A gerlincen haladva nemso-kára elértük a Borzsahavas első kimagasló pontját, az erdővel borított Kis Plajt (966 m). Itt emlékiratot hagytunk, pótoituk elfogyott erőnket s folytattuk utunkat. Rövidesen kiértünk a havasi legelőre (Kárpát-Ukrajna lakosságának nyelvén „polonina”). A juhászok barátságosan ugatással fogadtak, de fényképezőgépünk előtt mégis meghátráltak. Az izletes brindza (juhtúró) és hűsítő forrásvíz után felhatoltunk a főgerincre s onnan gyönyörködtünk a Borzsahavas legmagasabb, háborzongatóan meredek csúcsában (1. kép). De nem sokáig élveztük a kilátást, mert sötét viharfelhők takarták el a Sztoj...
...Közeledtünk a Sztoj felé. Egy nyeregben gyönyörű látvány tárult elénk. A szétlő hajtott felhők beleütöttek a nyeregbe s egymás után gördültek vissza a felhővel tele völgybe.

Már a Sztoj lejtőjén kapaszkodtunk. A szél egyre erősebben tombolt. Sötét felhőben törtük magunkat előre. A végtelennek tűnő hegyoldal egyre meredekebb lett.

De végre elértük a háromszögelési gúlát (1679 m, 3. kép). Itt már valóságos szélvihar tombolt. Ennél nagyobb eddig csak a Hoverlán (2058 m) éltünk át. A felhő olyan sűrű, hogy 10–15 méternyire alig látjuk egymást. Diszlovésünk morajló visszhangját a szélvihar nyomja el. Emlékiratot helyeztünk el a gúla tövében, üdvözlőlapokat írtunk s indultunk lefelé. 1400 m körül kiértünk a felhőből. A szél is enyhébb. A völgyekben fehérítő sávok, az elmúlt tél hómaradványai. Athagunk a Viszokij Verch nevű csúcson (1598 m). A vajtöröknél farkasok iránt érdeklődünk, hogy unalomtól ásitó vadászfegyverünknek némi szórakozást találjunk. Megtudtuk, hogy csupán néhány nappal ezelőtt téptek szét egy juhot a köd leple alatt.

A hirtelen felkerekedett szélroham sebesen hajt felénk a Sztoj felől egy fenyegetően fekete felhőt. Mintha a Sztoj küldte volna a háborogatók után. Kitért a vihar. Alig volt időnk néhány kő segítségével valahogyan kifeszíteni sátrunkat. A Sztoj „bosszus lehelete” valósággal szaggatta gyenge ponyvánkat. Köröskörül cikázó villámok igyekeztek völgybe gördíteni a sziklatömböket s egy-egy kudarcos próbálkozás után fülleskítő dörgéssel és morajlással elégették ki dühüket. Csak az tud fogalmat alkotni ilyen magasi viharokról, aki már legalább egyszer átélte azokat.

A BOLGÁR KARSZT

Írta: Szlavcsó Szlavcev

A zlata-teteveni hegy előhegységét csodálatosan szép karsztalakulatok teszik változatossá. A Kis Iszkar és a Vit folyók völgyei között legnagyobb a kiterjedésük, ahol a vidék főleg mészkőzetekből épült fel. Legészakibb redőiben fakadnak az Aranyos-Panega karsztforrás vízei, déli részén pedig a teteveni járás Jablanica és Kis Bresznica községei között található a „Feneketlen méhkas” és a „Szevai lyuk” barlangok.

A vándor, mielőtt elhagyja Jablanica falut, megmássza a meredek, fenyvessel erdőszített magaslatot, szinte észrevétlenül ér el Nanovica első hársoráig. Onnét a településen belül vezető út gyümölcsösök — főleg a gyümölcsök terhe alatt roskadozó szilvások — között halad, és hirtelen tágas, aranylő tisztások közé jut. Hosszan húzódik előttünk a világosan kirajzolódó karsztvidék. Mindenfélé hamuszürke mészkőtömbök látszanak. Az esővíz csodálatosan szép alakzatokat vájt beléjük. Helyenként kis szakadékokat találunk. Tekintetünk tüvé tesz erre is, arra is mindent és igyekszik felfedezni a feneketlen barlangot. Ám hiába! Csak a tapasztalt szem tud csalhatatlanul tájékozódni. Az akácok és más fák sűrűjének a kellős közepén tárul fel előttünk a mély szakadék feneketlen nyílása.

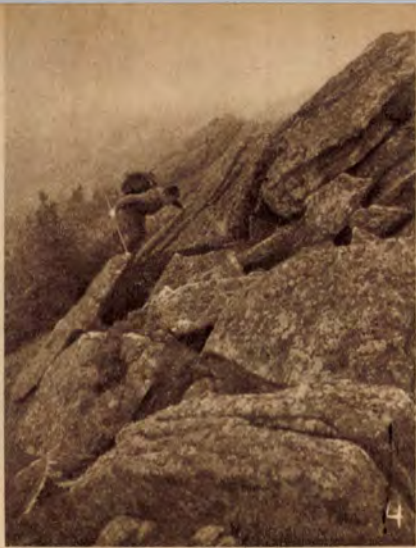
A szakadék, amely szélesre tárta nem éppen vonzó kapuját, egészen a legutóbbi időkig megőrizte eredet-

nek és mélységének a titkát. A mély szakadék meredek lejtője (50–60 méter) féltékenyen rejtgette a tudnivalóvá vádó elől föld alatti világot. Csak 1948-ben sikerült leereszkednie a Bolgár Barlangkutató Társaság egy csoportjának a hatalmas barlang mélyébe.

A „Feneketlen méhkas”, ha kívülről nézzük, mély, kúpalakhoz hasonló szakadék. Falai sötétszürke folyondárral benőtt, mészkősziklák, s minél lejjebb hatolunk, annál inkább összeszűkül a kúp tölcésére. Ott egy kis terasz alatt a szakadék újra kiszélesedik és tágas, 39×26 méter méretű barlangtermet alkot. A barlang mélysége, ahogy első látogatói mérték, eléri a 120 métert. A tágas barlangteremben nem találtak sztalaktit- és sztalagmitnyomokat, sem pedig föld alatti vízfolyást.

A „Feneketlen méhkas”-tól délre, mintegy 500 méter távolságra csillog egy jókora mocsár vizűkre, színén derült napokon vibrálnak a meleg napsugarak. A mocsár kiterjedése meghaladja a nyolc hektárt. Vízében rengeteg a hal, főleg a ponty. A sekély helyeken már alacsonyszárú mocsári növényzet nő, bent pedig valósággal hemzsegnak a vadkacsák a tiszta vízben.

A mocsártól a Szevai lyukig ösvény kigyózik. Az ösvényről Nagy és Kis Bresznica falvak szántóföldjei és gazdasági épületei látszanak, de Boaza környéke is, azon túl feltáru a Vit folyó völgye. Boazában „eltűnik” a folyó vize. Csaknem tizenhárom napig tart föld alatti útja, aztán egyesül a tágas karsztfennsík többi vizével és megduzzadva nagy erővel a föld felszínére tör. Ez az Aranyos-Panega forrása, Bulgária karsztforrásai között, vizük bőségét véve mértékül, sorrendben a második.

Szerencsénkre az égi háború csupán felőráig tartott. Kissé megázva folytatuk utunkat s a Nagy Plaj (1334 m) mögött hamarosan elértük a havasi gazdaság 2 kunyhóját. Az egyik kunyhóban egy egész szobát bocsátottak rendelkezésünkre. Tűzhely, asztal, szalma elképzeltetlen kényelem turisták részére, amelyet a forró kakaó tetézt be.

Reggel esőben indultunk lefelé. Két óra múlva elértük Volócot (Volovec). Az ég derülőfelben volt, de a telefonon felhívott alsóverekkel meteorológiai átlomást utunk folytatásá ellen beszélt. Egy útbaeső tehergépkocsin átkeltünk a Volóci hágón s leereszkedtünk Alsóverekére (Nyizsnije Varoba). Innen újból gyalog folytattuk utunkat a Latorca völgyében. Késő délután már hátunk mögött volt Tiszova, Bilaszovica, Miskarovica, Borszucsino. A Magas Beszki kimagasló csúcsa felett gyanúsán szürke volt az ég...

Táborunkat 700 m magasságban egy sebesen rohanó patak közelében ütöttük fel nem kis nézőközönség előtt. Tudnillik Borszucsino gyerekserege egészen idáig követett bennünket. Sötétedéskor elszéledtek. Mivel a Pikuj környéke farkasoktól veszélyeztetett terület, puszkánk csöretőlve várta az éjjeli hívatlan látogatókat.

Az éjszaka után tiszta égbolt virradt

ránk. Ennek ellenére egyik borulató barátunk mégis gyorsabb iramra buzdított bennünket, hogy még vihar előtt érjük el a Pikujt. De pesszimizmusa nem egyszer mulattatott már bennünket. Ezúttal is mosoly volt válaszuk.

Meredek emelkedő után elértük az első nagy tisztást. Eppen ekkor készült egy sötét felhő maga alá temetni a Pikujt. De nem csak készült, szándékát véghez is vitte. Eszünkbe jutott a verekkel meteorológia. De hisz a turista nem ijed meg saját árnyékától. Tovább!

Felértünk a jégkorszakbeli kövekkel bezárt piciny havasi legelőre. A borókafenyőbokrok s az itt-ott álldogáló korcs fenyőfák gyakori viharok nyomát viselték magukon.

Ezúttal már gerincre vesszük utunkat, melyekben itt elég nagy választék van. A legsziklásabbat választottuk, hisz ez ígérkezik a legérdekesebbnek (4. kép). A sziklák között lassan haladunk. Szébbnél szebb virágokra találunk. A ritkaszerit növényzet gyakran megállásra kényszerít. Gyönyörűnek a sűrű kő, a tomboló szélvihar sem gátolja. Az utóbbi, lesodrással fenyegetve, lekényszerít bennünket a borotvaéles gerinc szélfelől oldalára (5. kép).

A Pikuj csúcán (1405 m) 5-6 m magas betonoszlop vár bennünket. Sok vi-

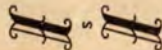
hart látott már ez az oszlop. Látszik is rajta. Evtizedek óta örökdik itt a Pikuj tetején. Régebben a cseh-lengyel határt jelezte. Emlékiratunkat egy mélyedésben, háttizsákjaink védelme alatt írjuk. Ugylátszik a Sztój „gonosz szellem!” még itt is üldöznek bennünket.

A volt határ mentén haladunk a Magas Beszki gerincén. A 100 méterenként elhelyezett határkövek ilyen borús, ködös időben jó útjelzőkül szolgálnak. De a kőd olyan sűrű volt, hogy mégis letévedtünk egy mellégerincre. Ráadásul megeredt az eső, az EK szél megélenkült. Egy szikla tövében jó darab füstölt szalonát fogyasztottunk el. Utána térkép és iránytű került elő a háttizsákából. Megtaláltuk a keresett hegygerincet.

Déltájzt zuhogó esőben ereszkedtünk le Bukovecra. Szárítkozásra már nem került sor, mert az elkövetkező éjszakát Ungváron (Uzshorod) töltöttük.

Ugyanezt az utat egy hónappal később ellenkező irányban szép időben is végigjártuk. Csak ekkor tudtunk igazán gyönyörködni a Borszahavas festői képében, melynek szépségéit mellékelt fényképeink is csak gyengén tudják tolmácsolni.

Reibel László és Haszits Tibor
Uzshorod

Váratlanul sűrű erdőbe jutunk. Helyenként magas fariások árnyékolják el a napsugarakat. A taposatlan erdei ösvény kis tisztásra vezet. Ott, mint valami közép-pontban, számos gyalogösvény találkozik. Ez biztos jele annak, hogy valahol itt található a barlang.

Minden nehézség nélkül megtaláljuk a barlang bejáratát, Kis Bresznica községtől északra nyílik.

Belépünk. Minél beljebb érünk, annál inkább bővül a terem. A barlang öt ilyen tágas és különböző nagyságú teremből áll. A barlang hossza meghaladja a 200 métert. Jókora görgelék-kövek akadályoznak a szabad mozgásban. A falak nyirkosak, a barlang feneké is. Csodálatosan szép, pompás kárpittal bevont cseppkő alakzat bukkan elénk. Ez a Kazal, szinte a mennyezetig ér. Meghalad két embermagasságot. Alacsony küszöbön át, amelyet egymás hegyén-hátán heverő nagy kövek torlaszolnak el, még káprázatosabb terembe lépünk. Itt a sztallaktitok és a sztallagmitok még nagyobb változatosságról tanúskodnak fantasztikus alakzataikban. Itt a Szerű, amott meg föld alatti város mesebeillő körvonalai bontakoznak ki. Kissé távolabb, pompázatos nagyszerűség közepette, emelkedik a királyi trón. Megszámlálhatatlanul sok finom, csodálatosan szép alakzat tárul elénk, amelyet a természet századokon át alkotott.

Azzal a kívánsággal lépünk ki a barlangok birodalmából, hogy meg kell ismernünk és meg kell szeretnünk hazánknak, Bulgáriának még több szép zugát. Ha pedig megismerjük, még jobban megszeretjük majd.

Fordította: Cs. J.

A kispesti ifjú turisták

Habár Kíspeszt a budapesti kerületek közül talán a legmesszebb esik a hegyektől, mégis vasárnaponként számos gyermekcsoport látható, amint a korareggeli órákban hátizsákkal vállukon a gyülekezőhelyek felé igyekeznek.

Komoly múltja és hagyománya van a kispesti természetjárásnak, hiszen lakosai közül sokan emlékeznek még az „ifjú” túrákra, ahol a természetjárás révén találkozhattak a gyűlölt fasiszta rendszer elleni akciók megbeszélésére, s közülük többen részt is vettek a kevélynyergli turistaház építésében.

Az apák és anyák örökét a gyerekek vették át, akiknek már nem kell rejtett utakon bolyongva félni a csendőrköpöktől, s már csak szülei elbeszéléséből értesülnek a turistákat annyira elkeserítő hajdani megalázó rendelkezésekről. A mi gyerekeink előtt már szabad minden út és a jelek arra mutatnak, hogy az eddig okélt idő alatt megtanultak járni a természet ösvényein.

A kispesti ifjú turisták központja az úttörőház, melynek Nevelő Tanácsa idejében felismerte a természetjárás óriási nevelőerejét és mintegy 6 évvel ezelőtt életre hívta az akkor még szerényebb keretek között működő turista szakkört. A szakkör célja az volt, hogy lehetőleg minden iskolából néhány pajtás ismerje meg a Budai hegyvidéket, amit sikerrel meg is oldottak. Három évvel ezelőtt alakult át a turista szakkör a pénzügyi lehetőségek folytán „országjáró” turistacsoporttá, vagyis lehetőséget kapott, hogy hazánk tavolabbi vidékeivel is megismerkedhessék.

Az első jól sikerült többnapos túrát a Mátrában rendezték. Útránya Tar—Ágasvár—Galyatető—Mátraháza—Kékestető—Mátrafüred—Gyöngyös volt. Ez az igen nagy erőfeszítést kívánó túra olyan emlékeket hagyott gyerekeinkben, amelyet máig is őriznek. Összeforrt a kis közösség, s az esti szalonnasütéseken keresztül ki-ki elmondta bűnját, baját. Elindult egy csoport, hogy baráti közösségként térjen vissza. Nem rohantunk el a földrajzi, természeti érdekességek mellett. Megnéztük a Csörögpatak szép szurdok völgyét, leszálltunk az Ágasvári-barlangba, jóízűen ittuk a csevécék vizét, de bent jártunk a galyatetői üdülőben is.

A turista szakkör sikereit arra ösztönözték az úttörőház nevelőit, hogy a természetjárást még szélesebb körben propagálják és ezért 1954-ben 80 gyerekkel sáttortáborot vertünk a Bükkben, a szentlélek—örvénykői út mentén egy gyönyörű tisztáson. Nehéz feladatok elé állított gyereket, nevelőt egyaránt a főzés és beszerzés, hiszen minden nap délután útnak kellett indulnunk Ómassára, ha másnap ebédelni akartunk. Itt szereztük be a másnapi ebéd nyersanyagát. Lefelé még csak ment valahogy az út az üres hátizsákokkal, de aki már felfelé jött az ómassai „szuszogón”, az tudja csak igazán értékelni a gyerekek teljesítményét! A nehézségek azonban nemhogy nehezítették helyzetünket, de egyenesen segítettek a kollektív összekovácsolásban. Fegyelmezett magatartásunkkal számos jóbarátot is szereztünk. Így az erdészt, a menedékház gondnokát és Janót, a kicsi törpe tehénpászort.

Bejártuk a vadregényes Bükk legszebb tájait. Voltunk Bánkúton, a Nagymezőn a karsztosodás érdekességeit vizsgáltuk, meglátogattuk a csipkés-küti méntelepét és a csodálatos fekvésű Jávorkutatót. Jártunk Lillafüred barlangjaiban és közvetlen közelről láthattuk a garadnai piszúrángtelep munkáját. A tá-

bor legnagyobb értékének azt tartjuk, hogy résztvevői hazatérve a természetjárás lelkes propagálói, úttörőházunk megbízható aktívai lettek.

A természet megszerettetésében télen is kiváló alkalom kínálkozik. Ezért a nyári táborozást követő télen a Ságvári menedékházban rendeztük be téli táborunkat. A tél zordonsága és a Holdvilág árok sziklái voltak segítségünkre gyerekeink edzettségének fejlesztésében. Jártunk térdig érő hóban, nyakig sárban; esőben, hóvihárban és napsütésben. Másztunk kifeszített kötélhídon a Holdvilág árok felett, és megtanultunk olvasni a természet téli ABC-jében. Követtük az állatok nyomait s tanulmányoztuk a tájékozódás ezernyi csínját-bínját.

1955 nyarán a Bakonyban, a szépséges Gereince patak völgyében, Kerteskö szikla alatt üttörtük fel táborunkat. A tavalyiak hírverése nehéz feladat elé állított bennünket, mert rengetegen jelentkeztek. Sajnos, lehetőségeink csak 105 gyerek táboroztatását engedték meg s ezért bizony nem egyet itthon kellett hagynunk. Kertesköi táborozásunk már komolyabb feladatok elé állította gyerekeinket. Így például egészsznapos, térképezéssel egybekötött portyára küldtük őket, több ízben is tartottunk éjjeli tájékozódási gyakorlatokat. A szép tervet azonban derékbatörte a tavalyi rendkívüli időjárás. Kb 6 napi táborozás után megeredt az eső és 5 napon keresztül áztatta táborunkat. Az utolsó napokban már nemcsak felülről, de alulról is teljesen feláztunk a vízenyőrsé vált talaj miatt, de még ilyen körülmények között is feladatok magaslátán állt a szolgálat, az őrség, folyt a kiképzés a sátrakban. Végül gyerekeink egészségének érdekében egy nappal a kitűzött idő előtt orkányszerű viharban szinte elmenekültünk. — Sajnáljuk, hogy az újak mit sem élvezhettek a táborozás örömeiből, de legnagyobb ámulatunkra az idén elsők között voltak a jelentkezők között.

A természetjárás népszerűsítésének lelke természetesen továbbra is a tu-

rista szakkör maradt, tagjai közben bejárták a szentendre—visegrádi hegyeket és végigmentek (lefelé) a Rám szakadékon. Nemrég a Börzsönyben jártak Diósjenő—Királyháza—Csóványos—Nagy Hideghegy—Kislőc—Törökmező—Nagy-maros vonalon.

Úttörő természetjáróink nagy része az idén már középiskolákba kerül. Célunk az, hogy ne szakadjanak el tőlünk, s ezért továbbra is otthon biztosítottuk számukra úttörőházunkban. Sőt, túravezetői tanfolyamokat szervezünk, s megkezdjük új segítőtársaink támogatásával a nagyméretű tömegesítést.

Holczer Róbert

Felső képünk a kispesti fiatalokat a Bükki pusztán menet közben örökíti meg. Alsó képünkön ebédet készítenek a Dobogókő lapályán. Mint képzett turisták, gondosan eloltják a tüzet, nehogy kárt tegyen az erdőben

Üdvözljük az úttörő mozgalmat tízéves fennállása alkalmával!

Útközben hallottuk...

... hogy a Nógrád megyei természetjárók június 10-én megyei találkozózt rendeznek a Karancs hegységi Kercseg lapon, ...

... Kisterenyén megalakult a Törekvés szakosztálya Veres Éva tanárnő vezetésével, Salgótarjánban most alakul a V. Meteor természetjáró szakosztálya, Kaposváron a Bástyánál alakult új szakosztály, ...

... a Salgótarjáni Bányász SK által rendezett elméleti előadáson 35 természetjáró vett részt. A SK a túra-pontversenyen rendszeresen résztvevő természetjárók részére júniusban ötnapos bakonyi túrát rendez, ...

... a veszprémi I. sz. általános fiúiskola természetjáró szakköre 50 úttörő részvételével tájékoztató versenyt rendezett. Első helyen Rektor Mihály vezetésével az Adravec, Csöndes, Mayer összetételű csapat végzett, ...

... a V. Meteor, Vasas KSZG és az Építők természetjáró szakosztályai megalakították Székesfehérváron a természetjáró társadalmi sportszövetséget. A V. Meteor rövidesen turistatömhontot avat a Vértesben. Az örvendetes hírt a megyei lap is közli, amely hetenkénti turista rovatával segíti aktívaink munkáját. Sok sikert kívánunk a további eredményekhez, ...

... a Népszava rendszeres turista közleményein kívül most már a Szabad Ifjúság is közli a heti túrákat, ...

... megalakult a Szegedi Haladás SK természetjáró szakosztálya. Hetenként rendeznek túrákat a környékbe, de voltak már 36-an a Bükkben és 53-an a Mecsekben is, Szabadsgúttúráikat a Pilsbe, a Vértes, Bakony, Balatonvidék bejárására tervezik, ...

... a V. Meteor SE „Május 1” versenyt Almár—Szarvaskő környékén rendezte. Az egri V. Meteor és Spartakusz rendezői kiváló munkát végeztek. A verseny után a csapatok tagjai és a rendezőség két napos túrát tett a Bükkben. A versenyt a Bp. Törekvés I. csapata nyerte, II. a Spartakusz II. csapata, III. a Danuvia csapata, ...

... az MTSE „Május 1” versenyét a gödöllői dombvidéken rendezte. A versenyen 30 négy fős csapat indult, melyet a budapesti I. sz. intézet csapata nyert meg, ...

... a Vasas Heszabadog SK szakosztálya a Szigetmonostor rév—Vik-

tor kunyhó zöld jelzésből kiágazva új jelzést festett (zöld barlang) a Saskövi-barlanghoz, ...

... a XIII. kerületi természetjáró társadalmi szövetség 36 fő részvételével túravezető tanfolyamot indított. A kerület a május 6-i túra-pontverseny forduló alkalmával csillagtúrát rendezett a Ságvári turistaház környékére. Ez alkalommal már a tanfolyam résztvevői is vezettek túrákat. A csillagtúrán a legnagyobb létszámot a XIII. kerületi úttörőház mozgósította, ...

... lelkesen készülnek az ipari tanulók a DISZ „Ismerd meg hazádat” vándortoborzásra. A 31. sz. „Arany János” iparitanuló intézet fiataljai a Belső-Bánság—Lillafüred—Miskolc bejárására készülnek. A résztvevő tanulók 2900 forinttal, a bázisvállalat pedig 2504 forinttal járul a tanulók vándortoborzásához. ...

A 320. sz. „Árpád” iparitanuló intézet tanulói a Bakony hegységet és a Bükköt keressik fel. A tanulók 8000 forinttal, a bázisvállalatok és a szakszervezet pedig 3000 forinttal segítik a túrák sikeres lebonyolítását. ...

A móri „Perczel Mór” vándortanuló intézet ifjú vándorai a Balaton—Sztálinváros—Budapest utat választották. Útjuk során sport- és kultúratalálkozót szerveznek a közbeeső intézetek tanulóival. ...

A 201. sz. „Gárdonyi Géza” intézet természetkutatói evezős túrára indulnak Dunakesztől Mohácsig. Útjukon megismerkednek az alsó Duna szakaszon épült új városokkal, üzemekkel és történelmi nevezetességekkel. ...

A 202. sz. „Madách Imre” intézet természetjárói szorgalmasan készülnek Pécs—Mecsek—Balaton körüli vándortúrájukra. Pécsen és Székesfehérváron MTH intézeteknél, a többi napokon sátor táborban laktak. A felszerelést már biztosították a túrára, ...

DREGELYVÁRON megkezdtek munkát a MELYÉP-TERV természetjárói a vár környékének rendbehozásához. Új emléktáblát helyeztek el, az ösvényekről kifestették a gallyakat, újabb ösvényt vágtak, személtlerakó gödröt ástak, pihenőpadot létesítettek. ...

A jó hangulatban végzett munka egy lépcső volt a szakosztály alkotásainak terveiben. Most kezdenek nagyobb vállalkásuk teljesítéséhez, a Velencei hegység természetjáró szempontból történő feltárásához. ...

Filmszemle

ANGYALLAL A HEGYEKBE a címe az új csehszlovák színes filmvígjátéknak, ami nemesek vidám szórakozást nyújt, hanem élvezet bennünket egy mulatságos üdülési történet keretében a Tatra égbenyúló havas tájai közé. Derülünk, amikor az idős családapát elkapja a hűvös és szánkázni, majd síelni tanul. Közben eszünkbe jut, hogy üdülésünk, túráink alkalmával mi is tapasztaltuk, hogy a természet megszeretnünk sohasem késő. Mindennapi apró kis események váltakoznak a film kockáin, éppen ezért kedves és szívhez szóló.

FÉNYKÉPEZÉS

Az újpesti fotóklubok és a természetjáró szövetség művészi amatőr fénykép kiállítását rendezte. Nekünk különösen Futó László: Tavasz a vár alatt, Vasváry Béla: Alföldi táj és Schindler Aurél: Ősz a ligetben című képe tetszett a fekete-fehér sorozatból. A színes képek kis számából Földváry Imre: Barangolás az őszi avaron említhetjük meg. Sajnos a képek tekintélyes száma öncélúságra törekvő, belső tartalom nélkül. A kiállítás népes fotós gárdát mozgató meg és reméljük a tanulságok felhasználása nyomán a színvonal további növekedését.

MUNKÁBAN A TURISTÁK

Új kulcsos-ház a Bakonyban

A Veszprémi Haladás SK természetjárói májusban adták át a forgalomnak a Kőrishegy oldalában, kb. 550 m magasan fekvő, Ilosvay Lajosról elnevezett kulcsosházukat. A ház három szobájában 10 hálólhely van. A szobák közül kettő fűthető, úgy, hogy téli túrákon is kényelmes pihenőhelyet biztosít. Takaró nincs. A kulcsot szept. 1. és jún. 1. között a Veszprémi Haladás SK Természetjáró Szakosztályától (Veszprém, Egyetem), jún. 1. és szept. 1. között pedig dr. Borsi Lőrinc Társ. Szöv. elnöktől (Veszprém, Tolbuchin utca 13.) kell kérni. A háztól kb. 70 m-re (jelzett ösvényen elérhető) kút van, amelynek vize másodásra alkalmas, ivásra nem!

Az új kulcsosház több jelzett úton is elérhető:

1. Gerence pusztá autóbusz mñ.—Kőrishegy piros jelzésből piros négyszög-jelzés ágazik ki a házhoz (kb. 1½ óras séta);
2. piros kereszt, majd piros barlang jelzés, később piros jelzés, Gerence pusztától az Odvaskő-barlang mellett (2 óra);
3. orsz. kék jelzés Zircről Kőrishegyig, innen piros, majd piros négyszög jelzés (5—5½ óra);
4. orsz. kék jelzés, Bakonybélről Kőrishegyig, innen piros, majd piros négyszögjelzés (3 óra).

A házavatásra két új jelzést is festettünk:

Gerence pa autóbusz mñ.—Szarvad árok—Kőrishegy nyiladék piros jelzésig: piros + jelzés 5 km (1½ óra).

Szarvad-árok piros + jelzésétől — Odvaskő-barlang piros jelzésig: piros barlang jelzés 1 km (25 perc).

Klug Ottó

KIRÁLYKÚT: a Sikarostól a Szőke forrás völgye felé vezető piros jelzés mentén fekszik. Idáig az arra járók csak eliszaposodott posványt találtak.

A Vasas Turbó természetjáró szakosztálya nehéz és fárasztó munkával elkészítette a forrás foglalását. Sok-sok áldozatos munkatúra során sikerült létrehozni ezt az újabb turista alkotást.

A **VESZPRÉMI Bányász SK** természetjárói a Bakonyban 37 km-es szakaszon végeztek útjelzési munkát. Képünk a Gerence völgyi zöld jelzés festése közben ábrázolja az egyik brigádot.

Új útjelzések a Börzsöny hegységben

Új útjelzéssel gyarapodott a Börzsöny hegység. Az új jelzés megkönnyíti a Nyugati és Északi Börzsöny közötti átjárást a magas Börzsönyön át.

A jelzés útvonala a következő: Királyháza th.—Bacsó patak—Száraz patak—Nagyoroszbérc—Esztergályosbércaljja—Donya-nyereg—Drinó völgye—Feketepatak völgye. Jelzés színe zöld +. Hossza 9 km. Színt 390 m. 3 óra.

A Nagyoroszbérc gerincén a 648 m csúcstól D-i irányban a gerinc oldalában, a romos Libich vadász kunyhó után útunkat kerítés állja el, de jobbra 2—3 lépésnyire kapu található. Az ezen útvonalon túrázók a kaput mindig zárják be maguk után, továbbá szigorúan az utat használják, mert kísérleti fenyőtelepítés miatt kerítették be a területet. Az Erdőgazgatóság, nehogy a telepítésben kár származzon, csakis az úton engedélyezte a közlekedést. A Fekete völgyben útunkat Kemencére (2 óra), déli irányban Nagybörzsönybe (3 óra), vagy a kék kereszt jelzésen Nagy Hideghegyre folytathatjuk.

Lajos Ferenc

DEÁKKÚT: ez a Soproniól dényugatra kies helyen fekvő forrás már 1827-ben hangos volt a liceumi fiatal-ság zajától. Berzenyi Dániel sokszor felkereste e helyet. A Soproni Természetjárók minden tavasszal munkatúra keretében tisztítják meg a forrás környezetét.

TÁJÉKOZÓDÁS A TEREPEN

XI.

Egyszerűbb mérések a terepen

Túránk alatt gyakran szükséges a lejtők emelkedésének meghatározása is. Amennyiben nincs térképünk, vagy a térképről nem tudjuk lemérni, úgy a terepen a következő módszerek valamelyikével határozhatjuk meg a lejtőszögeket:

1. Szemmértékkel

Ennél a módszernél vegyük figyelembe azt, hogy a lejtő a magaslat aljáról nézve, mindig meredekebbnek látszik, mint amilyen a valóságban. Tehát pontosabb eredményeket kapunk, ha az emelkedést oldalról vizsgálva hasonlítjuk össze valamilyen kéznél levő mérőeszköz szögével. Így például: az átlátszó háromszögvonalzó megfelel erre a célra, mert ismerjük a szögek nagyságát (lásd 1. ábra). Az ábra szerint a lejtő emelkedése kb. 20°.

2. Lejtő magasságának és alapjának összehasonlításával

Evvel a módszerrel úgy tudjuk megállapítani a lejtőszöget, hogy megbecsüljük az adott emelkedésnél: a lejtő magassága hányszor kisebb a lejtőalapnál. Így 1°-nál 60-szor, 2°-nál 30-szor, 3°-nál 20-szor, 12°-nál 5-ször stb. kisebb a lejtőmagasság a lejtőalapnál. Ezeket a számokat nem kell kívülről tudni, mert könnyen kiszámíthatjuk, ha a 60-as állandó számot elosztjuk az emelkedés fokának számával.

Az emelkedés szögének ilyen alapon való kiszámításához szükséges, hogy:

a) a lejtőt nézzük oldalról és emeljük szemünk magasságába ironunkat és jegyzetfüzetünket a 2. ábra alapján,

b) szemre, vagy osztások segítségével állapítsuk meg, hogy a ceruza BC része, hányszor rövidebb a könyv AB vízszintes részénél, vagyis a lejtő magassága hányszor rövidebb a lejtő alapjánál,

c) a 60-as állandót osszuk el a kapott számmal, az osztás hányadosa meg fogja adni a lejtő emelkedését fokokban (lásd 2. ábra).

A 2. ábrán a lejtő BC magassága a lejtő AB alapjánál 3-szor kisebb. A lejtő emelkedését a következőképpen számíthatjuk ki:

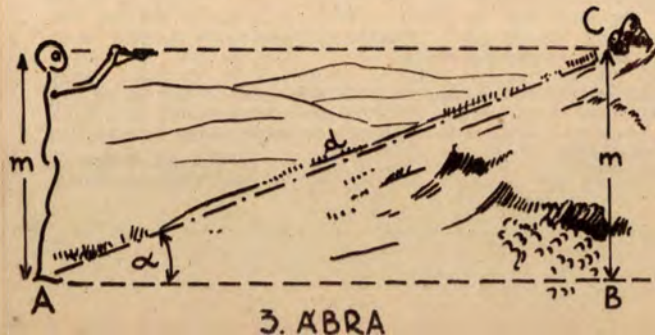
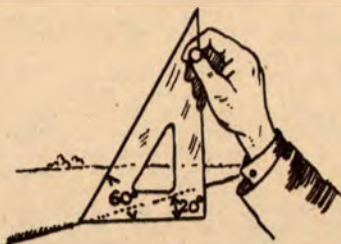
$$\alpha^\circ = \frac{60^\circ}{3} = 20^\circ$$

3. Lépésméréssel

A mértanból ismeretes a derékszögű háromszögre vonatkozó képlet:

$$\alpha^\circ = \frac{57 \cdot m}{d}, \text{ kikerekítve: } \alpha^\circ = \frac{60 \cdot m}{d}$$

1. ÁBRA

3. ÁBRA

A képletben a „d” az átfogó, az „m” a befogó, az „alpha” a befogóval szemben fekvő szög fokokban, a 60° pedig az állandó szám.

Ezt a képletet úgy tudjuk felhasználni, hogy az A álláspontunkon egy vízszintes pálcát, vagy könyvet tartva, annak irányába nézzünk és a vízszintes irány meghosszabbításába a lejtőn figyeljünk meg egy jellegzetes pontot (C). Azután az álláspontunktól mérjük le a lépéstávolságot a kijelölt pontig (lásd 3. ábra). Mivel az ember magassága kb. lépéssel, vagyis egy páros lépéssel egyenlő (150 cm), a távolságot is páros lépéssel mérjük le, ezért a képletünkben m=1, a d=n (n=a lement két-tős lépések számával). Ebből következik, hogy:

$$\alpha^\circ = \frac{60^\circ}{n}$$

Ezen képlet alapján, a lejtő emelkedését fokokban megkapjuk, ha a 60°-os állandót osztjuk a lejtőn mért kettős lépések számával.

Pl. a 3. ábra alapján, az emelkedés kezdetétől (A) a C pontig a lejtőn 6 kettős lépést számoltunk. Ebből a lejtő emelkedése tehát:

$$\alpha^\circ = \frac{60^\circ}{6} = 10^\circ$$

4. Lejtőszögmérővel

Lejtőszögmérőnek nevezzük azt a szögmérőt, amellyel a terep vonalának a vízszinteshez viszonyított eltérését mérjük. Egyszerű lejtőszögmérőt saját magunk is könnyen készíthetünk túránkhoz. A jegyzetfüzetünk borítólapjára, vagy kartonra a C középpontból félkört rajzoljunk, a 4. ábra szerint. A félkör és a merőleges metszéspontját „0”-val jelöljük. Ettől a ponttól mindkét irányban szögmérő segítségével 2–5°-os osztásokat szerkesztünk. A C ponttól fonálra M nehezéket függesztünk és ezzel a lejtőszögmérőnk kész (lásd 4. ábra).

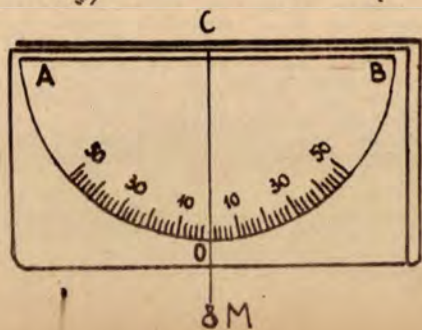
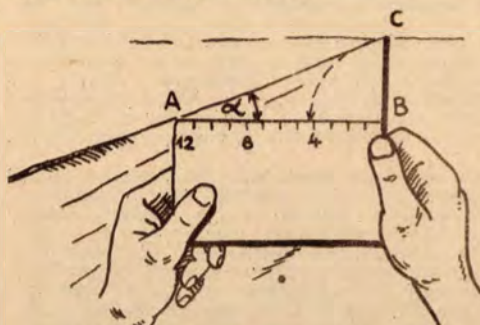
Használata: Tartsuk a szögmérőt szemünk magasságában úgy, hogy annak AB vonala párhuzamos legyen a lejtő irányával. A szögmérő fonálra függesztett nehezéke a 0°-tól elhajolva mutatja a lejtőszög nagyságát. Természetesen legkönnyebben a lejtő oldaláról való szemléléssel állapíthatjuk meg itt is a lejtőszöveget.

*

A lejtők emelkedésének itt ismertetett meghatározásait gyakoroljuk túránk alatt és evvel könnyen kiszámíthatjuk túránk menetidejét is.

Horváth Andor

2. ÁBRA

4. ÁBRA

természetjárás vagy túra-VERSENY?

A termékeny vitába szeretnék én is beleszólni és nemcsak a magam, hanem szakosztályom állásfoglalását is megírni az idézett cikkkel kapcsolatban.

Hozzászólásomat az eddigi, de főleg az 1955. évben megtartott OB fordulók versenyzési tapasztalatai alapján írtam meg. Az elméletet nem szabad elválasztani a gyakorlattól, hanem úgy megoldani, hogy az a gyakorlatnak legjobban megfeleljen.

Először is, amikor versenyzésről van szó, eszik sok olyan jellemző, ami a természetjárás velejárója. Itt nagyon kevés idő van arra, hogy az ember a tál szépségeiben gyönyörködjön, vagy természeti ritkaságokat megcsodáljon. Minden figyelmét a terep alakulása, a térkép, lépésszámolás veszi el és minden más már terhére és kárára van a versenyzőnek. Egy verseny nem foglalhatja magában a túra adottságait, bár a túrázásból fejlődött ki, mégis attól eltérő értékeléssel kell vele szemben élni.

Igy, míg túrázásnál nagyobb távok megtételéhez aránylag pontosan meg lehet állapítani a szükséges időt, addig a versenyzésnél nem. Hogy mért nem az érthető. Túrázásnál ugyanis senki nem megy irdatlan bozóthoz, nem keres bokrok tövében magassági pontot, bentől erdővágásokat, utakat. Ha ilyeneket érteni is akart, de nem találta meg, azért nem pazarolt időt annak megkeresésére. Mi a helyzet a versenyen? Az előbbiek ellenkezője. Mindenütt vannak nehéz pontok, a versenyzőknek félretett „nyalánkságok”. Ezek megkeresése nincs a menetidőbe kellőképpen beleszámolva. Akármilyen pontosan is megy a versenyző, a keresésre mégis mindig sok idő telik el. Ezt honnan vegye, ha nem abból, hogy siet és a maradék időt fordítja erre. Viszont így az is előfordulhat, hogy hamarabb ér be az állomásra, mint kel-

lene. Így látható, hogyha egy csapat nyerni akar, akkor a verseny velejárója a sietés.

A versenytapasztalatok azt is mutatják, hogy a csapatok erőfeszített menethoz, esetleg futva tessék meg a szükséges távot, és ha a szintidőnél hamarabb érnek az állomáshoz, akkor előtte 20–30 méterre leülnek és megvárják a beemelhetőségre szükséges időt.

Részemről nem az északi országok futó terepversenyét akarom támogatni. A mi versenyünk közelebb állnak a tömegekhez, több köze van a természetjáráshoz, mint amannak. Én csak a versenyszabályzat ama pontja mellett török lándzsát, amely a sietés büntetőpontozását tiltja. Érveimet nemcsak az eddigi elmondottakkal, hanem a következőkkel is szeretném alátámasztani.

— Fontos körülmény az, hogy a természetjárásba minél nagyobb tömeget vonjunk be, de ezek elől nem zárhatjuk el a versenyzési lehetőséget sem. Viszont ha feltétellel tesszük, hogy egy természetjárónak órája legyen, már eleve sokan lettek a versenyzők táboraiból. Ha a sietést nem „büntetik”, akkor mindenki a lehetőséghez képest gyorsan, végigmegegy az útvonalon és így a versenyzőt nem éri károsodás. Ehhez azonban óra sem kell.

— Nem kényszer a sietés. Aki akar, egész lassan és kényelmesen mehet, ha biztos a dolgában és pontosan tudja, hogy hol jár.

— Mindenki tudja, hogy hiába egyeztetik az állomásos és versenyzők óráit, mégis eltérések vannak. Ez esetleg büntetőpontokat eredményezhet a versenyzőknek. Az érdekelte szabályzat ezt a hibát felére csökkenté.

Szerintem fejlődést mutat az a módosítás, amely a régi szabályzattal ellentétben, nagyobb mozgási lehetőséget ad a versenyzőknek. Javaslatom még az volna, hogy az akcsoronyabb osztályú versenyeken is töröljék el a sietés büntetőpontozását.

Farkas György
VIII. Bátya SK

Nyílt levél

A Soproni V. Lobogó SK természetjáró szakosztálya nyílt levelet intézett az egyesület Társadalmi Szakbizottságához. Közöljük ennek fontosabb részleteit.

Múlt év januárjában örömmel vettük tudomásul, hogy a V. Lobogó SE-nél is megalakult a Természetjáró Társadalmi Szakbizottság, melytől — 1955. évi január hó 29-én keltezett 1. számú — az azóta eltelt 15 (tizenöt) hónap alatti egyetlen — körlevele után reméltük, hogy valóban fokozott mértékben fog foglalkozni a természetjárással, az ezzel kapcsolatos problémákkal, az egyesületi szakosztályok munkájával és segítségét is tud majd nyújtani.

Jelezte az egyetlen körlevél, hogy a V. Lobogó SE 1955-ben először és azután minden évben ki fog írni egy vándorkupa csapatversenyt, amelyre a V. Lobogó SE minden természetjáró szakosztálya benevezhet. Ma, 1956. év tavaszán, még mindig nincs tudomásunk arról, hogy a csapatverseny megrendezésre került-e, eddig ugyanis nem kaptunk sem versenykiírást, sem pedig tájékoztatást, sőt a legnagyobb sajnálattal vettük észre, hogy ez a csapatverseny az SE 1956. évi versenynaptárában sem szerepel.

Örömmel üdvözljük az SE Sport Híradójának 1955. évi 5. számában az SE országos egyéni bajnokságának beszámolóját. De miért csak a novemberben megjelent 5. szám hozott először természetjáró vonatkozású cikket?

Az SE 1956. évi versenynaptára közli, hogy 1956. év novemberében az SE országos szakvezetői értekezletet tart. Ez nagyon helyes, de miért nem lehetett volna ezt az értekezletet az 1956-os év első hónapjaiban megtartani? Véleményem szerint egy ilyen értekezletre még az 1956-os év beindítása előtt igen nagy szükség lett volna. Tudomásom szerint a többi SE szakbizottsága negyedévenként (néhányik kéthavonként) tart szakvezetői értekezletet és úgy gondolom, hogy a Vörös Lobogó SE-nél is szükség lenne évenként legalább három megbeszélésre.

Még az 1956. évi egységes sportnaplár megjelenése előtt kértem Szakbizottságunkat, hogy küldjék meg részünkre az 1956. évi természetjáró túra-pontverseny kiírást. Szakbizottságunk (vagy SE Elnökségünk) jóval a sportnaplár megjelenése után megküldte ugyan részünkre a túra-pontverseny kiírásnak másolatát, amely azonban a sportnaplárban közölt hivatalos kiírás és a „Természetjárás”-ban adott tájékoztató következők nagyon lényeges mondatát nem tartalmazta: „A szakosztályi tagok utazási költségeinek 50%-át a sportkörök fedezik.” Miért maradt ki ez a számunkra nagyon fontos mondat? Gépiról feledékenység? Vagy talán szándékosan?

Miért nem történt meg a szakosztályoknak a túra-pontverseny kiírása szerinti kategorizálása, ami ugyancsak Szakbizottságunk kötelessége lett volna? Vagy talán Szakbizottságunk tényleg nem törődött a túra-pontversennyel?

Kértem és javasoltam, hogy Szakbizottságunk az SE Elnökségén keresztül még a túra-pontverseny beindítása előtt

tűzzön ki jutalmakat és díjakat az 1956. évi túra-pontversenyben legjobban szereplő szakosztályok részére. Erre sem kaptunk választ! ...

Vida Ferenc
szakosztályi titkár

Válasz:

Már előjában kijelentem, hogy a Társadalmi Szakbizottság megalakulása óta rossz munkát végzett.

Az 1955. évi december 15-én kelt leveleire december 22-én én válaszoltam és az, 719/B ragszámmal ajánlva ment a Vörös Lobogó Fésűsfonalgyár Sportkör címre. (Ha ez a levél nem ért a szakosztályhoz, erről a Szakbizottság nem tehet.)

A Szakbizottság első számú körlevelével létezéséről adott jelet és a hozzáfutóknak erejéhez képest segítséget nyújtott. A felsőbb szervektől érkezett leiratokat, a szükséges volt, a szakosztályok felé továbbította. A már többször említett 1. sz. körlevélben kért adatokat és kimutatásokat a szakosztályok fele sem küldte meg. Ha ezek még a sürgetésre sem érkeztek meg annakidején, és munkánk alapját nem szolgálhattak, erről a sportkörök és szakosztályok tehetnek.

A V. Lobogó SE vándorkupa csapatverseny az idén megrendezésre került, lesz-e a részvételre fedezete és ideje a messze vidéki szakosztályoknak? (az Országos, vagy Budapesti Elnökség a részvétel költségeire több ezer forintot nem tud fordítani).

Az SE betervezte évi egy országos szakvezetői értekezlet, tekintettel a nagy távolságokra és az ezzel kapcsolatos költségekre, elég. A novemberi dátum, ha már az Országos Elnökség így rögzítette a versenynaptárba, legyen megfelelő. Itt lehet értékelni majd a f. évet, készülni 1957-re és meghatározni a jövő évi szakvezetői értekezlet időpontját.

Az 1956. évi természetjáró túra-pontverseny kiírását a V. Lobogó SK-ök az OTSB sokszorosításában kapták meg (a szakbizottság vagy SE ebből tehát semmit ki nem hagyott és semmit hozzá nem tehetett).

A kiírásban levő egyesületenként történő kategorizálással nem értettem egyet, mivel ez a módszer egyéni véleményem szerint az értékelésnél nem biztosít egyenlő feltételeket. A verseny titkárhoz fordultam, aki közölte, hogy az OTSB a kiírásról nem változtat. Ezután meg lett állapítva a 3 csoport. (Ha ez sokszorosítva, többszöri sürgetésekre még most sem érkezett a szakosztályhoz, ennek az oka, hogy a sportoktatási előadó, Heves sporttárs, aki szereti a turistákat és kiváló sportszakember, időközben bevonult). A fentiekből kitűnik, hogy a Szakbizottság valamelyest törődött a túra-pontversennyel is. A túra-pontverseny jutalmak és díjak ügyében még az elmúlt évben az Országos Elnökséghez fordultam. Ez megint pénzkérdés, betervezés kérdés és a mai napig eredmény nincs.

Az itt megírtakból látható kedves Vida sporttárs, hogy Szakbizottság van. Létszáma 3 fő. Hát igen, az egy kicsit baj, hogy mind a három tag egyúttal szakosztályvezető is. Látjuk mi is és köszönjük a Ti figyelmeztetéseket, hogy munkánkon javítani kell.

Jankovics Endre
a Szakbizottság elnöke

Vidám Tető

Nehéz túravezetőnek lenni . . .

Amióta kiadták a jelszót: előre a természetjárás tömegesítéséért, szakosztályunk időt és fáradságot nem kímélve szervezi az új tagokat.

Miután a meggyőzés összes fegyvereit elsütöttük, sikerült egy sereg újonc tagot másfélnapos túrára beszervezni.

Gömbölyűre tömött hátizsákkal, izgatottságtól fűtve, de rogyadozó lábakkal állók, mint a túra vezetője, a pályaudvaron. Zsákom tartalma nehezen beszervezett részvevőim érdekeit szolgálja. Egy esőkabát, két reflektor, 3 zseblámpa, mentőcsomag két melegítő, nyilonkendők, két takaró, tornacipő, három csőrömpölő kulacs, mind-mind valakinek a kérésére került a hátamra. Saját elemózsiámat kénytelen voltam gyomorhajós méretemre csökkenteni.

Az óramutató túlhaladja már a kilrt időpontot, de csak a régi törzstagok gyülekeznek. Hoi vannak az újonnan szervezettek? — hallom a kérdést.

Megtörténik a jegyváltás és éppen indulni akarunk a Perron felé, amikor közfelfűtést keltő csatárlivalgással megérkezik két újlone leány. Csodálkoznak — korholó szavamra —, hogy mér késő van. Azt hitték, hogy a késés az itt is természetes mint egy randevúnál. Ötözékük — hála az előzetes kioktatásnak — egész turistaszertől.

Rohanunk részükre jegyet váltani. A pénztárossal némi vitába keveredünk a biztosítási bélyegről. Alighogy ez lebonyolódik, új pár jelenik meg a színen. Ezek már figyelemreméltóbbak. Sárilca „sporttársnő” lábán átkötött nyilon harisnya és félcipő díszlik. Szűk báriosny szoknyát, csábos kanárisárga kardigánt és hosszú kulikabátot húzott. Legfőbb díszje egy fehér gyöngyör. Kezében — ó borzalom — esernyőt íó-bál, útihoimját plasztik táskában cipe-

li. A kíséretében levő fiút völgegyként mutatja be. Ezen szűk csónadrág, csíkos zokni és vastag gumitalpú félcipő van. Fejét alpesi kalap díszíti.

Megdöbbenet nézünk össze. Ezekkel ugyan jól nézünk ki!

Miután az indulás további zavaró incidens nélkül megtörtént, nem is volt baj az első patakátelésig. Itt a csónadrágos térdig a vízben állt. Sárilca pedig elegáns mozdulattal belekúnykolt a patak medrébe. A mentési munkálatok során még hárman tapostak a vízbe. Kardigán és nadrágváltás után megkezdtük a kapaszkodást.

Néhány perc múlva hátizsákomon kívül két oldalzsák, egy szatyor, hónom alatt egy esernyő, botratúze pedig két száradó fuszékil egészítette ki amúgy is normán felüli felszerelésemet. Hiába, a vezető kötelessége a bajbajutottakon

segíteni. Már mindenki a turistaházban pihent, mikor én mint vezető, roskadozva a nagy súly alatt, leomlottam egy padra.

Ezután jött a nap fénypontja: elhelyezkedés az alváshoz. Szűken volt hálóhely és bizony össze kellett szorulni. Másfélórás tárgyalás tisztázta, hogy volt olyan, aki csak a jobboldalán tud aludni, mások csak a felső vagy alsó ágyon, az ajtóhoz közel vagy távol, a szoba jobb, vagy balsarkában hajlandók nyugovóra hajtani fejüket. Olyan is akadt, aki éjjel szeret sétálni, tehát úgy kell elhelyezni, hogy közben más fejére ne lépjen, de jelentkezett, aki fél a holdvilágtól.

Mármost a szegény vezetőnek a kötelessége e sok kívánságnak eleget tenni, mert aki az éjszakát rosszul tölti el, másnap őt átkozza.

A röpgyűlést bezárva és a helyeket szétosztva úgy éjféljárt nyugovóra térni. Végre megszólalt a hajnali jelző kakaskukorékolás és a nyugodtnak mondható éjszaka után felkelhetünk pihenni.

A takarók, lepedők leadása és a reggeli körül herce-hurcák után testben és lélekben „felfrissülve” vágtunk neki az új napnak.

Mindjárt az első percek drámai izgalmaiknak tették ki a társaságot, mert Sárilca a számar ordításától megrettenve tücsökön-bokron át menekült, nyilonharisnyája foszlányokban maradt az ágakon. Azonnal közadakozást indítványozott kára megtérítésére. Szétgurult gyöngyeit kollektív megmozdulással szedték össze. Völgegye elvesztette pörge kalapját a csalítban. Kutatás közben a csupasz lábakat a csalán csipete vörösré. A kalap nem lett meg, ellenben a legsűrűbb bozótban — ravasz rendezőség lehetett — egy versenynél otfelejtett postaládát találtunk. Csodálkozó újoncainknak megmagyaráztuk e tárgy gyakorlati használatát és hogy milyen személyi kultuszt vált ki a versenyzők részéről az ilyen útkolódzó rendezők.

Szliklákhoz érkezünk. A pazar kilátás megtekintése után az egyik lány, — ésszerű újtásként — lefele az utat ölte tette meg. A lehorzsoló bőrfelületek bekötözésére egész elsősegély csomagunk tartalmát felhasználtuk.

Másik társunkat egy magasból lerúgott kődarab terítette le. Élesztgetésére összes kulacsaink vizét felhasználtuk.

A még épségben levők ez alatt egy barlangszerű üreget fedeztek fel. Az ismeretlenbe vezető sötét nyílás oly vonzást gyakorolt, hogy az egyik leány egy szűkületbe derekánál beszorult. Hárman húzták ki.

Csapatunk ezek után tetemes idővesztéssel, vert sereghez hasonlóan vonult tovább. Szanitéceink lelkes ápolásának és támogatásának volt köszönhető, hogy sérültjeinkkel egy kis községet sikerült elérni (a túra útvonalának első negyedében).

A főtéren díszszemlére felsorakozott csapatunkat szemrevételezve úgy határoztam, hogy a további gyaloglást bekezeszem.

Mégtépázott lobogónkat bevonva, az egész társaságot felpakoltuk egy arravetődő autóbuszra.

A vonaton a hangulat a beadagolt fájdalomcsillapítók következtében remek volt és új tagjaink kijelentették: tetszésüket teljes mértékben megnyerte a természetjárás. Klissé aggódva fogadott kijelentésüket türelmes oktatás követte, aminek eredménye rövidesen megmutatkozott: sikerült néhányból rendes turistát faragnunk.

Ezzel tehát megkezdtük a tömegesítést, de bizony nehéz dolga van egy túravezetőnek . . .

Kósa Miklós

Június a nyárelő. Általában az év legcsapadékosabb hónapja. A csapadék átlaga 60—90 mm, ami több, mint az évi csapadékmennyiség 10%-a. Általában 11—13 csapadékos nap fordul elő. Ennek oka, hogy ekkor indul meg az erőteljes óceáni légáramlás, ami páradús tengeri légtömegek beözönlését jelenti szárazföldünkre. Ekkorra ugyanis a szárazföld már erőteljesen felmelegedett, az óceán viszont nem és megindul a kiegyenlítődés. Ezt monzun jelenségnek nevezik. Ha erőteljes az óceáni légtömegek beáramlása, akkor az egyben tartós is, ami sok esőt és lehülést hoz.

Ezt a jelenséget már régen megfigyelték és innen ered a Medárd-napi néphit. „Ha Medárd napján esik, úgy 40 napig meg sem áll.” Persze így értelmezni a néphitet nem szabad, mert akkor a babonák világába tévedünk, hiszen egy nap időjárása nem határozhatja meg az utána következőket. Különböző is 40 napos eső nem is lehet, még soha elő nem fordult. A következő napok időjárását kell figyelembe vennünk.

Az átlagos havi középhőmérséklet 20 fok, a budai hegyekben 17 fok, a magas hegyeken 13 fok. Előfordult azonban már 25 fokos havi közép is (1811-ben), amikor egész hónap folyamán tikkasztó hőség uralkodott. Eső alig volt. Volt már azonban 17 fok (1923-ban), amikor április időjárásához hasonlított. Az eddig előfordult legmagasabb hőmérséklet júniusban 40 fok volt (1935. június 28-án), a legalacsonyabb hőmérséklet mindössze 3 fok (1928. június 3-án).

Az átlagos napfénytartam 270 óra, a magas hegyeken azonban, ahol a felhőképződés igen erőteljes, csak 240 óra. A nappalok ilyenkor a leghosszabbak, de az erős felhőzet csökkenti a napsütéstartamot.

Az évszaknak megfelelő a hőmérséklet-eloszlás, ha a hónap elején 24, a hónap végén 26 fok a déli felmelegedés, az éjszakai lehülés pedig 13—15 fok.

A nappalok hossza Budapesten a hónap elején 15h 42', 21-én 16h (az év leghosszabb nappala), a hónap végén 13h 55'.

A csillagászati nyár 22-én kezdődik.

Z. A.

E számunk fényképeit Balogh Imre, Elekes László, Gyarmos Gyula, Holényi László, Holczer Róbert, Kemenes Ernő, Klug Ottó, Kunsági Viktor, Sterbetz István, dr. Vajda Ernő, Reibel László és Harszits Tibor Uzshorod és a Bolgár Fotó készítették.

Természetjárás

Ácsteszéken Tánicsics Mihálynak, a nagy magyar forradalmárnak szülőfalujában, születésének 157. évfordulóján nyitották meg ünnepélyes keretek között az 1956. évi Országos Természetjáró Tájékozódási Csapatbajnokságot. Az ünnepélyes fogadalmótétel után a négy részlegre bontott csapatok a felső Bakony változatos terepén kezdték meg vetélkedésüket.

1. Képünk Tánicsics Mihály ácsteszéri bronzszobrát ábrázolja.

2. A V. Meteor és a MÁVAG versenyzői az egyik állomáson.

3. A Híradó- és Dokumentumfilmgyár munkatársai filmezik a VIII. kerületi Bástya célba érkező versenyzőit.

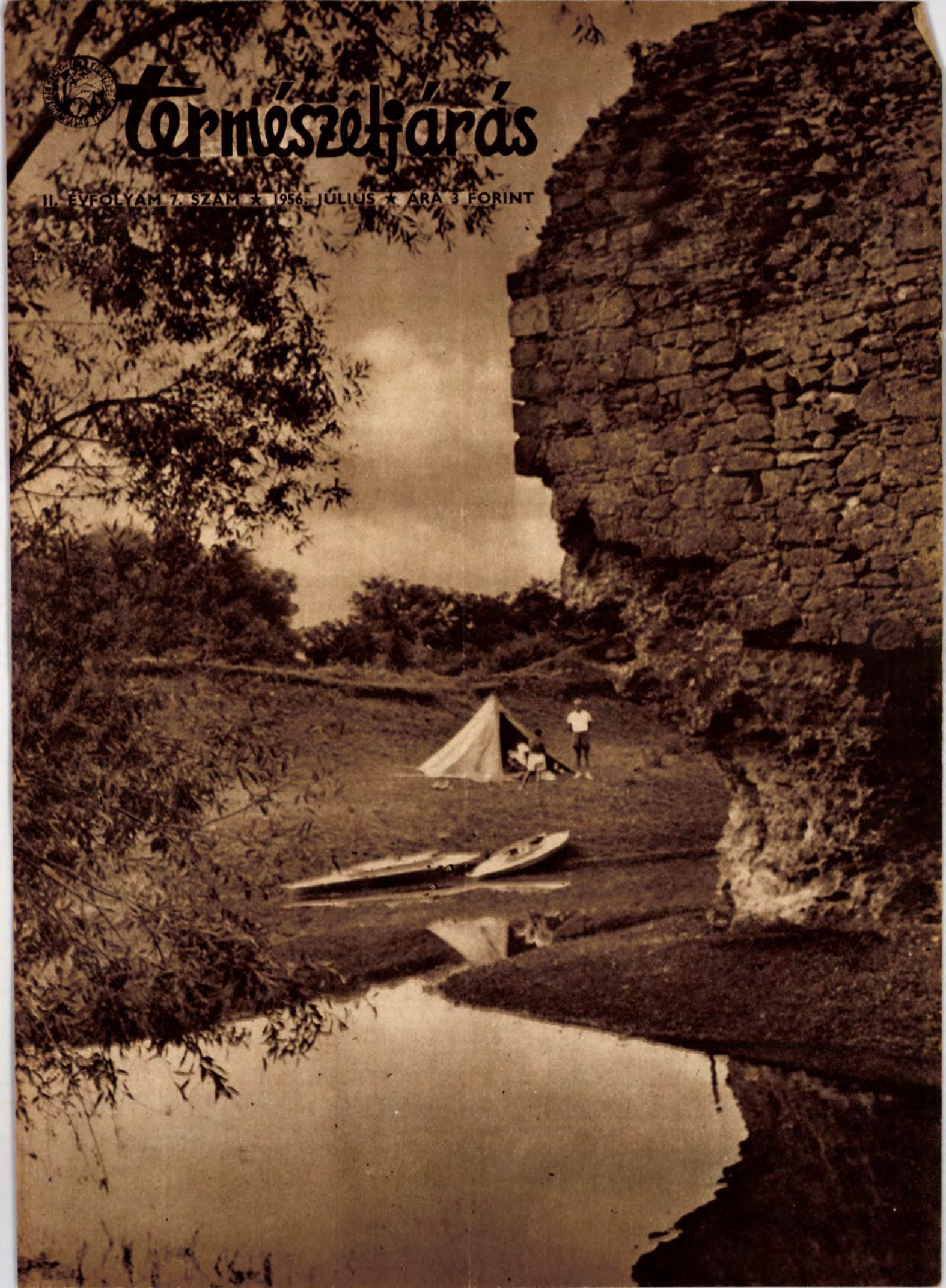
4. A II. fordulóra nagy esőben a Mátrában, a Tóthegyes környékén került sor. Képünk a Tóthegyes alatti vadászkunyhónál ábrázolja a Műszaki Haladás versenyzőit.

Természetjárás

II. ÉVFOLYAM 7. SZÁM ★ 1956. JÚLIUS ★ ÁRA 3 FORINT

Természetjáró könyvkiadás a II. ötéves tervben

A párt azon határozatának végrehajtása érdekében — hogy a dolgozók minél nagyobb tömegét kapcsoljuk be a természetjárásba — egymásután jelennek meg az útikalauzok és a természetjáró oktató kézikönyvek. Ezek a könyvek igen gyorsan elfogynak (keveset is nyomnak belőle), a kereslet egyre nagyobb, pedig el kell ismernünk, hogy azoknak mind kivitelben, mind belső tartalmában még sokat kell javulniuk. A Sport Lap- és Könyvkiadó Vállalat 1955. évben új útikalauz sorozatot indított. Eddig megjelentek: a Budai hegyek, a Pilis, a Balatonfelvidék, Bakony és Börzsöny, jelenleg nyomás alatt van a Mátra és még ebben az évben megjelenik a Bükk, a Mecsek és esetleg a Cserhát útikalauza. Jövő évben a Vértes, a Zempléni hegység és a Gerecse és Gete, 1960-ig pedig a Gödöllői dombszög, a Salgótarján és vidéke, a Magyar Alpok, Aggtelek és környéke, Zalai dombszög (Göcsej, Órség és Hetés) útikalauzainak megjelenését tervezzük.

A természetjárás különböző ágainak népszerűsítése érdekében oktató-kézikönyvek és kalauzok jelennek meg, éspedig: 1957 tavaszán *A hegymászók kézikönyve*, melynek függeléke ismerteti a magyarországi sziklamászóiskolákat, 1958-ban *A magyarországi barlangok kalauza* és *A Túravezetés a magyarországi vizeken*.

Az elméleti színvonal emelése érdekében eddig megjelent oktató könyvek már majdnem teljesen kifogytak. „A természetjárók kézikönyvtára” címen tervezzük könyvsorozat kiadását, amely felölelné a különféle tanfolyamok teljes elméleti anyagát. A sorozat első

kötete még ebben az évben megjelenik: Horváth Andor *Tereptan a természetjárók részére*; további kötetek: *A természetjárás egészségtana*, *A természetjárás története*, *A természetjáró felszerelése és ruházata*, *Természetjáró földrajz, geológia, növény- és állattan* stb.

Reméljük, hogy 1957 tavaszán megjelenik a kipróbált végleges *Versenyszabályzat*.

Azonban nemcsak útikalauzokat és elméleti-oktató könyveket akarunk a természetjárók kezébe adni, hanem túraleírásokat, képes könyveket. Hazánk legjobb tájait művészi kivitelű fényképalbumokban és leírásokban mutatjuk be. Tervezzük, hogy évente *Természetjáró naptárt* adunk ki, amely ismerteti az elmúlt év fontosabb turista eseményeit és a következő év terveit. Kiadásra kerül az Országos „kék útvonal” ismertetése kb. 50–60 darab fényképmelléklettel. Tervezzük a „Nagy magyar hegymászók válogatott írásai” első kötetét, amely tartalmazza Zsigmondy Emil, Déchy Mór, Tauscherné, Jankovich Marcel, Jordán Károly legjobb túraleírásait.

A nagy tömegek mozgósítása érdekében mint tanácsadókat akarjuk kézbe adni a *Hévígyi túravezető*, a *Balaton kalauza* és a *Dunántúli városok* című könyvet, amelyek elősegítik az IBUSZ-vonatokkal a dolgozók széles rétegeinek túrázását és ismereteit. Végül kiadásra kerül a *Magyar Turista Lexikon*.

Kérjük, hogy olvassóink a fent ismertetett tervvel kapcsolatban észrevételeiket és javaslatukat küldjék meg lapunk szerkesztőségének, vagy az OTSB mellett működő Országos Természetjáró Társadalmi Szövetségnek.

Kristóf Sándor

Természetjárók, vadászok, erdészeti

A felszabadulás után a magyar természetjárás megszabadult a tilos területektől.

Megszűnt a koronauradalom, híres kerítése leomlott, a Pilis legjobb vidéke: a Dunazug szabaddá vált; nem kell alázatos levélben könyörögni a diósjenői gvarosnyai Sváb Sándorné ömeltősága erdőtanácsosának, hogy engedjen fel a Csoványosra. A válasz a legjobb esetben az volt, hogy „vasárnap meglátom melyik útvonalon közlekedhetnek”, mert ő sem tudta, hogy a turistát üldöző méltóságos asszony nem autózik-e le Diósjenőre.

Ha lejött, utazhattunk haza, esetleg a műtőn Királyházára túrázhattunk. Ha titokban nekivágtunk a túrának, a kiállított erdő, vadőrök visszaparancsoltak Diósjenőre, vagy Nógrádra. A Bükk hegységben öngyrf Pallavicini szeszélyétől függött a két-háromnapos túra sorsa.

Sorolhatnám még tovább, de ez a múlté már no de csak részben. Napjainkban újra jelentkezik a múlt egyes vadászok személyében. Mind gyakrabban találunk a túrán tilos táblákat, vadászterületeket, ahonnan szeretnének bennünket természetjárókat kitalálni. Az érvek, melyeket felhoznak igen vitatható értékek.

Az egyik börzsönyi vadászársaság baráti beszélgetés közben közölte, hogy a 10 000 holdas bérleten évente utjavításra 1200 Ft-t fizetnek ki. De mennyi pénzt, társadalmi munkát áldoznak a turisták, illetve a kormányzat az erdei utak, jelzések karbantartására?

A vadász megjegyezte, bérljenek a turisták is területet, különben is miért akarnak ingyen közlekedni az erdőn? (Ezt a szöveget már 15 évvel ezelőtt sok hallottuk.)

Egy másik társaság vadőre azzal érvelt, hogy milyen kárt okozunk, ha rendszeresen túrázunk a területen, mert a vadexport 150 000 Ft értékű valutát hoz az országnak és a vadászat milyen segítséget nyújt a lakosságnak a hűselltátás terén.

A párt határozat a természetjárás támogatását adta feladatunk a sport vezetőink. Sok menedékházzal s egyéb kedvezményrel segíti ezt a munkát. Ha szembeállítjuk a vadexporttal (aminek tekintélyes része a síkvidéki nyulból ered), hogy sok tízezer természetjáró, a vasárnapi túrázókat frissen térnek haza munkahelyükre, talán többet jelent az üzemi exporttermelésben. Egy-egy vadászársaság négy-öt tagja megy vasárnaponként lesre. Nem kissé kapitalista ízű elbfrálás, hogy a többi dolgozó ki legyen zárva a hegyek szépségéből?...

Azonkívül van egy igen értékes mozgalom, az „ismerd meg hazádat”, ez sem lebecsülendő, de ha a vadászok ki-zárnák a természetből az egyéb halandókat...?

A két sport igen szépen megférhet egymás mellett, csak egymás érdekét össze kell egyeztetni, úgyhogy mindkét fél megtalálja számításait. A természetjáró nem lövi ki a vadat és csendesen közlekedik az erdőn és ha vaddal találkozik, abban csak gyönyörködik. Amennyiben akad olyan elem, aki nem ezt cselekszi, a társaság tagjai, vagy vadőre felvilágosító szóval, meggyőzéssel segítse nevelni az embereket, mint ahogy ezt a szakosztályok vezetői teszik tagjaikkal.

Sajnos, nem mindenki szervezett természetjáró, nevelőmunkánk nem jut el mindenhová. De a vadőrök, mintegy hatóságilag személyek, a társaság tagjai a

rendetlenkedőket ne hatalmi szóval, hanem felvilágosító munkával győzzék meg.

Szólok még az erdészetről. Nagy a haladás a múlttal szemben, de ez a haladás különböző. Orfási a különbség a Pilis és a Börzsönyi Erdőgazgatóságok a természetjárás felé való viszonya között.

A börzsönyi vezetőség és a dolgozók, erdészek mindent megtesznek a természetjárás támogatásának érdekében. Ha kell, ideiglenes hálótérrel, útjelzések engedélyezésével, forrásfoglalások elismerésével segítenek.

A Piliti Erdőgazgatóság, különösen egyes üzemegegyével még ma is az elmúlt rendszer szellemében foglalkoznak a természetjárás felmerülő problémáival. Különösen a visegrádi Üzemegegyég erdészel, vadőrei használnak sokszor olyan hangot, amitől már 11 éve, hogy elszoktunk. Szerzett jogok elvételéről, vadász és vadaskertekről tartanak a természetjáróknak nem minden esetben mai korhoz illő hangos előadást.

Az Igazgatóságnak is nehéz a dolga, elismerem, mert a munkaterületen járhatnak. Tüzesetek is igen gyakoriak, de ha az erdőőri személyzet a fő természetjáró idényben segítene, pl. vasárnap a városból kimenő nem minden tekintetben fegyelmezett kiránduló tömeget nevelni, szép szóval és az Igazgatóság ezt az eltöltött időt más módon honorálna, akkor sok probléma megoldódna. Nem minden tüzesetet a természetjárók és a kirándulók csinálnak. Utalok a Visegrád környéki tűzre, amelyet az erdőőri személyzet a természetjárók nyakába szorított volna varni, pedig a favágók csinálták.

Az OTSB-nek kellene igazunk tudatában erélyes kézzel belenyúlni ebbe a kérdésbe és képviselni a természetjárók érdekeit. A párt határozatot a vadász bérlőkkel és az erdészettel is meg kell értetni. Az erdőhöz a természetjáróknak is joguk van!

Lajos Ferenc

Címképünk: Pihenő az ónodi vár tövében

Az OTSB határozata nyomán

Az OTSB Elnökségének a természetjárás helyzetével foglalkozó, 1956. április 12-én hozott határozata kimondja, hogy „az OTSB Elnöksége hozzájárul ahhoz, hogy 1956. év nyaratól a baráti államokkal természetjáró cseretúrák szervezõdjenek a részvevõ sportolók költségére és az ezzel kapcsolatos gazdasági (elhelyezési, szállás, stb.) kérdések megoldásával a Turistaházakat Kezelõ Vállalatot megbizsa.” A magyar természetjárók sok éve hangoztatott jogos kívánsága vált lehetővé ezzel a határozattal.

Gyakorlati intézkedések történtek. Az OTSB tárgyalásokat folytatott a Német Testnevelési és Sportbizottság vezetőivel, majd a Turisták és Vándorlási Üggyelkökkel foglalkozó Bizottság, valamint a Szabad Német Ifjúság szervezet Budapesten járt képviselõivel. Mint értesülünk, olyan megoldást keresnek, amelynek alapján 1956-ban a Német Demokratikus Köztársaság és a Magyar Népköztársaság — a jelentkezők számától függően — 500—1000 szerve-

zett természetjáró számára tesz lehetővé 12—14 napos vándortúrázást az NDK-ban Thüringiába és a Szász-Svájcban, ill. Magyarországon a Börzsönyben, Pilisben, Budai hegyekben, Balatonfelvidéken és a Bükk hegységben.

Az első cseretúra mindkét részről előreláthatólag 1956. július havában meg is indul.

A Turistaházakat Kezelõ Vállalat az OTSB által kidolgozott útterületen érintett turistaházakban már biztosította a két naponként 20-as csoportokban érkező német vendégek számára a hálólhelyeket. Az egyébként is nagyforgalmú turistaházak mellett sátorbázisok létesülnek a fokozott igénybevétel zavartalan lebonyolításához.

Az OTSB a SZOT Sportosztályával egyetértésben megállapította a sportegyesületeknek a külföldi cserére küldhető természetjárói arányszámát. Az NDK-ban meginduló cseretúrákon részt venni kívánó természetjárók a szakosztályok útján, an-

nak javaslatával jelentkezhetnek a sportegyesületek országos elnökségeinél. A túra költsége (utazás, szállás, étkezés) kb. 1200,— Ft és ezen kívül 2—300,— Ft-nak megfelelő költőpénz.

Június második felében Varsóban tárgyalt magyar természetjáró küldöttség lengyel—magyar természetjáró cseretúrák szervezéséről. Előreláthatólag még 1956-ban 150 főnyi szervezett természetjáró számára válik lehetővé, hogy Lengyelország leg szebb hegyvidékein cseretúra keretében túrázhasson. Miután lapzártáig a Lengyel Népköztársaság természetjáró szerveivel a megállapodás még nem jött létre, annak részleteiről a lap legközelebbi számában nyújtunk bővebb tájékoztatást.

Az OTSB további tárgyalásokat folytat annak érdekében, hogy a tél folyamán sí cseretúrák váljanak lehetővé, ill., hogy 1957-ben a cseretúrák más országokkal is létrejöhsenek, valamint, hogy a gyalogtúrákon kívül kerékpáros és vízitúrák szervezése is lehetővé váljék.

Székely Miklós

A HATÁRSOROMPÓNÁL

Nagyjelentőségű megállapodást kötöttek a Csehszlovák Köztársaság és a Lengyel Népköztársaság kormányai a két ország között a határmenti turistaforgalom megnyitására. Ez a megállapodás egyelőre a Magas-Tátra és Pienin területére vonatkozik. A megállapodás osztatlan örömet váltott ki a két baráti ország turistakörében, de jóval, bennünk is kellemes várakozást kelt. Kormányunk intézkedése az útlevíkenyszer megszűnéséről már jelentős könnyebbséget jelent a baráti államok turistakapcsolatában.

Ismertetjük nagy vonalaiban a csehszlovák—lengyel megállapodást, amely a két ország turistái számára április 22-én megnyitotta a Tátra szomszédos vidékét és a Dunajec vízisport bejárását a meghatározott körzeten belül (lásd képünk). Az a tény, hogy a szervezett turisták részére (azonkívül szervezett turisták által vezetett iskolai és ifjúsági csoportok részére) biztosították a túrázás lehetőségeinek bővítését, egyúttal elismerés a turista szervezetek munkája iránt. Most a turistákon múlik, hogy fegyelmezt magatartásukkal, az egyezmény pontjainak betartásával elősegítsék a turistaforgalom további kiszélesítését.

Az egyezmény részletesen meghatározza a közös forgalom számára megállapított területet. A határátlépésre hét pontot jelöltek meg — kivéve a hegymászókat, akik előzetes bejelentés alapján bárhol átléphetik a határt. Ezek közül egyelőre két átlépési ponton indul meg a forgalom.

Az átlépési engedély iránti kérelmet a tervezett út előtt legalább 14 nappal kell benyújtani a lakhelyen működő közbiztonsági szervnél. Külön engedély nélkül, de előzetes bejelentés alapján 15 évesnél fiatalabb gyermekeket az átlépési engedéllyel rendelkezők magukkal vihetnek. Az engedély iránti kérvényre a személyi adatok mellett fel kell tüntetni a turista igazolvány számát és fel is kell mutatni az igazolványt. Az átlépési engedélyért 5 Kcs-t kell fizetni.

A turista napi szükségleteinek biztosítására úticsekkel kap, napi 40 zloty—72 Kcs értékben. Ez az összeg a 15 éven aluliakra is érvényes. Saját országának pénzét nem vihetik magukkal a turisták. Ezt letétbe helyezik, vagy átutalják valamelyik visszatérési postahivatalba „poste restante” formájában.

Az egyezmény szabályozza a turisták által vihető tárgyakat. Természetesen az öltözet (kétgarnitúra ruha vihető), a szokásos használati tárgyak, egy fényképező-, illetve filmezőgép, sátor, hálósáskák, mászófelszerelés, vízlutaknál kaják, kenu, takarók stb. Magukkal vihetik egyszerű személyi ékszereiket is. Egy útnak megfelelő fogyasztási és élvezeti cikkeket (pl. napi 50 cigarettát) szintén szabadon vihetnek magukkal. Engedély nélkül vihetők az apróbb ajándéktárgyak. Az ajándéktárgyak összértéke azonban nem haladhatja meg a turistacsek értékének felét. Azok a tárgyak, amelyek meghaladják az előirt

fajta, vagy mennyiséget, vámolás alá kerülnek. Az egyezmény gátat kíván vetni az esetleges üzleti törekvéseknek és szigorúan előírja az átkelési pontokon a vámhatóságoknál történő jelentkezést.

Elszállásolás tekintetében a lengyel TURISTA nemzeti vállalat, ORBIS és a csehszlovák turistaházak és idegenforgalmi hivatalok együttműködési egyezményt kötöttek. Szállást szállodákban, turistaházakban, vagy egyéb szálláshelyeken biztosítanak előzetes jelentkezés esetén. A szállásdíj 8—25 Kcs között mozog és saját pénzben fizethető, ami nem számít bele a napi szükségletekre biztosított valutába. Egy ebéd átlagban 10 zlt, 18 Kcs.

A Stary Smokovec (Ótátrafüred) és Zakopáneban székelő hegyi mentőszolgálat, valamint számos helyen működő állomásai gondoskodnak a turisták biztonságáról és tájékoztatásáról (vihar, köd, lavina). Különösen a magashegy túráknál, hegymászásnál ajánlatos a hegyi vezetősolgálat igénybevétele.

Akik nem tartják be az előírásokat, mások nem kaphatnak átlépési engedélyt, súlyosabb esetben eljárás indíthat ellenük. Érdeke tehát minden turistának, hogy fegyelmezt magatartását tanúsítson.

Az egyezmény záradéka részletesen felsorolja a turistakörzeten igénybevehető turistaházakat, szálláshelyeket és az ágyak számát.

Mindannyiunkat örömmel tölt el a két baráti ország turistái között kialakuló szorosabb kapcsolat és remélhetőleg a mi vonatkozásunkban is érezzük majd ennek kedvező hatását. Sok sikert és eredményt kívánunk barátainknak ehhez a jó kezdeményezéshez

SOPRONI hegység történelmi emlékei

Bárhol is emlegetik, vagy írnak Sopronról, két dolgot sohasem hagynak ki: a belváros gazdagságát műemlékekben és a hegység alpesi szépségét. Az alábbiakban egy félnapos séta keretében be akarjuk mutatni, hogy nem csak a belváros, hanem a hegyvidék erdősége is sok műemléket, történelmi helyet takar.

Sétánkat a város legközelebb fekvő és ezért legismertebb kirándulóhelyével, a Károlymagaslattal kezdjük. Közel 400 méter magas csúcsán kőből épített hatalmas kilátótorony vonja magára a figyelmet, ahonnan az egész környéket egyszerűen át lehet tekinteni. A hegyen vasárnaponként száz és száz kiránduló fordul meg és élvezi a szép kilátást. Télen a sielők, ródlizők keresik fel tömegesen, mert meredek és változatos domborzatú terek nyújtanak alkalmat hosszú lesiklásra.

A Károlymagaslattal tetejéről a Daloshegyre átvészelt lépcsőzetesen hullámzó út egyik kedvelt siútja a soproniaknak. Azt azonban kevesen tudják, hogy ezek a „lépcsők” nem a hegy természetes alakulatai, hanem egy régesrégén, még a történelem előtti időkben elpusztult nagy várnak romjai.

Még időszámításunk kezdete előtt 8—900 évvel történt, hogy északról és északnyugatról egy nagy nép, az illírek özönlöttek el a Dunántúlt és vele együtt Sopron környékét is. Elsősorban a várostól délre és nyugatra

fekvő magasabb hegyeken telepedtek le, ahol erős várakat is építettek maguknak. Ezeknek a váraknak a sorába tartozott a Károlymagaslattal is. A vár időszámításunk előtt 400 körül, tehát mielőttünk mintegy 2350 évvel már elpusztult, mégis az egykori erődítmények nyomai a sűrű, nagy fenyvesekben ma is jól felismerhetők. Ha a Fáberrét felől igyekszünk a hegy teteje felé, elég széles úton, a piros jelzés mentén, még a kilátótorony előtt 2—300 méterre magas, meredek oldalú nagy töltést találunk, amely a hegy tetejének déli és nyugati oldalát félkörívben veszi körül. Ez volt az egykori vár védelmi vonala. Ma már csak a földből készített hatalmas töltést látjuk. A tetején állott fából és kőből készült egykori palánknak a felszínen nyoma sincs. Még ma is bámulatba ejtő az a hatalmas földmunka, amivel ezeket a sáncokat emelték, különösen ha tekintetbe vesszük az akkori egyszerű, kezdetleges eszközöket.

A sánc a Károlymagaslattól a Daloshegyre átvészelt, már említett útnál kezdődik, ott, ahol a sielők a hegyoldalt slalom-pályának nevezik. Éles kanyart leírva áthúzódik a hegy délnyugati oldalára, ahol a Daloshegy és a Kecsepaták felé eső lankás hegyoldal felé kellett a legjobban védekezni. A város felé eső északi és északkeleti oldalon nem is találunk sáncot, mert itt a meredek hegyoldal már magában is védelmet jelentett. A telep belsejében, amibe maga a kilátótorony is belesik, sok helyen láthatunk kisebb-nagyobb kerek gödröt, ezek egykori lakóvermek nyomai. 1890 körül voltak itt ásatások, akkor több ilyen lakóvermet fel is tártak. Az illírek földbevájt putrikban laktak, felette egyszerű nyeregtető volt. A leletek nagyrésze a soproni múzeumban látható. Különösen figyelemre méltó egy nagy, fekete agyagurna, ami egy halott égetett hamvait tartalmazta a sáncon kívül levő egyik sírhalomban.

De haladjunk tovább. A kilátótól délnyugati irányban a piros jelzésen szép fenyvesben érünk le a ritzingi útra, ezen áthaladva, hamarosan a Fáberréten vagyunk. Ez a rét egészen az alpesi magaslatti legelőkre emlékeztet és ezt a képet még csak teljesebbé teszik a rét nyugati szélén levő kis erdei fenyőcsoportok és a mögöttük kiemelkedő, erdőtől borított Várhely (1. kép). Útirányunk a Várhely lesz, azonban előtte még egy kis kitérőt teszünk a Fáberrétről anélkül, hogy magasságot vesztenénk, a Sopronbánfalva feletti Sánchegyre. Ez a keskeny hegygerinc eléggé kiesik a turistaútvonalakból, ezért csak keskeny ösvényen tudunk átmenni. Az ösvény szeszélyesen kanyarog a fiatal lombdöbén, amikor egy kanyarodó után nagyjából négyzetes töltésfelét találunk, kívül árokkal szegélyezve. Ennek eredete még teljesen homályos, egy leendő régészeti ásatás deríthet majd fényt egykori rendeltetésére. Le-

hét, hogy a Károlymagaslat ókori lakóinak előretolt állása, de az sincs kizárva, hogy római őrtorony volt. Tovább menve, kissé hajlik a gerinc és még mielőtt a hegy végéhez érünk, útunkat ismét földből készült sánc, de ezúttal kettő is, zárja el. Ez is az illíreknek egy kis erődítménye volt, amelyet három oldalról a meredek hegyoldal védett és csak a hegygerinc folytatása ellen, a Fáberrét irányában kellett a kettős sáncot emelniük. A belső területen itt is megtaláljuk a lakóvermek nyomát, ásátás azonban még alig történt, így erről a kis telepről nagyon keveset tudunk.

Ezekután visszafordulunk és e rövid kitérőt ismét megtéve, megyünk a Fáberrétre. Hatalmas fenyőktől szegélyezett úton térünk a Hétbükkfához. A Hétbükkfának ma már csak a neve él, a hét hatalmas összenőtt bükkfának utolsó maradványát pár évvel ezelőtt korhasztotta el véglegesen az idő vasfoga. Innen kezdődik a soproni turistautaknak egyik legszebb részlete, amit a soproniak nem egészen ok nélkül neveztek el „alpesi út”-nak (2. kép). Nagy, meredek hegyoldalon kanyarog egy kis gyalogösvény és minden kanyar után más és más változatban látjuk viszont lent a mélyben a Tacsiárkot, az Ördögárkot és a felettük uralkodó Várhelyet. Négy kanyar után érünk el a Várhelyre vezető hegygerincre. Itt fiatal, sűrű lombos erdőben haladunk a kocsitűz zöld jelzésén. Az út mentén kétoldalt minduntalan láthatunk kisebb-nagyobb kerek dombocskákat, melyek közül vannak 4 m magasak is. Ezek az illírek temetkezési helyei voltak. Ezek a sírhalmok azonban egy másik, az előzőnél sokkal nagyobb erődítményhez tartoznak, amely majdnem az egész Várhely nevű hegyet magában foglalta. Valamennyi sír égetéses temetkezést tartalmaz, bennük művészien kiképzett, díszített és festett nagy urnák és kisebb edények vannak, amelyekbe a halottnak élelmet raktak a túlvilági életre. A soproni múzeum régészeti kiállításán több ilyen nagy urnát is látni. Itt tehát egy réges-régen, több mint 2000 éve elfeledett és azóta már erdővel benőtt temetőben járunk. Mintegy 200 sírhalmot ismerünk 1887 óta, amikor a várhelyi ásátások gazdag sorozata megkezdődött.

Egy kis fából készült menedékház után nem sokkal, az út kissé lejt, a hegygerinc összeszűkül, ezt hívják „Ördög hídja”-nak. Ezután jutunk fel rövid kapaszkodó árán a Várhely egykori várának területére. A várat erről az oldalról rendkívül erősen megerősítették, mert innen volt a legjobban támadható. Mindjárt az Ördög hídja után balkézről jön fel egy hatalmas sánc az útra a Tolvajárok felől, majd röviddel ezután még egy hasonló (3. kép). Az út most jobbra kanyarodik és 20–30 lépés után már be is léptünk a nagy belső védelmi vonalon keresztül, az egykori kapun a vár belső területére.

Közép-Európának legnagyobb óskori erődítményében vagyunk, a sáncok hossza mintegy két kilométer. Két részre oszlik a vár, felső és alsó várra, maga a kilátó a felső várba esik. Mindkét várnak alaprajza szabálytalan alakot mutat, ugyanis a hegy alakjához alkal-

mazkodva vezették a sáncokat. Teljesen a vár területé áttekinthetetlen, annyira sűrű erdő fedi, fenyő és lombos vegyesen vagy csoportosan. A kapu után mindjárt balra kanyarodunk fel a kilátótoronyhoz, jó darabig a belső sánc oldala mellett. A kilátóból gyönyörű panoráma bontakozik elénk: az egész soproni hegység, a város, Sopronbánfalva, kissé távolabb a Fertő-tó egész hosszában, még távolabb a Lajtahegység, majd az osztrák nagyhegyek világának előhírnökei, a több mint 2000 m magas Schneeberg és a Rax. Ez a nagyszerű panoráma készítette az őslakókat arra, hogy erre a hegyre építsék fel legnagyobb várukat, azonban aligha a vidék szépségéért, hanem, mert az esetleges ellenség közeledtét hamar észre tudták venni.

Ott, ahol ma már csak hatalmas fenyők zúgnak a szélben és legfeljebb egy-egy kiránduló csoport veri fel a természet csendjét, valamikor virágzó élet folyt. Ez a vár volt a központja az egyik illír törzsnek, amely Sopron környékén telepedett le. A sűrű erdőben itt is, ott is minduntalan gödröket találunk, ennyi maradt meg az egykori lakóházakból. Ha megbolygatjuk a földet, 20–30 cm mélységből már csak úgy dülnek a cserépek, a sok hamu, faszénnyomok, melyek mind az egykori virágzó életnek betemetett tanúi. Sok ásátás folyt már ezen a területen, de még mindig keveset tudunk róluk, annyira nagy a telep kiterjedése. Közel négy évszázadon keresztül laktak itt az illírek, amikor i. e. 400 körül a kelták törtek be nyugat felől és leigázták őket. A várhelyi telep elvesztette jelentőségét, a kelták már csak gyéren lakták az egykori nagy várat és mire a rómaiak ideértek, a vár már lakatlan volt. Azóta sem laknak itt és az erdő hamarosan visszahódította ősi területét. Csak a sáncok dacoltak az évezredekkel s habár magasságukból sokat veszítettek, még ma is elgondolkoztató az a hatalmas szervező erő, amivel ezt a nagyarányú erődítményt létre tudták hozni.

A kilátótól a sok levezető út egyikén leereszkedünk a hosszú és meredek lejtőn a Tacsiárokba (4. kép). Ennek alsó végén már Sopronbánfalva legszebb háza között érünk a Sánchegy és az ezzel szemben levő Mühlberg által alkotott szorosba, a brennbergi országútra. Valamikor ennek a szorosnak fontos védelmi jelentősége volt, mindkét hegyen találunk egy-egy kis erődítményt. A Sánchegyen levőt már megismertük és ha még nem vagyunk fáradtak, érdemes a hangulatos, dűledező barokk-kori, ún. erdei malom mellett felkapaszkodni a Mühlbergre. A kis hegy már régóta szántó és gyümölcsös, ezért az egykori erődítménynek csak gyenge nyomait találjuk a hegy északnyugati nyúlványán. Kárpótlásul viszont a legszebb alakjában tárul elénk a Várhelynek a Tacsiárokból kiemelkedő hatalmas alakja, balra pedig Sopronbánfalva szép fekvése, felette a gótikus felső templommal és a háttérben a Vashegygyel. A hegyről visszatérve a völgybe, Sopronbánfalva jellegzetesen zsúfolt hegyvidéki házsorai között rövid félóra alatt visszatérünk Sopronba.

NOVÁKI GYULA

A KARANCSON

Még a reggeli köd tejfehér sávjai borították a vidék mélyebb pontjait, amikor a korai ébresztő és reggeli után a társaság elindult Somoskőújfalu felé. A felkelő nap gyenge, de egyre erősödő fényében vidáman csillogott a harmat, s előttünk újra feltűnt a Karancs ismerős alakja — mai túránk egyik célja. Most pontosan olyan volt, mint egy lomhán elnyúló elefánt, amely hosszú ormányát maga elé fektetve pihen.

Lassan ereszkedünk a sárga jelzés mentén. Elérjük a kisvasutat, amely a közeli bazalt-bányát köti össze a zúzóval. Kényelmesen kanyargunk mellette addig, amíg a zúzó egyre erősödő zaja el nem nyeli a szavunk. Még egy pár lépés és máris lenn vagyunk a somoskőújfalu vasútállomáson.

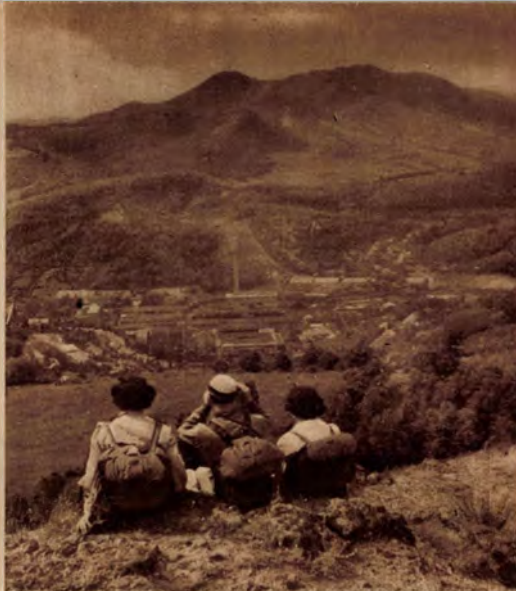
Itt bevárjuk a kísérő határőrt és izgatottan indulunk neki a Ny-nak tartó völgy erős kapaszkodójának. Ez annyira elfoglalt bennünket, hogy szinte belebotlunk az első határkőbe, amely fehéren jelzi az itt D-nek tartó határvonalat. Nagy meglepetés! Mindenki a határkővet nézi, tapogtatja, betűzi a MOCS feliratot. Majd következnek a határkövekre való leülés, a „külföldön jártam” játék, sőt

egy olyan vállalkozó is akadt, aki egyszerre járt két országban: bal lábával Magyarországon, jobb lábával Csehszlovákiában...

A következő, megint csak nyugatnak forduló kapaszkodó azonban mindenkit lecsendesít. Újra csak az egyenletes lépéseket és a szuszogást hallani, ami annál is indokoltabb, mert a nap már egészen magasán jár. A következő szintösvény kikanyarodik a hegy déli oldalára, ahonnan jó kilátás nyílik dél felé a Kercsekre és távolabb Salgótarjánra. Sajnos nem valami sokáig, mert egy kisebb nyeregben levő rét után következik az utolsó kapaszkodó. Bozót, vadrózsa, szeder, csalán mind összeesküdtek ellenünk, de mi minden „nehézségen” keresztülgázolva törtünk a cél, a csúcs felé.

Itt érdekes felfedezést tettünk: a csúcson egymástól alig 20—30 méterre két jókarban tartott kilátó áll — közöttük egy nagyobb határkő. Az egyik magyar, a másik már csehszlovák területen fekszik. Kísérőnk természetesen csak az innensőre engedett fel bennünket, igen jó kilátást élvezhettünk.

A csúcs után az eléggé meredek és szűk Ceberna völgyben folytatjuk utunkat, ami helyenként elég körülményes volt. Hosszú görgetegek, csálánok, folyondárok gátolták előreha-

A Karancs látképe, előtérben Salgótarján

adásunkat, amit talán csak a helyenként előforduló mentaillat tett kellemessé. Rövidesen elérjük a térképen jelzett kis forrást, s most már a vékonyan csörgedező csermely társaságában folytatjuk az ereszkedést. A völgy lassan megszeli; itt-ott már a napfény is betör a lombok közé, a lejtő lankásabb lesz, s a csermely mellé egy jól járható gyalogút is tárul.

Ardito Desio előadása

A Monte Godwin Austen, vagy ahogy a bennszülöttek nevezik Dapsang, illetve egy másik forrás szerint Choqori, a Himalaya mögötti másik hatalmas ázsiai hegyláncnak, a Karakorumnak legmagasabb csúcsa, 8611 m. Pontos adatait az 1923-ban elhunyt angol földrajzkutató H. H. Godwin Austen állapította meg és K 2 néven vezette rá a térképre. Később, felfedezője után Monte Godwin Austen néven lett ismertté. A K 2 megmászását először 1902-ben I. Jacot Guillarmod, ismert svájci hegymászó kísérte meg. Három társával azonban csak mintegy 7000 m-ig jutottak fel.

1909-ben Szavoyai Lajos Amadé, az abruzzói herceg a Mount Everestre akart expedíciót vezetni. A tibeti és nepali hatóságok azonban nem adták meg a beutazási engedélyt. Ezért a K 2-t választotta expedíciója céljává. Szavoyai Lajos két társával, Vittorio Sella, akkori kiváló olasz alpinistával és Filippo de Filippivel a K 2 egy szomszédos csúcsa, a Bride Peak 7500 m magasságáig jutott fel. A hátralevő 154 m-t már nem tudták leküzdeni. De 1922-ig így is ők tartották magassági rekordot és ezt csak a második angol Mount Everest expedíciónak sikerült megdönteni, mikor is oxigéntömlőkkel felszerelve 8321 m magasságig jutottak fel.

Szavoyai Lajos expedíciója, ha nem is tudta elérni a csúcsot, mégis az egyetlen járható út megállapításával megmutatta, hogy a csúcs honnan közelíthető meg leginkább. Ezt az útvonalat ma is Abruzzói útnak nevezik. Az utána következő amerikai expedíciók is, mint az 1938. évi, valamint az 1953. évi Houston-

féle és az 1939. évi Fritz Wiessner expedíció is az Abruzzói út felhasználásával igyekezett célját elérni. Az összes expedíciók közül Fritz Wiessnernek sikerült a csúcsot legjobban megközelíteni.

Az 1954. évi sikeres olasz expedíció küzdelmeiről és a nagy győzelemről az expedíció vezetője, Ardito Desio, a milánói egyetem geológia professzora most számolt be a magyar közönségnek. A budapesti Olasz Intézet és a Fővárosi Tanács rendezésében az Uránia filmszínházban május 18-án megtartott előadáson a nagyszámú közönség soraiban a magyar hegymászók és természetjárók csak gyéren vehettek részt.

Ardito Desio pár szavas olasz beosztója után, németre fordította át a szót és szebbnél szebb színes képek kíséretében ismertette azt a gigászi harcot, amelyet a világ második legmagasabb csúcsán a felérésért folytattak és sikeresen befejeztek.

Az expedíció május elején ötszáz teherhordóval 2000 m magasságban hagyta el a legközelebbi lakott helyet. A főtábor június 1-én az Abruzzói út elején, mintegy 5300 m magasságban telepítették. Az innen induló meredek, kő- és sziklavályvonalon átbált gyenge gerinc 6300 m magasságban egy jéggel bevont, erősen szélvesztő keskeny bordával egyenlő, mely a Bride Peak-nél az ún. vállra megy át, majd a Bride Peak-hajlású jégfennsíkra, amely a főtábor körülövezve, 8000 m feletti sziklás hegy. A sziklás fölötte egy meredek jéggel már a csúcs szelvényének a felérése. Az egész abruzzói útnak rögzített kötélpályák biztosították az egy táborok közötti viharos idején a szállásokat csak nehézséggel elérhető. Két hónap alatt több mint negyven viharos napuk volt. Az 1953. évi előzetes kutatások alapján az expedíció vezetője a főtáborban egy kis kézi távnyelvtelérrel a csúcs felé való feljutást a főtáborban egy ezer méterrel az 5. tábor fölé, a nagyobb sziklás teherhordók beállítására nélkül könnyen tudták legyőzni. A 20-kg terhelésű fel-

vonó szánokkal 10 perc alatt 300 m magasságkülönbséget küzdöttek le. Július 25-én végül elérték a vállat (kb. 7300 m) és felállították a 7. tábor. A rögzített kötélpályák kitérően bevált. Segítségével a főtáborból a 7. táborig, tehát mintegy 2000 m szintet 2 nap alatt elég könnyen győzték le. Július 28-án a csúcs ostromára alakult élcsoport, amelynek vezetőjévé Desio a rendkívül fizikai és szellemi képességű Achille Compagnoni-t tette meg. Társaival — Abram, Galotti, Rey és Lacedelli — elérte a jéggel aljtát (kb. 7740 m), ahol a 8. táborot telepítették. Itt éjszakára csak Compagnoni és Lacedelli maradt. Másnap 29-én szép időben, a hatalmas új hóban kimondhatatlan nehézségek árán leküzdötték a jéggel és a beszerelt köteleken még vissza is tértek a 8. táborba. 30-án gyönyörű, napsütéses, tiszta időben Compagnoni és Lacedelli előreküzdtek magukat a sziklafalig és kb. 8050 m magasságban telepítették a csúcs ostromának kilinduló pontját, a 9. tábor. Az előző napon a 7. táborba érkezett két hunza. Mahdi és Isakhan Abrammal együtt anyaggal és élelmiszerekkel megrakodva felmennek a 8. táborba. Majd még ugyanazon napon Abram, Bonatti és az egyik hunza, Mahdi oxigénfelszereléssel és élelmiszerekkel folytatják a felszárulást a 9. táborig. Legyőzték a jéggel és követik Compagnoni és Lacedelli nyomait. Azonban nem tudják elérni besötétedés előtt a 9. tábor. Ezért felkiabálnak Compagnoni és Lacedelli felé. Az erős szél miatt azonban nem érik meg egymást. Főülről azt tanácsolják nekik: ne kockáztassák ők sem az átjárást a ködönkívüli veszélyes szakaszon, hanem várhettek letéve térjenek vissza. A visszahúzás azonban már késő volt és a hóban lyukat ásva, sátor és hálószékükkel 8000 m magasságban átküzdtek a 9. táborba. A K 2 is megért egy majdnem emberfeletti hegymászó teljesítményt, hasonlóan Hermann Buhl eseté-

Történelmi tölgyfa a salgótarjáni Vadaskertben

Leérünk a völgy szájához és néhány kedves tisztás után kis kanyart téve Ny-ra, megérkezünk a Kercsek laposára. Selymes fű hívogat, lomb kínálja árnyékát, s a közelben forrás vize csillan — rövid kis pihenőt tartunk. Vidám falatozás közben vízszatekintünk a megtett útra, a Karancs és Kercsek közeli csúcsaira.

Nehéz itt hagyni ezt a kedves helyet, de tovább kell menni, mert sok

még a látnivaló. Sűrű lombsátor alatt folytatjuk utunkat K felé a velünk párhuzamos mély vízmosás felett. Ennek végénél felkapaszkodunk a térképen jelzett vén, kiszáradt fához és nemsokára elérjük a Vadaskertet.

Arnyas útjai kivezetnek a somoskőújfalui vasútvonalhoz, ahonnan látjuk a híres tölgyfát. Alatta szerény kis emlékmű ad hírt arról, hogy 1919 tavaszán az antant hatalmak ádáz támadásai közben innen, e fa alól indultak harcba a hős salgótarjáni bányászok és munkások. A munkaeszközöket puskára felcserélő hős proletárok megvédték városukat az intervenciók támadása ellen, akik Salgótarján elfoglalásával fontos ipari bázistól akarták megfosztani a Tanácsköztársaságot.

Fáradt a társaság, amikor kiérünk az országútra, de legyőzzük a pillanatnyi lustaságot, s egy jó félórás gyaloglással a Pipis csúcsa mellett elérjük a környék egyik legérdekesebb látványosságát — a Baglyaskót. Ez a völgyből kiemelkedő hatalmas sziklapár hazánk egyik legnevezetesebb geológiai ritkaságai közé tartozik.

Amikor ezen a környéken a pliocén korban a földrengésben létrejött repedések mentén megindult a vulkáni tevékenység — a Baglyaskó he-

lyén egy vulkán volt születőben. A földalatti nyomás azonban olyan csekély volt, hogy a feltörő láva éppen-hogy csak kibuggyant, s a hatalmas füsttölgő kráter helyett csak parányi vulkán-embrió jött létre.

A lapályos völgy fölé emelkedő sziklák érdekessége azonban ezzel még nem merül ki. Az itt történt ásatások arról tanúszkodnak hogy már a bronzkor embere is lakta. Középkori okmányaink pedig arról adnak hírt, hogy 1310-ben a Kacsics nemzetség, majd a kegyetlen oligarcha, Csák Máté birtokát képezte. A XV-ik században eltűnik hadászati jelentősége, s ennek következtében maga a vár is pusztulásnak indul. Ma már jóformán semmit sem látunk belőle.

Ennek ellenére érdemes egy kis sziklamászással feltornáznunk magunkat a csúcsára, mert onnan igen kedves kilátás nyílik a környékre.

Miután jól kigyönyörködtük magunkat, lejtöttünk a sziklákról és kényelmesen besétáltunk a városba, ahol már várt ránk a kései ebéd. Ez egy-kettő eltűnt a mindég éhes turista gyomrokban s a társaság pakolni kezdett, hogy vonatra ülve továbbutazzon egyhetes túránk következő célja — a Mátra felé.

B. F.

hez a Nanqa Parbaton. De Compagnoni és Lacedelli is kényelmetlenül töltik az éjszakát a 9. táborban. Fáznak, idegeik pattanásiq feszültek, kérdés, milyen lesz az idő, az oxigénkészülékek be ne fagyjanak. Aludni jóformán semmit sem alszanak, egész éjjel levest és kamillateát főznek. 31-én a hajnali szürkületben az ég tiszta, a völgyekben ködtenger hullámzik, csak oxigénproblémák vannak. Nem tudják társalk hol hagyták. Rövid úton lemásznak oda, ahol sejtik és szerencsésen megtalálják a készülékeket. Az idő közben azonban rosszabbodott. De Compagnoni nem habozik és reggel hat órakor megkezdte a mászást a nagy sziklafal felé, amely a csúcstól mint homlokpánt körülövezi. Az oxigénnek a légzés könnyebb, de a készülék 19 kilója a lágy, puha hóban megcsokszorozódik. A sziklagyűrűt egy meredek jégfolyó szakítja meg, 15 év előtt Fritz Wiesner is itt kísérletezett. Compagnoni két órára kísérletezés után végül a sziklában, közvetlenül a jégfolyó mellett próbálkoznak. Compagnoni néhány méter felkúzdí magát, de a hóvása nem fog, kicsúszik és szerencsésen kiköt a mély hóban. Ezután Lacedelli leteszi a jégvasat, lehúzza a kesztyűt és legyőz egy 30 méteres állást. Ez dolomszerű értékelés szerint 3. nehézségi foknak felel meg a felső határon. Mindez persze 8000 m felett. Technikailag ez volt az egész mászás legnehezebb része. Utána újból Compagnoni vezet. A szikla fölötti jégfal hatalmas. Harántozni kell. Közben minden ködbe burkolódik, kifogy az első oxigénraktár is. Egymást váltva rúzdik le a vezérlés állásokat. Tizenöt méterrel Compagnoni egy meredek hólejtő felé vezető átáldoz. Utána újból kockázatos harántozás, amivel olyan kitérőbe jutottak, hogy ha innen lezuhanának, néhány másodperc után a főtáborban kötöttek volna ki. Kiürül a második

oxigénpalack is. Most egy meredeken vannak, sejtik, hogy ez talán már a legmagasabb pontban végződik. Közben a köd oszlik és mélyen alattuk megpillantanak két kis vörös négyzetet, a 8. tábor sátrait és azok között három fekete pontot: társaikat. Ez új erőt és bátorságot ad és jókor. Az oxigénlégzés majdnem egyidőben szakad meg mindkettőjüknél. Nyomasztó érzés. Szédülnek, lábaik ingadoznak. Letépi a maszkot, a tartályok üresek. Mélyet lélegznek. Lassan elmúlik minden rossz érzés, csak a szívük ver erősebben. Csak hamar észrevették, hogy az oxigénlégzés megszűnte nincs különösebb hatással az erejükre. A készülékeket azonban nem csatolták le. Ehhez le kellett volna felkúdnik és a puha, mély hóban a felállítás nehéz lett volna. De különben is úgy vélték, a csúcs már nem lehet messze és a komoly, nagyobb tárgyakat az első megmászás bizonyítékául inkább a csúcson hagyják. De a nap is lefelé hajlott és minden percre drága volt, megkezdtek tehát a végleges táposztás felé. A hideget mintegy 40 fokra becsülték. A meredek mindinkább laposabb lett és egyszer csak észrevették, hogy fölöttük nincs más, csak az ég. Megírányozták a szomszédos északi előcsúcsot. Ők álltak magasabban. Ez tehát a győzelem!

A csúcs egy északnak gyengen lejtő, lapos, jeges hegyhát. Elfér rajta 100 ember is. A csúcson mintegy félórát tartózkodtak. Felvonták a magukkal hozott kis zászlót, felvételeket készítettek, sőt néhány méter filmet is leforgattak, ami sajnos azonban a kis kamerával együtt elveszett.

Amikor a leszálláshoz kezdtek, már a nap is lenyugodott. Mindig az esésvonalban másztak és nem voltak tekintettel a feljövő nyomaira. Ezért az egész le-

szállás egy tapogatódzás és a helyes út keresése volt. Először Compagnoni csúszott ki a jégfal alatt. Csak a mély hóban sikerül megfogni magát. Ezután a szédületesen meredek hasadék következett. Feljvetelkor oldalát kikerülték, most mindent kockáztattak, egyenesen neki. Emlékükben ez a lemászás mint a meredekség, a bizonytalanságnak, a sötétségnek, a halálos kimerültségnek, szomjúságnak és a végtelen nagy szerencsének érzete él. A hasadék után még a visszahagyott zsákjaikat is megtalálják. Ezután a már ismert bevagyott gleccser-hasadék következik. Jól biztosítva akarják keresztelni, de egyikük kicsúszik, rántja magával a másikat és csak a hasadék szélén kötnek ki. Lacedelli csákánya pedig eltűnik a sötétségben és a mélyben. Végül elérke a 8. tábor fölötti nagy jégfal peremét. Compagnoni indul neki elsőnek. Egy jégerkéllynél nem tud állást kapni, kicsúszik. Lacedelli dermedt kezével nem tudja a köteleit biztosan tartani. 15 méterrel zuhan. De a lágy, puha hó itt is fel fogja. Utána Lacedelli következik, Compagnoni hiába próbálja jóirányba kalauzolni. Ő is kicsúszik, de a mély hó őt is szerencsésen fel fogja. Végre a 8. tábor sátrai, árnyékok bújnak elő. Abram, Bohatt, Calotti és a két hunza, Mahdi és Isakhan. Világosság, örömujjongás, ölelézés és be a meleg sátorba.

Másnap az Abruzzoi úton lefelé még egy izgalmas utójáték. Compagnoni a jeges havon kicsúszik és mintegy 200 méterrel csúszik lefelé, míg egy lágyabb hódomb lefékezi. Pár méter után már csak a 2000 méterrel mélyebben fekvő Godwin Austen gleccseren köthetett volna ki. A sors úgy határozott, hogy a győztesek épségben érjenek le a völgybe és a siker boldog érzésével térjenek vissza hazájukba.

Schönviszky László

Szélvájta bazalttufák a Kiserdő-tetőn

Kilátás az Aranyház gejzirkúpról a Belső-tóra és a Kiserdő-tetőre

Séta

TIHANYBAN

Hullámzó Balaton tetején... szeli a hajó a hullámokat a Balaton türkizzöld vizén. A tihanyi félsziget körvonalai mind impozánsabban emelkednek ki a magyar tenger tükréből. Befutott a hajó a tihanyi kikötőbe.

Itt találjuk a Természettudományi Múzeum kezelésében levő balatoni akváriumot, mely szép betekintést enged a Balaton élővilágába. A kikötőből a zöld jelzésű sétautat követve, a part mentén haladva, majd az Óvár oldalába elágazó épített sétaúton érjük el a félsziget egyetlen forrását, a Ciprián-forrást. Környékén a pannoniai tenger maradványát képező homoklerakodásban találjuk a híres balatoni „kecskekörmöket”. Ezek a Congeria nevű, nagy osztrigához hasonló kagylóknak elkopott maradványai. Gyűjtésük nagymértékben folyik, félé, hogy teljesen kipusztítsák. A szép erdei sétaút tovább vezet a meredek oldalban, ahol felettünk feltűnnek az első bazalttufa sziklaképződmények. Ez a kőzet a régi pannoniai tenger alatt működő vulkánok lerakódásaiból keletkezett. Ezek a vulkánok magukkal lökték fel a tengeri üledékből keletkezett homokkővet is, melyeknek vöröses színű zárványai a sziklák oldalában jól láthatók.

Egy kis emelkedő után — helyenként páratlan szép kilátást élvezve a Balatonra — érjük el a „Barátlakásokat”. Ezek a sziklafalba vágott cellák a XII. században hazánkba települt görögkeleti szerzetesek lakásai voltak. A cellák nincsenek összefüggő sorozatban, mert a gyakori hegyomlások legtöbbjüket betemette. Egynémelyiknél még lőrészeket is lehet látni, ami a pogány lázadások idején védelmi célokat szolgált.

Az Óvárra felérve, útunkat visszafelé fordítva, a Visszhangdomb felé vehetjük. Az eredetileg 14 szótágot visszaadó híres tihanyi visszhang az építkezések miatt erős csorbát szenvedett és ma már csak 8—10 szótágot ad vissza. Az Óvár fennsíkján nagyszerű pogányvár sáncái láthatók, melyeket később, a török időkben is használhattak. A törökök Tihanyt nem tudták bevenni. Edzett és erős várórsége minden nélkülözés és szenvedés dacára megvédte a várat.

Az Óvárból nyugatra leereszkedve, a piros jelzésű turistautat követve, a Belső-tó keleti partja mellett emelkedő Kiserdőtetőt érjük, ez ragyogó példáját mutatja az erózió munkájának. A félszigeten uralkodó állandó ÉNY-i szél és csapadékvíz mély barázdákat vágott a kemény bazalttufa kőzetbe. Ezért ne csodálkozzunk azon, hogy ilyen sziklaképződményeket min-

dig csak az északi oldalakban találunk. Gazdag növényvilága ma védelem alatt áll.

A tihanyi Belső-tó mellett vezet tovább útunk a gejzirkúpok felé. A félszigeten két tó volt. A Belső-tó és a Külső-tó. A Külső-tó vizét le lehetett csapolni és most üdezöld rétek vannak a helyén, de a Belső-tó lecsapolása, tekintettel arra, hogy körülötte halmokkúpok vannak, bár vízszintje csak 16 méterrel van magasabban a Balaton vízszintjénél, mégis igen költséges volna. Gazdag ősi madár- és állatvilága amellet szől, hogy fenntartsuk és védjük a tavat a pusztulástól. A tó déli partjai mellett emelkednek nagyobb tömegben a gejzirkratek, vagy gejzirkúpok. Száztíz ilyen kúp fekszik a félszigeten, melyek a régi hévforrások kitéréseit bizonyítják és amelyek egynémelyikét működésében még az ősember is láthatta.

Sajnos, a házak építésébe az idők folyamán a kúpok közül a lakosság sokat tönkretett. Pedig az európai kontinensen egyedülállóak ezek a gejzirkúpok, miután hazánkban kívül ilyenek csak Izland szigetén találhatók. Különösen szép és érdekes az „Aranyház” nevű gejzirkúp, mely nevét a kövekre települt arany színű mohától nyerte.

Tovább folytatva útunkat, a kúpokon keresztül felérünk az Akasztódombra, ahonnan a gyönyörű fiatal fegyveserdőből szép kilátást élvezhetünk a tündöklő Balatonra. Feltűnik a kikötő mólója, mellette a Biológiai Kutatóintézet gyönyörű épületei, a háttérben pedig a balatonfüredi hegyek zárják le a képet. Tihany községbe beérve, régi halászházak stílusos épületei ragadják meg figyelmünket. Újabb rendelet értelmében új házat csak a stílusnak megfelelő kivitelben lehet építeni, megőrizve ezzel Tihany ősi formáját, hangulatát. Egynémelyik ház műemlék és védelem alatt áll.

Méltóságteljesen emelkedik ki a házak közül az apátság temploma és épülete. Az apátságot I. Endre alapította 1055-ben. Az eredeti alapítólevelet is itt őrzik. Ugyancsak itt találjuk I. Endre sírját és síremlékét is. Az eredetileg román stílusban épült templom a török időkben elpusztult és egyszerű barokk stílusban építették újjá. A régi stílus emlékeit ma már csak az ún. altemplom őrzik. A templomhoz tartozó volt kolostorban múzeumot rendeznek be, amely a nyáron megnyílik.

Tihany védett terület. Törvény védi értékes növény- és állatvilágát. A Csúcshegy oldalában pompázó levendula egyike a híres tihanyi gyógynövényeknek. Tihany valóságos nemzeti park.

Nagyban elősegíti Tihany megismerését jól jelzett úthálózata és a sok ismertető tábla. Nyári vasárnapokon élvezetes túrát jelent, amely után a Balaton hús hullámai üdítenek fel.

Szegvári Gusztáv

Hová menjünk?

Sok régi szakosztályban is gondot okoz a változatos, érdekes túra-program összeállítása. Még inkább foglalkoztatja ez a kérdés az újonnan alakult, tapasztalatlan szervezeteket. A térképhiány következtében egyes helyek, amelyek pedig joggal megérdemlik a természetjárók érdeklődését, elérhetetlennek tűnnek. Megpróbálunk ebben a gondban segítséget nyújtani.

ISMERETLEN VÖLGYEK A BAKONYBAN

A cím nem túlzás. Tíz megkérdezett régi természetjáró közül nyolcan nem voltak még az alább leírt útvonalon. Várpalota—Inota vasúti megállónál szállunk le a vonatról. Újonnan festett zöld sáv jelzésen érünk ki a falusias házak közül keleti irányba. Kopár rétek, helyenként művelt földek oldalaznak. Murvabányához érünk, melyet megkerülve ismét felleljük jelzésünket. Néhány perc után már ereszkedünk is a Hideg völgy tágas, kopár völgyébe (1. kép). A völgybe érve tábla figyelmeztet: Védett terület! A karsztos, vízmosszerű völgyben alhavasi növények találhatók. Hasznos, ha botanikához érő társunk is van. Balról bizarr sziklák, jobbról a Baglyashegy meredek oldala kísérik. A jól jelzett útról zöld háromszög jelzés vezet fel a Baglyashegyre. Mi tovább megyünk a szelidebbé váló völgyben és a ritkás fák alatti dús pázsit pihenésre csábít (70 p).

Falatozás közben ÉÉNY felé tekintünk, ahol fenyők és sziklák között nyílik a vad Barok völgy. Felkerekedünk, néhány perc után keresztezzük a Bakonykúti—Inota földutat és cserjés mentén haladunk a völgy hívogató szája felé. Baloldalt meredek, fenyőkkel borított, jobbról cserjés lombérdő között haladunk az enyhén emelkedő, pázsittal kísért úton. A sűrű cserjésben csak villanásnyira tűnnek elő a mohával, folyondárral benőtt hatalmas sziklák. Egyelőre igen szelíd a táj (2. kép).

Széles rét következik, ahol a jelzett út délnyugatra tér. Mi az északnyugati úton haladunk tovább. Még kíséri az út mentén a pázsit, de hamarosan csatlakozik jobbról, Isztimér felől az országos kék útja és kezd megváltozni a táj. Már bent vagyunk a Barok völgy vad szurdokában. Az út elmarad és kötésig éri csalán (rövid nadrágosok óvatosan), erdei turbolya, mogyoróbokrok dzsungeljében tapogatózunk bakancsunkkal az alig fellelhető ösvényt.

A völgyben nincs víz, a csapadék ismeretlen mélységben folyik, s mint karsztforrás tör fel Inotánál. A 8 kilométeres Barok völgy földtanilag is igen érdekes. A hosszú, felszínre jutott dolina, különösen felső részén, még ma is mutatja esőzések után a tomboló víz erejét. Az óriási szurdok zordsága, járhatlansága ritka növények fennmaradását biztosította. Botanikus 1928-ban járt itt először. Jávorka Sándor és Rédl Rezső állapította meg a jégkori *Allium victorialis* (a liliumfélékhez tartozó győzeledelmes hagyma) jelenlétét. Ritkább növényei még a harangláb, a bükkös sás, az erdei csenkesz, a szagos párlófű, a hosszúlevelű buvákfű, az ősz bogáncs.

De már menjünk is tovább. Hatalmas fatörzsek korhadnak a völgy fenekén (3. kép). Ezeken is átlépünk. Hamarosan felfedezzük, hogy jobbról újból út kezdődik. Most már fentről szemléljük a vízmosást, majd csemetés kert mellett kiérünk a királyszállási kálistánál (tó) a műútra. A műúton jobbra fordulva néhány száz métert megyünk felfelé és Királyszálláson vagyunk (2 óra 30 p) (4. kép). Itt újból megpihenünk és megtöltjük kulacsainkat, a távoli Borjúkútról lajtoskocsival szállított vízzel.

Visszamenve a kálistához, az országos kék jelzésen folytatjuk útunkat nyugati irányban. Erdei úton, nyiladéokban, majd erdőszélen érzük el a Várberk erdős tetejét (469 m). Lefelé haladva, újabb kálistát érünk, balról csatlakozik a kék kereszt jelzés. Rövidesen meglátjuk a völgy baloldalán Pusztapalota (Bátorkő) romjait (1 óra 30 p).

Pusztapalotát okleveleink 1400 óta említik. Ma már csupán egyik főfala mered magasba a völgyet határoló sziklaélen. Gyönyörű látványa megéri a rövid kapaszkodó fáradságát.

Innen a kék kereszt jelzésen a kálista mellett a Vár völgy erdős szurdokában, később kopár réten érzük el Várpalota vasútállomását (1 óra 15 p).

Egynapos túrával a Bakony három igen érdekes és szép völgyét járhatjuk végig. Ne feledkezzünk meg, hogy csak töltött kulaccsal induljunk el.

K. V.

VADVIZI KAJAKOZÁS

Lassan közeledett szabadságunk időpontja, de az időjárás, az évszaktól eltérően inkább őszi volt. Az eső gyakran esett és a hőmérséklet sem akart emelkedni. Ez kissé lehangolt minket, de vigasztalón vettük tudomásul, hogy minden rossznak van valami jó oldala is, ez pedig a sok esős és következtében megnövekedett vízállás, ami a vadvízi folyókon döntő tényezőként szerepel.

E körülmények figyelembe vételével indultunk el utunk kiindulópontjához, — Putnokra. Az eső, mintha vissza akart volna riasztani, egész éjjel esett és a vonat ablakán legördülő esőcseppek miniatűr folyócskát alkottak. Mire Putnokra értünk kisütött a nap, mintha kíváncsian szemlélne a nedvességtől párolgó vidéket. Öröm fogott el bennünket, amikor a putnoki vasúti hídnál megláttuk a Sajó megáradt vizét, rajta a gyorsan továbbúszó uszályokat. Amikor a hídnál összeraktuk kajakjainkat alig vártuk, hogy a tovasodó víz hátán elinduljunk egy rendkívüli sokat ígérő kétéltű vízi útra. Indulásunk után az apadó árral haladva tekintélyes sebességre tettünk szert.

A partmenti fák és bokrok vizbe logó ágai mellett suhantunk tova, figyelmünket összpontosítva az esetleges hirtelen elénk táruló akadályokra. Nemsokára feltűnt Sajóvezéld és utána utunk legkritikusabb szakasza, egyik kanyar után megpillantottunk egy vízbeszakadt függőhidat. Az ár feléje sodort és pillanatok alatt kellett eldönteni, hogyan jutunk át, ugyanis a víz a hid magas-

ságáig ért. Egyetlen lehetőség kínálkozott, a jobb part szélén másfél méteres szakaszon volt egy rés, de csak annyi, hogy a kajak éppen átférjen alatta. Ezt kellett célba vennünk, előtte lehajtva fejünket, behúzódva a kajakba és így sikerült is hátunkon kis horzsolással megúszni az egészet. Ez után folytattuk utunkat tovább e vadregényes folyón. Ezen a szakaszon a folyó egészen a hegyek lábainál kanyarog, és ahol a partmenti fák kilátást engedtek, csodálatos szépségében bontakozott ki a Sajó völgye.

Az első pihenőt Hosszúrév pusztánál tartottuk, mert fejünk felett a nap már az ebéd idejét mutatta. Ebéd után folytattuk utunkat a kanyarokkal tarkított folyón, miközben a békázó golyók egyre nagyobb csapataival találkozottunk, hiszen az árterület vadászparadicsomot kínált nekik. Barcikai malom rőzsegátja felett simán haladtunk át, csak a fűzbe bújó malom zúgása árulta el, hogy alacsony víznél emelnünk kellett volna. Ezen a szakaszon a két part fái egymásra borulva valóságos lombalagutak alkottak, helyenként csak annyi helyet hagyva, hogy éppen elférjünk.

Miután elhagytuk a Rudabánya felé vezető vasúti hidat és tova kanyarogtunk a fákkal sűrűn szegélyezett folyón, egyszerre mintegy varázsütésre hatalmas építkezés bontakozott ki szemünk előtt: a borsodi vegyikombinát. Ahogy suhantunk tova és a fák közül gyönyörködünk e nagyszerű alkotásban nemsokára egy másik építkezés vonta magára figyelmünket, a berentei szénosztályozó és hőerőmű. A hűtővizet a Sajóból vezetik mesterséges mederben az erőműhöz. Ennek beágazásánál az eredeti mederben terelógát épül. Ezen gát fölött is simán jutottunk át.

Ezután jött utunk egyik leggyorsabb és

legvadvizibb szakasza. Ugyanis az erőműtől visszavezetett hűtő víz gyors elvezetésére a mederszakaszt kikortorták, ezzel nagy esést biztosítottak a víz számára. Itt felsőszakasz jellegű meder létesült, gyors folyással, hullámokkal tarkítva, több száz méteres szakaszon. Alighogy elindultunk e sellős részen és élveztük a hullámokban a víz tajtékzó játékát, nemsokára Sajószentpéternél a Nagykorcsolyás képe mint egy bástya emelkedett ki a Sajó völgy bejáratánál. Amikor ezt a részt magunk mögött hagytuk, a folyó kezdett szelidülni, kiért a síkságra és nemsokára a Bodva vízállásával egyesülve folytatta útját.

Innentől kezdve a folyó kiszélesedik és a magával hozott hordalékot zátonyok formájában lerakja, ezek még magas vízállásnál is nagy figyelmet igényelnek. Sajóecseg mellett elhaladva nemsokára feltűnt Sajókeresztúr cölöphídja, utána a jobb parton alkalmas táborhelyet találva befejeztük a Sajó vadvízi szakaszát. Este a táborútnál megállapítottuk, hogy a magas és gyors víz következtében tervezett utunkat hamarabb meg tudjuk tenni, mint ahogyan azt számoltuk. Ezért elhatároztuk, hogy az időfőlőségből a Hernádot is bejárjuk. Gyors úttér módosítás következett.

Másnap reggel gyönyörű időre ébredtünk. Ahogy elindultunk nemsokára Szirma-és Sajóbesenyőt is magunk mögött hagyva feltűnt Miskolc látkepe, a diósgyőri kohók bódor füstjével a távolban.

Miskolc előtt a folyó mintha megbokrosodott volna, vad hullámok, forgók jelezték, hogy alacsony vízállásnál itt is emelni kell. Ezután elértünk a miskolci „római” parthoz, amelynek nyugodt, szomorú fűzével tarkított vizén közeledtünk a közúti híd, majd nemsokára a felsőszolcai vasútállomás alá.

Itt szétszedtük kajakjainkat és megvártuk a hidasnémeti felé haladó vonatot. Hernádszurdokról indultunk és még aznap Gáborig mentünk le. Másnap két erőműnél kellett átelnünk, de ennek ellenére estére már újra a Sajó vizén eveztünk Onod felé. Hernádi utunkat nem részletezem mivel lapunk már egy cikkben foglalkozott vele.

Mikor Onodra érkezünk és megpillantottuk a vízpartra épült várat, csodálkozás fogott el, mert arról álmodni sem mertünk, hogy kajakkal járjuk körbe a sok dicső emléket idéző falakat. Amikor este táborútnál lángja megvilágította a régi falakat, történelmi emlékek elevenedtek fel bennünk, és büszkén gondoltunk a híres ónodi országgyűlésre, amely kimondotta Magyarország teljes függetlenségét. Ezen az éjszakán álmainkban Rákóczi kurucainak képével találkozottunk.

Következő nap újra elindultunk a Sajón lefelé, de ahogy közeledtünk a Tiszához éreztük, a víz folyása lassul, mivel a megáradt Tisza felnyomult a folyón. A torkolatnál megdöbbenve láttuk, hogy a tavalyi keskeny Tisza óriási folyamammá nőtt, és sok helyen hatalmas területeket öntött el. Ahogy elhaladtunk Tiszapalkonya mellett, újabb hatalmas építkezés környezel bontakozott ki, amely műanyagiparunk centruma lesz.

Túránk tiszai szakaszán kedvező széljárás uralkodott és a napi előirányzott utunkat vitortlázással tettük meg. Tiszai utunk alatt sok szép élménnyel gazdagodtunk, de legmegkapóbb volt az árvíz ellen küzdő emberek munkája, amellyel védte az ártéri földek vetését. Amikor beértünk Csongrádra megállapítottuk, hogy az összerakható kajakok minden tekintetben megállítják helyüket e hosszú úton, és élményekben gazdag túra emlékével térünk haza Budapestre.

Susóczky Ferenc

VIZI TÚRÁK előkészítése

Terveink előkészítésénél talán sehol sem állunk úgy magunkra hagyatva, mint a vízitúrák esetében. Csak egy-két rövidke leírás, vagy térképvizlat áll rendelkezésünkre (Túrazetők Kézikönyve II. kötet). Így főleg korábbi túrázóktól s azok esetleges feljegyzéséből tudhatjuk meg a szükséges adatokat. Meg kell ismerkednünk a vízállással, sebességgel, mélységgel, szélességgel, valamint a folyókilométer beosztással és az át-emelések adataival; a partviszonyokkal, beszerzési és utazási lehetőségekkel is.

A vízállást megtudhatjuk a Kossuth Rádió naponta felolvasott vízállásjelentéséből. Ez azonban még nem sokat mond. Tudnunk kell, hogy a vízmércék „0” pontját felállításukkor alacsony vízálláshoz viszonyították. Ezért lehetséges az, hogy minusz vízállásról is beszélünk! A Rádió közli a %-os értéket is. A „0” % az eddigi legmagasabb vízállást jelenti. Ebből az adatból már megtudjuk, hogy mennyi vízre számíthatunk.

Bővebb felvilágosítást a területileg illetékes Vízügyi Igazgatóságok adnak (Budapest, Győr, Szombathely, Székesfehérvár, Pécs, Gyula, Szolnok, Debrecen, Miskolc, Nyíregyháza, Szeged és Baja). A Balatonra és a Sára vonatkozólag pedig a síófoki és székszárdi szakaszmérőseknek.

A továbbiakban közöljük Magyarország kajakal járható folyóit és vizeit, jellemző legfontosabb adataival.

I. A Duna és vízgyűjtői:

1. A Duna:
a) Főfolyam: Rajkától—Szobig 142 km-n keresztül határfolyó. A víz átlagos sebessége 4,3—5,4 km/ó, szélessége 300 m, mélysége 3—5 méter.

A Szob—Mohács szakasz 226 km. Átlagos szélessége 450—500 méter, sebessége 2,8—3,6 km/ó, mélysége 4,5—6 méter.

Mohács—Országhatár szakasz 12 km. A víz átlagos szélessége 550 méter, sebessége 2,8 km/ó, mélysége 6 méter.

Magas vízállásnál különös figyelmet kívánnak a partról 100 méterre is benyúló keresztgátak, sarkantyúk, valamint a zátonyok.

b) Győr (Mosoni) Duna:
Rajkánál ágazik ki a főfolyóból s 125 km-s medre Véneknél torkollik újból a főágba. Átlagos szélessége 60 méter, sebessége 1,4 km/ó, mélysége 1,3—2,5 méter. A víz nagyban függ a rajkai zsilip megnyitásától.

c) Szentendrénél Dunaág:
Kisorosznán ágazik ki és közvetlen Budapest felett torkollik a főágba. Hossza 31 km. Átlagos szélessége 250 méter, sebessége 3,6—6,4 km/ó, mélysége 2—4 méter.

d) Soroksári Dunaág:
Budapestnél a Kvassay zsilippel ágazik ki és a tassi zsilippel torkollik a Dunába. Hossza 57 km. Szélessége 100—150 méter, sebessége 0—3,6 km/ó, mélysége 2—2,5 méter. A tassi zsilip a legutóbbi árvíznel megrongálódott, előtte ideiglenes kökeresztgát.

2. Lajta:
Hegyeshalomnál lép hazánk területére s 18 km után Magyaróvárnál ömlik a Mosoni Dunába. Átlagos szélessége 12 méter, sebessége 1,4 km/ó, mélysége 0,7—1,5 méter. Magas vízállásnál több kompkötél és gyalogbűrű akadályozza a továbbjutást.

3. Répce—Rábca:
A Répce Zsíránál lép hazánk területére s a Hanság csatornával, valamint a Kis-Rábával egyesülve Rábca néven ömlik Győrben a Mosoni Dunába. Hossza 122 km. Szélessége 5—20 méter, sebessége 1,8 km/ó, mélysége 0,7—1,6 méter. Tárnokréti csatornázott mederben folyik, azt is nagyban ellepi a nád és sás. Igen sok átvágás, csatorna ágazik ki és torkollik medrébe.

4. Rába:
a) Főág:
Alsószőlőknél lép hazánk területére és 182 km

A Duna és mellékfolyói.

után Győrben torkollik a Mosoni Dunába. Átlagos szélessége 30 méter, sebessége 2,1 km/ó, de eső, hóolvadás után 6—10 km/s is lehet. Mélysége 1—2,5 méter. Beépített duzzasztózsilip Nicknél, áttemelés a balparton 580 méter, majd lkerárnál áttemelés a balparton 250 méter, majd Pálmalajor és Vág között az egyik átvágást csak egy alacsony kögát zárja el az új főágtól. A víz 2 métert zuhog, megközelíteni veszélyes. Elhaladás az új jobboldali ágban. Veszélyes még a Molna-Szecsódi malom rőzsegátja. Magas vízállásnál a balpart mellett, örvényes vízben átjuthatunk felette. Alacsony víznél áttemelés szükséges, a jobb parton 100 méter. A Rába igazi vadvíz, ezért ide csak gyakorlott kajakosok menjenek.

b) Kis-Rába:
A Nicki duzzasztózsilip előtt kb 150 méterrel a bal parton két fenékszilippel nyílik és Tárnokréti előtt egyesül a Répcevel. Nick és Kapuvár között kilenc malomgátnál, Kapuvár után pedig a Kendergyár zsilipjénél kell áttemelni. Csatornázott mederben folyik, sűrűn benöve náddal és sással. Helyenként gyorsabb a Rábánál.

5. Marcal:
Karakótól Győrig Rábába való torkolásig járható 70 km-es szakaszon. Szélessége 8—12 méter, mélysége 0,3—0,6 méter. Vízhozama az esőzésektől és hóolvadáستól nagyban függ, így csak tavasszal és ősszel járható. Sok csatorna és vízenyős terület határolja.

6. Zala:
Zalaegerszegtől járható 82 km hosszban Fenékpusztáig. Szélessége 6—16 méter, mélysége 0,4—0,8 méter. A Hídvég—fenékpusztai szakaszon (10) át a Kis-Balaton védett területén halad át. Ide csak az Országos Természetvédelmi Tanács által adott engedéllyel mehetünk. Egyébként mervadók a Rábáról elmondottak, csak kisebb mértékben.

7. Sio:
A Balaton fölött vízt szállítja Siofoktól a Gemenci erdő mellett levő torkolatig, a Dunába. Hossza 123 km. Átlagos szélessége 20 méter, sebessége 1,8 km/ó, mélysége 0,5—3,5 méter. Vízállása nagyban függ a síófoki zsilip nyitásától, az alsó szakasz pedig a Duna vízállásától.

8. Koppány:
Bonnyától járható Szárazdíg, a Kaposba torkolásig. Hossza 45 km. Szélessége 3—5 méter, mélysége 0,3—0,5 méter. Magas víz esetén is csak ritkán járható.

9. Kapos:
Kaposvártól—Tolnanémedlig, a Sióbatortól is járható. Hossza 90 km. Szélessége 7—14 méter, mélysége 1—0,4 méter. Ritkán járható.

10. Sárvíz (Nádor) csatorna:
Szabadbattyántól—Sióagárdig járható a Sióba ömlelő. Hossza 95 km csatornázott meder. Szélessége 8—12 méter, mélysége 1,5 méter. Vízét több keresztgát duzzasztja, ezért igen lassú folyású.

11. Dunavölgyi Főcsatorna:
A Soroksári Dunából kiágazó újonnan épülő Duna—Tisza csatorna elkészült szakaszából ágazik ki Dunaharasztnál, s Bajánál torkollik a Főágba. Hossza 148 km, átlagos szélessége 8 m, de előfordul vízszegény időszakban, hogy kajakkal sem járható. Vízét három zsilip szabályozza.

12. Ferenc csatorna tápcsatornája:
A Dunából Baján a Sugovica ágból ágazik ki és az országhatárig 65 km-t hajózható. Átlagos szélessége 10 méter, sebessége 0,7 km/ó, mélysége 1—1,5 méter. Vízét a bajai Deák Ferenc zsilip szabályozza, itt áttemelés szükséges.

13. Balaton:
Átlagos mélysége 3,5 méter, a Tihany-szántódi révnél 11,5 méter. Hossza 77 km, szélessége átlagosan 8 km, Siófoknál azonban 13 km, míg a Tihanyi révnél 1,5 km. A partszegély 197 km hosszú.

14. Velencei tó:
Mélysége 1—1,5 méter, Gárdonyinál 2 méter. A partvonala 27 km. Szélessége Dinnyésnél 3,3 km, Agárdnál 2 km. A nádasok útvetésében igen jó tájékozódó képesség szükséges.

(A Duna, Lajta, Répce, Rába, Ferenc csatorna tápcsatorna határmenti szakaszainak bejárásához hatósági engedély szükséges.)

A Tisza és mellékfolyóiról szóló ismertetésünket lapunk következő számában közöljük.

Bokody József

Igy dolgozunk

Az Iparcikk Kereskedelmi Tanulóiskola sportkörében 1955. február 13-án indult meg a természetjárás. A fiatalság igen nagy örömmel készülődött erre a vasárnapra, hisz közülük egy sem ismerte a Csikóvárt, Holdvilágárkot, Bölcsohegyet, Ságvári turistaházat, az „iszonyú meredek” Kőhegyet. Eddig a vasárnap azt jelentette életükben, hogy szabad idejüket alkalmatosan használták ki. Ez a vasárnap azonban valami újat hozott számukra.

A kis csoport nekivágott első túrájának. Hamarosan megismerkedtek a télvégi túrák első „örömeivel”, a sárdagasztással, majd feljebb hótaposás következett. Egy-kettőre hógolyók repültek előre, s nagy sikongás, nevetés követte a találatokat. A Ságvári turistaházban vidám emberek ültek az asztaloknál s egyik-másik asztalnál kipirult arcú apróságok ebédelték vagy kíváncsiskodtak. Már is kész volt a megállapítás, hogy nemcsak az öregek sportja a természetjárás. Aztán letelepedtünk, ebédeltünk, beszélgettünk, tréfálkoztunk, s a végén szinte egyszerre tört ki valamennyi fiatalból az azóta ismétlődő kérdés: Hová megyünk a jövő vasárnap?

Természetjáró csoportunk megszervezésénél a következő szempontokat vettük figyelembe:

Az első hónapokban kis taglétszámmal indultunk, 15–20 fővel. Pár hónap múlva aztán nyugodtan bővíthető a létszám a meglévő csoporthoz, hiszen már van bizonyos magatartási norma, amelyet az új tagoknak nem illik áthágni.

Új tagok pedig mindig akadnak. Sokan vannak a fiatalok közt, akik szeretnék járni a természetet, de nincs, aki vezesse őket, iskolán kívüliekkel szemben meg jó adag bizalmatlanság vegyül. A fiatal tanuló inkább a már megismert személyhez ragaszkodik. Ezért fontos a természetjáró utánpótlásban az iskola szerepe. Bizonyára többen gondoltak a fiatalok közül arra, milyen jó volna megpróbálkozni túrázással. De: Hogyan? Hová? Merre? Kivel?

A harmadik szempont: még az indulás előtt a múlt év januárjában beneveztük csoportunkat a természetjáró túra-pontversenybe, hogy túráinkat az OTSB természetjáró minősítési előírásaihoz tartjuk. Túráink általában tanári vezetéssel folytatók le.

Mit végeztünk másfél év alatt? A budai hegyekben 21, a Pilis hegységben 42, a Börzsönyben 5 túrán, a Bükk hegységben pedig két vándorúdülésen — 12 és 14 naposak — és 10 szabadságtúrán vettünk részt. A félnapos sétákat, túrákat egyszerűen mellőzzük, túráink mind egésznapos, de több másfél- és kétnapos túra akad a túrakönyvünkben. Sőt igen nagy népszerűségnek örvendenek a turistaházi alvással egybekötött túrák. Ennek is megvan a maga romantikája. A tavasz folyamán igen sok számonkérés hangzott el másfél-napos túrák elmaradása miatt! Általában az erős túrákat szeretjük.

Költségvetésünk kb. abból áll, hogy a túrákon mindenkinek saját pénztárcája van — kivéve a vándorúdüléseket. (Mert abból a 300 forintból, amit szakosztályunk erre a félévre kapott?...) Így a túrák lebonyolításban legnagyobb anyagi eszközünk — a lelkesedés. Rengeteg eset adódott erre. Legutóbb május 20-án a Stromfeld-émléktúrán. Rendkívül esős időjárásban folyt

Pihenő a bükki Háromkútnál

le az emléktúra, délután 2 órától este 7-ig kis megszakításokkal állandóan esett. Ruhák, tornacipők, egészség félcipők egyaránt átáztak, de a fiúk nem adták fel a versenyt. Többen — egyik kezükben gyöngyvirág csokor, a másikban cipő — mezítláb cappogtak a mély sárban ellenőrző állomástól ellenőrző állomásig és sikerült iskolánknak a Stromfeld-serleget megnyernie.

A második anyagi bázisunk az ifjúság romantikavágya és a különös kalandok, nehézségek szeretete. Itt legfeljebb mérsékelni, fékezni kell a fiatalokat.

Ezek a pszichikai tényezők segítenek bennünket túrázni. Május 6-a óta 235 főt vittünk túrákra hat vasárnapon keresztül. Ezek közül a túrák közül egy esett a budai hegyekre (a Stromfeld-émléktúra), míg öt a Pilisre és a Börzsönyre.

A csoport kapcsolatot tart a Jurányi utcai Élelmiszer Kereskedelmi Tanulóiskolával, többen járnak a tanulóik közül velünk kirándulni. Más iskolákból is akad néhány állandó vendégünk. Azonkívül iskolánk volt tanulóik közül 5–6 állandó részvevője ma is túráinknak. (Tagnak azt tekintjük, aki legalább három minősíthető túrán vett részt.) Van 17 minősített természetjárónk: egy II. osztályú (felnőtt), két III. osztályú (ifjúságiak) és 14 jelvényes (3 felnőtt és 11 ifjúsági).

Minden emberi csoportnál előbb-utóbb felmerül a büntetés kérdése. Kétféle büntetést alkalmazunk:

1. Kizárás: Eddig három eset fordult elő. Kizárás von maga után, ha valaki olyan helyen gyújt rá cigarettára, ahol ebből erdőtüz lehet; szeszital fogyasztása túrán; kimelegedve vizet iszik; vonatlépcsőn utazik; hegyről követ gurít le a völgybe; vagy más olyan eset, amikor a csoport hátrányos helyzetbe kerül miatta, vagy rossz hírbe hozza a csoportot.

2. Eltiltás — szakosztályi nyelven szólva „szabadság” — bizonyos ideig (1–3 hónapig): többnyire rossz tanulmányi előmenetel, továbbá kisebb fegyelmezetlenségek miatt (többszöri túlzott hangoskodás, enyhébb könnyelműségek csoportügyekben). Csak néhány eset fordult elő.

Leghőbb vágyunk: eljutni a Magas Tátrába. Eppen ezért igen nagy örömmel olvastuk a népi demokratikus országokba való utazás megkönnyítését. Így reméljük, hogy csoportunk a nyár folyamán eljuthat a Tátrába és sikerül a 2000 m-en felüli magasságokban túrázgatni. Útitervünk megvan, és a fiatalság lelkesen rakja félre a kiegészítő forintokat a vándorúdülési pénz megtoldására, hogy az eddigi szép és lelkes természetjáró munkáját felejthetetlenül szép élménnyel zárja a magas hegyek világában.

Németh Albert tanár

Kék túra úton

AZ ORSZÁGOS KÉK JELZÉS ÚTVONALÁN

A vonat éles ívekben kanyarog a Torna völgyében, a csomagtartóról lekerülnek a hátizsákok és Városlőd megállóhelyén lezárulva a kék túra utolsó szakaszának megtételére indulunk.

A vasút mentén haladunk, majd a vidáman kelepelő kislődí vizimalom mellett — amely ma már talán ritkaságszámba megy nálunk — elérünk a Csalános völgy kezdetéhez. A DK-i irányú völgyben lassan emelkedünk a kislődí erdő és a Köpekáthát között. Irányunk később délnek fordul és kis lejtőn leérünk az ajka—csingervölgyi bányavidék egyik fejlődő falcskájába, Őrkútra.

Kis pihenő után folytatjuk szép erdei utunkat, amelyet változatossá tesznek az erdőt sakkábla-kockára osztó nyiladékok. A Kabhegy hátán létesített kulcsos menedékházhoz érünk, amely a törökverő Kinizsi-ről kapta nevét. Itt egyszerű turista-zsáklást kaphat akár kisebb túrázó csapat is (kb. 13 km, 4 óra).

A menedékháztól a vidék legmagasabb pontjára, a 601 m magas Kabhegy tetejére néhány perc alatt feljutunk, s ritkaság szép panoráma tárul elénk. Innen már a nagyvázsonyi erdőben kanyarog utunk lefelé, majd a Lugostető oldalában igyekezzünk űcs község felé (kb. 10 km, 3 óra). A jelzés néhány helyen nehezen követhető, tehát figyeljünk, nehogy véletlenül rossz irányban haladjunk. űcsre beérve elbúcsúzzhatunk a tulajdonképpeni Bakonytól és az összefüggő erdőségtől. Utunk aránylag nyílt terepen vezet Dörögdré, ahonnan dél felé igyekezve a Rásók nevű vízfolyáson és a hasonló nevű pusztán — ahol a veszprémi Törökvének kulcsos háza van — áthaladunk, majd a Bondoró nyergébe kapaszkodunk fel. Később Monostorapáti földjeit érjük el, s csakhamar a veszprém—tapolcai műút mellett fekvő faluban vagyunk (kb. 13 km, 3 és fél óra).

Monostorapáti DK-re hívogatón var a Boncos-tető, amelynek tetején becsatlakozik a kék jelzés régi útvonalába. Az erdőn át sűrűn váltakozók préházakkal tarkított gyümölcsösök, szőlők között haladó kocsiutakkal. A Fűzes tóti Ny-ra a Sátormahegy oldalában DNY-nak fordulunk, s bár az erdőből kiérve a nap meleg erősen izzaszt, a Balatonfelvidék vulkánkúpjainak remek látványa ezt is elfelejteti. A Hajaostól K-re Mindszentkálra első házainak közelében teljesen Ny-nak fordulunk, s a Köveshegy aljában haladunk, míg el nem érjük a Diszlerői Káptalantólba vezető kocsutat. Innen D—DK-i irányt veszünk fel, s az előbbi út mentét követjük. Ny-ra tőlünk a Csobánc kúpja a megmaradt vármokkal hívogat. A leágazó jelzésen ide is feljuthatunk, az út nem hosszú, csak az emelkedő fárasztó. Elérjük és keresztezzük a tapolca—kővágóórsi országutat, majd Káptalantól házal között haladunk D-nek (kb. 15 km, 4 és fél óra).

A Badacsonytomaj felé vezető útról Tóthhegy aljánál letérünk és DNY-nak a Gulács vulkánkúpját borító erdőn át, a Hármashegy érintésével máris a Badacsony tövében vagyunk. A bazaltpályák kétélpályái, a szüntelen robbantások évről évre változtatják a hegy arculatát, bár jellegzetes koporsó alakja a Balaton déli partjáról még változatlan képet mutat. Szőlők között érjük el a Kőkaput és ezen keresztül feljutunk a tetőre, ahonnan a Kőkereszt mellől végigtekinthetünk a vitorlásoktól tarkított magyar tengeren. A badacsonyi sziklák között ereszkedünk lefelé, majd a boráról híres szőlők között kanyargunk szállásunk, a Rodostó menedékház felé (ha már itt vagyunk ne feledkezzünk el a Kisfaludi ház megtekintéséről sem).

A Rodostó menedékházról továbbra is a szőlők között haladunk, s elérjük a Tapolcáról Almádi felé vezető műutat, majd Badacsonytördemic—Szigliget vasútállomásnál keresztezzük a budapest—tapolcai vasútvonalat (kb. 10 km, 3 és fél óra).

A Szigliget felé haladó út porát tapossuk, D felé kanyarodó ívben megkerüljük az Antalhegy lábát és elérjük az Avasi toronynak nevezett porladó sírok között omladozó régi templomromot. Az országút innen ENY-nak fordul, Ny-ról kerül meg a szigligeti várhegyet, majd bevezet a községbe. A csúcson álló romokhoz a kék útról jelzés vezet fel, azonban bármelyik ösvény is mind ledetart. Ha az idő nem siettetne, órákig el lehetne üldögélni az évszázados falakon és gyönyörködni az élénk tárló képből. De vár a tőlünk É-ra fekvő, s bazalt-oszlopairól nevezetes Szentgyörgyhegy. Mocsaras területen az un. Avorsai réten — a Balaton régi árterületén — haladunk át, majd lassan ismét szőlők közé jutva fel felé kanyargunk. 300 m szint megtétele után érünk fel a Szentgyörgyhegy lapos tetejére, ahol régi, állítólagos kolostor csekély maradványait lelhetjük fel a bozótban. Alattunk apró préházak hűződnak meg az oldalban, nem egynek emléké jellege és értéke van. A menedékházhoz meredek sziklalépcsőn és kőgörgögetegen keresztül ereszkedünk le, miközben nem győzünk a hatalmas bazaltoszlopokban gyönyörködni, tövében szinte eltörpül az ember (kb. 9 km, 3 óra). A balatoni ház jellegzetes stílusát őrzi a menedékház, ahonnan jóleső pihenő után tovább ereszkedve újabb metsszük az előbbi vasútvonalat és beérünk Tapolcára (kb. 5 km, 1 és fél óra).

Tapolcán okvetlenül keressük fel a tavas barlangot és a föld feletti folytatását képező Malom-tavat. Az itteni kies tó, a zölddel befuttatott régi épületekkel olaszországi tájra és hangulatra emlékeztet. A szinte városias települést elhagyva

A badacsonyi Kőkapu

Ny—DNY-nak tartunk a Lesence-tomajra vezető országúton, de letérünk első házainál és egy bekötő úton Lesenceistvádra érünk. A faluból ismét szőlők között erős kapaszkodó árán jutunk a Kőorra 404 m magas csúcsára, ahonnan, feledtetve a poros országutat és tűző napsütést, remek körkép tárul elénk. Vállus házainak irányában ereszkedünk lefelé, léptenyomon hivatkozó préházak csábítanak. A vállusi majortól D-re a Vinca nevű mezőséget átszelő patakocskák partját követve érjük el a falu házait (kb. 14 km, 4 és fél óra).

A faluból a Keskeny erdőnek tartva sűrű erdőben érünk el a Szorosadon keresztül DNY-i irányban haladó úton, a Meleghegy és Szárhegy közötti laposban leereszkedve a Szárhegyi akol helyéhez, ahol sík mezőségszerű területre érünk ki. A Zsidi akol után jelzésünk egyesül a Csider völgyi piros jellel és egy lőter mellett elérjük az utunk végcélját jelentő Keszthely szélső házait (kb. 11 km, 3 óra).

Sok száz kilométer, több ezer méteres szint megtétele van mögöttünk, sok-sok feledhetetlen, kedves emlékekkel gazdagodunk ezen a gyönyörű úton Nagymilletől Keszthelyig.

Ellenőrző állomások az utolsó szakaszon. Városlőd v. m., Kabhegyi Kinizsi ház (erdészház), űcs, Monostorapáti, Mindszentkálra, Káptalantól, Rodostó th., Badacsonytördemic—Szigliget vá., Szigliget, szentgyörgyhegyi th., Tapolca vá., Lesenceistvárad, Vállus, Keszthely vá.

Sütő Nagy Attila

Turistaház közlemények

A vállalat a természetjáró társadalmi szövetségek tagjai részére házaiban díjtalan hálólhelyet biztosít túrák, versenyek stb. előkészítése, szervezése és lebonyolítása alkalmával. Az OTSB aktívái részére az ország egész területére vonatkozik a fenti kedvezmény, a megyei TSB-k aktívái részére pedig az illető megye területére.

Az idei év első felében felújítási munkálatokat végeztetett Klasztrompusztán, Parádon, Dobogókön, Holbóston, Fehérkőlapán, Síkfőkúton, a badacsonyi Vörös Csillagban, Szentgyörgyhegyen, Istenkúton és Dömörkapun. Síkfőkút kivételével valamennyi házban július végére a munkálatok befejezést nyerne. Síkfőkúti turistaházunk üzemelése a javítási munkálatok alatt is zavartalan.

Új agregátorokat szereltünk fel Bánkúton és Nagyhideghegyen Befejeződtek a javítási munkálatok Várkúton, Bánkúton, Telekesen és Gézaházán. Misinatetón befejeződött a villanyvilágítás szerelése.

Bővítette, illetve pótolta a vállalat a házak felszerelését. Összesen 40 darab teljes szobaberendezéssel és 50 darab komplett mosdóval korszerűsítette házait a vállalat. Vásárolt továbbá többszáz kerti asztalt, széket a nyári időszakra.

Megindult a vállalat központi híradója, amelynek az a célja, hogy ezúton is felhívja a gondnokok figyelmét a természetjáró mozgalom iránt tanúsítandó helyes magatartásra és tudnivalókra. A gondnokokat segíti a tapasztalatok átadásával, bírálatot és javaslatokat tartalmaz. Ebben a házi folyóiratban a vállalat szívesen látja a természetjárók írásait. Nyílt levél egy-egy gondnok felé, jó, vagy helytelen munkájával kapcsolatban, igen eredményes lehet.

Az OTSB elnöke az 1955. évi teljesítmények alapján az alábbi minősítéseket adományozta, illetve hagyta jóvá természetjáróinknak, A. Magyar Népköz-társaság érdemes sportolói:

- Asztalos György, Távközlési Kutató
- Bischoff József, Bp. V. Meteor
- Bokody József, Bp. Törekvés
- Botka Ferenc, Ceglédi Törekvés
- Braier Gyula, Vasas Finommechanika
- Breiner Sándor, Műszaki Haladás
- Cocron János, Bp. Törekvés
- Déri Ferenc, V. M. All. Aruházak
- Déval János, Bp. Törekvés
- Fazekas Gábor, Bp. Bástya
- Garai László, Bp. Gyárépítők
- György Tibor, Vasas MÁVAG
- Hermann Imre, Bp. Törekvés
- Hollcz Róbert, Bp. Gyárépítők
- Horváth József, Bp. Törekvés
- Horváth Lóránd, Műszaki Haladás
- Horváth Péter, Bp. V. Meteor
- Jávorka Péter, Bp. Bástya
- Kehrer Gyula, Veszprémi Törekvés
- Kemenes Ernő, Bp. Törekvés
- Kénoszt István, VIII. Bástya
- Koczur Ferenc, Műszaki Haladás
- Koczur Kálmán, Műszaki Haladás
- Koller Tibor, Bp. Bástya
- Kovács Pál, Bp. Bástya
- Lajos Ferenc, Vasas MÁVAG
- Mike István, Vasas MÁVAG
- Nagy Etelka, Bástya Fáklya
- P. Nagy Pál, Vasas MOM
- Papp László, Műszaki Haladás
- Pásztor János, Bp. FORSZ
- Radvánszky Sándor, Műszaki Haladás
- Spankovics Károly, Vasas EKA
- Schléderer Alajos, Bp. FORSZ
- Szabó Ferenc, Bp. Törekvés
- Szélitz János, V. M. All. Aruházak
- Tátra Ruppert, Vasas MOM
- Vízkelety László dr., Bp. Törekvés
- Zemotor Adám, Bp. Törekvés

I. osztályú sportolók:

Bálint Agnes, Veszprémi Törekvés, Birlóni Gyula, Vasas MÁVAG, Bugyil Ferenc, Bp. Bástya, Edelényi Csaba, Miskolci V. Meteor, Ethel Lajos, Balassagyarmati Bástya, Fábry Pál, Műszaki Haladás, Fodor György, Bp. Törekvés, Geszler János V. M. Illatsz., Gröblier András, Bp. V. Meteor, Grünfeld Gábor, né Bp. V. Meteor, Gyurich László, Vasas Fémtermék, Halla Dezső, Rp. Törekvés, Halmó Mihály, Rp. Törekvés, Hatta Károly, V. Meteor Illatsz., Honfi Tivadar, Vasas Ganz Vagon, Horváth Domokos, Vasas MÁVAG, Joó Ferenc, Bp. Törekvés, Jurinyi Ottó, Vasas MÁVAG, Király Márton, Vasas MÁVAG, Király Zoltán, Bp. V. Meteor, Kósa Csaba, Műszaki Haladás, Laczkó Gábor, Vasas MÁVAG, Maácz Benedek, Műszaki Haladás, Michalik Imre, Bp. Gyárépítők, Miklósi Imre, Bp. V. Meteor, Mocsári Gábor, Törekvés, Sallai, Molnár Vera, Haladás Építőegység, Paukovits Vilmos, Soproni V. Loboqó, Rékey Tibor, Vasas Izzó, Sarkadi József, Bp. Törekvés, Sebő Ferenc, Rp. Törekvés, Schlutj Péter, Bp. Törekvés, Schönviszky László, Pesti Spartakusz, ifj. Schönviszky László, Pesti Spartakusz, Szabó Endre, Miskolci V. Meteor, Szalai Dezső, Vasas MÁVAG, Szabó Gyula, Vasas Forgácsoló, Szalai Zsolt, Vasas MÁVAG, Szarka Ernő, Műszaki Haladás, Szász Károly, Bp. V. Meteor, Szűcs Rudolf, Törekvés, Sallai, Takács András, Pesti Törekvés, Takács Imre, Vasas Finommechanika, Tegecs Adám, Vasas MÁVAG, Thuróczy Lajos, Bp. Törekvés, Vanek József, Bp. Törekvés, Vida Ferenc, Soproni V. Loboqó, Unger Károly, Soproni V. Loboqó, Zsellér György, Miskolci V. Meteor.

Az OB végeredménye

I. Bp. Törekvés	130
II. Építők UVATERV	124
III. Haladás Műszaki E.	123
IV. Bp. V. Meteor	121
V. Pesti Törekvés	114
VI. Bástya VIII. ker.	103
VII. Vasas MÁVAG	94
VIII. Építők MÉLYÉPTEK	76
IX. Vasas MOM	68
X. Bp. Gyárépítők	58
XI. Soproni Vasas	41

A budapesti női csapatbajnokság végeredménye

I. Kőbányai Törekvés	56
II. Törekvés Autóbusz Főműh.	40
III. Bp. V. Meteor	37
IV. Bp. Törekvés	36
V. Bőripari Spartakusz	35
VI. Pest megyei V. Meteor	33
VII. Törekvés Pesti Igazgatóság	31
VIII. Haladás TTK	27
IX. Bástya Pedagógus	21
X. Törekvés Postafőosztály	17

Vízszintes: 1. Bükki pont, 10. Szántó eszköz, 11. Olasz folyó, 12. A túrista is megbotolhat benne, 14. Időhatároló szó, 16. Gallium vegyjele, 18. Bánat, 19. Bükki pont, 23. Mondat része, 24... világot, 25. Bükki pont, 30. Yi, 32. Minden hegyen sok van, 33. Egyforma más-salhangzó, 34. Női név, 36. El, messzire, 38. Terepverseny utolsó helyezettjének hibapont-száma, 39. Bükki pont.

Függőleges: 1. Bükki pont, 2. Üzem, természetjáró szakosztálya is van, 3. Hyen irányban megyünk a csúcsról, 4. Mint vízsz. 14. 5. Tehát, közhasználatú idegen szóval, 6. Nemrég elhunyt neves német író (fordítva), 7. Ezt is tedd be az ételadobozba, 8. Patakokcska, 9. Harmadik hatvány, 13. Bükki pont, 15. Egyforma magánhangzó, 17. Enekhang, 19. Nálunk is élt, de kipusztult prémes állat, 20. Shakespeare-dráma hőse (fonetikusan), 21. Szlovákiai folyó, 22. Hasadék, 26. Az okozat előzménye... 27. ...és ugyanaz többszámban, 28. Nővékedő, 29. Semészlak, 31. Osztrák folyó.

M. K. Budapest: Verse közlésre nem alkalmas.
P. P. Budapest: Bárkitől elfogadunk cikket, amennyiben megüti lapunk színvonalát. A fényképek legalább 9X12-es méretűek legyenek.
F. S. Budapest: Panaszát az illetékes szervekhez továbbítjuk.
dr. K. A. Miskolc: Az országos kékv. útvonalat tudomásunk szerint a megyei szövetségekkel megtárgyaltuk. Észre-

Könyvnapon

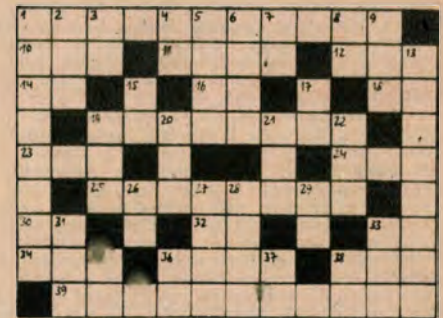
A könyv ünnepén került kiadásra a Börzsöny útikalauz új kiadása, Lajos Ferenc és munkatársainak tollából. Már az első napokban nagy örömmel vásárolták nemcsak a rendszeresen túrázók, hanem a természetjárás iránt éppen az ilyen ízléses, jól megírt könyvek alapján újabban érdeklődők is.

Az új útikalauz a szükséges általános ismertető mellett, bőségesen tájékoztat a Börzsönyben tehető útról, kiterjed figyelme a kerékpárosok, síelők kívánságaira is. Az útikalauz művészi fényképek és színes útjelzés-térkép egészíti ki.

A színvonalas útikalauz, a Sport Lap- és Könyvkiadó jó munkáját dicséri.

33. Segítség, 35. Mint függ. 15, 36. Kettős mássalhangzó, 37. A vízsz. 14. megfordítva, 38. Egy másik kettős mássalhangzó.

Beküldendő július 31-ig: vízszintes 1, 19, 25., 39; függőleges 1, 13.
Májusi FEJTÖRŐ helyes megfejtése: Óvár, Ágasvár, Zámptak, Tóthegyes, Hasznosi vár, Olombérc, Nánai vár, Könyvtalimat kapják: Demeter Ilona Budapest, Ifj. Katona Ferenc Pécs. Bata-széki Gyula Budapest.

vételét a Társadalmi Szövetséghez továbbítottuk.

K. L. Budapest: Megzenésített természetjáró dala közlésre nem alkalmas.

S. L. Budapest: Sajnos a hiányolt közleményt kérésünk dacára nem kaptuk meg.

Sz. D. Budapest: Bejelentését továbbítottuk a Pest megyei Tanácshoz.

dr. K. I.-né Balatonalmádi: Panaszát a Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatalhoz továbbítottuk.

A keresztretjvényt Horváth Péter készítte.

Többeknek: Lapunk márciusi száma teljesen elfogyott, így azt kiadóhivatalunknak nem áll módjában biztosítani.

Természetjárás

Isolok • Előfizetés: Posta Központi Hírlap Iroda, Budapest V, József nádor tér 1. Távfizetés 180-850 • Előfizetési ára: egy évre 32 forint, fél évre 16 forint • Csekk számszám: 61 251 • Példányszám: 5000

Útközben hallottuk...

... hogy a Borsod megyei Idegenforgalmi Hivatal most egészíti ki az Aggtelek környéki útjelzés hálózatot. Aggtelek és környékének részletes leírását magyar és német nyelven könyv alakban jelenteti meg,

... a Kinizsi természetjárói a nyár folyamán sziklamászó túrára mennek a Magas-Tátrába. Számos más szakosztályban is készülnek tátrai túrákra,

... a Magyar Földrajzi Társaság Karszt- és Barlangkutató szakosztálya a nyárra tanulmányutat készít elő a csehszlovákiai karsztvidékre,

... a bánhidai Turul helyreállításáról tárgyalt a Komárom megyei Tanács. Az emlékmű helyreállítását a Műemlék Bizottsággal együttesen kívánják elvégezni,

... a kazincbarcikai Szikra természetjárók a kezdeti lépések után szervezett szakosztályi életet élnek és rendszeresen túráznak. Munkájuk további kiszélesítésének csupán anyagi akadályai vannak,

... a MÁVAG lakatosai és kovácsai 1911. május hónapban rendezték első túrájukat a Magyarokúthoz. A 45 éves évforduló alkalmával ez évben emléktúrát szerveztek az egykori útvonalon,

... a Spartakusz Vasipari SK-ban természetjáró szakosztályt alakítanak. A rokon kisipari szakosztályok munkájukhoz testvéri segítséget nyújtanak,

... a veszprémi természetjárók a szentgáli védett tiszafás területre Herend—Essegvár—Menyke—Márkó útvonalon piros + útjelzést készítenek,

... a Vasas SE természetjáró szakosztályai között folyó túra-pontversenyben az első négy forduló után az I. csoportban az EKA, a II. csoportban a Villamosforgó Gépgyár, a III. csoportban a KGM szakosztályai vezetnek,

... az újpesti Ságvári Endre kultúrotthonban Tolnai József sporttárs Turistaszemmel Svájcban címmel előadást tartott,

... a BTKB természetjáró szövetsége második negyedévi vándorértekezletét az V. kerületi társadalmi szövetség és a kerület egy szakosztálya ismertette tapasztalatait,

... a VIII. ker. természetjárók május 27-én a Törökmezőn tartották találkozójukat 90 fő részvételével,

... az Országos Kultúrcikk Kiskereskedelmi Vállalat ünnepélyesen nyitotta meg V. Váci utca 26 alatt újjáalakított sportáruházát, amelyben külön turistaosztály működik.

Figyelem! A Börzsönyben a Kármor és a Kőember közti nyeregben levő tisztáson elvesztett május 1-én egy posztóujjas, régi katonai rövid bőrkabát. Kérjük a becsületes megtalálót értesítse a MÁVAG SK-t (Bp. (VIII., Kőbányai út 21.)

Katona György a VIII. kerületi Bástya természetjáró versenyzője június 4-én elhunyt. Temetésén a szakosztály tagjai testületileg vettek részt.

Az 1956. évi versenynaptár alapján megyei természetjáró találkozókat rendeznek. Nógrád megyében júniusban rendezték; a Borsod megyeiek augusztus 19—20-án, a Komárom megyeiek szeptemberben, a Pest megyeiek november 7-én rendezik.

Az OTSB Elnökségének a természetjárás helyzetével foglalkozó 1956. április 12-én hozott határozata nyomán június második felében magyar természetjáró küldöttség utazott a Lengyel Népköztársaságba, a lengyel természetjárás szervezetének és helyzetének tanulmányozása céljából. A küldöttség vezetője Erős Antal az OTSB főelőadója, tagjai: Székely Miklós az Országos Társadalmi Természetjáró Sportszövetség titkára, Berényi Sándor SZOT sportosztálya előadója, György Tibor a SZOT Sportosztálya mellett működő Természetjáró Szakbizottság elnöke és Béni Miklós a DISZ KV Sportosztálya munkatársa.

BAJNOKSÁGUNKRÓL

Az elmúlt évek folyamán szörványosan bár, de egymás után tűntek fel nők a természetjáró versenycsapatokban. Résztvételük azonban az esetek többségében az „együttfutó” szerepre korlátozódott a férfiak mellett. Az önálló női versenyzés kifejlesztése érdekében rendezte meg a BTKB 1955-ben az első többfordulós női csapatbajnokságot. Az elmúlt évi női bajnokság, amelyen közel 20 csapat küzdött, bebizonyította, hogy a sportkörökben megvan az érdeklődés a női versenyzés iránt, de megmutatta azt is, hogy a csapatok színvonala között nagy a különbség — érthető volt, mert a szakosztályok nagy része még nem rendelkezett önálló női versenyzőkkel.

A BTKB a tapasztalatok alapján, — nagyon helyesen — 1956-ban külön I. és II. osztályú bajnokságot rendezett a női csapatok részére.

Az I. oszt. bajnokság komoly követelmények előállítását a szakosztályokat, mert 4 főnyi csapatokat kellett kiállítaniuk, 2 önálló vezetővel, ami nem egy sportkörnél nagy tétreztetésbe ütközött. A versenyek tájékoztatói feladatait viszont a III. fordulótól eltekintve, nem ültették meg az I. osztályú szintet.

A bajnokság első két fordulóját a Pilisben, a III. a Börzsönyben zajlott le; mindhárom esetben kétfurvaos, naprál verseny formájában. A versenyek összetett eredményében elérhető maximális pontszám 60 volt — ebből az I. helyezett csapat 56 pontot, az utolsó helyezett 17 pontot ért el. Az állagered-

A nem szervezeti természetjárók egyre fokozottabb érdeklődéssel vesznek részt a Népszava és az egyes sportköröknek a napilapokban meghirdetett túráin. A természetjárás ilyen eszközökkel való megkedveltetése a természetjáró szakosztályok feladata és ezzel is a pártnak a természetjárás tömegmozgalommá tételére vonatkozó határozata megvalósítását segíthetjük elő.

Tismételten felhívjuk a természetjáró szakosztályokat, hogy e célból túra-programjukat rendszeresen juttassák el az OTSB természetjárás főelőadóhoz és fogadják szívesen az ilyen céllal vezetett túráikon megjelenő még nem szervezett természetjárót, igyekezzenek azokat megnyerni a sportnak.

A székesfehérvári V. Meteor természetjárói sorozatos munkatúrával készítenek jelzést Mór—Csókakő környékén.

Lapzártá minden hó 10-én. Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

E számunk fényképeit: Diebold Károly, Kaczur Pál, Kunsági Viktor, Németh Albert, Nováki Gyula, Pálovich Sári, Pászthory Lóránt, Pick László, Szagvári Gusztáv, Vörös István és Jiri Dvorák Frága készítették.

mény 33,3 pont volt, ami — ha figyelembe vesszük azt, hogy a versenyek nem voltak túlságosan nehezek, s a bajnokságon nem egy közismerten jó felkészült női csapat indult — meglepően alacsony.

A versenyeken elért részleg-eredmények változatosak voltak, ami azt bizonyítja, hogy a versenyeredményeket a tájékoztatói tudás és a fizikai állóképesség mellett még mindig sokban befolyásolja a diszpozíció és a szerencse — különben érthetetlen volna, ha azonos részlegek egyik versenyen nagyon jó, másikon pedig gyenge eredményt értek el.

A versenyzést jobbná férfiak részére rendezett csapat- és egyéni versenyeken kezdtük meg. Elvi szempontból, s a jövőre vonatkozó tanulságképpen szükségesnek tartom felhívni a rendezőség figyelmét arra, hogy a női versenyzés különválasztásának egyik indító oka a fizikai képességek különbözősége volt. A rendezésnél ezt tartásuk szem előtt — a tájékoztatói feladatokat illetően viszont a női versenyeken is biztosítsák az osztályuknak megfelelő színvonalat.

Következő lépés — az OTSB-re, illetve a megyei TSB-ekre háruló feladat — lenne a vidéki csapatok női versenyzésének megszervezése, valamint női egyéni bajnokság megrendezése. Reméljük, hogy erre rövidesen sor kerül, mert a budapesti I. oszt. női csapatbajnokság megmutatta, hogy a versenyzők küzdőképessége, sportszerűsége méltó a női versenyzés további támogatására, fejlesztésére.

Maróti Erika
Kőbányai Törökqvés

Vigyázat, magashegység!

A magyar hegymászók nagy örömmel fogadták az életbelépett határ-átlépési könnyítéseket. A mászóiskolákban lelkesedéssel folyik az előkészítő munka és nem nehéz megjósolni, hogy az idén jóval több magyar hegymászó keresi fel a Tátrát, a legközelebb eső magashegységet, mint az elmúlt években.

Amennyire örvedetes a hazai alpinizmus új erőre kapása, épp olyan fontos, hogy először magashegyet látogató, szép tervekkel induló ifjú hegymászóink ép bőrrel és baj nélkül térjenek vissza a kő és jég birodalmából. Éppen ez késett ennek a néhány sornak a megírására.

Kedves fiatal barátaim, az, aki itthon a mászóiskolában jól mozog, valószínűleg odakinn is meg fogja állni a helyét, de ezt bizonyosra venni nem szabad.

Láttam már olyan turistát, aki a hazai mászóiskolákban a legnehezebb feladatokat is megoldotta, mégis a komoly terepen órák alatt összerőt, testileg éppúgy, mint lelkileg. Az oszolyi jó szereplés még nem kötelez nehéz alpin túrákra, kezdjük tehát a könnyebbekben. Minden esetben szánjunk rá egy-két napot még rövidre szabott szabadságunkból is, bemelegítésre és szoktatásra, ez a módszer mindig meghozza gyümölcsseit.

Az alpin bemelegítés időtartama persze erősen függ az itthoni edzéstől. Miből álljon ez?

Semmiesetre sem abból, hogy az autóbüszből kiszállva, felmegyünk az öt percnyre levő sziklákhöz, amelyek sokszor már túl jól ismert „problémáit” a lehető legkönnyebb nyári öltözetben végigmászuk. Hanem:

1. A sziklamászást néhány órai gyaloglás előzze meg.
2. Szokjunk hozzá a hátzisszákkal való mászáshoz.
3. A „problémák” megoldásánál sokkal többet ér a könnyebb terepen való, megszakítás nélküli, több óra hosszat tartó fel- és lemászás.
4. Ne szokjunk hozzá a gumitalpú mászócipőkhöz, ezek nedves időben, havas, jeges terepen használhatatlannak!
5. Másszunk szögesben is, persze a megfelelően könnyű helyeken.

Most még néhány intelem a magashegységben való túrázást illetőleg.

1. Kirándulóhelyünkön (menedékház, szálló, völgyállomás) minden esetben hagyjuk meg túránk célját, útvonalát és valószínű időtartamát.

2. Hátzisságunkban mindig legyen eső és hideg ellen védő tartalék ruházat vagy hálósák.

3. Legyen velünk olyan magas kalóriájú ennivaló (édesség, zsiradék), amelyhez, mint vastartalékhoz, csak szükség esetén nyúlunk.

4. Kötszerről, ragtapaszról ne feledkezzünk meg.

5. Tanuljuk meg az alpin vészjelt. A segítséget kérő percnként hatszor hallható vagy látható jelt ad (kiáltás, fütty stb., ruhadarab lógatása, lámpajel stb.). A felelet a jelnek percnként háromszori ismétlése.

Remélem, ifjú barátaim, hogy a vészjel leadására nem fog sor kerülni, de ha szükséges, álszemérem nélkül es idejében tegyék meg!

Még egyet: mutassuk meg terveinket és felszerelésünket indulás előtt, tapasztalt régi hegymászonak.

Kedves fiatalok, fogadjátok útravalónak ezeket az egyszerű, de nagyon gyakorlati jótanácsokat.

Jó túrát! Jó utat!

És a viszontlátásra!

Skolil Vilmos

Az új természetjáró minősítések

Az új egységes sportminősítési rendszer a természetjáró minősítési szintekkel 1956. január 1-i hatállyal életbe lépett. Ezen szintek helyes értelmezése és az elért eredmények egységes elbírálása céljából a következőket közöljük.

Az általános, minden sportágra vonatkozó rendelkezések (Egységes magyar sportminősítési rendszer, 1956. évi kiadás 1-19. lapja) természetesen is vonatkoznak a természetjárásra is, azaz a kikötéssel, hogy a természetjárásra különleges minősítési rendelkezések is vannak. (19. lap 49. pont.)

Régi minősítettek:

Azok, akik régi érvényes minősítéssel rendelkeznek, ezt a minősítést megtartják. Magasabb minősítést az új követelmények alapján érhetnek el.

Minősítések időtartama:

Az új természetjáró minősítési szintek egy részét évek alatt lehet teljesíteni. A megszerzett minősítés megmarad, amíg további teljesítményekkel magasabb minősítést nem ér el, vagy alacsonyabb minősítést kéri, illetve ha a visszaminősítést a TSB elrendeli (10. lap 19/a pont).

A minősítési könyvbe okvetlen beírandó a magasabb minősítési osztályt jelentő versenyeredmény.

Minősítés két módon

A minősítéseket a természetjárásban túrázással vagy versenyzéssel lehet elérni. A kettőt váltakozva gyakorolva magasabb minősítést szerezni nem lehet. Aki valamely szintet pl. versenyek alapján elért, úgy magasabb szintet versenyeken érhet el. Csak a közös jelvényes minősítés olyan, amelynek elérése után választani lehet. (Régi követelmények alapján érvényes minősítési szinttel rendelkező továbbjutás szempontjából választhat.) A minősítési könyvben fel kell tüntetni, hogy versenyyel vagy túrázással szerezték a minősítést.

Minősítés elbírálása

Az egyes minősítési követelmény elérésének elbírálása és ellenőrzése az alábbiak szerint történik. A versenyminősítések egyértelműek, ezért itt elsősorban „a minősítés túrázással” kívánunk részletesen foglalkozni.

Túrák:

A II. és III. jelvényes minősítésnél megkövetelt 1000. illetve 550 túrapont teljesítését, illetve a 10 alkalommal 15 km-es túra teljesítését az eddigiekhez hasonlóan kell végrehajtani, illetve ellenőrizni. A túráknak a túra jelentésen és a szakosztály nyilvántartásában szerepelnie kell. A jelentésekről egyenként vezetendő az egyéni minősítő lap (pontozás a szabályzatban megadottak szerint).

Jelvényes:

A túrákat az új feltételeknek megfelelően (15 km. különböző útvonal) kell lebonyolítani, illetve az előbbieket alapján ellenőrizni.

TSB minősítő túra:

Újat jelent a III. osztálynál — „negyedévenként részt vesz a TSB által jóváhagyott és nyilvánosan meghirdetett túrán”. (Ezen túrák réteke legalább 25 túrapont legyen, pl. 17 km táv, 800 m szint, 17 + 8 = 25 stb.) Az I. osztálynál 10 (illetve előbbi) TSB minősítő túra vezetését igazolja.

Az MTSB, BTSE, SE (országos eln.) évenként versenynaptárszerűen kiírja, hogy mely napon rendez minősítő túrát. Negyedévenként legalább 2-3 alkalommal kell ilyen kiírni, hogy elegendő lehetőség legyen. Egy hónappal előre közli a rendező TSB, hogy a minősítő túrát milyen hegységben rendezzi (pl.: Pilis), a résztvevni kívánók milyen induló (ellenőrző) pontban jelentkezve mehetnek a minősítő túrára. Megadandó, hogy mennyi ideig (pl. reggel 6-tól 11-ig) lehet itt jelentkezni. Közli előre a célállomást is. A közben felállított ellenőrző pontok helyét, működési idejét elegendő az indulásnál közölni. Az ellenőrző pontokat jól azonosítható helyen, de közlekedési eszköz által lehetőleg meg nem közelíthető ponton kell elhelyezni. Az induló és célállomáson kívül legalább egy ellenőrző pontot kell felállítani. Az ellenőrző pontok között a túrázó saját maga által választott úton és időbeosztással túrázhat.

(Folytatjuk)

A. Gy.

TÁJÉKOZÓDÁS A TEREPEEN

XII

Egyszerűbb mérések a terepen

Túránkat gyakran térkép nélkül, vagy elavult térképpel hajtjuk végre, így szükséges néhány gyakorlatias távolságmeghatározási módszer ismerete, amelyhez felhasználhatjuk a derékszögű egyenlőszárú háromszög sajátosságait. Portyánk alatt az alábbi esetek fordulhatnak elő

1. Folyószélesség megmérése

Gyakori patakok, folyók szélességének a meghatározása anélkül, hogy pl. átmennének a tulsó partra. Ehhez rajzoljunk egy egyenlőszárú derékszögű háromszöget jegyzetfüzetünk, vagy vázlatlombunk külső fedőlapjára.

A folyó meghatározandó szélessége az A és D pontokkal van megjelölve (lásd 1. ábra).

Saját partunkon, az AD vonal meghosszabbításában válasszunk ki egy C pontot. Ezután a jegyzetfüzetünk helyzetén ne változtassunk és nézzünk a másik befogó irányába és válasszunk ki a terepen ennek meghosszabbításában egy pontot. A befogó végét jelöljük B-vel, a kiválasztott pontot E-vel. A C pontra verjünk egy köveket, majd a kijelölt CE vonal mentén keressük meg a valóságban a B pontot.

Miután ezt elvégeztük, ezeknek a műveleteknek eredményeképpen a terepen egy egyenlőszárú háromszöget kapunk (BCA), amelyben $BC = AC$ oldallal. A továbbiakban mérjük le lépésekkel a BC oldalt és megtudjuk az AC vonal hosszát. Ezután vonjuk ki a DC távolságot és megkapjuk a keresett AD távolságot, azaz a folyó szélességét.

2. Vízsebesség mérése

Ismeretes, hogy a folyás sebességét egy másodperc alatt megtett út méterekben kifejezett értéke adja meg (m/sec).

A folyó sebességét valamilyen úszó tárgy segítségével mérhetjük meg (kis faág, fűcsomó stb.). Ezt úgy tudjuk elvégezni, hogy a parton lemérünk egy távolságot, pl. 50 vagy 100 métert és megmérjük mp-ben azt az időt, ami alatt a tárgy ezt az utat megteszi. A távolság és az idő hányadosa adja meg a víz sebességét, másodpercenkénti méterekben:

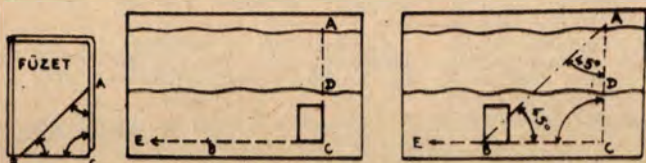
$$s = \frac{t \text{ (m-ben)}}{i \text{ (mp-ben)}}$$

Az idő mérését legcélszerűbb másodpercmutatós órával mérni (lásd 2. ábra).

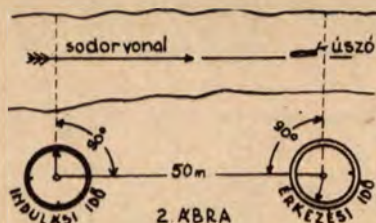
Túránk alatt megállapíthatjuk a folyók árterületének a határait is, és pedig az elárasztott területet borító iszapos hordalékról, a víznek a partmenti fákon, a lejtőkön stb. visszahagyott nyomairól. Ezenkívül megállapítható az állatok által készített földalatti járatok elhelyezésétől, ezeknek a kijáratát ugyanis soha sincs mélyebben a legmagasabb vízáltságnál.

3. Az erdők faadatainak meghatározása

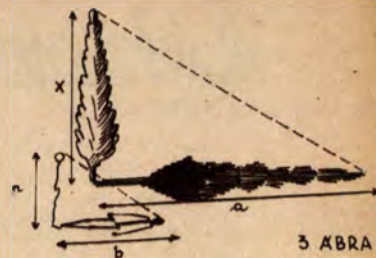
Túránkat nagyon gyakran erdőben hajtjuk végre. Ezért szükséges ismernünk az erdő sűrűségét, a fák átlagos vastagságát és magasságát. Amennyiben a fenti adatok a rendelkezésünkre álló térképről nem olvashatók ki, úgy azt a terepen is meghatározhatjuk.

1. ÁBRA

2. ÁBRA

3. ÁBRA

Az erdők sűrűségét általában szemre határozzuk meg, a fakoronák sűrűsége alapján. Amennyiben pontosan akarjuk meghatározni, akkor 100 m²-re eső területen megszámoljuk, hogy hány fa van.

A fák vastagságát átmérőben szintén szemre határozzuk meg. Pontosabb mérésre zsinórt használunk, mellyel a fatörzs kerületét kb. mell-magasságban megmérjük. A fatörzs kerületének hosszát 3-mal elosztva, megkapjuk a fa átmérőjét.

A fák magasságát megközelítőleg meghatározhatjuk árnyéka alapján, ha sík felületen egy időben megmérjük saját árnyékunkat (lásd 3. ábra).

Az ábra szerint jelöljük a fának a magasságát x-szel, az árnyékot a-val, az ember magasságát n-nel, árnyékát b-vel. Állítsuk fel az aránypárt:

$$x : n = a : b$$

Az átlagember magassága: 1,7 m.

Például: a fának az árnyékát lépéssel meghatároztuk: 9 m. Az ember árnyéka lépéssel: 3 m. Helyettesítsük be az előző képletbe:

$$x : 1,7 = 9,3$$

Ha az aránypárt megoldjuk, akkor:

$$3x = 15,3 \text{ m} \quad x = \frac{15,3}{3} = 5,1 \text{ méter}$$

Tehát a fa magassága: 5,1 m.

4. Fontosabb tárgyak méretei

Befejezésül ismertetjük néhány tárgy hozzávetőleges méretét. Ezeknek a méreteknak ismerete lehetővé teszi azt, hogy a terepen különböző méréseket végezzünk.

Közepes ember magassága	1,65 m
Lépés átlagos hossza	0,75 m
Kinyújtott kéz átlagos hossza	0,6 m
Személygépkocsi szélessége	1,5 m
Személygépkocsi magassága	1,9 m

Az itt leírtakat túráink alatt gyakoroljuk és egészítsük ki saját tapasztalatainkkal is.

Horvátn Andor

Budapest bajnokság

Véget értek a budapesti I. osztályú természetjáró tájékozdási csapatbajnokságok küzdelmei. A négyfordulós hatfős férficsapatok részére kiírt versenyben 12 csapat küzdött a bajnoki címért, illetve az országos bajnokságba való feljutásért.

I. Böripari Spartakusz	96 hely. p.
II. Csepeli Vasas	91 " "
III. V. Meteor Illatszertolt	90 " "
IV. Vasas Danuvia	85 " "
V. Bástya Terv	82 " "
VI. Szikra Chinoin	81 " "
VII. V. M. Állami Aruházak	76 " "
VIII. Bástya Pedagógus	73 " "
IX. Kőbányai Törekvés	73 " "
X. Vasas TAKI	71 " "
XI. Törekvés Postafőosztály	62 " "
XII. Törekvés Autóbuszfőműhely	50 " "

Természetjárás vagy FÚTÓVERSENY?

Vagy-vagy...

Bevezetőként le szeretném szögezni, hogy teljesen egyet értek Temesrékási sporttárs nézetével. Nem tudom helyeselni, hogy a tájékoztató versenyek futóversenyekké fajulnak. Nem akarom elismételni Temesrékási sporttársunk meggyőző érveit, csak ki szeretném egészíteni őket.

A gyorsaság követeléséből az a hátrány is származna, hogy a versenyzők éppen a pontos és helyes tájékozódás rovására siettetnék magukat. Legdöntőbb hátránya azonban az, hogy olyan versenyeknél, ahol a gyorsaságra fektetnek a súlyt, a különböző korú versenyzők nem egyforma eséllyel indulhatnak. Ez szükségszerűen az idősebb — és ezért bizonyos fókig lassúbb — versenyzők elmaradásához vezetne. A verseny tehát csak egy szűk, fiatal versenyzőréteg „privát” területévé válna, mivel a többiek felhagynának az amúgy is reménytelenül egyenlőtlen versengéssel.

A jelenlegi versenyszabályzat ugyan nem jutalmazza a rohanást, még sem tudok egyetérteni vele. Milyen biztosítékot nyújt a versenyszabályzat, hogy a versenyzők nem fogják agyonhajszolni magukat? Azt hiszem ez a kérdés elég jogos akkor, amikor a versenyszabályzat szerint nem számít hibának, ha a versenyző a meghatározott időnél hamarabb ér célba. Szerintem ez az engedmény, burkoló formában becsempeszi a gyorsasági hajszát a tájékoztató versenyekbe. A versenyző egy általa rendszerint még nem ismert, de pontosan meghatározott útvonalat kénytelen bejárni. Ha elvált az útvonalat, hibapontot kap. De ugyancsak hibapontot kap azért is, ha túllépi az előre kiszámított menetidőt. Ebből logikusan az következik, hogy — számítva egy esetleges tájékoztatósi hibára — a versenyző „időtartalékok” igyekszik gyűjteni. Szalad, rohan, mert hiszen ha gyorsabban ér el a következő ellenőrző pontot, ez nem jelent hátrányt, viszont, ha útközben valahol „elkever”, a rendelkezésre álló időben esetleg még helyrehozhatja hibáját.

Véleményem szerint a fenti helyzetben az segítene, ha a kiszámított menetidőt pontosan meghatározott „tűréssel” értelmeznék. Ha a versenyző a tűréssel meghatározott menetidőt bármilyen értelemben is túllépi, hibapontot kap. A fenti elvet — egyszerűség kedvéért — egy példában mutatom be.

Tételezzük fel, hogy a verseny egyik szakaszának pontosan kiszámított menetideje 60 perc. Tételezzük fel továbbá, hogy a menetidő megengedett túrése + — 10%. Ez annyit jelent, hogy az utat legalább 60 — 6 = 54 perc, de legfeljebb 60 + 6 = 66 perc alatt szabad megtenni. Végeredményben tehát, ha a versenyző az elméletileg 60 perces utat 54—66 perc között teszi meg, ez nem számít hibának, de ha ezt a két határt bármilyen irányban is túllépi, hibapontot kap. A fenti

módszerrel véleményem szerint, elejét vehetjük annak, hogy a versenyzők „bebiztosítás” céljából siettesék magukat, és így a verseny légköre is nyugodtabb lesz, mert a menetidőt most valóban csak másodlagos jelentőségűvé tettük.

Amit eddig mondtam, kizárólag a tájékoztató versenyekre vonatkozik. Magával a tájékoztató versenyek „műfajával” kapcsolatban azonban van még egy megjegyzésem. Az a versenyző érte itt el a legjobb eredményt, aki szolgálat, a legkisebb eltéréssel járja be a rendezőség által előírt útvonalat. Tehát a verseny során a természetjárású szükséges minden tulajdonság elbírálása lehetővé válik, kivéve egyet: a versenyző önállóságát, és ötletességét nem teheti próbára. És ez, azt hiszem elég súlyos hiba.

Megfelelő feltételek között el tudok képzelni olyan természetjáró versenyt is, ahol az önállóság, az ötletesség és a gyorsaság (nem versenyfutás!) is szóhoz jutna. És itt jutottam el ahhoz a gondolathoz, amit hozzászólásom címében is igekeztem kidomborítani.

Vajon helyese-e az, amikor így tesszük fel a kérdést: vagy természetjárás — vagy futóverseny? Egy olyan sportágban, mint a természetjárás, a versenyzés több módja is elképzelhető. A több adódó lehetőség közül az egyik, a nálunk most egyedül dívó tájékoztatósi verseny. De nem képzelhető el a természetjárásban olyan versenyzési ág is, ahol a gyorsaság, ötletesség és önállóság is szóhoz jutna?

Nézzük ezt a lehetőséget. El tudok képzelni például olyan versenyeket, ahol a versenyzők egyéni leleményességére van bízva a verseny útvonala. Adva van a verseny indulási pontja és a végcéli (esetleg egy közbeeső ellenőrző állomás). A versenyző útvonalát a pontok között tetszése szerint választhatja meg. Természetesen elengedhetetlen követelmény, hogy az indulási pont és a végcéli úgy legyenek megválasztva, hogy az útvonal tekintetében több variáció is elképzelhető legyen és ezt a lehetőséget a közbeeső ellenőrző állomás se csökkentse. A verseny győztese az, aki a legrövidebb idő alatt ér el a célt. Ennél a versenynél tehát, bár a befutási idő adja a versenyzők helyezési sorrendjét, elsősorban a jó terepismertet, térképolvásás, gyakorlatosság, leleményesség és önállóság dönti el a helyezést. A gyorsaság egészen teljesen fokozása itt háttérbe szorul, hiszen egy jól megválasztott útvonal előnyeit semmilyen hosszútáv-futással nem lehet ellensúlyozni. Az egészen teljesen túlerőltetést egyébként a közbeeső ellenőrző állomás is megakadályozza: a versenybíró által ellenőrizhető itt egy minden versenyzőre egyformán kötelező idejű pihenő.

Az ilyen természetű versenyeknél mindenestre biztosítani kell, hogy minden versenyző lehetőleg egyforma eséllyel induljon. Helyesnek tartanám, hogy esetleg a felszerelés súlyára, de különösen az alkalmazott segédeszközökre (pl. térképek), egységes irányelveket állítanának fel.

Horacek Gábor
KGM Vasas SK

Turista EGÉSZSÉG

Új rovatot indítunk a természetjárás egészségügyi kérdéseiről.

A természetjárás jelentős tényezője a tömegek testnevelésének. Korra és nemre való tekintet nélkül hozzáférhető mindenki számára, akinek egészségi állapota megenyedi. Célszerűnek látszik tehát néhány egészségügyi vonatkozású probléma részletesebb áttekintése.

I. A természetjárás hatása az emberi szervezetre

Ismeretes, hogy a természetjáró sport az ember szervezetét sokoldalúan edzi, állóképességét fokozza; kellően megválasztott formában nem egy körfolyamatot, betegséget is kedvezően befolyásol. Az emberi test öregkori „kopásaira” jóteknony hatású. Úgyiszlóvan ez az egyetlen sport, amelyet életünk alkonyán is nagyrészt szabadon űzhetünk.

Mint egyéb sportoknál — úgy itt is — nagy szerep jut a sportorvosi ellenőrzésnek, szaktanácsadásnak, különösen versenyszerűen űzött természetjárás esetén. Ez egészséges emberről is lényeges, méginkább elengedhetetlen akkor, ha a szervezet időlegesen vagy tartósan nem teljes értékű, különféle fokú szervi, vagy működési elváltozások állnak fenn.

Az orvosi tanácsok segítségével a természetjárás nagyrészt kedvező tényezői sokkal előnyösebben kihasználhatók; ugyanezek az esetleges kedvezőtlen tényezők kikerülésére, hatásai csökkentésére is lehetőség nyílik. Az így ellenőrzött természetjárás eredménye egészséges emberről tartós edzettség és sokirányú ellenállóképesség kialakulása

lesz. A beteg szervezet kóros folyamattal viszont megnyugodhatnak, az elváltozások akár vissza is fejlődhetnek; várható a tünetek és panaszok enyhülése, a gyógyulás ideje megrövidül.

Szabadban, megváltozott környezetben való tartózkodás az egész szervezetre élenkítőleg, frissítőleg hat; érvényesülnek a kedvező éghajlati, természeti tényezők. A test mozgásoktól eltérő foglalkoztatása, az egészséges kiadós testmozgások hasznára válnak a mozgásszerveknek és a belső szerveknek egyaránt.

A vérkeringésre gyakorolt kedvező hatások nyomán az egyes szervek és szövetek vérrrel való átáramoltatása fokozódik, a sejtek több és frissebb oxigéndús vérhez jutnak, tápláltságuk javul. Ugyanezért a szervezetben keletkezett salakanyagok eltávolítása is fokozódik.

Megelőnkül — különösen huzamosabb hegyvidéki tartózkodás esetén — a vérképző szervek működése is. A vörösvérsejtek száma megszáporodik, az egész keringő vérmennyiség minőségileg értékesebb lesz. Javul továbbá a véreozzás is; a vérraktározó szervekben (lép, máj, csontvelő) tárolt vérmennyiség időnként bekapcsolódik a keringésbe, s így fellétsülésére mód nyílik.

Az alakos elemektől (por, korom, stb.) mentes levegő valóságban pihenteti a légutakat. Idült légzőszervi hurutoknál például a tiszta erdei levegő jótékony hatása igen hamar mutatkozik; a tünetek és panaszok (köhögés stb.) enyhülnek, a köhögészt javul. A friss levegővel a tüdőbeni legapróbb légutakat és az egész tüdőt alaposan átszellőztetjük, csökkentvén ezáltal a fertőző kórokozók meglepedésének lehetőségét. A tüdőn átáramló vér bőségesebben jut oxigénhez.

Lényegesek a környezetváltozás hatásai. A megváltozott környezet, a kikapcsolódás, a mozgokotóli eltérő életritmus kifejezetten megnyugtató hatást gyakorolnak az idegrendszerre; annak túróképeségét fokozzák. Kóros idegállapotok, kedélybetegségek, a úgynevezett „idegösszeomlások”, s egyéb idegbajok esetén szinte felbecsülhetetlen értékű tényezők. Nem egyszer a gyógy-szeres kezelést is feleslegessé teszik; az elvási zavarokat megszüntetik.

Gazdaságosabb és rendezettebb válik az alapanyagcsere is. Közismert — fokozott anyagcsere esetén — a hegyvidékek mérséklő hatása. Néhány megfigyelés szerint egyes esetekben a lassult anyagcsere normállissá válása elérhető volt.

A nap ultraibolya sugarainak hatására fokozódik a szervezetbeni D vitamin képzés. Ez a nélkülözhetetlen biokatalizátor, előanyagából csak ultraibolya sugarak hatására tud D vitaminná alakulni.

A természetjárással kapcsolatos testmozgások (gyaloglás stb.) igen jól rendezik a renyhe bélműködéseket. Rendszeres hashajtó szedéshez szokott egyének, de az ülő foglalkozást folytató turisták is megerősítik ezt a tapasztalati tény.

Az összetett, sokirányú hatások következtében fokozódhat a szervezet ellenállóképessége fertőző betegségekkel szemben. A már bekövetkezett fertőzést könnyebben gyűri le, s az esetleges kialakult betegség enyhébb lefolyású lesz.

Egészségünk megőrzése — esetleg helyreállítása — terén a természetjárás így komoly szövetségeseinké válik.

(Folytatjuk)

Dr. Cselkó László

Vidám tető

Vidám tető rovatunk elnyerte olvasóink tetszését. Mindenki óhaját fejezzük ki, amikor arra törekszünk, hogy minőségileg magasabb színvonalúvá fejlesszük. Ehhez olvasóink fokozottabb segítségét kérjük megfelelő anyag beküldésével.

Juliska: Gyere csak Jancsi, ha elfelejtetted, hogy siring tartó szerelmet fogadtál...

„Még néhány lépés és megérkeztünk arra a csodálatos kis helyre, amiről annyit meséltem. Ide járok minden héten.”

Látod, ez a Gyuri ágya!... Megismerem szögesének nyomairól.

(A rajzok a román Turista Almanach-ban jelentek meg).

Igy próbálta a Bolond Istók című élclap gúny tárgyává tenni a polgári és munkásrétegek turistáskodását. Hasztalan, ezzel inkább nyilvánosságot adott az addig lenézett emberek kultúrvágyának.

A TERMÉSZETJÁRÓ TÁJÉKOZTATÓ SZOLGÁLAT keretében minden hétfőn és csütörtökön 18,30—20,30 óra között társadalmi aktívák állnak az érdeklődők rendelkezésére. Díjmentes felvilágosítást nyújtanak a természetjárással kapcsolatos minden kérdésre. A Tájékoztató Szolgálat térképekkel, útikalauzokkal is segítséget nyújt túratervek, szabadságtúra-tervek összeállításához; szaktanácsadása szervezeti kérdésekre is kiterjed (Lenin körút 55. Turistaházakat Kezelő Vállalat helyiségében. Telefon: 224—412, 224—230).

HAZIDÓJÁRÁS júliusban

Július jellemzi legjobban a nyarat. Az év legmelegebb hónapja. Az évi hőmérsékleti görbe a hónap közepe táján éri el csúcspontját. Általában ilyenkor az időjárás már jóval kiegyensúlyozottabb, mint az előző júniusban. A hőmérsékleti ellentét a szárazföld és az óceán között ekkorra már kiegyenlítődik.

Ilyenkor hazánkban a forró égövek alatt fellépő hőségek is előfordulhatnak. A legerőteljesebb felmelegedés 38—40 fok körül lehet, a középhegységben 33—35 fok, a magas hegysegeken 28—30 fok. Ezekben a meleg napokon az éjszakák idején sem süllyed a hőmérséklet a 25 fok alá. Ez a trópusi hőség jellemzője. Hazánkban a legmagasabb hőmérséklet 1950. július 5-én, 41,3 fokot Pécsen észlelték.

A kánikula létrejötté ebben az időszakban ún. anticiklonos időjárási helyzetekben lehetséges, amikor a le szálló légáramlás teljes derültséget okoz. Ha tartós ez az időjárási helyzet, az nagy szárazsággal jár együtt és ezt aszálynak nevezzük. Hazánkban gyakori a júliusi aszály. Jellemző kánikulás időszak volt 1928 és 1950 júliusa.

A tartós, nagy hőségek nálunk nem fokozatosan szoktak véget érni, hanem heves záporok és zivatarok, amit az északnyugati hidegbetörések valamint szélviharok kíséretében, okoznak. Ezek általában elég veszélyesek, úgyhogy ilyenkor óvatosságra van szükség és tanácsos figyelemmel kísérni a Meteorológiai Intézet jelentéseit kirándulásaink és túráink előtt.

Júliusban a havi középhőmérséklet átlaga 20—22, a Budai hegyeken 19, a Kékestetőn 16 fok. Előfordult azonban már 27 fokos (1834-ben), de volt már 18 fokos (1913-ban) havi közép is. E szélsőségek példázák, hogy milyen elütő lehet nyári időjárásunk. 10 fokkal alacsonyabb havi közép egy egész évszak hőmérsékletkülönbségének felel meg. A hűvös nyarak — mint az elmúlt nyár — jellemzője és okozója a szünet nélküli nyugati, északnyugati légáramlás és az ezzel együttjáró sok záporosó és zivatar.

Az átlagos csapadékmennyiség 50—60 mm, ami kiadósabb záporosókból adódik. A borultság átlagban 45%. A napfénytartam 290—300 óra, a magasabb hegyeken csak 280 óra, az erőteljesebb felhőképződés miatt. A legtöbb napfényben ekkor részesedünk.

A hőmérséklet alakulása az évszaknak megfelelő, ha a felmelegedés a hónap elején 26 fok, a hónap végén 27 fok körüli, az éjszakai lehűlés viszont a hónap elején 15, a hónap végén 16 fok.

A nappalok hossza: 1-én 15 55', 15-én 15 35', a hónap végén 15 1'.

Természetjárás

A RICKA-BELÁ (FEHÉRPATAK) A KRIVÁN
LABANAL, A CSEHSZLOVÁK TURISTÁK
EZEN A TAJON RENDEZIK ORSZÁGOS
TALÁLKOZÓJUKAT AUGUSZTUSBAN

Minous Starek, Prága tely.

Természetjárás

II. ÉVFOLYAM 8. SZÁM ★ 1956. AUGUSZTUS ★ ÁRA 3 FORINT

A HÁMORI GÁT

Az Alföld északi peremén kiemelkedő Bükk hegységet több völgy szeli át. A festői Szinva és Garadna völgy találkozásánál épült Lillafüred. Alatta fekszik Hámor község.

Az ide érkező üdülő vagy kiránduló aligha gondol arra, hogy az előtte elterülő tó nem természetes képződmény, hanem völgyzáró gáttal létesített víztároló medence, amelyet „Hámori-tó” néven ismerünk.

A hámori völgyzáró gát hazánk legrégebbi ilyen rendeltetésű vízépítési műtárgya. Egykorú följegyzés és az üritő-tároló boltozatán levő 1812-es évszám szerint a gát 1810—12-ben épült. A táj szépségében gyönyörködő idegen nem is gondolja, hogy ezzel a völgyzáró gáttal a tóban felfogott és azon átfolyó víz milyen fontos szerepet játszik — immár közel 150 éve — a hazai kohászat és acélgyártás terén.

Önként adódik ebből az a kérdés, hogy függ össze a víz és a víztárolás a kohászattal? Régen, 100—150 évvel ezelőtt, amikor gőzgép és villamos motor még nem volt, a vaskohók fűjtatóit kizárólag vízi kerék hajtotta. Ugyancsak vízi kerék hajtotta a vasfeldolgozó hámort is. Ha ezt tudjuk, a többi összefüggést megérteni könnyű lesz. A kohó és hámor egész évben üzemben volt, állandó erőszükséglettel. Tudjuk viszont, hogy a vízfolyás, de főleg a hegyi patakok vízhozama nagymértékben változik. A völgyzáró gátnak és a víztárolásnak éppen az a feladata, hogy a vízfolyás változó hozamát kiegyenlítsék.

Vessünk rövid visszapillantást a gát építésének előzményeire, amely mintegy 150 évre nyúlik vissza.

A XVIII. század végén Fazola Henrik, würtzburgi születésű, egy lakatosmester azon fáradozott, hogy a Garadna patak mentén húzódó kincstári erdőekben — égetett faszén felhasználásával — a Garadna vízzel hajtott vasművet létesítsen. A történelmi adatokból az is megállapítható, hogy a bécsi udvar kezdetben támogatta ezt a vállalkozást. Mária Terézia 1770. július 28-án értesítette a pozsonyi Kamarát, hogy a diósgyőri kincstári erdészeti uradalomban nagyolvasztót és vashámort létesít. Ennek helyét még abban az évben, a mai Ómassa községben jelölték ki. Ez a hely Lillafüredtől és a mai völgyzáró gáttól kb. 7 km-re van. Az ómassai kohót 1772-ben fűtötték be először. A tüzelésnél kincstári faszenet használtak. A kohó fűjtatóit pedig a Garadna vízereje hajtotta.

Később Fazola Henrik a kohót az államkincstárnak adta át. A kincstár 1811—1813. évben az ómassai helyett Újmassán építtette fel a műszaki műemléknek minősített, ma is látható kohót. A kohó termelése 10—14 ezer bécsi mássa vas volt. Az említett kohók voltak ősei a diósgyőri kohászatnak.

A nyári aszály és téli kisvíz idején a folyamatos termelés és zavartalan üzem nem volt, mert vízhiány miatt az üzem többször szünetelt. Ez késztette a kincstárt a vízzel való gazdálkodásra, majd arra, hogy a Garadna völgyének kedvező alakulatát völgyzáró gáttal létesítésével, mesterséges víztároló medencévé képezze ki. A felfogott víz pótolja a patak hiányzó vízhozamát nyári aszály idején és téli kisvíznél. Ezzel kiegyenlíti a vízhozam ingadozását és biztosítja a kohászat és a hámor zavartalan üzemét. A völgyzáró gát létesítése Fazola Frigyes (Fazola Henrik fia) nevéhez fűződik, aki ebben az időben a Diósgyőr környéki kohó és hámor vezetője volt.

Arra vonatkozólag, hogy Fazola Frigyesnek a gát tervezésénél és építésénél kik voltak a közvetlen munkatársai, nincs adatunk. A gát különben úgy készült, hogy kettős lépcsőzetes kőfal közé aqyagmagot döngöltek. Az ilyen gátat „súlygát”-nak hívjuk. A gát alapozásánál nem mentek le egészen a mélyen fekvő, tömör dolomit sziklarétegre, hanem megelégedtek a hordképesnek talált mésztufával, amelyre — eddig egész pontosan meg nem állapítható módon — épült a két terméskő falazat. A későbbi időben végrehajtott fejtés, javítás, útráépítés stb. a völgyzáró gát szerkezetén lényegében nem változtatott. Mindenesetre figyelemre méltó, hogy ez a közel másfél évszázaddal ezelőtt, egyszerű munkaeszközökkel megépített gát ma is áll és teljesíti rendeltetés-szerű feladatát.

A Hámori-tó közel 18 és fél katasztrális hold kiterjedésű azaz 106 ezer négyzetméter területű víztükrök. A vízmélység eléri a 8—10 métert is. A teljes vízmélység azonban a patak hordalék és iszap feltöltése miatt állandóan csökken és legfeljebb 5—6 méter átlagos vízmélység vehető számításba. A tó hasznos tároló térfogata 5—600 ezer köbméternél nagyobb nem lehet.

A tó vízgazdálkodási jelentősége a kohászati üzemek szempontjából számottevő. Ebből következik, hogy a szóban forgó gát és tározó medence népgazdasági jelentősége — a hazai acélgyártás révén — túlmegy a helyi nevezetesség keretén.

A tárolónak a diósgyőri kohászat vízellátásában ma is fontos szerepe van. Ez a szerep azonban lényegében más, mint a gátépítés idején és az azt követő időkben volt. A gátépítés idején az ipar hűtő- és egyéb használati víz igénye nem volt számottevő. A víz elsősorban, mint hajtóerő játszott szerepet. A gőzgép, majd a villamos meghajtás be-

Lillafüred látképe, a kép alján jól látható a Hámori gát felett épült műút

vezetésével a vízierőhasznosítás jelentősége megszűnt. Annál nagyobb fontosságú lett a hűtő- és használati víz, vagyis az úgynevezett ipari víz beszerzése. Amíg régen a kohó akár napokra, sőt hetekre is leállhatott víz hiányában, mert ez csak a termelés kiesését vonta maga után, ma a hűtővíz még órákra sem nélkülözhető a kohóknál.

Ma tehát a vízgazdálkodás célja itt nem a vízerő kihasználás, hanem az ipar részére szükséges víz tárolása. Ennek jelentősége viszont fokozottabban jelentkezik, mert a hűtővíz-fogyasztás korszerű kohónál többszörösen megnövekedett.

Kisérjük most tovább a völgyzáró gát történetét. Mint említettük, Fazola Frigyes és munkatársai az 1810-es évek elején építették a gátat. Az építés befejeztével 1812. évben került üzembe a gát alatt egy nyújtó hámor, ami azóta már régen lebontásra került.

Mint érdekesség érdemel említést, hogy 1813. december 13-án a gát átszakadt. Ez mindjárt a gátépítést követő évben volt és valószínűleg valami építési hiba miatt állott elő. Erre vonatkozólag a miskolci állami levéltárban is van egykorú feljegyzés. A gátszakadás Hámor községben és Diósgyőrben, de Miskolcon is nagy riadalmat okozott. Ami azonban alaptalan volt, mert árvízveszély nem lépett fel és a gátat később sikerült helyreállítani.

Az 1840. évben újabb két hámort építettek a Szinva völgyében a vízierő hasznosítására. Azóta ezek a hámorok is elavultak és lebontásra kerültek.

Hiteles adat a gáttal kapcsolatos későbbi eseményekről csak az 1900-as évtől található. A tavat 1907-ben teljesen leeresztették és a fenékszapot kikapartották. Ez alkalommal nagy értékű szerves kerti trágyát szedtek ki, ami a környékbeli kertekben terítették szét. 1919. évben leeresztették a tavat. Utána még 1927-ben volt lezsilipelés.

A tó környéke 2—3 évtizeddel ezelőtt nem volt ilyen rendezett, mint manapság. Amikor a Palota szálló épült, a tó környékén 128 házat bontottak le és a tavat a rendőrségi épülettel szemben feltöltötték. Ezzel a tó területe csökkent. A feltöltésre épült a műút, amely a Szinva völgybe toroklik.

Érdekes még megemlíteni, hogy a gát mintegy 23 évvel ezelőtt, 1932. év októberében is nagyobb sérülést szenvedett. Eddig fel nem derített módon a tó felőli oldalt a víz alámosta és a gát mintegy 20 m hosszúságban leszakadt. Ilyenmértvű sérülésnél a mentési munkálatok során a legnagyobb elővigyázatosságra van szükség, mert előre nem tudható, hogy az elmosás milyen kihatású lesz. Valóban, este 10 óráig az elmosás 30—35 m hosszúságban és 5—6 m mélységben képződött ki a víz felőli oldalon. Az ezzel ellentétes völgyoldalon már csak 3 és fél méter szélesség maradt a mentés és közlekedés számára.

A mentési munkálatok körültekintő és elővigyázatos irányításával azonban a további sérülést sikerült megakadályozni és az éjjeltájon odaérkezett miskolci katonaság, a helybeli lakosság önfeláldozó munkájával megakadályozta a gát további elmosását. Később a gátat ráfalazással helyreállították.

Az 1944 őszen visszavonuló németek fel akarták robbantani az utat, amit a zsilip megnyitásával a zsilipelő megakadályozott.

Az utóbbi időben, főleg az első öt éves terv folyamán különböző erősítési, karbahrányozási és korszerűsítési munkát végeztek a gáton. Utóljára 1953. évben eresztették le a tavat.

Ha már gondolatban itt időzünk, vessünk még egy búcsúpillantást a tóra. A tó környékén a gyalogösvényen a Lillafüreden pihenő dolgozók sétálnak gondtalanul. A tóparton horgászok ülnek és önfeladttal merengéssel nézik a tó vizének sima tükreit. A tóban ott pihen a völgyben összegyűlt víz. A természet, az emberi élet és az ipar nélkülözhetetlen életető eleme.

Gondolatban tett kirándulásunkat és szemlélődésünket befejeztük. Ha majd nemcsak gondolatban időzünk Lillafüreden, hanem megállnak a gátnál, a csendesen fodrozódó Hámori-tavat szemlélve, jusson eszükbe, amit a gátról és tóról olvastak. Meg fogják érteni annak jelentőségét.

Szigligeti Gyula

Címképünk: Lapunk fényképpályázatának II. díjjal jutalmazott képe: Nógrádverőce látképe. Nagy Miklós felvétele

Hunyadi János

Öt évszázad távlatából is töretlen fényben ragyog hatalmas egyénisége, amely hadvezérei zseni messzlátó politikust és egy csendes, emberes embert szerencsésen egyesített magában.

Csupán a további századok történelmi szereplőitől függ, hogy mit láttak e fényben.

Európa egykorú népei országok megmentőjét, vagy legalább is végveszedelmük hosszú időre szóló elődzóját. Az akkori idők leghatalmasabb katonai szervezete, a török szultánság Hunyadi korában a Balkánt — Európa előterét — már szilárdan a kezében tartotta, és csupán idő kérdése volt, hogy Magyarország leigázásával mikor nyílik meg az út Nyugat-Európa felé is.

Hunyadi volt, aki az idő kerekét jól ismert hadjárataival, különösen pedig belgrádi győzelmével 100 évre megállította. Mintegy húsz éves közszereplése alatt erajének legnagyobb részét a török elleni harcra összpontosította. Nem sikerült ugyan a török veszedelmet teljesen szétzúzni, de nincs, aki ne ismerné el, hogy a veszedelem európai tovaferjedését s ennek előfeltételül Magyarországot szabadállamként való fennmaradását hadjárataival legalább egy évszázadra biztosította. E művét Belgrád felmentésével koronázta meg. Országunk most ünnepli nagy győzelmének 500 éves évfordulóját.

A harcias, csak a vitézseget elismerő török a nagy ellenfelet tisztelte benne. Hunyadi e tiszteletről azzal szolgált rá, hogy csaknem valamennyi ütközetét többszörös túlerővel szemben vívta meg. Az orban rejlt különbséget bátorságával és hadvezérei zsenijével egyenlítette ki. E hadvezéri képességre még egy várnál vagy kőömezei csatá kimenetele sem tud árnyékolni.

A magyarországi nagybirtokosság, a sokszor idegen nyelvű és érzelmi oligarchia a halálös ellenséget látta a nagy hadvezérben s éppen ezért törekvéseiben, ahol csak tehetett, gáncsolta. Nem ok nélkül. A köznemesség ebben a korban kezdett Magyarországon szervezett politikai és gazdasági tényezőként jelentkezni s a sorából származó Hunyadiiban természetes vezetőjét látta az oligarchiával szemben. Innen

az utóbbi ellenállása, gáncsoskodása, az előbbiek Hunyadi-tisztelete, ragaszkodása.

Hunyadi azonban nemcsak a köznemességnek volt a bálványja. Bálványozta őt még egy másik rend is: az akkor még politikailag észre nem vett, elnyomott jobbágyok, földetlen népek, szolgák, röviden a szegények rendje.

A nagy vezér ugyan politikai jogokat meg nem tudott számukra biztosítani, — de megbecsülte őket. Saját magatartása seregében hely volt mindenki számára, mert itt csak a vitézesség érvényesült. Seregének zömét — zsoldos milóltban ugyan — de ez a népréteg adta, aki vezérében nemcsak a törökverőt, hanem a „rangon és renden kívüli” ember megbecsülését is látta és éppen ezért tűzön-vízen keresztül követte.

S mit láttak az akkori Magyarország közvetlen szomszédai? A dunamedencei népek egymásra utaltságának a megtestesítését.

Ez a meglátás egyformán megvolt a népekben, de magában Hunyadiiban is.

A már részben leigázott szomszédok mástól nem várhattak segítséget vagy szabadságot, csak a meg független Magyarországtól. Hunyadi viszont a népekben a természetes szövetségest kereste.

Az egymásrautaltság gondolata ugyan még nem kristályosodhatott ki teljes egészében, — de a lelkekben már minden esetre megfogant. Az érdekelni népek — bosnyákok, románok, szerbek — sokan és sokszor harcoltak Hunyadi seregében —, igaz: néha ellene is. Az utóbbi tény sem homályosíthatta el azonban az egymásrautaltság szükségességét. Nem Hunyadi hibája, hogy ez a gondolat a későbbiek során sem tudott teljes egészében kibontakozni.

Most már azonban kibontakozhat! S e kibontakozásra ma is a Hunyadi név a legjobb gyújtópont.

Hatalmas egyéniségének valóban a gondolatot ébresztgető arcára fog majd a törökverő mellett a legerőteljesebben kirajzolódni azoknak a lelkekben, akik a belgrádi győzelem 500 éves évfordulója alkalmával rendezett ünnepek során népek nevében meghajlják az emlékezés zászlaját a románok szülőföldjére, de magyarrá lett, nemzetek és népek, szabadok és elnyomottak összefogását jelentő Hunyadi János emléke előtt.

Sz. J.

Ha nem ismernéd nevét, talán nem is keresnéd, mert a sűrű erdőben egy melléksírnégyenre kitett táblán kívül nem hívja fel magára a figyelmet évszázadokkal dacoló büszke falakkal. Nincsenek kevésbé tornyai és alig-alig találisz némi, hajdani építményre valló maradványokat.

Pedig vagy nyolcszáz éve itt állott volna e képen a pécsi mesterkanonoknak nyaralókastélya. Eredetileg Kantavárnak nevezték, ebből származna mai Kantavár neve. No, ugyan találhatni ma is e tájt nyaralókat szép számmal. A parkerdő sétányai hangosak az üdülők, meg az ország tájáról idereseglett turisták zajongásától. Jól esik tehát a merengő gondolatnak felkapaszkodni ide a magányba és elmélázni a vadvilágos Mecsek történetéről.

Becsukott szemed előtt elvillannak az évszázadok fényei. Magad előtt látod az illyretek földvárait, amelyet széles sáncok vett körül. Az övön belül lobogtak tüzek, ahol élelmüket készítették, vagy éppen halottaitkat hamvasztották. Látod a római légiók tűzjeleit, akiknek a dunaszekcsői és a Fenék pusztai erődítményeik között fontos állomása volt Pécs. Múlnak a századok és 433-ban már a hun törzsek lépik el a mai Pécs vidékét.

Hosszabb időre az avarok hódítják meg e vidéket, de nem olvadnak össze a városi település lakosságával, hanem az erdő-mocsaras, gyepülkel körülvevő telepeken éltek. A népvándorlás egymás után öntötte erre a germán, szláv törzseket, míg 899-ben a honfoglaló magyarok foglalták el és telepedtek le. Pécs városa ekkor már 1000 éve élte hanyatott életét. Viszonylagos nyugalom következett, melynek ideje alatt erőteljes építkezések indult. A XIII. században újból tűz lobog a város felett. A tatárok dúlták és égették fel. A jobbágyviskók füstjei alatt élte a nép változat-

lanul keserves, de sok értéket alkotó életét. Verejtékes munkájuk eredményei a pompás paloták, templomok, várak.

Újból arat a vörös lakaas, amikor a mohácsi csatavesztés után a török gyűjti fel a várost. Az urak, kincsekkel elődalogták, de a jobbágy nép, kifosztva bár, a városban maradt. Nem maradt más hátra, harc nélkül kellett a töröknek átadni a várost. A hódtók a maguk életformáját igyekeztek kialakítani. Rombolások mellett építettek is, amelynek emlékeit ma is őrzi a város. Számos fűrdőt és egykorú jegyzetek szerint 47 kőzkutat emeltek a városban.

A török uralom megszűnése után úgy tetszett, megalom létezni a lerombolt, kifosztott város. De osakhamar kigyűlt az otthonok tüze és szorgos lakosságának alkotó kedve. A XVIII. sz. végén a Bécsi Magyar Mercurius című újság szerint a Mecsek kopár lejtőit hónapokig tartó tűz és füstfelhő borította. A pásztorok tüze gyűjtötte volna meg a felszínre türemkedő szenet. Mert gazdag ez a vidék természeti kincsekben. Korábban ugyan a kovácsok már használták, de ipari kihasználása 1782-ben kezdődött a dús károlájú szénnek. Szélesedett, tereteljesedett a bányásztelepülés területe. De nőt az őntudata is a föld méhében dolgozóknak és száz évvel az első bánya megalapítása után, 1882-ben, első sikeres sztrájkjukat vívják meg. Fellobognak a Zsolnay-féle porcelángyár kemencéiben is a tüzek, hogy világhírt adjanak a városnak.

Ki győzőn felsorolni az ipar, mezőgazdaság, tudomány, kultúra eredményeit, amelyet a Mecsek déli lejtőin élő emberek hoztak létre évszázadok alatt? Vessük tekintetünket Kantavárról a közeli hegyekre, völgyekre. Itt látjuk a természet szerelmeseinek alkotásait. A hazai turistamozgalom bölcsőjénél ott találjuk a haladó pécsi polgárokat. A Mecsek Egyesület már 1891-ben, a Magyar Turista Egyesülettel egyidőben, 162 taggal megalakult. Turistautakat létesítettek a város feletti erdőkben, a kopár dombok fásítását szorgalmazták. Jelzéseket festettek a hegyi ösvényekre és 1908-ban a Misina tetőn, 1910-ben a Tubesen emeltek ma is impozáns kifutótornyot.

De mozgolódnak ám a munkésturisták is. A Természetbarátok Turista Egyesületének megalakulását követően nyomban helyi csoportot létesítenek és a Mecsek Egyesülettel versenyeve hozzák létre alkotásait. Jelzésekkel rólják végig a Mecsek útjait Bükkösdől Mecsek-néadásig; Dömörkapun a Mecsek Egyesület, Istenkúton a TTE létesít turistaházat. A Zsongorkő létesítállító kilátója, a kedves Flóra pihenő a turisták áldozatos munkáját dicséri. Külön sorozatként vonulnak el lelki szemeid előtt a forrásfoglalások. A viszonylag kevés anyagot, de sok kemény kézi munkát igénylő munkában a munkásturisták jeleskedtek. Hogy csak többit ne említsünk: a Farkas, Barátság, Kisgádogéza, Szentkúti, Wolf József, és álmódzásunk helyének tövében ömlő Kantavári-források. A Darázsforrás és más létesítmények a Mecsek Egyesület munkáját dicsérik. Vagy itt van a fel-szabadulás után létesített Fehérkúti turistaház.

Most egy kiválóan rendezett természetjáró tájékozódási verseny friss emlékeitől eltelve pihened ki itt fűradalmid. Visszagondolsz az esti érkezésre, amikor a Misina csúcson kigyulladtak a kilátó gyémántkoszorúra emlékeztető fényei. Örölsz a szellő simogató érintésének, mely enyhíti a júliusi hőséget. Elismeréssel adózol a Mecsek ólen szorgoskodó munkáskezeknek, akik létrehozták e vidék kultúráját, rohamosan fejlődő iparát. Távolba merengő szemed látja a földeken hajladozó kasszákat, amely holnap már kenyered lesz.

Kunsági Viktor

Retyezáti vándorlás

A Piski—Petrozsény vasútvonal ohabai megálló helyén öt turista száll le a vonatról a júliusvégi korahajnali órákban. A zakatoló mogyoró és az egyformán zúgó Sztrigy vízének hangján kívül mélyes csend honol. A Sztrigy keleti partján emelkedő Sebesi havasok határvonalai a párás levegőn keresztül csak bizonytalanul láthatók. Nyugatra a falu is még alszik és csak bakancsaink ütemes kopogása, meg a kutyák ugatása zavarja a nagy némaságot. Mire azonban átmegyünk a kicsiny községen és annak nyugati végén ráléptünk arra az útra, amely a Retyezát keleti lábánál elterülő Nuksoárára vezet, a felkelni készülő Nap sugarai a magasban úszó felhők alsó részét leheletszerű halványrőzsaszínűvé varázsolják. Az út jobb és bal oldalán a kaszálókon és a réteken a lankákat a hegyi és síksági növények csodálatos tarkasága díszíti. A levegőt meg a frissen kaszált széna kellemes illata tölti be. A vidék szemlélésébe elmerülve nem is érezzük az álmatlanul átvirrasztott éjszakát, sem pedig a 12 km hosszú utat Nuksoára faluig.

Rövid étkezés és pihenő után folytatjuk utunk és amint elhagyjuk a községet, már is ott vagyunk a Retyezát keleti lábánál. Felejthetetlenül megragadó kép bontakozik ki előttünk. A hegységről lerohanó Nuksoára patak U alakú völgybe vajt medre tele és teleszórva a legkülönbözőbb nagyságú gömbölyűre csiszolt kővekkel. Az U formájú völgyet a jégárok gyalulták ki, a gömbölyű kőveket a víz hozta létre amint azokat medrében tova görgette. Átmegyünk a patakon és a tulsó parton felkapaszkodva alhavasi virágszőnyegen akad meg a szemünk. Majd meg a patak jobbpartján emelkedő meredek hegyek és az azokba mélyen bevájt patakágnak merőleges fala készlet csodálkozásra.

Azután a széles völgy mindjobban szűkülni kezd, a tarka virágú kaszálók véget érnek és belépünk az erdőbe. Eleinte csak bükk, azután lucfenyővel vegyes faállomány, míg feljebb már csak a fenyők válnak uralkodóvá. Egy csapásra megváltozik az aljnövényzet is. A kék virágú csemeték, a sárga gyűszűvirág, a hússzínű hanga, az áfonya, a kunkor virágzatú nefelejts, az ernyősök és a nedves helyeken a párnaszerű bevonatokat alkotó gyönyörű termetű mohák integetnek felénk. De ki tudná felsorolni mindazokat a növényeket, amelyek oly kimondhatatlanul széppé varázsolják a Pietrile menedékház felé vezető utat!

Közben leereszkedünk a Nuksoára völgyébe és megtekintjük a Lolei vízesést is. Innen már egy óra múlva elérjük az 1475 m magasan, a Sze-

1.

nisoára völgyében épült turista házat. Alkalmasabb helyet nem is lehetett volna találni egy ilyen ház számára, mert a Retyezát hegység e környékén található minden érdekesebb kiránduló helyét meglátogathatjuk úgy, hogy még aznap estére megint a menedékházban lehetünk.

Első kirándulásunk szóljon a Retyezát legmagasabb csúcsának, a Peleágának. Hogy azonban ez az utunk minél érdekesebb legyen, menjünk úgy, hogy útba ejthessük a nagyobb tengerszemek egyikét, a Gálest is. Pietrilei szállásunktól keletre átmegyünk a Pietrile patakon, azután a vadregényes Valea Rea völgy hasonló nevű vizén, hogy elérhessük a Gáles hegy oldalát. Azon felkapaszkodva, gyönyörű szép szalasz fenyőerdőben haladunk. A fenyőágakról leelőző szakálzuzmok szürkés-zöldes telepei, a légyölő galócagombák égővörös kalapjai a sejtelmesen homályos erdőben és a sűrű lombzat között beszűrődő fény játéka tündéres hatást keltenek. Majd ritkul az erdő és a fák helyét cserjék váltják fel. Közben azonban emitt-amott feltűnik a Retyezátra jellegzetes, egy-egy szép termetű cirbolyafenyő. Végre elmaradnak ezek is és helyettük kígyószzerűen görbült ágakkal egymásba fonódott henye- vagy törpefenyők

alkotnak áthatolhatatlan sűrűségű helyeket, amelyeket körülvesznek a szép virágú alpesi legelők. És amint most tekintetünkkel nagyobb terület pillantunk meg, rögtön észrevesszük az U alakú völgyet. A völgy szűkebb nyílásán túl véljük fellelhetni a Gálos tavát és valóban, amint átmegyünk, ott látjuk a kerak alakú tavat szeltől felborzolt víztükrén táncoló napsugaraktól ragyogva (1. kép). Amikor a szél nem fodrozza felszínét, vize sötétnek látszik a benne tükröződő kopár szikláshegyek miatt. Az 1990 m tengerszint magasságban fekvő eme tengerszem helyzeténél fogva is világosan elárulja eredetét. Amfiteátrális völgyét pompásan keretezi kelet felől a 2456 m magas Virful Mare, délről a 2502 m Pepusa és a 2511 méterre emelkedő Peleaga, míg nyugat felől a Valea Rea gerince övezi.

Miután egy ideig élveztük a tájat és gyönyörködtünk a pompás glaciális eredetű tóban, tovább haladunk dél felé. Sziklákkal teleszórt úttalan utakon küszködve érjük el a Pepusát. Csipkésen szaggatott gerincén nyugatra fordulva bizony nem egy helyen szikláról sziklára kapaszkodva közelítjük meg a Retyezát legnagyobb és legmagasabb kilátó helyét, a Peleaga csúcsot (2.

2.

kép), ahol ezer és ezer éles és csúcsos kő egymásra hányva a sziklák vad, de felejthetetlen szép világát tárja elénk.

Elkülönítve a többi csúcstól olyan kilátást nyújt, hogy róla szemlélve a Retyezát hegytömegét, némi fogalmat alkothatunk magunknak annak szerkezetéről. Észak felé a Valea Rea hatalmas cirkusz völgye, amelynek a fenekén ott csillog a napsütésben a sok apró tó. Még távolabb pedig a hátszegi medencét láthatjuk. Balra tőlünk húzódik a Pietrile lánc és azon túl a Szteni-soára vonulata. Valamennyi fölé emelkedik a Retyezát csúcs (2484 m). Északkeletre pedig a Pepusából mint kézen az ujjak ágaznak ki a hegyek. Nyugatra mintegy 500 méterrel lábunk alatt a jégkorszak formálta Bukura medencében országunk legnagyobb és legmagasabban fekvő tava.

A látvány olyan elragadó, hogy nem tudunk betelni vele. Sajnos azonban a további élvezetről le kell mondanunk, mert a turistaházig még hosszú út vár reánk. A Peleaga meredek északi oldalán a lábunk alatt minduntalan elinduló köveken ereszkedünk le az apró tavakkal ékeskedő glaciális medencébe és onnan meg hóval és jéggel borított részen át lépünk a Valea Rea völgy felső szakaszába. E vadregényes és szépségéről jól ismert völgyön keresztül közelítjük meg és érjük el napnyugtakor a menedékházat.

Másnap, amint korán reggel felkelünk, hogy aznap túránkat megkezdhessük, meglehetősen izgalomban vagyunk a pipáló hegyek miatt. Néha-néha helyenként felszakadnak ugyan a felhők és a mosolygó kék ég alkotta háttérben kibontakozik egyik-másik jól ismert csúcs. De csakhamar közel és távol kőd takar el mindent. Mindenesetre érdekes a völgyből felszálló és a hegyekről lefelé gomolygó kőd szüntelen játéka. Ámde minket most más vágyak epesztenek. A Retyezát e környékén található havasi gyopár lelőhelyét, a 2086 m magas Piul Mare-t akarjuk felkeresni.

Végre kiderül az ég és a kődöt mintha elfújták volna. A felkelő nap aranyos sugarai pompásan világítják meg a hatalmas gerincek zerguzos vonalát. A tiszta levegőn keresztül, a lucfenyők övéin túl a hegyoldalokon jól láthatók a törpefenyők zöldes foltjai és a roppant nagy közettörmelék sávjai. Jó időt remélhetünk. Elindulunk. Előbb még szép szálás lucfenyő erdőben járunk. Mélységes csendjében és titokzatos homályában olyan mesésen hatnak a csengetyűkék bőkoló harangjai és a patak mentén a nedveskedő kedvelő zergevirág arany-sárga nagy fészkei. Az erdei tisztásokon a fehérvirágú természetes zászpa és a különböző kosborfélék fűrtvirágzatán a harmatcseppek mint gyémánszemek csillognak a reggeli napsütésben.

Nemsokára magunk mögött hagyjuk az erdőt és alacsony túlevelűek között járunk Rajtuk túl pedig a távolban a Retyezátra annyira jellegzetes és a jégár nyomait eláruló völgy látható teraszaival. Amikor pedig átkelünk a Pietrile patakon, a Retyezátnak egy másik érdekessége, a piros virágú havas szépe jelenik meg és kísér messzire.

Azután a jégár vájta völgyben másodszer megyünk át a patakon és a hatalmas nagy köveken nehezebb lesz az út. A táj szépsége azonban mindenért kárpótol. Hamarosan ott vagyunk a tisztavízű Pietrile tavacsánál, ahonnan a hasonló nevű patak ered. Innen kezdve mind meredekebb lesz az út. A Bukura nyereghez kigyózó ösvény jobb oldalán a hatalmas völgy teleszórva a Bukura Kusztura és a Bukura csúcs északi oldaláról lemállott és a mélységbe suhant kicsi és háznagyságú sziklakkal. Balra a gyér fűben és a törmelék között egymásután láthatjuk a magas hegyek bájos alpesi növényeit. Ott díszlenek a különböző színű kankalinok, az olvadó hó nyomát követő lila harangrojt, a mélykék tárnicsok, amott az égőpiros szegfűfélék, és a kökőrcsinek mellett más és más virágú magashegyi növények aszerint, hogy melyik nyári hónapban járunk arra felé. Flóra eme szép gyermekeit szemlélve, észre sem vesszük az idő múlását és már felértünk a 2206 m magas Bukura nyeregére. Aki életében először teszi meg ezt az utat, amikor a nyeregéből délfelé tekintve, megpillantja a Bukura medencében a Peleaga alatt tükröző tavat, az bizonyára nem fojthatja el magában a csodálkozást és meglepetést kifejező felkiáltást. Ez a 2040 m magas fekvő, mintegy 800 m hosszú és 200 m széles vízfelület körülbelül 16 hektár kiterjedésével országunk legnagyobb és legmagasabban fekvő tengerszeme.

Ha a nyeregből leereszkedve véletlenül éppen július havában megyünk el a tó nyugati partja előtt, olyan élményben lehet részünk, amely még ilyen szép hegységben is, amilyen a Retyezát, nem mindennapi jelenség. A sziklák között virágzó havas szépe olyan sziklakertté varázsolja a tó partját, hogy azt tollal leírni vagy szóval elmondani nem lehet. Látni kell, hogy fogalmat alkothassunk róla.

A tó déli partján az út emelkedni kezd és ekkor jobboldalt a medencében néhány kisebb tavat pillantathatunk meg. Majd megint lejjebb ereszkedünk a festői szépségű Lapusnik völgyébe (3. kép): Átme-gyünk a Peleaga patakon és újból emelkedve a Pepusa 2000 m magas nyergében vagyunk. De amint a késő délutáni napsütésben a Piul Mare ragyogó fehér mészkősziklái megpillantjuk, elfelejtjük a fáradságot. Csak állunk, mintha lábunk gyökeret vert volna és elmerülünk a minden várakozást felülmúló táj szemlélésében.

Leereszkedünk az útszerű medencébe és kipihenjük az út fáradságait a Buta nevű menedékházban, hogy másnap megmásszuk a Piul Mare-t, mielőtt még utunkat folytatnánk Petrozsényon keresztül a Páringra és azon túl a Vöröstorony irányában.

A Retyezát az ő színeivel, gránit és kristályos palás kőzeteivel, a sziklák vad világával, sajátos alpesi növényeivel, tengerszemeivel a legszébb hegyi tájak közé tartozik.

Aki életében csak egyszer is járt a Déli-Kárpátoknak eme északi kiágazását képező alpesi jellegű hegyein, nem tudja többé feledni azt.

Dr. Schweitzer József, Arad

Alföldi kerékpártúrán

Gyönyörű, tiszta napfényes délután indulunk kerékpártúránkra a szolnoki betonúton. Ahogy a város kötömbjei közül kiérünk, erős kukorica és napraforgó kellemes illata csapja meg orrunkat, s mi teli tüdővel szívjuk ezt az ismerős illatot, amely a gazdag és közelgő őszi előhírnöke.

Az út nagyon forgalmas, szinte egymást éri a sok autó és motorke-rékpár. Kecskés csárdánál egy kis kényszerű megálló szakítja meg utunkat — elbűnünk végeláthatatlan hosszú tehervonat húzat el. Azonban érdemes megállni, mert legalább közelebről is megnézzük az idén tavasszal létesített Kertmag és Gyógy-növénytermelő Állami Gazdaság végtelenül bájos, virágpompával körülvett központját.

A sorompón túl már nemsokára megpillantjuk Abony jellegzetes tornyaival. „Sej, Nagy-Abonyban csak két torony látszik...” — gyűjtünk rá önkénytelenül a régi kétszáz éves magyar katonanótára.

„Már a honfoglalás idején állt ez a község, a középkorban Kinizsi Pál, Zápolyai János, Werbőczy voltak a birtokosai. A török megszállás idején teljesen elnéptelenedik, s csak kiűzetésük után indul újra igen gyors fejlődésnek. 1848-ban Cegléd és Nagykőrös után Kossuth Abonyba is elme-gy híres toborzó körútján, s a derék abonyiak kétszáz önkéntest adnak a hazának.

A szabadságharc leveretése után Abony továbbra is a kastélyok köz-sége maradt. Tizenegy kastély fojtó ölelése nehezedett az abonyi zsellé-ekre és szegényparasztoakra. Ez az oka annak, hogy 1919-ben biztos ta-laja volt a proletárforradalomnak. A felszabadulás után új élet indul: korszerű gépállomás, a sikeresen mű-ködő Lenin tsz. modern téglagyár, új sportpálya s az ország első falusi zeneiskolája jelzik ezt az utat.

Amíg ezt a velünk levő abonyi sporttársunk elmondja, már a köz-ségben is vagyunk, s első utunk a volt huszárlaktanyához vezet (ma úttörőház), ahonnan az előbbi nótánk elindult, s amely az itteni születésű, nagyotmondó Hány Jánosnak is ál-lítólag otthona volt egyideig.

A kocséri makadámúton folytatjuk túránkat a már csökkenő délutáni melegben. Távolabb kisebb, telepí-

tett erdő látszik, közvetlenül az út mellett az Új Világ tsz friss tarló-hántásai kísérnek hosszan bennün-ket. Ezen az úton már alig találko-zunk járművel, s ezért nagy szenzá-cióként hat az a bivalyfogat, amit a Perje-csatorna közelében pillantunk meg. Lassan, de biztosan húzzák terhüket a nedvesorrú, fekete igások, nem törődve a technika robogásá-
val.

Nemsokára beérünk Kőröstetét-lenre. Mint a neve is mutatja régen Nagykőröshöz tartozott, s csak 1950-ben vált önálló közigazgatási egy-séggé. Szinte minden az új élet cél-ratóró alkotásai hirdeti ebben a ta-nyaközpontban. Gyönyörű tanács-háza, modern iskola, teljesen frissen épített hársor tanúskodik felszabadu-lásutáni rohamos fejlődéséről. Pedig múltja is van. Már mesziről lát-ható az a halom, amelyet a szájhá-gyomány szerint honfoglaló őseink emeltek Árpád vezérnek, aki itt tar-tott seregszemlét Zalán bolgár feje-delemmel való ütközete előtt.

Arany János költeményének („A fetétleni halom”) sorai járnak a fejünkben, de a halom körülvevő ku-koricás s távolabb a mátravidéki Erőmtől jövő nagy eszűtséggű ve-zeték visszahoznak a jelenbe és emlé-keztetnek az idő múlására.

A nap már a látóhatárhoz közele-dik, amikor tovább indulunk. Mai utunk legszebb, lehangulatosabb és legváltozatosabb szakasza ez. Mellet-tünk szikes rétek, tavak, jólgondo-zott földek váltogatják egymást. A szikes tavak persze egészen kis te-rületre szorultak és sok helyen már csak a sás, káka és a szittyó jelzi a vízbő talajt. Utunkat kóris, akác és nyárfa sorok kísérik. Távolban piros-cserepes, fehérre meszelt tanyák és zöld jegenyék gyönyörködtetik a szemet. Észre se vesszük, és máris megérkezünk mai túránk célpontjá-hoz — a Kutyakaparó csárdához.

Izgatottan lépjük át a híres csárda küszöbét, amelyen emléktábla hir-deti, hogy 1847 elején itt járt Petőfi Sándor, aki halhatatlan költeményé-ben örökítette meg a dűledező, min-denkitől elhagyatott csárda képét.

Benn rögtön Petőfi arcképe fogad bennünket, alatta vendégkönyv. A másik falon „Petőfi felolvassa a Talpra magyart” című festményt pillantjuk meg, vele szemben pedig

Kis pihenő Abony előtt

a csárda régi fényképét. Falatozás közben ugyanis megtudjuk, hogy a csárda 1926-ban teljesen leégett s akkor építették át.

Lement már a nap, amikor búcsút intünk a híres csárdának, s az alkonyat csendjében figyeljük kerekeink halk zizegését. Az úton nem jár senki, s a közelgő este tiszta levegője kellemes mezei illatokat hoz felénk. Lassan a tücskök is rázendítenek kedves esti muzsikájukra, s mire Törtelre érünk, teljesen besötétedik.

Elhagyjuk a falut és „huszasra” kapcsolunk — igyekszünk már haza-felé. Előtűnnek a csillagok, s most már a Göncölszeker fényes rúdja is mutatja a helyes irányt. Nyugodt a táj, a csendet csak a távoli traktor szorgos pufogása töri meg.

A távolban már más fények is gyűlnak — Cegléd az, utunk végcél-ja. Majd a vasöntő vörös csillagát pillantjuk meg, amely már jelzi, hogy itthon vagyunk.

Botka Ferenc

Délutáni napsütésben Tetétlen felé

TERMÉSZETI RITKASÁG

Forrást találunk az erdőben, melynek vize kis patakot képezve folyik lefelé magavájta medrében. Egy darabig követjük a víz útját, majd megunva — másfelé megyünk tovább.

A Bükk hegységben vagyunk, a Pénzpaták-forrásnál. Induljunk lefelé tovább. Néhány száz méter után a Miskolc—Eger közötti országút keresztezi utunkat. Ne sajnáljuk a fáradságot, s kövessük a patakot, amely 2,5 m magas, alagútnak beillő áteresen folyik tovább a töltés alatt. Néhány kisebb nagyobb — a folyók középső szakaszára emlékeztető — kanyar után észrevesszük, hogy valkőgyöbe jutottunk, s a patak vize egy víznyelőben tűnik el. Felkapaszkodunk a meredek oldalon, folytatjuk utunk a nevét meghazudtoló Csúnya Völgyön lefelé, s nem gondolunk arra, hogy alattunk nem egészen 100 méteres mélységben húzódik meg Európa legnagyobb vízése.

Figyelmes szemlélő a víznyelő fölött kibontott nyílást vehet észre, mely nem más, mint a Pénzpaták-barlang bejárata. Az első kutatók azonban a víz eltűnési helyén található szűk repedést használták bejáratul. — vállalva a fulladás veszélyét.

Ecikk csupán azzal a szándékkal kerül leközlésre, a Pénzpaták-barlangról némi ismertetést nyújtson s nem pedig azért, hogy másokat a barlang bejárására buzdítson.

A bejáratnál vízuhogás hangja üti meg fülünket. A Záporos ez, ahol találkozunk a kutató kellemetlen utitársával, a hideg vízzel, amely egy függőleges repedésen ömlik alá, hogy kijelölje jövetelkor próbára tegye fizikai és lelki felkészültségünket.

Ezután néhány kisebb terem következik, s máris az alakjáról Háromszög-nek elnevezett nyílás előtt vagyunk. A lyuk eredetileg annyira szűk volt, hogy az álló karbidlámpa nem fért keresztül. Az átázduló víz kacéran, de egyúttal félelmetesen dübörög a túlsó oldalról.

Gátakat kellett építeni és sikerült annyira vízmentesíteni e pontig a barlangot, hogy harcolvá a milliméterekért, de azért mégis tághattuk a három szikla által közrefogott nyílást. Egy hétig álltunk ezen a helyen, amelyet joggal nevezhetünk a barlang kapujának. Egy hétig minden gondolatunk e Háromszög körül összpontosult. A természet erőivel folytatott elkeseredett harcot megnyertük, és 1953. júl. 15-én túljutottunk a Háromszögn.

Félelmetes kép tárult szemünk elé. Egy nagy terembe jutottunk, ahol hatalmas sziklák között kereste az utat magának patakunk. Legkisebb figyelmetlenség végzetes katasztrófához vezethetett. Egy jelmondat volt minden védekezésünk, támaszunk: „Sors bona nihil aliud!”.

A függőleges irányú labirintusban a legnagyobb óvatossággal kerestük a továbbjutást. Idegtépő kutatómunkánk gyümölcsképpen megtaláltuk a szálkózethoz vezető egyetlen repedést, mely egy 16 méter mély kúrtóbe torkollott (J u t k a - k ú r t ó).

Akötélhágcsó behozatala az omladékos termen keresztül annyira kimerített, hogy a kúrtótól kénytelenek voltunk visszafordulni. Nem tudtuk mi jön még. Visszavonultunk, s a következő napot a gátak erősítésével, pihenéssel töltöttük — s közben égtünk a kíváncsiságtól: mi lesz másnap?!

17-én reggel indultunk a barlang meghódítására. A Jutka-kúrtóig zökkenőmentesen eljutottunk. Egymás után ereszkedtünk alá, s máris folytattuk utunkat a vízvájt vízszintes folyosóban.

Kisebb-nagyobb kúrtók nehezítették az előrehaladást. Mélységük 4—6 méter között váltakozott. Sorra neveztek el Tipi-nek, Szalon-nak, Mosdótál-nak. Egy helyen annyira összeszűkül a folyosó, hogy a saját orrunktól nem bírtuk hátrafordítani fejünket, s mivel csak hátrafelé tudtunk itt közlekedni, elneveztük Rákfolyosó-nak. E folyosóban nagyon szépen lehet látni a víz eróziós munkáját.

A folyosók átlag magassága 3 méter. A kék árnyalatú kőzetben, hófehér kalcit-ér gyönyörködtet.

Egy 12 méter mély kúrtó alján azonban komoly akadály állta utunkat rendkívül szűk szifon képében. Többórás munkával sikerült a szifont lecsapolni, s szinte egy időben egy kerülő járatot is találni. E kúrtót Retzi-kúrtónak kereszteltük.

Majd néhány méter, s ott álltunk egy szakadék tátongó nyílásánál, melynek alját nem sikerült felfedezni. A ledobott kő esik-esik, de hogy meddig? — azt nem halljuk. Szívünk a torkunkban kalapál. Örülünk az eredménynek, de vajon sikerül-e megbirkózni a szinte függőleges fallal. Kikötjük a 35 méteres kötelest s beszállunk a falba. Az eleinte szűk repedés 5 méter után rohamosan kezd tágulni. Traverzállással indultunk lefelé, s 10 méter mélységben pedig a legnehezebb sziklamászó fogásokat alkalmaztuk. A két fal közötti távolság 12—15 méter, a hasadékok alját pedig még mindig nem sikerült felfedezni. Kénytelenek voltunk biztosítóköteliünket lekérni, s csak ezzel megtoldva mászókötelünket, tudtunk lefelé haladni. A fal ezen a helyen egyre simább, s egyre ritkábban találhatók azok a kis lyukacsok, amikbe belekapaszkodva pihenni lehet.

60 méter mélységben elfogyott egy szál kötelünk. A szerencse azonban nekünk kedvezett, mert a hátralevő 4 métert sziklamászással tudtuk legyőzni. Ott álltunk a Nagy Fallal aljában — s természetesen magunk sem tudtuk, hogy most olyan természeti kincset fedeztünk fel, amely kontinensünkön kimagaslóan az első helyet foglalja el.

ANagy Fal, a Nagy Vizesés nem más, mint egy hatalmas tektonikus hasadék. A talaj, amely itt található egy álfenék, bármelyik pillanatban továbbcsúszhat lefelé. Anyagára nézve sziklatörmelék, s víz által bemosott agyag.

A Nagy Faltól továbbmenve 50 méter után egy szifonszerű tavat találtunk, ahol a továbbjutás reményében nem kíméltünk semminemű áldozatot. Erőfeszítésünket most azonban nem kísérte siker. Pár nap múlva hágsók segítségével újból leereszkedtünk, s örömmel vettük észre, hogy a víz szintje mintegy két méterrel apadt. Továbbjutni ekkor sem sikerült. E hely közelében található a Nyúzza-nevet viselő két függőleges, s lefelé elszűkülő csúszós sziklaél. Itt a szó legszorosabb értelmében bőrünk lenyúzódott úgy, hogy nyakig véresen érkeztünk vissza a Nagy Falhoz. Minden erőnket összeszedve sikeresen feljutottunk.

AFal impozáns nagyságáról csak a kötélhágcsók beszerelése közben vehettünk tudomást. A hágsókon kapaszkodók lámpái ünnepi kivilágítást kölcsönöztek a Fal egész hosszának.

A Pénzpaták-barlang sok érdekességet rejt magában. Ezek feltárására — sőt: az eddig ismert részek bejárására — csak szakképzett kutatók vállalkozhatnak.

(A Nagy Fal felfedezői: Jakucs L., a csoport vezetője, Kincses J., Holly F., Holly S., Weress K.)

W. K.

Vízi tûrák elõkészítése

II. rész

Hazánk második nagy vízgyûjtõje, a Tisza, s fõleg annak számos mellékfolyója igen kedvezõ kajaktúra alkalmat biztosít számunkra. A túra elõkészítéséhez legszükségesebb adatokat az alábbiakban közöljük:

II. Tisza és mellékfolyói

1. Tisza.

Tiszabecs—Badaló 22 km szakaszon határfolyó, itt csak határvízjárásí engedéllyel tûrázhatunk. A víz szélessége 100—120 m, sebessége 3,9—3,6 km/ó., mélysége 2—4 m.

Badaló—Tiszaszentmárton 79 km. Átlagos szélessége 130 m, sebessége 3,2 km/ó., mélysége 2,5—4 m. Ez a két szakasz a Tisza legszebb része. A víz itt még a felsõ szakaszokra jellemzõ vadvíz.

Tiszaszentmárton—Tuzsér 23 km-es szakasz újból határszakasz. Átlagos szélessége 140 m, sebessége 2,8 km/ó., mélysége 2,5—4 m.

Tuzsér—Tiszalök: 95 km. Átlagos szélesség 140 m, sebesség 2,1 km/ó., mélysége 4,5 m. Erõsen érezzük itt a Tiszalöki vízierõmû duzzasztó gátjának hatását. A táj képe Tokaj után megváltozik, alföldi jellegû lesz.

Tiszalök—Szeged 359 km. Átlagos szélessége 160 m, sebessége 1—4 km/ó., mélysége 3,5—5 m. A partok nyáron 5—7 méterre vannak a víz felett s így a partraszállás igen nehéz. A Tiszalöki erõmûnél át kell emelnünk.

2. Túr.

Garbolcnál lép hazánk területére és 65 km után Olcsvaapátnál ömlik a Tiszába. Átlagos szélessége 10 m, sebessége 1,1 km/ó., mélysége 1—3 m. Vízét két duzzasztógát szabályozza.

3. Szamos.

Csengernél lép hazánk területére és Vásárosnaménynál ömlik a Tiszába. Hossza 48 km. Átlagos szélessége 60 m, sebessége 2,1 km/ó., mélysége 2,5—4 m.

4. Kraszna.

Ágerdõmajornál lép hazánk területére, és Vásárosnaménynál ömlik a Tiszába. Hossza 44 km, átlagos szélessége 14 m, sebessége 1,4 km/ó., mélysége 0,6—3 m.

5. Bodrog.

Felsőberecknél lép hazánk területére, és Tokajnál ömlik a Tiszába. Hossza 47 km. Átlagos szélessége 60 m, sebessége 1,1 km/ó., mélysége 1,5—3,5 m.

6. Hernád.

Tornyosmeténél lép hazánk területére, és Ónodnál ömlik a Sajóba. Hossza 95 km, átlagos szélessége 70 m, sebessége 2,1 km/ó., amely esõzések alkalmával megháromszorozódhat. Mélysége 1—3 m.

Több zátony és kompkõteli teszi változatosabb az utat. Csak az ívkülsõ-oldalra lehet hajózni, mert a belsõ oldalon sok helyen csak 5—10 cm vizet találunk. Céce és Méra között, valamint Büdnél találjuk hazánk két drótkõtli függõhídját, Hernádszurdoknál duzzasztógát zárja el utunkat, amely a Kis-He nádja tereli a vizet. (A Kis-Hernád keskeny malomcsatorna, nem hajózható.) Átemelés a bal parton, 60 m. Gíbárt felett érjük el az erõmû duzzasztógátját. A jobb ág nem hajózható, átemelés a bal ágban, a bal parton, 200 m. Felsődobszánál levõ erõmû duzzasztógátjánál a bal ág nem hajózható. Átemelés a jobb ágat elzáró zsilip bal oldalánál, a zsiliget csúcsán át, 100 m. Böcsnél levõ duzzasztómû a bal csatorna-ágba tereli a vizet, ez nem hajózható. Átemelés a jobb ágat elzáró zsilip jobb oldalán, 50 m.

7. Bódva.

Bödvalenkénél lép hazánk területére és Sajóecsegnél ömlik a Sajóba. Hossza 65 km. Szélessége 8—14 m, mélysége 0,5—1 m. Vízét négy duzzasztó szabályozza.

8. Sajó.

Sajópüspökínel lép hazánk területére és Kesznyétennél ömlik a Tiszába. Hossza 130 km, szélessége 40—60 m, sebessége 2,1 km/ó., mélysége 1—3 m. Beépített fenékgát Kazincbarcikkán. Vize az ipari vizektõl igen piszkos és bûdös, fõleg a Szinva torkolata után. Ezért ezt a vadvíz jellegû folyót túrázásra nem ajánljuk.

9. Zagyva.

Pásztótól Szolnokig, a Tiszába ömlésig közepes vízállásnál is járható. Hossza 148 km. Szélessége 4—13 m, de áradás idején fõleg Zagyvarékástól a torkolatig a gátak között levõ teljes árterület, 1000—1500 m víz alatt van. Mélysége 0,4—1,5 m. Duzzasztógát Selypnél és Jászberényben. Jászberénynél a bal ágban haladjunk, a zsilip bal oldalán 50 m, kell átemelnünk.

10. Berettyó.

Pocsajnál lép hazánk területére és Fokihídnál ömlik a Sebes-Körösbe. Hossza 78 km, átlagos szélessége 40 m, sebessége 1,8 km/ó., mélysége 1,5—3,5 m.

11. Körösök.

A Körösök vidéke megérdemli, hogy vizelt bejárjuk.

a) Sebes-Körös.

Körösnagyharsánynál lép hazánk területére, és 58 km út után Köröstarcsánál egyesül a Kettõs-Körössel. Átlagos szélessége 40 m, sebessége 2,8 km/ó., mélysége 1,5—3,5 m.

b) Fekete-Körös.

Sarkadnál lép hazánk területére és 22 km út után. Remeténél egyesül a Fehér-Körössel. Átlagos szélessége 20 m, sebessége 1,4 km/ó., mélysége 1,5—3,5 m.

c) Fehér-Körös.

Gyulavárinál lép hazánk területére és 9 km út után Remeténél egyesül a Fekete-Körössel. Átlagos szélessége 15 m, sebessége 1,1 km/ó., mélysége 0,8—2,5 m.

d) Kettõs-Körös.

A Fekete- és Fehér-Körös egyesülésébõl keletkezik. Remetétõl 37 km után Köröstarcsánál egyesül a Sebes-Körössel. Átlagos szélessége 50 m, sebessége 2,1 km/ó., mélysége 2—3,5 m.

e) Hármás-Körös.

A Sebes-Körös és Kettõs-Körös összefolyásából keletkezik. Köröstarcsától 90 km út után Köröstarcsától 90 km út után ömlik Csongrádon a Tiszába. Átlagos sebessége 70 m, sebessége 1,1 km/ó., mélysége 3—4 m, amelyet a Békésszentandrási és Bökényi duzzasztógátak szabályoznak.

12. Maros.

Nagylaknál lép hazánk területére, és 38 km után Szegednél ömlik a Tiszába. Határsávba esik 13 km-es szakasza. Átlagos szélessége 130 m, sebessége 2,1 km/ó., mélysége 3—4 m.

13. Keleti-Fõcsatorna.

Megnyitás után Tiszalöktõl—Bakonyszegig, a Berettyóba ömlésig, 98 km hosszban hajózható.

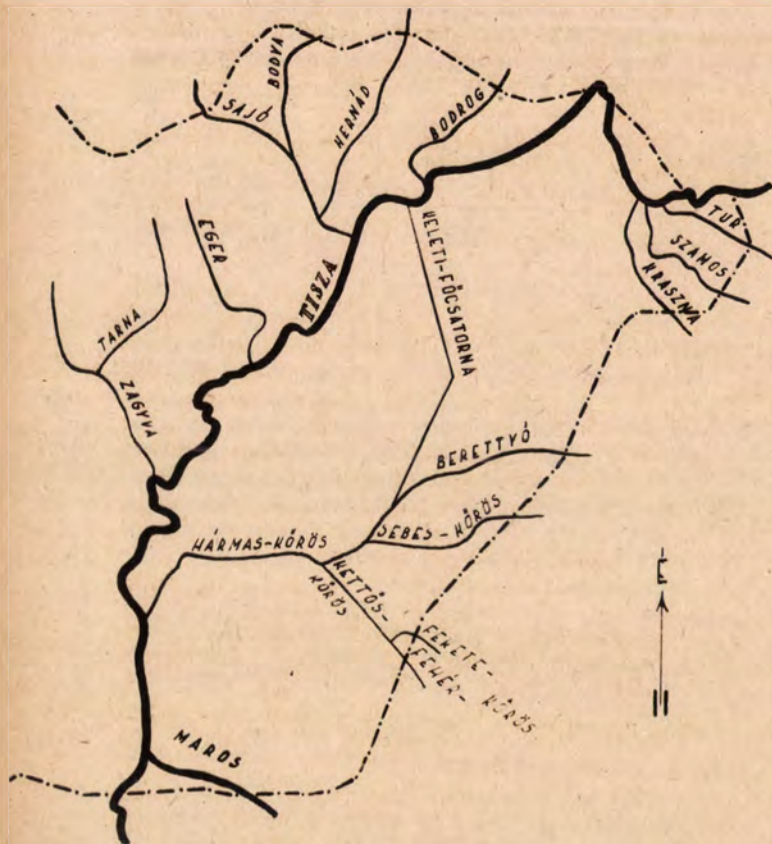
*

Kedvezõ, magas vízállás idején a Tarna, Eger, igen ritkán a Bán, a Galga, a Gerje és a Tápió hajózható.

(Lapunk múlt számában megjelent I. részben között Szentendrei Dunaág átlagos vízsebességi adata helyesen 2,8—3,6 km/óra.)

Bokody József

A TISZA ÉS VÍZGYÛJTÕI

A kívülről, nyomás alatt táplált bűvársisakkal hosszabban tartózkodhatunk a mélyben. Ezzel már a növényerdőben rejtőző élet és a víz alatti viszonyok számos más érdekessége is megfigyelhető

„Víz alatti természetjárás”

Franciaországban, a munkásturisták is előszeretettel űzik a vízalatti „természetjárást” könnyű bűvárszereléssel. A víz alatti növényzet, állatok sok érdekes élményt nyújtanak.

Sikerült elkészítenem fényképek, rajzok nyomán — új megoldásokkal — a vízalatti mozgáshoz és fényképezéshez szükséges felszerelést.

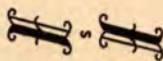
A kellékek: vízmentes szemüveg, bűvárszponyok, gumiból és a legfontosabb a vízmentes fényképezőgép. A fényképezőgép tokja a vízzárás feltételén kívül a vízalatti optikai feltételeknek is megfelelt.

A fényképezésnek különös érdekessége, hogy szabadon úszva kell a témát megközelíteni és kapásból fotózni. A kapásból történő fényképezéshez szükséges viszonylagos mozdulatlanyságot úgy értem el, hogy a test és a felszerelés felhajtóerejét ólom súlyokkal egyenlítetttem ki. Ennek súlya azonban a felszín fölé emelkedésnél bizony elég kellemetlenül hat. Mellékeltem bemutatom a tatai tóban tett kirándulásunkat.

Rádai Ödön

Szorosan a víztükör alatt úszva indulunk „túrára”. Így közel van az éltető levegő és mégis messzire lehet bepillantani a rejtelmes víz alatti világba. Ha valami érdekes kínálkozik, csak egy mozdulat kell és már merülünk is mélyebb vidékek felé!

Védett értékeink

A természetvédelem tárgyát bizonyos különleges, vagy tudományos szempontból fontos természeti értékek (tájak, természeti alakulatok, vadon tenyésző ritka állat és növényfajok), másrészt általában a jelentősen hasznos, vadon tenyésző állatfajok és a számukra nélkülözhetetlen források és patakok képezik. Az első csoportba tartozó, különleges természeti értékek közül is vannak olyanok, amelyek elsősorban tudományos szempontból, főleg a szakemberek számára érdekesekek és rendszerint a természetjárók szokott útvonalaitól is távol esnek.

Most azokat a nevezetesebb, különleges természeti értékeket soroljuk fel, amelyek hegységeinkben, vagy azok közelében lévén, természetjáróink által könnyebben elérhetők.

Ilyen Sopron közelében a foglalt Deákkút, Nagycenken a Széchenyi Ferenc által telepített híres hársfasor, Kőszegen a Király völgyben a több, mint 9 m kerületű, legalább 600 éves szelídgesztenyefa és a Szombathely melletti kámoni arborétum.

A Balatonfelvidéken: a Keszthely melletti, madártani szempontból európai viszonylatban is különleges fontosságú, több mint 2400 kat. hold területű Kisbalaton (megtekintéséhez az Országos Természetvédelmi Tanács, Bp. V. Egyetem tér 5. sz., előzetes engedélyre szükséges), a tátikahegyi, badacsonyi, uzsapusztai erdő, a tapolcai Tavasbarlang, a badacsonyi és szentgyörgyhegyi híres bazaltoszlopok, Tapolcától K-re a sáskai erdőben levő Emberkő (10 m magas, ember alakú dolomitszikla), a balatonarácsi Koloska völgyben a forrás, sziklák, gejzirkúp, a balatonakarattyai Rákóczi-szilfa, valamint a tihanyi tájvédelmi körzet.

A Bakonyban védett az úrkúti Csárdahegyen levő erdőrés, a szentgáli híres tiszafás erdő, a zirci arborétum, a várpalotai homokbánya (ebben az egykori tengeri üledékképződés és a rétegekben levő sok ősmaradvány tanulmányozható).

A Vértesben az alcuti erdő a benne levő 120 éves, 1 m átmérőjű libanoni cédrussal, az alcut—etyeki út mentén levő platánfasor, az alcut—dobozi arborétum.

A Velencei hegységben: a meleghegyi gránitszikla alakulatok (Likaskő, ingókövek), a Velencei tó védett madárvilága.

A Mecsekben védett az abaliget cseppkőbarlang, a kővágószőlősi Zsongorkő érdekes sziklaalakulatai, a mecsekrókosi Sárkánykút időszakos forrása.

A Pilis, Budai hegységben: a pilismaróti Miklósideák völgyben levő források és a Hamvaskő sziklái, a pomázi Kőhegy fennsíkján levő tó a környékén levő ritka növényekkel, a szentendre—papréti út melletti Ókút, a budapesti Pálvölgyi cseppkőbarlang.

A Cserhátban az ipolytarnóci kövesedett fák és kővületek, a Rákóczi emlékeztető romhányi török-mogyorófa a Lókos pataktól D-re.

A Bükkben és az Északborsodi felvidéken: az Aggteleki-cseppkőbarlang, a környékén levő keleméri „Mohos” tavak tözegmohalápjai, a lillafüredi István- és Forrás (Anna) barlang, a jávorkúti őslucfenyves, a tarkói „Őserdő”, a Szalajka völgy.

A Zempléni hegységben védett: a telkibányai Király (Mátyás) forrás és a füzéri várrom hegyoldalában levő ritka és különleges növények.

Ez a felsorolás korántsem teljes, hiszen pl. az ásványvízforrások és gyógyvizek is csaknem mind védettek. Mégis képet ad a túráink alkalmával megismerhető védett értékekről.

Holényi László

kis földkunyhó éjjeli szállásra is alkalmas. Délkeletre haladunk a völgyben a néhánypercnyire nyíló Mocsáros rétig, ahol a déli irányú völgybe fordulunk. A kék jelzést itt is gyakran látjuk. Jó 10 perc múltán jobbról találjuk a kútgyűrűs Szári-kutat. Ezután nemsokára délkeletre kanyarodunk és ebben az irányban megyünk az erdőirtásig. Itt élesen délnyugatra fordulunk és a Lófő laposán áthaladva Vágos-tes déli szélét érjük. Már látható Gesztesvár romja, ahova a járt meredek ösvényen kapaszkodunk fel (2 óra 10 p).

Ismét a pusztulás, a Turistaházakat Kezelő Vállalat és a természetjárók tehetetlensége áll szemünk előtt. Napról napra romlik a volt menedékház, de elenyésznek az évszázados romok is.

A romoktól keleti, majd délkeleti irányban érjük a Vérteskozma vezető utat, amelyen — ismét jelzésnyomokon — előbb a szt. Vendel romokat, majd Vérteskozmat érjük el. Itt két változat között választhatunk. Ha a falu első házainál, északkeletnek hagyjuk el a községet, a szántóföldeken át jutunk a Fáni (Fáni) völgybe. (De végig mehetünk az egyetlen, hosszú nyúlt utcán is és a tulsó végén ereszkedünk le a völgy kezdetéhez.) A Bojárhegyet északnyugatnak, majd délkeletnek fordulva kerüjük meg. Egy Idelg műúton haladunk. A Fáni völgy mélyéről csak a sűrű növényzetből (erdő, cserjés) látjuk előbukkanni a hatalmas sziklákat. Ha nem sajnáljuk a kapaszkodást, akkor teljes mértékben kibontakozik előttünk ez a szép szurdok. Utunk baloldalán kis kunyhót, utána a Hircy emléket hagyjuk el. A csöndes, árnyékos, üdítő völgyből kiérve északkeletre megyünk a réten, szántóföldeken, majd gyümölcsösökön át. Többször derékszögben török meg utunk, de visszakanyarodunk a főirányba és már előttünk pirosnak Szár háztetői, mögötte a Zuppa kopár dombjai. A terjedelmes község alsó végén áthaladva, Szár vasúti megállót érjük (3 óra).

Túránk elején és végén napsütésnek kitett területen haladunk, de a többi része szép erdei utakon még nyári melegben is élvezetes élményt nyújt. Több ilyen egynapos túra után pedig a Vértes sem lesz ismeretlen terület számunkra.

K. V.

Jedelmes romokhoz érve kissé balra ereszkedünk a fal mentén és belépünk a vár belső területére (2 óra 15 p).

Vitányvárát először 1379-ben említik, a török is bírta. Hatalmas, omladozó falainak megóvása érdekében a Műemlék Bizottság nem sokat tesz. A vártól szép kilátás nyílik Bánhida, Környe felé. A romokat körülvevő bozót miatt csak részleteiben lehet fényképezni, de aki nem sajnálja a fáradságot, a vártól délnyugatra húzódó kis gerincéről remek távlati képet készíthet.

A vártól Tatabányára a kék jelzésen, szép erdei úton 2 óra alatt elérhetünk. De mi tovább megyünk. A várhegy tővétől déli irányba indulunk a völgyben vezető úton a Nagy és Kis Zsidóhegy nyergéig. Innen a délnyugati, jelzésnyomokkal tarkított úton, szép szálerdőben — helyenként fémkerégtű nyírfák élénkítik az erdőt — érjük el a szépen kiépített Szarvaskutat (lásd képünk). A kúttól északra (100 méternyire) levő

~~~~~

A Rókafogó völgy

Hűvös, időnként viharos szélben indultunk a Vöröskőre. Sajnos csak négyen jöttünk össze, a bizonytalan időjárás elriasztotta az újonnan alakult természetjáró szakosztályunk még tapasztalatlan tagjait. Leányfaluról a még álmatka alvó üdülők mellett húztunk fel a piros jelzésen a Rekettyés tó érintésével a Vöröskőn levő Felszabadulási Emlékműhöz. Pihenő után nekiindultunk útunk további céljának, a Rókafogó völgy bejárásának. Lőrinc laposán és a Vértesmezőn keresztül vezetett további útunk a jelzésen, a fiatalos erdőréz után, a felújított vadállásoknál, a szálerdő szegélye mellett tértünk le a jelzett útról és mentünk a Lángoldal előrenyúló orrán délkeletre. Majd néhány száz méter után, délre fordulva, igen meredek szálerdőben leereszkedtünk a Paprét felől jövő műútra. A 397 magassági ponttól néhány méterre értük el a műutat és csak néhány lépést kellett a Paprét felé vezető úton tenni, már előttünk volt a Rókafogó völgybe vezető keskeny erdei szekérút.

Először délnyugatra, majd délre

forduló völgyecske aljában tavasszal bővízű patak folydogál, az egyre emelkedő oldalak között. Nyáron megfogyatkozik a víz. Ahogy emelkedik, szűkül a völgy, a patakocskák is kis vízeséseket alkotva sziklák között zuhog felénk. Egy-egy kis medencében elcsendesedik a víz, hogy felette azután annál szebben, fehér habot verve, gyöngyözve csobogjon. Felejthetetlen látványban van részünk. A meredek oldalakon, a növényzet alatt barna nedves avar csillog a ferde, langyos délutáni napfényben és kis patak vízeséseinél a gyöngyöző víz ragyog felénk gyémántos szikrázással. Hamar előkezdülnek a fényképezőgépek és igyekszünk megörökíteni ezt a szép tüneményt.

Az egyre meredekebbé váló völgyben, hirtelen eltűnik a patak, mi pedig felérünk a Mányáshegy lapos tetejére. A Mányáshegy keleti orrán ereszkedünk azután le a Rákász patak völgyébe. Kis pihenő után felkapaszkodunk a patak völgyből, pontosan a Nagyberzseg és a Nyergeshegy nyergébe vezető útnál érjük újra el a műutat.

Most elég hosszú országúti gyaloglás következik, de minden fáradságot megért a Pilis ezen eldugott vadregényes völgyének megismerése.

Spuller Ernőné

A drégelyi nagy túráról

Több mint fél éve annak, hogy a Népújságban meghirdettük Pest megye úttörői részére a drégelyi nagy túrát. Ezt a túrát, mint nevében is benne van, első pillanattól kezdve nagynak terveztük, „úttörőnek”.

Célunk hármassal volt: 1. A nyárra nagyszerű úttörő programot biztosítani a pajtásoknak; gyakorlatban is élni — hacsak néhány napig is (emléke, hatása úgysem marad el) az igazi úttörő életet. 2. Szép hazánk egyik részének megismerése. 3. Határtalálkozó csehszlovák pionírokkal, s ezáltal a népek testvériségének, barátságának, a béke ápolásának gondolata.

Hogy az úttörő pajtások (mint minden fiatal is) menyire szeretik a romantikus életet, misem bizonyítja jobban mint az, alighogy meghirdettük a túrát, rövid időn belül hatvan örs jelentkezett (14—14 fő) szerte a megyéből.

A Drégelyi Parancsnokság, a túra irányító és szervező bizottsága (DISZ Pest megyei VB iskolai osztály), a Pest megyei Népújság úttörő rovatában már a tanév folyamán állandó utasításokkal, tanácsokkal és feladatokkal látta el a „drégelyi örsöket”. A túrára készülő úttörők tudták, hogy a hosszú túrán sok akadállyal kell majd megküzdeniük, hiszen nekik szólt a figyelmeztetés: „Magatoknak kell éjjeli sátrat verni, főzni és átjutni az akadályokon.”

A több hónapi készülődés után végre elérkezett a túra napja is. 1956. június 29-én reggel fél 9-kor indult útnak a hajó Budapestről, mely Nógrádverőcén 167 úttörőt és ifjúvezetőt, valamint 18 úttörő-csapatvezetőt tett partra. A hajóállomástól Kismarosig gyalog, onnan pedig Királyréti kisvasúton együtt ment a társaság. Királyréttől az örsök külön indultak (1. kép) örsvezetők vagy ifjűvezetők vezetésével, és a piros jelzésen haladva a Magas Tax mellett, a nagyhideghegyi menedékház, a Szabó-kövek érintésével, a Csóványoson át a Sasfészekbércen végig haladva Királyháza, Deszkápuszta érintésével kemény versenyben értek el Drégelyvárig. Az úttörő-csapatvezetők az állomásvezetők szerepét töltötték be. Ezeken az állomásokon, és a túra egész útvonalán többek között első segélynyújtásból, morse- és csomóismeretből, helyismeret és térképvázlatkészítésből, céllovászatból, fegyelmezettségből és szívósságból kellett

próbálni a pajtásoknak. Minden túrán részvevő örs a legnagyobb lelkesedéssel szívóssággal ért el Drégelyvárig.

A vártól néhány száz méterre táboroztak a csehszlovák pionírok és a csehszlovákiai magyar úttörők, akik néhány napot Magyarországon töltöttek.

Hamarosan meleg barátság alakult ki a két tábor között. Rakó József, a Pest megyei DISZ iskolai titkárnak üdvözlő szavai után Pavel Bohus, a pionírok vezetője (2. kép) válaszában elismerőleg nyilatkozott a magyar úttörők teljesítményéről. Kijelentette, náluk a pioníroknál a természetjárás gyermekcipőben jár, még soha nem tettek a csehszlovák úttörők olyan nagy túrát, mint mi. A Drégelyi Parancsnokság jutalmazta is a két legjobb örsöt (a fiúkat és a lányokat külön pontozták). Mindkét örs minden tagja kétéhetes ingyenes táborozásban részesül, és elnyeri a „Legjobb drégelyi örs” feliratú zászlót.

A túra értékelése után kultúrműsor következett. Boldogító érzés volt békésen dalolva együtt ülni baráti nemzet fiaival, leányaival (3. kép) azon a földön, amelyet évszázadokkal ezelőtt Szondy György és maroknyi csapatának hulló vére öntözött. Felemelő érzés volt ifjúságunk jövődjéről beszélgetni ott, ahol régen őseinknek vérvérrel kellett védeni hazánkat a világhatalomra törő török zsarnoksággal szemben.

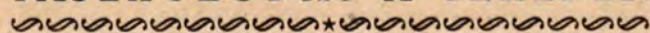
A drégelyi nagy túra, sikeresen véget ért. Hamarosan egy még nagyobb túrára indulunk; Csehszlovák barátaink meghívtak bennünket a Tátrába.

Palotai Sándor
tanár, úttörő-csapatvezető

TÁJÉKOZÓDÁS A TEREPEEN

Túránk tanulmányozása térkép alapján

Túránk végrehajtása előtt szükséges útnak térkép alapján történő alapos tanulmányozása. Miután térképünkön meghatároztuk túránk kezdőpontját, útvonalát és végpontját, célszerű részleteiben az alábbi kérdéseket tisztáznunk:

a) A domborzat tanulmányozása

Ismeretes, hogy a domborzat turista jelentősége abban van, hogy korlátozza, megnehezíti a mozgást és a látást. Ezenkívül hatással van az utak irányára, lejtősei viszonyaira, a vizek irányára és jellegére. Ezek a tulajdonságok befolyást gyakorolnak túránk végrehajtására is.

Túránk domborzatát korszerű térképeinken szintvonalak alapján tanulmányozzuk. Így meg kell határozni:

— túránk általános lejtési irányát és átlagos lejtőszögét,

— a legnagyobb emelkedők és lejtők helyét, mind fokokban, mind méterekben,

— azokat a jellegzetes domborzati idomokat, amelyekre túránk vezet (kúpok, háta, teknők, nyergek stb.),

— azokat a domborzati részeket, amelyeken érdemes megállni, esetleg ott pihenőt tartani,

— azokat a részletidomokat, amelyek több-kevesebb akadályt képeznek és leküzdésükhöz esetleg különleges turistafelszerelés is szükséges (terelepcső, homok- és földomladék-szakadékok, járhatatlan meredély, vízmosások, sziklák, sziklaszakadékok stb.),

— a lejtők fajtáit. Ismeretes, hogy van: egyenes, domború, homorú lejtő. Az egyenes lejtőket a térképen egymástól egyenlő távolságra levő szintvonalakkal lehet felismerni. Az ilyen lejtőkön nincs lejtősszög változás, az egész lejtő belátható, ha a közbeeső tárgyak nem képeznek esetleg akadályt. A lejtő túrára alkalmas. A domború lejtőt arról lehet felismerni, hogy a szintvonalak a lejtő alján sűrűbbek, feljebb egyre távolodnak egymástól. Az ilyen lejtőn be nem látható teretek adódnak, a mozgásunkat nem akadályozza különösebben. A homorú lejtők a térképen úgy jutnak kifejezésre, hogy a szintvonalak a lejtő alján ritkábbak, míg felfelé egyre sűrűbben helyezkednek el. A figyelés és látás feltételei ennél majdnem ugyanazok, mint az egyenes lejtőnél,

— szintvonalak alapján szerkesszük meg egész túránk összefüggő metszetét. Ennek segítségével tisztán látjuk, hol és mennyit emelkedik, vagy lejt a terepünk.

Összegezve tehát, a domborzatnál meg kell állapítanunk, hol lesz túránk a domborzat szempontjából nehéz, vagy érdekes, hol lesz egyhangúbb. Mennyi idő szükséges a túránkhoz domborzat szempontjából. (Ehhez ki kell számítanunk a menetidőt.)

b) Az útvonal tanulmányozása

Túránk menetvonalának tanulmányozása utak szempontjából az alábbi részletekből áll:

— állapítsuk meg túránk teljes hosszát,

— állapítsuk meg, hogy túránk alatt milyen utakon mozgunk (műút, talajút, esetleg terep). Vegyük figyelembe a talajutaknál és a terepmozgásnál az időjárást, az év- és napszakot is.

— számítsuk ki az a) pont, valamint útnak teljes hossza alapján az összmenetidőt.

Összegezve: tanulmányoznunk kell azt, hogy mennyi menetidő szükséges túránkhoz, hol kedvező, vagy kedvezőtlen az útvonalat menetelésünk szempontjából.

c) A vízhálózat tanulmányozása

A vizek (árkok, csatornák, patakok, folyók stb.) gyakran keresztezik túránkat, így a vízhálózat tanulmányozásánál meg kell állapítanunk:

— a vizek elhelyezkedését, irányát és akadály jellegét,

— az esetleges vízi akadályokat és azok megkerülési útjait.

A járhatóság feltételeinek megállapítása a domborzaton kívül a vízhálózat tanulmányozásával is összefügg. Ismeretes, hogy patakokon, csatornákon stb. az átkelés lehetősége függ azok jellegétől, vagyis szélességétől, mélységétől, folyási sebességétől, a talaj és az árterület szélességétől, elmosarasodottságának fokától, továbbá a partviszonyoktól. Ismeretes, hogy korszerű térképeinken az egy vonallal ábrázolt vizek (patakok, csatornák, árkok stb.) 5 m-nél nem szélesebbek, mégis turista szempontból több-kevesebb akadályt képezhetnek. Ezért a térkép alapján történő vízhálózat tanulmányozása nem adhat reális képet, mert a vizek nagysága, akadályjellege függ az évszakoktól is, amit szintén figyelembe kell vennünk és amit térképeink természetesen nem ábrázolhatnak.

Összegezve tehát, a vízhálózatnál azt kell tanulmányoznunk, hogy azok mennyiben akadályozzák túránkat, hogyan és hol "djuk ezeket leküzdni.

d) Növényzet és talaj tanulmányozása

Túránk növényzeténél az alábbiakat állapítsuk meg:

— az erdők, gyümölcsösök, szőlők, faiskolák, sűrű bokzók, mocsarak stb. helyét, fajtáját, nagyságát:

— mennyiben befolyásolja a növényzet jelenléte túránkat.

Ismeretes, hogy a domborzaton és vízhálózaton kívül, a növényzet is befolyásolja túránkat. Korszerű térképeinken az erdőket, bokros területeket könnyű felismerni és értékelni.

Túránk talajánál az alábbiakat tanulmányozzuk:

— a talaj fajtáját (homokos, sziklás stb.),

— mennyiben befolyásolja a talaj túránkat,

— a talaj tanulmányozásánál vegyük figyelembe az év- és napszakot, a csapadékot stb.

Összegezve: a növényzetnél és a talajnál állapítsuk meg, hogy azok mennyiben befolyásolják túránkat.

*

Az elmondottakból látható, hogy túránk tanulmányozása térkép alapján sokrétű, időt igénylő munka, azonban az erre fordított percek ne sajnáljuk, mert az ilyen felkészüléssel végrehajtott túra érdekes, tanulságos és alapos lesz.

Következő számunkban egy gyakorlati túra feladat keretében ismertetjük az itt leírtakat.

Horváth Andor

SPORTKÖNYVEK

A MÁTRA utikalauz II. bővített és javított kiadása a Sport Lap- és Könyvkiadó kiadásában megjelent. A szakos tetszetős kiállítású kalauz Kristóf Sándor és író-társai alapos munkáját dicséri. Az utikalauz kapható az állami könyvesboltokban.

*

Pécs, egyben a Mecsek történelmét ismerhetjük meg a Pécs útmutató könyvből. A 176 oldalas gazdagon illusztrált könyv Kolta János szerkesztésében, a legkiválóbb helyi szakírók tollából ismerteti a város történetét, gazdasági és szellemi életét. Böven tájékoztat a műemlékekről és érdekesebb épületekről. Mecseki séták és két nagyobb túraleírás található még a könyvben a pécsi címtáron kívül. Kapható 12 forintos árban a pécsi idegenforgalmi hivatalnál (Pécs, Széchenyi tér 1).

A lengyelországi tanulmányút

Az OTSB elnökségének a természetjárás helyzetéről szóló határozata megállapította, hogy „a természetjáró sport fejlődését gátolja a jelenlegi szervezeti felépítés”.

A határozat meghozatala alkalmával már felmerült az az elgondolás, hogy önálló természetjáró egyesületet kellene létrehozni. Tudomásunk szerint a barátai államok közül Lengyelországban jelenleg is ilyen szervezeti formában működnek a természetjárók, ezért az OTSB megkereste a lengyel szervezetet, hogy fogadjon egy tanulmányi csoportot.

A kedvező válasz után csoportunk június 17-én indult el, hogy közel kéthetes személyes tapasztalat alapján ismerjük meg lengyel barátaink szervezetét. Varsóban a Lengyel Állami Turista Bizottság munkatársai fogadtak és ott-tartózkodásunk alatt a legmesszebbmenően igyekeztek mindent elmondani és megmutatni természetjáró életükről.

Az alábbiakban ismertetem főbb vonalaiban a lengyel természetjárás szervezetét.

I.

A lengyelországi természetjárást az Állami Természetjáró Bizottság irányítja. A Bizottság a Minisztertanács elnökének a természetjárás mindennemű szervezésével, tervezésével, általános vezetésével és ellenőrzésével összefüggő kérdésekben végrehajtó szerve. A Természetjáró Bizottság független, miniszteriális ügykörrel felruházott szerv, saját költségvetéssel rendelkezik. Tevékenységi köre:

1. Irányelvek meghatározása, tervek készítése; az államigazgatás, állami vállalatok és szövetkezetek, a társadalmi szervezetek és intézmények terveinek jóváhagyása a természetjárás szervezete és beruházási területén, valamint azok koordinálása.

2. Az irányelvek és tervek végrehajtásának ellenőrzése.

3. A természetjárással összefüggő propagandamunka, kéaderképzés; tanulmányi és kutatómódszerekhez az irányelvek megadása és az ilyen tevékenységek koordinálása.

A bizottság a felsorolt kérdésekben az államigazgatás szerveivel összhangban jár el s együttműködik a Szakszervezetek Központi Tanácsával, a Lengyel Ifjúsági Szövetséggel és a Kőlcsonós Parasztsegélyző Szövetséggel.

A bizottság egybehangolja munkáját: a) a Külügyminisztériummal a külföldről Lengyelországba és az országból külföldre felé irányuló turista forgalmat illetően,

b) az Oktatásügyi Minisztériummal a tanuló ifjúság természetjárásával kapcsolatosan,

c) az Egészségügyi Minisztériummal az üdülőhelyek és a turista mentésügyvel kapcsolatos kérdésekben,

d) a Közlekedésügyi Minisztériummal a közlekedésügyi kérdésekkel kapcsolatban,

e) a Testnevelési és Sportbizottsággal a sport és a természetjárás összefüggő kérdéseiben.

A Bizottság összetétele: elnök, alelnök, 19 tag és a bizottság alkalmazottai. A bizottság elnöksége 3 havonként ülésezik, határozatait a Minisztertanács elnöke hagyja jóvá. A 19 tagot a Minisztertanács elnöke nevezi ki a természetjárással kapcsolatban levő minisztériumok (Közlekedés, Oktatás stb.) az OTSB, Turist, Ifjúsági Szövetség, a Lengyel Turista és Országismertető Társaság (PTTK) stb. képviselőiből. A bizottság apparátusán belüli munkát 5 osztály végzi. A vajdaságokban (megyéikben) is működnek természetjáró bizottságok, amelyeknek működése hasonló az országos bizottsággal, de csak a vajdaság területére terjed ki.

II.

Lengyelországban a természetjárást a Lengyel Természetjáró és Országismertető Társaság (PTTK), a Kőlcsonós Pa-

rasztsegélyző Szövetség, az iskolai hatóságok szervezik. Foglalkozik természetesen a természetjárással az Ifjúsági Szövetség és a Szakszervezetek Központi Tanácsa (SzkT) is.

A PTTK nagy társadalmi egyesület, jelenleg 2400 csoportja és 170 000 tagja van. Az egyesület jóváhagyott alapszabályok szerint önállóan működik, országos vezetőségét 3 évenként választják. A SZKT felkérésére minden üzemben, munkahelyen megszervezik csoportjait, melyek működéséhez a szakszervezeti bizottságok segítséget nyújtanak. Az egyesületbe bárki beléphet. Ahol üzemi, hivatali szervezet nem alakítható, ott területi csoportokat hoznak létre, ezeket az iskolai tanulók is beletelhetik (az iskolákban nem létesíthetők PTTK-csoportok).

Az egyesület feladata: 1. A természetjárás minden ágának üzése, illetve azokhoz a tagok hozzásegítése.

2. Lengyelország természeti, műtörténeli, építészeti szépségeinek ismertetése, propagálása.

3. Túrávezetők képzése és azok szolgálatba állítása. (Az egyesület túrávezetői nemcsak az egyesület által szervezett túrákat vezetik, hanem más intézmények kirándulásait is.)

4. A természetjárást segítő létesítmények építése, karbantartása. Az egyesületnek 380 turistaháza — vízitelep van (amelyek felszerelése sétortáborból a luxusberendezésű házig a legkülönbözőbb) 11 000 állandó és 3500 alkalmi férőhellyel.

Az egyesület bevételei: tagsági díjakból, állami támogatásból (a Természetjáró Bizottságtól kereszttől), lapkiadásból, folyóiratkiadásból, a turistaházak, vízitelepek jövedelméből, levelezőlapok kiadásából, emléktárgyak árusításából származnak.

Az egyesületnek Varsóban székháza van, melyben állandó turistaklub működik, de a vajdasági körzeti központok nagy része is saját székházakban működnek. Az egyesület kölcsönző állomásokat tart fenn, ahol a tagok kölcsönzési díj ellenében különböző felszereléseket kaphatnak (bakancs, hátizsák, sátor, kajak stb.).

Könyvszemle

Láng Tivadar: Szobanövények című könyvének hallatára talán egyesek a fejüket csóválják. Mi köze ehhez a természetjárásnak? Pedig hát minden erdő-hegyet járó ember szeret a virágokat, növényeket. Sokan dícselkedhetünk otthoni virágainkkal, nem egy közülünk féltő gonddal vitt már haza bővestől ibolyát, kővirózsát, páfrányt s otthon próbálkozott tenyésztésükkel. Sokunk büszkélkedhet változatos kaktusz és más szobanövényekkel. Fenti könyvből sok értékes útbaigazítást találunk növényeink helyes kezeléséhez.

Kubinszky—Szél: A kutya című műve széleskörűen ismerteti a különböző kutya fajtákat, a kutya nevelését, ápolását. A turistáknak is hasznos, ha némi ismereteket szereznek a kutyatársadalomról, mert a falvakban, erdészházakban elsőként ők üdvözölnek bennünket. Nem árt, ha szakszerűen tudunk hozzászólni a felmerülő kutyakérdésekhez.

Mindkét szépen illusztrált könyv a Mezőgazdasági Kiadó színvonalas, jó munkáját dicséri. Különösen áll ez az utóbbi könyvre.

Így látom az idei O. B.-ot...

A természetjáró tájékozódási versenyek fejlődése szempontjából nem érdektelen az idei O. B. tapasztalatainak az összegezése, mert a fejlődésben nem állhatunk meg. (Öröndetes, hogy bajnoki versenyeken ez évben több mint 1700 versenyző vett részt. Ez a szám azt mutatja, hogy a turisták körében növekszik az érdeklődés a túrázásnál nagyobb sportbeli követelményeket támaztó versenyiránt.)

A bajnoki versenyek tapasztalatai azt mutatták, hogy a központi rendezés feltétlenül helyesebb, mint az elmúlt évben kipróbált sportköri rendezés. Szabályosabb mederben folytak a versenyek és nem fordultak elő olyan szélsőséges eltérések a versenyek nehézségi foka és a szabályzat értelmezése terén, mint az előző évben. Az is bebizonyosodott, hogy a négy forduló szükséges az erőviszonyoknak megfelelő eredmény kialakulásához, de elegendő is. A négy részlegre bontás is helyesnek bizonyult, mert a csapatok erőviszonyai jobban érvényesültek az eredmény-

ben. Szerintem ezeket a pozitív oldalakat a jövőben is meg kell tartani. A múlt évi rosszízű vitáknak az idén híre-hamva sem volt. Egyetlen fegyelmi ügy fordult elő, ahol viszont a Bírói Tanács patópáloskodása elkerülhető lett volna. Itt kell megemlítenem, hogy a Bírói Tanács az idén nem állt hivátasa magaslatán. Erélytelen és akcióképtelen volt. A két versenybírósg úgy rendezte a versenyeket, ahogy akarta és szerencse, hogy személyi összetétele jó volt, s így nagyobb hibákat nem követtek el. Meg kell még említenem, hogy hiányzott a két versenybírósg között az együttműködés. Meggyőződésem, hogy jobb együttműködéssel még jobb versenyeket rendeztek volna, mert képességeik erre megvoltak. Hiba volt még különösen a 2. és 4. forduló versenybírósgától, hogy igen gyakran nem tartották magukra nézve kötelezőnek a szabályzat előírásait. Eppen az OTSB versenybírósgának kellene a legszigorúbban őrködni a szabályzat betartása fellett, még akkor is, ha az „csak” tervezet. Az előfordult kisebb jelentőségű hibák éppen a szabályzat betartásából eredtek.

Az O. B. fordulók legnagyobb hiányosságát az ellenőrző bíró fontos-

Küldötségünk látogatása a mazuri tavak víztelepeinek egyikén

Az egyesület a teljesítményeket pontozza s ennek alapján 3 fokozatú teljesítmény-jelvényeket ad ki. A jelvények megszerzéséhez a gyakorlati teljesítményeken túl bizonyos elméleti ismeretek elsajátítása is szükséges. A természetjárás ságaiban évente országos találkozót (Rajd) rendeznek.

Az egyesület szervezi és biztosítja a Dolgozók Üdülési Alapjával (FWP) együttműködve a dolgozók vándorújtetését is. Ehhez az üdülési formához — amelyben 1956-ban 17 000 fő vesz részt — az Üdülési Alap biztosítja a 14 napos út költségeinek a felét, a másik felét a beutalt dolgozó fedezi s ezenkívül a túra indulóhelyéig és a célhelyétől a vasúti utazáshoz hozzánk hasonlóan 50%-os vasúti kedvezményt kap.

A vándorújtetéshez a PTTK kidolgozta az útvonal-terveket, a lengyel elvtársak ezt a formát a természetjárás elemi iskolájának tekintik.

Nagy fontosságot tulajdonítanak a természetjárók városi elhelyezésére is. Minden nagyobb városban turistaházakat kívánnak létesíteni (a városi már használható). Itt szállást biztosítanak, a turista leadhatja csomagját a ruhatárba, mosakodhat, átöltözhethet, önköltségi áron étkezhet, tájékoztatást kaphat, beosztják szervezett városlátogató csoportba, este filmvetítést nézhet a kultúrteremben.

A parasztiok turistaságát a Kőlcsonös Parasztegyelző Szövetség szervezi. Függetlenként véve a parasztiok szabadidejét és életformáját, elsősorban az őket érdeklő városokat, a népi demokrácia alkotásait látogatják meg; üzemeket, múzeumokat, kiállításokat néznek meg, de szerepelnek a programban színház-és operalátogatások is.

Az iskolai természetjárás fejlesztése teljes egészében az iskolai hatóságok, legfőképpen az Oktatásügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik. Más szervezetekkel, mint pl. a PTTK-val az együttműködés módszertani segítő és oktató jellegű.

Az iskolai hatóságok minden vajdaságban helyi természetjáró központot létesítettek, melyek feladata, hogy kidolgozzák területükön az iskolai természetjárás módszereit és formáit. Az iskolákban a földrajzi és természetjáró szakokörök, továbbá az úttörőszervezetek intézik a természetjáró munkát. Az iskolai hatóságok a nyári szüneti kirándulások lebonyolításához iskolai menedékházakban 6000 helyet biztosítottak. Az iskolai év folyamán rendezett s a tantervben szereplő kirándulásoktól függetlenül nagy jelentőséget tulajdonítanak a nyári szünetben rendezett iskolai vándorlásoknak. Mozzalmuk, s ezen belül versenyük van „Járjuk be Szülőföldünket”. A verseny lényege, hogy meghatározzák melyik területet kell bejárni, a különböző területeken működő iskoláknak, a különböző osztályú tanulóknak. Az iskolai csoportok ennek alapján elkészítik pontos útvonalprogramjukat. A legjobb programot összeállító csoportok 600 km útra szóló ingyenes vasúti jegyet kapnak, továbbá utalványokat turistaszállások igénybevételeire. 1956-ban 20 000 diák kap ilyen 600 km-es utalványt. Ezeket a kirándulások

kat úgy irányítják, hogy mire a tanuló ifjúság elvégzi a 10 osztályos iskolát, megismeri egész Lengyelországot.

Az iskolai természetjárásról (ez vonatkozik nagy részben az egész lengyel természetjárásra) nem a sportszerű tevékenységen van a hangsúly, hanem az országismertetésen, archeológiai, geológiai, botanikai stb. ismeretszerzésen, nevelési módszerként való alkalmazásán.

A Szakszervezetek Központi Tanácsánál a természetjárással nem a sportosztály, hanem a Kulturális és Nevelési osztály egyik csoportja foglalkozik. Kihangsúlyozva azt az álláspontot, hogy a természetjárás elsősorban kultúrtevékenység.

Az SZKT 1955-ben felkérte a PTTK-t, hogy az üzemekben alakítsa meg csoportjait. Jelenleg ezek már 1500 helyen működnek. A kollektív szerződésekből foglalt kötelező feladat a természetjárás segítése. Az SZKT természetjáró csoportjának vezetője tagja az Állami Természetjáró Bizottságnak és elnökségi tagja a PTTK-nak is. Csoportjának főfeladata a dolgozók hétvégi táborozásainak elősegítése. Céljuk, hogy a nagyobb üzemek is létesítsenek turistaházakat, víztelepeket. Addig is, míg a dolgozók maguk be tudják szerelni a felszerelést, igyekeznek kölcsönzési alapot szervezni sátrakból, síkből és csónakokból.

A természetjárással foglalkozik a Lengyel Ifjúsági Szövetség (ZMP) is. A munkahelyek fiataljai részére rendszeresen szerveznek kirándulásokat részben a PTTK segítségével. Az Ifjúsági Szövetség Országos Központjában egy munkatárs és a vajdaságban is 1-1 munkatárs foglalkozik az ifjúság természetjárásának kérdésével.

Tanulmányutunk során megállapíthatjuk, hogy Lengyelországban a természetjárással igen széleskörűen foglalkoznak. A propaganda és szervező munkán kívül az előfeltételek biztosítását tekintik legfontosabbnak. Fontos feladatuk foglalkoznak az eddig elhanyagolt területek megismertetésével.

A tapasztalatokat most már igyekezzünk hasznosítani a magyar természetjárás fejlesztése érdekében.

Erős Antal

ságának a lebecsülésében és elhanyagolásában látom. Bebizonyosodott a versenyeken, hogy ott volt a legkevésbé elégedetlenség és vita, ahol volt ellenőrző bíró, aki a bontóbíróval végigment a verseny útvonalán. Azonnal, a helyszínen döntött a bejelentett óvások és kifogások tekintetében és a célba kész versenyeredményrel érkezett. Ezek a tények bizonyítják, hogy az ellenőrző bíró tevékenysége rendkívül fontos és azt a szabályzat helyesen írja elő. A verseny színvonalának megfelelő ellenőrző bíró elengedhetetlen a sikeres rendezéshez. Akik a versenyeken működtek, derekasan meg is állták a helyüket. Az állomásbírók létszámában és kiválasztásában voltak kisebb hibák, amelyekkel időben vegrehajtott jobb előkészítéssel elkerülhetőek lettek volna.

A versenybírók elvitathatatlan érdeme, hogy a verseny végeredménye helyes, a csapatok teljesítményeinek megfelelő. A felsorolt és jelen cikkben sem említett kisebb hibák nem voltak olyan jelentőségűek, hogy az O. B.-ot ne értékelhetnők mint erőteljes lépést a bajnoki rendszerű versenyek fejlődése terén.

Végezetül szeretnék néhány javaslatot tenni a jövő feladataira. Helyesnek tartanám a jövőben nem kettő, hanem egy versenybírósnak a kijelölését. Ennek a versenybírósnak azonban már most ki kellene adni a megbízást és költségkeretet, hogy legyen teljes év ideje a versenyek előkészítésére. Azt is szükségesnek tartom, hogy a Bírói Tanács minden hónapban számoltassa be a versenybírósnak az elvégzett munkáról. Ugyanígy az ellenőrző bírót is ajánlatos lenne már most kijelölni. Meggyőződésem szerint kizárólag a Bírói Tanács határozottságán és mozgékonyaságán múlik, hogy a jövő évben még jobbak legyenek az OTSB versenyei. Feltétlenül szükségesnek tartom, hogy a Bírói Tanács tervszerűen és legalább egy év távlatában irányítsa a versenyek rendezését, mert ellenkező esetben ismétlenül kapkodás és szervezetlenség fogja jellemezni a versenyeket. Feltétlenül előrevinné a tájékoztató versenyek fejlődését, ha az OTSB és a BTBS Bírói Tanácsa jobban együttműködne. Ez egész versenysportunknak hasznára válna.

Szász Károly

a Bp. V. Meteor versenyzője

Fényképpályázatunk

Lapunk fényképpályázatára 26 pályázó küldte be képeit. A 110 kép közül a Bíráli Bizottság nem talált alkalmasat az I. díjjal történő jutalmazásra. Az eredeti kiírással szemben ezért három II. díjat osztott szét. A II. díj nyertesei: Vörös István „Kilátás az Ónódi várból”, Martus Ferenc „Kerülő úton a Bélköré” és Nagy Miklós „Nógrádverőce látkepe” című képeikkel. Az öt III. díj nyertesei: Sidló Gábor „Jön a köd”, Rötzer Henrik „A visegrádi vár”, Sidló Gábor „Sátorozás a Bükkben”, Bojtói András „Királyrét” és Solymosi István „Fehérkö-lápa” című képeikkel.

Az országos túra-pontverseny fordulónak eredményei a beérkezett jelentések alapján:

III. forduló: 118 túrán 1600 f5

I. Vasas 564

II. Törekvés 508

III. V. Meteor 338

IV. forduló: 94 túrán 2014 f5

I. Törekvés 694

II. V. Meteor 449

III. Vasas 438

V. forduló: 110 túrán 3809 f5

I. Vasas 1296

II. Törekvés 972

III. Bástya 637

VI. forduló: 115 túrán 2410 f5

I. Vasas 998

II. Törekvés 493

III. V. Meteor 435

A szakosztályok túra-pontverseny felölselei a jelentéseken tüntessék fel a kategóriát is. A kitzűzött napon rendezett kerékpáros és evezős túrákról is be kell adni a jelentést.

A B-TSB augusztus 18–20-án turistavonatot indít Budapestről Sátoraljaújhelyre, illetve Göncre. A túrázó csoportoknak megfelelő szállást biztosítottak. Ugyancsak ekkor rendezti a Törekvés SE évi természetjáró találkozóját Sárospatakon.

Augusztus 5-én kezdődik a magyar és NDK természetjárók cseretúrája. A kéthetes túrákra az egyesületeknél lehet jelentkezni. Részvételi költség (napl zsebpénz márkában beleértve) 1400 Ft.

A Pécsi Bástya kórház szakosztálya július 8-án rendezte Béke vándorúti versenyének ez évi (negyedik) fordulóját Mecsekszentkút környékén. A versenyen 37 csapat indult, amelyek közül:

I. a Bp. Vasas MÁVAG 28,

II. a Bp. Bástya Pedagógus I. 168 hibaponttal, további helyezések:

III. az ózdi Vasas II.

IV. a Veszprémi Bástya

V. a Pécsi Törekvés

Lapzárta minden hó 10-én. Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Új útjelzések

A sátoraljaújhelyi Törekvés természetjárók a megyei idegenforgalmi hivatal tervei alapján és támogatásával a város környéki hegyek turistautjait újra jelezte.

Az újonnan jelzett útvonalak:

1. Piros. A MÁV állomástól a Fejes István és Úttörő úton át a Nagynyugodóig, onnan a Kecskéhat oldalán a Vörösnyerégig, tovább a Magashegy északi oldalán és a Doboqón át a kisvasút köztemetőig megállójáig.

2. Zöld. A Fő utca kisvasúti állomástól a Felső Zsolyomkán át a Vörösföld, majd a Vörösnyerég érintésével a Kecskéhat É-i oldalán Rudabányácska templomig.

3. Sárga. A zöld jelzésből a felsőzsolyomkai pincéknél ágazik ki, áthalad a Kisszárhegyen, majd a Látófánál elhaladva a Nagynyugodón csatlakozik a piros, és az itt áthaladó országos kék jelzéshez.

4. Zöld. A Nagynyugodóról a Sátorhegy ÉNY-i oldalán, a Viókanyergen keresztülhaladva a Sátorhegy D-i oldalát harántozva éri el az Oremusnyeret. Innen É-i, majd ÉNY-i irány-

ban a volt turistaháznál elhaladva a rődlipályán keresztül tér vissza a Nagynyugodóra.

5. Zöld háromszög. 2. sz. zöld jelzésből ágazik ki és a Solyomszemzisklára vezet.

6. Zöld kör. A Vörösnyerégtől (az 1. sz. piros és 2. sz. zöld jelzés találkozási pontjától) kiindulva É-i irányban meredek eséssel vezet a Fejedelemforrásig.

7. Piros négyszög. Az 1. sz. piros jelzésből a Szent Antal-kútnál indul és a volt turistaháznál csatlakozik a 4. sz. zöld jelzéshez.

8. Kék háromszög. A Vörösnyerégtől kiindulva a Kismagas mellett a Magashegy csúcsáig vezet. (A kék jelzés nagynyugodói szakaszának elkészülte után a jelzést a Vörösnyerégtől a Nagynyugodóig az 1. sz. piros jelzéssel párhuzamosan meg fogjuk hosszabbítani.)

A Sátoros hegyek városunktól távolabb eső részeiben haladó útjaink jelzéseit a környékbeli jelzési munkák befejezése után a Megyei Idegenforgalmi Hivatallal egyetértésben, az OTSB által jóváhagyott tervek szerint fogjuk elkészíteni.

Lengeyl György

Vízszintes 1. Pilisi pont. 10. Igeköltő. 11. Átmenet az jllat és a bűz között. 12. Még egy igekötő. 14. Székla alapanyaga. 16. Olasz névelő. 18. Híres német festőgyár. 19. Pilisi pont. 23. Három, oroszul. 24. Úttörő egység. 25. Pilisi pont. 30. Betű kijelvtve. 32. Ebből ered az okozat. 33. Kötőszó. 34. Ifjabb fivér. 36. Fém. 38. Foga között morzsol. 39. Pilisi pont.

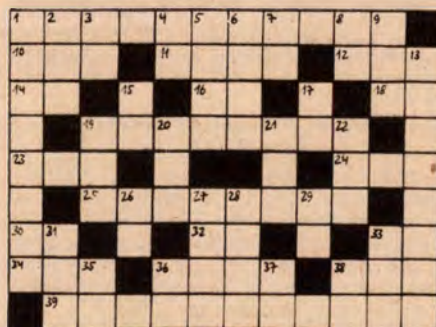
Függőleges: 1. Pilisi pont. 2. Mint vízsz. 10. 3. Meleg. 4. Hiányos rés. 5. Állítólag „érző” szerv. 6. Egyik meggyénk. 7. Mint vízsz. 18. 8. A vízsz. 16. párja. 9. Hírheft budai basa. 13. Pilisi pont. 15. Igen, oroszul. 17. Mint vízsz. 32. 19. Talpra magyar, ... hazal! 20. Bevonat. 21. Tél ruhadarab. 22. Ók. 26. Enélkül semmi sem izlik. 27. Nyomorék. 28. Hordó jelzője. 29. Betű kijelvtve (q). 31. Község, foglalkozás is. 33. Dunántúli község. 35. Satóbbi eleje. 36. Mint

vízsz. 30. 37. Tegnap és holnap között. 38. Rag.

Készítette: Horváth Péter.

Beküldendő augusztus 31-ig: vízszintes 1, 19, 25, 39; függőleges 1, 13.

Júliusi FEJTÖRŐ helyes megfejtése: Nagykovácsy, Nagyinc, Magas Tax, Sajkúthegy, Nagymána, Nagy völgy. Könyvjutalmat kaptak: Pálffy Klára Somogyvár, Hankovszky Miklós Kemence, Hollósv Zsuzsa Pápa.

P. J. Budapest. Az országos értekezletre minden kerületi szövetség kapott meghívót. A helyi szövetségekben nemcsak versennyel foglalkoznak, így tehát nem lehetett akadályja a részvételnek, hogy ugyanakkor versenyek is voltak. Mi csak olyan tájékoztató anyagot tudunk közölni, amit a helyi szervektől meg is kapunk. Ezt ismételtent kértük. A külföldi utazások tekintetében a SZOT megbízottja képviseli az egyesületeket.

T. I. Szeged. A területtel nemrégiben foglalkoztunk, cikke most nem időszertű.

B. I. Felnémet. Írása lelkes szívre vall, de nem elég színvonalas.

P. L. Budapest. Beküldött anyaga érdekes, de mint a korábbi is, már más formában megjelent. Félretesszük későbbi felhasználásra.

Többeknek. Gyorsfőzőhöz szeszokkát, valamint rüdelemet a Bajcsy-Zsilinszky-Bátory utcák sarkán levő KE-RAVILL üzletben lehet kapni.

Ezében nem rendezünk országos természetjáró találkozót. Az SE-k és a helyi TSB-k szövetségei saját területükön rendezzenek ilyeneket.

Természetjárás

Az OTSB havi folyóirata • Megjelenik minden hó elején • A szerkesztő bizottság tagjai: Dévai János, Erős Antal, Maróti Erika, Nagy Endre, Szaniszló József, Székely Miklós, Temesrékasy Mihály • Felelős szerkesztő: Kunsági Viktor • A kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója • Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Baross tér 2. II. em. Távfeszlelő: 143-422 • Terjesztik: Budapesten a Főposta Hírlapterjesztő üzeme, vidéken: a helyi lapterjesztéssel foglalkozó postahivatalok • Előfizetés: Posta Központi Hírlap Iroda, Budapest V, József nádor tér 1. Távfeszlelő 180-850 • Előfizetési ára: egy évre 32 forint, fél évre 16 forint • Csekk számlaszám: 61 251 • Példányszám: 5000

Útközben hallottuk...

... hogy július elejétől vigan járják a magyar turisták az Alacsony- és Magas-Tátrát, a barlangkutatók a csehszlovák karsztvidékeket. Július elején kelet-német turistacsoport látogatott el hazánkba a Vasas KGM vendégeként. Voltak a Balatonban, a Balatonnál,

... az újpesti Bástya természetjáró szakosztálya nem tudja, hogy van-e egyesületének társadalmi szakbizottsága, mert velük nem tart kapcsolatot,

... az egri Elektromos természetjárói hatóság rendezték ez évben az elektromos szakosztályok természetjáró vándorúti csapatversenyét. Az első versenyen 3 sportkör 28 versenyzője vett részt, a legutóbbi fordulón már 14 csapat 150 versenyzője küzdött az elsőségért. A versenyt a Feketesár-Tankó-Szalajka terepen rendezték. Győztese Pécs csapata, II. a Szolnok II., III. az esztergomi csapat,

... a dunakeszi Vasas AKKÜ természetjárói bizonyosságát adták, hogy a sikeres tura előfeltétele a jó tervezés. Már januárban kezdték a térképek, leírások, útikalauz tanulmányozását. Biztosították a szálláshelyeket, többek között az inotai Vasas hamuházi kulcsos házában. A közbejött akadályok — zuhogó eső, útelzárás — dacára minden tervezett helyre eljutottak és szép élményekkel gazdagodtak,

... a V. Meteor MNB természetjárói újrাজelezték a Szentendré-Annavölgy-Sásvölgy-Ságvári th-Pomáz útvonal piros négyszög jelzését,

... jogosan háborodik fel egyik miskolci olvasónk, hogy fegyvermelzetlen kirándulók a Kapubércről magukkal vittek egy jární sem tudó fiatal özet. Az erdő és vadjai az országé, de nem egyes rakoncátlan kirándulói!

... a Spartakusz SE természetjárói a balatonfelvidéki Tamáshegyen tartották országos találkozójukat. Ez alkalommal az ókori rabszolga hadvezér emlékére emlékművet állítottak. Ugyanakkor az egyesület Balatoni emlékversenyt rendezett,

... joggal teszük fel az angyalföldi turisták a kérdést, megakadályozhatják-e a természetjárók közlekedését más sportszervezetek tagjai? Mert ez történt a Jegenye völgyben június 9-én. A kerületi társadalmi szövetség panaszt tett a MÖHOSZ buda-pesti bizottságnál,

... az újpesti természetbarát csoport megalakításának 40. éves évfordulója tiszteletére a IV. ker. Spartakusz gyakorló vándorúti verseny rendez a Kevélyeken augusztus 11-12-én.

A versenyzők minősítéséről

Túrázás és versenyzés — saját területükön továbbfejlődő s egyúttal egymástól messzebb kerülő ágai a természetjárásnak. Vita tárgyát képezheti, hogy szükséges-e, helyes-e ez az elválás, de ha már így van, határozott fejlődést jelent, hogy a minősítési rendszer alkalmazkodik a körülményekhez, s az új szabály szerint külön minősítik a túrázókat és külön a versenyzőket.

A tájékozási versenyek folyamán elérhető minősítések kidolgozása minden bizonnyal nehéz feladat elé állította az illetékeseket, akik valószínűleg igyekeztek is a követelményeknek eleget tenni. Mégis, a lezajlott bajnoki versenyek tapasztalatai során — felmerült az a kérdés, hogy igazságos-e a versenyzői minősítés.

Konkréten meghatározva, sok méltánytalanságot von maga után az, hogy a minősítés az osztályozott bajnokságokban elért összesített eredménytől függ. Ebből ugyanis az következik, hogy a több útvonalon folyó versenyeknél a részlegiek külön elért eredménye helyett a csapateredmény határozza meg a minősítést. Így sok esetben egy alkalmatlan részlegvezető gyengesége igazságtalanul lerontja a többi részleg kiváló eredményeit, vagy viszont: jó részlegvezetők kiváló eredménye érdemtelenül jó minősítéshez juttat gyenge versenyzőket is.

Milyen érvek szólnak a szabály mellett? Hogy a minősítés más sportágakban is a kollektív eredmény szerint történik? Ez helytálló olyan sportágaknál,

mint pl. a labdarúgás, kézilabda, ahol a csapat összjátéka hozza meg az eredményt, de nem helyénvaló egymástól külön versenyző részlegiek viszonylatában. A kollektív minősítést a csapat kapja meg azáltal, hogy fejlebb jut megmarad, vagy fejlebb kerül az osztályozott bajnokságban (a túrázót sem aszerint minősítik, hogy szakosztálya hány túrát teljesített, hanem, hogy ő egyénileg hány túrát vezetett, ill. hány túrán vett részt...). Ha pedig kollektív eredmény szerint történik a minősítés, akkor a részlegekben részvevőként szereplő tagok, akiknek jó vagy rossz közreműködése sokban befolyásolhatja a verseny kimenetelét, miért kapnak alacsonyabb minősítést, mint a részlegvezetők? Ha a vezetők és részvevők közötti különbséget kihangsúlyozzuk, nem következetlenség eltörölni a különbséget a külön-külön dolgozó és más-más eredményt elérő részlegiek között?... Biztos, hogy a részlegeredmények nyilvántartása és az azok szerint történő besorolás megnehezítené a minősítések adminisztrációját, de ez nem elegendő ok arra, hogy igazságtalanul járjunk el sportágunk nem egy jó versenyzőjével szemben.

Mint cikkem elején is hangsúlyoztam, az új minősítési rendszer fejlődést jelent a régivel szemben. Eppen azért, mert új kezdeményezés, vannak hibái — ezeket azonban orvosolni kell.

A minősítési szabályokat háromvenként állapítják meg. Lehet, hogy a minősítés is dogma, s ha vannak is hiányosságai, három éven át fog méltánytalanságot jelenteni sokak számára az írott szó szentsége?... De ha a tényeken nem változtat is, szükségesnek tartom, hogy a versenyzői minősítés igazságtalanságaira rámutassak.

Maróti Erika

Az új természetjáró minősítések

(Folytatás)

A teljesítmény igazolása a következőképpen történik: Az induló pontban a minősítő túrán részvevő csoport vezetőjével együtt jelentkezik a rendező TSB kiküldöttjénél, kitöltött túrajelentéssel (a feltüntetett nevek azonososságát fényképes igazolvány útján ellenőrzik), majd megkapja az ellenőrző pontok helyét és működési időpontját. Az indulás tényét is igazolják a túrajelentés nyomtatvány hátlapján. A közbeeső ellenőrző pontok az áthaladást (teljes létszámmal) igazolják. A célállomás megállapítja az igazolás alapján, hogy teljesítették-e a minősítési feltételek alapján a túrát, megfelelő-e az igazolások, illetve kik azok a személyek név szerint, akik teljesítették. A túrajelentés hátlapján záródedikolja a következő szöveggel: A túradalton megjelölt összesen ... személy 19 ...-án minősítő túrát teljesített. (Kihúzza a túrajelentésből azoknak a neveit, akik elindultak ugyan, de a célállomáson már nem jelentkeztek.) A teljesített személyekről a célállomás a versenyeknél használatos rajtlista nyomtatványt folyamatosan vezet és azt az illető TSB (MTSB, BBSB) minősítő bizottságának a minősítő túra befejezése után elküldi. Későbbi vita esetén a rajtlista a döntő igazolás.

A minősítő túrák jóváhagyása és ellenőrzése a TSB (MTSB, BBSB) feladata. A minősítő túrák központi rendezése a helyesebb, azonban egy sportkörből levő aktívok megrendezhetik más sportkörök részére, természetesen a TSB (BBSB, MTSB) illetve SE ellenőrzése és jóváhagyása mellett. Különböző is csak azon nyilvánosan megrendezett minősítő túra után fogadható el, amelyet legalább egy hónappal előbb kihirdettek az illető TSB, SE egész területén, hogy a sportkörök részt vehessenek.

Túravezető minősítő túra

A II. osztályú és érdemes sportoló minősítésnél újat jelent a túravezető minősítő túra. A túravezető minősítő túra célja, hogy a részvevők gyakorlatban bebizonyítsák túravezetői felkészültségüket, a minősítő túra vezetői pedig a természetjárás terén meglévő teljes ismeretüket és oktatói képességüket (Érdemes minősítéshez).

A túravezető minősítő túrákat az SE-k társadalmi bizottságai országos viszonylatban, illetve BBSB-k (BBSB) verseny-naptárszerűen kiírják. A kiírás alapján a részvevők és a túrák vezetői jelentkeznek a túrákra. Ezek a minősítő túrák 3—3½ naposak. A vezetésre jelentkezők előzetesen összeállítják a túra programját, útvonalát (szállásfoglalás és egyéb túraszervezési feladatokat mind ök intézik a TSB irányítása mellett). A programot úgy kell összeállítani, hogy a túra közben valamennyi részvevő bebizonyíthassa gyakorlati felkészültségét (vezetés, tájékozódás, szervezés, táborozás stb.). A túrán mindenki saját költségén vesz részt. A túra lefolyásáról, a részvevők eredményéről a vezető jelentést és beszámolót készít a TSB minősítő bizottsága felé.

Megjegyzés:

A sziklamászó, kérékpáros minősítő túrákról annak feltételéről külön tájékoztatás készül. Az országos kék túrát a már lapunkban közölt hivatalos útvonalon és ellenőrzéssel kell lebonyolítani. (Az országos kék túra eredeti pecsétes, illetve láttamozott igazolásait a minősítés kérelmének a minősítést adományozó bekéri.)

Asztalos György

Természetjárás vagy Futóverseny?

Lapunk hasábjain megindult vitába a szakosztályunk által júliusban megtartott Béke-vándordíjas versenyen kipróbált javaslattal szeretnénk bekapcsolódni és Raffai György tagtársunk újítását közvita tárgyává tenni. A javaslatot szakosztályunk magáévá tette és az a versenyen a várakozásnak megfelelően oldotta meg a sietés kérdését. Az általános utasításba bevettük a javaslatnak megfelelő utasítást a következőkben: „A sietést nem hibapontozzuk, de holtversenytől az dönt, hogy melyik csapat tényleges menetideje tér el a legkevésbé az előírt menetidőtől — akár később —, akár sietett. Másodfokon dönt az „A” szakasz eredménye.”

Az eddig megjelent gondolatok nagyjából egyöntetűen, néha csak a sorok közt, de mégis éreztetik, hogy a versenyen az adott terepen található természeti szépségek, ritkaságok megtekintését is lehetővé kellene tenni a versenyzők részére. Tehát a verseny értékét össze kell kötni a természetjárás szépségeinek élvezésével úgy, hogy egyik se essék a másik rovására. Ha a torlódási időt nem fogjuk beleszámítani a versenyző menetidejébe és a megfelelő természeti szépséget nyújtó ponton kötelező (tájékoztató, kiállításvezető stb.) tartózkodási időt adunk, akkor a versenyzőt nem hozzuk hátrányos helyzetbe — ha verseny közben egy kissé természetjáró is akar lenni — azzal a társával szemben, aki — szerintem helytelenül — nem törődik a terepata szépségével.

A kérdés versenyzési oldala azonban természetesen nem ez, hanem az, hogy a sietést nem szabad hibapontozni. A hibapontozás helytelen lenne és az eddigi gyakorlat azt mutatja, hogy helyes volt az új szabályzat idevonatkozó intézkedése. Azonban nem tudtuk eddig gátat vetni annak a veszélynek, hogy tájékoztatói versenyünk ne fájuljanak előbb-utóbb futóversenyekké, amit úgy látom senki nem akar „fejleszteni”. Az egészségügyi károsodások veszélyeire már a vitamindó Temesrékái is nagyon helyesen mutatott rá — ezt valamennyi sportoló orvostársam azt hiszem egyöntetűen magáévá teszi. Ismétlésbe nem óhajtok bocsátkozni, de sem mint orvos, sem mint turista nem tudom helyeselni a „szemellenzós tájékoztatói futó-versenyző” esetleg kialakuló

típusát. A szemellenzós és a tájékozódás önmagában is nehezen egyeztethető össze. A csak a műszereit és a talpa alá futó vonalat látó versenyzőt — akit sem a földtani, sem a növénytani, sem más természeti érdekességek és szépségek nem érdekelnek — én nem tudom eléggé természetjáró társamnak tekinteni és részére alkalmasabb versenyzési ágnak tartom a mezei futást. A tájékozódás egyik legfontosabb alapkövének a domborzat — és nem a gyorsabban változó terepfödözöt — helyes érzékelése és felhasználása. A műszerek adatait össze kell egyeztetni minduntalan a tereppel — nagyvonalúan, nemcsak számméterekre kiterjedően. Nemcsak tudni kell, hogy hol vagyok, hanem érezni és érzékelni is kell helyzetemet a terepen — akkor vagyok természetjáró is és nem „csak versenyző”. Közben tehát nemcsak nézmem kell, hanem látnom is, ha meg akarom ismerni hazámat — annak természeti kincsait, szépségeit.

A versenyünkön bevezetett és minden csapatot egyaránt veszélyeztető módosítás nem akadályozza a csapatok versenyzését, de a túlzott sietésnek, a futóversenynek vet gátat, mert a rohanás esetleg — holtverseny esetén biztosan — megbosszulja magát. És ki vállalja a felelősséget azért, hogy csapata — túlzott sietés miatt — elkönyveműsködjön a győzelmet, vagy egy értékes helyezést.

Versenységünk a módosítás bevált. Rövid szakaszokat kivéve általában nem vált futóversenyyé, határozatlan lefékezte a csapatokat — nem büntette —, de nem is jutalmazta a versenyzőt a sietésért, a futásért, avagy úgy is mondhatnám, hogy a fiatalságáért. Mert a mi versenyünkön is voltak korosabb és kevésbé koros csapatok és nem utolsó szempont az sem, hogy a természetjárók nevelésében és a tömegesítésben, jó példamutatásban élenjáró korosabb turistatársaimat a megkedvelt versenyészből kirekesztjük, vagy attól elkedvetlenítjük azért, mert nem ezután, hanem már most érte el az őszülő halántékok korosztályait.

Íme, közrebocsátjuk Raffai György gondolatát, vitassuk meg és alakuljon ki az a helyes új szabályzat és versenyzési lehetőség, amely egyformán hasznára lesz a versenyzésnek és a természetjárásnak is.

Dr. Oppe Sándor
Pécsi Bátyia Kórház SK

Turista EGÉSZSÉG

II. A gyaloglás egészségstana

A természetjárás legelterjedtebb formái a gyalogtúrák, melyek különleges felszerelést nem igényelnek, s nem függnek technikai eszközöktől sem.

A gyaloglás nem más, mint a test aktív, önjelű előrehaladása a lábak munkájának — a lépéseknek — segítségével. Az előrehaladás függ a lépések gyorsaságától és hosszától, de befolyással vannak rá a terep, az időjárás, az év-és napszak stb. is. Felöltött ember lépésének hossza átlagban 70–75 cm; ilyen lépésekkel a menetteljesítmény egy óra alatt 4 km lesz. Ez az érték azonban csak kedvező feltételek mellett érhető el, mert a megterhelés fokozása, emelkedők és erősebb lejtők, magas fűben, hóban, nehezen járható terepen a megtett út arányosan rövidebb lesz. Természetes tehát, hogy az elmondottak következtében a szervezettel igénybevétele sem lesz egyenletes.

Túrákon kissé nyújtott, egyenletes lépésekkel járunk, mindig egész talppunkkal érintjük a talajt. Hegynek felé a lépések üteme lassul, ilyenkor lábfejünket fordítsuk kissé kifelé, így a test biztosabb támaszt kap. Lejtőn lefelé, térdben enyhén behajlított lábakkal, kissé rugózó lépésekkel haladjunk, ne siessünk, testünk egyensúlyra így őrizhető meg legjobban. Törzsünket sík terepen való menet alatt kicsit döntünk előre (a hátlásakat ellensúlyozandó), fejünket tartjuk egyenesen; a légzés így a legkönnyebb.

Mivel a gyaloglás a szervezetre nézve mindig megterhelést jelent, igyekezzünk minden más zavaró tényezőt kiküszöbölni. Különösen emelkedőkön és lejtőkön vigyázzunk erre, sokszor még a beszéd is faszott. Menet közben ne dohányozzunk, ha mégis érezzük a dohányzás hiányát, azt inkább a pihenőre hagyjuk. Sík terepen a csoportos (esetleg alakzatban) menetelés előnyös akkor, ha a túrázók fáradtak. Az ütemes

egyszerrelépés, nótázás segít leküzdeni a kimerültséget, felélénkíti a fáradt, elmaradásokat.

Feltétlenül törekedni kell arra, hogy a túrát átaludt éjszaka után, teljesen kipihenve kezdjük meg. Forró nyári hónapokban lehetőleg reggel korán induljunk, ilyenkor még hűvösebb van. A hőség okozta ártalmak és kellemetlenségek jó részét elkerüljük. Indulás előtt alapos frissítő mosakodás igen jó hatású, ezt sose hagyjuk el.

Menet közben többször tartssunk rövid, kb. 5 perces, úgynevezett álló pihenőket, amelyek alatt leülni szerelvényt letenni nem szabad. Ezeket a pihenőket használjuk fel térképek használatára, tájolókat elvégzésére, fényképezésre.

Az indulás után nem sokkal, mintegy 20–30 perccel — feltétlenül tartssunk egy kb. negyedórás pihenőt. Ezalatt leülhetünk, megigazíthatjuk felszerelésünk esetleges hibáit, ruházatunkat rendbehozhatjuk (ha a hátizsák nyom, átcsomagoljuk, szíjazatát beállítjuk, a láb-feltörések elkerülésére harisnyáinkat kismíftjuk stb., stb.).

A túrára szánt időnek mintegy felénél tartssuk meg a hosszú pihenőt. Felszerelésünket lerakjuk, lábbelinket levettük. Ha módunkban áll, lábunkat mossuk meg, ennek jelentékvény frissítő hatása van. Minden esetre lábainkat alaposan szellőztessük, harisnyáinkat száritassuk a napon. Cipőket csak az árnyékban levegőztessük. Öltözékünk, felszerelésünk hibáit javítsuk ki. Esetleges lábfeltöréseket ekkor kezeljük.

A körülményektől függően a hosszú pihenő tartama 2–3 óra is lehet. Naol főttekezésünket ez idő alatt bonyolíthatjuk le, vizet csak az étkezés után igyunk, szomjúságunk teljes eloltásáig. Ha valaki nagyon érzékeny, az árnyékban szundikálhat keveset. Ezt azonban nem szabad túlzásba vinni, mert alvás után az ember kissé kábult, nehezebben mozog, a gyaloglásba újból belelendülni nem megy könnyen, levelezésünk árnyékos, szélől védett helvet kiválóan tartja a pihenésre. Túránk második felében a teendők ugyanazok, mint az elsóban.

Gyaloglásunk üteme mindig a cso-

port leggyengébb tagjához igazodjék. Versenyek, kötött feladatok megoldásától eltekintve, a lassú, egyenletes ütemű járás a legmegfelelőbb. Kevésbé vezetési igénybe a szervezettel, a táj szépségeit is jobban tudjuk élvezni.

Az ütemet — ha különösebb oka nincs rá — ne gyorsítsuk. Menet közben elfulladás, szokatlanul szapora légzést és érverést, erősen kipirult arcot, az igen erős kifáradás jeleinek kell tekinteni. Ilyen esetekben újabb soronkívül pihenők belktatása, a menet ütemének mérséklése feltétlenül indokolt.

A túra befejezése után — lehetőleg már az éjjeli szálláson — a felszerelés rendbehozása után, alapos, egész testet érintő tisztálkodás következék. A napközben a testfelületre rakódott verejtéket, port, egyéb szennyeződésekkel gondosan el kell távolítani. Legjobb a zuhanyozás, ha erre mód nincs, teljes mosakodás is megfelel. Összekevert testfelületeket, hajlatokat szárazra törles után, a mosakodás befejeztével behintő, porozhatjuk. Étkezés után rövid séta, városnézés, csendes szórakozások szóba lehetnek. Italos mulatozásnak, kocsmázásnak helye nincs! Éjszakára biztosítani kell a legteljesebb nyugalmat, a legalább 7–7½ órás alvást. Ésszerűen túrázó, egészségesen kifáradt szervezetenek altagó gyógyászati szükségége nincs, azokat mindenképpen kerülni kell.

(Folytatjuk)

Dr. Cselkó László

Evi találkozó

A BTSB a budapesti turisták ez évi találkozóját szeptember 16-án rendezi a Törökmezőn. A találkozó alkalmával kedvezményes különvonatot indít. A BTSB ezúton is felkéri a szakosztályokat, hogy túráikat ezen a napon minél nagyobb létszámmal a Törökmezőre irányítsák. A túra-pontversenyt igazoló állomásokat a BTSB irányításával szervezik.

Budai hegyászok.
Karikatura 1888-ból.

Felső rajzunk azt ábrázolja, ahogy gyanútlan kirándulók az időmérőket, még hozzá titkosat elképzelik. Egyes versenyzők szerint még ennél is féltelmetesebb. Főképp Pecs után.

Baloldali rajzunk a budapesti turistaság hőskorát gúnyolja. No azért ma is találunk ilyen látványt, de dektívkalap nélkül.

Augusztus a nyárutó. Altalában az év legderültebb hónapja, mert ilyenkor legkevesebb a felhőzet (havi átlag 40%), és még meglehetősen hosszúak (13—15 óra) a nappalok. A nyugati légáramlás ekkor már elveszti uralmát, gyakori anticiklonos időjárási helyzet leszálló légáramlással, ami viszont túlnyomórészt felhőtlen, napsütéses időt jelent. Mondhatjuk, hogy nyugodt időjárású hónap.

A havi átlagos középhőmérséklet 19—21 fok, a budai hegyekben 18 fok, magas hegyeinkben 15 fok. Előfordult azonban már, hogy 27 fok volt a közép (1807-ben). Ekkor egy tartós hőhullám alakult ki, és már az előző hónapok is szokatlanul melegek voltak. Aszályos időjárás uralkodott. Volt olyan augusztus is, hogy csak 18 fok volt a havi közép (1940-ben). Ekkor őszi jellegű, napfénytelen, esős időjárásban volt részünk, néhány igen hűvös nappal (pl. 1955-ben 60 órás napfényhiány volt, a csapadékátlag hatszorosa hullott le, és egy alkalommal a főváros magasabb részein havasesőt észleltek!). Augusztusban eddig mért legnagyobb meleg (Budapest) 39 fok volt 1943. augusztus 21-én, a legalacsonyabb hőmérséklet 7 fok, 1919. augusztus 26-án. Olyan években, amikor a tél hosszúra nyúlik, a tavasz hűvös, a nyár általában későn kezdődik és éppen augusztusban jut teljesen uralomra. Ilyenkor ez a legszebb nyári hónap.

A csapadék általában nem sok, az átlag 40—50 mm és az is egy-egy kiadósabb zivataros záporos alkalommal hullik le. A csapadékos napok száma 8—9. Jellemzője e hónap időjárásának, hogy az erőteljes felmelegedést egy-egy hidegbetörés szakítja meg, de ez csak átmeneti lehülést szokott okozni. Gyakori, hogy éppen 10-e és 20-a között köszönt be. A napfénytartam átlaga 270 óra, a magas hegyeken, ahol ilyenkor több a felhő, csak 250 óra.

Az évszaknak megfelelő a hőmérséklet eloszlása, ha a hónap elején a felmelegedés 28 fok, a lehülés 16 fok. A hónap végén a felmelegedés 26 fok, a lehülés 14 fok.

A nappalok hossza a hónap elején 15 óra, a közepén 14,30 perc, a hónap végén 13 óra 30 perc.

Z. A.

Megnyílt a DIADAL

sportáruház (V., Váci u. 26), ahol külön természetjáró osztályon válogathatnak a turisták a nekik szükséges felszerelési tárgyak között. Örvendünk ennek a ténynek, de tolmácsoljuk a természetjárók azon kívánságát, hogy gondoskodjanak a ma még nehezen beszerezhető olyan cikkek árusításáról is, mint a vas-tag-puha zoknik, gyorsfőzőbe szeszkoeka, rúdelem, hogy csak néhányat említsünk.

Megyei bajnokságok

A három forduló összesített eredménye alapján Komárom, Vas és Veszprém megyék 1956. évi természetjáró tájékoztatói csapat bajnoka a veszprémi Bástya I. csapata 51 helyezési pontszámmal, második a veszprémi Vörös Meteor 49 és harmadik a veszprémi Vasas Elektromos 37 helyezési pontszámmal. Így a Bástya csapatának kell megküzdenie az OTSB által megrendezendő megyei osztályozón az OB-be jutásért a többi megye bajnokaival.

A bajnokság lezajlása után megállapíthatjuk, hogy az jó sportot hozott. A legszebb eredményt a második helyezett Vörös Meteor érte el, mert az alig fél éves szakosztály csapatát csak 2 helyezési pontszámmal előzte meg a sok tapasztalattal rendelkező bajnokcsapat. A versenybírói tanács a versenyek zökkenőmentes rendezésével hozzáértéséről tett tanúságot, a versenyzők pedig bebizonyították, hogy alkalmasak az országos versenyeken való részvétellel.

Külön meg kell emlékeznünk a harmadik forduló során a honvédség segítségéről, mert az éjjeli célban a honvédség szép sátrai várták az elfáradt versenyzőket.

Komáromy Jenő
Veszprém

*

A többi megyék bajnokságainak eddig beérkezett eredményei:

Borsod-Abaúj-Zemplén:

I. Miskolci Törekvés

II. Vasas Diósgyőri gépgyár

III. Vasas Vörös Csillag

Győr-Sopron

I. Vasas Wilhelm Pieck I.

II. Szikra Timföld M.-óvár

III. Soproni Törekvés

Pest:

I. Ceglédi Törekvés

II. Szikra Forte

III. Szegedi Törekvés

Baranya:

I. Pécsi Törekvés

II. P. V. Lobogó

III. P. Haladás

E számunk fényképeit: Bácskai József, Cserny Gábor, Ernst Lajos, Erős Antal, Künsági Viktor, Markovits László, Nagy Miklós, Rádai Ödön, Spuller Ernőné és Fotó Italia készítették.

Térképészjárás

Az ázsiai Karakorum hegylánc K 2 jelzésű, 8611 méteres csúcsának megmászásáról legutóbbi számunkban közöltünk beszámolót.

Alsó képünk a hegy tömegét ábrázolja. A bejelölt vonal a sikeres expedíció útját mutatja az 5. tábortól a csúcsig. A fénykép erősen torz, ezért nem vehető ki a jeges sziklafalak szédítő meredeksége, a hómezők életveszélyes lejtője.

Felső képünk az egyik bátor hegymásztót oxigénkészülékével az utolsó előtti roham pillanatában ábrázolja. Az emberi akaraterő és bátorság újabb ismeretlen területet hódított meg.

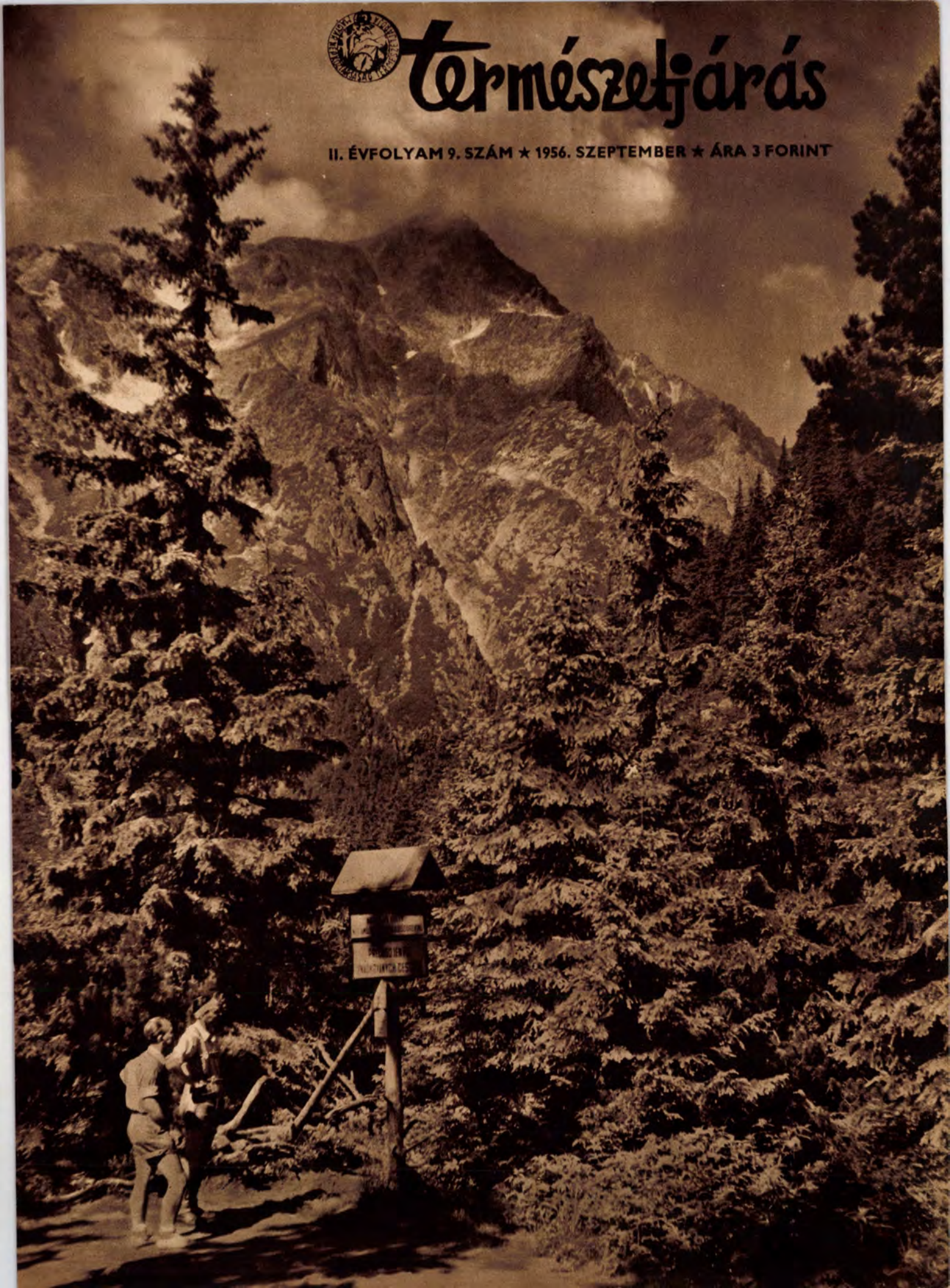

Természetjárás

II. ÉVFOLYAM 9. SZÁM ★ 1956. SZEPTEMBER ★ ÁRA 3 FORINT

Az erdei fák élettársai

(Írta: Dr. Kalmár Zoltán)

Amikor a napsugár a lomb nyílásain átvilágít a néhány napos esőtől párás erdő nyirkos avarára, a talajon megindul a gombák fejlődése. A nedvesség és a meleg együttes hatására az erdei humuszt pókhálószerűen átszövő gombafonalzatok dús szövevényvé sűrűsödnek. Ilyenkor mondják az erdőt járó emberek, hogy néhány nap múlva előjönnek a gombák, mert az erdő talaja „penészes”, „kivirágzott”. És a bő nedvességtől dúsán fejlődő gombafonalzatokból valóban egy-kettőre kinőnek azok a változatos alakú és színű termőtestek, amiket a köztudat gombának nevez.

A bőven rendelkezésre álló nedvesség és az eléggé meleg hőmérséklet tehát fontos feltétele a gombák megjelenésének. Még fontosabb létfeltételük azonban természetesen a megfelelő táplálék jelenléte, mert a gomba is csak ott tud fejlődni, növekedni, ahol elég táplálékot találhat magának. Már pedig a táplálék megszerzésének kérdése a gombák életében sokkal nehezebb probléma, mint a többi növények esetében. A gombák ugyanis nem képesek szervesen ásványos anyagokat szerves élőanyaggá átalakítani, mint a növények, hanem csak kész szerves tápanyagokból tudják a saját testük felépítéséhez szükséges anyagokat előállítani. A szerves tápanyagok pedig a talajban nem állnak mindenütt olyan korlátlan mennyiségben rendelkezésre, mint a növények táplálásához szükséges szervesen ásványos anyagok. Ezért sok gomba egészen sajátos módon kénytelen megszerezni az élete fenntartásához szükséges táplálékát.

Már régen feltűnt az erdőben járóknak, hogy egyes gombafélések mindig ugyanazon erdei fák alatt találhatók. Más gombák teremnek a fenyőfák alatt, mások a tölgyesekben, mások a bükkben, és vannak kizárólag csak egyféle fa (pl. gyertyán, nyír) alatt előforduló gombák. Ezt az egymáshoz kötöttséget csak az újabbkori kutatások alapján tudjuk megmagyarázni. De most már pontosan tudjuk, hogy az ilyen gombák úgynevezett együttélésben (szimbiózis) vannak a fákkal. Az együttélés lényege tulajdonképpen táplálkozási kapcsolat, egy olyan csereviszony, amelyben mindkét társuló fél hasznára van a másiknak. Ezt a kapcsolatot mykorrhizának nevezik.

A gombák és az erdei fák között fennálló kapcsolatban a gomba feladata elsősorban az, hogy a kellő mennyiségű nedvességet és a vízben oldott ásványi anyagokat összeszedje a fa számára. A gombafonalzat sűrű és finom szövevénye ugyanis a talajrögöcskéket sokkal jobban be tudja hálózni, mint a hozzáképest vastag hajszálgyökerek. De a gomba a talajban korhadó szerves anyagokat szétbontó képességével mintegy feltárja, ezáltal tehát a fának szükséges tápanyagok mennyiségét, a tápanyagforrást még növeli is. Ily módon mint egy jobb táplálékszerző mechanizmus működik, sőt később a fa gyökereivel szorosan összenövő gombafonalzat a

hajszálgyökerek feladatát teljesen át is veszi, azokat helyettesíti. A lassanként elsovadó hajszálgyökerek helyett végül a fa teljesen csak a gomba segítségével táplálkozik, és ha ilyenkor valamilyen ok folytán a gombafonalzat hirtelen elpusztul, az menthetetlenül maga után vonja a fa pusztulását.

Megemlíthető, hogy a gomba még egyes különleges anyagokat, például a növekedést serkentő növényi hormonokat is juttat faélettársának. A gomba viszont cserébe kész szerves anyagokból álló táplálékot kap a fától. Számára ez még úgy is egyenletesen bő és kifogyhatatlan éléskamra, ha a fa csak a gyökereiben felgyümlő táplálékfölszórását adja át a gombának. Az együttélésre társuló gombák számára azonban ez annyira egyetlen életlehetőséggé válik, hogy mindig csak az élettárs-fának gyökerein élve, mindig csak ugyanolyan fafélesség alatt található. A fa hirtelen elpusztulása pedig együtt jár az összes gyökerein élő társult gombák fonalzatának elhalásával. Az egész csereviszony tulajdonképpen akkor van tehát jól „üzemben”, ha a tápanyagok kölcsönös kicserélése mintegy egyensúlyi állapotban van.

Az erdei fákban társult mikorrhizás gombák száma sok. Éppen az erdők legszebb díszei, fontos ehető és mérgező gombáink, a tinoruk, galócák, galambgombák az elsősorban mykorrhizások. Ezek csak ugyanazon egyféle, két vagy háromféle erdei fa alatt találhatók, a fa gyökérzetet fölött szétosztva a talajon. Nem a természet véletlen játéka tehát az erdőkben szemünket gyönyörködtető kalaposgombáink díszes sokasága, hanem az erdők életében nélkülözhetetlenül fontos a szerepük. Gyakorlatilag ma már közismert a gombák jelentős segítsége és az erdőtelepítések, faültetések esetében nem is szabad azt figyelmen kívül hagyni. A facsemeték megere-dési százaléka például sokkal nagyobb, ha a fát társ-gombájával együtt ültetik. Erdőirtás után pedig szükséges a gyors újratelepítés, mert különben a talajban élő összes mykorrhizagombák kipusztulnak és újra való megtelepedésük hosszú ideig eltarthat.

A gombák és fák együttéléséből is kiviláglik tehát az élők világában tapasztalható egymásrautaltság, az az egység és összhang, amit a természetben lépten-nyomon tapasztalhatunk.

KÍGYÓVESZÉLY A HEGYEKBEN?

Nemrégben a Pils hegység egy itt-ott fákkal, bokorral és ezernyi vadvirággal borított üdezőid rétjén vidám turista társaság pihent. Észrevették, hogy kígyó kúszik ki nesztelenül a mellettük levő bokorból. Nosza botot ragadott az egyik fiatal és agyonverte a veszélyesnek vélt állatot. Hamarosan kiderült, hogy az áldozat csak közönséges, az emberre ártalmatlan sikló volt.

Az esettel kapcsolatban felvetődtek a kérdések: Vannak-e Magyarországon mérges kígyók? Hogyan lehet őket felismerni? Kígyómarás esetén mi a teendő?

Hazánk területén két mérges kígyó fajta él: a keresztes vipera (*Vipera berus* L.), és ennek fekete változata (*Vipera berus* L. var. *prester* L.) valamint a parlagi vipera (*Vipera ursini* Bonap.).

Jelenlegi adataink szerint hegyvidékeink közül a Zempléni hegységben fordulnak elő mérges kígyók, illetve keresztes viperák. Ezenkívül még elterjedtek Somogyban és Moson vidékén. Igazi hazájuk a nedves völgyfenék fölött húzódó alacsony hegyhátak, lápok és erdőborította, bokros helyek. Itt egy-egy kidőlt fatuskó gyökereit között levő lyukban, kő-rakás vagy sziklarepedés a legkedvesebb tanyájuk. Nem szeretik a kopár, teljesen sziklás helyeket.

A parlagi vipera határozottan alföldi állat. Csak nagyon kivételes esetekben fordul elő hegyvidéken. Cserjések, ligetek széle, csatornák, töltések füves pereme az otthona. Innen csak sütkérezni és vadászni jár ki.

Legtöbb természetjáró ugyanúgy nem tud különbséget tenni a mérges és nem mérges kígyók között, mint a mérges és nem mérges gombák között. Ennek oka az, hogy a nálunk igen gyakori vízi siklót éppúgy üldözik, mint az itt-ott előforduló viperát. Pedig nem nehéz a két állatot megkülönböztetni.

Címképünk: Felhősipkában a Nagyszalóki csúcs

VÖRÖSMARTY A MÁTRÁBAN

Nagy költőink, íróink alkotásaiban sok helyütt megtalálható a természet szeretetének és általuk való felkeresésének bizonyítéka. Hogy csak a legismertebb példákat említsük: Petőfi leírta a Pomáz melletti Kőhegyre, továbbá Salgó várához tett útját, Jókai a Bükkről és hazánk sok más vidékéről emlékezett meg regényeiben, Eötvös Károly egész könyvet ír a Balaton körül és a Bakonyban tett utazásáról. Kevésbé ismeretes azonban, hogy Vörösmarty is — az akkori idők viszonyaihoz képest — nagy utat tett meg a Mátrában Gyöngyösi Parádig és vissza 1829 szeptemberében. Hátrahagyott levelében érdekes leírást közöl útjáról, amelyet régi turistaalapjaink nyomán az alábbiakban ismertetünk.

... este felé megindultunk Gyöngyös-ről... s mintegy óra múlva felértünk a Mátra tövéhez, a Benel csárdába. Hárman voltunk s egy cipelő velünk, ki egyszerűen kalauzusként szolgált. Cipelőnk előre ment s az egyetlen vendégszobát elfoglalá számunkra. Lefeküdtünk... alutunk is, nem is...

Reggeledett s mi hat órakor talpon s öltözve valánk, könnyen, mint gyalognak kell s nyáriasan. Szaporán s mohón hágdaltunk a meredek Mátrán. Ösvényeink fák között s patakokon vezettek által, melyek néhol oly csekélyek, hogy a kövektől, kik között elfolytak, alig láthatók; mégis igen sok malom mozog erejüktől. A madarak tavaszdala helyett a kallók zörgése kísér magányos utunkon, mely ámbár többnyire fölfelé vize, mégis völgy volt a szomszéd bércekhez képest. Már láttuk a tetőkön a napot; de hozzánk még nem hata. Főlebb érvén, néhol szép kilátásunk vala a róma Jászágóra s igen jól esék vagy két helyen tisztá mezőt lemnünk. Kitekinttettem egyiknek fokáról s fm napkeletnek és éjszakaak egészen más bércek, más vidék tűnik fel előttem. Már tettünk vagy két órai utat, midőn vezetőnk mon-

dá, hogy ide Kékes (Mátra főcsúcsa) egy óra járás s dicsérettel emlékeztek a jó boros kútról, mely oldalából a legjobb vízzel buzog, s a szép kilátásról, mely onnan mindenfelé terjed. Rendre nevezték most a bérceket: ez Kis Lipót, az Nagy Lipót, amaz a Somhegy, ez a Somor talán a Somhegy orra, magyanázá ő. Az ott a Gályatető, a Bagolykő, itt a Vadak orma. Amott távol a nőgrádi hegyek a Romhány pusztá vára.

A Vargák kútjánál megállapodánk egy hegyháton s az égve talált tűznél kényeret pirtgatánk. Egy fél palóc szövetkezék hozzánk a hegyekből, kívül beszélgetünk. Az egész úton több ízben találkoztánk asszonyokkal, leányokkal, kik az úgynevezett csevicót hátaikon cipelik Gyöngyös felé, 2 garasért a nyomorú párók, megjárják a legalább is hat órai utat s még abból is annak a hitetlen Ullmannak 1 krajcárt fizetnek s így egy üvegtől csak 5 krajcárjuk marad. Mégis megtörhetetlen vidámságuk mindig késő a tréfára. Enyeelve s gyakran elmésen felelnek a megszólításra. Azonban tanyáikat ott hagyók, s mentünkben követek eretegenk a mélységre, melyek zuhogva, zörögve alá rohannak s most utunk ellenkező szabású lón. Amennyit feljöttünk, annyit kellett lemennünk s ha előbb tudónk feszült, most inak fáradtak s im három órai munka után alutunk álla Parád, egy meglehetősen szugoly, hegyek s erdők közé dugva, mint egy temető.

Nem tudom, nekem miért nem tetszett igen; hogy éppen nem tetszett volna, nem mondhatom, mert csak hegy, völgy, erdő s patak legyen, nekem az már tetszik, s itt mindez bőven található. Láttam egy üvegműhelyt is, melynek sápadt munkásai éppen akkor fűvák az égő tömegből üvegeiket, kisebbet, nagyobbbat s mindenféle alakút, amint kinek ügyessége és sora volt. Innen mentünk a fürdőhöz. Egy meglehetősen új épület áll, háta délkeletnek vetve, mely fürdőből, lakszobákból s főlemelt közepén egy szálából áll. Ehhez a savanyú, itt cseh víz (csevice) mintegy nyugatra esik lapályosabb helyen. A kút ágya gyönyörű, hamvas és kék öszserakott kövecsekből áll, a hosszú négy-szögre kirakott faloldal egyikében...

Déliutáni három óra tájban indultunk visszafelé a legfőbb meredeknek, új kalauzunk, ki egy üvegbeli ember volt, elől mene nagy dorongjával, kampós orrú papucsait, melyek ezelőtt 15 sztetendővel még oszmák lehettek oly sebesen szedé, hogy szinte elfojtott a hegy valamennyiünket. A csalfa verőfény csak éppen addig tartott, míg bennünket a főlemenésben fojtogathatott. A Vargák kútjánál már ázni kezdtünk, Kékes elborult s az egész vidék setetnedi kezdett. Itt még talabor és sírú tölgycyk voltak: alattok igen keveset áztunk... de mit használ egy nyomorú bükk?... éppen semmi ernyővel sem szolgált. Csak hét zápor ment itt által rajtuk, s jobbra-balra döngöttek Mátra oldalai.

Ha csak az éjt Mátrán nem akaránk tölteni, még haza is kelle mennünk. Mint a lipék, csatatosan menénk most hegyen-völgyön egyiránt, de menésünk szaladásra változott, midőn a még permetező ég 8-szor is záporozni készült. Talán egész óráig szaladánk szüntelen lefelé, képzelheted, mi dicső utakon... Amit kiálltunk, paradicsom ahhoz képest, ami következtek. Egyik társunk mintha még hegyet nem másztunk volna, fölvezetett a Sárhegy farára (NB alatta is lehetett menni), hogy majd ott jobb utunk lesz... de nem volt benne köszönet: tele volt vízmosással, minden léptünk legalább 3 botlásból állt... A hegyről a marha csapásra, vagyis útra jöttünk. Fekete agyag volt alárána kúporva, gödről tele víz... hogy ezt kerüljük, szántóföldrékre tértünk; de itt éppen irozatos gyalogolás esett... Most már egészen setét volt; de a villám oly kegyesen szolgált, hogy utunkat kimerítettük. Így gázoltunk sáron, vízen, szük utcákon végig, s éppen 8 órat ütött, hogy haza érkezünk. Így ez nap mintegy 8 órat gyalogoltunk...

Figyelembe véve az akkori gondozatlan utakat, az órák hosszát tartó zivatart és a Dunántúli szelid dombjaihoz szokott utasunkat, ez a 8 órai gyaloglás mai természetjáró szemmel nézve is komoly teljesítményt jelent. És erre a teljesítményre Vörösmartyt is már ugyanaz ösztönzi, mint a ma emberét: a vágy, hogy közelebről megismerhesse hazáját. Holényi László

A keresztes viperaák kicsiny termetűek, legfeljebb 80 cm hosszúak. Felső testük szürke, illetve barna, alul pedig palafekete. Legfeltűnőbb ismertető jelük — ezt igen könnyű megjegyezni — a hátukon végighúzódó sötétzínű zezugos vonal és a fejük tetején keresztes hasonló rajz.

A vízi sáklók jóval nagyobbra is megnőnek, nem ritkák a 180 cm-es példányok sem. Alapszínük szürke, hátukon kisebb fekete foltokkal. Fejük alajszínű és halántékuk mindkét oldalán jellegzetes fehér, illetve sárga folt van. Hasuk fehér, fekete foltokkal.

Valamennyi mérges kígyónak a felső álkapcsában két, 3–5 mm hosszú, áralakú méregfog van. Vékony csatorna húzódik a belsejükben és ezen át ömlik a mérge az áldozaton ejtett sebbe. Ha valamelyik kitérik, a mögöttük fejlődő új fogak sorából az első válik használhatóvá. A fog alsó része a méregmirigyvel érintkezik. Maga a méregmirigy a fej két oldalán a szem alatt van. A mirigyek mindegyikében gyűjtőhólyag található. Marás alkalmával a mirigyeket beburkoló izomzat nagy erővel szorítja a sebbe a mérget a gyűjtőhólyagból. Ez a kígyó méregmirigye által a kígyó vésavójából kiválasztott sárga, átlásztó folyadék.

Különösen a keresztes vipera igen ingerlékeny, alattomos állat. Ha messziről pillantja meg az embert, erős sziszegést hallat, kétágú nyelvét szaporán öltögeti. Támadás esetén fejét a földről néhány centire felemeli, hátraveti. Száját kitévve, ruogóerű gyors mozdulattal áldozatához kap. Sebesítés után azonnal visszahúzódk, de újabb támadásra készen áll. Sokkal nyugodtabb természetű a parlaci vipera, ez csak akkor mar, ha rálépünk, megütjük.

A keresztes viperaák harapását súlyos ártalomnak kell tekinteni, azonban halált ritkán okoz. Leginkább gyerekek és idős emberek fogékonyak az ilyen sérüléssel szemben. Minél távolabb van a marás helye a végtagokon a törzstől, annál kevésbé veszedelmes.

A harapás helyén két gombostüfejni nyílás látható, ami

ritkán vérzik. Nemsokára a hely megduzzad, elszíneződik és fájdalmas lesz. Ha a harapás eret ért, akkor többnyire gyengeség, hányás lép fel, majd szapora légzés és ájulás következik be.

Leghelyesebb a sebet és környékét jódintkturával becsatolni és bekötözni. Adjunk a sérültnek néhány perces időközben nagyobb mennyiségű szeszes italt, esetleg erős bábakávét vagy teát. Ezek ugyanis hatásos idegizgató szerek lévén, megakadályozzák a szív- és tüdőbénulást. Megtehetjük még azt is, hogy a megsebesült végtagot a törzshöz közel törülközővel, szíjjal vagy más alkalmas anyaggal erősen leköttjük. A kötést körülbelül két óráig hagyjuk fenn, aztán két percre feloldjuk, hogy a lekött testrészt elegendő vért kapjon, majd újra leköttjük. Ezt többször megismételve elérjük, hogy a mérge csak lassan, ártalmatlan adagokban jut el a test belsejébe, tehát a szervezet ezzel meg tud birkózni.

Természetesen haszthatatlan kötelesegtünk, hogy a beteget rögtönzött haladgyaton orvoshoz vigyük.

Legbiztosabb szer kígyómarások ellen a minél előbb alkalmazott védőoltás, megfelelő szérummal.

Magyarországon az utóbbi években csak elvétve fordult elő vipera-marás, ez is inkább olyanokat ért, akik a szobánforgó állatok gyűjtésével és tartásával foglalkoznak. De azért, ha olyan helyen túrázunk, ahol mérges kígyók élnek, legyünk nagyon óvatosak. Ha kígyót látunk, ne nyúljunk hozzá, ne bántssuk, kerüljük messze el, így bizonyosan semmi bajunk nem esik. Czeplényi Kálmán

★

Balról: a mérges vipera feje. Középen a vipera mérgekészüléke 1. méregmirigy, 2. csatorna, 3. méregfog. Jobbról az ártalmatlan sákló

A Csúcshegy vidéke

Úgy indulunk, mintha a csúcshegyi turistaházhoz mennénk: Obudáról a 18-as autóbusszal a solymári téglagyárig (útiköltség 1.— Ft), s innen a kék jelzésű szép erdei úton a Csúcshegy felé. Ahol a sétatút nagy kanyarulattal eléri baloldalt az erdő szélét, kilépünk az erdőből s gyümölcsösök között haladó dűlőúton megyünk. Jegenyefákat érve balra induló ösvényen csakhamar a szépen foglalt, bővízű Kecse-forráshoz jutunk. Kellemes pihenőhely. Ime, egy kevesek által ismert forrás a „vízszegény” budai hegyekben. És nem messze innen, még egy forrás van, az ún. Római-kút, amelyet kútszerűen foglaltak. Érdekessége, hogy évtizedeken keresztül egy római szarkofág szolgált itt itatóvályú gyanánt. Most is ott van, de már pere-méig besüppedt a sáros talajba (1. kép).

A Kecse-forrástól a csermely mentén leereszkedünk az alsó, párhuzamos dűlőútra, s ezen jobbra tartva, az utolsó gyümölcsösben a csúcshegyi ásatáshoz jutunk. Útközben érintjük a műemlékként nyilvántartott szép Ekker keresztet.

Aquincum határa kinyúlt a csúcshegyi dűlőig. Pompás római villa állt itt akkor, egyike a legszebbeknek. Vízét a szomszédos Kecse-forrásból nyerte. Az i. sz. utáni III. évszázadban épülhetett. Tizenkét helyiségből állt, saját fürdője volt. A csúcshegyi villát 1933-ban ásta ki Nagy Lajos dr., majd felmérés, fényképezés után ismét visszatemetették. Sűrű gyümölcsös díszlik ma felette,

de a fák között még láthatók falmaradványok, nagyobb méretű kövek s egyéb leletek. Így többek között egy kézimalom töredéke. A gyümölcsös tulajdonosa szívesen — és nagy szakértelemmel — áll az érdeklődők rendelkezésére.

Tovább folytatva útunkat, a már említett Római-kutat érjük, majd a távvezetéket felfelé rövid úton kísérvé, balra forduló dűlőúton haladunk (lejjebb egy nagy kertészet) s két árok találkozásihoz jutunk. Felfelé követjük a jobboldali árkot, amelyet a közepe táján — sűrű bozótban — egy nagyméretű öreg kőhíd ível át (2. kép).

A híd teteje annyira be van növe, hogy miközben átmegyünk rajta, alig vesszük észre, hogy hidon járunk. Pedig tekintélyes mélység van jobbra-balra. Keleti oldalán emléktábla, amely szerint a múlt század hetvenes éveiben épült; de talán csak helyreállították akkor, mert régebbinek látszik. Mi célból épült e meglehetősen járatlan helyen, nem tudni? Széles íve alatt fentebbi forrás vize folyik.

A hegy túlsó oldalán is van látnivaló. Tovább követjük tehát felfelé az árkot, míg elérjük a csúcshegyi turistaház felé vezető sárga jelzésű utat s azt keresztezve, a fenyőerdőben, jó ösvényen felkapaszkodunk az Oldalútra s onnan a Virágosnyeregbe. Szép nagy rét, árnyas fákkal. Jó pihenő hely. Hűsítő italok, cukorkafélék kaphatók. Ide egészen közel van a gercsényi rom (3. kép). Már messziről látható a szántóföldek között. A nép erről különféle mondákat regél. Valószínűleg itt volt a régi okmányokban említett Gercse vagy Gercsény község. A templomrom román kori alapon épült. Vegyes falazású oromzatán, mely elég épen áll, kerek ablak és 17... (?) évszám látható (a XVIII. században átépítették). Tovább a földek között Pesthidegkút községet érjük, ahonnan az 57-es autóbusszal a Hűvösvölgybe juthatunk (útiköltség 1.— Ft).

Az egész út hossza nem több 2½—3 óra gyaloglásnál. Ha igazán szépen akarjuk befejezni, közben kapaszkodjunk fel a Csúcshegy tetejére is, ahonnan igen szép kilátás nyílik a budai hegyekre és a Pilisre, de a Pilisen túl elkalandozik szemünk a Duna túlsó partjára is, a váci Naszályig.

dr. Pápa Miklós

Egy kilátó halálára

Illó dolog elbúcsúzni attól a turistalétesítménytől, amit az egeri turisták olyan áldozattal hoztak létre.

Bár az 1926-ban épült várkúti kis menedékháztól (lásd alsó kép) a kastollasok a munkásturistákat elűldözték, a várkúti kilátótorony építéséhez 1928—29-ben az ő segítségüket is igénybe vették. A TTE tagjai létesítették a gerendák, vasrudak, kövek felszállítására szolgáló drótkötélpályát.

Hónapok áldozatos munkájával készült el 1929-ben a kilátótorony, melynek tetejéről pazar kilátás nyílt a Bükk ormaira, völgyeire.

Az idő vasfoga természetesen kezdte az építményt. Hivatali akadémikusok, bürokrácia, tehetetlenség, „pénztelenség”, de minek soroljuk tovább, ma két korhadtt oszlop miatt életveszélyes a kilátó melletti tartózkodás, nem beszélve a felmenetelről. Hamarosan önmagától kidől, vagy az esetleges szerencsétlenségeket megelőzendő, le kell dönteni.

Nyugodjunk bele egy turistalétesítmény pusztulásába? Mit számít Eger elmúlt évi 150 000-es idegenforgalma, erre nincs gondja sem a tanácsnak, sem az Idegenforgalmi Hivatalnak. Búcsúzzunk tőled tehát, öreg Várhegyi Kilátó!

Kunsági Viktor

Országos csapatbajnokságunk

Az idei természetjáró tájékozdási OB beváltotta a hozzáfűzött reményeket. A központi rendezés jónak bizonyult a tavalyi sportkörü rendezésekhez viszonyítva. A hibák eltörpülnek az eredmények mellett. A megbízott versenybírók jól választották meg a terepeket, mind a négy forduló a fővároszhoz aránylag közel eső, de mégis ismeretlen területen bonyolódott le.

A versenybírók messzemenően igyekeztek az új versenyszabályzatban foglaltaknak eleget tenni. Az általános alapelveket majdnem kifogástalanul érvényesítették is. A részletekben voltak még hibák, amelyek főleg az új versenyszabályzat egyes pontjainak nem eléggé következetes alkalmazásából származtak. A helyszíni bíráskodásba, azaz az eredménymegállapító és értékelő munkába már több hiba csúszott. Ennek legfőbb oka abban keresendő, hogy az állomásokon nem működött megfelelő rendezőgárda. A jövőben ennek a kiküszöbölésére is több figyelmet kell fordítani. Nem volt kielégítő a versenybírók elnöksége és az OTSB kiküldött ellenőrzőbírói közötti kapcsolat. Elsősorban ezen múlt, hogy az első három forduló eredményét csak 48 órával a verseny befejezése után tudták kihirdetni. Örvendetes, hogy a fejlődés ezen a téren is megvolt, a negyedik forduló már a bíráskodás színvonala tekintetében is elfogadhatónak bizonyult.

A bajnokságon 11 csapat indult 4 két-fős (A, B, C és D) részleggel. A helyezési pontok száma egy-egy fordulón 4 és 44 között változhatott.

Általánosságban vizsgálva, a csapatok teljesítményét a következőkben állapíthatjuk meg: az élcsoportban végzett csapatok közül csak a 3. és 4. helyezett teljesítménye egyenletes. A két első csapat teljesítménye hullámzó. Érdekes, hogy a Bp. Törekvés és az UVATERV legjobb és leggyengébb teljesítménye majdnem azonos, és a bajnokság sorsa tulajdonképpen a jobb közepes eredményeken dől el. Megállapítható, hogy az egyes csapatok erőviszonya évek óta változatlan. Nagyjából négy csoportot különböztethetünk meg:

1. 1—4. helyezett. Három éve ezek a csapatok oszloznak az első négy helyen.

2. 5—8. helyezett. Ezek a csapatok szilárdan tartják helyüket az OB-ben.

3. 9—10. helyezett. 1956-ra a Bp. I. osztályból felkerült két csapat eredménye azt mutatja, hogy ezek számára erősnek bizonyult az OB mezőnye.

4. 11. helyezett. A vidék egyetlen képviselője, a Soproni Vasas. (A Soproni Vörös Lobogó nem indult.)

A sportkörök teljesítményét egyenként vizsgálva, megállapíthatjuk, hogy nem meglepetés a bajnokságot első helyezése. Kétségtelen, hogy a Bp. Törekvés az a csapat, melynek átlagteljesítménye hosszú évekre viszszamenőleg a legjobb. Sajátnevelésű fiatal részlegvezetői és versenyzői, kiváló oktató munkájuk biztosítékot nyújtanak a további jó szereplés számára is.

Az UVATERV ugyan az újabban alakult szakosztályok közé tartozik, de versenycsapata az utóbbi három év versenyében mindig esélyesként állt rajthoz. Az idei bajnokságon rossz kezdés után az első helyig nyomult fel, de az utolsó forduló gyengébb eredményével a második helyre szorult vissza. Egyeseknél baj volt a sport-szerű életmód körül, s ha a szakosztály jobb eredményt akar elérni, ezen a téren rendet kell teremtenie.

A tavalyi bajnok, a HALADÁS ugyanolyan jó átlagteljesítményt nyújtott, mint 1955-ben, de ez az idén csak a harmadik hely megszerzésére volt elegendő. A mezőny legfiatalabb átlagkorú szakosztálya vezetőségének fokozott gondot kell fordítani a nevelő munkára, ugyanis a versenyek folyamán egyesek sportszerűtlen viselkedése miatt több eltiltás is született, s ez végeredményben a csapatteljesítményre is visszahatott.

A Bp. V. Meteor a „legöregebb” budapesti együttes, de tapasztalt és technikás részlegvezetői az élcsoportban

tudják tartani az együttest. Ez az egyetlen csapat, melynek teljesítménye fordulóról-fordulóra javult, s ez nem utolsósorban a sportszerű életmódnak, a helyes, lelkiismeretes felkészülésnek és a jó közösségi szellemnek tulajdonítható.

A Pesti Törekvésről csak annyit, hogy ez az a csapat, mely az évek folyamán egyenletesen, bár lassan fejlődik az élvonal felé. Ez a szakosztály jó vezetését bizonyítja.

A Bástya VIII. ker. teljesítménye igen közepes volt, kivéve egy fordulót, amelyen helyezési pont csúcseredményt ért el. Miután a csapat 1955. évi szereplése is ilyen szeszélyes volt, csak arra lehet gondolni, hogy az erős fizikai felkészülés mellett nem tulajdonítanak elég fontosságot a szellemi felkészülésnek, pedig nem vitás, hogy a tájékozdás elsősorban szellemi sport.

A MÁVAG 50% feletti teljesítménye kielégítő, ha tekintetbe vesszük, hogy a sportkör eléggé kapkodott az összeállítás terén. Megállapítható, hogy a fiatal részlegvezetők kiállották a tűzpróbát.

A MÉLYÉPTERV teljesítménye gyenge, nem méltó a nagymúltú együtteshez. A csapat feltétlenül fiatalításra szorul.

A Vasas MOM nélkülözötte az egész idény alatt legjobb részlegvezetőjét, s kénytelen volt gyenge teljesítménye alapján a 9. hellyel megelégedni. A csapatnak ilyen összetétellel nincsenek nagy kilátásai a jövőben sem jobb helyezésre.

A Bp. Gyáráépítők csapata gyengén szerepelt, ennek okát elsősorban összeállítási zavarokban kell keresni. A szakosztálynak feltétlenül rá kell térnie az utánpótlás nevelésének helyes útjára.

A Soproni Vasas az első perctől kezdve a sereghajtó szerepét töltötte be. Sajnos, a csapat teljesítményén keresztül lényegileg a vidéki színvonal alacsony voltát mérhetjük csak le. Jellemző pl., hogy az egész verseny folyamán soproni versenyző nem ért el hetediknél jobb helyezést. Ezt a nagy színvonalkülönbséget elsősorban a vidéki és budapesti versenyek nívkülönbségére lehet visszavezetni és helyesnek tartanánk, ha az OTSB és a SE-k minden vidéki I. osztályú versenyre egy-egy fővárosi országos, vagy I. osztályú ellenőrzőbírót küldenének ki. Ez gyakorlatilag az egyetlen járható út a versenyek és ezen keresztül a versenyzők közötti színvonal-különbségek megszüntetésére.

Temesrékási Mihály
az OB versenybírójának
elnöke

Az 1956 évi OB. végeredménye

Helyezés	Sportkör	Fordított helyezési pontok				Össz.	%
		1 ford.	2 ford.	3 ford.	4 ford.		
1.	Bp. Törekvés	36	32	21	41	130	73,8
2.	Építők UVATERV	22	41	29	33	125	71,0
3.	Haladás Műszaki E.	35	26	28	33	122	69,2
4.	Bp. V. Meteor	27	27	31	36	121	68,7
5.	Pesti Törekvés	23	31	32	28	114	64,6
6.	Bástya VIII. ker.	23	21	41	18	103	58,5
7.	MÁVAG	22	25	29	18	94	53,5
8.	Építők MÉLYÉPTERV	22	31	12	11	76	43,1
9.	Vasas MOM	23	8	21	16	68	38,6
10.	Bp. Gyáráépítők	21	12	5	20	58	33,0
11.	Soproni Vasas	9	10	13	9	41	23,3

MAGYAR BARLANGKUTATÓK CSEHSZLOVÁKIÁBAN

A Magyar Földrajzi Társaság Karszt- és Barlangkutató szakosztályának 50 főből álló kutatócsoportja 2 hetes tanulmányúton vett részt Csehszlovákiában. A magyar barlangkutató szakembereknek ez volt az első ilyen irányú, nagyszabású tanulmányútja, mely a sok szép élmény mellett hasznos tapasztalatokat adott az itthoni feltáró és építő munkához.

Az útvonal: Pozsony—Brünn—Morva-karszt—Prága—Pilzen—Marienbad—Karlovy Vary Szudetákban az Elba áttörés—Adrspachy-sziklák—Olmütz—Vág völgy—Alacsony- és Magas-Tátra—Szádelői völgy—Kassa, felszíni természeti szépségekben, városokban s barlangokban egyaránt roppant gazdag volt.

Mit is lehetne erről a két hétről röviden, összefoglalóan mondani? Gyönyörű volt, s egész úton egyik ámulatból a másikba estünk! Mi is volt szebb? Pozsony, az öreg várral, szűk sikátorával, de alig néhány utcával arrább az új élet lüktető forgatagával? Vagy Prága, melynek minden háza, minden tere s utcája, 5—600 éves kőhidjai; az alkímisták ma is épségben álló házai pillanatok alatt a múltba repítik az embert? A Hradcsin öreg falai közt szinte lépni sem tudtunk a csodálkozástól, mert a pazar pompának, építészetnek s művészetnek számtalan műremeke láttán szinte fölfelgyökerezett lábunk? Vagy talán Karlovy Vary, ez a hegyek közé épült meseváros, ez volt a legszebb? Olmütz, vagy Gottwaldov, ez a modern gyárváros, vagy a Trencsényi vár, talán Krasznahorka ma is hatalmas, múzeumnak berendezett vára, vagy talán Kassa az öreg dómmal, s Rákóczi, Bercsényi sírjával — ez volt a legszebb? Nem tudom! Vagy talán az a baráti mosoly, szíves kedvesség, amivel mindenütt találkoztunk, a fáradságot nem ismerő vendégszeretet, mellyel vezetők, dr. Vladimír Panos és Leo Blaha kísért, ez tette felejthetlenné az utat? Lehet, köszönjük is nekik!

De nemcsak a városok voltak szépek! Útközben, hiszen útunkat autóbusszal tettük meg, Csehszlovákia legszebb tájain haladtunk keresztül. A mély és keskeny völgyekben, hol lépten-nyomon sziklaszirtek álltak őrt, alig fér el egymás mellett a patak s az országút. A vasútvonal alagútból alagútba vezet. S a meredek szirteken szeszélyesen emelkednek a sok helyen még ma is épen álló régi lovagvárak. Felejthetetlen élményt je-

lentett mindenki számára a világhírű Adrspachy-sziklák megtekintése. 30—50 m, vagy talán még ennél is magasabb homokkő sziklatornyok rengetegében vezetnek a gondosan elkészített, mintegy 120 km hosszúságú jelzett turistautak, s a több, mint 120 000 lépcső. Jaj annak, aki itt eltéved! A sziklák közt a hatalmas vizesés döbbenetes erővel bukik alá, s lent a kis patakon csónak vár halszavú, mesélő öreggel, ki mesteri evezés és kormányzás mellett mondja el érdekes történeteit.

De nem fukarkodott szépségekben az Alacsony- és Magas-Tátra vidéke sem. Amikor a délutáni szürkületben beértünk az Alacsony-Tátra csodálatosan szép demánovai völgyébe, újból csak meg kellett állnunk, s a pillanatokig tartó néma, döbönt csodálkozást csak a lábunk előtt csobogó patak muzsikája töltötte be. Hatalmas sziklák, meredek szirtek, oldalukon egy-egy, szinte odatapadt fenyővel, távolabb az Alacsony-Tátra csúcsai — mélyen emlékünke vésődtek! Aztán fel a Hopok csúcsára a kétszemélyes lanovkával! Úsztunk a sudár, majd törpülő fenyők felett, később az erdőhatár fölé jutottunk. De még mindig csak tovább! Felhők közé kerültünk. A süvítő hideg szél néha szétkergette a makacs felhőket, s napsugarak mosolyogtak ránk. A sűrű ködben alig láttuk alattunk az asztalnyi nagyságú kötömbök, sziklák birodalmát. S majd megdermedtünk a hidegtől. De megérte!

Másnap már ott álltunk a Lomnici csúcs alatt, s figyeltük, mikor engedi el a csúcs ködsipkáját, hogy valódi szépségében gyönyörködhesünk. Hányszor visszaneztünk, hányszor csodáltuk meg a fenséges szépségű csúcsokat, míg a Tarpataki vizesés ámulatba ejtő kristálytisza zuhatagjaihoz eljutottunk!

Szép, csodálatosan szép volt a felszín, de mikor lementünk a barlangokba, ott is csak csodálkoztunk, gyönyörködöttünk, s tanulni tudtunk.

Mindenkit bámulatba ejtett a szédületes mély Macocha-szakadék, alján a kicsi, sötétben kivilágított tavacska. Felejthetetlen marad a földalatti csónakázás a zöldesen csillogó, néhol 30 m mély, tökéletesen világított Punkva-barlangban, ahol útközben, a csónakból kiszállva, egy cseppkő-mesevilágba jutottunk. De azt hiszem, a barlangok királya mégis a Demánovai Szabad-ság-barlang lehet. Itt csodálatos összhangban megtalálja

az ember mindazt, amit egy barlangról el lehet képzelni. Ilyen páratlan szépségű, pompájú, színezetű cseppköveket, zuhatagokat sehol másutt nem láttunk. Hatalmasak a méretek is. Több emelet mélységben alattunk csobog ezt a csodavilágot létrehozó patak. Egyik terme olyan, mintha kősoval lenne behintve — csillog, ragyog a sok kristályszezácsétől. Út vezet a patak mellett is. Nem is tudjuk, mennyi ideje járjuk fáradhatatlanul, szinte átszellemülve, hangtalanul ezt a páratlan szépségű cseppkőbirodalmat. S az utolsó fordulóg minden lépés új látnivalót tartogatott számunkra. E pompás barlang szomszédságában van a Béke-barlang, mely még a közönségnek nincs kiépítve. Mi vezetónkkal ezt is bejártuk. Méltó párja, édes testvére lehet szépségekben a Szabadság-barlangnak! Mint a legszebb feslő rózsák, olyan szerkezetű mészlérakódások vannak tavai-ban, másokban, mint hópelyhek lebegnek a hajszálnyi vékony tükristályok finom pamacsai. E két gyönyörű barlangon kívül mindjárt ott van a Domica is, hatalmas termeivel, oszlopaival, tökéletes kiépítésével. Nem maradhat egy lépéssel ezek mögött a hófehérségében ragyogó, fehérre festett korlátjaival, rejtett kábelhuzalival a talán legmodernebbül berendezett Javoricsko-barlang sem. De kihagyhatnók-e, a szinte emberfeletti erővel kiépített Bélai-barlangot? A szédületes mélységek felett kötélén lógva, a hátukon behordott anyagból önkéntesek építették ki a függőlépcsőket, hidakat. És sehol egy letört cseppkő! Mintha nem is emberi kéz munkája hozta volna létre ezeket a mesteri alkotásokat. Vagy talán szó nélkül elmehetünk a cérnacseppköveiről híres Gombaszögi-barlang mellett? Négy éve fedezték fel s tavaly már átadták a forgalomnak járdával, villanyvilágítással! (S a mi Béke-barlangunkat, Kosuth- és Vass Imre-barlangunkat miért nem láthatja kényelmes utak s villanyvilágítás mellett a hazája szépségeit megismerni vágyó közönség?)

Ez a hely rövid ahhoz, hogy a szebbnél-szebben kiépített, mintegy húsz barlangról, akár csak rövid ismeretöt is adjunk. De feltétlenül meg kell még említenünk a maga nemében páratlan Dobsinai-jégbarlangot. Július közepén, a rekkenő nyári forráságban is alaposan fel-

kell öltözködni, mielőtt ide bemezészkedik az ember. Akár korcsolyázni is lehet a tükörfényes jégpadlón. Csak némán, vagy talán a gyönyörűségtől ujjongva lehet megállni a zöldes-kék árnyalatú, hatalmas, vastag jégoszlopok között. Megdöbbenetek a 20—30 m magas jégfalak is. S ebben a jégpalotában is mindenütt utakat vágtak, építettek, hogy a csodálatos kincset mindenki számára láthatóvá tegyék.

Szép volt a két hét. Nemcsak élményekben lettünk nagyon gazdagok, de igen sokat tanultunk, sok hasznosat láttunk is. Megláttuk azt, miképpen lehet vidékeket úgy kiépíteni, kényelmessé tenni, hogy eredeti szépségükből semmit ne veszítsenek. Láttuk, hogy a forgalmas kirándulóhelyek papírszemét, konzervdoboz s szalámihéj nélkül milyen élvezetesen üdék tudnak maradni még a vasárnapi látogatottság után is. Megfigyelhetjük azt a páratlan témaszeretetet, harcos munkát, mellyel mind az önkéntes brigádok, mind az állandó fizetésű barlangi kutatók dolgoznak. Azt a művészi világítást — ami oly széppé teszi barlangjaikat —, azt a végtelen ügyes, fáradságot, anyagi áldozatokat nem ismerő munkát, ahogy új utak építését végzi a külön erre hivatott építő brigád, hogy munkájuk után sem lehet letört cseppkövet, vagy félrehányt agyagdombot látni —, csak csodálni lehet. Csodálni, tanulni, s arról álmodni, hogy valaha talán a mi mesés szépségű cseppkőfüggönyös, patakos barlangjaink is kiépítve, kivilágítva várhatják az ámuló látogatók ezreit...

Jakucs Lászlóné

★

1. A Dél-Morva karszt Punkva-barlangjának **PARADISOM** nevű ága.
2. A mladeci cseppkőbarlangba a turistaház földszintjén berendezett múzeumból lehet belépni.
3. Az Adršpašské sziklák **POLGÁRMESTER** elnevezésű tornya.
4. A demánovai Szabadság-barlang Gottwald terme.

A Hoverla útjain

(Ú T I N A P L Ó J E G Y Z E T)

Eltételezve a kisebb hegyi túráktól, kezdő természetjáró létünkre, végre komoly feladatot tűztünk magunk elé: — elhatároztuk, hogy megismerkedünk, az eddig még csak halálból ismert Hoverlával (2058 m) — Ukrajna egyik legmagasabb pontjával.

Elhatározásunkat tett követte. Sajnos részletes turistatérképet nem tudtunk beszerezni és így kénytelenek voltunk megelégedni egy turista ismerősünk útbaigazításával. Eléggé kezdetlegesen is voltunk felszerelve s éppen ezért az előttünk álló, részünkre „felfedező utazás” éppen olyan rejtelmesnek tűnt, mint Columbusnak az Indiába vezető tengeri út felkutatása.

Úgy határoztunk, hogy ameddig lehetséges, motorkerékpáron közelítjük meg a Hoverlát. Este indultunk, hogy a korai reggeli órákban kezdhesük el a hegy megmászását.

Az éjszaka csendjét csupán motorjaink egyenletes zúgása hasítja át. Virradatkor a Huszti vár zord kőfalai alatt robogtunk el, majd Akna-szlatinát elhagyva megpillantottuk a Tiszát. A folyó éles kanyarjait nyomon követi az országút is, s bizony óvatosan kellett hajtaniuk, mert pillanatnyi meggondolatlanosság is elég lett volna, hogy egy kanyart elnézve a folyóba pottyanjunk. Az országhatárt jelző oszlopok egymás után suhantak el mellettünk. Kora de. már Rahón pótoltuk üzemanyaghiányainkat. Rahón letérve a főútvonalról Ti-

szaköz felé vettük utunkat. Itt egyesül a Fekete és Fehér Tisza. Mi az utóbbi völgyében folytattuk utunkat. Lubi faluba érve hátsónk defektet kapott, de javításra nem került sor, mert már rövidnek tartottuk a Hoverlára vezető utat, s arműgysem lett volna érdemes tovább rázódnunk a rossz úton.

Gyalog indultunk tehát tovább a kanyargó Fehér-Tisza mellett. Hoverla falut elérve egy pásztorfiú „megnyugtatót”, hogy ma már semmiképp se érhetünk fel a csúcsra, legfeljebb a falut elhagyva megpillant-hatjuk csupán. Így is volt. Néhány kilométer után végre szemügyre vehettük utunk végcélját, a Hoverla csúcsát. Így távolból elég barátságosnak nézett ki, mitsem sejtve az előttünk álló nehézségekről. A völgy, melyben haladtunk, egyre jobban szűkült, s mind feljebb kellett emelni fejuket, hogy a szegélyező hegytetőket szemlélhessük. Mellettünk a patak zúgva rohan tova. Sajnos tuta-jokkal nem találkoztunk, kimenőnap lévén. A szűk völgyek után egy szélesebb völgykatlanba értünk. Itt megpillantottuk a híres Tiszai tuta-josok egyik kiinduló pontját, a Hoverlai vízgyűjtőt (1. kép). Hatalmas fa-gáttal van elzárva az egész völgy-kijárat. A vízgyűjtő medencéjébe mindenfelől patakok ömlenek, melyek vízbősége néhány óra alatt megtelíteni képes a hatalmas medencét. Sokáig gyönyörködtünk a gát felett áttömlő víztömegben, mely megcsil-

lanva a napsütésben mintegy gyönyörű vízesés hullott alá. Nehezen búcsúztunk a fénséges látványtól, de az idő sürgetett. Sűrű fenyőerdőn haladtunk tova, mindenütt a patak partján. Irbolygó kis hídacskákon cikláztunk, hol a patak jobb és balpartján. Az út egyre emelkedett s a patakcsobogás mind halkabban hangzott fel a völgyből. Egy végtelennek tűnő szerpentin kanyarogtunk. Körülöttünk sűrű bükkfaerdő. Itt-ott nyílik csak kilátás a környező hegyekre, s azoknak magasságában járunk már.

Esteledésig egy havasi gazdaságot szerettünk volna elérni; de egyelőre még nyomára se bukkantunk. A meredek szerpentin lehetetlen lett volna éjszakázni, ezért erőltetett menetben haladtunk egyre feljebb. Már csak botorkáltunk az alkonyatban, mikor egy kanyar után hirtelen megszűnt az eddig végtelennek tetsző erdő. Kiértünk végre a poloninára (havasi legelő). Majd még tehénkolompolás és juhbegetés üti meg a fülüket. Itt van tehát a havasi állattenyésztő farm (2. kép). Az időjárás kifogástalan, s így még az esti órákban is gyönyörködöttünk a végelethatalan fenyvesekkel borított Csornahora (Fekete hegység) vadregényes szépségében.

A polonina szélén vertünk sátrát egy szőlőtől eléggé védett mélyedésben. A ropogó táborfű fényénél vacsoráztunk éhes farkasok módjára. Furulyaszó hangzott fel a völgyből s a feljövő hold fényénél gyönyörködtünk a Pietrosz sötét ormában. Még az álom is leíróppent szemünkből ezen a gyönyörű holdsütötte estén. Végül is nehezen bár, nyugovóra tértünk, hogy kipihenjük a megtett út fáradságát. Az alvás már nehezebben ment az egyre hidegebbé vált éjszakában. Éjfél körül távoli villanásokra lettünk figyelmesek. Vihar van közeledőben, de még nagyon messze volt s gondoltuk talán szárazon még megússzuk. Hajnali 4 órakor indultunk a csúcs felé. Az égbolt teljesen felhőtlen, csupán a hajnali köd borítja a tájat. Csak most eszméltünk rá, hogy közvetlen a Hoverla lábánál éjszakáztunk, s annak csúcsát egy hegynyereg takarta el szemünk elől. Két óra alatt megmászhattuk volna innen a csúcsot, de mi követtük a piros jelzéseket, melyekkel egy hosszú kanyargós út, később ösvény volt jelölve. 5 órakor tornyosulni kezdtek körülöttünk a felhők. Egy óra múlva, mikor a Hoverla és a Pietrosz (2022 m) közötti nyeregben jártunk az utóbbi felett áthőmpölygött a vihar előőrse, lefutott a nyeregbe s néhány pillanat múlva a sötét borulat mindent eltakarta szemünk elől.

A szélereősség elérte a 60—70 km óraátlagot. Megeredt a zápor. Szerencsénk ez csak vagy 10 percig tartott. Felettünk tisztulni kezdett, de az egyre közeledő dörgés nem sok jóval kecsegtetett. Kilátás nyílt egy meredek sziklafalra, mely alatt később tova haladtunk. Az ösvénynek

vége szakadt. A fél méteres vizes fűben csak nehezen haladtunk előre. Megpillantottuk a Hoverla tetején örökös betonoszlopot. A sűrű fűvet melyben baktattunk mohás kövek váltották fel. A vihar most már végleg utolért bennünket. A szél olyan erős volt, hogy majd magával ragadott bennünket. Ezt követte a hatalmas felhőszakadás. Minden vízcepp, melyet a szél az arcunkba csapott tűszúrásra emlékeztetett. Egy perc sem telt el, hogy a közelünkben ne csattogott volna a lecsapódó villám, mely hatalmas sziklatömböket megmozgatva, taszította le azokat a meredek hegyoldalon. Egyre életveszélyesebbé vált az előrehaladás. Mikor ez már teljesen lehetetlenné vált, egy szikla tövében igyekeztünk menedéket találni. Alig dobta el acélfejű fokosát egyik barátunk, mikor közvetlen közöttünk átvillanva belecsepott a villám: Hallható volt a félelmetes sistergése is. Percekig nem láttunk semmit se a vakító fény után. Több sem kellett. Ennyi is elég ahhoz, hogy tervünk véghezvitelét lehetetlennek tartjuk.

Úgy határoztunk, hogy néhány méterre a céltól visszafordulunk. Ez a szó úgy hatott ránk, mint az 1872—74 évi Payer—Weyprecht északisarki expedícióra a „Nem fordulunk vissza!”...

Egy negyedóra után, mely feledhetetlen marad amíg élünk, végre alábbhagyott a vihar és így a visszafordulásra nem került sor. A szakadozó felhők között ismét megpillantottuk a betonoszlopot, de most már egészen közelről, s ennek kis mérete gyanút keltett bennünk.

Az utolsó métereket gyors iramban tettük meg. A csúcson egy csupán 1 méteres oszlopra találtunk. Ellenben a hátunk mögött az oszladozó felhők közt feltűnt a Hoverla igazi orma. A viharban a szomszédos csúcsra tévedtünk. Mondanunk sem kell, hogy csalódásunk leírhatatlan volt.

Gyorsan lebukdácsoltunk a vizes sziklatömbökön keresztül a nyeregbe,

ahol eltévedtünk. Átvágtunk a most már bizonyossá vált csúcson meredek lejtőjére. A hátramaradt utat rekordidő alatt tettük meg. 20 perc múlva elértük az igazi betonoszlopot. 2058 m magasságban voltunk — Ukrajna legmagasabb pontján (3. kép).

Az oszlopot egy régi vastábla s egy új márványtábla ékesíti, melyen arany betűkkel a következő felírás olvasható:

„Ukrajna Oroszországgal való újraegyesítésének 300. évfordulójának tiszteletére (1654—1954) a Kijevi Alami Egyetem hallgatói.”

A festői tájban sajnos nem sokáig gyönyörködhattunk, mert az alattunk gomolygó felhők eltakarták azt. A közeli Prut folyó is csak néha-néha tűnt szemünk elé a felhőtengerben. Pedig innen tiszta időben látszóval a Magas-Tátrát is lehet látni. Sajnos minéink erről le kellett mondanunk. A háromszögletű gúla tövében moszkvai diákok 5 tagú csoportjának emlékiratára találtunk. Mi is elhelyeztük emlékiratunkat és elbúcsúzza a csücsőtől indultunk visszafelé.

A visszatérésbe is majdnem hiba csúszott. A nyeregbe leérve ismét sűrű felhőbe ütköztünk, mely lehetetlenné tette a tájékozódást. A régi lengyel—magyar határt jelző oszlopokat vettük ugyan útmutatóul, de a sűrű ködben elvétettük azt, és csak hosszú keresés után bukkantunk a helyes útra. Az éjszakát a régi táborhelyen töltöttük. A kora reggeli órákban búcsút vettünk a Pietrosztól s visszaindultunk a tegnapelőtti végtelennek tűnő szerpentinre. Most már sokkal rövidebbnek tűnt. Luhibá érve üzembe helyeztük sérült motorkerékpárunkat, s útnak indultunk. Eltekintve az útközben kapott még négy defektől (ugyanabba a kerékbe) boldogan robogtunk hazafelé, hisz célunkat elértük.

Később megtudtuk, hogy az „ál Hoverla” neve: Broskul 1911 m.

Azóta már többször voltunk a Hoverlán, de még egyszer sem sikerült

teljesen tiszta időben gyönyörködni a Csornahora mesebeli szépségű tájaiban.

Hiába — szeszélyes a Hoverla időjárása!

Csak azt mondhatjuk: a viszontlátásra — szép időben!

Haszits Tibor és Reibel László

Úton a Bástyások...

A Bástyá Pedagógus 8 tanárból és 47 diáklányból álló csoportja kétéhetes utazás keretében járta be Csehszlovákia legszebb vidékeit. A kirándulás fénypontja a Liptói-Tátrában tett túra volt. Az oravicai turistaházról indultak a Konciste gerincen át (képünk a gerinc egy nyergét ábrázolja) a 2065 m Volovecre. A lengyel—csehszlovák határvonalon vezető út pazar kilátást és nagy élményt nyújtott a magas hegységben először túrázó leányoknak.

A Magas-Tátrában

Hosszú évek vágya teljesült, amikor — a vasutas természetjárók él-gárdája — az első határmenti vasút-állomáson boldogan üdvözöltük vendéglátóinkat, a prágai vasútigazgatóság turistáit, akikkel hazánkban, itteni tartózkodásukkor igaz, őszinte sportbarátságot kötöttünk. Hogy ez alatt a két felejthetetlen hét alatt mi minden történt, azt nehezen lehetne egyváltéban leírni; elmondani talán könnyebb lesz, sokszáz színes vetített képünk kíséretében megtartandó beszámoló. Talán inkább a legjellemzőbb, legmegragadóbb élményekről, benyomásokról kellene számot adnunk. Megpróbáljuk.

Az első, talán legmegkapóbb látvány az, amikor megpillantjuk a Tátrát. Aki először száll le Poprádon a gyorsvonatról és felpillant, szinte eláll a lélegzete: a földből, a síkságból nő ki ez a hatalmas hegytömb és szinte nem is hisszük el, hogy ez való, ilyen szép is létezik. 800 méterről 2600 m fölé nyúlnak fel az ormok, amelyeket először a technika eszközeivel közelítünk meg. A Poprad-Tatry (Poprad—Felka) és Stary Smokovec (Ótátrafűred) közötti BEV-ünkhöz hasonló villamosvasút az első közlekedési eszköz. A második, igen érdekes kis jármű, kocspár a Hrebienok-ra (Tarajkára 1280 m) vivő síklóvasút. Segítségével 20 perc alatt 250 métert emelkedve lehet pompás kilátópontra feljutni. A harmadik, de talán legjelentősebb a lanovka (függővasút, árotkötélpálya), amely Tatranska Lomnica-ról (Tátra Lomnic 850 m) a Skalnaté Pleso (Kőpataki tó 1752 m) érintésével kisebb gondolatba való átszállás után egy óriási lélegzetvétellel egyből felrepít a 2634 m magas Lomnici csúcsra. Ez az az út, amit minden külföldi és belföldi turista egyaránt megtesz, hiszen a Tátra második legmagasabb pontjáról — ha borsos áron is —, de körültekint-het és 40 percig élvezheti a csúcs pazar kilátását, persze csak ha jó idő van. Ellenkező esetben szinte kár a fáradságért, pénzért, várakozásért, a kőd, a felhő mindent eltakar.

Bennünk azért mégsem a technika eme vívmányai hagyták a legmélyebb

nyomokat; a természet a maga csodálatos alkotásaival bilincselte le, amikor a Tátra völgyeit, hágóit jártuk, csúcsait másztuk. Ez ugyanis az a sorrend, amit nem lehet elkerülni, ami visszatérő, ismétlődő napi program: völgy — hágó — csúcs és azután vissza. És mégsem unalmas, mégsem elég belőle sohasem. A Magas-Tátra minden völgye különböző, minden hágója, nyerge, csorbája élménydús, minden csúcsa öröklék emlékezetünkbe vésődik.

Hogyan is lehetne például összehasonlítani a Fehérvíz völgyét a maga fenyőóriásaival, tajtékozva rohanó, valóban fehérén habzó patakját a Felkai völgy megdöbbenően meredek, vad sziklafalaival, irtózatossá megü tőrmelekkúpjaival, havas jeges couloirjaival? Vagy milyen más a Javorina völgy pompás vadaskertje, tele tisztásokkal, csörgedező patakkal, apró forrásokkal, mint a Tarpataki völgyek gyalogfenyővel borított sziklabirodalma és egészen mások a fehér Papirusz völgyek, amint szélesen terpeszkednek a Zöldtó katlanában, örök hóval, jéggel kitöltve, a két és félezres óriásoktól övezve.

És a hágók? Mindegyik külön élményt jelent, hisz maga a nyeregpont elérése is érdekes és komoly túrateljesítményt igényel. No meg a túlsó oldalra való átpillantás perce, ami újat, ismeretlent, változatosat nyújt számunkra. A Kopahágó (1756 m) — mint a Tátra legkeletibb pontja — viszonylag a legkönnyebb, legkényelmesebb átjárás biztosítja kettős nyergével a Tátra északi oldalára. A Kopki (Morgás) hágó már jóval nehezebb, mert 500 métert szerpentinezve hűz fel az épített út és 2000 méterről boldogan pillant le a megpihenő természetjáró a Zöldtó fenéséges katlanára, az előző napi túrák útjaira, amelyek vékony szalagként kacskaringóznak a végtelen fenyőerdők zöld tengerében. — A Lengyel-nyereg, ahova a szinte ránk dűlni készülő Gerlach óriás tömege alatt húzunk fel 2200 méterre, kétszer is keresztelve komoly hófoltot előtte és azután még néhányat a túlsó oldalon (1. kép). Csak egy rossz lépés a csúszós jégen és néhány száz méterrel lejjebb közvetlen közelről vizsgálható a Jeges-tó csillogó víztükrre, szerencsésebb esetben egy kényelmetlen fürdés keretében. — Prielom (Rovátka 2290 m), ahova néhány lánc és kampó segít fel az utolsó métereken, hogy azután a túloldalon élvezhessük az újabb szépet, látványost, kárpótolva minden fáradságért. És végül, de nem utolsó sorban a Hunfalvy-hágó (2343 m) — neve a nagy magyar Tátrakutatóról — már maga is pompás élményben részesít; közvetlenül előttünk a Ganek függőleges északi fala, a Galériában való — végződéssel. Aki idáig feljutott, azé a csúcs.

Igy vagyunk a hágókkal. A csúcsokat pedig talán nem is kellene sokat méltatnom. Mindenki, aki mászott már 3000-es csúcsot tudja, hogy mit érezni odafele, aki pedig nem

tette, az sürgősen pótolja a mulasztást és próbálja ki. Öröklék emlékezetünkbe vésődött a Fehértavi csúcsról (2231 m) nyíló kilátás, pompás panoráma a Bélai mészhegyiség szelb-nél sebb csúcsaira és teljes áttekin-téssel a tőle nyugatra elterülő Tátrai csúcsokra. A Lomnic (2634 m), ahonnan minden irányban de főleg az Öt-tő és Zöldtó katlanába csodálatosan szép a lelátás.

A függővasút Kőpataki 8 emeletes állomása élére állított gyufaskatulyának tűnik, a Téry és Zöldtavi-menedékházak apró négyszögletes pontként vehetők ki szabadszemmel a tengerszemek partján. A Nagyszalóki csúcs (2458 m) ahová épített ösvény vezet és alig 3 óra alatt elérhető a Tarajkáról, a Középorom (2450 m) — gerincével kettészabva a Tarpataki völgyet — melyet kemény mászással kellett legyőznünk de végül is megadta magát és remek kilátást nyújtott a Lomnic és a Gerlach felé egyaránt. A Tengerszemcsúcs (Rusy, 2503) a csehszlovákok legkedveltebb, és így legforgalmasabb csúcsa komoly kitépített úttal, ösvény-nyel. Kilátása valóban a legszebbek egyike az egész Tátrában. Az esti ellenfényben minden távolinak tűnik, de reggelre a távok felére csökkennek és a szomszédos ormok szinte közvetlenül előttünk vannak, csak kezünket kell kinyújtatnunk értük. A relatív magasságkülönbségünk 800 méter, a két tó között pedig keressen 200 méter. A Visoká (Tátracsúcs 2565 m) kettős orma is felejthetetlen marad. Mint mászótúra sem tartozik az utolsó közé, maga a csúcs pedig minden irányból, a Csorbától, a Környező csúcsokról egyaránt a legsebb, legkicsímeltetőbb, uralkodik az egész vidéken. Ezért is másztuk meg mindkét csúcsát, láttaozva az emlékkönyvet, amely minden rávonatózó adatot szakszerűen tartalmaz. A Kriván (2496 m), a nyugati sarokbástya, mindenhonnan látható jellegzetes kámpos csúcsával még az

épített ösvény ellenére is fásasztó, de a kilátás itt is mindenért kárpótol. Itt már valóban közel vannak a lengyel csúcsok és a festői, mélyen bevágott Koprova völgy bilincsel le legjobban. Végül a 2663 m magas Sztalin csúcs, melyről gyönyörű időben tekintünk szét (2. kép). Körbe mindazok a csúcsok, melyekre már mint bejártaakra pillantunk vissza. Most már mind ismerős — simogató tekintetünk újra meg újra végig siklik rajtuk. Szívünk fáj, hogy el kell válni tőlük, de az idő sürget, kerget új utak, új élmények felé.

*

Túránk során természetesen sok más is láttunk, ami bennünket természetjárókat érdekel. Jártunk menedékházakban, ahol a gondnokok és feleségeik valódi turisták, sőt síelők, sziklamászók. Láttunk útjelzéseket, amelyek kisebbek, szebbek és izlősebbek mint a mieink. A Tátrai Mentőszolgálatot (THS) illeti dicséret érte, mert, miután van rá pénz is, gondoskodik a fenntartásukról, jókarba helyezésükről. Végigjártuk a „Magistrála”-t, a Tátrát délről 1500—2000 m magasán övező „fenséges” utat, amely önmagában biztosítja a hegység legszebb pontjainak megismerését (3. kép). Közvetlen közelről láttuk és tapasztaltuk a Tátra-térképen és a helyszínen egyaránt, hogy hol van és mit jelent a Narodny Parku, a csehszlovákok nemzeti parkja. Meggyőződöttünk róla, hogy ők a legszigorúbban védik a Tátra erdeit, a növényeket, az állatokat, olyan nyitra, hogy a benne vezető utak, ösvények el vannak zárva azért, hogy minden eredeti állapotában maradjon. Tűzgyújtás, szemetelés egyetlen helyen sem látható, táborozásra pedig a THS állandó sátorozó helyeket jelölt ki. Odakint rendnek kell lenni, mert különben kérlelhetetlenül jön a helyszíni pénzbírság, ami súlyos összegeket jelent a visszaélők, rendbontók számára.

Jártunk a Téry ho-chatá-ban, magyarul Téry menedékházban (2011 m), amely Téry Odóniuk nevével és az ebédlőt ma is életnagyságú mellképe díszíti. Láttuk a Zöldtő,

Felkai-tó, és Poprádi-tó partjain épült festői turistaházakat, amelyek jelenleg tatarozás, javítás alatt állnak és sokmillió csehszlovák értéken helyreállítva, bővítve, csinosítva várják majd a megnövekedett turistaforgalmat. Láttuk a csehszlovák OTSB sí- és sziklamászó iskoláját (Késmárki-ház 4. kép), melyre az állam évente talán többet áldoz, mint nálunk az egész természetjárásra együttvéve. Találkoztunk a lengyelekkel, akik most már négyszer egy évben néhány zlotyért 7—7 napra át-lephetik a csehszlovák határt és, csupán kis betétlappal turistaigazolványukban, alhatnak például a 2288 m magasán fekvő Kis Rysy-menedékházban, amely gyönyörűen modernizálva várja a csúcsra tartó ezernyi külföldi túrázót. — Találkoztunk sportemberekkel, aki nyelvre, nemzetiségre való tekintet nélkül szeretnek bennünket, mint Arno Puskás, a késmárki ház gondnoka és Julius András a THS egyik vezetője, akik mindent megtesznek, hogy mi magyarok is jól érezzük magunkat a Magas-Tátrában. Túránk prágai csehekkel, kassai magyarokkal, zakopanei lengyelekkel, akik mind, egytől egyig rajonganak a Tátráért, a magas

hegyekért, amelyekhez fogható alig van a Kárpátok alatt; a tengerszemekért, amelyek sima kristálytiszt vízében visszatükröződnek a völgyek és csúcsok egyaránt. Lelkesednek a vizesésekért, melyek irtózatos robajjal zúdulnak le a gleccserfalakon, gyönyörködnek a havasi zergék kecses mozgásában és vakmerő szökkelésében egyaránt és mosolyognak, amikor egy-egy mormota éleset füttyent, ha valaki illetéktelenül közelodik feléje.

*

Utunk valóban gazdag volt élményekben. Erőt merítve a további munkához lépjük át a magyar határt és feltűzzük a magyar—csehszlovák vasutas turistacsere emlékjelvényét. Rövidesen követnek bennünket, budapestieket az ország valamennyi Törekvés természetjáró szakosztályának vezetői, aktívái és legjobb minősített tagjai, akik eddigi áldozatos természetjáró munkájukkal kiérdemelték, hogy részesei lehessenek az egyesület első külföldi cseretúrájának. Ők is fogják viselni a csehszlovák—magyar barátság természetjáró szimbólumát.

dr. Vízkelety László

*

Júliusban, augusztusban számos szakosztály turistái keresték fel szabadság túráik keretében az utazási könnyítések folytán az Alacsony- és Magas-Tátrát. Bővebb leírásokat is közlünk ezekről, itt csupán megemlékezünk még további csoportok túráiról.

A Veszprémi Bátya 35 és más helyi szakosztályok további 20 tagja autóbusszon utaztak a Magas-Tátra ösvényeinek bejárására. Sok fásasztó, de élménydús túra után a Vág völgyének várait és Bratislava nevezetességeit is megtekintették.

A Központi Táviróhivatal Törekvés turistái szintén jártak a Magas-Tátrában. Utána az Alacsony-Tátrában tettek túrát és megtekintették a Demänovai cseppkőbarlangot, majd a Dobsinai jégbarlangot. Végül a csodálatos sztraceni völgy zárta be felejthetetlen túráikat.

A MÁV Bp. igazgatóság turistái szintén jártak a Magas-Tátrában, majd a Vág völgyén át Bratislavánál fejezték be útjukat.

HALADÁS A BÜKKBEN

... Száll a dal a messzeségből, végső szárnyal a bükki Nagy völgyön. Előbb még foszlányonként hozta a keleti szél, egybe olvadt a hegyi partak csobogásával, most már zúgva töri meg az éji csendet. Este 11 óra van. A tábortűz körül kisebb-nagyobb fiúk ülnek. Félbeszakad a beszélgetés, elnémul a száj, minden szem kíváncsian fürkészi az éjszakát. Kik lehetnek a késői vándorok? ...

A dal már egészen közel zeng, s a sötétből kis kiránduló csoport bontakozik ki, még mindig harsogják:

Arra megyünk
hol előttünk
Emberi léptek
sosem jártak!

Már meg is érkeztek a tűzhöz. A túravezető kilép, s jelenti:

Gyurka! a tervezett kétnapos kirándulást közös megegyezés alapján egynapos teljesítménytúrával tettük meg. (1. kép, a résztvevők.) Útvonalunk: Nagyvölgy—Bálvány—Csipkés-kút—Jávorkút, ahonnan nagyjából a műút mentén Lillafüredre men-

Váci úttörők, az úttörő technikai állomás vízisport szakkörösei, országjárásuk keretében Vác—Duna—Sió—Balaton és vissza útvonalon 650 km-es viziútján vettek részt. Hat nagy csónakon 51 diák volt részese ennek a páratlanul érdekes és komoly erőfeszítést igénylő víziútnak. Az út túlnyomó részében maguk eveztek s csak az erős sodrással szemben haladva vettek igénybe von-

atát. Minden dicséret megilleti az igen eredményesen dolgozó szakkör vezetőit és tagjait.

tünk. Ebéd, és a barlangok megtekintése után Garadnái kisvasúttal utaztunk, majd a Jávorkút—Bánkút—Elzalak útvonalon érkeztünk a táborba. Leülhetünk a tűz köré?

— Szép teljesítmény volt, fiúk, üljek le — hangzik az elismerő válasz. Még néhány dal, befejeződik a tábortűz, zászlólevonás s a takarodó után néhány percere már csak az éjjeli örök lámpái pislognak. Mély csend borul a Műgyetemi Haladás ifjútunista táborára. A 31 fős csoport megérdemelten pihen a Nagyvölgy kis tisztásán felállított sátrakban.

... Na, add ide a csajkádat, hadd mossam el... kitisztítsam a cipődet? ... elestél? Gyere gyorsan, majd én bekötöm... nekünk jár a szabadrugás... Nem, szó se róla, mi voltunk a hibásak, nem Ti... Ilyen és ehhez hasonló hangzavar egész nap. Ma van a BAJTÁRSIASSÁG NAPJA. (2. kép.) Ma mindenki segít a másikon, ma mindenki udvarias... Sajnos, csak egy napig...

Napirend:

7,00 ébresztő, torna, mosdás.
7,45 zászlófelvonás.
8,00 reggeli, mosogatás, átöltözés.
9,00 délelőtti program:

Túrák: Péterék: Szalajkavölgy.
Jancsiék: Bálvány.

Tibiék és Gabiék sátra számára a tábortól kb. 3 km-re levő tisztáson sátorverési és tűzgyújtási gyakorlat. Tereptani gyakorlat. Egyórás számolásverseny, közben „Férfiaság félórája” (félórásig úgy szedi az epret, hogy egy szemet sem eszik. Ezt mindenki betartja, ez becsületügy!)

Utána befejezik a „Kroki-kút” forrásfoglalását. 11 órakor uzsonna.
14,45 érkezés a táborba, mosdás, átöltözés.

15,00 Ebéd.
15,45 Csendes pihenő.
16,30 Labdarúgóbajnokság fordulója.
Péterék—Gabiék.

Többiek: fejelőbajnokság fordulója.

18,00 Szabad foglalkozás.
19,30 Vacsora, rőzseggyűjtés.
21,00 Tábortűz.
23,00 Zászlólevonás, takarodó.

Naposak: Laciék. Éjjeli őrség: Péterék, Tibiék.

Ime, egy nap a nyolcból...

S mit mesélnek a résztvevők otthon? Mi volt még érdekes? Talán amikor a főszakács leégette az ebédet, s csak fél hatra lett kész az étel? (Az is ehetetlen volt, mert a naposok segítségére siető táborvezető agyonzsírozta a pörköltet. Még szerencse, hogy fél nyolckor már jött a vacsora...)

Vagy a fiatalok és „öregek” számháborúja, amikor a támadó „kicsik” csillékből átalakított „páncélvonattal” törték át a makacsul védekező nagyok védővonalát. Képzeljük el a meglepetést, amikor a legvadabb „csatazaj” közepette a kisvasút pályáján a bozótból előtör az ellenség oldalába egy 6 méter hosszú szörnnyeteg...

Vagy hazafelé, éjjel 12 órakor Egerben a Bolyky bátya ostroma. Itt vettük csak hasznát az Ablakoskó szikláin tanult sziklamászó fogásoknak. Teljes menetfelszereléssel (t. i. akkor szálltunk le Egervár megállóánál a késő esti vonatról) hátizsákkal a hátunkon másztuk meg a 10 méter magas bástyafalat, s tábort vertünk a vár közepén levő tisztáson...

A focimeccsek, ahol a bíró a tiszteletlen megjegyzésért szabadrugást ítél. Ha 16-on belül történi, természetesen tizenegyes...

A terepverseny az új térképekkel. Jaj, erről jobb nem beszélni. Félnapos keverés az Istállóskő oldalában a Szalajkavölgyből hazafelé. Mert „mi tudunk térképezni. Levágunk és tartjuk a szintet. Hamarabb hazakerünk...” Ugye ezt mondtad, kedves Pali a közel 5 óras keverés előtt?...

S végül szíjjon a táborvezető, s a fiúk nevében is mondjon köszönetet mindazoknak, akikről először kellett volna szólni, akik tanácsaikkal, segítségükkel támogatták táborunkat: dr. Papp Ferenc egyetemi tanár, Kenyeres elvtárs a Természetvédelmi Tanács főtitkára, Kautsky Emil erdőmérnök, a nagyvisnyói erdészet dolgozó, kedves munkatársaim: a szakosztály lelkes túravezető gárdája, Laci, Pali, Géza, Tibi, Dezső.

Köszönjük...

R. Gy.

A természetjárás helyzetéről

Az OTSB elnökségének
33/1956. számú határozata

I.

A természetjárás testnevelési és sportmozgalmunk egyik fontos része. Az emberi test és szellemi képességei sokoldalú fejlesztésének hasznos eszköze, nagy nevelő és egészségfejlesztő hatása van. A természetjárás fejlesztő az akaraterőt, a közösségi érzést. Az aktivitás, a találékonyság, az állóképesség, a túra idején felmerülő nehézségek leküzdési tudása, a közösségben való élés és tevékenykedés elősegíti, hogy természetjáróink mindinkább alkalmassá váljanak a szocializmus építésében rájuk háruló feladatok elvégzésére. A természetjárók a hazai földön utazva, megismerkednek azokkal az eredményekkel, amelyeket államunk, a gazdaság és kultúra területén elért, megismerkednek a nép életével, munkájával, az ország történelmi emlékeivel, dicső hagyományával, a falvakban végbenemő szocialista átalakulással, iparunk hatalmas létesítményével. Az ország eredményeivel való közvetlen megismerkedés fokozza népünk, pártunk, országunk iránti szeretetét.

A természetjárók túráik során mindenütt találkozhatnak a felszabadító szovjet nép segítségét mutató tényekkel s a baráti országokkal való együttműködés eredményeivel.

A túrák során megismerik a természetjárók az ország földrajzi és éghajlati sajátosságait, természeti kincsait és tanulmányozzák a növény- és állatvilágot. Egyre inkább meggyőződhetnek arról, hogy a természet gazdagságának a társadalom hasznára való fordítása teljesen az ember átalakító tevékenységétől függ.

A természetjárás olyan testi képességeket és készségeket fejleszt, mint az erő, az állóképesség, az ügyesség; a természetjárónak nem egyszerűen kell különböző akadályokat leküzdni és bonyolult feladatokat megoldani.

A természetjárás keretében a dyaloglás, az evezés, keréparózás és a síelés hasznos az ember mindennelidő fejlesztésére és igen értékesek egészségügyi szempontból is. A természetjárás körülményei lehetővé teszik, hogy a természet gyógyítóerőit (a nap, a levegő, a víz) közvetlenül és kedvezően hassanak a szervezetre. Ez ugyancsak az egészségfejlesztés és edzés céljait szolgálja. A természetjárás egyben az aktív pihenés egyik legjobb módja. A természetjárás megkívánja a fizikai és szellemi felkészültséget, a nehézségek, a természet viszonyosságainak leküzdéséhez. A természetjárónak tudnia kell térképet olvasni, tájékozódni a terepen, helyesen megszervezni a haladást, be rendezkedni az éjszakázásra, élelmet készíteni. A túrák közben nagyfokú kezdeményező képességeket kell felmutatni, s a baráti közösség jó tagjának kell lenni. A természetjárásnak egyik legnagyobb jelentősége a honvédelmi előképzés lehetőségének megadásában rejlik.

Helyes előkészítés és irányítás mellett a természetjárók a túrák alatt, az állatok és növények életének figyelése mellett értékes gyakorlati és tudományos értékű megfigyelésekre tesznek szert. Voltak olyan esetek, amikor a természetjárók (pl. mint barlangkutatók) megtalálták a távoli múlt maradványait, emlékeit; sok értékes népi anyagot, pl. régi dalok, népmesék stb. összegyűjtésében szereztek érdemeket.

Az iskolás természetjárók a kirándulások és túrák alatt rendszeresen gyűjthetnek rovarokat, növényeket, helyi ásványfajtákat, s a legkülönbözőbb egyéb anyagokat, amellyel gazdagíthatják az iskolák szertárát, s a múzeumok gyűjteményeit.

Hazánkban a természetjárás versenyszerűsége is nagymértékben kifejlődött, melynek értékes hajtásai hasonlóak az előbb felsoroltakéhoz.

Országunkban igen nagy lehetőségek vannak a szervezett, tömeges természetjárásra, azonban az elmúlt évek során ennek fejlesztése érdekében nem sok történt, sőt a szervezett természetjárásban a visszafélődés jelei mutatkoztak. Míg 1938-ban a turistaegyesületeknek 7993 nyilvántartott tagja volt, 1950-ben pedig 13 976 szervezett természetjárót tartott nyilván a Magyar Természetjáró Szövetség addig az egyes TSB-knél 1955-ben 11 440 természetjáró igazolványt érvényesítettek.

Az OTSB megalakulása után, tehát az új sportszervezési rendszer bevezetése óta, az állami sportszervek, de a SZOT és a DISZ szervei sem törődtek kellőképpen a természetjárással. A TSB-k és az SE-k csak a sportot nézték a természetjárásban, a természetjáró szakosztályok működését általában nem támogatták, sőt sok helyen akadályozták, több szakosztályt meg is szüntettek. A sportkörök legtöbbször csak a versenysporthoz hajlandó anyagi segítséget adni, amelynek következménye, hogy kevés anyagi eszköz jut a túrázás lehetőségének elősegítésére. A turisták vasúti és hajó utazási díjkedvezményeinek megszüntetése és a természetjárás előbbiekben ismerttetett elhanyagolása és lebecsülése a társadalmi vezetők nagy részének elkedvetlenedéséhez és a szakosztályok létszámának apadásához vezetett. A megmaradt jöképes-

segű természetjárók átálltak a versenyzés vonalára, hiszen úgy látták, hogy a célkitűzés a természetjáró tájékozódási versenyek fejlesztése lett. Sok embert elriasztott a túrákon való részvételi kötelezés, ami egyes sportkörökben felmerült. Sok helyen pedig, különösen a versenyek miatt bevont fiatal természetjárók és új aktívák körében az anyagiassal szembeni utóbbi fel a fejét, ami a természetjárók között azelőtt ismeretlen fogalom volt.

Nehézséget okozott a természetjárás, és most már elsősorban a túrázás fejlesztése terén, a felszerelések beszerzésének nehézsége, egyes cikkek igen magas beszerzési ára.

A „Természetbarát” c. lap megszüntetése elvágta a természetjáró tömegeket a központi vezetéstől és így azok maugkra maradvá, egyre inkább szétszéledtek. Súlyos hiba volt az, hogy a szakosztályvezetők képzés és túravezetők képzés úgyszólván teljesen el lett hanyagolva. Az OTSB és a BTSB évenként megrendezett 1—1 ilyen tanfolyama nem járt kellő eredményel.

Ilyen körülmények után hozta meg a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége 1954 decembri, a magyar sportra vonatkozó határozatát, amelyben előírja többek között a természetjárás tömegesítésének fontosságát is. A parthatározat a természetjárással kapcsolatos néhány területen hozott némi javulást, azonban általános és eredményes fejlődést az elmúlt több mint egy esztendő sem hozott.

A természetjárás fejlődésének, újabb tömegek bekapcsolásának szervezetiileg is sok akadálya van. Így mindenképp az OTSB nem tud kellő és eredményes munkát kifejtetni a természetjárással, bizonyos szervezeti nehézségek miatt.

Ez a tény hatással volt a helyi TSB-k természetjárással foglalkozó tevékenységére is. A BTSB-ben ma sem változott a helyzet és a munka fő részét a természetjáró tájékozódási versenyekkel való foglalkozás teszi ki, nem pedig a tömegesítés előmozdítása. Az előbbiekben vázoltak okozták azt is hogy éveken keresztül alig volt a természetjárásban kapcsolat az OTSB és a SZOT között, ahol ugyancsak keveset foglalkoztak a természetjárással. Mind e hibákat meg fokozza az is, hogy sem a BTSB, sem pedig a SZOT nem fordultak még a legfontosabb kérdésekben sem az OTSB-hez tanácsért, vagy állásfoglalásért.

Ugyancsak szervezeti hiba okozta azt az elkedvetlenedést, mely az Országos Társadalmi Természetjáró Szövetség munkáját jellemezte, miután a társadalmi szövetségek sok jó javaslata nem került megvalósításra.

Az Országos Társadalmi Szövetség sem látta el ezidáig megfelelően feladatát, kevés volt benne a régi tapasztalatokkal rendelkező vezetők és 1951 óta úgyszólván elnöke sem volt, a megbízott elnökök nem vezették a társadalmi szövetség munkáját.

Az alsóbbfokú TSB-k mellett működő társadalmi szövetségek hiányosak, munkájuk is sok tekintetben nem kielégítő. A sportoktatási munka területén nagy segítséget jelent, hogy az utóbbi 2—3 év alatt megjelentek a hosszú időn át nélkülözött természetjáró szakkönyvek legfontosabbjai. Így a „Természetjárás alapismeretei”, a „Természetjárás Kézikönyve”, melyek már az új turista oktatási tematika figyelembe vételével készültek és jelentős segítséget nyújtanak a természetjárók oktatásában, ami a nagyobb sportkörökben megindult. A „Túravezetők Kézikönyve, I. rész” a túravezetők képzését segíti. A Sportlap és Könyvkiadó Vállalat még néhány szovjet könyv fordításával segítette a természetjárással kapcsolatos ismereteket, illetve azok bővítését.

A természetjáró tájékozódási versenyek jobb rendezését szolgálta a „Természetjárás Versenyszabálya” és a „Természetjáró versenyek rendezése” c. kiadvány.

Az agitációs és propaganda munka területén eredményt jelent a „Természetjárás” c. havi képes folyóirat megjelenése, ami természetesen az oktatás és szervezés területén is megold néhány problémát. E lap színvonalá egyre jobban fejlődik, de tartalmi összeállításában, színvonalában, a kiállításában vannak ki nem elégített követelmények. A lap szerkesztési munkájához azonban nincsenek meg az alapvető feltételek.

Pártunk határozata óta a „Népszava” foglalkozik a természetjárás tömegesítésének problémáival, s minden pénteken állandó rovatban közli a beküldött túra-kiírásokat. A „Szabad Nép” és az „Esti Budapest”, a „Sport és Testnevelés” is foglalkozik a természetjárással, azonban a „Népsport” vajmi keveset, jóllehet nagy segítségünkre lehetne egy-egy jó szakcikk is. A természetjárás propagandáját szolgálja két eddig megjelent plakát is, amelyet az idén egy újabb követ.

Ugyancsak a természetjárás propagandáját szolgálja a hetenként kétszer az esti órákban, társadalmi munkások segítségével működő „Természetjáró Tájékoztató Szófogalalt”. Újabb tömegek bekapcsolódását várjuk az ideai túrapontverseny kiírása alapján, melynek lényege, hogy értékelésben minden résztvevőt, tehát nem szervezett természetjárót is figyelembe vesznek.

A minősítés lassan tért hódít a természetjáróknál is. Különösen a „Magyar Népköztársaság Természetjárója” cím és jelvény megszerzése iránt van nagy érdeklődés. Az 1954. évi teljesítmény alapján 1955-ben 4 természetjáró érte el az „Erdemes Sportoló”, 39 az I. osztályú, 101 a II. osztályú, 271 a III. osztályú sportoló és 302 a jelvényes minősítési fokozatot.

1956-ban életbelépett új minősítési rendszerben a túrázással és versenyzéssel külön is meg lehet szerezni a minősítést, míg eddig a minősítés alapja csak a túrázás volt.

Sok nehézséget okozott a természetjárás fejlődésében a Turistaházakat Kezelő Vállalat munkájában jelentkező hiányosság.

A Vállalat részéről az utóbbi időben több támogatással találkozunk, bár a vállalati jelleg ma is sok megatlatlan és a természetjárás fejlődését akadályozó problémát okoz.

Meg kell említeni, hogy egyes vidékek felkeresése sok nehézséget jelent természetjáró szempontból, mert pl. a Bükk hegységi turistaházak hálójelyeinek száma a fő idenyben nem elegendő, a Vértes, Gerecse, Cserhát, Sátoros hegységek pedig egyáltalán nincsen turistaház.

Nagy segítséget jelent majd a Mátrában, 1956-ban részben felépülő új turistaház. Sok vita előidézője a turistaútjelzés létesítésének kérdése. Több helyen azonban ez nem a szükséges mértékben történik meg.

Az ifjúságnak a természetjárásba való bekapcsolása terén nagy az elmaradás. Az Oktatásügyi Minisztérium keveset foglalkozik a természetjárással a tanuló ifjúság körében.

Jóllehet az ifjúság igen nagy érdeklődést tanúsít a természetjárás iránt, amit az bizonyít, hogy egyes pedagógusok kezdeményezése igen szép helyi eredményekhez vezetett szerte az országban. Különösen említésre méltók a Veszprém megyei eredmények, ahol a pedagógus társadalmi természetjáró aktívák munkája során Veszprémben 3 általános iskolában, 2 gimnáziumban és a Közgazdasági Technikumban, Keszthelyen a Közgazdasági Technikumban, továbbá Pulán és Farkasgyepűn alakultak ifjú turista szakkörök. Az általános iskolások területén csak az úttörőházak turista szakkörrei mutatnak lassú fejlődést.

A középiskolák vonalán, néhány sportkör természetjáró szakosztályába bevont fiatal jelenti a természetjárást.

A főiskolák és egyetemek hallgatóinak elenyésző hányada vesz részt a néhány Haladás sportkörrel természetjáró szakosztály munkájában. E szakosztályok többsége is állandóan panasza tárgyává teszi a Haladás SE nemtörődömségét, amit a természetjárás irányában tanúsít. Az MTSE területén, de itt is főleg Budapesten van fejlődés.

A DISZ-szervezetek többnyire kívülről várják a segítséget és a kezdeményezést. Rugalmasabb a DISZ budapesti bizottsága, ahol fiatal természetjárókból szerveztek állandó tanácsadó bizottságot. A természetjáró tájékoztatói versenyek területén — igen fiatal sportágról lévén szó — elvi kérdésekben is sok vita van. 1951 óta a folyó évben a harmadik javított és bővített versenyszabály jelenik meg. A természetjáró versenyzők, bírók és szakvezetők egy része a nyugati „Orientierung” tájékoztatói sport jellemzőit, pl. a gyorsaságot kívánják átültetni az egyébként már kialakult és megállapodott versenyzési ágakba, amelyet hozzánk hasonló formában üznek a Szovjetunióban, Romániában és Csehszlovákiában.

A természetjáró tájékoztatói versenyeket csapatbajnoki rendszerben (területi), továbbá szakmai, egyéni bajnokságok rendszerében, valamint országos, egyesületi és sportköri versenyeken bonyolítjuk le.

Az 1955. évi országos bajnokságban 269 csapat (Budapest: 179) vett részt, 1477 versenyzővel (Budapest: 717 fő).

1951 óta a magyar természetjárók nemzetközi rendezvényen nem vettek részt, ilyet nem is rendeztünk. Az elmúlt évek során kifejezetten természetjáró céllal kiutazások (sem csoportos, sem egyéni) és csera akciók nem voltak.

Ez a körülmény Magyarországon, főleg a sziklamászó sport teljes visszafejlődéséhez is vezetett, bár még ma is megvan a gyakorlati célokna megfelelő hazai lehetőségek. Általában leszögezhetjük, hogy a természetjárás a hazai adottságoknak és viszonyoknak nem megfelelően fejlődött és a helyzet a párthatározat óta sem javult kielégítően.

II.

Az OTSB Elnöksége a természetjárás helyzetének megvizsgálása után szükségesnek tartja a természetjárás széles körben elterjesztését, s a gátoló akadályokat megszüntetni.

1. A természetjáró sport fejlődését gátolja a jelenlegi szervezeti felépítés. Ezért az illetékes szervek bevonásával 3 hónapon belül egy bizottság tegyen előterjesztést a természetjárás szervezeti kérdéseinek megoldására. Felelős: Erős Antal.

2. A természetjárás tömegesítésének elősegítése céljából a TSB-k irányítása és ellenőrzése mellett Budapesten, Egerben, Miskolcon, Pécsen és Veszprémben természetjáró klubokat kell létesíteni. A klubok feladata a természetjáró káderek nevelése, képzése, előadások, tanfolyamok, könyvtár, térképtár, filmek stb. útján.

Általános természetjáró ismeretek terjesztése. Segítségnyújtás kirándulások és túrák szervezéséhez, ilyeneknek a klubok által való szervezése, külön vonatok, külön hajók stb. indításával is. A klubok munkájának tapasztalatait felhasználva a későbbiek során további klubokat kell szervezni. A klubok működéséhez szükséges anyagi fedezetet az illetékes TSB költségvetésében kell biztosítani.

3. Biztosítani kell, hogy az OTSB-ben önálló előadó foglalkozzék a természetjárással, ideiglenesen megfelelő adminisztratív munkaerő beállításával.

4. Meg kell javítani az Országos Természetjáró Társadalmi Sportszövetség munkáját, elsősorban a munkásturista tapasztalatokkal rendelkező aktívák bevonásával.

5. Természetjárásra különösen alkalmas területek TSB-ii, — budapesti, Borsod, Heves, Győr és Komárom megyei — tűzzék napirendre a természetjárás helyzetének értékelését és tegyék meg a tömegmozgalmá váló fejlesztéshez szüksé-

A határozat végrehajtása

Az OTSB elnökhelyettese, Sebes Gusztáv elvtárs 1956. augusztus 11-én ellenőrizte az OTSB Elnökségének a természetjárás helyzetéről szóló határozata végrehajtását. A megbeszélésen az OTSB Módszertani Osztályának vezetője, a természetjárás főelőadója, illetve a Társadalmi Természetjáró Sportszövetség elnökhelyettese és titkára vettek részt.

Megállapítást nyert, hogy a határozat egyes pontjainak végrehajtásáért történtek már eredményes lépések, más feladatok még csak az előkészítés állapotában vannak.

A természetjárás szervezeti kérdéseinek megoldására vonatkozó előterjesztés szeptember hó végéig készül el. Az eredeti határidő meghosszabbítása azért történt, mert a lengyelországi tanulmányút tapasztalatain kívül az 1956. augusztus 24.—szeptember 10. között rendezendő csehszlovákiai tanulmányút ill. nemzetközi természetjáró találkozó tapasztalatait, valamint a SZOT Sportosztályának romániai tanulmányútján szerzett tapasztalatokat is fel kívánjuk használni. A javaslatot az alsóbb fokú TSB-kben és a sportegyesületekben dolgozó természetjáró szakemberekkel is meg kívánjuk vitatni.

Az ország különböző helyein természetjáró klubok, létesítésére vonatkozó irányelvek kidolgozása III. negyedév munkaterveinkben szerepel és megoldásánál figyelembe kell venni az esetleges átszervezési szempontokat is.

Az OTSB főelőadójának munkafeltételeit ezidáig azzal segítette elő az OTSB, hogy mellé külön adminisztratív segítséget állított be. Le kell szögezni, hogy már ez az intézkedés is jelentősen meggyorsította az OTSB-ben a természetjárással kapcsolatos teendők ellátását.

A határozat 4. pontja alapján szeptember hó folyamán összehívjuk a régi Természetbarátok Turista Egyesülete, III. a Munkás Testvér Egyesület ezüstműtárába jövő tagjait és baráti beszélgetés során felkérjük őket segítség nyújtására.

Az érintett megyei TSB-kenél az OTSB Szervezési Főosztálya megvizsgálja, hogy mit tettek a határozatból rájuk háruló feladatok végrehajtása érdekében.

A megyei társadalmi sportszövetségekbe, valamint a megalakítandó klubokba vezetőként bevonandó aktívák részére a IV. évnegyedben rendezünk kétételes tanfolyamot, amelynek tematikáját már készíti a szövetség Oktatási és Módszertani Bizottsága. Feltétlenül nagy gondot kell arra fordítani, hogy a megyék megfelelő kádereket küldjenek e tanfolyamra.

A túrávezetőképzés egyike a legfontosabb feladatoknak, hiszen ez előfeltétele újabb tömegeknek a természetjárásba való bevonásának. Az utóbbi időben a Vasas SE és a Törekvés SE rendezett túrávezetőképző tanfolyamokat. Most a szövetség Szervező Bizottsága a többi SE-ket, ill. a vidéki TSB-eket is mozgósítja tanfolyamok szervezésére. Ugyanez vonatkozik a szakosztályvezető képzésre is.

A Sport Lap- és Könyvtáradóval kapcsolatos határozat terén megállapítható, hogy a természetjáró kiadványok lénye-

gesen jobb kivitelben és minőségben készülnek. A kiadó most már egyre inkább figyelembe veszi a szövetség javaslatát. A „Természetjárás” c. lap anyagi feltételeinek biztosítására is ígéretet tett az OTSB elnökhelyettese.

A külön természetjáró minősítési jelvények rendszeresítésének kérdése összefügg az átszervezéssel és így erre is csak később kerülhet sor.

Az útjelzések jobbá tétele érdekében az OTSB központi költségvetésében lesz — előreláthatólag 1957-ben — megfelelő összeg biztosítva.

Megállapítást nyert ugyanis, hogy a megyei TSB-k általában nem foglalkoztak megfelelő módon ezzel a kérdéssel. Sok helyen jelentett akadályt az is, hogy nem volt meg az útjelzésekhez szükséges anyagi fedezet. Meg kell azonban azt is említeni, hogy egyes területek jelzésére aktívák sem állanak rendelkezésre. Így pl. a Mátra hegység jelzésére Heves megyében, és a Zempléni hegység jelzésére Borsod megyében. Helyes lenne, ha e megyékben megvizsgálná a helyi szövetség ezt a kérdést.

A természetjáró tájékoztatói versenyek helyzetével foglalkozik az újraszervezett Országos Bírő Tanács. Itt is figyelembe vesszük a most szerzett külföldi tapasztalatokat.

A Turistaházakat Kezelő Vállalat helyzetének vizsgálata a természetjárás átszervezésével összefüggő kérdés, ami együttesen nyer elintéztést. A mátrai turistaház tervmunkálatai már befejezettek. Az építkezés mielőbbi megkezdésének érdekében az OTSB Elnöksége eljár az építésiügyi miniszternél. A férőhelyek bővítése érdekében 31 db 10—15 személyes sátrat szerzett be a vállalat.

ges intézkedéseket, erősítsék meg a természetjáró társadalmi sportszövetséget.

6. Az országos és a megyei társadalmi sportszövetségekbe, valamint a megalakítandó klubokba vezetőként bevont aktív részére még a folyó évben kéthetes tanfolyamot kell szervezni.

7. A szakosztályvezetők munkájának megjavítására, valamint a tömegmozgalomhoz szükséges tūravezetőképzés érdekében Budapesten a sportegyesületek, vidéken a TSB-k haladéktalanul szervezzenek szakosztályvezető, illetve tūravezető-képző tanfolyamokat az OTSB által megküldött tematika alapján.

8. A „Természetjárás” c. lap eredményes fejlesztése érdekében biztosítani kell a felelős szerkesztő megfelelő munkakörülményeit. A színvonalasabb cikkek érdekében pedig biztosítani kell a jelenlegi igen szűk honoráriumkeret felemelését. A természetjáró szakkönyvek, útikalauzok kiadásánál biztosítani kell a megfelelő oldalszámot és az ábrák, térképmellékletek, valamint kűlalak minőségű javítását.

9. A természetjárók számára külön minősítési jelvényeket kell rendszeresíteni, de az egységes sportminősítési szabályzatnak megfelelő fokozatokban.

10. Az ország turista útjainak jelzésrendszerét és hálózati tervét továbbra is az OTSB hagyja jóvá és az utak jelzéséhez szükséges anyagi fedezetet az illetékes TSB-k-nél kell biztosítani.

11. Meg kell vizsgálni a természetjáró tájékozódási versenyek helyzetét, rendszerük helyes, vagy helytelen voltát és a nemzetközi kapcsolatok ilyen irányú fejlesztésének kérését.

12. Annak érdekében, hogy a turistaházak fokozottabban elégtessék ki a természetjárók igényeit, a Turistaházakat Kezelő Vállalat munkáját és helyzetét meg kell vizsgálni.

13. A természetjárók elhelyezési igényei kielégítése érdekében a II. ötéves terv keretében a Mátrában és a Bükkben egy-egy új turistaházat kell építeni. E mellett a nyári nagyforgalmú idényben a helyi igényeket kielégíteni nem tudó turistaházak mellett sátor táborokat kell létesíteni.

A turistaházak fejlesztéséhez, működésének társadalmi ellenőrzéséhez meg kell szervezni a házaknak természetjáró szervek (pl. szakosztályok, társadalmi sportszövetségek) által történő patronálását.

14. Az OTSB Elnöksége felkéri a SZOT Titkárságát, hogy ellenőrizze a sportegyesületek természetjárással kapcsolatos tevékenységét és a természetjáró szakosztályok gazdasági megerősítése érdekében a sportkörök-nél a jóváhagyott költségvetések szerinti gazdálkodást.

15. Az OTSB Elnöksége hozzájárul ahhoz, hogy az 1956 év nyaratól a baráti államokkal természetjáró cseretűrák szerve-

ződjenek a részvevő sportolók költségére és az ezzel kapcsolatos gazdasági (elhelyezési, szállás stb.) kérdések megoldásával a Turistaházakat Kezelő Vállalatot megbízza.

16. Az OTSB Elnöksége felkéri a Minisztertanácsot, hogy tegye lehetővé legalább 5 főnyi szervezett természetjáró csoportok részére az 50%-os kedvezményű utazást vasúton és hajón, továbbá vasúttal és hajóval el nem érhető vidékeken a 33%-os kedvezményt az autóbuszokon. Ezenkívül az SE-k, TSB-k által szervezett külön vonatokra egész éven át engedélyezze a 66%-os különvonati kedvezményt.

Felkéri továbbá a Minisztertanácsot arra, hogy a csehszlovák—lengyel államközi turistamegállapodáshoz hasonlóan kezdeményezzen tárgyalásokat annak érdekében, hogy a baráti államokkal a szervezett természetjáró cseretűrák útlevél- és vízumkötelezettség nélkül megindulhassanak.

17. Az ifjúságnak a természetjáró mozgalomba való bevonása érdekében az OTSB felkéri a DISZ Központi Vezetőségét, hogy a sportsztály egyik munkatársát kizárólag a természetjáró ügyek intézésével bízva meg. Az Úttörő mozgalom belüli kirándulások elősegítése érdekében az úttörőházak útján szervezzenek tūravezetőképző tanfolyamokat és ezen keresztül is nyújtsanak segítséget ahhoz, hogy minél több úttörő szerezzék meg a „Természetjárás Ifjú Mestere” jelvényt.

Az „Ismerd meg hazádat” mozgalom keretében tegyék lehetővé újabb sátor táborok létesítését és szervezzenek mozgó táborokat is a DISZ fiataljai részére.

18. A tanuló ifjúság természetjárásának elősegítésére, irányítására az OTSB Elnöksége felkéri az oktatásügyi minisztert, hogy ilyen feladatok elvégzésével bízjon meg valakit.

19. Az OTSB Elnöksége felkéri a belkereskedelmi minisztert, hogy vizsgálja meg a legfontosabb természetjáró felszerelések (bakancs, vihar kabát, hátizsák, sátor stb.) árcsökkenésének lehetőségét, esetleg kötött számban, utalványrendszer alapján.

20. Az OTSB Elnöksége felkéri a közlekedés- és postaügyi minisztert, hogy a felügyelete alá tartozó megyei idegenforgalmi hivatalok és az OTSB irányítása alatt működő természetjáró szervek együttműködésének kérdését közösen vizsgálják meg.

21. Az OTSB Elnöksége felkéri a honvédelmi minisztert, hogy kísérje figyelemmel a természetjárás helyzetét és tegyen javaslatot a honvédelmi előképzés szempontjainak a mozgalomban való érvényesítésére.

22. Az OTSB Elnökségének jelen határozatát valamennyi TSB mellett működő Társadalmi Természetjáró Sportszövetség tárgyalja meg és saját feladatait ennek alapján határozza meg.

Hegyi Gyula s. k.
elnök

továbbá új összecusukható ágyakat, valamint nagyobb mennyiségű teácarót.

A természetjáró szakosztályok gazdasági helyzetének vizsgálatát a Szövetség Szervező Bizottsága megkezdte.

Az OTSB több természetjáró szakosztály külföldi utazásához nyújtott adminisztratív segítséget. Ezenkívül megindult az OTSB által a Német Demokratikus Köztársaságba szervezett cseretűrák lebonyolítása is. Augusztus hónapban 350 német természetjáró érkezett hazánkba. A kintutazó magyar természetjárók száma — bár azonos lehetne — lényegesen kevesebb.

A jövő évre az OTSB által szervezett cseretűrák lehetőségét ki kívánjuk terjeszteni Csehszlovákiára, Lengyelországra és más területekre is.

Az OTSB elnökhelyettese ígéretet tett arra, hogy a Szövetség Elnöksége által elkészített utazási kedvezmény javaslatot a Minisztertanács elé terjeszti.

A határozat többi részének megvalósításával az OTSB Szervezési Főosztálya, ill. a Szövetség tovább foglalkozik.

Nagy segítséget jelentene a munkában, ha a természetjáró szervezetek és maguk a természetjárók a határozattal kapcsolatos megfigyeléseiket, javaslataikat eljuttatnák az OTSB-hez, vagy vita céljából a „Természetjárás” szerkesztőségébe.

Székely Miklós

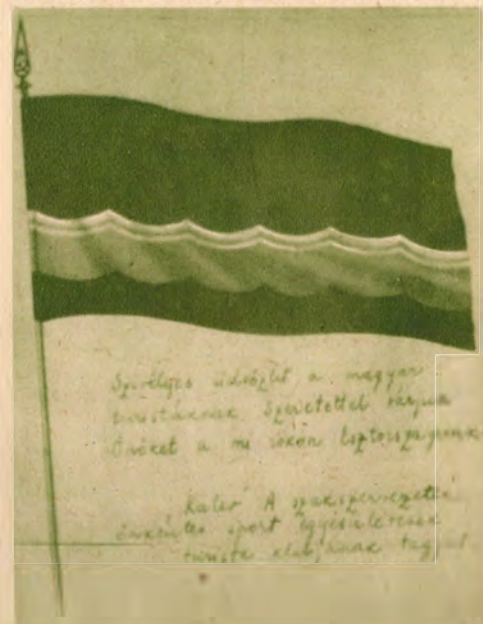
Nemzetközi kapcsolataink

Nemzetközi természetjáró találkozót rendezett a Csehszlovák Testnevelési és Sportbizottság 1956. augusztus 26—29-én Pod-Banskoban, a Magas-Tátrában. A találkozón — 1951 óta először — magyar természetjáró küldöttség is részt vett. A küldöttség vezetője Erős Antal az OTSB főelőadója, tagjai: Székely Miklós, az Országos Társadalmi Természetjáró Sportszövetség titkára, Tátrai Rupert a Budapesti Társadalmi Természetjáró Sportszövetség titkára és Borsi Lőrinc a Veszprém megyei Társadalmi Természetjáró Sportszövetség elnöke. A küldöttség a találkozó után még 10 napig marad Csehszlovákiában a természetjárás szervezeti kérdéseinek és helyzetének tanulmányozására, továbbá a meghívott 18 európai állam küldöttségeivel való tapasztalatcserére.

★

Július hó végén észtt természetjárók jártak Magyarországon. Ez alkalommal megkeresték az OTSB-t és az észttországi természetjárók baráti üdvözlét tartalmazó ajándékkönyvet adták át az OTSB és a mellette működő Társadalmi Természetjáró

Sportszövetség képviselőinek. Az észtt természetjárók annak a reményüknek adták kifejezést, hogy a jövő évben nagyobb számú természetjáró cseretűrát bonyolíthatnak le a magyar természetjárókkal. Az öt részvevőből álló csoport a Budai hegyekben közös tūrán vett részt az OTSB természetjáró aktíváival. Az észtt természetjárók üdvözlét tartalmazó könyvlap fac-similejét mellékelten közöljük.

Olvassd és terjeszd a
TERMÉSZETJÁRÁST,
a turisták lapját!

Felhívás

Az elmúlt idők során egyre több panasz érkezett különböző természetjáró szakosztályoktól, hogy az ország hegységeiben és erdében tett útjaik során olyan kártevő jelenségeket észlelnek, melyek a népgazdaság, valamint a tudományos kutatómunka érdekeit sértik. E kártevő tevékenység ellen hatékonyan fellépni nem tudnak, mert intézkedési joguk nincs.

A Belügyminisztérium fenti kérelemmel egyetértett és felkérte az OTSB-t, hogy a segédrendőri jogkörrel való megbízás céljából közölje az ilyen feladat ellátására alkalmas önkéntesen jelentkező természetjárókat.

Kérjük azokat a sporttársakat, akik hivatást éreznek a természetjáró segédrendőri feladatok ellátására, hogy személyi adataik (név, lakhely, foglalkozás, sportkör) közlése mellett jelentkezzenek az illetékes megyei (budapesti) testnevelési és sportbizottságoknál.

A természetjáró segédrendőrök feladata lesz, hogy turák alkalmával észlelt szabálytalanságok, kártevések esetében a szükséges intézkedéseket megtegyék.

Erős Antal
főelőadó

★

A Spartakusz SE országos elnöksége mellett működő természetjáró szakbizottság megalakult. A bizottság versenyt hirdetett, melynek során a legtöbb túrát, legnagyobb létszámmal szervező szakosztály nyeri el az egyesület tiszteletdíját.

★

A V. Meteor szakosztályai közül a túra-pontversenyben a 6. forduló után az Állami áruházak, a BVT tanuló iskola, illetve a Székesfehérvári V. Meteor (új szakosztály) érték el kategóriájukban a legjobb eredményt.

★

Az országos kék jelzés a Telekesi thói új vonalon, a Békó déli oldalán induló szintúton halad a Békónyakra. A Békó sziklás gerincén az egriek kék kereszt jelzést festenek. Almár vasúti megálló mellett az Egri Vasas kulcsos szállást létesített. Nagy csoportok számára van hálókahely. Előzetes levéiben értesítést kér a szakosztály.

★

Lapzárta minden hó 10-én. Kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza.

Könyvszemle

Észak-Magyarországi KÉPESKÖNYV, valamint LILLAFÜRED barlangjai címen adott ki a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei tanács Idegenforgalmi Hivatala két értékes ismertető füzetet. Legszébb és legnagyobb kiterjedésű hegyvidékünk fényképes és szöveges tájismertetői elősegítik a területek még közelebbi bemutatását. Az előbbi 6, a Lillafüredj 5 forintos árban kapható a hivatalnál.

Bertóti István: VADGAZDALKODÁS ÉS VADASZAT címen díszes külsejű könyvet adott ki a Mezőgazdasági kiadó. A vadászat ma már nem néhány kiváltságos szónakozása, hanem fontos nemzetgazdasági tényező. Eppen ezért nem mellékes, hogy mi, akik az erdőket járjuk, ismerjük meg a vadóvás, vadvédelem, vadnyerészet legfontosabb szempontjait. Jobban megismerve a vadgazdalkodás kérdéseit, hamarabb tudunk közös nevezőre jutni az erdő- és vadvédelmi szervekkel. A sok illusztrációval ellátott könyv kapható az Állami könyvesboltokban.

FILM. Füst az erdőben a legújabb színes szovjet ifjúsági film címe. Lehetne az is a címe: A tájékozódás fontossága, mert izgalmas történet keretében oktatja az iskolás fiatalokat a földrajz, tájékozódás szükségességére. Örülünk, hogy végre a mi sportágunkhoz kapcsolódó érdekes nevelő filmet láthatunk.

A Magas-Tátra havas ormai között lejátszódó KÉK KERESZT című film emel emléket a lengyel havasi mentőszolgálat áldozatkész harcosainak. A mentőszolgálat tagjai bátor helytállással küzdik le a természet akadályait és kerülik ki a gyilkos fesszaga golyókat, hogy megmentse a sebesült partizánokat. Mind két film maradandó élményt nyújt a természet szerelmeseinek.

Vízszintes: 1. Pont a Budai hegyekben. 10. Ezzel szántanak. 11. Női keresztnev. 12. Épület része. 14. Kérdőszó. 18. Egyforma magánhangzók. 18. Betű kiejtve. 19. Pont a Budai hegyekben. 23. Tívi, Budakeszin. 24. Folyó spanyol neve. 25. Pont a Budai hegyekben. 30. Legfontosabb. 32. Fordított névelő. 33. Ellentétes kötőszó. 34. Svédnek és rabnak van (l). 38. Nagy halfaj. 38. Fogal közt morzsol. 39. Pont a Budai hegyekben.

Függőleges: 1. Pont a Budai hegyekben. 2. Ez ássa másnak a vermet (l). 3. Mutató névmás, fordítva. 4. Kicsinyítő képző. 5. A legyőző teszt. 6. Téli közlekedési eszköz. 7. Feltételes kötőszó. 8. Gazdasági Főtanács. 9. Tibeti háziállat. 13. Pont a Budai hegyekben. 15. Gyakori kínai keresztnev. 17. Így kiált a néma indán (l). 19. Penészedés eredménye. 20. Könnyhullatva kesereg. 21. Vajon megvédelmez? 22. Régi magyar név. 28. Keresztül. 27. A vérkeringés központja.

28. Szülőföld. 29. „Grófi” rövidítés. 31. Ottbőregység. 33. Komárom megyei község. 35. Mutató névmás. 36. VR. 37. Római fillér. 38. Rag.

Készítette: Horváth Péter.
Beküldendő szeptember 30-ig: vízszintes 1, 19, 25, 39, függőleges 1, 13.

Júliusi FEJTŐRŐ helyes megfejtése: Kelezenszék, Halomvár, Dorongos, Nagykomáza, Kemesnye, Gulicska Könyvtálmakaptak: Csaba László, Wasserbunger Éva, Székely Imre Budapest.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10			11				12	13
14		15	16			17	18	
		19	20			21	22	
23							24	
		25	26	27	28		29	
30	31			32				33
34		35	36			37	38	
		39						

Z. J. Sopron: Az említett területekről már közöltünk leírást.

F. A. Csorvák: Lapunkban elsősorban turista vonatkozású, illetve túraterről szóló leírásokat tudunk közölni.

B. Gy. Pilsicsaba: Levélben felvetett kérdéssel már foglalkoztunk. A túlzott dohányzás káros, de nem ez hátráltatja a tömegesítést, hanem a turista utazási kedvezmény hiánya és más okok.

B. D. J. Budapest: Beküldött cikkét nem tudjuk közölni. A fényképek inkább családi albumba valók.

Cs. L. Budapest: Most már fokozatosan rátérünk olyan leírások közzétételére is, amelyek nem egy nagyobb túra erőfeszítését kívánják meg, hanem az ismertető hegyvidékek részleteit mutatják be.

Többeknek: Minden lapunkkal kapcsolatos észrevételt szívesen fogadunk és azokat munkánkban fel is használjuk. Szerénytelenség lenne, ha a lapot dícsérő leveleket leközölnénk, a csak hibákat felvető közlemények egyoldalú képet nyújtanának. Helyesebbnek tartjuk, ha ismét olvasó ankétot tartunk és ott együttesen beszéljük meg a kérdéseket.

Természetjárás

Az OTSB havi folyóirata • Megjelenik minden hó elején • A szerkesztő bizottság tagjai: Déval János, Erős Antal, Maróti Erika, Nagy Endre, Szaniszló József, Székely Miklós, Temesrékásy Mihály • Felelős szerkesztő: Kunsági Viktor • A kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója • Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII, Baross tér 2. II. em. Távbeszélő: 143-422 • Terjesztik: Budapestben a Főposta Hírlapterjesztő üzeme, vidéken: a helyi lapterjesztéssel foglalkozó postahivatalok • Előfizetés: Posta Központi Hírlap Iroda, Budapest V, József nádor tér 1. Távbeszélő 180-850 • Előfizetési ára: egy évre 32 forint, fél évre 18 forint • Csekk számszám: 61 251 • Példányszám: 5000

56/1968 — Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest — Felelős vezető: Janka Gyula igazgató

... hogy a budapesti természetjárók szeptember 16-i, törökmezői találkozója alkalmával a kerületi szövetségek csillagtúrákat szerveznek. A XIII. kerületiek a Magyarkúton, az V. kerületiek a Morgó patakon, Hegyestetőn, Malom völgyön át irányítják túráikat a találkozói színhelyére. A találkozóra a B.T.S.B. különvonatot indít,

... a Textilipari Kutató Intézet turistái Dobogókőn 35, Hegyestetőn 37 fővel rendeztek túrát. A veszprémiek különvonaton látogatták meg a Somlóhegyet,

... a Bp. V. Meteor természetjáró szakosztálya a régi természetbarátok részére találkozót rendezett szigetmonostori vízitelepén,

... az V. kerületi TSB ősszel rendezte meg első ízben természetjáró elméleti versenyét. Részletes kiírást szívesen küld az érdeklődők részére,

... a Bp. Siketek mintaszerű versenyt rendeztek a Cházár András vándorserlegért. A versenyt a MÁVAG II. csapata nyerte, második a Szállítóberend, gyára I. csapata, harmadik a Sodronykötélgyár. A Siketek természetjáró szakosztálya október 13-14-én tartja tízéves jubileumi találkozóját. Ennek keretében versenyt is rendez meghívott csapatok részére,

... a XIII. kerületi szövetség természetjáró fotókiállítását rendez decemberben. Részleteket később közlünk,

... a MÖHOSZ levélbeni ígéretet tett az angyalföldi turistáknak, hogy nem fog megismétlődni a múlt számunkban panaszolt eset,

... a Spartakusz Építő és Faipari természetjáró szakosztálya az ősz folyamán több barlangtúrát tervez,

... Felsőtárkánytól északra a Koronás őrházban, a zöld jelzés mentén, a fiatal erdész szívesen nyújt kisebb csoport részére szállást. Tej, túró is kapható,

... az egri turista- és diákszallást hivatalos idők alatt lehet igényelni az Idegenforgalmi Hivatalnál (autóbusz főállomás mellett),

... a Veszprém megyei TSB által rendezett Balatoni-Kupa természetjáró tájékozódási versenyen első és így az ezévi védő a Bp. Szikra csapata lett 29 helyezési ponttal, A Bp. Törekvés 26 ponttal második, a Pécsi Törekvés 24 ponttal a harmadik.

Az elégedettség és a jól végzett munka tudata sugárzott a Budapesti Bíró Tanácsnak az ez évben lebonyolított bajnokságokról szóló beszámolójából. Joggal! A 200 bírói megbízásból — előre bejelentett indokolt akadályoztatás miatt — csupán hat esetben kellett a feladatot másra bízni. Ez a tanács tagjainak lelkes, fegyelmezett, áldozatkész magatartását igazolja. A csapatbajnokságokon részvevő csapatok példás sportszerűséggel, baráti szellemben küzdöttek a versenyeken.

A versenybírók az évben olcsóbban tervezték, de jól is gazdálkodtak. Az I. osztály 4 fordulójára mintegy 32 000 forintba került, amit indokoltnak a magasfokú követelmények, de a többi osztályok versenyének költségei lényegesen kisebbek voltak. Végeredményben a Budapesti rendezett 36 verseny teljes költsége 129 000 forintot tett ki.

A nevezések túlhaladták a múlt évit. Az előző évi 179 nevezéssel szemben (149 küzdött végig), ez évben 205 csapat nevezett és 178 csapat végig versenyzte a fordulókat. Nagyobb lemorzsolódás az ifjúsági és női II. osztályban volt. Legjobban a Trautmann sporttárs által vezetett XI. kerületi verseny-csapatát mutattak példát a sportszerűségéből, mert minden benevezett csapat, minden fordulón részt vett. Jól működött még a IV. és a VI. kerület is. A legnagyobb lemorzsolódás kerületi vonalon a IX.-ben volt.

Komáromi elvtársnak, a Bíró Tanács elnökének beszámolója részletesen ismertette az egyes osztályok értékelését, majd beszámolóját azzal a kíváncsággal zárta, hogy a végleges versenyzabályzat használja fel a jó tapasztalatokat és tartalmazza a bevált versenyfajták pontos szabályzatát.

Az eredményhirdetés és díjkiosztás után a társadalmi szövetség elnökségének jutalmalt osztották ki a csapatbajnokságok során jól működő aktívák között. Ezután ismertette a jövő évi bajnokságok tervezetét.

K. V.

A budapesti CSB-ok eredményei:
(Az I. oszt. és női I. oszt. eredményeit már közöltük)

II. osztály

1. Haladás T. T. K. 63, 2. Vasas Izzó 57, 3. Vasas Eka 56, 4. Vasas Kábel és Sodronykötél 49, 5. V. L. Goldberger 49, 6. Rp. Törekvés 42, 7. Vasas Finommechanika 40, 8. Budapesti Siketek 33, 9. V. M. Piért 29, 10. Vasas Kismotor és Gépgyár 25, 11. Szikra Kénsavgyár 15 helyezési ponttal. A Törekvés Keleti Posta nem indult el.

Új kulcsos ház

A Szombathelyi Pamutipar V. Lobogó természetjáró szakosztálya ez évben alakult. Túrátunk, versenyeken vettünk részt, de ez nem elégtett ki bennünket. Felfedeztünk a Kőszegi hegyekben, Velem község mellett egy rogoza villát. Hat évre bérbe vettük és megindult a harc, a romházból turistatömhont építeni!

Szabad időnkben, minden percünket erre áldozva dolgoztunk. Ma már büszkén jelenthetjük, hogy kész a mi kis otthonunk,

III. osztály:

1. Vasas FORSZ 55, 2. Haladás Közgazdasági E. 45, 3. Vasas Szállítóber. Gyára 45, 4. V. Meteor Pest megyei Fűszert 36, 5. Szikra Kőbányai Könnyűfémű 35, 6. Vasas Főgaskerékgyár 30, 7. Bp. Szikra 28, 8. V. M. Beruházási Bank 25, 9. Vasas MIKÉV 23, 10. Vasas Magyar Acél 4 helyezési ponttal. BVT MELYÉPTERV és a Vasas Csepeli Nagytömeg nem indult.

Tartalék-csoport:

1. Bp. Törekvés 40, 2. Vasas MAVAG 40, 3. Vasas Danuvia 38, 4. Bp. V. Meteor 30, 5. Vasas Csepel 28, 6. Bátya Pedagógus 27, 7. Pesti Törekvés 24, 8. Bőripari Spartakusz 19, 9. Vasas TAKI 14 helyezési ponttal.

Ifjúsági I. osztály:

1. Bp. Szikra 51, 2. Bőripari Spartakusz 45, 3. Pesti Törekvés 39, 4. Vasas MAVAG I. 37, 5. Bp. Törekvés 26, 6. Bp. V. Meteor 25, 7. Építők MELYÉPTERV 18, 8. Rp. Törekvés 12, 9. Vasas MAVAG II. 12 helyezési ponttal.

Ifjúsági II. osztály

1. Vasas Duclos 29, 2. Bp. Szikra 25, 3. Pesti Törekvés 25, 4. Bp. Törekvés 25, 5. IV. kerületi Bátya I 23, 6. V. M. APISZ 21, 7. Vasas Danuvia 14, 8. Vasas Csepeli Nagytömeg I. 14, 9. MTH IV. Intézet 12, 10. Kőbányai Törekvés 12, 11. Bp. V. Meteor 12, 12. Bátya Pedagógus 11, 13. Vasas MAVAG 9, 14. IV. Bátya II. 7, 15. Iparclikk. K. Iskola 6, 16. Törekvés Dózsa Főműhely 3 helyezési ponttal.

Női II. osztály:

1. V. M. Piért 35, 2. Traktor Erdézet 34, 3. Vasas Izzó 30, 4. Vasas MAVAG II. 30, 5. Csepeli Vasas 28, 6. Vasas Elektronikus 26, 7. V. M. Termény és örlemény 25, 8. Vasas Szállítóber. Gyára 24, 9. Vasas MAVAG I. 19, 10. Bátya Pedagógus II. 18, 11. Vasas VIII. Forogógép 16, 12. Bátya Pedagógus 13, 13. V. Lobogó Kistext. 12, 14. Bp. Törekvés 10, 15. Vasas Finommechanika 5 helyezési ponttal.

Az OTSB mellett működő Természetjáró Társadalmi Szövetség elnöksége kijelölte a Versenybíró Tanács új vezetőségét. A vezetőség elnöksége és tagjai: Szász Károly elnök, Pásztor János eln. h., Soltész Béla titkár; tagok: Balázs Zoltán, Jávorka Péter, Holba Vilmos, Komáromi Jenő, Temesrékási Mihály, Thuróczy Lajos.

Taródi Klára

ahol hétvégén, a gyönyörű hegyek koszorújában nyerünk friss erőt. Ezúton is köszönetet mondunk mindazoknak, akik ennek a léte-sítménynek létrehozásában segítettek.

Természetjárás vagy FÚTÁSBEN?

Ebben a rovatban hónapok óta hangzanak el vélemények, de sajnos ezek a cikkeik, miként a cím is mutatja, egyoldalúan foglalkoznak az új szabályzat kérdéseivel.

Futni vagy nem futni? — ezt a kérdést taglalják. Szerintem pedig az új szabályzat nem ebben a kérdésben a legvitathatóbb. A versenysport eddigi tapasztalatai szerint a feladat nem csupán a tájékoztató problémák megoldása, hanem az is, **hogyan** adjuk meg ezeket a feladatokat. Véleményem szerint az új szabályzat — vajmi kevés sikerrel — **egyesíteni** igyekszik a régi szöveges utasításos és a pontértékes versenyt. A lezajlott OB után nyugodtan állíthatom — és azt hiszen a kérdésben többen egyetértenek velem —, hogy az egyesítés miatt a versenysport állaposodott. Kétségtelen, hogy többé-kevésbé a versenyek pontosak voltak de szellemeseknek, érdekesebbek egyáltalán nem nevezhetők. A tavalyi és régebbi tapasztalatok alapján néhány vezető javaslatára, megszüntették a szöveges megadásokat, metszéseket stb. mert félreértésre adtak okot, főlegesen terheltek a versenyzőket. Nos az új tapasztalatok azt mutatják, hogy az óvások, rossz utasítások, s mind az, amit a régi szabályzatnak róttak fel, idén is gyakran előfordultak. Kétségtelen, hogy a jó szabályzat fontos, de ezerszer fontosabb a jó versenybíró, mert ezen dől el a siker.

A szöveges (standardos) versenyre éppúgy szükség volt, mint a túraterv pontértékes (ebből több fajta is van), sőt a svéd versenyformára is. A „futás” pontozása is a fentiekből következő részletkérdés. Bár teljesen egyetérték Farkas sporttárs cikkével, hiszen aki valaha is versenyzett, jól tudja,

hogy a menetidőt betartani gyakorlatilag nem lehet, és a versenyző „időt gyűjt a keresésre”. Mégis, azok részére, akik ebben előnyt látnak biztosítani kell a kötött menetidős versenyzés lehetőségét. Nincs ugyan igazuk ezeknek a sporttársaknak, mert régen számtalanszor lehetett látni állomás előtt üldögélő versenyzőket (öröket, vagy középkorúakat is) az előző sletés miatt. Legyenek standardos, sletés nem pontozó, sőt kifejezetten gyorsasági versenyek is. Szükséges, hogy a kiatakutásnak megfelelően, mindazt ami egy túra szervezése során felmerülhet, versenyfeladatként adjuk meg, hiszen a versenyzés elméleti alapja éppen ez. Vázlatkészítés, menetidőszámítás, túratervezés, sőt, mivel ez is előfordulhat — szöveges leírás alapján, látkép után való tájékozódás — mind elő kell, hogy forduljon. Ennél több is megkövethető a versenyzéstől. Itt jön a szabad sletés, a pontértékes verseny, ahol a csapat tetszőszerint bontható, a svéd verseny stb. Változatosság, sokoldalúság legyen a lényeg. Minél magasabb osztályban, annál inkább. Az OB-ben pl. egy szöveges, egy pontértékes, egy túraterves és egy szabad menetidős forduló legyen. Szeretném itt felidézni azokat a szellemes és jó felépítésű (ha nem is mindig hibátlan) versenyeket, mint az 53-as Bp. egyéni döntő, az 53-as Szabadság-verseny, vagy az 54-es orsz. egyéni. Az ilyen versenyeket sokkal inkább merném jónak nevezni, mint az ideit OB bármelyikét. A versenyszabályzat jelenleg nem jó, sőt sokkal rosszabb, mint a régi. Nem segítséget nyújt a versenyek rendezőinek, hanem megköti őket. A múltban elköveket tűzások, hibák miatt, melyeknek előidézői elsősorban a rendezők és nem a szabályzat volt, „átestek a szabályzat túldolárára”. Unalmassá, lapossá, érdekességet nélkülözővé tették a versenyzést. Ha pedig az érdekességet megöljük, megszűnik az érdeklődés, ez pedig minden dolog halálát okozza.

Új, mindenre kiterjedő, mindenkit érdeklő szabályzat megalkotása, ez a feladat.

Balogh Imre

Turista EGÉSZSÉG

III. Vízfogyasztás és élelmezés

Fizikai megterhelések hatására a szervezet — függően a megterhelés nagyságától — valamint idejétől, továbbá a levegő hőmérsékletétől és páratartalmától — különböző mennyiségű vizet veszít verejtkezés, párolgás révén. Ez a tény gyaloglásnál, túrázásnál is fennáll s a körülményektől függően az elvesztett folyadék mennyisége több deciliter is lehet.

Indulás előtt szomjunkat teljesen oltuk el. A menet alatt azonban vizet ne igyunk az első túrafél közepéig. Ettől kezdve a hosszú pihenőig (azaz kb. délig) 1–2 alkalommal, az adott pihenők során, esetenként 2–2½ deciliter vizet lhatunk, de csak is lehűlés után. Víz felhevítlen sohasem igyunk. A második túrafélben a vízfogyasztás az elsővel azonos módon történik. Menet közben és a rövid pihenők alatt savanyú cukorkákkal, kevés gyümölcscsel enyhíthetjük a szomjúságerést.

A rendszertelen, túlzott vizivást feltétlenül kerülni kell. Különösen a mértékelen vízázás káros, mert a nagymennyiségű víz gyorsan kiválasztódik (verejték, vizelet), s oldva magával viszi a szervezet nélkülözhetetlen sótartalmának jelentékeny részét. Mivel pedig a víz élettani szerepét csak konyhasó jelenlétében tudja betölteni, szükség esetén a só pótlásáról is gondoskodni kell. Erre legalkalmasabb a sós keksz, azonban az általában elegendő 1–2 gramm só az ételle is keverhetjük.

Igen értékesek és táplálók a különféle gyümölcsnedvek vitamin- és szénhidrátartalmuk miatt is. Szesz italok, különösen a tömény szesz (rum, pálinkák, párlatok) fogyasztását kerülni kell.

Csakis megbízható, nem fertőzött, emberi fogyasztásra alkalmas üdítő, tiszta ivóvizet igyunk. Tiszta környékű, foglalt, gondozott források vize, rendszerint minden további nélkül iható. Ugyancsak kifogástalan vizet szolgáltatnak a fűrt, artézi (Norton stb. rendszerű) kutak.

Sokkal nagyobb óvatosságra van

szükség az ázott, aknás kutak esetén. Igen gyakran nyitottak, nagy szabad vízfelületet adnak, nem mélyek, falaik tömitése ritkán hibátlan. Felülről a beülelés, oldalról becsorgás, beszivárgás következtében könnyen fertőződnek. Különösen veszélyesek a piszkos, elhanyagolt környékű, pocsolvas kutak és források, gondozatlan víztárolók, ciszternák, dézsák, hordók, stb.). Az ilyen vizet ivásra felhasználni nem szabad.

Az ivóvizek fertőzöttsége komoly veszélyeket rejt magában. Főleg az emberi viszonylatban is erősen fertőző és járványos, úgynevezett bélrendszeri megbetegedések (hasfistusz, paratifusz, ritkábban vérhas) terjednek ivóvíz útján. Ezért kell minden túrán — főleg ha nagyobb létszámról van szó — megteremteni, s szigorúan betartani, illetve betartatni a mindenkire kötelező „vízfegyelmet”.

Amennyiben megbízható, jó ivóvízhez nem tudunk hozzájutni, úgy a kérdéses vizet előbb többször tisztá vízsonon szűrjük át, s azután forraljuk fel. Leghelyesebb teának felfőzni, mert például a csipkegyógyóval készült, lehűtött tea igen egészséges, jóízű italt ad, szemben az üres forrást viz, üdítőnek nem mondható ízével. Szokásos a gyanús vizet klórozással is fertőtleníteni, ennek azonban hátránya a sajátos, kissé kellemetlen szag és íz.

Ivóvizes edényeinket tartsuk mindig tisztán. Kulacsokat, poharakat, hópálacokkat időnként forrázzuk ki. Különösen a parafadugók szennyeződnek könnyen, tisztántartásukra fokozottan ügyeljünk.

Az élelmezési problémák is kellő gondtal kezelendők. Ki kell választanunk az adott természetjárás formának megfelelő legegyszerűbb élelmezési rendszert. A túrázással, síeléssel, sziklamászással, stb. járó megterhelések különböző kalóriavesztéssel járnak, melynek pótlásáról gondoskodni kell.

Kézenfekvő, hogy a kalóriákat legkönnyebben vízzel — mint legdúsabb kalóriaforrásokkal — pótolhatjuk. Ez vitathatatlan, viszont a nehéz zsíros ételek megemésztése a szervezetre nagy munkát ró, amiért is ilyenek fogyasztását lehetőleg a túra végére iktassuk be. Biztosítani kell naponta legalább egyszer a főtt ételek fogyasztását, a napi zsírszükségletet ebbe lehet beledolgozni. Egyébként a zsírbevitel, a könnyen kezelhető szalicinnalék formá-

jában is történhet. Jól bevált a nem nagyon kiolvasztott tepertő is.

A szervezet fehérvérsejtszámának pótlásáról is gondoskodni kell. Szerepeljen az étlapban a hús és bőven tej, tejtermékek. Ha főleg konzerveken élünk, úgy különösen jelentős a magas vitamintartalmú friss zöldségek és gyümölcsök fogyasztása.

Kalóriapótlásra a túrákon legegyszerűbb magas szénhidrátartalmú tápanyagokat felhasználni. Ezek könnyebben emészthetők, mindamelllett kalórikusan is rendkívül értékesek (édesstétfák, gyümölcsök stb.). Mindig tartsunk magunknál, könnyen kezelhető módon, kevés kekszet, csokoládét, vitaminos cukorkákat, melyeket akár menet közben is lehet fogyasztani.

Élelmiszereinket sokszor a helyszíni beszerzési forrásokból egészítjük ki, ilyenkor ügyeljünk arra, hogy mindig csak megbízható helyről származó, tisztán kezelt, kifogástalan árut vegyünk át. Hőkezelésnek alá nem vetett, nyersen fogyasztott élelmiszert (zöldségek, gyümölcsök) felhasználás előtt alaposan tisztogassunk le és ivásra alkalmas vízzel gondosan mossuk meg. Tejet forralatlanul ne igyunk. Étkészéseink előtt — ha csak egy mód is van rá — mossunk kezet. Vadon termő gyümölcsök, bogyók közül csak azokat fogyasszuk, amelyeket biztosan megismerünk, s az, az egészségre nem ártalmas. Különösen vigyázni kell a gombák szedésénél, ha nincs kellő jártasságunk az ehét gombák felismerésében, akkor ne vállalkozunk a súlyos kockázatot, mert a gombamérgezés könnyen az életünkbe kerülhet. A fű-, szén-, számaszálak rágcslása nemcsak rossz szokás, hanem több súlyos betegség okozója is lehet.

Ügyelni kell az élelmiszerek higiénikus tárolására. A főtt, készételeket leghelyesebb az elkészítés után teljes egészében elfogyasztani. Hideg, száraz élelmiszereinket is úgy csomagoljuk, tároljuk, hogy azokat szennyeződés ne érhesse. Könnyen romló ételeket (húsok, kolbászfélék, stb.) minél hamarabb fogyasszuk el. Jól elálló, vagy tartósított száraz hideg élelmiszerek (sajtok, szalonna, szalám), tisztán kezelve jól csomagolva, nem okoznak gondot.

Évöszközeink, edényeink tisztaságára ügyeljünk. Tisztogatásuk forró vízzel történjen; kétes tisztaságú homokkal, földdel „kiáskálni”, mosogatni nem szabad.

Folytatjuk!

Dr. Cselkő László

VIDÁMTETŐ rovatunk anyagtorlódás miatt jelen számunkból kimarad.

Orvos az OB-n

Az Országos Természetjáró Tájékoztató Csapatbajnokság négy fordulóján nemcsak mint versenyorvos, hanem mint kíváncsi sportorvos is tettem megfigyeléseket. Szerettem volna választ kapni a kérdésre: mi jelent a természetjárás mint versenysport? Milyen feladatokat kell megoldani az ideg-, izom-, érrendszernek? Hasznos vagy káros-e a versenyzés? S végül lehet-e a versenyzés is éppúgy a tömegeké, mint a túrázók?

A versenyzőket vizsgáltam versenyek előtt — egy alkalommal közvetlenül indulás előtt is — az éjszakai célbaérkezéskor, reggel a néhány órási pihenő után a nappali versenyzés előtt — ugyancsak egy versenyen a nappali szakasz egyik állomásán — és végül ismét minden indulót ellenőriztem a célbaérkezéskor. Vérnyomás, érverés, munkavégzési próba és mindkét kéz erőmérése: ez volt a vizsgálatok tárgya. A részletes értékelés nem tartozik talán ide, az általános észrevételekről pedig — a közel ezer vizsgálat alapján — a következőkben számolok be:

Az éjszakai verseny maximális idegi igénybevételt jelent minden versenyző számára. Közvetlenül indulás előtt már kezdődik ez az izgalmi állapot, a hideg verejtékezés, nehéz légvétel, jéghideg végtagok külső jeleivel. A beülés pillanata valamennyit old ebből, s az indulás átalakítja ezt a feladatra koncentráció, a kis látható területre beszűkülő figyelemmé. A sötétség az amúgyis érzékeny idegrendszert még fogékonyabbá teszi. Zajra, megszóltásra, és a versennyel járó viszontagságokra: hibás mérés, keresés, az ellenfelek figyelése, hibapontok feletti düh, stb. fokozottabban reagál, teljes idegrendszerével harcol. Fizikai kimerültségét kevésbé érzi, és még az éjszakai cél elérése után is tart ez a felfokozott állapot. Az eredmények megbeszélése, az azonos útvonalúak vitája, a mez nem talált vagy éppen megtalált pontok helyességén, a csapatok állandó számolása lassan oldja a feszültséget, csak sajnos a pihenő idő kevés óráját is megrövidíti.

Általában 4 óra volt a legtöbb alvási idő a versenyeken, de nem volt ritka az 1—1½ órási alvás sem. Az alvás a reflexek, az idegrendszer lekapcsolásával feltétlenül szükséges a versenyzőknek, — a nem megfelelő körülmények közötti kevés pihenés reggelre nagyrészt fáradtabbakká tette őket. Így adódott az a különös eredmény, hogy akik semmit nem aludtak, hajnalban érve a célt, frissebben és jobb vizsgálati adatokkal indultak a nappali versenyre, mint 3—4 órát alvó társaik. Természetesen ez semmiképpen sem követendő megoldás, és minden törekvéssel a megfelelő, 6 órási pihenőt kell biztosítani a versenyzők számára.

A nappali verseny általában inkább a fizikai igénybevételt jelentette és egészséges sportoló még a futásokból adódó nagy megterhelést is könnyedén, fél, egy óra alatt nyugalmi értékig kipihente.

A célban a vizsgálati eredmények közel az indulásnak feleltek meg, sőt jobbak voltak, egyenletes, jó szív-működéssel, kielégítő munkavégzési próbával s még az izommunka okozta kimerültséget is a psychés feszültség teljes oldódása kellemes fáradtsággá tompítja.

A versenyzés tehát — akár mkg-val, vagy LE-vel nézem a megtett munkát, akár a szív-, ér-, idegrendszer szempontjából figyelem a feladatot, mind az idegrendszer, mind a fizikai erő kifejtés szempontjából jelentős megterhelés. Eppen ezért csak egészséges és edzett sportoló számára engedélyezhető. Néhány esetben betegségből éppen csak felépült, vagy könnyebb hüléssel bajlódó sportoló is indult, számukra bizony nem volt hasznos és jó hatású a versenyzés. Ugyancsak rossz eredményekkel érkeztek célba az előző héten vagy napokban munkában túlfáradt, keveset alvó vagy egyéb életmódi eltéréssel kimerült sportolók. Utólagos vizsgálatokkal bizonyítani lehetett, hogy legalább egy hét volt szükséges ahhoz, hogy helyreálljon a szervezet működési egyensúlya.

Az egészség mellett az edzettség a másik alapfeltétele a versenyzésnek. Kíváncsi ennek a fontossága az első forduló vizsgálatából is, ahol a feltűnően és általánosan rossz eredmények nagyrészt abból adódtak, hogy rendszeres túrázás nélkül, legtöbbször az év első nagyobb teljesítményét tették itt, hirtelen kimerítve tartalék erejüket. Az edzettséggel érhető el a sportolás jó hatása a szív működésére, ez alakítja ki a gazdaságosabb munkavégzést, teszi képessé a szervezetet egyre nagyobb feladatok elvégzésére.

A jól edzett sportoló a szellemi felkészültséget is jobban ki tudja használni — a fizikai fáradtság ugyanis ugrászerűen rontja a koncentrációképességet és agyműködést. Márpedig a versenyzéshez egyenlő arányban szükséges a szellemi és fizikai tudás.

A rendszeres túrázással érhető csak el a megfelelő állóképesség is. Mindezt a kedvező hatást azonban csak fokozatos, tervszerű edzéssel (túrázással, sokoldalú természetjárással: vízen és szárazföldön egyaránt) lehet elérni. Vájják a természetjárás valóban a „tömegek sportjává”, azonban versenyzőkké csak megfelelő előkészítéssel és edzettséggel legyennek, mintegy a túrázó tömegek élvcsapataként. Gyakorlóról versenyeken kívül még az így előkészített versenyzők számára is elegendőnek látszik az évi 6—8 nappali verseny.

Megoldandó részletkérdés még a helyes pihenésen kívül a versenyzők helyes ételmezése is, mind előkészületben, mind pedig a verseny ideje alatt. A futtatott táplálék inkább kalóriában volt elegendő, mint a szükséglet egyéb igényeiben. Ugyancsak megoldandó a tisztálkodási lehetőség nyújtása is, amennyiben ez lehetséges — nagy segítség a szervezet frissítésében és munkabírásának megtartásában.

Összefoglalva tehát azt kell mondanom, hogy a versenyzés sokkal nagyobb megterhelést jelent, mint azt a versenyre induló, de nem régen túrázó sportolók, és a versenyzés engedélyt adó, de tájékoztató verseny nem ismerő sportorvosok gondolják. Csak teljesen egészséges sportoló induljon versenyen, megfelelő edzéssel, felkészültséggel, hogy az hasznára váljék.

dr. Upor Mária

Oszelő. Szeptember már az első őszi hónap, de éghajlatunk jellemző vonása, hogy a nyár gyakorta belemegy ebbe a hónapba, sőt tovább is. A júniusi hőcsökkenés (Medárd napja) hatása ekkor ér véget, ami legtöbbször a hónap végén erőteljesebb felmelegedésben jelentkezik. Ez részben a „vénaasszonyok nyara”. A hőmérséklet járása ebben a hónapban általában igen kedvező, kiegyensúlyozott. Sok a derült nap, és aránylag kevés a szél. Szeptember a legszelesdesebb hónapunk. Habár a nappalok ekkor már erősen rövidülnek az éjszakák rovására, de éppen a fentiek miatt egyik legkedvezőbb időjárású hónap.

Az átlagos középhőmérséklet 16—17 fok között van, a budai hegyeken 14 fok, a magas hegyeken 11 fok. Lehet azonban olyan szeptember, amikor a közép csak 12 fok, ilyenkor áprilishoz hasonlít az időjárás. 1912-ben volt ilyen zord a szeptember. Ez egyébként az évszázad leghidegebb szeptembere volt, alig 60 órát süttött a nap. Lehet azonban a középhőmérséklet 21 fok is, ilyenkor júliushoz hasonló az időjárás. Erre 1947-ben volt példa.

Az eddig előfordult legnagyobb meleg ebben a hónapban 35 fok volt, 1917. szeptember 20-án, a legalacsonyabb hőmérséklet 0 fok. 1876. szeptember 26-án.

Az átlagos csapadékmennyiség 40—80 mm között van, 10 esős nappal. Ez aránylag igen kevés. Az átlagos borultság 50%. A napfénytartam 200 óra, de előfordult már 260 is, de volt, hogy csak 60 órát tett ki.

Az évszaknak megfelelő az időjárás, ha a hőmérséklet csúcserőke a hónap elején 24, a hónap végén 20 fok, az éjszakai lehűlés a hónap elején 13, a hónap végén 10 fok. A nappalok hossza a hónap elején 13 óra 24 perc, a közepén 12 óra 38 perc, a végén 11 óra 47 perc.

A meteorológiai ősz kezdete szeptember 1, a csillagászati szeptember 23.

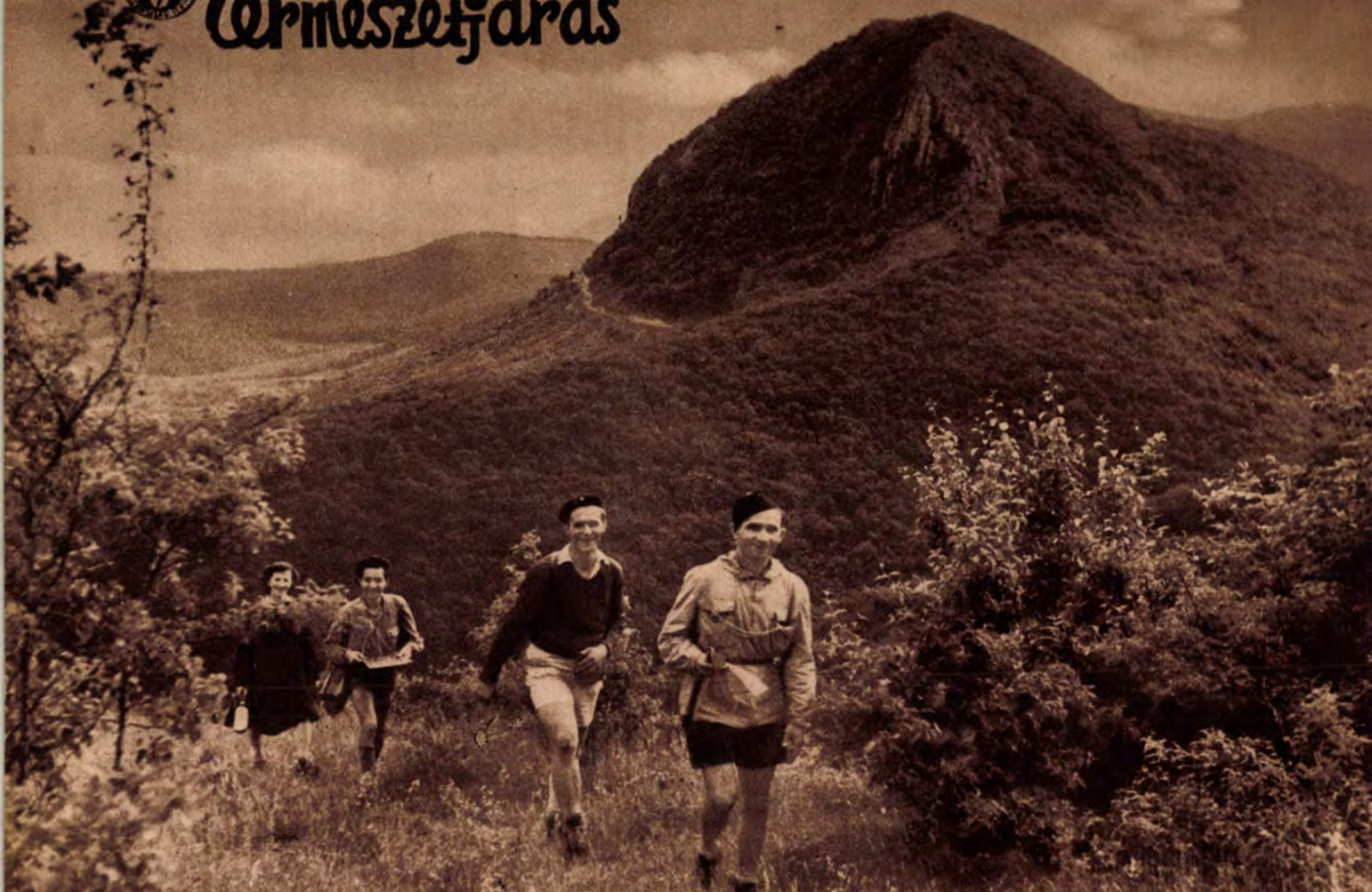
Z. A.

E számunk fényképeit: Bácskai József, Cserny Gábor, Dávid László, Jávorka Péter, Haszits Tibor—Reibel László, Kunsági Viktor, Martus Ferenc, Pászthory Loránd, Taródi Klára, Vajda László, Vizkelety László és a csehszlovák ORBIS készítették.

Természetjárás

Felső képünk: Kerülő úton a Bélkőre. Martus Ferenc felvétele, fotópályázatunkon II. díjat nyert. Alsó képünk a Ceglédi Törekvés által a Putri sarki erdőben rendezett gyakorló természetjáró tájékoztató versenyen készült. A békéscsabai versenyzők az egyik nyiladékban

Térképészet

II. ÉVFOLYAM 10. SZÁM

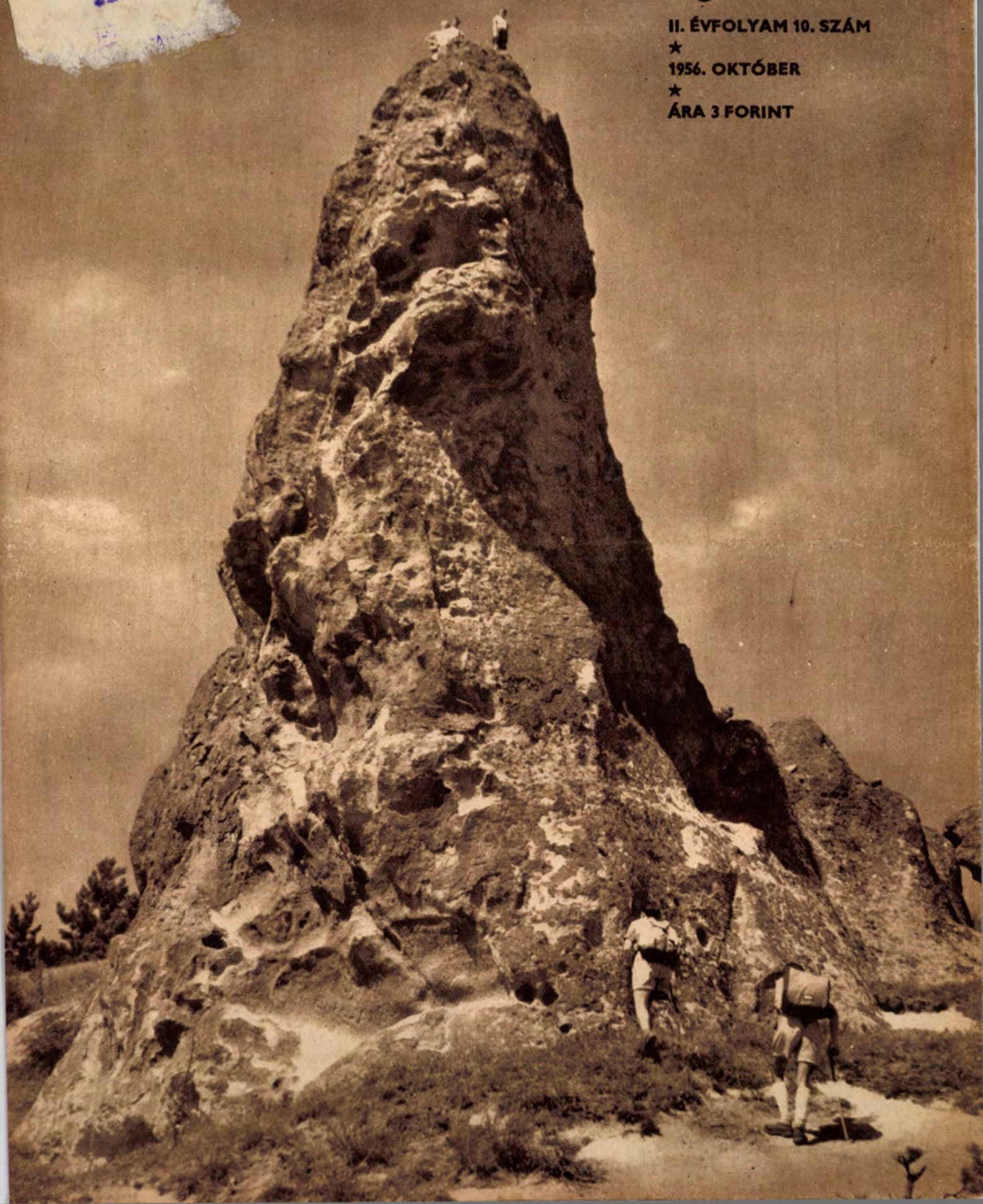
★

1956. OKTÓBER

★

ÁRA 3 FORINT

TERJ
A...

A források élővilága

Magyarországon a források és hegyi patakok élővilágának kutatása igen hiányos. A Természetudományi Múzeum dolgozó munkatervükbe vették forrásaink, és hegyi patakjaink élővilágának kutatását. Első munkánk a Dunazug hegység forrásainak kutatása volt.

A Dunazug hegységben 137 állandó vízhozamú forrást ismerünk. Ezek közül 27 forrást vizsgáltunk meg, melyek zömében az Apátkúti, Lepence, Szőkeforrás, Kanyargós patak, Malompatak völgyének vízrendszeréhez tartoznak. Megállapítottuk, hogy a források vízhőmérséklete általában 9—11 °C között van.

Ha a víz tükre fölé hajolva megfigyeljük a forrásmedence alját, apró kis elszáradt ágdarabkához hasonló lárvákat látunk, amint lassú mozgással haladnak előre. Ha a vízbéhuított falevelek közül kivesszünk egy marékra valót, rémült nyüzsgést, mozgást látunk benne. Mindjárt feltűnik a fehéres színű 0,5—1 cm körüli nagyságú bolharék (Gammarus fossarum), mely ugyan nem sokban hasonlít az általunk jól ismert ollós folyami rákokra, mégis a rákok családjába tartozik. Egyes helyeken oldalmaszónak is nevezik, miután oldalára fordulva, araszoló mozgással változtatja helyzetét. Ez a rákfajta nemcsak forrásainkban, hanem a hegyi patakok vizében is nagy mennyiségben megtalálható. Vanak a forrásoknak más érdekes lakói is. Nem egyszer láthatunk fehér, vastagabb cernához hasonló 10—15 cm hosszú féregkeket, amint lassú mozgásukkal haladnak tovább. Ezeket az állatokat hűrféregeknek (vízibornyú) nevezzük. Babonás emberek híte szerint, ha az ember véletlenül megissza, borjává dagad a hasában, innen a népies elnevezése.

Forrásainknak nemcsak szemmel látható lakói vannak, hanem vannak oly parányiak is, melyeket csak mikroszkóp tesz láthatóvá számunkra. Ezek nem a forrás vizében élnek, hiszen a víz sodra onnan könnyen elragadná őket, hanem a talajrögöcskék között, a talaj iszapjában, vagy a forrás köveire tapadt mohán találjuk őket. Ezek többsége is rák, mégpedig a legparányibb rákfajok közé tartozik. A források környékén sok szunyog él és így megtaláljuk a vízben azok lárváit. Találunk ezen kívül több rovarlárvét, sőt nem ritka a göte- és a szalamandralárva sem. Egyes forrásokban apró csigák és parányi kagylók is élnek.

Mint érdekességet kell megemlítenem, hogy a forrásokban nemcsak az ún. „valódi forrásalakó” állatokat találjuk, hanem igen ritkán előkerülnek „valódi barlanglakó” állatok. Ezek többnyire

BUDAI TÁJAKON KEREKHEGY

Hűvösvölgyből az 57-es autóbusszal Budaligetbe utazunk.

Az autóbussz állomásról felhagyott régi kék Δ jelzés indul. Nem újítják fel, lassan elpusztul, mint az Enci pihenő is, ahová vezet. Egy lelkes természetbarát létesítette ezt a kis erdei pihenőt a 388,4 m-es magaslat oldalában, a csúcs alatti parányi tisztáson. Faágakból eszékabát asztalt, kövekből, mohából ülőket, utat vágott és útjelzést festett. A kék Δ jelzés még felvezet a közeli csúcra, s ott véget ér. Most már jelzés nélkül folytatjuk utunkat balra fordulva a tisztásos, bozótos gerincen, a határjelek mentén. Több helyütt szép kilátás a Kevélyek, a Sashegy és utunk célja, a Kerekhegy felé.

parányi kis rákok és atkák. Eredeti hazájuk a hegy belsejének vízereit, de ki-sodródhatnak a forrásokba és ott há-lónkba kerülhetnek. Többnyire az örök sötétbe szokott színtelen, vak állatok ezek. Ilyen barlangi atkát találtunk a Rám-szakadéklban levő Rákóczi forrás-ban. A Lepence-patak felső részében fa-kadó egyik névtelen forrásból barlangi rákocscsa került elő.

A dunazugli források vizének kémiai analízise érdekes adatokat nyújt. A klór, nitrát, ammónia és klorid jelenléte mel-lett különös, hogy a víznek elég kevés a vastartalma.

Miután tehát tudjuk, hogy a forrá-sokban milyen gazdag élővilág van, merjünk-e egyáltalán inni belőlük, vagy lehet-e gusztusunk a víz fogyasztásához. Természetesen, sőt, ha a fent felsorolt állatok a forrás vizében található, már féligmeddig biztosítékunk van arra, hogy a forrás vize nem szennyezett, tiszta, iható. Egyébként is az állatokat nem isszuk meg, mivel azok sohasem a vízben, hanem mindig a talajon, kö-vek alatt, növények között, vagy az iszapban tartózkodnak. De ha véletlenül 1—2 le is szalad a torkunkon, ne ijed-jünk meg, semmi bajunk nem lesz tőle.

De gyakran másfajta állatvilág né-pestül be a forrást. A bolharék helyett különböző szennyvíz-kedvelő rovarlár-vaikat, valamint nagy fekete csigákat találunk. Itt bizony baj van a forrás vi-zével. Túl nagy volt a medence a vízho-zamhoz képest és a beelkerülő szerves anyagok megszennyezték a vizet. A tisz-taságkedvelő „valódi forrásalakó” állatok kipusztultak és átadták helyüket a szennyvízlikó és azt kedvelő rovarlár-vaiknak, mint például a pocskféregnek. De az állatvilág tanulmányozása nélkül is azonnal elárulják a szennyezett for-rást a víz szaga, különösen a fenékiszap bűzös volta. A megvizsgált források kö-zött 3 többé-kevésbé szennyezettet ta-láltunk. Ezekben fordult elő az Acant-hocyclops viridis szennyvizet kedvelő apró rákocscsa. Érdekes megemlíteni azt, hogy ebben a három forrásban a bolharák nem volt jelen. Bár a bolha-rák jelenléte, vagy hiánya nem jelenti azt, hogy a forrás szennyezett vagy nem szennyezett, az eddigi vizsgálatok alapján szennyezett forrásból nem volt kimutatható.

Szegvári Gusztáv—Farkas Henrik

Címképünk: A boldogkői
vár sziklakúpja

Hátunk megett a lapos tetejű, erdős Remetehegy. Ugyancsak nevezetes hely. Tülső oldalában van a gyönyörű Remetei szurdok, több ösleleteiről is nevezetes barlanggal.

Véget ér a gerinc, sziklás hegyoldalon ereszkedünk lefelé az alattunk húzódó mély, erdős Felső-Jegenye völgybe. Átkelünk a völgy árján a túlóldalon, járatián erdei ösvényen a Kerekhegy csúcsa alá érünk. Még egy kis kapaszkodó s már gyönyörködhetünk is az érdekes kilátásban; különösen szép innen a szomszédos Leshegy formás, erdős hegyecsoportja. A Kerekhegy 420 m magas.

A csúcs alatt, a hegy északi lejtőjén, átlag 350 m magasságban egy kis telep létesült. Fővárosi dolgozók apró telkei gyümölcsfákkal, néhány házzal. A házak egészen egyszerűek, többjük bódé vagy kunyhószerű, de vannak a telepnek állandó lakói is.

A kedves erdőszéli telepről többféle útirányt választhatunk. Megkerülve a csúcsot, kijuthatunk az országos kék útjelzésre s ezen tovább a közeli Zsír-roshegyre és a Nagyszénásra. De ezek közlismert helyek, válasszunk inkább valami új utat. A telep széléről 10 perc alatt leereszkedünk egy kis dűlős völgybe, ahol a bővizű Török-kút fakad. Vízét bevezették Solymár községbe. A község erre kinyúló utcáját Török-kút utcának nevezték el. A forrást már a rómalak is használták. Solymárról a 64. autóbusszal térhetünk vissza Hűvösvölgybe. Ha van még egy kis időnk, sétáljunk fel a Kálvária kápolnához, ahonnan igen szép lepillantás esik Solymárra. Tovább folytatva utunkat a solymár—hidegkúti országutat az Anna kápolnára érjük el, ahol az autóbussz megáll.

Még több érdekességet kínál a másik útvonal: Budaliget felé haladunk, míg a Felső-Jegenyevölgyet keresztezzük. Itt balra fordulva lefelé folytatjuk utunkat, majd egy keresztező vadászösvényen beereszkedünk az árokba, amely e helyütt 5—6 m-es sziklalépcsőből álló szép sziklaszakadékot képez. Ha kellő gyakorlatunk van lemászhatunk a sziklákra, ha nincs, úgy tülső oldalán jó szerkezetűn megkerüljük s nemsokára kiérünk az erdőből.

Jobbra fordulva a nyitottan foglalt jövűvíz Budaligeti forrást találjuk s már be is értünk a házak közé; találkozunk újra a kék Δ jelzéssel s azt követve az 57-es autóbussz állomásához jutunk.

Tájékoztató:

Autóbussz viteldíj; Hűvösvölgy-Budaliget	1,— Ft
Hűvösvölgy—Solymár	3,— Ft
Gyaloglás: első változat (Solymárig)	2,5 óra
első változat (Anna kápolnáig)	3 óra
második változat (Budaligetig)	3 óra

Pápa Miklós dr

NEMZETKÖZI TERMÉSZETJÁRÓ ÉRTEKEZLET

Prágában szeptember 5-én a természetjárás néhány kérdésről tanácskoztak a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Köztársaság, Franciaország, a Lengyel Népköztársaság, a Magyar Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság és a Román Népköztársaság természetjáró küldöttei.

Az értekezleten a küldöttségek vezetői tájékoztatást nyújtottak országuk természetjárásának szervezőiről és helyzetéről. Bulgáriában, Csehszlovákiában, Magyarországon, a Német Demokratikus Köztársaságban és Romániában a természetjárók a sportegyesületek természetjáró szakosztályai; Franciaországban különböző természetjárással foglalkozó egyesületekben; Lengyelországban egy természetjáró egyesület (a PTTK) üzemi-hivatali stb. körében tömörülnek és működnek. Míg a bolgár, csehszlovák és magyar természetjárás legfőbb irányítása az országos testnevelési és sportbizottságok kezében van, addig a német (NDK) természetjárást 1956. február óta már a Minisztertanács által létrehozandó Turista és Vándorlási Bizottság szervezői irányítják, a román természetjárás (elszakítva az alpinizmusból) pedig a román SZOT irányítja. A lengyel természetjárás irányítója, mint ismeretes, a Lengyel Állami Turista Bizottság.

A tájékoztatók általában a nálunk is ismert szervezeti problémákat tárták fel. A természetjárás átszervezésének kérdésével foglalkoznak a bolgár, csehszlovák és román természetjárók is. Az e kérdésben szerzett tapasztalatokat a résztvevők, hazai körülményeknek megfelelően fogják felhasználni.

Második napirendi pontként módszertani kérdésekkel foglalkozott az értekezlet. Itt felmerült a gyalogos természetjárás, sziklamászás, alpinizmus, a táborozások, továbbá a kerékpáros, evezős, síelő stb. természetjárás kapcsolatának kérdése. A résztvevők megállapították, hogy ezek a természetjárásnak összetartozó részei és a természetjárással foglalkozó szervezeteknek ezekkel a kérdésekkel feltétlenül foglalkozniuk kell.

E napirendi ponton belül került sor a természetjáró tájékoztatói versenyekkel kapcsolatos kérdések megvitatására. A minélköz hasonló versenyeket rendeznek Bulgáriában, Csehszlovákiában és Romániában. A bolgár küldöttség javaslatára az értekezlet a magyar megbízottakat kérte fel arra, hogy készítsenek javaslatot nemzetközi természetjáró tájékoztatói versenyszabályzatra és azt megvitatásra küldjék meg az összes résztvevő országoknak. A javaslat elkészítésénél figyelembe veendő a bolgár, csehszlovák és a román versenyek szabályzata.

Harmadik napirendi pontként a nemzetközi együttműködés és a cseretúrák szervezésének kérdésével foglalkozott az értekezlet. A jelenlevők ismertették, hogy milyen nemzetközi, a természetjárással, alpinizmussal, táborozással stb. foglalkozó szervek létezéséről tudnak, ill. melyik állam tagja ezeknek. A cél az volt, hogy egységesen állást foglaljanak a tekintetben, hogy a legjobban megfelelő szervek minden résztvevő állam lépjen be. Abban állapodtak meg a résztvevők, hogy több, nem kevesebb ismert nemzetközi szervezést megkérlik, tanulmányozzák és álláspontjaitat kikérik egymással.

E kérdésben, továbbá a cseretúrákkal kapcsolatosan a lengyel sportszervezést 1956 november végén értekezletet hív össze Varsóba, ahol megállapodnának a résztvevők az 1957. évi nemzetközi természetjáró naptárban is, mellet javasolnak a nemzetközi sportnaplóba is felvenni.

Megállapodtak a résztvevők abban, hogy a jövőben rendszeresen fognak ilyen, a természetjárás problémáival foglalkozó nemzetközi értekezletet tartani. A prágai értekezlet jegyzőkönyvét megküldik a Szovjetunió Testnevelési és Sportbizottságának is.

A magyar küldöttség tájékozódott a jövő évi külföldi cseretúrák kereteiről és lebonyolítási módja felől, ismertette az egyes küldöttségekkel az idei év folyamán szerzett idevonatkozó tapasztalatait. Tárgyalt a Csehszlovák Köztársasággal kötendő (a csehszlovák—lengyel megállapodáshoz hasonló) államközi természetjáró megállapodás alapelveiről. Tárgyalt továbbá magyar nyelvű Tátra útkalauz kiadásáról. Tárgyalásokat folytatott egyes természetjáró felszerelési tárgyak esetleges import lehetőségéről. Tudomásul vették a résztvevők, hogy 1957-ben Magyarországon nemzetközi természetjáró tájékoztatói versenyt kívánunk rendezni.

Összefoglalóul megállapíthatjuk, hogy ez a II. világháború óta első nemzetközi természetjáró értekezlet igen hasznos volt. A Podbanské-i találkozó után eltelt közel egy hetes együttlét (Ausztria nem hivatalos természetjárói is résztvettek) sok tapasztalatcserére adott alkalmat és tárgyalási lehetőséget nyújtott több később kötendő nemzetközi megállapodás előkészítéséhez. A magyar küldöttség felhasználta az alkalmat arra, hogy Prágában megismerkedjen a Csehszlovák Testnevelési és Sportbizottság Termézetjáró Osztályának munkájával is.

SZÉKELY MIKLÓS

PODBANSKÉ

Podbanské: Hirtelen millió élmény, millió látnivaló. Fölöttünk a majdnem 2500 méteres Kriván, a tábor szongva sűrűn a lábához. A tábor 900 méteren hatalmas területre terjedve, 3600 lelket számol. Sátor sátor mellett művészi öszevisszagságban és mégis rendszerben. Főnn a legmagasabb szinten lengyelek laknak hatszázán, táboruk városalk szerint vannak felállítva. A következő két szinten Csehszlovákia 19 megyéjének sátorháza található. A táborok bejárata előtt kis képes kiállítás a megye turista életéről.

A csehszlovák vendéglátók és házigazdák a legnagyobb létszámmal vettek részt a találkozón, összesen több mint 3000-on.

Lengyelek: Hivatalosan csak négyen voltak — akik a találkozóval egybekötött nemzetközi megbeszéléseken részt vettek — ám pluszként még átrándultak hatszázán.

Bolgárok: Öten jöttek a Rilka hegység felől, mind mind más típusúak. Vidámságban és adandó alkalmakkor tréfa mesteriségben azonban hasonlítottak egymásra.

Románok: négyük közül ketten beszéltek magyarul. A külföldi delegációk közül ők készítették a legnagyobb kiállítást — mi is készítettünk egy kisebbet.

Németek: hol négyen voltak, hol többen, hol kevesebben. Egy nagy előnyük volt, hogy velük mindenki tudott beszélni. és a hivatalos nyelv is majdnem a német volt, hisz minden delegációnak egy vagy két tagja tudott németül.

Franciák: ketten voltak, két fiatal az F. S. G. T. és a francia természetbarátok képviselőjében.

Osztrákok: Ők mint magánemberek vettek részt. Vidámak voltak, bár már mindhárman erősen túl voltak az ötvenen. Mindre kíváncsiak voltak, ami a hegyekkel volt összefüggésben és mindennek, mindenkinek örültek.

Magyarok: ezek mi voltunk hárman, illetve nem hivatalosan többen, mert prágai vasutasok vendégeként jelen volt a Törökvis S. E. 3 tagú küldöttsége és ugyanakkor tátrai turáruk folyamán érintették Podbanskét a miskolci turisták is.

Program: ebből bőven volt. Legelső helyen a nagy közös Kriván tura áll. Mint színes szalag kanyargott a sokszáz turista órákon át fel, majd vissza. Közben rövid emlékül-nepély zajlott le a szlovák partizánok emlékére, akik 12 évvel ezelőtt kezdték meg harcukat az elnyomó fasizmus ellen. Táborútekek, műsorok, röplabda és kötélhúzó verseny, akadálypálya legyőzés; tűzgyújtás elmés elbírálással, sátor-

verés, térképtájolás stb.; filmfesztivál, lovasbemutató és utoljára, de nem utolsó sorban a szolnalki által rendezett nagy közös záró táborúte és előadás, melyen a környékbeli falvak népi együttesei és kultúrsoportok vettek részt.

A programban szerepelt egy tájékoztatói verseny is. A versenyen mint megfigyelők vettünk részt, de szintén megmondva nem minden tetszett. A versenyzők fegyelmezettek — sokkal fegyelmezettebbek mint hazai viszonylatban — és minden utasítást megjegyzés nélkül tudomásul vesznek. A verseny gyorsasági volt és az egyes csoportoknak különböző súlyú terhelés volt előírva (férfiaknak egyaránt 7—7 kg). A versenyzők részére kötött útvonal nem volt, csak az ellenőrző állomások térképein bejelölt pontot kellett elérni.

Emlékezetes és élményekben gazdag 4 nap volt, sok-sok új barátsággal és barátal. Aztán elhagzott a csehszlovák himnusz, lassan, méltóságteljesen legördült az árboról a zászló és lecsendesedett Podbanské. Csak a Kriván maradt ott, mint a Magas-Tátra nyugati zéró orma, hogy várja az új találkozókat, az új barátokat.

Tátrai Rupert

Tsokonai Vitéz Mihály levele ANYJÁHOZ

„Szerencsésen felérkezvén júl. 1. napján Ongára Puky barátommal, 5-én Ragályra mentünk. Ragályi Gedeon urat, a Gömör vármegye vizenótáriusát, mint régi jó barátunkat meglátogatni, aki azt a szívességet cselekedte velünk, hogy a maga kocsiján és költségén elvitt Agtelekre, a híres Baradla nevű barlangnak megvizsgálására. Ez a barlang felsziki Agtelek faluhoz egy fertály órányira, egy csupa kőből álló hegnyek öblében. A barlang szája esik egy 27½ ölnyi meredek kősziklának alján, mely kőszikla felitől fogva az aljágig úgy áll, mint egy egyenes kőfal, és magasságát lehet két-anynyal gondolni mint a veres torony. Rémtű dolog csak felmenni is a tetefére, melyen a látás a felhőkkel látszik határozódni. Az alján lévő lyukba guggorodva kell bemenni, és ez az alacsony de széles torkolat mintegy fél fertályóraig tart, amikor az ember a valóságos barlangba bújhat, melynek boltozatjához képest a nagy templom magassága és tágassága nem is hasonlítható. A kővek úgy csüggenek alá az ember feje felett, mintha mindjárt nyakába szakadnának; a hang rémtű módon zeng a tágas öblében, ittünk egyméhányat és a legszörnyűbb mennydörgés kicsiny volt a puská ropegásához. Félkilyákkal vezettek két vezetőnk, kik egyedül az utazók behordozásából élnek; fáklyát négy öllel vittünk be, mert ha ebből a vándorló kifogyva, soha a barlangból, melynek a végét még senki ösze nem járta, ki nem jöhetnek. Aga a lyuknak sok van; mi délig egyet, délután másikat jártunk be; a többire nem értünk. Voltunk mindössze kilencen. Ellátnak tehát az első ágán, és talátnak csepegő kővekre, s azokból épült különbözőképpen oszlopokra, kősziklákra, omaladékokra. A csepegő kő abból áll, hogy a barlang boltozatjáról szüntelen csepeg a legtisztább, leghűvösebb víz, mely mihelyt akár az emberre, akár mire cseppen, azonnal kővé válik, és így formálódnak lassanként a legszebb figurák, melyekből a képzelődés sok dolgokat formál magának. P. o., először láttunk egy cifra zsidó oltárt, azután pápista chórust, melyre fel is mentünk, orgonát, barátot, királyi széket, oszlopos palotákat stb., melyek szépsége és figurája a mesterség remekeivel truccol. Talátnak a barlang fenekén sok ezer ember és barom csontokat, melyek a háborus időkre oda futott és rejtett szerencsétleneknek csontjaiak.

A barlangba hol tekergősen, hol egyenes frosszú folyással foly el egy három öles tiszta forrás, mely olykor igen megárad és a bennlévőket odaszorítja, míg ismét el nem apad. Vannak benne a legegészségesebb és legtisztább források, melyekből magam is kedvemre ittam. Négy vagy öt helyen négy-kézláb másztunk, néhol mint a rék hátrafelé, néhol pedig éppen hason, úgy hogy a hátunkat körhölta a felettünk függő kőszikla. Másutt egy köről más köre vadkecske módjára ugrátnak; néhol egy hegyes kővön állván vagy fogódzván, úgy tetszett mintha a fáklya világánál kétfelől a pokol mélyiségébe másztunk volna alá; egy oszlamás — és ezer darabokra szakadva omoltnak volna le; másutt egymásután mászkátnak, a csepegő kődarabokba vagy társaink kezébe fogódzkodván, s az alól maradottak a felmászottakra s azoknak fáklyájára nézván, irtózátnak bámultak a toronynyi kőszikla tetején világoskodó bajtársainkra. Egy embernek, vagy csak kettőnek nem javasolnám a benne való járását, kivált, akikben érzékeny a szív és bokrosodó a képzelődés; de mi többet nevéttünk, mint borzadtunk, kaukleres pozkúrja pajtasunknak sok tréfára adott okot, a bajoskodót világosítottuk, segítettük, bátorítottuk és csúfoltuk; mely dolog annyival is furcsábban jött ki, hogy vajhányan mind annyiféle maskarának vagy földalatti manóknak látszótnak rongyos ruháinkba; minthogy az éles kőve közé a felülről csepegő víz alá és a nyálkás földre nem jó volna hasznavehető ruhát vinni. En egy zöld vadász hacukába, fekete kopot nadrágba; mely azon fűl is nálam kétszerte bővebb volt, mentem a barlangba; a többi hasonló uniformisba volt; amely kivált a faron és a hason való mászás után rendes figurát csinált a fáklyánál.

A vezetőnk pumikutyája mindég velünk járt. Azon bámultunk a legjobban, hogy a barlangnak legteresebb és félelmesebb részében dákák neveit talátnak felvéve a kővekbe, amint az itt megfordulni szokása. Puky ur az én nevem is feljegyzette a magáéval együtt, a többek között arra a pompás kősziklára, amely mintha sok ezer briliántokkal ki volna rakva, a leggyönyörűbb ragyogvánnyal játszik. Még a déli ögyelgésünkben az esett, hogy egy magas kősziklára felmászván, Ragályi Zsigmond urnak a kalapját az egyik vezetőnk (kinek az ilyes és hasonló dévajkodása szokása az utazókkal) a kőszikláról egy mélységbe leejtette és maga volt, ki a kéron legjobban sopánkodott; de már ugymond róla nem tehetünk, csak induljunk, ugymond, másfelé és nézzünk egyebet; tovább félóránál mentünk, hol lejtőre, hol hágóra a legdarabosabb, legmeredekebb kőszirtokon, midőn egy mély lyukba érván, ahol már a közülnök legbátrabbnak és a legerősebbnek pacienciája is ki volt fáradva, felmutatta vezetőnk Ragályi ur kalapját, és akkor néztünk fel, hát fejünk felett 10 vagy

12 ölnyre függ az a kőszikla, melyről a kalap a vezetőnk kötődéséből ide leesett, el kellett borzadnunk, látván hol voltunk és most hol vagyunk.

Visszavertünk után a patakhoz bujdosunk, ahol elmaradt fáklyáinkat, ruháinkat s eleségünket hagytuk; megmostuk a szép vízben elsárolt s öszvemetszett kezünket; s ki egy kődarabra, ki másikra leülvén, lehagva, beszélgetve, elől kértük az inasotól Ragályról hozott provisionokat; gyertyákat raggattunk már itt a kőszilopokra, s ittünk jó barátunk egészségéért, az armádákat is magában befogható majesztátnak boltozatba dupla lövéseket tetettünk; a levegő égnék tiszta, csendes és kővör volta fávadozásainkkal együtt farkasi appetitust csináltak bennünk, ölnyelő szemekkel vártuk ki szomszédunk kezéből a sült pulykát s a kulacsok szűk szájjal látszótnak kikötögni pajtasunk torkába a frissítést, nyugodalmat és örömet, melyre mindnyájunknak oly nagy szükség volt. — Oh tokaji aszuszólló, hogy hozd le te a Pluto fejedelmi ebédő szobájába, a Persephone ágyas házába, az örök éj nyugvó kanapéjára azt a bódítást nem tudó örömet, mellyel csak a földfelettek vidulhatnak. A kilenc kerengésű Stix, a vezető Charon, a pislogó fáklyák, az Erebus gyémánt boltjai, a setéség hideg menyezetei, a csendesség, félelem, borzadás, a kőveken iszonyodó halál elfelejtette velünk, hogy életben vagyunk; de Te, Te vissza csorgatd belénk lapos blükdéből az életnek mind emlékezetét, mind viszonti édes elfelejtését. Itt jut eszemben amit Kazinczytól hallottam, hogy önéki nem lehet toloajt inni anélkül, hogy egészségét ne nyerne, vagy legalább ne gondolna. Mibőlénk is életet öntött az a négyesztől aszuszólló bor, melyet száraz ebédünkre egy blüka kulacsból ittnak; — muljanak is az urí asztalokra rakott aranyos talpas poharacsokák, mikor a baradlai aszuszóllós fakulacs eszembe jut, s szégyenüljenek meg.

Egy pipa dohányt felszván, utnak készültünk ismét, és a barlang másik ágába indultunk, ahol három órányi földön, többnyire mindég a patak partján mentünk egyenes és tér uton a legpompásabb, magasabb és szélesebb boltozat alatt, melyben a legderékabb falu is megtért volna mindenesztől; néhol félreacsaptnak valami szép kőszikla oldalára, vagy valamely jeles dolognak megnezésére. Ilyen volt a többek között egy jókora kősziklán egy oszlop, melyet, ha egy darab kővel ütöttünk, harang módjára kongott. Talátnak ugyan ilyen zengő követ sokat, de ez nagy és hangos voltára nézve a többieket sokkal felülmulta. Végre sok mászkálásunk után egy szoros lyukhoz értünk, amelyen mint valami keményen, grádics és fogódzkodó nélkül majd hat ölnyre kellett lefelé bocsátnunk; ennél foglyosabb helyünk nem volt. De meg is érdemelte a bajlódást; mert midőn aláereszkedtünk, a legszebb apró szobákat talátnak, mintha kővé vált kékka kunyhók, oszlopokra rakott halász kalibák lettek volna; egyik sárga, másik fehér, egyik veres, másik kék kővekből alkotva. Délután négy óra volt, hogy kifelé indulásunkat megvártoztuk, jóllehet ennek az egy ágának végét se érhetük.

De midő volt rémlélésünk, midőn Ragályi ur inasát, ki már jó darab időtől az ltasság miatt társaságunktól elmaradt, velünk nem látnak. Öngöng lármmával, és hegyezőhözható kurjogással sietünk déli tanyánk felé; de a síhederek vissza feleltek nem hallottuk. A vak homály, kétségbeesés, és halálos éhség áldozatjának tartottuk már, midőn vezetőnk az ebédanyaghoz nem messze a nedves földön a legmélyebb álomban, mindnyájunk megvidulására, feltátna. Nemsokára a barlang száájához jutottunk, s édes melegezéssel, kimagyarázhatatlan belső érzések és gondolatok között bukkátnak ki a zöld gyepré, a friss szellőbe, és az élő teremteseket vigasztaló napvilágára.

Ezt a barlangot bejárta Townson angol, kinek róla relációját óhajtam Nagy Gábor barátomtól magyarnak fordítva megnyerni és tavaly a szegény D Földi. Mi egyéb élő állatot nem talátnak benne, egy középebe ugráló nagy vízi békának. Levegő egét jónak érzettem, legalább rossznak és alkalmatlannak nem. Az a híre, hogy a földes uraság, vagy ha az nem, tehát annak megegyezéséből a vármegye, a terhes bukkáló lyukait, a hazai és külföldi utazók kedvéért kivitátna, bővítí és járhatóbbá teszi, mellé kocsmát és vendéghogadót építet. Elég az, hogy a vármegye ingenturje minden zegét-zugát kiméri, lerajzolja és kinyomtatátna; úgy pedig, hogy a kupfersticheken lévő számok a barlang részeire is fel lévén majd metszve, a könyv után tévedés nélkül öszvejárhatni. Ennek a barlangnak kitapasztalása egész életembeli experientiam között a legszebbik, legkedvesebbik; hozzájárulván Gömör vármegyének első látása is, egy rég óhajtott barátommal való szerencsémle együtt. Soha egyszerű jobb kedvű kompániában nem voltam, mint a Ragályi uraknál, hol a természetnek két hasonlíthatatlan produktumát talátnak, t. i. olyan tengeri szőlőt, melyet képzelni se tudtam volna, és amelynek fürtje egy ujnyi hosszú, szeme apró, mogyorónyi nagyságú, természetesen hitel felett való volt, a vicspán ur kertjében, — és a birtfal savanyu víz, melynél erősebbet és jobb ízűt egyet sem ittam életemben; legjobban hasonlít a rojcsilhoz Styriában.

Patakon való dolgalmat otthon beszéltem el, most csak azt említem, hogy prof. Rozgonyi urhoz semmi levél nem jött. nála voltam ebéden. Patakról Puky úrral átmentem Regmece, s ebédeli és szembe voltam — — — kivel? — — — Kazinczy Ferenc úrral, ő azelőtt két háttel szabadult ki több-szenvedő társával Munkácsról.

A Zuvári völgy

Karbidlámpák fényében

Augusztus 18-ára virradó éjjel, tájékozatlan utasok azt hitték, hogy bányászokat „szerveztek át” Dunántúlról Borsodba. Hatalmas csomagok, a kezekben karbidlámpák. Tévedés, nem bányászok ezek a fiatal — néha ezüstös hajú — vándorok, hanem a jósvafői karszt és barlangkutató ankét résztvevői.

Immár másodszer jöttek össze hazánk természeti kincseinek felfedezői, bátor kutatói, hogy beszámoljanak munkáikról és szövögessék jövő terveiket. Másfél-napos tanácskozásuk során megemlékeztek Vas Imréről, aki elsőként írta le részletesen és tudományosan a Baradla-barlang járatait. Könyvében saját kutató-, feltárómunkájáról is beszámolt. Vass Imre nemcsak látott, hanem kereste az összefüggéseket; munkájával, szemléletével megteremtette a haladó kutató típusát.

Az ankét szeretettel emlékezett meg a 70 éves Kadice Ottokárról, a magyar barlangkutató neves vezetőjéről.

Az elmúlt év legfontosabb eredménye volt, hogy megteremtette a különböző kutatócsoportok egységes működését irányító szervet, a Központi Barlangkutató Bizottságot. Jósvafőn, a Vass Imre barlang közelében barlangkutató otthont építenek. A kutatók 50 főnyi csoportja kéthetes tanulmányutat tett Csehszlovákiában.

Barlangkutatóink munkája nyomán oldódott meg számos ipari város vízellátása, értékes ősrégészeti, őslénytani eredmények születtek. Ezekben a munkákban a helybeli lakosság is hathatós segítséget nyújtott. De ki törődik a sokszor életveszéllyel feltárt cseppkőbarlangok kiépítésével, a közönség számára hozzáférhetővé tételével?

Az egyes kutatócsoportok részletes beszámolóit után határozatot fogadtak el a Domicá-Baradla barlangrendszer közös látogatásának lehetővé tételéről; a barlangok egységes kezelésére létrehozandó szervről; a jövő évi háromhetes kutatóút tervéről, melyet a horvát karszton kívánnak tenni.

Az ankét nagy örömmel fogadta dr. Ján Senes szlovák geológus bejelentését, hogy jövőre nemzetközi zombolykutatót végeznek és erre 4—5 magyar kutatót is meghívnak. A Jósvafőn tartózkodó csehszlovák barlangkutatók nevében dr. Leonard Blaha, a csehszlovák barlangügyi tanács elnöke üdvözölte az ankétot.

A tanácskozások után az ankét résztvevői megtekintették a Béke-, Vass Imre-, Szabadság-, és nagyobb létszám számára első ízben lehetővé tett Kossuth-cseppkőes barlangokat. Sokan keresték fel a baradla-jósvafői barlangot is. Mások a barlangok megtekintése mellett megismerkedtek a karsztvidék felszínével is.

A tanácskozások után még fokozottabban folyik a munka természeti kincseink megismerésére és hasznosítására.

K. V.

Márianosztra környéke

A kitűnően összeállított Börzsönyi Ütikalauz kissé mostohán bánik Márianosztrával és közvetlen környékével. Ne sajnáljanak egyszer egy-két napot Márianosztrán eltölteni és onnan néhány kevésbé ismert utat felkeresni.

Először is fel kell hívni a figyelmet az ősi műemlékre, a márianosztrai kegytemplomra. 1352-ben épült a kolostorral együtt. A kolostor ma az országos börtön épülete, a templom azonban szabadon megtekinthető.

Innen a börtön épülete mellett menjünk le az erdei vasút állomásához, onnan a búzatáblákon át a Zuvári völgyhez jutunk. Ezt kereszteljük és utána kis ösvényen induljunk fel a Zuvári-hegy csúcsára. Az út kissé elhanyagolt, jelzése sincs, de megéri a fáradságot, mert a hegy tetejéről pompás kilátás nyílik a Pils hegység felé, látjuk a Dunát, sőt szép időben az esztergomi bazilikát is. Maga a Zuvár név állítólag egy várúr neve volt; mások szerint magát a várat jelzi. Ennek romjait, már-már csak alapokat, meg is találjuk.

A Zuvári-hegyen pihenjük ki magunkat, azután kényelmes ösvényen ereszkedhetünk le a szob-márianosztrai országútra. Ezen haladjunk vissza Márianosztra felé és a falu határában, a vízmű-telep motorháza mögött levő kis ösvényre, ill. hídra térjünk le. Mikor a hídon áterünk, a jobbra vezető kis ösvényen emelkedünk a Csákhegy kőbányái felé. Ami autóbusról vagy az országúton végzett gyalogtúráról nem is látszik hatalmasnak, az közelről szemlélve pompás látványt nyújt mindenkinek. Azután, ha a bánya felső rakodójához érünk, még a Zuvári-hegy kilátásánál is szebb táj bukkan elénk. Vigyázzunk azonban, mert ezen a részen a kőkitermelés miatt igen gyakran robbantanak. Azért utunknak ezt az utóbbi részét lehetőleg csak munkaszünet idején tegyük meg.

A bányát elhagyva kelet felé menjünk. Erős lejtős úton a régi márianosztrai országút felé térünk. A kilátás erről a részről megint új és most Dobogóköt, a Prédikálószéket, valamint a zebegényi dunakanyart láthatjuk teljes pompájában. Az ösvény azután kétfelé ágazik. Egyik része jobb felé kivezet az országútra. A másik balra kanyarodik és a Csákhegy északi oldalába vezet. Ez igen vadregényes út. Rókaúton, őzöl gyakran találkozunk. Alig negyedórás menet után egy sziklapiatóra érünk ki, mely a robbantott sziklatörmelékkekből halmazódott fel. Ezen a részen ma már nem dolgoznak, tehát nyugodtan körülnézhetünk és széles látóhatáron a Börzsöny hegységnek ismét szép részét látjuk.

Bátrabbak leereszkedhetnek a falon is, egy kis kerülővel azonban kényelmes erdei ösvény vezet vissza a régi országúthoz. Ha a községhez akarunk visszajutni, akkor találunk ismét egy jelzés nélküli erdei utat, ami azonban könnyen felismerhető, mert gyakran használatos. Ez a pálinkafőzde mögött éri el Márianosztra határáit.

Akár a község felől, akár a régi országúton haladva eljutunk a Kálváriahegy alatti régi sportpályához. Innen jelzett út vezet Kóspallagra. Mi azonban most ne ezt kövessük, hanem északi irányban, a falu egy utcáján menjünk addig, míg egy hidhoz érünk. Itt azután térjünk le az útról és kövessük a patak medrét felfelé. Igen vadregényes, ritkán felkeresett, bár aránylag rövid utunk lesz. A sűrű erdőt kedves tisztások díszítik, a csendes kiránduló gyakran láthat gyantútan őzeket és szarvasokat, amint a patakból oltják szomjukat. Az út végül rákanyarodik a kóspallagi jelzett turista útra.

Ha azonban még egy kedves részét akarjuk látni Márianosztra közvetlen környékének, akkor vagy induljunk vissza az előbb ismertetett úton, vagy menjünk át a patak túloldalára s akkor erős lejtő után az Irtás pusztára vezető zöld jelzésű utat leljük meg. Ezen menjünk addig, míg egy festői tisztásra nem érünk. Itt érdemes megpihenni és a csodálatos madárdalban gyönyörködni. Utána most már ne a jelzett úton folytassuk túránkat, hanem az új turistatérképen is feltüntetett balkéz felé vezető erdei útra kanyarodjunk, szőlőkön át jutunk vissza Márianosztrára. Kormos Ottó

ÁT A TARKÓN

A Bükk fővonulatától kissé délre, a járt utaktól messze, mély beavágásban húzódik a Lambert völgye. Minden oldalról sűrű rengeteg övezi, csak a vízfolyás irányában, keskeny dűlőúton van kapcsolata több órajárásnyira Felsőtárkány községgel. Régen keskenyvágányú vasút volt itt, de ma már a nyomait is alig lehet felismerni, benőtte a vad, buja növényzet. Egy helyen a völgy kissé kiszélesedik, majd kétfelé is ágazik. Itt szép tisztásnak ad helyet, amit közrefognak a tölgy- és bükkerdők. De még sudár fenyőfák is merésznek a szegélyen és közös harmóniába olvadva őrzik a csendet.

A tisztás szélén régi épület áll, egyszerű fehérre meszelt falakkal, ajtaja, ablaka a virágzó rétre nyílik. A ház lakatlan, pedig három tágas szoba és még két helyiség van benne. Homlokterében, a falba építve egy márványtábla, rajta felírta: „Samassa menedékház, 1889.” Ime egy menedékház, amelyben ma is szállást kaphat a természetjáró, mégcsak belépődíjat sem kell fizetni. A legnagyobb szobában beépített deszka fekhelyek találhatók, bizonyosságul annak, hogy a felsőtárkányi erdészet, időnként erdei munkások elszállásolására veszi igénybe.

Itt kötött ki társaságunk, szép kora őszi szombat délután, ezt választva a Tarkó kiindulópontjának. Kissé körülnézünk, megtisztítjuk a közeli forrás környékét, majd a szálláshelyet készítjük elő és máris este lett. A sötétben már csak a denevérek suhogását hallhatjuk, amint cikkekben körülöttünk röpködnek. — Vajon melyik sziklarepedésből bújtak elő? Távoli őzugatások bizonyították, hogy az örökölt szokás szerint, táplálékszerzési útjukat járják az erdő vad lakói is.

A parázs tűz mellett, búcsúzóul felhangzik dalunk:

— Tűzpiros vadvirág nyílik a hegyen,

Új tavasz hajnalán jőjj oda velem. —

Önkéntelenül a holnap reggelre gondolunk, igen, a Bükk egyik legmagasabb kilátópontján, a Tarkón leszünk...

Korán ébredünk. Reggelre nyárson szalonnát pirítunk, majd megtöltve kulacsainkat megindulunk a Lökberc gerincútján felfelé. A szélcsendes időben hallani véljük az Imóköi forrásvizének csobogását, amint a sziklafalból kijövet végigzuhog a meredek felső szakasz köves medrén. Régebben gyakori vendégek voltunk a forrás kiapadt járataiban, de sok kutatómunkánk dacára, csak 70 méterre tudtunk behatolni a barlangszerű folyosóba, a forrás pihenő időszakában. Vajon sikerül-e valakinek a továbbjutás a sejtett nagy barlang-

rendszer felé? Nem tudjuk. Vidám madarének kísért bennünket, amint a szálerdőben kanyargó úton, melyet újabban láttak el friss jelzéssel, elérjük a rejtett ösvényt, amely meredeken vezet a Tarkó, térképen is jelzett barlangjához (1. kép). Jókora kapaszkodás után, most már ösvény nélkül, de irányt tartva jutunk el a sziklafülke szerű barlanghoz, melyet az előtte levő erdő úgy eltakar, hogy az távolabbról bizony észre sem vehető. Nem nagy kiterjedésű, s csak mintegy 10 méter mély nyílás az egész, fölötte függőlegesen trónoló mészkő sziklafallal. A felhalmozódott száraz avaron jólesik a rövid pihenő. Jól emlékszem még a régi időkre, amikor több éjszakát töltöttünk itt el, nagy tűz mellett. Szép volt, pedig az akkori erdőbirtokos uraság szerint, csak nem szívesen látott betolakodók voltunk. Persze, a mi véleményünk már akkor is egészen más volt.

Nemsokára mászni kezdünk a kiálló mészkősziklák között felfelé. Körülöttünk egyre bővül a látóhatár, s a tiszta, ildes levegő nem is kerül nagy fáradságunkban a Tarkó ormánál elérése. Igaz, hogy közben megmégálva elkalandozik tekintetünk a messzeségbe, de elnézegetjük a lábunk alatti repedésekbe települt kövirózsák tömegeit is.

Letelepedtünk a sziklatetőn. (2. kép). Alattunk, mint kiterített varázsszőnyeg, a Déli Bükk. Elővesszük a térképet és pontról pontra kezdjük a valósággal összehasonlítani. Megállapíthatjuk, hogy a térképfelvételek itt nagy gonddal készültek és a színvonalak is megegyeznek a valóságban látottakkal. Persze, a Bükkben nem mindenütt ez a helyzet, amit különösképpen a tájékozási versenyek alkalmával tapasztalhatunk.

Az enyhe szél felhőgomolyagokat terel nyugat felé. Ezek közelsége is erősítette, hogy kilenc és félszáz méter körüli magasságban vagyunk... Talán egy órányit nézelődünk a tetőn, közben jólesik az árnyékba helyezett kulacsokból néhány korty forrásvíz. Természetesen elfogyna hamar vízkészletünk, de takarékosan kell azt beosztanunk, mert a felső Bükk vízszegény területén fogunk áthaladni.

Pár perces séta csak a Büszkéstető, ahonnan jól láthatjuk a virágos mezők víznyelő többsorait. Milyen kiáltó ellentét! A Tarkó csúcsáról az előbb még a nagy mélységben elterülő hegyek fölött, a távoli falvakig láthatunk, most meg a fennsík hepehupás mezői sorakoznak előttünk, a bükkös erdőkkel borított kiemelkedések között (3. kép). Az a benyomásunk, mintha egy nagy parkban járnanánk, mikor a kanyargó Király úton könnyedén leereszkedünk az Óserdő rezervátumához. Ez viszont képet ad arról, hogy hajdanában miként nézett ki a bükki nagy rengeteg. Itt méteres vastagságú bükkök törnek az ég felé, amott pedig, a behatoló napfényen már az új nemzedék növekedik, hogy az elpusztult öregek helyét elfoglalhassa. Közben a kiadült és korhadásnak indult őriások törzsei nagy kitérők megtételére kényszerítik az ösvényen haladókat. Ellenben az aljnövényzet igen csenevész, sorvadozó, nincs meg az életlehetőségük a boltozatos lombok alatt. Csupán a fertőnek nevezett vízenyőben tenyésznek nagyobb tömegben a különböző virágos növények, köztük szép számmal a csalánok is, de több helyen csapásokat tapasztalunk rajtuk a vízkereső vadak.

Hamar kijutunk a nagy fák közül és a Vöröskőberc vonulatának tete-

Kilátás a Hegyestoronnyról nyugat felé

Tizennyolc éve nem voltam magas hegyekben, vajon, hogy fog menni? Örömmel állapítottam meg, hogy könnyedén, biztosan haladunk előre, a különbség csak az, hogy most nem én mentem elől. Gyorsan róttuk a kötélszálakat, a Jurzyca-kéményen is hamar feljutottunk és nemsokára vidáman szorítottunk kezét a csúcson, ahol fiatal cseh és lengyel hegyászó fiúk és lányok fogadtak.

Pár perc múlva, mint régi ismerősök beszélgettünk. Közben újabb együttesek érkeztek és indultak. Legtöbben a nyugati gerincen jöttek fel. Tekintetem a Lomnici csúcstól a Nagy Menguszfalvi csúcsig felsorakozó rengeteg Tátra-csúcson, mint régi ismerősökön siklott végig. A közelben levő csúcsokon mindenütt apró, mozgó pontokat, emberi alakokat fedeztünk fel. Szemben a Vöröstorony Komarnicki kéményében egy kötélegyüttes kapaszkodott felfelé, a Majunke-tornyon, a Sárga-tornyon, a Varangyostavi csúcson apró pontok mozogtak.

Sok minden megváltozott a Tátrában. Közvetlen az első világháború után évente nyolc-tíz együttes kereste fel a csúcst, most pedig egyetlen napon több mint harmincan voltak. (Mint később megállapítottam, a Simontorony látogatottsága sem sokkal kisebb. Augusztus 14-én tizenketten voltunk a Simontornyon.) Új menedékházak épültek a Zbojnickánál, a Rysy alatt, a Kőpataki tónál, a Késmárki-ház stb. A Késmárki-házban állandó hegyászó iskola van. A Zbojnicka- és Téry-házakban — ott-tartózkodásunk ideje alatt — hegyászó iskola volt és ezért ezekben a házakban szállást nem lehetett kapni. A hegyászók nagy része a kijelölt helyeken sáttortáborokban lakik. A Hegyestorony csúcsáról két ilyen tábor is fedeztünk fel, egyik a Jeges-tó közelében, másik a Jávor-völgyben a törpefenyők között.

Meglepett a cseh és szlovák hegyászók tájékozottsága, régi magyar Tátra-járók után érdeklődtek. A fiatal hegyászók ismerik a Tátra feltárásának történetét, a tátrai alpinizmus hőskorát, és tisztelettel, megbecsüléssel beszélnek az első megmászókról.

Felszerelésük kitűnő, látszik, hogy gonddal válogatják azokat össze. A nyári sziklamászó túrákon nem használnak szöges cipőt. A hegyászók legnagyobb része terepjáró gumitalpú cipőben, az úgynevezett pionír cipőben járja a hegyeket. Ez helyettesíti a szögest és a mászócipőt. Nem kell a nehéz szögeseket hátizsákban magunkkal vinni. A pionír cipő talpa kitűnően tapad a legnehezebb gránit éleken és falakon is, nyugodtan ugrálhatunk a meredek törmelékletőkön lefelé, mert nem csúszik.

Elmúlt a pihenés ideje, elindultunk lefelé. Gyorsan csúszkáltunk alá a meredek sziklatáblákon. A Vadászlejtőről még egyszer visszanéztem a Hegyestoronnyra, az elmúlt napnak minden percére boldogan fogok visszaemlékezni még évtizedek múlva is. Úgy éreztem, hogy még találkozzom a Hegyestoronnyal, mert mielőtt végleg leteszem a kötelet és csákányt, életemnek ezt a mérőkövet újból felkeresem.

Kristóf Sándor

Izelítőül néhány képet közlünk a Tátrát látogató, magyar természetjárók túráiról.

Felső képtünkön a mosonmagyaróvári Szikra Timföld turistái pihennek a lomnici nyeregben; középső kép a Vasas Mélyfúró túráján készült a Tarpataki vízesésnél; alsó képtünk az egyik Békás tónál merengő Vasas ERKI turistákat örökíti meg.

Mi így kezdtük

Vérbeli turisták nemcsak a természetben találnak ritkaságokat, hanem turista életük egyéb területén is. Ilyen ritkaságok közé tartozik ifjúsági csapatunk alakulása. Legalábbis meglepő, hogy turistacsapat télen alakuljon.

Kicsiny szobában próbáltak a IX. kerületi úttörők a térképész próba elméleti követelményeinek elsajátításáról adtak számot. Az asztalt, még a székeket is térképek borították, tájolók csillogtak a lámpafényben, a próbázók kezében meg-megcsúszott a körző, vonalzó, szögmérő. Nagy volt a tét! A legjobb próbázók közül kerülhetnek ki az ifjúsági turistacsapat alapító tagjai. Így kezdtük először hatan. A Szikra Kénsavgyár sportköre sietve készítette el a rózsaszínű természetjáró igazolványokat. Ez a rózsaszín a remény színét is jelentette kicsiny csapatunknak.

A tél enyhülését kihasználva, hamarosan megtartottuk első túránkat is. Nagykovácsitól kiindulva, Nagyszénáson keresztül Csév község határában kapaszkodtunk fel a klastrompusztai turistaházhoz. Túravezetésünk folyamán alkalmazkodtunk a fiatal szívek kívánságához. Vagyis: élményt, sok és mély élményt kívántunk nyújtani sportágunk ifjú barátainak. Természetes tehát, hogy látogatást tettünk a Leány- és Legénybarlangban, már amennyire ezt felszerelésünk engedte. Az este folyamán megismerkedtünk hálótársainkkal: favágók voltak. A kályhában táncoló lángnyelvek sem szikráztak fényesebben, mint a gyermekek szemei, amikor a favágók nehéz, de szép téli munkájuk élményeit mesélték el nekik. Az is természetes, hogy másnap a reggeli tornát frissítő hócsata helyettesítette, majd útnak indultunk a Pilis nyergen át Dobogókő felé.

Ez a nap a tanulás napja volt. Hogyan halad a túracapat? Elől a turistavezető, hátul a segédvezető. Ők a

„parancsnokok”. A többiek nem maradhatnak le, niem állhatnak meg, csak engedéllyel. De a dobogókői országútra érve, meg kellett állnia a túravezetőnek. Mert az ő feladata: figyelni az érdekességekre. A kicsiny völgyben elterülő település, Pilisszentlélek, pedig elég érdekes. Eddigi tudományunkat összeszedve megvitatuk a település előnyeit, hátrányait. A vízfolyás és a szél feltehető irányát, a község gazdasági életének lehetőségeit. S újra gazdagabban indultunk tovább. Dobogókőnél kettéoszlott kicsiny együttesünk. A csoportvezetők megkapták a térképet a bejelölt útvonallal, a tájolót. Aztán indulás közös cél: Ságvári turistaház. Komoly feladat volt ez. Arra azért mégsem gondoltunk, hogy az egyik csapat öt óra helyett fél nyolc felé érkezék csak meg, „műsoron kívüli” útként megjárva a Holdvilág árok gyönyörködtető szurdokait is. Sebaj! Utána olyan nótázást csaptunk, hogy elfelejtkeztünk a ház ókori kályhájáról is, amelyben sehogymen akart lángkapni a nedves fa. Harmadnap aztán Pomázról indultunk haza.

Bocsássanak meg, hogy annyira részletesen írtunk első túránkról. De ennek az emléke él bennünk, nemcsak a hat alapító tagban, hanem a Szikra Kénsavgyár Ifjúsági Csapatának 30-nál több tagjában. Akik csak hallottak túránkról, jelentkeztek soraink közé. A várt tavasz és nyár megérkezével fiatal sportolóink minden vasárnap megtalálhatók a hegyek között. Nálunk az időjárás nem számít. Sportkö.ünk, s a IX. kerületi TSB természetjáró szövetsége minden támogatást megad, legyen az felszerelési tárgy vagy villamospénz. Sok kedves jelvény, megannyi csillagtúra, emléktúra őrizi napjaink ezernyi vidámságát. Találkoztunk a IX. kerület egyik leányiskolájának csoportjával. Következő csillagtúránkra már ők is eljöttek. A nyáron együtt újtjuk fel sátrainkat a kispesti úttörőház tábora készülő pajtásaival. A rózsaszínű kis igazolvány a reményt jelentette számunkra. S jelenti ma is, egyre biztatóbb, boldogabb reményt, csapatunk egyre több tagjának zsebében, szívében.

Az ifjúsági csapat vezetői

Melyik iskola csoportja járt a Rámszakadéban, ahol ebédelés után szétszórt papírok, üres konzervdobozok, éktelenkedő tojáshegyek jelezték nyomukat?

Melyik tanár volt az, aki felelőtlenül hosszú nadrágos, félcipős, aktatáskás fiatalokat vitt neki a Rámszakadék szikláinak?

Melyik az az ifjúsági csoportvezető, aki a Lomhegy környékén arra buzdította a gyerekeket, hogy a cserjésben botokat vágjanak maguknak?

... E fiúkért valaki felelős!

... Miába hallottak ők az élet, a munka szépségeiről, ha nem tanították meg őket arra, hogyan kell megtalálni ezt a szépséget. Romantikát kerestek és ezt a mi életünkben nem találták meg... Nem, mert nem volt társuk, tanítójuk, tapasztalt barátjuk, aki megmutatta volna okos szóval az élet szép, romantikus oldalait... Elhatárolták kiszöknek az országból nyugatra... ott teljesülnék a vágyak, ott lehet csak igazán valami nagy dolgot művelni... Most mind a négy (fiú) itt áll (a bíróság előtt) szemmel láthatóan megtörve, megtörte őket a derékbatört életől való félelem... írja a Szabad Nép szeptember 9-i cikke.

Az eset számonkérő kiáltásként szól a magyar természetjárók felé is. Mert nem négy fiú van az országban, akik sóvárognak az egézséges romantika után, keresik és féltreépnek, nem is negyven, nem is negyven...

Ha valami kielégítheti az ifjúság romantikáigényét, ez a természetjárás. A természet lehetőségei, susogó fák, ezüstös holdfény, a titokzatos csend az éjjeli tűrán, sátorozás erdei tisztáson, csörgedező patak mellett, szédítő kilátás magas hegyoromról, leereszkedés a föld

mélyébe, a barlangok titokzatos birodalmába, ahol az ember a Természetet hatalmasságként magától kicélné, erre van szükségük a fiataloknak.

Eddig még kevesen találták ezt meg. „Nem, mert nem volt társuk, tanítójuk, tapasztalt barátjuk” — írja az újság.

E fiúkért felelős vagy:

Te, a szakosztályi tag, aki féltékeny vagy a fiatalokra...

Te, a szakosztályvezető, aki a szakosztály anyagi bázisát félted tőlük...

Te, a szakosztályi Intéző, aki az eléd kerülő fiatalokat csak versenyző-utánpótlásnak tekinted... a többi nem jön emberazamba...

Te, a társadalmi szövetség lelkes tagja, aki szónokolsz a tömegesítésről, de akikt mégis csak a verseny érdek, csak az érvényesülés, csak az anyagi előny, mit kapsz a munkáért, s a magad kielcsényes hűbére, időtöltése...

Es te, az Ember, akinek tehetsége lenne fiatalok vezetésére, s mégis gúnyos közömbösséggel nézed a tanár, a tanító, s néhány lelkes természetjáró aktív szédalomharcát az ifjúságért, a boldog, kiegyensúlyozott ember neveléséért...

Ha magadba nézel, lekilámereted hangja válaszol... azt kövesd...

E fiúkért mindenki felelős...

Rozgonyi György

TÁJÉKOZÓDÁS A TEREPEEN

1956. évi augusztusi számunkban foglalkoztunk túránk térkép alapján történeti tanulmányozásával és ismerítettük annak elméleti részeit. Mostani számunkban egy konkrét példa keretében újból visszatérünk erre a kérdésre.

Az 1. ábra szerint túránk kezdőpontja: az őrház (Ó.). Útvonalunk: 237,7 kúp — képoszlop —, 234,2 kúp. Túránk végpontja: a barlang (Bg.). Lássuk példánk során, mire kell túránk tanulmányozásánál figyelemmel lenni:

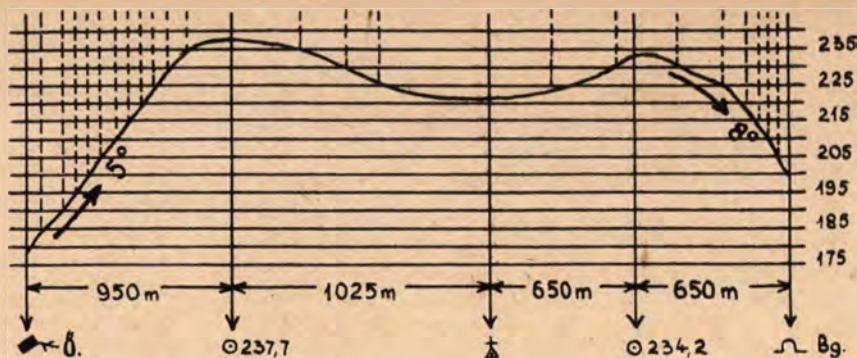
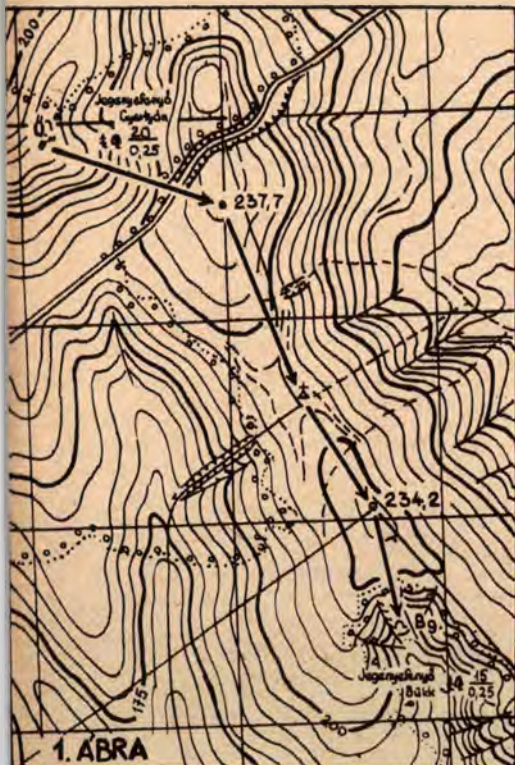
a) A domborzat tanulmányozása.

Az 1. ábra szerinti túra domborzatánál a következőket értékelhetjük ki:

— túránk kezdőpontja, az őrház, kb. 178 m általános magasságban van. Innen a terep emelkedik a 237,7-es kúpig, kb. 41,7 m-t. A kúptól túránk menetvonala lejt a nyeregpontra, ahol a képoszlop van. A képoszlop általános magassága kb. 222 m. Innen utunk ismét emelkedik a 234,2-es magassági pontig, majd ismét lejt a végpontig (barlang) melynek általános magassága kb. 200 m.

— túránk általános lejtőszöge: kb. 2–3°.

— a legnagyobb emelkedő az őrház és a 237,7 kúp között van, kb. 5°, 375 m hosszúságban. A legnagyobb lejtő a barlang előtt van: kb. 8°, 175 m hosszúságban. A két kúp között a lejtőszög kb. 1°.

MÉRTÉKARÁNY: VÍZSZINTESEN 1:25 000

FÜGGŐLEGESEN 1:1 660

2. ABRA

— Túránk a következő fő idomokon vezet: őrházról a kúpig egy tektonon, az első kúptól a második kúpig egy nyeregben, melynek közepén a képoszlop van, végül a második kúptól a barlangig útunk egy kis háton vezet.

— Domborzat szempontjából érdemes mindkét kúpon megállni, mert mindkét pontról jó kilátás van a vidékre.

— Túránk menetvonalán olyan domborzati részletidom nincs, ami akadályt képezne.

— A lejtők fajtáit (vizsgálva, az alábbiakat állapíthatjuk meg. Az őrházról a 237,7-es kúpig, a lejtő egyenletesnek mondható, mert alig van lejtőszög változás. Ez a lejtő túrára alkalmas. A 237,7-es kúptól a nyeregig, majd innen a 234,2-es kúpig a lejtők ismét egyenletesek. — A 234,2-től a barlangig viszont a lejtő domború, így ez a lejtő a kúpról be nem látható, tehát holtteret képez.

— Az egész túráról megszerkesztett összefüggő metszetet a 2. ábra mutatja. Az ábrán, a metszeten kívül kifejezésre jutnak a lejtőszögek, a részlettávolságok, valamint a metszet mértékaránya is. (A mértékarány vízszintes értelemben egyenlő a térkép mértékarányával. Függőleges értelemben viszont metszetünk tizenötszörösen nagyobbított, ezért mértékaránya 1:1660.)

Összegezve: Túránk a domborzat szempontjából nem nehéz, sőt könnyűnek mondható. A menetidő megállapításánál a domborzat nem játszik szerepet (lásd b) pontban).

b) Az úthálózat tanulmányozása.

Utak szempontjából az 1. ábra szerint az alábbiakat értékelhetjük ki:

— túránk teljes hossza: 3270 m,

— túránk alatt talajúton csak a 237,7-es kúptól a képoszlopig, majd innen a 234,2-es kúpig megyünk. Különböző túrák útnélküli terepen vezet. A talajút hossza: kb. 1675 m. Ennél azonban vegyük számításba az időjárását is.

— túránk menetidejének kiszámításánál az alábbiakat vegyük figyelembe:

túránk vízszintes távolsága kerekén 3300 m.

Ehhez szükséges menetidő — kb. 4 km/óra menetsebességet számolva kb. 50 perc.

A domborzat legnagyobb lejtőszögei nem haladják meg a 10°-ot, így a domborzat nem játszik a menetidőszámításnál szerepet, csupán annyiban, ha a két kúpon megállunk 5–10 percet. Ebben az esetben a menetidőnk kerekén 1 óra lesz. (Ismeretes, hogy 10°-nál meredekebb lejtőkön, minden 400–600 m emelkedésre és minden 800–1000 m lejtésre, az út és a talaj sajátosságaitól függően, 1 órát számítunk a menetidőhöz.)

Összegezve: Túránkhoz kerekén 1 óra szükséges és mindenütt mozoghatunk terepen is.

c) A vízhálózat tanulmányozása

Vízhálózat a menetvonalunkon nincs, így ezt nem vesszük figyelembe.

d) Növényzet és talaj tanulmányozása

Túránk növényzeténél az alábbiakat értékelhetjük ki:

— az őrházról a műútig, kb. 650 m hosszúságban jegenyefenyő és gyertyán erdő van. A térkép szerint a fák átlagos magassága 20 m, törzsvastagsága 0,25 m. Túránk végpontja előtt kb. 250 m hosszúságú jegenyefenyő és bükkerdő húzódik, ahol a fák magassága 15 m, vastagsága 0,25 m.

— az itt leírt két kisebb erdő nem befolyásolja túránkot csak annyiból, hogy itt mindenképpen tájolóval kell mozognunk.

Túránk talaja szántóföld, így nem ad más támpontot, csak annyit, hogy különösebb módon nem befolyásolja túránkot.

Összegezve: a növényzet és a talaj nem nehezíti meg a túránk végrehajtását.

Ezzel ezt a közleménysorozatot befejeztük.

Horváth Andor

Ne vegyük maigra azok a jó szándékú, a természet szépségét megismerni kezdő kirándulók soraimat, akik közül biztosan sokan lesznek jó, hátizsákos turisták. Nem hallgathatom el, hogy hónapok óta bosszant az újságok közleménye „...újabb turista csoport érkezett hazánkba, ... magyar turista csoportok utaztak el...” stb. Nem tartom helyesnek, hogy a társas utazásokat turista névvel illetik. Idáig nálunk turista alatt a hátizsákkal felszerelt, hegyi természetjárókat nevezték. Miután a társas utazásokat turista névvel illetik, esetleg az a hibás nézet keletkezhet, hogy most már megoldódott a valódi turisták menétdíjkezdmény s egyéb kívánsága. Korántsem. Mi nem tudunk 1500—2000 forintos költségu utazásokkal, szállodai elhelyezéssel kiszolgálással mit kezdeni. Kevés pénzünkkel nem óhajtuk üzleteléssel megtoldani. Ha megtakarított pénzünkkel külföldre megyünk, akkor a hegyek között kívánnak vándorolni és turistaházakban megszállni. Ennek megvalósítását kérjük és hagyják meg a turista nevet azoknak, akiket illet.

Ezt kéri a budapesti

Természetjáró szakosztályok

„A Kinizsi alpinistái megmászták a Magas Tátrát” című cikkhez

Nem hagyhatom szó nélkül a Kinizsi „alpinistá”-inak a napi sajtóban megjelent reklámizé közleményeit. A Szabad Népben két alkalommal közleményt tettek közzé, hogy nagyarányú Tátraturákra készülnek. Végül a Magyar Nemzet aug. 26-i számában megjelent a beszámoló, ami bizony igen sovány volt a kövér ígéretekhez képest, néhány — a mai fogalmak szerint — közepesű hegymászó túráról kaptunk hírt. A Simontornnyal kapcsolatban azt írták: „Fiatal természetjáróink azt állapították meg, hogy a torony megmászóinak névsorában ők voltak az első magyar bejegyzők!” Ezt a mondatot úgy fogalmazták meg, hogy tudatosan félrevezessék az olvasóit! Tudniillik a csúcsra levő bejegyzések könyvet néhány éve kicserélték és azóta valószínűleg ők voltak az első magyarok a csúcsra. De a cikk írója jól tudhatja, hogy a Simontornyon eddig kb. 250—300 magyar hegymászó járt. Sőt a torony nyugati gerincét felmenetben először Brumiller és Hevesi magyar alpinisták (TTE tagok) mászták át 1911. aug. 20-án. Részben új úton érték el a csúcsot Virág és társai 1910-ben. Sőt arról is kellett tudniok, hogy 1907. aug. 5-én Wachter Jenő budapesti egyetem hallgató a toronyról való leereszkedés közben életét veszítette.

Igen helytelen a cikk befejező része is: „kitünő teljesítményeket értek el, s bizonyára túrájukkal úttörői lesznek a magyar alpinista mozgalomnak. „Ez bizony erős túlzás. A magyar alpinizmusnak komoly múltja van. Igen szép számú magyar hegymászó járja ma is a hegyeket minden reklám és propaganda nélkül.

Örömmel látjuk hogy a Kinizsiben is megindult a hegymászó élet, kívánunk nekik szép sikereket, szép túrákat, de kevesebb reklámot csinálnának és — a hegyekben is — az alpinistákat jellemző szerénységgel viselkedjenek.

Kristóf Sándor

BESZÉLGESSÜNK ŐSZINTÉN

egyszer a Természetjárás lapról, de mint sportágról is.

Már több mint egy év telt el a lap megjelenése óta, ilyenkor már jogos eljárással az eddig végzett munka áttekintése.

Ha egy folyóirat munkáját vizsgáljuk, először azt a kérdést kell eldönteni, hogy kik részére íródik. Szerintem a Természetjárás mindazokhoz szól, akik szeretik a szabad természetet, tehát egyaránt lapja a szervezett és szervezetlen természetjáróknak, a gyalogtúrázóknak csakúgy, mint a barlangmászóknak, vagy levezős túrázóknak, a versenyzőknak és az egyes szakosztályoknak. Ennek következtében az újság feladata a természet és a természetjárás megismertetése és megkedveltetése, a természetjárók és a természetjárás érdekeinek védelme, szervezeti kérdések megvitatása és ismertetése. És most nézzük, hogyan oldotta meg lapunk a kirótt feladatokat.

Az újság akkor tudja jól ellátni a feladatát, ha széles körben hallatja a hangját. Ehhez pedig az szükséges, hogy egyrészt színes, érdekes tartalommal rendelkezzen, másrészt, hogy olvasói sajtójuknak érezzék a lapot. Nézzük a kérdést először a tartalom oldaláról.

A lapot kétségtelenül érdekessé tehetik az útleírásokat tartalmazó cikkek. Nyilván ez a szerkesztő bizottság véleménye is, azért a számos útleírás. Szeretném azonban feltenni a kérdést, nem sok egy kicsit már az ilyen cikkekből? Nem akarok a lap egyes számainak konkrét elemzésébe belemerülni, de az a véleményem, hogy a sok útleírás a más irányú cikkek rovására megy, és ahelyett, hogy színesít, inkább egyoldalúvá teszi.

Különösen akkor tűnik fel ez az egyoldalúság, ha alaposabban szemügyre vesszük azokat a tárgyköröket, amelyek mostanig háttérbe szorultak. Általában keveslem az olyan cikkeket, amelyek bővítik a túrázáshoz tartozó általános ismereteket. Saját ismerőseim köréből tudom, hogy még a rendezésen túrázóknak között is elég nagy számban találunk olyanokat, akik még a gyakoribb növény- és állatfajokat (itt elsősorban madarakra és rovarokra gondolok) sem ismerik. Ugyanezt mondhatjuk geológiai, történelmi, néprajzi ismereteinkről is. Sajnos, a Természetjárás még nem sokat tett a tájékoztatás megújítására érdekében.

Legszembetűnőbb hiányosság azonban az, hogy az újság beszél például a Bükkről, vagy a Sátoros hegyekről, az erdőről, patakokról és sítutakról, csak éppen az emberekről, akik évezredek óta élnek és halnak e földön, szívós és verejtékes küzdelemben alakították a mát, és küzdenek a holnapért, éppen ezekről az emberekről esik nagyon kevés szó hasábjain. Javasolom, hogy a jövőben írjunk többet az emberről. Írjunk a barlangi ásatásokról, földünk évezredek múltjáról, az ősi és mai népszokásokról és népművészetről, lementessük egyes tájaink gazdasági és települési viszonyait, írjunk már-már kihalt ősi foglalkozásainkról és most épülő szocialista létesítményeinkről is.

Ahhoz, hogy igazán változatos és érdekessé tegyük a lapot, azonban még más is kell. Hiba a lapot, az újság majdnem kizárólag a gyalogtúrázóknak és bar-

langkutatóknak lapja. Hol vannak a természetjárás többi ágai? A síelő, a szőlőmászók és az evezősök? Sokkal többen üzik a természetjárás e felsorolt ágait, mint amennyi életjelt eddig hallattak magukról. Miért nem beszél az újság róluk is? Bizonyára nőne az olvasótábor, ha az említett sportágakat kedvelő sporttársak is megtalálnák az őket érdeklő cikkeket.

A lap eredményességének másik feltétele, hogy olvasói sajtójuknak érezzék. Itt sincs minden rendben, amit bizonyít például az is, hogy a példányszám még mindig rendkívül alacsony. Hol a hiba? Szerintem elsősorban ott, hogy az újság nem tájékoztatja olvasóit elég következetesen, és nem veti fel elég bátran a turistákat érdeklő kérdéseket. Magyarán mondván, nem elég harcos.

Hogy miről kellene tájékoztatás, vagy hogy miről kellene vitatkozni? Itt jutunk el a lap problémái mellett a sportág problémáihoz, amit mint beszélgetési témát már a bevezetőben is említettem. Mindenesetre jócskán akad megbeszélési valóknak.

Itt van mindjárt induláshoz a természetjárás szervezeti felépítésének a kérdése, amiről mostanában sok szó esik (de csak magánbeszélgetések keretében, és nem a Természetjárás hasábjain). Aztán itt van az a sok nehézség, ami ma még gátolja a természetjárásnak igazi tömegmozgalommá való fejlődését, például az utazási kedvezmények kérdése, a sportfelszerelések magas költsége, a turistaházak kérdése, a tilos területek. A térképek hiánya, illetve a most meglévő térképek ki nem elégítő volta, a szakosztályok gyakran nevésségesen szűkösi anyagi lehetőségei és még számos egyéb probléma. Vagy beszéljünk egyszer már őszintén arról is, hogy a természetjárás sajnos még nagyrészt az öregek szórakozása, és ifjúságunk nevelésének egyik hibája abban is megmutatkozik, hogy ma alig lehet a túrázóknak között fiatalokat találni. Meg kéne beszélni, hogy hol a hiba. A DISZ és az OTSB hanyagolta el ennek a legégettebb és legkultúraltabb sportágnak az ismertetését és támogatását (amit azt hiszem nehéz letagadni) vagy itt is a magas költségek képezik a fő akadályt?

Nem akarok egyik felvetett probléma ismertetésébe sem mélyebben belemerülni, mert remélem, hogy ezután a cikk után egy egészséges, tárgyilagos és alkotószellemű vita alakul ki. Akkor sokkal bővebben és többoldalúan tudjuk megvitatni az egyes problémákat, mint ahogy erre nekem e cikk keretében módom lenne. En csak a vitaszellemet szeretném feléleszteni, amely elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy helyesen oldjuk meg az előttünk álló és feltehetően megoldásra váró kérdéseket.

A fentiekhez azonban még egy megjegyzést szeretnék fűzni. Ha őszintén vitázunk az egyes kérdésekről, már haladás lesz a műltöz képest, de ez önmagában véve még nem elegendő. Hízen volt egyes kérdésekben eddig is már vita, csak hogy eredményt nem látunk a végén.

A hiba ott volt, hogy a Szerkesztőbizottság nem irányította a vitát. Nem elég, hogy az egyes írásoknak helyt adnak a lapban, de a vita végén összegezní is kell az eredményt, választ kell adni a felvetődött problémákra, és amennyiben a vita eredménye olyan természetű, továbbítani kell a javaslatokat az illetékes hatóságok és szervek felé, aminek eredményéről az olvasókat ismét csak tájékoztatni kell.

Horacek Gábor

Természetjárás az NDK-ban

A baráti NDK természetjáróinak szakfolyóirataiból képet alkothatunk magunknak az ottani természetjárók életéről, sajátos nemzeti vonásairól. Előttünk fekszik az erfurti kerület természetjáró osztályának 12 oldalas nyomtatott havi szemléje, nézzük meg benne, mi foglalkoztatja ennek a kerületnek természetjáróit?

Első látásra is feltűnik, hogy a szemle, amelyet a tagok havi 0.20 márka hozzájárulás fejében kapnak, nem tartalmazza a nálunk szokásos „színes” anyagot (túraírások, fényképek, humoros karcolatok), hanem inkább rövid, tartalmas, de mégsem száraz cikkeket.

Egyik cikkben a természetjáró háromtusa ismertetik. Megállapítják, hogy a helyes természetjárás nem „kilométerfalás”, hanem a hazával és a természettel való foglalkozás avégből, hogy a természettudományos ismereteket elmélyítsük és az emberekkel való érintkezés, valamint a kultúremlékek tanulmányozása által a járt terület sajátosságait és szépségeit megismerjük. Ezideig nehéz volt olyan versenyformát találni, ami egyformán eleget tesz a sportbeli és kulturális feladatoknak, most azonban találtak ilyet, a természetjáró háromtusát, amit az elmúlt években számos szakosztály gyakorlatban kipróbált. Ez évben ezt a versenyt már a kerületi szervezetek is megrendezik és a legjobb eredményt elérők az országos bajnokságban is indulni fognak. A háromtusa részvevőinek az alábbi feladatokat kell megoldaniuk:

1. Meghatározott útvonalnak megszabott idő alatti bejárása, ezt az időt azonban a „kilométerfalás” elkerülése végett nem szabad megrövidíteni.
2. Túrázás térkép szerint.
3. Fák és növények, valamint az időjárás-helyzet meghatározása, köztani sajátosságok és a természet leírása.
4. Távolsgbecslés, vízlatkészítés, akadályokon való átkelés, egyensúlyozási gyakorlat stb.
5. Elsősegélynyújtás gyakorlása.

A háromtusa nevének magyarázatát a cikk nem adja meg, az elnevezés valószínűleg a versenyhez szükséges hármas ismeretkörre (sportbeli, kulturális, gyakorlati) vonatkozik.

Más cikk figyelemre méltó gondolatokat közöl a természetjárás lényegének értelmezéséről, eszerint az „vidám vándorlás a szép hazában, életigenlő közösségben, a természetről és kultúráról való élénk eszmecsere közepette”. A természetjárás sporttevékenysége szerinte abban különbözik a többi sportágakétól, hogy — eltekintve a siversenyektől és a háromtusától — kevésbé versenyszerű és fokozottabban kapcsolatos természettudományos és kulturális ismeretekkel. A túrázók nemcsak a természet szépségeit akarják élvezni, hanem meg akarják ismerni a földet is, amelyen a haza épül. Heti szakosztályi estjeiken mindig vidám hangulat uralkodik, előadások váltakoznak dalstílusú és vetítésekkel. Különös súlyt helyeznek az ifjúsággal való foglalkozásra, mert ezt a természetjárás egyik főfeladatának tartják. Harcolnak a zónahatárok eltörléséért, az egész egységes békeszerető, demokratikus Németországban való szabad túrázásért. „Mi turisták ismerjük, szeretjük, megvédjük hazánkat”, ezzel fejeződik be a cikk, amely egészében a német nép életkedvét, természetszeretetét, magas kulturális igényét mutatja. Némelyik szakosztálynak népi tánc- és dalcsoportha is van.

A propaganda terén is tanulhatunk német sporttársainktól: üzemi újságjaik rendszeresen közlik a természetjárás híreit, ez is hozzájárul a sportág népszerűsítéséhez. Az iskolai úttörővezetőknek rendszeres segítséget nyújtanak az ifjúsági természetjárás megszervezésének előmozdítására. Szervezési problémáik a miénkkel nagyjából azonosak: a tervszerű működés biztosítására munkaterveket készítenek, tanfolyamokat indítanak túravezetők, versenybírók, funkcionáriusok, téli túrázók, sziklamászók képzésére. A gyalogtúrák és versenyek mellett a szakosztályok rendszeresen rendeznek sítúrákat, útikötségtörítést mellett. A szállásoldást diákszállások (csak ebben az egyetlen kerületben 14 ilyen van) és turistaházak létesítésével oldják meg, némelyik üzemnek saját — a mi üzemi kulcsosházainkkal ellentétben állandóan üzemelő — turistaháza van.

H. L.

A versenyszabályzat tervezetről

Természetjáró tájékozási versenyek fejlődésével együtt halad szabályzataink fejlődése is. Ha összehasonlítjuk az új szabályzatot az eddig érvényben volt szabályzatokkal, akkor igen jelentékeny fejlődést állapíthatunk meg.

Véleményem szerint négy olyan általános szempont érvényesül az új szabályzatban, amelyek határozott javulást jelentenek az 1953. évi szabályzathoz hasonlítva.

1. Legfontosabbnak tartom a rendezésben résztvevő személyek felelősségének fokozottabb érvényesítését. Például a felvezető bíró felelős a verseny pontos felvezetéséért. Ez az előző szabályzatban is benne volt — mondhatja valaki. Ez igaz. Mi történt azonban a gyakorlatban? Az ellenőrző bíró a felvezetéssel ment, „nehogy valami baj legyen”. Az új szabályzat nem teszi lehetővé azt, hogy az ellenőrző bíró bíráskodjon a verseny felvezetésénél. Sőt az ell. bírónak a verseny végén a bontó bíróval haladva el kell bírálania, hogy a felvezetés helyes volt-e! Nemcsak joga, de kötelessége is a szabálytalanul elhelyezett pontot törölni a versenyből. Az egyéni felelősség fokozásának megnyilvánulása, hogy az ell. bíró maga dönt az óvások elfogadása vagy elutasítása tekintetében. Hogy volt eddig? Úgy, hogy a versenybírósg döntött az óvások kérdésében. Mi volt ennek a hátránya? Elkerült a felelősség a versenybírósg számos tagja, valamint az ell. bíró között. A legtöbb esetben nem lehetett megállapítani egy helytelen döntésnek a gazdáját. Jelenleg azonban az ell. bírónak hivatása magaslátán kell állnia, alaposan meg kell fontolnia a döntést, mert szakszerűtlen, vagy egyébként kifogásolható döntése esetében saját magáról állít ki rossz bizonyítványt. A felsoroltakon kívül még az az előny is származik az ell. bíró fokozott felelősségének előtérbe kerüléséből, hogy ellenőrző bíráskodást a bírói testületek tagjai csak olyan színvonalú versenyeken fognak vállalni, amilyen a képességeiknek megfelel.

2. Közvetve előnyben befolyásolja az új szabályzat a versenyek népszerűsítését is. Mi okozott eddig igen sok csalódást és elkedvetlenedést a versenyen próbálkozók körében? A pontatlan, rossz, félreérthető és félremagyarázható rendezés. Nos, az új szabályzat több szempontból megköveteli a pontosabb rendezést! Például: a) Sikerajzilag a megadott pontnak a helyén kell lennie. b) Domborzati térképhibáit ezt a körülményt jelezni kell. c) A megadott pontokat ellenőrizni kell. d) A párhuzamos utakat nem szabad ellenőrizni. e) Szabályozza részletesen a verseny megtervezését, időbeosztását stb. Véleményem szerint rákényszeríti az új szabályzat a versenybírósgot a pontosabb rendezésre. Részben ebből is származott az ellenállás egyesek részéről az új szabályzattal szemben.

3. Igen jelentős lépésnek tartom a szabályzatban az óvások és azok elbírálásának a szabályozását. Mi volt eddig a gyakorlat? Igen gyakori jelenség volt, hogy a versenyző, vagy

csapatvezető a verseny után — miután az eredmény ha nem is pontosan, de megközelítő pontossággal már ismeretes volt — megnézte, hogy mely „gyenge pontoknak” a kiemelése lenne előnyös az eredményük javítására. Ha ilyen „gyenge” pontot találtak, akkor esetleg még aludtak rá egyet és 2-3 óra múlva megövték. Először kezdődött a huza-vona a zöld asztal mellett (lásd 1955. évi OB. egyes óvásait). Akármilyen szakszerű és tárgyilagos döntés született is ezután, az már magán viselte azt a bélyeget, hogy a döntő személyek az összeredmény ismeretében foglalkoztak az óvással. Az új szabályzat szerint az ell. bírónak a helyszínen azonnal döntenie kell a kifogásolt pontot illetően. Biztos, hogy elő fognak fordulni kisebb szakszerűtlen döntések. Ez azonban a kisebbik rossz. Viszont nem árnyékolja be a döntést az, hogy az ell. bíró a verseny eredményének ismeretében döntött, továbbá megelőzhető az utólagos asztal melletti viték. Nem utolsósorban előnyére válik a versenyek népszerűségének az a körülmény, hogy az óvások száma máris jelentősen csökkent, továbbá az, hogy az ún. taktikai óvásokat a szabályzat lehetetlenné teszi.

4. A teljesítmények értékelésénél a szabályzat oda hat, hogy ne kapjon büntetőpontot a versenyző olyasmért, ami benne vélt. Ezt azonban tapasztalatom szerint nem mindenki értette meg. Például éppen az idei „Felszabadulási verseny”-en, amelyet az OTSB rendezett, az állomásokon való torlódás miatt is kaphatott volna hibapontot a versenyző, pedig a torlódásról nem tehet. A gyakorlatban kialakult ezzel kapcsolatban a helyes út. (A keresési, keverési időt egyévesen meg kell adni a versenyzőknek.) Hiányossága a szabályzatnak, hogy ezt részletesebben nem írja elő. Tapasztalatom szerint ezen a téren fennáll az a veszély, hogy az egyes versenybírósgok saját kényelmük miatt túlságosan szorosra veszik ezt az időt. A szabályzatnak határozottnan ki kellene mondania azt, hogy a napszaktól és a hazautazás időpontjától függően maximális legyen a keverési idő. Ehhez tartozik szorosan az is, hogy az állomások bontási ideje a bontóbíró menetideje úgy legyen ütemezve, hogy csak a verseny befejezésének időpontjában érkezzen a célba. Minél több keverési időt adunk, annál biztosabb a verseny sikere, mert nem lehet cél az, hogy a versenyzők a szoros időbeosztás miatt klessenek a versenyből.

Vannak a szabályzatban hibák is bőven. Általános hibának tartom, hogy a szabályzat szövegezésénél a „magyavonalságra” törekedtünk. A tapasztalat azt mutatja, hogy minél részletesebbnek kell lennie, mert a helytelen értelmezések eddig is részben ebből a hibából eredtek.

A „Természetjárás”-nak az utóbbi fél évben módot kellett volna adni arra, hogy a szabályzattervezet nyilvános vita tárgya legyen. Gyökerében téves felfogás az, hogy mivel az még „csak tervezet”, nem időszert még a vita felelte. Éppen az ellenkező a helyes álláspont: addig vitassuk és bíráljuk, amíg tudunk alakítani rajta. A jó szabályzat csak kollektív munka eredménye lehet.

Holba Vilmos

A csehszlovák turistatalálkozó alkalomával folytatott megbeszélés nyomán határozatot hoztak a lengyel, csehszlovák, bolgár, román és magyar küldöttek, hogy novemberben egyeztetik a jövő évi cseretúra programot.

Felkérjük a szakosztályokat, hogy igényeiket — az ez évi NDK cseretúrák feltételeihez hasonlóan — a jövő évre tervezett csoportos túrákra (ország, hely, létszám megjelölésével) október 20-ig felelősség mellett küldjék be az OTSB-hez (Erős Antal, Bpest, V., Rosenberg hp. u. 1.).

Páli Tivadar meghalt.

A Bp. V. Meteor versenyzője, számos tanfolyam előadója, útikalauz írója, tragikus hirtelenséggel 27 éves korában elhunyt. Temetésén a szakosztály tagjai kegyelettel adóztak emlékének.

A Szikra SE az év október 20—21. rendezendő I. osztályú minősítő Béke vándordíjas versenyének nevezési idejét október 10-ig meghosszabbították. A kétfős csapatok nevezését az egyesülethez kell megküldeni (Bp., VIII., Flumei út 19.).

Tudassa címét az a két diák, aki a Krivánt augusztus 17-én egy ózdi házaspárral mászta meg (Matusz János, Ózd, Bartók u. 1/a).

Az országos Versenybíró Tanács szeptember hó folyamán kezdte meg a versenyszabályzat végleges szövegének kidolgozását. Kiadták az 1957. évi országos versenyek versenybírói és ellenőrzőbírói megbízásait. A Versenybíró Tanács új rendszert dolgozott ki az országos egyéni bajnokság jövő évi reálisabb lebonyolítására.

Az OTSB elnöke, Kristóf Sándornak, a természetjárásban végzett önzetlen munkájáért a Testnevelés és sport kiváló dolgozója kitüntetés adományozta.

Lapzárta minden hó 10-én. Kéziratokat nem őrzük meg és nem küldünk vissza.

E számunk fényképeit: Boros Andor, Duka Ferenc, Hajtó Odón, dr. Kiss András, Kristóf Sándor, Kormos Ottó, Kun Mihály, Kunsági Viktor, Martus Ferenc, Mosonyi Tibor, Pászthory Lőránt, Sütő N. Attila, Szegvári Gusztáv, Szimon István és Tétraí Ruppert készítették.

Sopronban jártunk

Barát beszélgetésre ült össze lapunk szerkesztője a soproni természetjárókkal, lapunk olvasóival. Mint ahogy az kézenfekvő, nemcsak a lapról, hanem még inkább a turistaság égető kérdéseiről volt szó.

Olvasóink élesebb bírálatra buzdítottak, hangoztatták, ezt teszi kötelezővé nálunk is a XX. kongresszus szelleme. A lapról várják, hogy a turista kérdések szószóljaja, foruma legyen. Rendezen vitákat és jobban támogassa a vidé-

ki szervezeteket. Lépjen fel az egyre jobban elburjánzó tilos területek ellen. Gyors tájkoztatót kívánnak a természetjárókat érintő rendeletekről, utasításokról (pl. sziklamászás, kerékpározás minősítő próba), ugyanakkor foglaljon állást az alig használható „térképek”, a turista név lejárata ellen.

Soproni olvasóink lapunk iránti szeretete, segítőkészsége, végül lelkes vállalásuk terjesztésére, megerősítettek munkánkban. Örömmel nézünk a további ilyen szíves találkozók elébe Ózdon és Egerben.

Kedves Olvasóink!

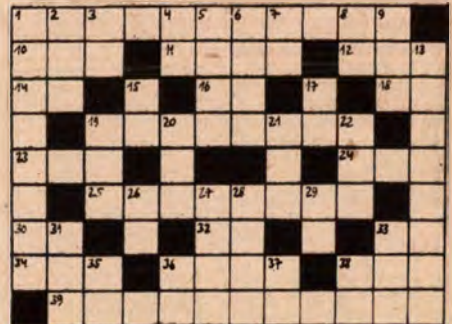
A „Természetjárás” áprilisi számával megindított rejtélyversenyünk ezzel a rejtvényvel végetér. Megismételjük a rejtélyverseny feltételeit:

1. beküldendő az ápr.—okt. számokban közölt keresztrejtvények következő 6—8 sora: Vízsz. 1, 18, 25, 39; függ. 1, 13 (összesen 42 sor, 7 hegységünk 6—6 pontja);

2. beküldendő az említett hét, egytípusú keresztrejtvény mindig azonos kockájában elrejtett hétbetűs szó (házáink egyik természeti érdekessége). Úgy kapjuk meg, ha a megfelelő kockákban (ezt az olvasónak kell megtalálnia!) szereplő betűket az áprilisi számtól az októberig bezárólag folyamatos sorrendben összeolvassuk. A beküldés módja: „A balról... felfelé... kockákban található betűk sorrendben olvasva a ...szót adják”.

Azok között, akik mindkét pontra (októberi 31-ig) helyesen válaszolnak, 5 értékes könyvjutalmat sorsolunk ki.

A sorsolásban azok is részt vesznek, akik eddig nem küldték ugyan be a megfejtéseket, de most hibátlanul beküldik!

Vízszintes: 1. Cserhádi pont, 10. Lárma, 11. Ingszerű ruhadarab, 12. Számnév (és egyben a Darmol ígéje), 14. Ez is kutyál 16. LZ, 18. Kicsinyítő képző, 19. Cserhádi pont, 23. Ital, 24. Angyal-„rang”, 25. Cserhádi pont, 30. A térképen is jelezve van, 32. Rangjelző szócska, 33. Meleg, fordítva, 34. Nagytűli halfaj, 36. Fordítva: olasz pénz, költészeti műfaj, 38. Paprikának van, 39. Cserhádi pont (utolsó kocka kettős betű).

Függőleges: 1. Cserhádi pont, 2. A jó kedvenc eledele, 3. Nem régi, 4. YB, 5. Becézett női keresztnév (idegenszerű helyesírással), 6. Kötés, 7. Házé (I), 8. Gazdasági hivatal, 9. Ázsiai háziállat, 13. Cserhádi pont (utolsó kocka kettős betű), 15. Egyforma magánhangzók, 17. Kisgyerek búcsúja, 19. Birtokosrag, 20. Csuk társa, 21. A német abécé utolsó betűje, 22. Erdei házilikó, 26. Egészséges, 27. Brazil város, 28. Háló része, 29. Jószívú ember teszi, 31. A dióznó halálát követi, 33. Északi pénz, 35. Sok jövővényszó kezdete (jelentése: közös-, együtt-), 36. Sónaj, 37. Kettős betű, 38. Nem éppen örömteli indulatszó.

Készítette Horváth Péter.

Beküldendő október 31-ig: vízszintes 1, 19, 25, 39; függőleges 1, 13.

Augusztusi FEJTÖRŐ helyes megfejtése: Fehérszika, Hamvaskö, Asztalkő, Strázsahegy, Feketéző Agashegy. Könyvjutalmat kaptak: Szücs László Békéscsaba, Gillich György Komló, Lengyel György Sátoraljaújhely.

Többeknek: Igen sok Tátra leírást kapunk, amelyek ikis részének tudunk csak lapunkban helyet biztosítani. A beküldött és fel nem használt fényképek szerkesztőségünkben átvethetők.

Gy. K. Miskolc: A bírálattal nemcsak tőlünk függ. Küldjenek be megfelelő anyagot, mi nem zárkozunk el a közléstől. Sőt!

B. L. Budapest: Akár tájleírást, akár természettudományos cikket ír, fényképet, vagy illusztrációt kérünk hozzá.

M. I. Budapest: Szükségünk van sziklamászó anyagra, de alaposabb, szakosítottabb írások kellene.

S. C. Budapest: Keresse fel a Bp. Vassas szakosztályát (VI., Eötvös u. 14.). Ha vállalkozna a KPDSZ-hez tartozik, úgy a Meteor szakosztályába léphet be (II. Mártírok útja, Téglá u. sarok, üzlethezesség, minden pénteken este).

HEszBADOG SK: Beadványukat közöltük az egyesület társadalmi bizottságával. De sajnos a kérdést nem tudták ki-bogozni.

Természetjárás

Az OTSB havi folyóirata • Megjelenik minden hó elején • A szerkesztő bizottság tagjai: Déval János, Erős Antal, Maróti Erika, Nagy Endre, Szaniszló József, Székely Miklós, Temesrékásy Mihály • Felelős szerkesztő: Kunsági Viktor • A kiadásért felel a Sport Lap- és Könyvkiadó igazgatója • Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VIII., Baross tér 2. II. em. Távfeszélő: 143—422 • Terjesztik: Budapesten a Főposta Hírlapterjesztő üzeme, vidéken: a helyi lapterjesztéssel foglalkozó postahivatalok • Irada, Budapest V., József nádor tér 1. Távfeszélő 180—850 • Előfizetési ára: egy évre 32 forint, fél évre 16 forint • Csekk számlaszám: 61 251 • Példányszám: 5000

56/2036 — Egyetemi Nyomda mélynyomása, Budapest — Felelős vezető: Janka Gyula igazgató

Útközben hallottuk...

... hogy a romániai alpinisták a Gyilkos-tó környékének ideális sziklamászó helyein tartották ez évi sziklamászó bajnokságukat. A VIII. kerületi Bástya túristái abban a szerencsében részesültek, hogy túrájuk időben egybeesett a bajnoksággal. Sok értékes tapasztalatot szereztek,

... a péti természetjárók az év elején hivatalosan megalakították szakosztályukat. A SK támogatásával már több nagy túrát vezettek a Bakonyba, Börzsönybe, Bükkbe. Kéri a társadalmi szövetséget és a fejlettebb szakosztályokat, hogy támogassák munkájukat,

... a Turistaházakat Kezelő Vállalat a lapunkhoz érkező kívánságok alapján útjelzés táblákat helyeztet el a forgalmasabb fekvésű turistaházakon. Bár már kora tavasszal beadták igényüket szódakeverő gépekre, de azokat még nem kapták meg. Így még ma is elsősorban szeszes itált tudnak felszolgálni. Az égetett szesz kiszolgálását csökkentik,

... a svájci Völloch barlangjának járatai 62 km terjedelműek. Az új barlang felfedezéséig Svájc rendelkezik a világ legnagyobb barlangjával,

... az eddig ismert legmélyebb zomboly a franciaországi Berger zomboly 900 méter mély,

... az elmúlt évben a Demánovai cseppkőbarlangot 170 000 személy látogatta. A cseh szlovák cseppkőbarlangokról 200 féle képeslap és 40 féle ismertető füzet jelent meg...

... újabb útelzárás terve foglalkoztatja az erdészeti szerveket. Ezúttal a Királykút turistaforgalma okozhat nagy gondot az erdő megóvásának és a vadtenyésztésnek, mert itt is korlátozásokat akarnak életbe léptetni,

... az angyalföldi társadalmi szövetség ismertető előadásokat tart a pedagógusok részére a természetjárás gyakorlati kérdéseiről,

... a kevélyi turistaházban a takarók átvételéhez nem elégséges a természetjáró igazolvány leadása, hanem a gondnok a személyazonosságát követeli,

... a síkfőkúti gondnok nem engedte elfogyasztani egy csoportnak magukkal hozott ételmét az ebédlőben, mondván „itt most gyerekcsoport van és nem vállalom a felelősséget, ha a morzsáktól fertőzést kapnak“. Nahát, hogy egyes házakban milyen találékonyak?

Gazda nélkül?

Immár harmadízben találkoztak a budapesti kerületi természetjáró szövetségek vezetői, hogy megbeszéljék tapasztalataikat.

Mindenki magától adódónak venné, hogy a BTSB szövetsége örömmel segíti ezeket a megbeszéléseket. A budapesti szövetség részéről azonban senki nem jelent meg. Érthető tehát, hogy az angyalföldiek gyönyörű kultúrházában rendezett megbeszélésén éles bírálat hangzott el a BTSB felé. Munkájuk lebecsülését látják a kerületek ebben a támogatásban. A budapesti szövetség elnökségének egy tagja sem rendelkezett 2 órányi idővel? Csak akkor akad idő, aktivitás amikor versenyzésről van szó?

Petek József, a XIII. kerületi szövetség elnöke beszámolt munkájukról és kérte a többi kerület támogatását. Nagy megütközést keltett, hogy a lelkesen és sikeresen megrendezett túravezetőképző tanfolyamot Kovács sporttárs nálunk jártakor milyen leújtó véleménnyel illette.

Farkas sporttárs az V. kerület részéről közölte, hogy részleteiben foglalkoztak az OTSB elnökségének a természetjárás tömegesítésére vonatkozó határozatából rájuk eső feladatokkal. A kerület szakosztályainak véleményei alapján egységes javaslatot készítenek a természetjáró mozgalom szervezeti átépítésére. Az értekezlet nagy örömmel fogadta a bejelentést és szeptemberben együttesen megtárgyalja a javaslatot, közös állásfoglalás céljából. Többen kifejezték véleményüket, hogy fontosabb lenne a hazai helyzetet és javaslatokat megismerni, mint külföldi utak-
kal tölteni a drága időt.

Több felszólaló hangoztatta a vezetők felelősségét, a bírálat fontosságát, amit a természetjárók lapjától is elvárnak. Végül megállapodtak, hogy legközelebbi értekezletüket a X. kerületben tartják.

Az értekezlet hangulata bizonyítékát és biztositékát nyújtotta, hogy a kerületi aktívák igaz gazdái sportáguknak.

K. V.

Könyvszemle

A Somogyi sélák sorozatban Kaposvár és környéke ismertetését adja a Somogy megyei tanács Idegenforgalmi Hivatalának kiadványa. Borsi Darázs József és Molnár Sándor leírásából ismerhetjük meg a város történelmi nevezetességeit, mai képét és néhány turában a szerzők elvezetnek a Zselic romantikus vidékére. Dunántúli látogató túristáink hasznos útbajazítást nyerhetnek a könyvből. Kapható az Idegenforgalmi Hivatalnál, (Kaposvár, Kossuth tér).

Olvasóink írják

„Több kiadványban olvastam a kővágóörsi Kötenger földtani nevezetességéről. A leírások felcsigázták érdeklődésemet. Azonban a látvány elképesztett. Kővágóörstől keletre egy követ sem találtam. Kishegyestű tövében megoldódott a rejtély. Fúrós és kőtörőgépekkel zúzzák a kőveket, amit elszállítanak.

Még nincs veszve minden. Ezúton szólok a Természetvédelmi Tanácshoz, hogy miként a Badacsonynál, itt is emeljenek szót természeti kincseink védelméért.“

Hajtó Ödön

★

„A Bakony jelentékeny részét bejártam és sajnálattal tapasztaltam, hogy az útjelzések hiányosak. A Balatonfűrederől vezető sárga jelzés éppen az elágazásoknál hiányzik. Ugyanezt tapasztaltam a Dudarról induló piros, illetve az ehhez csatlakozó piros négyszög jelzés esetében. Tetézi a hibát, hogy a Bakony útikalauz „Dudar bányatelepi v. á-ról...“ ír, holott a jelzés Dudar ülomástól kezdődik. Az említett útikalauz a 8. túra időtartamát 2 órában adja meg, a valóságban 4 óra szükséges. Az 5. túrában említett „a Gaja nagy deszkahidja...“ teljesen járhatatlan állapotban van.

Helyesnek tartanám, ha a leírások a valóságnak megfelelő lennének.“

Dr. Válóczy László

★

„Az OTSB elnökségének április 12. határozata foglalkozott a turista felszerelések árának csökkentésével. Milyen intézkedés történt ebben idáig? Szeretnénk, ha felszereléseinket részletfizetésre és olcsóbban vásárolhatnánk.“

Petek József

★

„Szóva szeretném tenni, hogy amilyen örömmel fogadtuk, a Kartográfiai Vállalat bejelentését az új turista térkép kiadásáról, olyan nagy a csalódásunk a „térképek“ láttán. Ezek nem alkalmasak sem a térkép utáni komolyabb természetjáráshoz, sem ahhoz, hogy a fiatalságot megtanítsuk a térkép szerinti tájékozódásra. Nem lehetne e téren is engedni az elmúlt évek vaskalaposágából?“

Soproni természetjárók

Természetjárás vagy Futóverseny?

Véleményem szerint nem kell attól félni, hogy az új szabályzat hatására futóverseny válik a természetjáró tájékozdási versenyekből. Ezt az állítást több dologgal szeretném alátámasztani.

Elsősorban: amikor a versenyszabályzat kimondja, hogy a sietést nem pontozzák, ugyanakkor a postaládát és állomásokat kihagyásért járó magasabb hibaponttal biztosítja azt, hogy ne legyen futóverseny a tájékozdási versenyekből. Ha arra gondolunk, hogy egy postaláda kihagyásért 100 hibapont jár és közepes kategóriát (2,5 perc) számítva 40 perc késés esetén kapunk 100 hibapontot, akkor megállapíthatjuk, hogy 39 percig érdemes keresgélni a postaládát, mert ha 39 perc késés mellett megtaláljuk a postaládát, még mindig jobban járunk mint azok a versenyzők, akik kihagyták a postaládát és késés nélkül érnek célba. Tehát már nem fordulhat elő az, hogy azok a versenyzők nyerjék meg a versenyt, akik végigrohanják az útvonalat és kihagyják az érintendő pontok nagy részét, szemben azokkal a versenyzőkkel, akik megkeresnek minden érintendő pontot és késéssel futnak be a célba. Ezt biztosítja a versenyszabályzat azon pontja is, amely kimondja, hogy minden megadott érintendő pont érintését ellenőrizni kell. Ez a kis számítás és bizonyítja, hogy nem érdemes rohanni.

Másodszor azért nem válik futóversennyé a természetjárás, mert a versenyzők nagy része tudja azt, hogy a legtöbb keverésnek a sietés és a rohanás az oka. Abban az esetben, ha a versenyző siet, illetve fut, a versenyeken hamarabb kifárad. A kifáradás nemcsak fizikai fáradtságként jelentkezik, hanem szellemi fáradtság is előáll, illetve jelentkezik. Mivel pedig a tájékozdási versenyezés nemcsak fizikai, hanem szellemi sport — sőt mondhatnánk, hogy inkább szellemi sport mint fizikai —, nagy szükség van arra, hogy a versenyző szellemileg pihent legyen. Abban az esetben, ha a

versenyző fizikailag és szellemileg kifárad, lassabban oldja meg a térképészeti feladatokat, nagyobb hibaszázalékkal dolgozik, aminek eredménye a keverés és az idegesség, majd a teljes kimerültség és (néhány esetben) a verseny feladása. Ezenkívül a versenyző, ha nagyobb sebességgel halad, nehezebben veszi észre az útvonalon elhelyezett postaládákat, így szintén hátrányba szorul a gyorsan haladó versenyző a megfelelő tempóban haladó versenyzővel szemben. Talán sehol sem olyan találó az a közmondás, mely azt mondja, hogy „lassan járj, tovább érsz”, mint éppen a természetjárásnál.

Persze nem minden versenyző ismeri azt, hogy természetjárásban a futás, illetve a rohanás nem hasznos, hanem káros. Ez főleg a fiatal, tapasztalatlan versenyzőkre vonatkozik. Ezen a téren nagy feladatok állnak a szakosztályvezetők és az idősebb versenyzők előtt. Nekik kell megmagyarázni a fiatal kezdő versenyzőknek, hogy milyen nagy hátránnyal jár a túlságosan nagy iram a tájékozdási versenyeken, nem is beszélve arról, hogy az milyen káros lehet az egészségre nézve!

Torma Gábor (Spartakusz)

TURISTAVÁSÁR

A Vörös Meteor Sportegyesület október 7-én, az ősi Stromfeld- emléktúrával egybekötve Turistavásárt rendez a Pálvölgyi barlang előtti térségben. A vásáron a KÖZÉRT, a „Népstadion” Sportruház és a Könyvtérjesztő Vállalat vesznek részt. Turistabélmiszerek (konzervek, tartósított kolbászaruk, májkrémek, csomagolt tejtermékek, eddességaruk stb.), kisebb-nagyobb felszerelési tárgyak (kulacs, ételdoboz, pohár, termosz, zseb-kés, hátizsák, viharkabát, bakancs, sátor stb.) és a turista szakkönyvek (útikalauzok, túravezetők könyve, versenyszabályok stb.), továbbá térképek kerülnek bemutatásra, illetve árusításra.

Turista EGÉSZSÉG

IV. Az első segélynyújtásról

Az első segélynyújtás részletes ismertetése nem feladatunk; a tudnivalókat megfelelő tanfolyamokon és szakkönyvekben sajátíthatjuk el. Szükségesnek látszik azonban néhány általános szempont kiemelése egyrészt a már megtörtént baleset, sérülés stb. kapcsán felmerült teendők, másrészt pedig a megelőzés kérdései között.

Első segélynyújtás alkalmával az alábbiakat tekintsük szabályként:

1. Gyorsan tájékozódjunk a felől, hogy mi történt. El kell döntenünk, hogy tudunk-e a balesetesen úgy segíteni, hogy utána baj nélkül elvihetjük orvoshoz; vagy pedig az orvost (mentőket) kell-e a helyszínre kihívunk. Ha több sérült van, mindig a leg súlyosabb állapotban levővel kezdjük a munkát. Idejekorán intézkedjünk az esetleg szükséges szállító eszközökről.

2. Fellépésünk legyen határozott és megnyugtató. A fejetlenség, kapkodás csak bizalmatlanságot, nyugtalan légkört eredményez, melyhez már a pánik is közel állhat.

3. Ne fontoskodjunk, ne beszéljünk feleslegesen. Különösen tartózkodjunk a balesetes állapotára vonatkozó jóslásoktól, vagy olyan megjegyzésektől, melyekből következtetést vonhatna le állapotának esetleges súlyosságára. A higgadt, megnyugtató szavakkal viszont ne fukarkodjunk.

4. Igyekezzünk gyorsan cselekedni, gyorsan dolgozni; ez azonban ne menjen a szakszerűség rovására.

5. A sérültet illetve beteget fektessük le, vagy legalább is ültessük le, bármily jelentéktelen legyen is a baleset. Ha a körülmények engedik, vígyük védett helyre, helyezzük kényelembe, ruházatát oldjuk meg.

6. Ha a szükséges felszerelésünk nincs meg, vagy hiányos, a helyszínen található anyagokból (fágból, vihar-kabátokból rögzítő sínnek, hordágy stb.) kell rögtönözni azokat.

7. Az első segélynyújtást nem szabad összetévesztelni az orvosi beavatkozással. Ténykedésünk befejeztével a balesetet kísérjük orvoshoz (rendelő, kórház stb.) illetve beszállításáról gondoskodjunk. Az első segítségnyújtás után az általunk ellátott sérültet, beteget orvosnak feltétlenül mutassuk meg.

Az első segítségnyújtással emberek sorsára, életére vagy halálára tudunk befolyást gyakorolni. A bajnak azonban mindig könnyebb elejét venni, mint a már bekövetkezettet felszámolni. Ezért nagy a jelentősége a balesetek, hirtelen betegségek megelőzésének. Néhány általános érvényű megállapításunk is a megelőzés ügyét szolgálja:

a) Kirándulásra, túrára csakis teljesen egészségesen induljunk. Már az egészséges jelentéktelennek látszó tünetek vagy panaszok esetén is a leghevesebb otthon maradni. Kissé rosszabb közérzet, enyhe fejfájás, néhány tized fokos hőemelkedés, alig észrevehető étvágytalanság, fáradékonyság mögött is lapanghat kitörni készülő heveny betegség. Indokolt tehát az óvatosság.

Idült betegségekben szenvedők üzhetik ugyan a természetjáró sportot, de csakis az orvosi előírások alapján és orvosi engedéllyel. Még így is inkább csak sétákra, könnyebb kirándulásokra vállalkozzunk, az orvosi előírások illetve tilalmak szigorú betartása mellett. A nagyobb megterheléssel járó többnapos kirándulások, a mozgótúrák, főként pedig a versenyszerű természetjárás egészséges embert kíván.

b) Hátizsákunkból ne hiányozzék a mentődoboz, különösen nagyobb létszámú túrán. Ezek a szabványosított dobozok különböző méretben kaphatók, ugyanígy az egyéni elsősegélynyújtó csomagok is. Hosszabb túrára mindenképpen vígyünk ilyen magunkkal. Az egyéni mentődobozt háziilag is összeállíthatjuk; megfelelő méretű — lehetőleg szorosan záró fémlemez-dobozkába rakott néhány kötéstípus, steril mullap, kevés vatta, pár jód-ampulla, rövid ragtapaszcsíkok, s végül fájdalomcsillapító tabletták a célnak kitűnően megfelelnek, mint egyéni mentőfelszerelés.

c) Viselkedjünk mindig fegyelméleten. Képességeinket, erőnket soha ne pécsljük túl. A könnyelmű hetvenkés még nem bátorság, legfeljebb meg gondolatlan vakmerőség. Felbőszíthető állatok soha ne ingereljük. Virtuskodásból ne együnk ismeretlen bogycákat, gombát. Még a magát nem szakadólónak ismerő ember is eshet szárdékba, vagy zuhanhat le a magasból. Sebessodrú, örvényes vizekben ne fürdőjünk. Úszni nem tudók, még állóvíznek is csak a partmenti sekélyebb részén fürödhetnek s jó úszók felügyelete mellett. Tűzre nagyor vigyázzunk. Ne szemeteljünk, a hulladékot mindig ássuk el.

d) Tartsuk tiszteletben a tilalmi táblákat (vadászterületeken, lőtereknél stb.) és vegyük komolyan az esetleges veszélyekre (magas feszültség, sziklaomlás, bányában robbantás, örvényes mély víz, harapós állat, veszélyes utak, őrzetlen vasúti átjárók, stb., stb.) figyelmeztető feliratokat. Zivatarban kerüljünk a kiemelkedő tereptárgyakat. Sőtétben, rossz időjárású viszonyok között legyünk fokozottan elővigyázatosak.

Csoportos kirándulásban különösen ajánlatos egy első segélynyújtásban alaposan járatos egyén kijelölése, akinek már az indulás előtt gondoskodnia kell a megfelelő felszerelésről. Teljesen helytelen és komolytalan dolog a kirándulók leosztása. A fecsegő, vészjósló kijelentések a balesetmegelőzés egész munkáját nevétségessé tehetik, azonkívül, hogy a vidám hangulatot is elronthatják. Minden ilyen ellenőrizhetetlen, háborzongató rémmesét el kell hallgatnunk. Ugyanakkor viszont törekedni kell arra, hogy a kiránduló vagy túrázó társaságot ért balesetnél mindig és azonnal megtaláljuk a helyes utat.

Zárszó.

Az előbbieket és a jelen közleményt is a turista-egészségügy néhány kérdését vetik fel. Minden problémát természetesen nem érthetünk. Így a turistakodást sem kifejezetten sportorvosi szemzőgből néztük.

Dr. Cselkó László

NYÁRON TÖRTÉNT...

Nyáron történt...
 Útnak ered Tamáska
 Úttörőkkel táborozni Parádra.
 Búcsúzni fáj...
 Anyja szíve megszakad.
 Hull a könnye, mint megáradt kis patak.
 Sóhaj száll...
 „Mi lesz veled, magzatom?!
 Aggódok, ha szomszédaim hallgatom...”
 Éjjelente
 Rossz szellemek megleplik,
 Hánykolódik, lázas álmok gyötörlik.

Jajj, irgalom!
 (...Farkas üvölt... szikla gurul...
 Fatörzs rádől s ... vízbefúl...)
 Miért nekem így szenvedni csúfosul?
 No, de nini!
 Nap is ragyog, szél se fú,
 Álom szökken... — s hazaröppen
 Egy mosolygó, pirosposztagás kislfiú...
 Ócsai József

Ősz. Október vezet át bennünket a nyárból a télre. Éppen ezért nem egyseges időjárású hónap. Előfordulhatnak még közel nyári napok, 25—30 fokos déli felmelegedéssel, de igen gyakori, hogy az éjszakai órákban már fagypont alá süllyed a hőmérséklet. Éppen ezért az első fagyok hónapjának is nevezik az októbert. A hegyekben ekkor jelentkezik az első havazás, ami figyelmet bennünket arra, hogy közeleg a tél.

Októberre még jellemző a tartós, derültebb és ezzel együtt melegebb időszakok fellepte, ami az igazi „Vénasszonyok nyara”. A felhőzet évi járásában jellegzetes vonás, hogy október 8 és 12, valamint 13 és 17-e között igen jelentős felhőzetszökkenés mutatkozik (igen szép példa volt erre 1907. és 1921-ben). Ilyenkor a hőmérséklet átlagértéke 3—4, esetleg 5—6 fokkal haladja meg az átlagot (1907-ben 6°-al volt az átlagnál melegebb).

Az átlagos havi középhőmérséklet 10—11, a budai hegyeken 9, a magas hegyeken 6 fok. Lehet azonban olyan október is, amikor a középhőmérséklet csak 7 fok (1905-ben), de előfordulhat a másik véglet, amikor 16 fok (1907-ben). Az előbbieket szerint olyan az időjárás, mint márciusban, az utóbbi szerint, mint májusban. 1932. október elején még olyan meleg volt, hogy szabadban lehetett fürödni.

Az eddig előfordult legnagyobb meleg 31 fok volt, 1932. október elején, a legnagyobb hideg, —10 fok 1920. október végén. Az első havazás gyakran jelentkezik már október második felében. A Kékestetőn október 4, a Galyatetőn október 26, az átlagos első havazás időpontja.

Az átlagos csapadékmennyiség 40—60 mm, a borultság 55%. Az átlagos napfénytartam 140 óra, a magas hegyeken valamivel több, 145 óra. Rendszerint 10 esős nap fordul elő és 2 viharos nap.

Az évszaknak megfelelő a hőmérséklet alakulása, ha a hónap elején 20, a végén 12 fok a felmelegedés, az éjszakai lehülés a hónap elején 10, a hónap végén 5 fok. A nappalok hossza a hónap közepén 10 óra 55 perc, a hónap végén 10 óra 4 perc.

Z. A.

VÁLTOZATOK az erdő csendje témához. Újítónk már találtak fejlett technikai módszereket, amelyekkel meg lehet előzni az erdei és turistaházi zajongást. Még hátra van a nem intézményesített ordibálók elleni védekezés megszervezése. Kutatóink megfeszített erővel keresik a hatásos szérumot.

Térképjárás

Tanácskozás a térkép felett

